

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~76 70~~

Bx 98.9

127

127

16.10

**RERUM BRITANNICARUM MEDII ÆVI
SCRIPTORES,**

OR

**CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND**

DURING

THE MIDDLE AGES.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS
OF
GREAT BRITAIN AND IRELAND
DURING THE MIDDLE AGES.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER THE
DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

ON the 26th of January 1857, the Master of the Rolls submitted to the Treasury a proposal for the publication of materials for the History of this Country from the Invasion of the Romans to the Reign of Henry VIII.

The Master of the Rolls suggested that these materials should be selected for publication under competent editors without reference to periodical or chronological arrangement, without mutilation or abridgment, preference being given, in the first instance, to such materials as were most scarce and valuable.

He proposed that each chronicle or historical document to be edited should be treated in the same way as if the editor were engaged on an *Editio Princeps*; and for this purpose the most correct text should be formed from an accurate collation of the best MSS.

To render the work more generally useful, the Master of the Rolls suggested that the editor should give an account of the MSS. employed by him, of their age and their peculiarities; that he should add to the work a brief account of the life and times of the author, and any remarks necessary to explain the chronology; but no other note or comment was to be allowed, except what might be necessary to establish the correctness of the text.

The works to be published in octavo, separately, as they were finished; the whole responsibility of the task resting upon the editors, who were to be chosen by the Master of the Rolls with the sanction of the Treasury.

The Lords of Her Majesty's Treasury, after a careful consideration of the subject, expressed their opinion in a Treasury Minute, dated February 9, 1857, that the plan recommended by the Master of the Rolls "was well calculated for the accomplishment of this important national object, in an effectual and satisfactory manner, within a reasonable time, and provided proper attention be paid to economy, in making the detailed arrangements, without unnecessary expense."

They expressed their approbation of the proposal that each chronicle and historical document should be edited in such a manner as to represent with all possible correctness the text of each writer, derived from a collation of the best MSS., and that no notes should be added, except such as were illustrative of the various readings. They suggested, however, that the preface to each work should contain, in addition to the particulars proposed by the Master of the Rolls, a biographical account of the author, so far as authentic materials existed for that purpose, and an estimate of his historical credibility and value.

Rolls House,
December 1857.

E U L O G I U M

(HISTORIARUM SIVE TEMPORIS):

CHRONICON AB ORBE CONDITO USQUE AD
ANNUM DOMINI M.CCC.LXVI.,

A MONACHO QUODAM MALMESBURIENSI
EXARATUM.

ACCEDUNT CONTINUATIONES DUÆ, QUARUM UNA AD ANNUM M.CCCC.XIII.
ALTERA AD ANNUM M.CCCC.XC. PERDUCTA EST.

EDITED

BY

FRANK SCOTT HAYDON, B.A.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF THE LORDS COMMISSIONERS OF HER MAJESTY'S
TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

VOL. II.

LONDON:
LONGMAN, GREEN, LONGMAN, AND ROBERTS.

1860.

~~Brit. Hist. 509~~

Br 98.9

1861, signed by
Gift of
Charles Elliot Norton,
of Cambridge.
(Class of 1846)
(id. 1.)

P R E F A C E.

THE Volume now published contains the Fourth Book and the first half of the Fifth Book of the *Eulogium Historiarum*, terminating with the conclusion of the account of the British Kings. The second half of the Fifth Book, ending in A.D. 1366, the *Kalendarly Chronicle* down to A.D. 1364, the *Genealogy of the Kings of England*, and the original Index, completing the work as it exists in the autograph and in the MS. preserved in the Library of Trinity College, Dublin, and in the more ancient portions of the entire MSS. found in the Cotton Collection and the Library of Lincoln's Inn, respectively designated in this edition by the letters A., D., B., and E., together with the Continuation of the *Eulogium* to A.D. 1413, at present known to exist in the complete Cotton manuscript only, will form the text of the Third Volume of the work.

I. MANUSCRIPTS AND TEXT OF THE FOURTH AND FIFTH BOOKS.

THE manuscripts with which the text of the present volume has been collated, in addition to those already described at length in the Preface to the first volume, are two in number:

C. The MS. Cotton Cleopatra D. II. This is the concluding fragment of a larger MS., containing the Fifth Book of the *Eulogium* from the words: "De

Manu-
scripts of
the Fifth
Book col-
lated with
the auto-
graph.
The Cotton
fragment.

Manu-
scripts of
the Fifth
Book only.

"Italia jam intendimus" (preceded by the initial D. of the first sentence of the Fifth Book, and a portion of the word immediately before this) to the last entry in A.D. 1346, where it terminates in the middle of a page. It is written on vellum in single columns, and the character of the handwriting and style of floriation of the capitals show it to belong to the early part of the fifteenth century. The text agrees very closely with that of the autograph A. already described in the Preface to the First Volume; so closely, indeed, that only a few pages of its various readings have been published. It is foliated in more modern hands than that of its text, at the foot of the first nine leaves, the first number being 34, and at the top, from f. 2 to 108, and a note at f. 58, in an old hand: "li. 5. ca. 50," shows it either to have actually formed, or to have been recognized as having once formed, the Fifth Book of some larger work when this note was written. I have not succeeded in discovering the remainder of this MS., but this is the less to be regretted as the MS. itself has no independent value, differing only from A. to the disadvantage of its own text.

Mr. Hind-
ley's trans-
cript.

H. The MS. Mus. Brit. Additional No. 6,914. This is a very legible modern transcript, by the Rev. Haddon Hindley, of part of the Fifth Book of the Eulogium, commencing with the words: "Reges Britonum amplius regnare non sunt auditi," at p. 384 of the present Volume, and continuing to the conclusion in A.D. 1366. Mr. Hindley has omitted to state from what MS. the transcript was made. Though the text coincides very closely with that of A., C., and E. (generally, however, deviating with A. from C. and E.), the existence of the marginal note¹ at f. 281 proves

¹ The marginal note refers to the entry for A.D. 1354, in which the Black Prince is called "Edwardus Quartus a Conquestu," and is as follows: "Quomodo hæc ita se

"habere possunt non video. Edwardus enim Quartus haud ante annum 1460 regnare incepit." To which Mr. Hindley adds the remark: "Ita in Codicis margine."

that it was not made from either of these MSS., no such note being found in any of them. In addition to this, the MS. is stated by Mr. Hindley to want two large portions,¹ all of which are to be found in every one of the MSS. collated for this edition. Very few, indeed, of the variations of H., which are generally very minute and of the lowest degree of importance, and thus, in the absence of the original, cannot be *certainly* determined to have existed therein, have been published. A careful collation of the texts of these two MSS. establishes the conclusion that they were not transcribed from any of the class of MSS. which furnished the common source of the texts of B. and D., both of them coinciding too closely with A. in all crucial variations to satisfy the conditions necessary to constitute them such transcripts.

There is an extensive series of additions to be found in one of the complete MSS., only briefly alluded to in the preceding volume, which demands a more detailed discussion. In the Cotton MS. B., described in the Preface to the preceding Volume, the two last Books of the Eulogium, besides containing numerous marginal notes in modern hands, which have, of course, been uniformly omitted from the printed foot-notes, are very copiously annotated in three different

Manu-
scripts of
the Fifth
Book only.

Additions
to B. in the
form of
nearly con-
temporary
foot-notes.

¹ The first omission that occurs is at f. 202, and is of the letter sent by Balliol to Edward I., p. 151 of vol. iii. of this edition. Mr. Hindley's note is : "In hoc Codice hic desunt iii. paginæ linearum priorum 39, i.e. totarum 117." The enumeration of the lines in each page appears to show that the pages in the original MS. are blank and not wanting. The second omission occurs at f. 204, and is of the homage of Balliol at Newcastle. Nearly a

page is stated by Mr. Hindley to be blank : "In hoc Codice iterum hic deficit pene pagina propria." As it is quite clear that both these documents have been added by the author to the autograph A. subsequently to the context, blanks having been originally left for them, it is very likely that the MS. which Mr. Hindley followed was a very early transcript of A. made before the blanks had been filled, perhaps under the author's own eye.

Additions
to MS. B.

but nearly contemporaneous, hands of the fifteenth century, denoted in this edition by the letters α , β , and γ . The majority of these notes are written at the foot of the pages of the MS., and consist of additions to the text of the Eulogium, collected from many different sources, often contemporary with the events described, and generally chosen with care and judgment. It becomes a question of some interest to determine whether these additions were in whole or in part transcribed from the text of some original of the Eulogium posterior to the autograph, or are, as they at first sight appear to be, independent notes made to the text of B. by three different readers of that MS. My own opinion is that the latter supposition is the more probable one, and on the following grounds: The additions are divisible into two classes: those which consist of long passages of continuous narrative, and those which are merely short entries for different years in the Chronicle. The first, from the great difficulty of fitting them into the text of the Eulogium as it at present exists, so as to form a new text of decent continuity which might have probably belonged to a second and enlarged "edition" of the work, must, I think, be considered as independent annotations, taken directly from the sources from which they profess to have been taken, and never at any time forming an integral part of the text of the Chronicle; but the second, forming no part of a continuous whole, might, at least on this ground, as well have belonged to the text of such an edition, as to a series of amplifications independent of any original MS. of the work. It seems probable, however, that, if they had been actually copied from a fuller MS. of the Eulogium, some intimation, by way of marks of reference, or in some other manner, would have been given by the scribes that they belonged to the text, in the same way that the original scribe of B.

and the corrector of E. have given notice to their readers of the proper position of passages omitted from the text of those MSS. Such marks occur, however, only in a very few instances, and their presence may be well explained in those instances by other suppositions, so that the balance of probability remains slightly in favour of the independence of the second class of annotations of any text of our author's Chronicle.

The great majority of these additions are inserted in the text of the present edition. They have been printed in small type, in order that they may be distinguished more clearly and readily from the original text of the Eulogium. There are, no doubt, many objections to this method of dealing with later additions to the text of a manuscript, but I think fewer (when the precautions here employed are adopted) than can be brought against the only other methods of treating them;—that of placing them in the foot-notes among the various readings, or that of putting them out of sight in an Appendix. Their great length, and the restriction of the contents of the foot-notes to various readings, which it has been just shown that these additions most probably are not, effectually precluded the possibility of adopting the first of these plans, while the second was inconsistent with the convenience of the reader. As they now stand, in the form of clearly distinguishable supplements to particular sections of the original work, there is no danger of confounding them with the text of any one of the existing manuscripts, while they are at the same time easily accessible.

With regard to the relative dates of the three sets of annotations there are very few facts from which any conclusion can be drawn. It appears that a note in the hand (α) has been written below a note in the hand (γ), (p. 263, note ^a), that a note in the hand (β) has been continued below a note in the same

hand (γ), (p. 373, note ⁵), and that a note in the hand (α), (p. 243, note ¹), has been written below a note in the hand (β) in the preceding page. But that a note in the hand (γ) has been written below a note in the hand (β) (p. 307), we might perhaps take these three isolated facts as indications of a general conclusion, and infer that the notes were written in the order (γ), (β), (α). It seems, however, more probable that the three annotators made their respective additions to the MS. simultaneously, or nearly so.

Before proceeding to an investigation of the sources of that portion of the Eulogium which is comprised in the present volume, it seems desirable to discuss the evidence which determines the period at which the work was written.

II. DATE OF COMPOSITION OF THE EULOGIUM.

Internal evidence proving the latter part of the Fifth Book to have been written contemporaneously with the events narrated. THE internal evidence, which proves the author of the Eulogium to have been contemporary with the events narrated in the latter portion of the Fifth Book, is unusually copious, and establishes the important conclusion that the latter part of the Chronicle of the reign of Edward the Third was not only the work of a person who had lived in the reign, but was actually written in the reign, and most probably while the events which are narrated were taking place.

Division of this evidence. This evidence may be conveniently divided into two parts, that which depends upon the existence of certain peculiarities in the autograph of the work, and that which is afforded by the work itself, independently of any particular manuscript of it.

That which depends on the peculiarities of I. The former class of evidence consists in the very striking and frequent variations of the ink and character of the MS. A. in the latter part of the Fifth

Book, commencing about A.D. 1364. I cannot better describe the appearance of this part of the MS. than by saying that it looks exactly like an autograph diary, irregularly kept, in which the entries have been set down sometimes singly, sometimes, but more often, in a number together. The latter entries of the Kalendarly Chronicle also, from which it is nearly certain that the portion of the Eulogium which lies between A.D. 1354 and A.D. 1363 was copied, present the same appearance in an even greater degree. These variations will be uniformly noticed in the foot-notes to the entries in which they occur, it is therefore only necessary here to give the inferences which may be drawn from them with regard to the relative times at which the different passages seem to have been written. The portion of the Eulogium extending from A.D. 1354 to A.D. 1363 having been copied from the Kalendar presents few of these variations, and the proof of its claim to be considered a contemporary copy, depending on the date at which the parts which succeed it were written, we now proceed to consider the latter question. Commencing with A.D. 1363 (I use the chronology of the MS.), the first two entries of this year appear to have been written at the same time, which must necessarily have been on or after the latest date, that is, September, A.D. 1363, and the slight difference, such as might arise from the lapse of a few months, between the characters of the last entries in A.D. 1362, and the first in A.D. 1363, tends to show that they were not written simultaneously. The next three entries and the two first words, "Eodem anno," of the sixth are in the same hand and ink, and must have been written after 9th March, A.D. 1363 (or A.D. 1364, if we employ the ordinary reckoning by historical years), but the rest is clearly a correction made at some subsequent period and simultaneously with the last entry of the year and the two first of A.D. 1364. The two next entries

appear to have been written simultaneously and subsequently to the last. The next, belonging to the historical year A.D. 1365, seems to have been written subsequently. The next two entries, both belonging to the historical year A.D. 1364, were written at the same time and subsequently to the last. Afterwards the birth of Edward, son of Edward the Black Prince, belonging to the historical year A.D. 1365, appears to have been recorded. Then, as the ink and character clearly show, the marriage of the princess Isabel. At a subsequent period, perhaps, the mission of Edmund Langley and others to Flanders was set down. About the same time nearly the account of the battle near Adrianople; after which the earthquake at Rhodes, which partly precedes and partly follows it, was inserted. The first entry in A.D. 1366 was written subsequently to this last account, the latter part of it having been corrected apparently about the same time that the death of Simon de Islepe was recorded. At some subsequent time it is clear that the death and funeral of William de Edington were entered, possibly when the erased paragraph which follows was written down. The two next entries appear to have been written simultaneously, but at a different time to the two which follow them. The two last were perhaps written down together.

The later entries made at many different periods.

The different short entries of which the latter part of the Chronicle consists thus appear to have been written down, one or more at a time, in a manner quite distinct from the earlier chapters of the Fifth Book, and, indeed, of the work itself, much larger portions of which, consisting of several pages, were evidently written by the same pen. There are not many explanations¹ of this difference, and by far the most

¹ That in the earlier parts of the work the author had more leisure and was therefore better able to write large portions of his work at a sitting—that he found a difficulty in getting one authority for the lat-

probable of all is certainly the supposition, which will be found to explain all the other facts, that while the author was compiling in the former parts of his work from previous authorities, in the latter he was recording events with which he was closely contemporary, perhaps even putting them down very nearly in the order in which he heard of them. This is partially true also of a portion of the Eulogium which precedes A.D. 1364; for it is probably a copy from the Kalendary Chronicle, which, from A.D. 1354 to A.D. 1364, may be proved in nearly the same manner to have been written down in small portions at a time.

II. The internal evidence, which is independent of particular MSS., may now be discussed; it consists of the following passages and expressions found in the Fifth Book of the Eulogium:

1. The assertion at the end of the Proem that the work was concluded in A.D. 1362: "Terminatum est hoc opusculum in anno Domini MCCCLXII. sub rege Edwardo a Conquæstu Tertio."¹ These words, which of course refer at furthest to that portion of the Eulogium which concludes with the entry for the year A.D. 1362, may be held to prove that *in* A.D. 1362 the author completed the Eulogium as it originally stood; but it by no means follows from this passage alone that the work originally concluded with an entry for A.D. 1362; it might have terminated with an earlier

That which is independent of the autograph.

Asserted date of conclusion.

ter part of the Chronicle, and had to jot down one piece from one predecessor and another from another—and so forth, are conjectural suppositions by which the difference might be explained. But, on carefully weighing probabilities *pro* and *con.*, I see no conclusion which is not infinitely inferior in likelihood to that which I have adopted in the text. Obviously the most natural explanation of frequent variations in the ink and character of a Chro-

nicle of events, known on other grounds to have been written very near the period of the events narrated, would be that the entries of events were made as the author became acquainted with them. That other explanations are conceivable only proves that we are dealing with probable and not with necessary matter.

¹ All MSS. which have the Proem concur in this reading.

date. Thus much, however, is clear from the preceding part of the Proem, that what is now the Fifth Book was, or was intended to be, the last division of the work when the Proem was written, and therefore that the work must have terminated with some entry in that division, in spite of the conclusion induced by a curious passage¹ in the autograph, imperfectly corrected, that a portion at least of the Fifth Book was written before that division of the work which is now called the Third Book.

The peculiar manner in which the words "Edwardo" and "Tertio" are written in the autograph will afford us no assistance towards determining the original extent of the work; the only inference which we are compelled to draw from the addition of these two words subsequently to the remainder of the Proem being that already stated in the Preface to the First Volume, that the Proem must have been written before the work was finished, unless we would suppose the author to have been ignorant of the name of the king of England under whom he wrote it.

Thus there appears to be no evidence contained in the Proem to show with what entry the Fifth Book originally terminated. On grounds of general probability, indeed, it is more likely than not that the author would bring his Annals down to his own times, and even to the very date at which he was writing; and this general likelihood will be confirmed in the sequel, where it will be shown that the entry for A.D. 1362 was most probably written in that year itself, and that therefore that entry was most probably the original termination of the Eulogium.

With regard to that portion of the work which extends beyond A.D. 1362, it will appear that the

¹ This passage is in the Fifth Book, which it says, "post historiam Regum Romanorum in libro of Legends at the end of the Third "tertio revelanda sunt."

latest portion of it was most probably written before A.D. 1367, so far as the species of evidence with which we are now dealing carries us.

2. The occasional employment of the present tense by the author in speaking of certain events in the latter part of the Chronicle. The following are the instances: The author's use of the present tense:—

a. In his attack on the costume which he asserts was worn by the English in the years A.D. 1361 and A.D. 1362, the separate articles of dress are spoken of in the present tense in all the MSS. which contain the passage,¹ no intimation being given that the author is writing at a date subsequent to A.D. 1362. Thus: "*Quædam sunt longa usque ad talum*," "*Potius mulieres quam mares judicantur*," "*Habent etiam capucia*," "*Habent etiam aliud indumentum*," "*Habent etiam caligas*," "*Populus lasciviat*," are among the expressions employed by him on this occasion. Now the phrase with which he commences, "*Eodem anno et in anno præcedenti*," would have intimated, had he been writing at a later date, that the fashions were confined to those two years only;² for if he had been desirous of stating merely the date at which they commenced, the mention of one year would have sufficed to fix it. But had he been writing subsequently, while the costume was still in fashion, he would have employed some such phrases as "*etiam nunc habent*,"

With reference to the costume of A.D. 1361 and A.D. 1362.

¹ This passage is quoted by Camden in his *Remaines* (London, 1629, p. 196). Philipot, in some of his editions of the work, adds a reference to an MS. Bodl. Laud., which might thus have been supposed to be a fifth MS. of the *Eulogium*. Through the kindness of Dr. Bandinel, which I have much pleasure in taking this opportunity of acknowledging, I am enabled to assert that this is not the case. The MS. contains a Chronicle into which this passage has been copied nearly

verbatim, no doubt from the *Eulogium*.

² That the duration of fashions in dress was very short we have evidence in a curious passage of the *Brute Chronicle* attributed to Douglas of Glastonbury (MS. Publ. Libr. Hamburg): "And in this tyme" [15 Edw. III.] "*englisshe men so myche haunted and cleved to be woodness and foly of be straungers þat . . . þey ordeyned and chaunged hem every ȝeer diverse shappes and desgisynges of clothyng . . .*"

The
author's
use of the
present
tense:—

or "in nostris diebus habent," or "hucusque populus lasciviat," which would have precisely marked his remoteness from the date of which he was writing; while, if the fashion had been discontinued, a past tense would have been certainly used. It follows therefore that he was writing at a date not later than A.D. 1362, and while the costume which he describes was still in fashion. The evidence afforded by the autograph, though not quite conclusive, is still confirmatory of, or at the least not inconsistent with, the supposition that this curious passage was actually written *in* A.D. 1362; for though the ink in which it is written is of almost exactly the same colour as that of the five succeeding entries, a close comparison of the concluding lines of the passage with the first lines of the first entry in A.D. 1363 reveals an appreciable difference in the general appearance of the handwriting of these two portions of the MS., while the forms of some of the letters are decidedly discrepant. The character at the end of the first passage is cramped and stiff, and the letters are longer than usual, while at the commencement of the second the character is free, the letters shorter and more widely separated. In short, there is just such a difference as might have arisen from the lapse of a short interval between the execution of the first passage and that of the second, though it is certainly not a difference which would obtrude itself on the eye of a careless reader of the MS. If the entry for A.D. 1362 were written during that year, it might have been set down as late as 24th March, A.D. 1363, according to the ordinary historical computation; while the two next entries, which appear to have been written at once, and, for similar reasons to those given above, before the following three, cannot have been written before the date of the later, September, A.D. 1363. This interval of a few months would satisfactorily account for the asserted difference between the characters of the two contiguous portions of the MS.

β. In describing the impressment of workmen in The A.D. 1364, for the works at Windsor Castle, the author says that they were hired also to carry on the works of another castle called "Schephey" which the king was building when he wrote: "Tum propter illud tum propter aliud castellum quod de novo *ædificat*¹ quod dicitur Schephey." The author's use of the present tense:—
With reference to the works at Sheppey Castle.

The first inference to be drawn from this word "*ædificat*," which is perfectly legible, uncontracted, and neither written upon an erasure nor in any way altered or tampered with, is that it is morally certain that this passage in which it occurs was written during the reign of Edward the Third, since it is that king who is asserted to have been building the castle; but as the castle here mentioned was that which was afterwards known by the name of the Castle of Queenborough, it is further clear that the entry must have been written while that castle was in course of erection, and most probably before the creation of the borough in A.D. 1368, while it was still known as "*castrum de Schepheye*." Hasted, in his History of Kent, asserts, on the authority of Leland, that Sheppey Castle was commenced about A.D. 1361,² and adds that it was finished about six years afterwards, when the king made a visit to it; but he gives no authority for the latter assertion. The first constable of Sheppey Castle was John Foxley who was appointed on the 1st October, A.D. 1365;³ it appears also that the

¹ This the reading of the earlier MSS. A., E., and of H.; the later MSS. B. and D. read "*ædificabat*." The phrase "*de novo ædificare*" is opposed to "*reparare*" by our author in the Kalendarly Chronicle.

² The first surveyors and controller of works and men "*circa constructionem castri quod infra insulam de Shepeye de novo fieri ordinavimus operantes et operaturos*" were appointed by Patent

dated at Westminster 2 April, 35 Edw. III., i.e. 2 April, A.D. 1361. See Pat. 35 Edw. III. p. 1, m. 3. The first appointment to impress workmen for the construction of the castle is dated 5 May, 35 Edw. III. See Pat. 35 Edw. III. p. 2, m. 25. On same roll, m. 18, "*castrum nostrum quod in insula de Shepeye jam de novo construi incepimus*" is mentioned under 21 June.

³ See Pat. 39 Edw. III. p. 2, m. 11.

The
author's
use of the
present
tense:—

king was at "his castle of Shepeye" in the month of May, A.D. 1366, and tested several instruments there,¹ the borough of Queenborough being created by charter 10th May, 42 Edw. III.²

A continuous series of accounts of the expenses of the works at the Castle and Vill of Queenborough is to be found from 36 Edw. III. to 41 Edw. III., both included, on the Great Rolls of the Pipe, and from 42 Edw. III. onwards on the Rolls of Foreign Account of the Court of Exchequer preserved in the Record Office; and among the Miscellanea of the King's Remembrancer of the Court of Exchequer in the same Department a few of the original accounts are still to be found. Like all early accounts of fabric expenses, these last are extremely curious and minute, but unfortunately their number is very small. The former accounts, from their greater compendiousness, are comparatively useless for the determination of the actual date of completion of the castle. We can trace in them, year by year, the gradual progress of the works, the gradual increase in the staff of officials resident in the castle, the gradual diminution of the expenditure on the works, but there appears to be nothing in them which tends to show that the assertion of Hasted is true. In the few original accounts there is much which might be employed to prove that the fortifications were not actually completed until late in the reign of Edw. III.³ There are no accounts of expenses

¹ See Pat. 40 Edw. III. p. 1, m. 8, & c.

² See Cart. 42 Edw. III. No. 8.

³ In proof of this in the "Particulæ compoti" of Bernard Cokkes, which run from 11 Jan. 41 to 11 Aug. 42 Edw. III., i. e., from 11 Jan. to 11 Aug. A.D. 1368, we find a sum paid "pro lv et dimidia perticatis j pede & j quarterio j pedis muri dicti castri vocati Barbican faciendo et per-

"ficiendo;" in the "Particulæ compoti" of Thomas Stapulle, which run from 7 Nov. 44 to 29 Nov. 45 Edw. III., i. e., from 7 Nov. A.D. 1370 to 29 Nov. A.D. 1371, there is

xx
a sum paid "pro iiij. iiij. peciis petrarum vocatarum bordure pro caminio supra magnam portam Barbicani castri prædicti emptis"

of works at Queenborough to be found on the Foreign Account Rolls for the first six years of the reign of Richard II. Thus our safest conclusion appears to be, that the passage must have been written "regnante Edwardo Tertio." If Hasted, however, be supposed to have had good reason for his apparently unsupported assertion, and if the king's visit to Sheppey Castle in May, A.D. 1366 be supposed to be that which he mentions, the inference that the passage was written before that date becomes justifiable. It is tolerably certain that, if not written before, it could not have been written very long after the date of the charter, for if it had, our author would, in all probability, not have spoken of Queenborough Castle as the castle "quod dicitur Schephey," but as the "castrum de Quenesburgh."

γ. In condemning the number of the episcopal changes which took place about the time of the death of Ralph de Salopia in A.D. 1363, he says: "Vix ullus de suo beneficio placatus, et sic quasi more mercimonii dignitates obtinent . . . dicentes illud cedere in papæ eleemosinam cum tamen symoniam colunt," evidently describing something which was going on when he wrote, and which as evidently, from the commencement of the entry, was the practice to which he is objecting. Had he been writing long after the events, he would assuredly have used a past tense.

δ. In mentioning the presence of Louis, whom he erroneously calls John, king of Hungary at the battle near Adrianople in A.D. 1364, he says of him: "Parem in toto mundo bonitatis non hz,"¹ the last contraction undoubtedly standing for "habet," his usual abbreviation for "habuit" being "huit." This pas-

¹ This is the reading of A., D., E., and H.; B. reads "habuit" from which we may perhaps conclude that this MS. was written after A.D. 1382, as is abundantly evident from the character of the handwriting.

The author's use of the present tense:

sage therefore must have been written before the death of Louis, which took place in A.D. 1382. The limit of date here given is much wider than that assigned by the entries hitherto quoted, but if the passage had been the only one of the kind in the Eulogium, it would have been held and justly to have established the contemporaneousness of the author with the period of which he writes.

His use of common report.

3. On several occasions he refers to *common report* as the source of certain information which he gives. He does not begin to employ this source until the year A.D. 1364, and as he no doubt had recourse to it, because no other source was open to him, it becomes an important question if there is anything in the nature of the information itself which would lead to a conclusion as to the kind of report which he follows; if it were tradition or contemporary oral narrative. Now he always introduces these reports with the words "dicebatur," "dictum erat," "dictum fuit," in one instance using "tradunt homines," and in one in "vulgo ignotum est." It is therefore reports contemporary with the events to which they refer which he uses and to most of which he refers as past. But the form of this reference would be imposed by the grammatical form of the narrative, which describes generally all events as past; while on the other hand the information supplied by the reports might very well have been furnished by better sources if the author had been writing some time after the events. The following are instances of this use of common report.

a. In the notice of the long frost in A.D. 1364-5 he says, "dicebatur *in populo* quod hoc fuit invisum "ad centum annos elapsos."

β. In the account of the marriage of the princess Isabel with Ingelram de Courey in A.D. 1365 he calls the bridegroom "cuidam magnati . . . dictus minus de Cursi," and adds, "*in vulgo* nomen aliud

"ignotum est," i. e. "his other name is not known among the people." This seems to be the very phrase which a contemporary would use who wrote immediately after the event, and employed the best source at his command. Had he written some time afterwards, it seems very unlikely that the full style and title of the husband of a daughter of Edward III. should have been still unknown even "in vulgo," or that some more authoritative source should not have been open to the chronicler which would have furnished him with the information.

7. In the account of the frauds of the Lombard merchants he says, "dictum erat *in populo* quod de-
"fraudabant regem de tribus milibus librarum argenti
"quolibet anno."

8. In the account of the proceedings with regard to the marriage between Prince Edmund and Margaret, Duchess of Burgundy, he says, in reference to the Parliament of 20th January, A.D. 1365: "Ea de causa
"tradunt homines parliamentum mense Januario con-
"vocari."

4. The account of the death and funeral in A.D. 1366 of William of Edington, bishop of Winchester, was of course written after the funeral and most probably before the author had heard the name of the bishop's successor, for he adds to the account the words "cui successit," and leaves a blank after them for the name. When, however, he wrote the last two sentences of the work, which must have been after November, A.D. 1366, it is clear that he had learned the name, for in the last but one he mentions the election of William of Wykeham to the see of Winchester as having taken place "in fine hujus anni," that is of A.D. 1366; it received the royal assent on 24th October in that year. He adds in the last sentence that it was commonly reported that John Barnet was (or ought) to be translated ("deberet transferri") to the see of Ely. Now if he

His use of
common
report.

Account
of the
death of
William of
Edington,
written
before the
appoint-
ment of
his succe-
sors.

Popular
talk of the
probability
of the
translation
of John

Barnet
to Ely
noticed.

had written these two passages after having heard of the translation of Barnet, who was postulated to Ely by a Papal Bull, dated 15th December, A.D. 1366, the temporalities being restored to him 24th April, A.D. 1367, it is extremely improbable that he would have preferred chronicling the mere popular talk of the likelihood or desirableness of the translation to stating the fact of the translation itself; it would be a very minute Chronicler indeed who, writing some time after the events, would include in the history of a period the mere report of the probability of an episcopal promotion, which afterwards actually took place, for its own sake only, and accordingly in no other chronicle of the period which mentions the translation is the report in question noticed. It is therefore all but certain that these last entries were written before our author had heard of the election of Barnet, that is, we may fairly assume, before the middle of the year 1367, on the most disadvantageous computation. There is only one fact which appears to weigh against this conclusion, and that is that just after the notice of the election of Wykeham an account of his consecration is promised in a future page (*"quomodo consecratus imposterum plenius explicetur"*), as if the author had been aware that it had already taken place. Now as this consecration was not celebrated until 10th October, A.D. 1367, it seems morally certain that if he had heard of it he must also have heard of the election of Barnet. It is far more likely that when the account of the consecration was promised, our author, with many others, expected that it would follow the election very closely, according to custom, and made no allowance for the unusual delay in this instance of the Papal confirmation.

Silence of
the author
as to im-
portant
facts

5. The absence of facts from the Chronicle of sufficient importance to have been mentioned, if the author had been writing after they had taken place, affords

presumptive negative proof that he was writing before that period. Two remarkable instances are :—

noticed by
other
chroniclers
of the
period.

α. The absence of any reference to the early death, in A.D. 1371, of Edward, son of the Black Prince, after the record of his birth in A.D. 1365. The Continuator of Murimuth notices this in mentioning the birth, in which he has been followed by Walsingham and others.

β. The absence of any allusion to the subsequent marriage, on 19th June, A.D. 1369, of Margaret of Flanders to the duke of Burgundy after the narrative of the negotiations in A.D. 1364 for a marriage between her and Edmund, earl of Cambridge. This subsequent alliance is mentioned at the same time as the negotiations by the Continuator of Murimuth and others.

6. The references to eye-witnesses as his authorities for certain facts are made in such a manner as to afford in one instance a high probability, and in another as conclusive proof, as the matter is capable of, of his contemporaneousness with the facts.

His refer-
ence to
the testi-
mony of
eye-wit-
nesses.

α. He says of the account of the earthquake at Rhodes in A.D. 1364, that it was given by word of mouth of an eyewitness to “*uni de commonachis Malmesburiae*,” which very probably means “one of my fellow-monks of Malmesbury,” one of the monks resident there with him.

β. He says of the meteor which appeared in October A.D. 1366, that it was actually described to him by two of his brother monks — “*ostensum est nobis per duos fratres nostros monachos*” — who saw it on a journey.¹

¹ The proof is of course not perfect in either of these cases, even omitting all supposition of falsehood, error, etc. on the part of the

author and assuming both assertions to be strictly true; for it is possible in the first case that “*commona-*” “*chus*” might be applied to a monk

Character
of the hand-
writing of
the auto-
graph.

7. Last of all, the character of the autograph belongs undoubtedly to the latter half of the fourteenth century, that is, to the portion of it after A.D. 1350, very probably, indeed, to the reign of Edward the Third, that is, to the portion of it before A.D. 1377, and with sufficient likelihood to the period included between A.D. 1350 and A.D. 1370.

III. AUTHORITIES EMPLOYED IN THE FOURTH BOOK.

THE sources from which the Fourth Book has been compiled are very various, the Polichronicon still furnishing a few particulars, though by no means so many as it contributed to the former books.

This book commences with a short introduction, which is almost verbally identical with the introduction to the First Book of the Polichronicon, varying from that work as represented by the MS. Harl. No. 655, in the addition of the number of famous mountains and celebrated cities in the world. The Polichronicon is still closely followed in the first, second, and third chapters, when it is relinquished for the Thirteenth Book of the Etymologiæ of Isidorus. The first chapter is referred in

of the same monastery as the author, who had died before he was born; and in the second that the two "brother monks" saw the meteor before he was born and communicated the fact to him after that event. In neither case would he be strictly contemporary with the events described. But if the passage quoted above, which proves the author to have written an entry in the Eulogium in the reign of Edward III. be used, the case is somewhat altered. The events communicated having happened respectively in

A.D. 1364 and A.D. 1366 and Edward III. dying in A.D. 1377, the author must be assumed to have been born before either of the events happened, unless we would suppose him writing an historical work at the request of his Prior at an earlier age than thirteen. When it is further remembered that he finished the work in A.D. 1362 it is proved (not to demonstration) that he was contemporary with both events. Assuming him to have been 30 years of age in A.D. 1362 he might have lived into the fifteenth century.

the Eulogium to two authorities only, S. Augustine, *De Civitate Dei*, lib. 16, cap. 8, and Pliny, *Historia Naturalis*, lib. 6, while in the *Polichronicon* the corresponding passages are correctly referred in addition to Isidorus, *Etymol.* lib. 14 and lib. 5, and to Pliny, *Hist. Nat.* lib. 3, cap. 1. The reference to Pliny in the Eulogium appears to have been copied without verification, for it properly belongs to an extract from that author in the *Polichronicon*, which is not transcribed in the Eulogium: "Asia quantitate maxima Europa minor, sed par in populorum generositate numerosa." The second chapter displays similar inaccuracies; a reference to the *Topographia* of Giraldus Cambrensis is omitted, in consequence of which a passage giving the name "brachium Sancti Georgii" to the Straits of Constantinople, appears to be assigned to Pliny, who also seems to be responsible for a quotation from Isidorus, *Etym.* lib. 9, which is not quoted from Pliny. In the third chapter, the references to Isidorus, lib. 13, and to Pliny, lib. 2, cap. 99, which are correctly assigned in the *Polichronicon* to the first paragraph of the chapter, are entirely omitted, while the second sentence of the paragraph itself is unconstruable, from the omission of the latter of two alternatives with which it concludes.¹ A reference to Paulus (Marcus Paulus Venetus, i. e., Marco Polo), lib. 1, of the second paragraph of this chapter, is also omitted. The Eulogium now leaves the *Polichronicon*, and takes up the *Etymologiæ*, and the fourth chapter is almost verbally transcribed from lib. 13, cap. 17, of that work. In cap. v. cap. 18 of the same Book is followed,

¹ The paragraph in the Eulogium ends with the words, "sive quia totum in universitate animosius est quam in parte;" the words which follow, "sive quia magnitudo patens vim sideris lunaris effica-

"cins sentit quam angustia coarctata," being omitted. In the same chapter of the Eulogium the quotation from Virgil is corrupt, reading "in plaga" for "implacata."

though not so closely, nor so accurately.¹ The same Book, cap. 19., furnishes the materials for cap. VI., though with a few omissions, which in one instance have produced a mistake.²

The chapter, cap. 20, which intervenes in the *Etymologiæ* between that from which cap. VI. of the *Eulogium* is copied and that of which a part furnishes the materials for cap. VII., has been omitted by our author, who takes up Isidorus again in the middle of the latter chapter, cap. 21, of the *Etymologiæ*, following him with tolerable closeness down to the end of it, and appending a brief description of the rivers of England from some unknown source. In cap. VIII. Isidorus is again used, and in cap. IX. a direct reference is made to Book xv. (of the *Etymologiæ*), now called Book XIV., the second chapter being quoted entire. To this is appended a brief notice of the Post-Diluvian division of the world by the sons of Noah, for which not only Orosius and Isidorus are named as authorities, but also Pliny. It will be seen, on comparison, that this chapter and the two following coincide very closely with the text of a *Geographia Universalis* by an anonymous author, of which a good but occasionally corrupt MS. of the Fourteenth Century exists in the Arundel Collection in the British Museum (No. 123), and which I shall denote in future by the letter K.³ This work is really

¹ The reference to Sallust in this chapter is assigned to the wrong passage, as appears by the following paragraph, which is omitted: "Fretum Siciliæ, quod Rhegium dicitur, Sallustius ex tali causa vocari scribit, dicens Italiæ olim Siciliæ conjunctam fuisse," and it is the Syrtis which are said by Isidorus to be "vicinæ Mari Ægyptio" and not Scylla and Charybdis.

² In the derivation of "Lu-

"crinus," the words of Isidorus being: "Lucrinus dictus autem [quia olim] propter copiam piscium [vectigalia magna præstat]." The bracketed parts are left out by our author, who perhaps did not see the connexion here insinuated between "Lucrinus" and "lucrum."

³ A brief enumeration of the readings in which our text differs from the *Etymologiæ* and coincides

a Geographical Dictionary, compiled from various sources; and it is very probable, on grounds which will be developed as we proceed, that a large portion of the Fourth Book of the Eulogium has been copied from it or some similar work. Reference to it will render intelligible many passages in our text, which the omissions committed by our author in transcribing from it, or from some work closely resembling it, for there are visible here and there indications of an independent source, have rendered unconstruable. It has been as badly abbreviated as the Polichronicon for the First Book, and the same species of errors have been committed in both cases. The next chapter of the Eulogium is almost entirely taken from this Dictionary; for though the quotation from Isidorus, with which it commences, has certainly been transcribed from the Etymologiæ, and not from K., yet as the different authorities subsequently quoted are the same, and follow one another in exactly the same order in both K. and the Eulogium, and as moreover the increments of the text of K. on that of the Eulogium supply omissions in the latter which spoil the sense, it is more than probable that the text of K. represents the source from which our author obtained the larger portion of his materials for cap. xi. Hidden quotes only a portion of the authorities

with K. will prove this assertion. In p. 10, l. 8, for "nam" Isidorus has "ex quibus;" l. 9, for "appellatur," "nuncupatur;" l. 12, "pertingit," and l. 13, "se extendit" are omitted in the Etymologiæ; l. 13-17, for "sola quæ . . . intersecat" Isidorus has "unde evidenter orbem dimidium" "duæ tenent Europa et Africa," "alium vero dimidium sola Asia." "Sed ideo istæ duæ partes factæ sunt quia inter utramque ab "oceanò Mare Magnum ingreditur

"quod eas intersecat;" in l. 20-23, the passage "ita post . . . ac "Plinius" is omitted by Isidorus. Again, p. 11, l. 1, the words "vero " . . . Orbis" are not in Isidorus; in l. 4, for "habet Ortum . . . "Oceanum" he has "Ortu solis " . . . Oceano;" in l. 7, the words "et diversas . . . hic inseremus" are not in Isidorus. For "hic inseremus" the MS. K. has "hic ponemus sequendo ordinem alphabeti."

here used, and those more briefly than our author. The errors committed in this chapter are noticed in the foot-note.¹ In cap. XII.² the brief description of Asia in Isidorus is repeated in the actual words of that author. In the succeeding chapters we have an account of the chief divisions of this quarter of the globe. India is described in cap. XIII. The first portion of the account down to the words "impossibile est" is from the Fourteenth Book of the Etymologiæ, the remainder of the chapter being from the Geographia Universalis. The account in K. also commences with the same extract from Isidorus; but, as in almost every instance in which the Eulogium here deviates from K.

¹ In p. 12, l. 3, we should read "flammæ" for "flamine;" in l. 5 the quotation from the Master of the Histories (Petrus Comestor) is said to be taken from cap. 2, no special work being mentioned. In K. the words "super Genesim," referring us to the Historia Scholastica, lib. I., where in cap. 13, and not cap. 2, the passage is to be found, are added; in l. 10 before the words "ut usque ad lunarem" K. inserts "ita altus." The quotation in the same page from Johannes Damascenus is very confused; in l. 17 the words "quasi quandam regionem beatam in qua conversatus duceret necessaria" are in K. "construxit autem quasi quandam regionem in qua conversatus beatam duceret vitam;" and in l. 19 we have "eadem voluptate" for "Edom, id est deliciis et voluptate." In p. 13, l. 2, the words "Item Augustinus . . . propter omnium bonorum abundantiam" should be, as in K., "Item propter omnium bonorum abundantiam quia, ut dicit Augustinus

" . . ." The reference to the De Civitate Dei is also omitted; it should be as in K., l. 14, c. 10. In l. 9 from bottom "Gen. v." should be "Gen. ii." In l. 6 from bottom the passage: "et pertingit ad aerem quietum, ultra aerem turbulentum, in quo est vapor humorum et terminus exhalationum, quorum fluxus et progressus corpori lunari attigit ut prius; nam secundum rei veritatem attigit, ad orbem lunæ altiozem, ut dicit Augustinus . . ." is represented in K. by the following, omitting common portions: "id est . . . post istum . . . ubi finis est et terminus exhalationum et vaporum humidorum . . . approximatur, sicut exponit Alexander, nam secundum veritatem attingit in altitudine orbem lunæ, sed circulum lunarem attingere hyperbolice [dicitur] ut ejus maxima altitudo et incomparabilis respectu terræ inferioris insinuaretur."

² Here instead of "nostro Mari" we have "Mari Magno."

it coincides with Isidorus, and sometimes differs from both, we may fairly conclude that the *Geographia* was not used as the source from which Isidorus is quoted.¹ The rest of the chapter is very nearly verbatim from the *Geographia*.² The account of Ophir in cap. xiv. is abbreviated from the same work.³ The description of Parthia⁴ is made up from both sources, the extract from Isidorus with which it commences being relinquished after the word "nominaverunt" for the *Geographia*, and taken up again at the words "Huic a Meridie Mare Rubrum," near the end of the chapter. The intermediate portion is correctly referred, as in the MS. K., to the Sixth Book of the *Historia Naturalis*; but contains an erroneous reference in margin and text to Isidorus. This has arisen from the substitution in our text of the words "ut dicit *Isidorus*" for "ut dicit *idem*" (sc. Plinius) "et dicitur ibidem"

¹ For example, the chapter commences differently in K. and the *Eulogium*, the latter following the very words of Isidorus; in l. 4 of the chapter, K. reads "habet" for "habens," the reading of Isidorus; in l. 6, K. reads "repertas et fœcundas" for "fœcundas," the reading of Isidorus.

² In p. 16, l. 5, "unde dicitur" is substituted for "unde [patet quod terra est potens et opulenta unde ut] dicitur [ibidem]." In l. 6 from bottom the text of K. explains the origin of the corruption "qui Gignosophistas vocantur," for K. reads "quos Gignosophistas vocant."

³ In p. 17, l. 5 from bottom "Plinius dicit quod hæc," &c., is in K. "Idem Plinius dicit. Hæc," etc., the reference being to an omitted passage. In line 2 from bottom "Paralipomenon v." is "Paralipo-

"menon ii." in K., and the reference to Rabanus belongs to an omitted passage of K., the assertion assigned to him in our text being there correctly referred to Gen. ii. In p. 18, l. 2, after "quam Gyon circuit" the words "ut dicitur Gen. ii." in K. are omitted, and in l. 3 "vicinus" is substituted for "similis."

⁴ There are two remarkable corruptions in the former part of this chapter of the *Eulogium*. The first is the substitution of "vicinam" for "invictam virtutem," the second of "attrachantes" for "ita trahentes." These may have of course existed in the MS. of the *Etymologiae* followed by the author. An omission of minor importance converts the "Parthia Scythia venientes Parthiam occupaverunt" of Isidorus into "Parthi Scythiam occupaverunt."

(idem ?) "in Glossa super Danielelem," which are found in K.

In cap. XVI. Isidorus is the sole source;¹ the omission of Media and Persia leads in cap. XVII. to Mesopotamia; to the account of which in Isidorus a brief supplement from the Geographia is added.² The account of Babylonia in cap. XVIII. is undoubtedly copied from the Geographia. This is clear, as well from the arrangement and phraseology being identical in both, as from the facts, among others, that the quotation which professes, with the latter, to be from S. Jerome on Isaiah XI., is really made up from his comment on Isaiah XIII. and XIV., and that the reader is actually directed at the end of the chapter to refer to the account of Chaldæa further on, in the very words of the Geographia, which are inapplicable here, as the account of Chaldæa follows immediately, while in the Geographia it is, of course, separated from that of Babylonia by many pages.³ This latter account, in cap. XIX., commences in the words of the Geographia with a reference to the Ninth Book of the Etymologiæ, a paraphrase of the words of Isidorus following, in addition to that given from K.⁴ Afterwards the Geo-

¹ In p. 19, l. 8, the Eulogium reads "invenerunt" for "venerunt."

² By the omission of a stop and the consequent running of two distinct paragraphs of the Etymologiæ into one in p. 19, l. 4 from bottom, Arabia Felix is described by our author as the capital of Babylonia. The sentence "Arabia Eudæmon Babylonis regionis caput" should be "Arabia Eudæmon. Babylonis regionis caput" "Babylon urbs est, etc." The remainder of the chapter is from K.

³ In p. 20, l. 12, we have "Gene-

"sis XI. qui magnitudinem ejus describit. Hieronymus, etc.," instead of "Genesis XI. cujus magnitudinem describit Hieronymus, etc.;" the account of the dimensions of Babylon being referred to Genesis instead of S. Jerome on Isaiah.

⁴ The words of K. are "Chaldæa quasi Cassidæa a Chaseth filio Nachor fratre Abrahæ fuit cognominata, ut dicit Isidorus li. ix., unde Chaldæi dicti sunt a Chaseth quasi Cassidæi;" and those of Isidorus: "Chasdim qui nunc Chaldæi vocantur."

graphia becomes the sole source, the quotations from Orosius being given not in his words, but in the paraphrase of K., with some alterations and omissions.¹ In cap. XX. our author returns for part of the first line to Book XIV. of the *Etymologiæ*, after which the often-quoted *Geographia* supplies the remainder of the account of Arabia.² The commencement of cap. XXI. appears to have been taken from the *Etymologiæ*,³ and not from the *Geographia*, though the conclusion, commencing "*Est autem regio*," is undoubtedly, in spite of a few verbal divergences, copied from the latter work. In cap. XXII. Isidorus is copied down to the words "*Mare Rubrum*," after which the *Geographia* is taken up and closely followed to the end. The account of Palestine, in cap. XXIII., is certainly taken from the *Geographia*, and not from Isidorus, as it professes to be.⁴ The accounts of Judæa and

¹ In p. 21, l. 6 from bottom, "*qui interfecit Arbacem præfectum*" ought to be, as in K. "*quem interfecit Arbaces præfectus*," and instead of "*unde de cætero periit regnum Assyriorum*" the *Geographia* more accurately reads: "*et tunc incepit perire regnum Assyriorum. Sed ex toto periit quando a Cyro et Dario*," etc.

² In p. 22, l. 3 from bottom, the words, "*aliæ tam bestium quam volucrum dissimilia*" are in K. "*aliarum rerum silvestrium tam bestiarum quam volucrum dissimilis et varia multitudo*."

³ In p. 23, l. 21, after "*Comma genam*" the words "*Phœniciam et Palestinam*" are omitted; in l. 25 the boundaries of Syria are falsely given, Mesopotamia being placed to the north of it, and the eastern boundary omitted. The

words "*Armenia, ab Ortu*" have been left out between "*est*" and "*Mesopotamia*."

⁴ In p. 24, l. 5 from bottom, the ancient and modern names of the metropolis of Palestine are transposed, and "*Athalena*" substituted for "*Aschalena*" the corruption of "*Ascalon*" in the *Geographia*; in l. 2 from bottom we have the chapter of Isidorus "*De Vocabulis Gentium*" referred to Book XIV. instead of Book IX. of the *Etymologiæ* by the omission of the words "*Idem autem dicit li. ix.*" after "*Etymologiarum*." In p. 25, l. 10, the reference to Origenes *De Situ Mundi* is not in K., where the previous passages are correctly assigned to Isidorus. The next sentence in K. however commences: "*Originem Philistæi primam contraxerunt*," the first word of which perhaps may

Galilæa, in caps. xxiv. and xxv., are copied from the *Geographia*, which adds to the descriptions of Isidorus a supplement from other sources.¹ The account of Cedar, in cap. xxvi., is entirely from the same source.² The account of Egypt, in cap. xxvii., is also copied from the *Geographia*,³ the extracts from Isidorus with which it commences coinciding on the whole more closely with the text of K. than with that of the *Etymologiæ*. As a proof of the closeness with which the *Geographia* is followed, we may instance the repetition in our text of the unnecessary separation in that MS. of a continuous passage of Isidorus into two, a reference to Isidorus being appended to the end of each, and the faithful preservation of a wrong quotation from Orosius, which is specified in the note.⁴ The *Etymologiæ* is again re-

have suggested the reference to a careless and rapid abbreviator. Again, the reference to Herodotus for the descent of the Philistines from Casluhim arises from the misplacement of the words "et Herodoto" substituted for the "ut dicit Herodotus" of K. which comes after "Gens illa" and applies only to the character of the people. The "*Mazana insulæ*" at the end of the chapter are a transformation of the "*marina insulæ*" of the *Geographia*.

¹ In cap. xxiv. Isidorus and Pliny are made responsible for a passage which belongs to the latter only, to whom it is referred in K. The whole of cap. xxv. is referred to Isidorus who is, however, only responsible for the portion which ends with "fœcunda." The concluding passage in K. is there correctly referred to him but omitted here.

² In p. 27, l. 2, for "filii Cedar" "primogeniti filii Ismaelis," our author reads simply "filii Cedar," thus rendering the allusion to Ishmael unintelligible; in l. 6, the reference to Isidorus is correctly l. ix. in K.; in l. 10, "Gen. xvi. super glossa" is substituted for "Glossa super Gen. xvi."

³ In p. 27, l. 3 from bottom, the words: "Ægyptus prius erat," are corrupted from "Ægyptus prius Æria" of Isidorus, or "Eta" of K., the first sentence being rendered unconstruable by the substitution.

⁴ In p. 28, l. 3, the words: "imbribus pluviarum insueta et ignara" are transposed from "imbribus insueta et pluviarum ignara." The words of the *Geographia* in reference to the quotation from Orosius are: "Secundum Orosium autem duplex est Ægyptus, scilicet, Superior et Inferior, quæ in Orientem per longum extendi-

sorted to in cap. xxviii., where the account of Scythia (Superior) is given in the exact words of Isidorus.¹ The account of Bactria is taken again from the Geographia, as the coincidence of its deviations from that in the Etymologiæ with those in the former distinctly shows. The curious reading mentioned in the note² appears to be an actual conjectural emendation of the remarkable corruption of Isidorus which exists in the Geographia, as well as in many MSS. of the Etymologiæ. The first nine words of the account of Hyrcania, in cap. xxx., are from the Etymologiæ, the rest is copied from the MS. K., which is compiled partly from the Etymologiæ, Books xiv., xii., the Historiæ of Orosius, Book ii., and the Master of the Histories. The latter authority is mentioned at the end of the chapter, but the reference in K. "in principio Historiæ Evangelicæ" is absurdly shortened to "in principio." The accounts of Iberia and Albania, chaps. xxxi. and xxxii., are still taken from the Geographia; the latter is slightly altered from its original, and has an addition of a few words.³ The account of Gothia, in cap. xxxiii., is from the same source, as are also

"tur." These our author alters into "Duplex . . . Inferior et Superior, Inferior qui in Orientem," etc. The next sentence in both is inconsistent with this, for, following Orosius correctly, it asserts that Lower Egypt "ex Ægypto Inferiori" "incipit ad Orientem." The Geographia ought to have read "Inferior et Superior, quæ . . ." and the Eulogium "Inferior et Superior. Superior." In l. 9 from bottom, "fontem Tigris" is "fontem mgis" in K., perhaps a corruption of "nigri."

¹ In p. 29, l. 6, "a Septentrione

"Mæotides" ought to be "a Septentrione per Mæotides."

² The words of Isidorus after Pliny are: "Hujus partes quæ pone sunt Paropamisi jugis ambiuntur," those of the Geographia: "Hujus partes quæ planæ sunt pro pane jugis ambiuntur;" the two last words are altered in the Eulogium into "jugiter coluntur." Only the first and last readings give any tolerable sense.

³ In the 2nd line of cap. xxxii. "rigida" should be "frigida" as in K.

those of Armenia,¹ in cap. xxxiv., and of Cappadocia,² in cap. xxxv. The account of Asia Minor is in the words of Isidorus, and combines his account of Asia Minor and that of its first province Bithynia, which follows it in the *Etymologiæ*. The account of Canaan in cap. xxxvii. is entirely from the *Geographia*, the reference to Isidorus, whose words are materially different, having been doubtless copied from that work. The long chapter on Amazonia and the Amazons is also entirely from the *Geographia*, with a few verbal variations. The account of Phrygia,³ in cap. xxxix., coincides very closely with the account in Isidorus, which differs materially from the quotation from the *Etymologiæ* in the *Geographia*; this account, which terminates with the word "Ilium," p. 37, l. 5, is followed in *most* of the editions of Isidorus by two distinct chapters, commencing respectively "Lycaoniam" and "Cariam Hermus fluvius discernit a Phrygia;" the first of these is imperfect, consisting only of the first word. Some very ancient MSS. of the *Etymologiæ* omit it altogether, while some unite the two chapters, and read "Lycaoniam et Cariam Hermus fluvius discernit a Phrygia." The description of Lydia, in cap. xl., occasionally varies both from that in the *Geographia*, and from that in the *Etymologiæ*; it is not difficult, however, to decide from which it was *not* taken,

¹ In p. 33, l. 2, "Ararath" is "Arath" in K.

² In p. 33, l. 4 from bottom, the passage: "cui subjacet Cilicia et Isauria [usque ad Cilicium sinum] qui spectat contra insulam Cyprum" is corrupted, the bracketed words being left out, and "spectant" substituted for "spectat." The extract from li. xiv. of the *Etymologiæ* ends with "a

"Persis disjuncta," the following words are an addition in the *Geographia* from li. ix. of that work.

³ In this chapter Phrygia is called the daughter of "Europis" instead of the daughter of "Æsopus;" "Corinthus" is substituted for "Coritus," and in the quotation from Homer we have "primus" and "arte" for "primum" and "axe."

for the agreement with the former in the reading "regnorum" is more than balanced by the agreement with the latter in the readings "ditissimi," "Pactoli unda," "ab Ortu habet," and "Pactolus," and the mistake "Hellespontus," being nearer the "*Helles* fluvius" of K. than the "*Meles* fluvius" of Isidorus, and the divergencies from both very trifling, the final conclusion remains rather in favour of the supposition that the actual source was the latter, and not the former, work.¹ The accounts of Isauria, Lycia and Cilicia, and Africa, in caps. XLI, XLII, and XLIII, are, however, clearly from the *Etymologiæ*.² The account of Libya in cap. XLIV. is made up from the account of Libya Cyrenensis in the *Etymologiæ*,³ and part of the account of Libya in the *Geographia*. The account of the Pentapolis in Africa, in cap. XLV., is from Isidorus, while that of Pentapolis in Palestine,⁴ in the same chapter, is from the *Geographia*, with some omissions and transpositions. The account of Tripolitana commences in the very words of Isidorus, the second sentences from "Duplex" to "sic dicta" are an interpolation from the *Geographia*, after which Isidorus is taken up, where he was relinquished and continued to the end.⁵ The next chapter, on

¹ A few misreadings in this chapter deserve notice. In the second line "antea" has been copied "autem," and subsequently we find "Gallatiae" for "Galliae," while "ditissimi" is absurdly intensified by the addition of "valde" at the end of the chapter, "locupletes" being the reading of K.

² In cap. XLII. in the second line "Phœnice Cetum" is substituted for "Phœnice ortum," and in the fourth "Mare Siccum" is a corrupted form of "Mare Issicum." In cap. XLIII. are a few mistakes in the fourth line "Afra" should be "Africus," and in the fifth

"apriea" and "apta" respectively "aprica" and "aperta." In the last line "arborem" should be "ardorem."

³ In cap. XLIV. "Syrtes Marjores" are called "Syrtes maris;" and "nuncupata" being omitted at the end of the first sentence, the sentence is unconstruable.

⁴ At the commencement of this account we have "quæ et Palæstina dicta est" for "et Palæstina."

⁵ The last three words of this chapter are inaccurate and represent Tripolitana as extending to Ethiopia. They should be "usque Æthiopiam protendentes."

Gætulia, is altogether from the *Geographia*.¹ The account of Byzacena is entirely from Isidorus. The account of Zeugia (or Zeugitana, or Zeugis) is also from Isidorus, who is copied so faithfully that his short note on Gætulia, which follows the description of Zeugis, is set down as part of it, notwithstanding the existence of the description of Gætulia already given in cap. XLVII. The last sentence of the chapter is from the account of Zeugis in the *Geographia*, and the words "et elephantis et pardis" from some unknown source. The account of Numidia commences in the words of the *Geographia*, which end with the first line; that which follows, is from Isidorus with a few unimportant omissions and variations.² The account of Mauritania³ commences with a quotation from Isidorus also in the *Geographia*; but as the latter is not so faithfully copied from the *Etymologiæ* as our text, it is not difficult to decide which of the two our author has used. As soon as the extract from Isidorus terminates, the *Geographia*, however, is certainly taken up, the remainder of the chapter being a copy of the paraphrase in that work of Pliny's account of Mauritania in his *Hist. Nat.* lib. v. The mistakes in the *Geographia* are here faithfully reproduced.⁴ The account of Garamantia is from the *Etymologiæ*, and the

¹ Called by Isidorus, after Pliny, "Gaulalum gentes," but in K. "Gaulonum gentes;" the "num" of the latter might easily be mistaken for "mini."

² The most noticeable of which are the substitution of "perfluit Sardiniam" for "intendit Sardiniam," and of "Suscatam" for "Ruscatam."

³ In the account of the boundaries of Mauritania Cæsariensis, Mount Astrinx is said to be on the East, instead of on the South, as in Isi-

dorus and the *Geographia*; and in the enumeration of the animal products of Mauritania Tingitana the words "quos sola Numidia parturit" are altered from "quos sola nunc India parturit."

⁴ For example, "*Ancolum gens*" is substituted for "*Antololes*" and "*Ægyptianorum*" for "*Ægipatum*" and, by an oversight, the "*locus [ne]morosus*," near Mount Atlas, where the former race is said by Pliny to dwell, is placed near the moon instead of the mountain itself.

commencement of that of *Æthiopia* from the same source, and not, I think, from the quotation in the *Geographia*, for the slight verbal deviations of the latter from *Isidorus* are not repeated in the *Eulogium*. The *Geographia*, however, most probably lay open before our author as he wrote, for he takes it up as soon as *Isidorus* leaves off, and continues to use it to the end of the chapter.¹ In cap. LIV., notwithstanding the account of *Byzacena* already given from *Isidorus* in cap. XLVIII., we have another from the *Geographia* under the *alias* *Braceana*, followed by a brief notice of *Dothan* or *Dodan* from the same work, the reference there given to the Gloss on *Ezekiel* XVII. being omitted. In cap. LV. the whole account of *Gades* is wrongly referred to *Isidorus*, whose description ends with the word "*ceromina*," the remainder being from the *Geographia*; the part here properly belonging to the *Etymologiæ* sometimes coincides with the text of *Isidorus*, but more often with the paraphrase of it in the *Geographia*. The account of *Carthago*, in cap. LVI., is a confused version of the confused account in the often employed *Geographia Universalis*. The first words, "*Carthago est in Hispania Africæ provinciæ*," represent the following in the original "*Carthago nomen est civitatis et provinciæ Africæ in Hispania*," referring, it would appear, to *Carthago Nova* and *Carthago Vetus*,² (*Cellarius*, *Notitia*

¹ In p. 46, l. 11, "*a Nilo flumine*" is "*ab Indo flumine*" in K.; in l. 12 "*inter Nilum*" is omitted after "*Ægyptum*;" in l. 14 "*Epiri*" is "*Hesperii*" in K.; in l. 19 "*agnes*" is "*angescit*" in K.; l. 6 from bottom "*plurima multa imunda*" is "*omne quod mandi potest*" in K. There are various verbal differences towards the end of the chapter of minor importance.

² The name of the founder, "*Nar*

dido," is evidently a corruption of "*Dido*," and its occurrence in the *Geographia* is another proof, besides the blunders noticed in the text, that that work was the source of the account in the *Eulogium*; the passage which gives an account of the foundation of this *Carthago* in the *Geographia* is referred to *Isidorus*, l. 16 (15), from whose brief notice of *Carthago Magna* it has evidently been enlarged.

Orbis Antiqui. Ed. Schwartz. Lips. 1731-2. vol. i. 108, 111.); but "civitatem hanc cum fuerat nominatissima et non inferior Roma" can only refer to the "alia Carthago" or Carthago Magna in p. 49, the account of which is taken from the Geographia, which follows closely the account of Zeugis in the Etymologiæ, lib. 14, to which it refers, and which is correctly said to conclude with the words "in deserto vagantibus plena." The rest is referred to Pliny in that work; but the absence of any indication of the termination of the account of Isidorus in the Eulogium seems to render Pliny responsible for more than his share. In cap. LVII. we have a second instance of a duplicate account. In cap. XLII. we have an account of Lycia from Isidorus; here an account of Lycaonia, under the name of Lycia, is given from the Geographia, which is entirely wanting in the Etymologiæ; notwithstanding this, it is referred to Isidorus by our author. In cap. LVIII. we have another instance of the same superfluity of information; Lydia is repeated from the Geographia, the former account, in cap. XL, though not certainly taken from the Etymologiæ,¹ being much nearer on the whole to the words of that work than to the present version, which is almost verbally identical with the account in K. This is followed by an account of Lusitania, called Lusitaniel

¹ Though this version of the account of Lydia given by Isidorus is in some respects more accurate than that in cap. XL. there are a few fresh mistakes in it worthy of note. Instead of "Pactolus" we have "Pacto" after the new source; and again instead of "Hæc antea Moema dicebatur" we have "Hæc prius *Amia Moema* dicebatur," apparently an emendation of

"Hæc antea Moema dicebatur" in K.; instead of "Tyrrhenum" and "Tyrrhenia" there are "Circenum" and "Cirrenea," and "Lydis" is substituted for "Lydo." Though the Hellespont is not again asserted to surround Lydia we have "*Helles* fluvius" for "*Meles* fluvius," which suggests the origin of the former blunder.

after the same authority, and attributed to Pliny, the reference in the *Geographia* being omitted.

A recapitulation of the various provinces in Asia and Africa occupies caps. LX. and LXI. It is professedly taken from Rabanus Maurus, and is to be found in his treatise *De Universo*, the text of which coincides almost verbally with that of Isidorus, and is here followed with great closeness.¹ We then come, apparently, from the rubric "*Jam de Europa*," to the author's great satisfaction, to the account of Europe in Isidorus,² followed, in cap. LXIII., by an account of Scythia (Inferior) from the *Geographia*, which applies part of the description of the Asiatic Scythia in Isidorus, already given in cap. XXVIII., to that of the European Scythia here given. This is concluded by a short notice of Alania from some unknown source. The account of Dacia,³ in cap. LXIV., and of Rhætia, in

¹ A few mistakes are worthy of notice. In p. 52, last line, before the words "*Syriæ et Phœnice con-*" *nere sunt*" are omitted these, "*Hæc autem duplex est Superior et Inferior*;" in p. 53, l. 5, after "*ibi regnante*" are omitted "*no-*" "*men accepit*." In l. 9 "*insueta*" is transformed into "*assueta*." In l. 10 from bottom, a boundary of Cappadocia is left out, and in l. 7 "*attingitur*" is converted into "*cingitur*." In p. 55, l. 14, "*Frator*" is sometimes read "*Fathures*," and in l. 19 "*cujus metropolis Palæstina est*" is altered from "*et civitas metropolis Palæstinæ est*." In p. 56 our author, following Rabanus, refers to Gabalene, having however omitted it. In l. 7 of the same page the words of Rabanus "*Marcus ejusdem nominis recordatur*" are altered into "*Marcus idem testatur*," conveying a false

impression. In p. 57, l. 13, the river "*Ampsaga*" is called "*Bagra-da*," and in l. 18, Mauritania Sitifensis instead of Cæsariensis is said to be "*colonia Cæsareæ civitatis*." In p. 57, l. 3 from bottom, "*ab Ori-*" "*ente usque in Ægyptum*" should be "*ab Occiduo Atlantis Montis ad Orientem usque in Ægyptum*."

² In the last line of this description the substitution of "*cingitur*" for "*conjungitur*" makes the South of Europe surrounded by the Mediterranean Sea.

³ A reference in K. to Isidorus Etym. ix. is here omitted before the words: "*Daci Gothorum fuerunt soboles*," and the words "*contra omnes innocentes animo sæva*" correspond to the following in K: "*Si animo sæva contra hostes, tamen naturaliter pia est et mente placida erga quoslibet innocentes*."

cap. LXV.,¹ are copied from the *Geographia*; those of Germania and Moesia² are from the *Etymologiæ*. The account of Pannonia, after the first dozen words, is from the *Geographia*,³ as also those of Sclavia,⁴ of Græcia, of Lacedæmonia,⁵ and probably that of Macedonia,⁶ for the quotation from Isidorus contains two words, "nec pluviae," which, though not in his text, are in the quotation from him in the *Geographia*, and the quotation from Pliny deviates materially from the words of the *Historia Naturalis*, and coincides with the paraphrase of them in the *Geographia*. The short notice of Magnesia⁷ is from the same source. In caps. LXXI., LXXII., the same source furnishes the accounts of

¹ Here the words "moribus convenientia" are probably corrupted from "moribus convenientiam" "habens," in K.

² Here the words "cæteris horreum" are "Cereris horreum" in Isidorus.

³ The boundaries of Pannonia are different from those in the *Geographia*, the latter being given as follows: "Habet Galatiam [ab Oriente, Greciam a Meridie, Dalmatiam] et Italiam ab Occidente," etc., and the bracketed words are omitted by our author. In the last line of p. 61 the words "a tribus fluviis" are "a duobus satis acribus fluviis" in Isidorus, "and duobus fluviis" in the *Geographia*.

⁴ Here p. 62, l. 10, the word "disperso" is "dispare" in K.; in l. 12 the words "quod parum . . . Judæi et Græci" appear to be an original interpolation of our author's; in l. 6 from bottom "eis" is "Teutonicis et Latinis" in K. In p. 63, l. 5, "quæ diversis" is

substituted for "quæ a Ruthenis diversis" in K.; in l. 7 after "clauditur" K. adds "ad cuius litus terminatur Minor Sclavia et finitur." And the reference to Isidorus, Pliny, and Herodotus at the end of the chapter is simply "ut dicit Herodotus" in K.

⁵ There are many curious blunders here: first, we have "Spettania" for "Spattania" of K., itself a mistake, for "Spartania"; then, "Sem olim filio" for "Semelæ filio," then "Missenas" for "Messenas" in K., itself a corruption of "Messenios," and lastly, "voto" and "Spartani" for "nota" and "Parthenii." The reference to Isidorus with which K. concludes is omitted.

⁶ Here, p. 65, l. 2, "posita" is written for "potita," and "Albaniam" is omitted after "Hiberniam" in l. 3.

⁷ The reference in K. to Pliny, "ut dicit Plinius, l. 4, c. 10," is here omitted.

Moesia¹ and Dalmatia, and Achaia.² The account of Arcadia³ is entirely from the same source. The account of Thessalia⁴ is partly from the Geographia, and includes the quotations there from the Eleventh Book of the Etymologiæ in the chapter "De Portentis," and the Thirteenth Book in the chapter before quoted, "De Diluviis," the text of Isidorus having been evidently taken at second-hand in both cases. The account of A passage
Hellas⁵ is still from the Geographia, the language of copied
which has been occasionally varied, though in one from the
instance it has been so faithfully followed as to disclose Geogra-
our author's source of information. In mentioning the phia Uni-
two divisions of Hellas, Bœotia and Peloponnesus, he versalis
asserts, in the very words of the Geographia, that which has
Bœotia has been already described, and promises an no applica-
account of the latter in a future page. Neither the tion in the
previous nor the promised account have any existence Eulogium.
in the Eulogium, for the chapter on Bœotia follows that on Hellas, and no account of Peloponnesus is given at all. In the Geographia, however, these words have a meaning; for Bœotia comes under the letter B., and Peloponnesus under the letter P., the former of which precedes the account of Hellas under the letter H., while the latter, of course, comes after it. But for this over-

¹ Here we have with K. "quam Danubius usque ad Mare Mediterraneum" for "quas Danubius a Barbarico usque ad Mare Mediterraneum" and "Daciæ" for "Thraciæ."

² In giving the boundaries of Achaia, both the Eulogium and the Geographia omit "Cephaloniam et" after "ab Occasu." The reference to Isid. Etym., l. 16 (15), for the account of Corinth in K. is also omitted by our author.

³ In p. 66, l. 4 from bottom, "col-

"lata" is read for "collocata," and the reference to Pliny, Isidorus, and Varro is not in the Geographia.

⁴ In p. 67, l. 4, "Thessalonia" should be "Thessalonica;" the two references to Isidorus are inconsistent, both belonging to the same book, the Eleventh.

⁵ Two references in K., one to Pliny for the Mirabilia of the Hellespont, and one to Isidorus for a description of its course, are omitted here.

faithfulness in transcribing, it would have been impossible to have ascertained the source of a great part of our author's geography. The whole of cap. LXXVII.¹ is perhaps from the *Geographia*, the quotation from the Fourteenth of the *Etymologiæ* being, however, misplaced. The *Geographia* is still drawn upon for the account of Italy,² which is amplified from some independent source. The account of Rome follows the *Geographia*, with many omissions and blunders, but after the quotations from Varro and Isidorus, lib. 9. ending "hastam sonat," the author appears to have gone to the text of the Ninth Book of the *Etymologiæ*. The account of Romania is from the *Geographia*, with that of Boemia.³ The notices of Thuringia,⁴ Thuronian,⁵ Westfalia,⁶ Vironia,⁷ and Frisia are evidently from the same source, though there are several slight verbal differences between our author's text and that of the

¹ The reference here to Isidorus ought to come, as in K., after "particula." The remainder of the chapter perhaps shows traces of a reference to the text of Isidorus rather than to the quotation in K., and the reference to Pliny at the end of the chapter is substituted, with Higden, for a reference in K. to Isidorus, lib. 13 in the chapter "de Aquis."

² In this chapter, besides minor omissions, we have first, "ibi latet" for "ibi latuit," then the boundary "a Meridie Tyrreno Mari" is left out, with Lake Avernus; again, the river "Eridanus" is called "Eudemus," after the "Eudanus" of K., a very easy corruption, *ri* and *u* only differing by a dot in our author's hand.

³ In p. 72, l. 11, from bottom, K., instead of "in lingua nostra nomen

"ignoratur," reads "et hoc animal lingua Boemica Loz nuncupatur," for "in Oriente ad Pannoniam," "ex parte Orientis Moronia et Pannonia," and for "Barnatica, Germanica" "Barastrica Germanica."

⁴ In p. 72, l. 3 from bottom, "Navarros" is "Bauaros" in K.

⁵ In p. 73, l. 10, "Gallie" is "Gallie Superioris" in K., and after "Aquitania pars" comes "antiquitus computata." The reference "Hoc Varro et Rabanus" is not in K.

⁶ In p. 74, l. 2, after "ferendis" K. inserts "apta;" and in l. 3, "saltes" is there "fontes salis."

⁷ To the account in p. 74, there is added in K. "Hæc terra a Nogardorum gente et Ruthinorum per fluvium maximum qui Naruere dicitur est segregata."

MS. Arundel, 123. The account of Gallia¹ in cap. LXXXVII. is also from the Geographia. The direction at the end of the chapter is faithfully copied from that work, where only it has an application, the arrangement of names being there alphabetical. The account of Hispania is from the same source, the quotations from Isidorus and Orosius being in the words of that work, and not in their own, and a mistake of some importance in the quotation from the latter author being reproduced here from the Geographia.² The account of Sicilia,³ in cap. LXXXIX, is copied from the Geographia, as are also those of Cyprus,⁴ Wynlandia, Norwegia, Hibernia,⁵ and Britannia.⁶

A direction copied from the Geographia which has no application in the Eulogium.

We next come to a supplement introduced by a short original preface, from which it appears that the addi-

¹ The passage "secundum animorum diversitatem," etc., should be, as in K., "secundum enim diversitatem cœli et facies hominum et colores animorum diversitates existunt et corporum quantitatis."

² In the fifth line of this chapter, "Europam" is read with K. instead of "Galliam;" in the tenth we have "Transfetam in regione Africæ" "Nigitanæam" instead of "trans-freta . . . Tingitaniam," as in K.; in the sixteenth, Brigancia is called "civitas Gallia" with K., instead of "civitas Gallaciæ," and immediately after these words the following words of Orosius (Hist. i. 2): "altissimum pharum et inter pauca memorandi operis ad speculum [al. spectaculum] Britannia erigit" are abbreviated with K. into "est ad spectaculum et Britannia se erigit," which is almost nonsense. Instead of "Hoc Isidorus" in p. 77, l. 3, which seems to refer to what has gone before, we ought to

read with K., "Idem autem dicit Isidorus."

³ Here Siculus is called "rex Italiae," in Isidorus and in the Geographia he is "Itali frater." Again "Trinacria" is corrupted into "Diamatria," and interpreted as identical with "Trimatria," and meaning "trinum vel quadrum," instead of "triquadrum." In p. 77, l. 4 from bottom, "Cythanorum" should be "Titanorum."

⁴ In p. 78, l. 15, "Cyprus a Septentrione Mari Pamphylico" is in Orosius, "Cyprus ab Oriente Mari Syrio, ab Occidente Mari Pamphylico," and in l. 16, "Ciriace" is "Syrice" in K.

⁵ Isidorus is here quoted through the Geographia, the original portions of which are also slightly varied.

⁶ The reference in this chapter to Gildas is not in K.; a reference to Pliny in K. is omitted after "Britannia namque," p. 81, l. 10 from bottom.

tional matter which it introduces is intended to supply the omissions of Isidorus and Rabanus. In spite of this, however, references to both these authors are appended to many of the ensuing notices. The countries are arranged, for the most part, alphabetically, and nearly follow the order of the *Geographia*, in many cases exactly preserving it.

The first notice is that of *Alania*; it is copied from the *Geographia*; an omission seriously altering the sense is noticed in the foot-note.¹ The portion previously given (p. 59) is here left out. The second is of *Attica*, from the same source.² The succeeding notices of *Alemania*,³ *Anglia*, *Aquitania*, *Brabantia*, *Andegavia*, *Belgica*,⁴ *Alvernia*,⁵ *Apulia*,⁶ *Burgundia*, *Persia*,⁷ and *Pyrena* are from the same source. In all, there are slight variations in the phraseology of the *Geographia* by way of transposition, omission, and condensation. The account of *Cantabria* is not found in the MS. *Arun- del. 123*; it is varied from the account of the *Cantabri* in the *Etymologiæ*, lib. ix. 2. The accounts of *Campania*,⁸

¹ The words "quæ Europa toto
"Mari Magno conjungitur" are in
K.: "quæ Europa [incipit a flumine
"Danai descendens ad Occasum per
"Septentrionalem Oceanum et usque
"in fines Hispaniæ se extendit;
"cujus pars Orientalis et Meri-
"diopalis a Ponto consurgens] tota
"Mari Magno conjungitur, . . .
"[ut dicit Isidorus]."

² Here the words "hic etiam
"totius Athicæ doctor fuit princi-
"palis" applied in the *Geographia*
to Plato are transferred to Demo-
sthenes.

³ In p. 84. l. 13. "contra Danu-
"bium" is "citra Danubium" in K.

⁴ References to Isidorus and Oro-
sius in K. of the first and second

sentences respectively of this chap-
ter are here omitted. The reference
to Orosius at the end of the chapter
gives him too large a share in it.

⁵ Here after "Galliæ" K. has
"Lugdunensis."

⁶ Here the "Campania" in K. is
read "Capitania," and a correct
reference in K. to the *Etymologia*
l. 16. (15.) "de nominibus civita-
"tum" after the derivation of *Brun-
dusium* is omitted.

⁷ Here (p. 88. l. 4.) with K.
"Germaniam" is substituted for
"Carmaniam;" and two references
to Isidorus in K. one to the *Etymo-
logiæ*, l. 15. (14.) and one to l. 9,
are omitted.

⁸ This chapter is very corrupt.

Cos, Eiulath,¹ Idumæa,² Corsica,³ Media,⁴ Midelina,⁵ Nabathæa,⁶ Pamphylia,⁷ Pygmæa, Ramathæa, Rucea,⁸ Sabæa, Samaria,⁹ Sere, Sichem, Taprobana,¹⁰ Trachonitis,¹¹ and Trogodia are from the Geographia.

We now come to a second division of the supplementary notices, those in Europe and Africa. These, con-

In p. 89. l. 9. from bottom, we have "ad" for "inter." Again in l. 6 there is "inter tres maximas civitates scilicet Capnam, Carthaginem et Romam; ex qua Capua olim provincia Campaniæ nominata fuit," while K. reads: "in[ter] tres maximas civitates Romanorum et Carthaginem nominata; ex qua aliquando provincia Italiæ Campania fuerat nominata."

¹ In p. 90. l. 6 from bottom, after "versus Septentrionem," K. adds "se diffundens," which is necessary to complete the sense. The references to the chapters of Genesis are omitted. The quotation from Pliny is abbreviated from that in K.

² In p. 91. l. 5, "Edom vel ab Esau" is "Edom et ab Esau" in K. and "filii Esau" is "filius Esau" "qui Edom cognominatus est." The reference at the end of the chapter in K. is not to Isidorus but to the "Glossa super Abdiam."

³ Two accounts of Corsica are given in the Geographia, one of which is of Korcisa and the other of Corsica; but neither assigns the island to Asia.

⁴ The reference to Isidorus is misplaced here; it should be, as in K. after "parturit" in l. 5. (p. 92.)

⁵ This is slightly varied from K. and referred to Isidorus instead of

Acts xxviii. Whether it is intended to describe Malta or Meleda depends upon our author's definition of "Mare Adriaticum," which is nowhere given.

⁶ In p. 93. l. 1. we have "Asia" while K. reads "Arabia"; l. 2. "Indiam" is "Judæam" in K.; and in l. 6. before "habet" K. correctly inserts: "de hac dicit Plinius, l. 6. c. 29. Nabadæi oppidum incolunt Petram nomine," what follows being applied to Petra by Pliny.

⁷ This may be compared with the account of Isauria (p. 37.) which is quoted directly from Isidorus.

⁸ Here after "Rucena" K. adds "quæ et Mesia" and for the boundaries in our text reads: "*Romanorum terminos est habens ab Oriente, Gothiam a Septentrione, Pannoniam ab Occidente, Græciam vero a Meridie.*" The references to Isidorus in this and the two preceding chapters are wanting in K.

⁹ In p. 95. l. 7 from bottom, "tunc . . . vocabatur" is "nunc . . . vocatur" in K.

¹⁰ Here (p. 97. l. 5) K. reads "jacens" for "latens" and the reference at the end is to Isidorus.

¹¹ Here (p. 97. l. 6 from bottom) "India" should be "Judæa," l. 3 from bottom, "quæ" is "cujus" in K, l. 2 from bottom, "Myrrhæa" is "Ituria" for "Ituræa" in K.

sisting of accounts of Asturia, Aragonia,¹ Franconia,² Francia,³ Flandria,⁴ Gallicia, Idumæa,⁵ Korinthia, Lectonia,⁶ Livonia, Missena,⁷ Normania, Narbonensis,⁸ Pictavia,⁹ Picardia,¹⁰ Rinchonia,¹¹ Sarnata,¹² Saxonia,¹³

¹ In p. 99. l. 11 K. reads "Arro-
"gothis quondam" for "Anogothia."

² In p. 99, last line, K. omits the
reference to Orosius.

³ Here (p. 100. l. 4) K. substitutes
"a Septentrione Insulam Britanniam"
for "ab Occasu Lugdunum." The description
in K. is much abbreviated by our author.

⁴ Here (p. 100. l. 10) K. reads
"Occidente" for "Oriente," and adds
after "Septentrione" the words
"ab Occidente Mare Gallicum, a Meridie
Galliam Senensem et Burgundiam."

⁵ In this chapter K. omits the
reference to Sallust. There are also
slight variations from the account
previously given from the same
source in p. 91.

⁶ Here K. for "Scythiæ" reads
"Irthiciæ."

⁷ Here, after "Recia," K. adds
"et terris Rheni a Septentrione."

⁸ Here K. after "Cap. ix." adds:
"appellatur pars Galliarum quæ
"Mediterraneo Mari alluitur, quæ
"modo Gallia Braccata dicta."

⁹ This chapter is very corrupt.
In l. 2 K. omits "Picti," in l. 4 it
reads "imposterum" for "im-
positum." In l. 6. for "versus
"Turoniam Habet ab
"Oriente Hispanos, a Meridie Ocea-
"num Britannicum, ab Aquilone
"Minorem Britanniam, ab Occi-
"dente Sinum Aquitannicum," K.
substitutes: "Turoniam . . .
"habet ab Oriente, Hispanos a Meri-

die, Oceanum Britannicum ab
"Aquilone, Minorem Britanniam
"in Sinu Aquitannicæ [ab] Occi-
"dente." Again in l. 13 for "se-
"cundum Isidorum diversitatem
"cæli, facies hominum et colores
"corporum, quantitates animorum
"diverse habent," K. correctly reads:
"ut dicit Is. l. 15., secundum div.
"cæli, facies hom. et col., corporum
"quant., et animorum diversitates
"existunt." The reference to Pliny
at the end is also omitted in K.

¹⁰ Here, instead of the reference to
Isidorus De Descriptione Regionum,
K. has a reference to *Herodotus* on
the same subject; (p. 106. l. 8) after
"contigua" K. adds: "et Hannonia
"nuncupata."

¹¹ Here (p. 106. l. 14) after
"Rheni" the words "qui per ejus
"medium fluit" of K. are omitted.
In l. 22 "parere non omittit" is
substituted for "perire non permit-
"tit" in K.

¹² Here (p. 107. l. 3) for "armati
"incedunt et multas provincias
"spoliant," K. has "armati ince-
"debant et multas provincias spo-
"liabant priusquam eo Dentulus
"Danubio prohiberet ut dicit Isi-
"dorus l. 9."

¹³ Here (p. 107, last line) K. reads:
"Boemiam" for "Boeciam," and
(p. 108. l. 1) inserts "a Septentrione
"vero" before "Thuringos," and
leaves the boundary "a Meridie"
blank.

Selandia,¹ Suecia,² Suevia,³ Thracia,⁴ Troja,⁵ Tuscia,⁶ Wasconia, Venetia,⁷ and Islandia⁸ (I follow the orthography of the autograph) are all obviously transcribed, with but slight alterations, from the *Geographia Uniuersalis*, an origin which their generally alphabetical order would have suggested, while, as in the former division, the few departures from that order would appear to be due to additions from the same source, in pursuance of after-thoughts on the part of the compiler. The *Geographia* is now finally relinquished, after a brief extract in Cap. CLVII.; the remainder of the Fourth Book being entirely drawn from independent authorities, and in the latter portion,

¹ Here (p. 108. l. 10) for "fortis" K. reads "fortissimis;" in l. 12 for "ad arbores vero minime" it has "quoad arbores sunt quasi nudæ" sc. glebæ. The reference to Isidorus is omitted in K.

² In this notice the boundaries given in K. are omitted. In p. 109. l. 5. "juncta" is "invicta" in K.

³ Here after "Germaniæ" K. adds "Renensis." In the line from Lucan "salvos" should be "flavos." There is no reference to Orosius in K.

⁴ Here (p. 110. l. 3) "ex opposito" "Septentrionis" should be, as in K., "a Septentrione vero Hister obtenditur."

⁵ In this notice (p. 110. l. 12) "Scutonium" should be "Ericthonius."

⁶ Here (p. 111. l. 4) "nam Æmilia" is "Hæc Æmilia" in K.; "ab Oriente habet Pisanam" is "ab Occidente contra Liguriam habet Pisanam civitatem, Cenas, Lunam;" in l. 7. "quia" is "quæ" in K.; in l. 9 after "Adriaticum"

K. reads "et marchiam de Anconia, a Meridie Tiberis ripam et Romam," after "Mediolanensem" K. adds "Liguriam;" in l. 10 for "Romaniam" reads "Romanio-lam," and in l. 12 for "et latitudinis" reads "minus habens latitudinis."

⁷ In this chapter (p. 112. l. 5) after "Venetia" K. adds "Venetorum," for "sub" reads "quæ a," and finishes the sentence with "primitus extendebatur," and a reference to a Lombard Historian. In l. 9, for "est usque Aquileiam et Dalmatum. Sclavorum piratarum," K. reads "et usque in Græciam se extendit, Germanorum fines usque in Aquileiam tangit, Dalmatum et Sclavorum piratarum." The latter part of the chapter is much more full in K.

⁸ In this chapter (p. 112. l. 2 from bottom) K. has "condempnata" for "condensata;" p. 113. l. 5 before "esse" reads "dicuntur," there is an omission in the latter half of the notice in the Eulogium.

which relates to Great Britain and a fragment of its history, being executed with much greater care and accuracy than that portion of the work of which we have just completed the review.

The whole of caps. CLVI., CLVII., and CLVIII. have been transcribed from the sixth chapter of the Fourteenth Book of the *Etymologiæ*, with various omissions and verbal alterations, the most important of which are noticed in the foot note.¹ In one part of cap. CLVII. the *Geographia* is once again employed, but only for the descriptions of the Cyclades and Corsica, after which Isidorus is the sole authority to the conclusion. In cap. CLVIII. the additional matter promised about Francia is given. It coincides almost *verbatim* with the chapter on Gallia in the First Book of the *Polichronicon*. The deviations from the account in that work are given in the foot note; some of them are important enough to suggest an

¹ In p. 113, l. 3 from bottom, after "nominata" Isidorus adds, "Hæc in aversa Galliarum parte ad prospectum Hispaniæ sita est." In p. 114, l. 3, after "asportata" Isidorus adds "inde;" l. 8, for "contra" Isidorus reads "ultra," and in l. 9, for "xii." reads "xx.;" in l. 13, for "a terra" Isidorus reads "a continenti terra;" in l. 9 from bottom, before "interjecto," he adds "inter se." In p. 115, l. 2, the passage "sunt ibi . . . ut prætactum est" is original, and refers to the notice in p. 97. In cap. CLVII., p. 115, l. 10, for "insula est *vergens*," Isidorus reads "pars est *ingens*;" l. 5 from bottom, for "in provincia" he has "adjacens provinciæ," and in l. 4, for "Hoc Varro testatur. Ars lanificii, &c.," he has "quæ, ut Varro testis est, arte lanificii, &c."

In p. 116, l. 1, from "Numero sunt *liiii*." down to "in latum milia *xxvi*," has been copied from the *Geographia Universalis*, already so often referred to, Isidorus omitting the boundaries of the Cyclades. In p. 116, last line, for "Athenæ" Isidorus reads "a Tene." In p. 117, l. 7, "*velocitatem cursum*" is "*celerem fructuum maturitatem*" in the *Etymologiæ*; in l. 11, after "Porphyrus," Isidorus adds "Cythera autem vocata;" in l. 15, for "a Dionysio" Isidorus reads "ante Dionysias." In p. 119, l. 8, for "dicunt quidam has operari et in ordinem poni," the *Etymologiæ* has "*dictæ autem Græcæ Stæchades quasi opere in ordinem sint positæ*;" in l. 15, for "utiles, metalla" Isidorus reads "medelam."

independent source.¹ Higden, however, was most probably the authority here employed. In caps. CLIX., CLX., and CLXI. we have a very full and detailed account of Hibernia and its inhabitants. The first of these chapters agrees verbally in many places with the account in the First Book of the Polichronicon, in others both that work and the original source which Higden professes to have used, the *Topographia Hiberniæ* of Giraldus Cambrensis, seem to have been employed, while in many passages there are slight indications of an independent source different from both. It is in this case difficult to decide whether the three distinct sources were all actually drawn upon or whether some single authority was directly copied which embodied them all in the form in which they appear in the

¹ In p. 120, l. 6, for "Superior Burgundia dicitur" Higden has "superius Burgundia, inferius vero Neustria dicitur;" in l. 7, after "Aquitannica" he adds "quæ ab Orientali sibi Rhodano usque ad Occidentalem Oceanum porrigitur;" in l. 12, for "decem" he has "sexdecim;" the passage commencing (l. 13) "Gens Francorum" is referred by Higden to "Giraldus, d. l. ca. 17;" in l. 14, after "Francorum," he adds "sicut plerique gentes Europæ;" and for "Armenon" reads "Antenor namque;" in l. 15, for "per quæ" he substitutes "perque," and in l. 16, for "intrat" has "tenuit," adding "in qua" before "urbem." In l. 8 from bottom, before "Turpinus," he has "Sive ut;" in l. 6, for "misit" "manumisit;" in l. 4, for "quod quilibet" he reads "qui," and for the passage "pro qua oblatione . . . vocabantur" substitutes "et sic Franci Dionisii et liberi ubique vocabantur."

Between this and the commencement of p. 121, a long passage in the Polichronicon is omitted by our author. In p. 121, l. 1, the words "Sicambria, Franco duce" are an evident corruption of "Sicambri, a Franco duce;" in l. 8, after "Arianos," Higden adds "ab Aquitania;" in l. 15, for "filiis" he reads "fratribus;" in l. 12 from bottom, for "Monte Cassino in Floriacum" he has "Benevento." In p. 122, l. 1, after "sororem" he adds "hoc modo" and omits the next word "quæ" (l. 2); in l. 5 he omits "regn timer et;" in l. 14 the date in the Polichronicon is "769." The passage which commences "Galliam dudum tenuerunt" is referred to Giraldus in the margin of the Polichronicon. In p. 123, l. 7, for "ab Austro Gothi" Higden reads "Austrogothi;" in l. 8, for "vastaverunt et ibi" "vastaturi ibi," and for "oppida versus Alpes Multum" has "oppida. Versus Alpes multum."

Eulogium, as the *Geographia Universalis* appears to have been copied for the preceding portion of the Fourth Book. The two latter chapters, cap. CLX. and CLXI., coincide much more closely with the account of Hibernia in the *Polichronicon*, as represented by the text of MS. Harl. No. 655, though here also there are slight additions, giving greater detail and circumstantiality in a few particulars, to the descriptions of Higden. The arrangement of the chapters in the *Polichronicon* is somewhat disturbed, however, for after commencing with the account of the first inhabitants in cap. CLIX., and following Higden's order in cap. CLX. and the first half of cap. CLXI., our author, mentioning him as "the monk of Chester," goes back to his discussion on S. Patrick's staff and the snakes in a preceding chapter of the *Polichronicon*. He then extracts nearly the whole of the chapter again preceding that, quotes the remarks of Higden, again referring to him, upon the account of Chester by William of Malmesbury in another part of the same book, and finally extracts a portion of a chapter upon Ireland, which precedes all the others which he has hitherto quoted. It may perhaps be supposed that the contradictions of the "monk of Chester," which are to be found in this part of the *Eulogium*, would hardly have been made if our author had been copying him so freely and so recently as has been asserted, and it certainly does seem to need some explanation. But I see no escape from the conclusion that it is Higden and no other person who has been used and vilified. If the account of Hibernia in the *Polichronicon* had been taken from one source only, the supposition that both authors had used that source independently might have been tenable; but, it is not only Giraldus, but Solinus and Beda, who contribute to Higden's account, and the order in which the extracts are arranged is the same in that work and in the *Eulogium*. Besides

these suspicious facts, there is another curious circumstance to be noted, and that is that not only are the authorities followed by Higden copied to the same extent and in the same order as in the Polichronicon, but original remarks upon these authorities, though apparently opposed to the opinions of our author, are actually transcribed. Thus, Higden in his chapter "In quibus rebus sufficit," says, of course on his own authority: "Et quamvis Beda dicit hanc terram vineis non expertem, et Solinus et Isidorus apibus eam carere asserunt, circumspectius tamen e diverso scripsissent si eam vineis carere et apum expertem non fuisse (esse. al.) dixissent." These words our author, who only a few lines above has taken Higden to task for underrating the assertions of Beda, Jerome, and Isidorus, actually transcribes almost exactly, only accidentally omitting "fuisse." It is very probable, however, that some of these inconsistencies may be due to imperfect correction, of which the MS. A. here shows evident signs.

The most important differences between the text of these three chapters and that of the corresponding chapters of the Polichronicon are enumerated in the foot note.¹

¹ The occupation of Ireland by giants, and the invasion of Heberus and Hermonnius (p. 123, l. 16-20,) are placed by both Giraldus and Higden after the Deluge. In p. 124, l. 4, Higden omits "usque hodie," and for "quod sonat lingua Anglicana collectio plurium" gives "ex omnibus linguis collecta." The next sentence is from some other source. The account of the arrival of St. Patrick is not in this part of the Polichronicon; in p. 124, l. 11 from bottom, Higden reads "cccc" for "ccc;" l. 7 from bottom he has "pleraque murata" for "ex muro." In p. 125, l. 4, the reign of Medes

is omitted by Higden; in l. 14, for "ultimam monarchiam" he has "ultimum monarchiam;" in l. 19, for "quartus" he reads "secundus," and for "xxix," "xl." In cap. clx. the commencement is attributed to Solinus in many MSS. of Higden, but not in the MS. Harl. No. 655, which reads for "fasque nefas" (p. 125, l. 3 from bottom) "fas nefasque," and after "aspera" (l. 2) adds "sanguinem interemptorum prius hausto vultus suos obliniunt." In p. 126, l. 2, the word "agricultura" is added by our author, and the construction of the sentence altered. The marginal

In cap. CLXII., the chapter on Scotia in the Polichronicon, which immediately follows in that work the

reference to the Topographia of Giraldus in Gale is omitted here before the next sentence, as in MS. Harl. 655. In l. 3 Higden reads "incolta" for "ab aliis nationibus divisa;" in l. 4 omits "simul annexia," and in l. 6 substitutes "faldingis" or "falingis" for "falangis." In l. 8 the words "Equitando . . . comedunt" are equivalent to those which follow "concitandos" (l. 13) in the Polichronicon; in l. 9, 10, the words "sed panellis . . . vocant" are omitted by Higden, who adds after "calcaribus" (l. 11) "equitando utuntur," and for "quadrifurcata" reads "camerata" (l. 12). In l. 13, the words "aut trinis" are omitted by Higden, and (l. 15) for "in alia deferunt" he reads "cum alia defecerint in promptu habent." In l. 19, for "arte" he has "specie artium;" in l. 20 for "otium" reads "otiodediti;" in l. 21, after "divitias deputant," adds "libertate gaudere;" in l. 25, for "illa in montibus" he has "ista spurcissima;" in l. 31, for "Mars quam ara," which occurs, however, in the MS. Harl., Higden has, with Giraldus, whom he follows, "ars quam Mars;" in last lines, for "illum . . . fœdera conjungunt" Higden reads "Cum illo . . . primo compaternitatis et consecratæ fraternitatis fœdera jungunt." In p. 127, l. 8, for "dicunt" Higden has "vetus quidem et adhuc frequens querela est" after "cursu fatigando" (l. 10), for which he reads "cursu fatigare," also substituting infinitives for the preceding participles, "sugendo" and "furendo." In cap. CLXI. there are numerous omissions of wonders

in our author's list as compared with that of Higden. The Harl. MS. has a duplicate account of many of them. In p. 128, l. 1, the Polichronicon omits the words "dictis suis fidem non dederunt;" in l. 3, for "juncta eis" Higden reads "injuncta;" in l. 7 he omits "desiccata corpora;" in l. 15-16, for "quæ sanctis . . . infirmati" he has "quod sanctus ille ad salutem pueri sui precibus produxit." In l. 23, after "reverentia" Higden has "semper tectus," or "semper coopertus," which is necessary to complete the sense. In p. 129, l. 14, after "Lagenia," Higden has "est unum stagnum ubi," which is needed, for "aquæ" (l. 16) refers to the lake; after "Colmanni" some MSS. of Higden have "scilicet tercellæ." The next passage, commencing (l. 19) "sunt illius terræ homines," is said to be taken from the Topographia of Giraldus in some MSS. of Higden, a passage which succeeds that (l. 4 from bottom), "unde omnes Sancti . . . nullus martyr" being original, and marked in many MSS. of the Polichronicon with the author's initial. The next passage is referred to Giraldus by Higden in some MSS.; it is rather more circumstantially given by our author, the words "quia de falso . . . illa jurare" (p. 130, l. 2-4) being omitted in the Polichronicon. The quotation from S. Augustine, which succeeds this in that work, is left out here. In l. 21 Higden has "aucis" for "avibus." In p. 131, l. 1, he adds "fuisse" or "esse" before "dixissent;" l. 14, for "lata" he reads "latera."

chapter headed "De sanctorum" (sc. Hiberniæ) "præconiis," is almost entirely extracted.¹

In cap. CLXIII. the very remarkable rhyming description of Wallia in the Polichronicon is transcribed entire, save a few omissions which sometimes injure the sense. It is not referred by Higden in the form in which it is presented in his Chronicle to any earlier authority, though of course many of the facts which are mentioned in it must have been taken by him from antecedent sources. It is probable, therefore, that the composition of the verses, such as they are, is entirely due to Higden and not to a predecessor, and therefore that our author obtained them from the Polichronicon and not from any other work to which both he and Higden had independent access.²

¹ In this chapter (p. 131, last line) some MSS. of Higden read "cincta" for "clausa;" Harl. 655 agrees with our text. In p. 132, l. 3, the marginal reference to the Topographia of Giraldus in the Polichronicon is omitted before the passage commencing "Nunc vero;" and a reference to "Erodotus," in l. 7, before the passage "animo quidem leves . . . pane vescuntur" is also here left out.

² In p. 132, l. 9 from bottom, for "sapientiam" Higden reads "prosapiam;" in l. 5 from bottom, for "ultimo" he has "quarto," which suits the metre, while "ultimo" does not. In p. 133, l. 1, is a most extraordinary corruption, the words "nupto Jovi Carectaræ" being substituted for "rupto soni caractere," and uncorrected in any MS. of the Eulogium; in l. 7, for "culturis et" Higden has "culmis, spiciis." In p. 134, l. 11, for "nullis" Higden has "tenis;" after l. 6 from bottom,

four whole lines in the Polichronicon are omitted, and after l. 3 from bottom there is a further omission of one whole line. In p. 135, after l. 2 from bottom, is an omission of two lines. In p. 136, after l. 1, the line "Sic præferunt se cæsteria. Parent tamen presbyteris" is omitted, without which the next line has no application. In p. 138, l. 2, "Cybinus" is clearly a misreading of "M'linus," the "Cy" standing for "m," for γ and η might be easily confounded, and the "binus" for "linus;" two whole lines are omitted before this; in l. 15 "rupis" should be "ripis;" after l. 17 a whole line is left out; in l. 24, for "operit" Higden has "comperit," agreeing with "Hugo." In p. 139, l. 8, for "diffidet" Higden reads "dissidet," which the context requires; after l. 11 several lines are omitted, the first of which, "sic Sancti hujus climatis propositi sunt vindicis" is needed to complete the sentence commenced in l. 11.

Still following the Polichronicon, our author, in cap. CLXV., gives a condensed version of the first, third and fourth of the chapters on Britain in that work, those which are headed "De varia Insulæ nuncupatione," "De prærogativis Insulæ attollendis," and "De mirabilibus in ea stupendis." There are various omissions in this chapter, many verbal alterations, some few additions, and an almost uniform neglect of the marginal references to the authorities for the statements made by Higden; the most important of these deviations from the text of the Polichronicon are enumerated in the foot note.¹

¹ Higden omits the statement that Britain was called Saxonia from the Saxons (p. 139, l. 2 from bottom). His words are: "deinde a Saxonibus sive Anglis eam conquiritibus vocata est Anglia," and adds, "sive ab Angela regina, clarissimi ducis Saxonum filia, quæ post multa tempora eam possedit." In p. 140, l. 2, a reference to Alfridus (Beverlacensis) for the passage "Anglia alter orbis vocabatur . . . vocavit" is omitted, and the reference to Pliny, just below this, belongs in the Polichronicon to two omitted passages. The extract, by the side of which it is placed in the Eulogium, is correctly referred in some MSS. of the Polichronicon to the Topographia of Giraldus, in some to Bede (lib. 1); in l. 6 the passage "habet etiam . . . etiam argenti" is correctly referred to Bede, lib. 1, by Higden, and in l. 8 the passage "In qua etiam . . . aptior reperitur" to Pliny, lib. 16 or 18, c. 6; in l. 11 the passage "Gignit hæc insula . . . confert" is quoted from Solinus by Higden, and the passage commencing in l. 16, "incensus ab igne . . . insidias re-

primit," from Bede, lib. 1. Again the following passage, in l. 18, "Ibi oves . . . relinquuntur" is assigned to Isidorus, lib. 15 in the Polichronicon; and the remainder of the page down to the commencement of the verses on England, is in most MSS. of that work marked with the letter R, and thus appears to be original. Here there are two deviations from Higden: in l. 6 from bottom, the words "et stannum" are added by our author, and instead of "cætera bona," Higden reads "æra nivea." The verses themselves are very nearly identical in both works, except that Higden gives two more than are to be found in the Eulogium, and which perfect the sense. They are: "Et cujus totus indiget orbis ope. Insula prædives cujus miretur et optet," and precede the concluding line. The sentence commencing (p. 141, l. 17) "Sunt in Britannia fontes calidi," is referred by Higden to Solinus; the passage which follows it to Alfridus (Beverlacensis). The order of the wonders is slightly changed in this last extract, and there are various verbal alterations.

In cap. CLXVI. we have an abbreviation of the next chapter in the Polichronicon, the heading having been transcribed. There are considerable omissions in this summary.¹

In cap. CLXVII. our author transcribes, with but slight variations, nearly the whole of the succeeding chapter of the same work, omitting, as before, the marginal references to authorities, except in one instance.²

Thus (p. 142, l. 3) for "fons a quo" Higden has "fons in quo nec a quo;" l. 12 for "Flumina in eo stagno . . . tetendit" he has "et l.x. flumina fluunt in illud, quorum nullum ad mare progreditur præter unum;" l. 17, for "et missa in stagnum" he has "in cotes." The last sentence in the chapter is referred to the Topographia of Giraldus in the Polichronicon (Dist. II. c. 7).

¹ The passage (p. 143, l. 5) "volunt tamen quidam . . . debere," is due to Higden himself. In l. 12, the words "quod aliter dicitur Wy" are added by our author, and in l. 3 from bottom, for "juxta Cestriam" Higden reads "ultra Cestriam," and omits the "et ultra" immediately following; and for "sub Colle Carbonum" we find "inter Collem Carbonum et monasterium de Basingwerk" in the text of Gale, while Harl. 655 coincides with the Eulogium.

² In p. 144, l. 3, the words "quæ Saxonice dicitur Wyth" are added by our author; in l. 5, the word "Saxonice" is also an original addition, as likewise the words "alio nomine" in l. 6, "sed non qualitatis" in l. 8, and "dicitur modo" in l. 10. The passage (l. 8) "Insula Vecta . . . miliaria" is referred to Beda, lib. I. cap. 3, by

Higden; it is much condensed by our author. The passage (l. 10) "Insula Monia . . . terræ portio" is referred by Higden to the Itinerarium of Giraldus, lib. II. c. 7; the last four lines of it are almost unintelligible in the Eulogium. They are intended to represent the following passage: "Et dicitur cantredus, composito nomine tam Britannica quam Hibernica lingua, tanta terræ portio quanta c. villas continet" The next passage, an original note of Higden having been omitted, still comes from the same work, but the passage (l. 5 from bottom) "Hæc duas in se . . . felicior" is referred by Higden to Beda, lib. II. cap. 9. The passage (l. 3 from bottom) "In ea vigent . . . nefaria" (p. 145, l. 6) is marked in most MSS. of the Polichronicon as original; it has suffered a few alterations of no importance. The marginal reference "Beda, li. 2" (p. 145, l. 5) either belongs to the description of the Isle of Thanet, and should be lib. I, c. 25, or to the passage, "Hæc insula . . . inhabitata," to which it is annexed in the MS. Harl. In l. 9, for "nesciat, tamen aliunde asportantes," Gale reads "nesciat, ejus tamen terra aliunde asportata;" the Harl. MS.: "nesciat, tamen aliunde asportatos."

In cap. CLXVIII. the coincidence of our text with that of the Polichronicon is very close indeed, until we come to the description of the course of the four Great Roads or Ways in Britain, when very important differences between the two works become apparent. Still the coincidences are so numerous as to have suggested to Gale in an Essay on the Four Roman Ways (Leland, Itinerary, ed. Hearne, Oxon. 1749, vol. vi. p. 108) the supposition that Higden and our author copied the "same draught." A fuller collation, however, of the numerous manuscripts of the Polichronicon would be necessary before the question could be satisfactorily decided. The text of the Eulogium approximates far more closely to that of the MS. Harl. No. 655 than to the text of the Polichronicon as represented in the Quindecim Scriptores, as the results of a collation of the two in the foot note will shew.¹ The latter represents the majority of the MSS. of the Polichronicon.

¹ In this chapter (p. 145, l. 5 from bottom) "dissensio Belinus" is "dissensio, Belinus" in Higden; in l. 3 from bottom Gale reads "omni" for "cum," the Harl. MS. "cum." In p. 146, l. 3, for "per Batoniam, Circetiam, Cotteswald," Harl. reads "juxta Teukisburi supra Coddesswald;" l. 4, for "per Dunelmiam ad Berwicum" Harl. reads "usque Berwicum." The text given by Gale diverges considerably from this. It adds after "apud Tottenesse" (p. 146, l. 2), "et in fine Scotiæ apud Catennesse determinatur. Verius tamen secundum alios incipit in Cornubia et;" in l. 3, for "per Batoniam, Circetiam" it has "juxta Tetteburiam, supra," and after "Leicestriam" (l. 4) for the remainder of the sentence substitutes: "indeque pervastaplana versus Newark progrediens diutius apud

Lincolniam terminatur." In l. 8, after "tendens," Gale adds, "per transversum prioris via, videlicet;" Harl. omits this; in l. 9, before "per medium," Gale has "transiens," which Harl. omits; after "Canciæ" Gale adds, "ultra Tamesiam," omitted in Harl.; in l. 10, after "London," Gale adds "ad Occidentem Westmonasterii indeque procedit," Harl. only, "ad Occidentem," for "per" Gale only reads "juxta," and after "Albanum" adds "ad Occidentem per;" in l. 11, after "Toncestriam" Gale adds "Wednam, ad Austrum," Harl. "Wedon," after "per" Gale only adds "Atherstonam usque ad," before "juxta Salopiam" Harl. adds, "quæ modo Wrekin," and Gale, instead of "juxta Salopiam deinde per," reads "quæ modo Wrekene dicitur. Deinde transcendit Sabrinam juxta

In cap. CLXIX. the rivers of Britain are described. The account agrees very closely with that in the Polichronicon, differing slightly, however, from the text of Gale, and coinciding more closely with that of the Harleian MS. No. 655, which latter I shall in future designate, for the sake of brevity, by the letter L. The chapter was in all probability transcribed from some MS. of the Polichronicon, for it contains passages of which some both in Gale and the MS. L. as well as in other MSS., and some only in Gale are marked as original by the initial R. of Higden's Christian name. The chief variations are enumerated in the foot note.¹

Wrokoestriam, tendit ad ;" in l. 14, for "Belinstrete" both read "Ermingestrete;" in l. 18, for "Belinstrete" Gale has "Ryknildstrete," and Harl. "Kikeneldstrete;" in l. 19 after "Boream" Harl. adds "Vulturalem," and in l. 20 Gale omits "Herford." The quotation from the Polichronicon in the Essay on the Four Roman Ways is from the text of Gale; that from the Eulogium is from the MS. B.; there are a few errors of transcription in the latter quotation.

¹ In p. 147, l. 1, the passage "Fluunt . . . Northumbria" is referred in MS. L. to "Alfridus," i. e. Alfred of Beverley, and is found in his *Annales*, lib. i. The words which succeed "quia omnis terra . . . dicebatur Northumbria" are not in Gale nor in MS. L. The passage (l. 11) "Thamisia videtur . . . dicitur Tamys" is marked R. in both. The MS. L. omits the words (l. 15) "Nascitur enim . . . Circestrum" which seem to have been abbreviated from a text similar to that of Gale, which

reads: "Nempe juxta urbem Tetteburiam, quæ tribus milibus ad Boream Malmesburie ponitur, nascitur Thamisia ex quodam fonticulo versus Orientem decurrente ac plateam Fosse transcendente, provinciasque Glovernie et Wiltonie distermine, qui secum alios fonticulos profuendo trahens prope Circestrum grandescit." The following passages describing the Severn and Humber are both headed in Gale with the private mark of Higden, passages from William of Malmesbury preceding both; these marks are omitted in L. In l. 5 from bottom the words "inde Saxonicæ Severn" are introduced by our author, and in p. 148, l. 4, for "urbis Eborum" Gale reads "Eboracensium," L. agreeing with the Eulogium; in l. 5, for "currit per provinciam Lyndeseie" Gale and L. both read "currit [decurrens, Gale] inde provinciam Lyndeseie quæ olim ad Mercios spectabat a reliqua plaga Northumbrana distermine," and both omit the words "apud Eyrmyr" in l. 7.

In the two succeeding chapters, caps. CLXX. and CLXXI, we have respectively a list of the ancient British names of the principal cities of Britain, and an account of the site of some of them, with the names of their founders and other particulars. These chapters vary but slightly from the text of the MS. L., and were very probably transcribed from some MS. of the Polichronicon closely approximating to it.¹ In

¹ The opening passage of cap. CLXX. is correctly referred in L. to Bede, lib. i. c. 1. In p. 148, l. 9, Gale and L. read "xxviii." for "xxiiii.;" the passage commencing "civitatum nomina" is headed "Alfridus" by Gale, but not in L.; in l. 13, for "Caerken" both have "Caerkent;" in l. 14, for "Caerglau" Gale reads "Caerclau," L. "Caerclou," and for "Caerirthei" Gale has "Caercri" and L. "Caerircey," and after "Gloucestria" Gale inserts "Caergolden, Colcestria;" in l. 15, for "Caercerci" Gale has "Caercri" and L. "Caerceri;" in l. 18, for "Caerdoran" both read "Caerdorm;" in l. 19, after "Caersegent" L. adds "id est, Sirecestr" both omitting the words "Silecestre . . . devastata" in the next line, and the words "super Oscam fluvium" in the last line. The last three lines of the chapter are headed R. by Gale, but not in L. In p. 149, l. 5, "divitiarumque" is "divitiis" in Gale; in l. 10 for "Tandem Saxones indignati Britonibus" both read "Quam ob causam indignati sunt Britones, sicut refert Gildas. Demum [Tandem, L.] Angli," and both omit the words "quod nomen adhuc retinet" in l. 11, and Gale the words "et Francigenæ" in l. 12. In l. 14, for "rex" Gale reads "regis," and both texts have "Kaer-

kent" for "Kaerken." In l. 15, for "quidem tamen . . . distans xii. miliaris" Gale has a passage which asserts the distinction between Do-robernia and Doro-vernia or Dovorioria; the MS. L., however, coincides approximately with the Eulogium. In p. 150, l. 3, for "Scrobesbure, . . . monticulo" both read "Scrobesbure a dumis [fructibus, G.] quondam [om. G.] crescentibus in illo monticulo [colle, G.] Britan-nice dicebatur Pengwern quod sonat caput abietis;" in l. 8 for "Wynchestre" both have "Wenta sive Wynchestre;" in l. 15, for "Batoniam" L. has "Achamannia;" in l. 8 from bottom the account of York is thus arranged from the De Pontificibus of William of Malmesbury, lib. 3, in both Gale's text and the MS. L.: "Ebora-cus urbs est ampla ex utraque parte amnis Ouse constructa, Romanæ elegantiae præferens indicium [judicium, G.] quousque rex Angliæ Willielmus Conquæstor illam cum adjacenti provincia multum deforma-bat incendio," &c. "Hanc urbem construxit," &c.; the remainder of the passage is much condensed in the Eulogium, and coincides with nei-ther text. In p. 151, l. 9, the words "partem Porealem Angliæ" and "qui constructus fuit consilio Ro-manorum" are omitted in Gale's text and I₂; the conclusion of the

each of these three chapters many marginal references to his authorities inserted by Higden are omitted by our author.

We now come, with Higden, whose arrangement is closely followed, to an enumeration of the shires, provinces, or counties into which England was divided at the date at which our author, or more accurately Higden, wrote the corresponding chapter of his work. It displays some important omissions from the text of the *Polichronicon*, one of which renders a passage quite unconstruable, and compared with the account in that work is confused and imperfect, notwithstanding a few amplifications.¹

chapter from "*Legati Romani ad Arthurum*" is much condensed. In this chapter there is a reference of the opening passage to William of Malmesbury *De Pontificibus*, lib. 2, in L. and Gale; of the second passage commencing "*Hanc urbem Brutus construxit*" to Geoffrey (of Monmouth) in Gale and not in L.; of the following passage: "*Quam ob causam indignati*" to Higden in Gale but not in L. References also to Higden, omitted in L., are found in Gale attached to the description of Winchester, and to the notice of the existence of part of the Roman wall at Carlisle. The arrangement of L., which differs from that of Gale, is followed exactly here and elsewhere in the *Eulogium*.

¹ The opening passage is referred to "*Alfridus*" in L. In p. 152, l. 5, the words "*propter gentis sævitiam*," and l. 6 the words "*quod idem est*" are omitted in the *Polichronicon*. In l. 8 a very curious omission occurs in our text of the words "*olim illa lege quæ vocabatur West-Saxenelaga*" after "*judi-*

cabantur," by which the sentence is rendered incomplete. In l. 13 the words "*hæc provincia Eborake . . . principium Scotiæ*" are omitted by Gale, but exist in the MS. L., which instead of the nonsense "*quod est principium Scotiæ usque hodie cum provincia. Eborak solummodo se extendit ab arcu Humbre,*" &c., reads intelligibly "*quod est principium Scotiæ. Hodie tamen provincia Eborak solummodo,*" &c. In l. 4 from bottom for "*Tyne*" L. reads "*Tese*," and the words "*cujus caput . . . uberrima*" omitted in Gale, with the omission of "*est hodie*" and "*civitas . . . uberrima*" are in the text of that MS. In p. 153, l. 1, the passage "*Plaga tamen Northumbriana olim continebat totam terram quæ est inter Humbriam et Twedam. Cairleyschire continet totam terram de Cumberland. Appelbischire continet in se Westmerlonde. Lancasterschire continet in se quinque modicas schiras,*" &c., is read in MS. L.: "*Plaga tamen Northumbriana olim continebat to-*

In the next chapter we find a brief account of the different codes of law attributed to Dunwallo Molmutius or Molmuntius, Martia, Gildas, and Alfred the Great, and an interpretation of several terms occurring, professedly, in the Laws of Edward the Confessor. The whole of this coincides very closely with Higden's chapter "De legibus legumque vocabulis," the former portion having been, however, considerably abbreviated, and many of the interpretations displaying divergences from those in the Polichronicon, perhaps suggestive of the simultaneous employment of a second original source.¹

tam terram de Cumberland, Appelbischire in qua est terra de Westmerland, Lancasterschire quæ continet in se quinque modicas schiras," &c., In l. 8 the word "ibi" is omitted in L. In l. 9 the words "Hundredus sive tancredus Anglice vel Hibernice" are in L. "Hundredus Latine sive tancredus Wallice et Hibernice." In l. 6 from bottom, after "Gloucesterschir," Gale adds "Wyrcestreschire," omitted by L., and after "Salopshire" both add "Staffordshire." In l. 2 from bottom for "sunt enim modo in Anglia" both read "si igitur Northumbrana plaga quæ fuit olim ab Humbra usque ad Twedam hodie pro unica duntaxat provincia [seu comitatu, G.] sicut antiquitus computetur sunt tantummodo [solummodo, G.]," and in p. 154, in l. 3, after "Cornubia" Gale adds "et Insulis." The numerals at the end of the chapter vary materially from those given in L., for instead of "LX.M.CCXV." that MS. has "60015," instead of "M. et LXXX," "62080," and instead of "XL. milia ducenta XL.," "45002." The words (l. 7, 8) "de

quibus . . . et xv." are omitted in L. but exist in the text of Gale, which is much condensed and differently arranged from that of the Eulogium or of L. which nearly coincide.

¹ The commencement of this chapter is much condensed. In p. 154, l. 7 from bottom, after the words: "in Saxoniam" both Gale and MS. L. add: "quæ Merchene-laga dicebatur. Ipse quoque Aluredus legem Anglice conscriptam superadjecit quæ Westsaxenelaga vocabatur;" and instead of the passage: "Tertia lex emanavit quæ collecta fuit . . . quàmplurima" read: "Tandem Danis in hac terra dominantibus tertia lex emanavit quæ Danelaga dicebatur." The list of interpretations shows many deviations from Higden's text which are worthy of record. Thus in p. 155, l. 4, for "læsis pacis vel libertatis ecclesiasticæ" both Gale and L. have simply "fractio pacis;" l. 6 for "despleiser" Gale has "desplegure" and L. "desployer;" l. 7 both omit "proprio;" l. 8 for "Forstallyng" Gale has "Forstawing"

In cap. CLXXIV. we have a close transcript of Higden's chapter "De regnis regnorumque limitibus;"¹ followed, as in the Polichronicon, by an account, in cap. CLXXV., almost verbally identical with that in the same work, as represented by MS. Harl. No. 655,² of

and L. "Forstall," and for "Fut-suken" Gale reads "Frithsokne" and L. "Frithsokin;" l. 9 for "aliqua res furata et statim cum latrone capta, pepoudros," both have "tutatio in jurisdictione, seurte en defens;" l. 10 after "Infangthef" Gale adds "pelfindeinward, id est, infra suum" and L. "pelfand inward, infra suum;" l. 11 for "jurisdiction" Gale has "jurisdictio," and l. 12 Gale reads for "de court, justice de forest," "Gallice, court justice, forfeat ou acheson" and L. "de court, justice forfeat, ou acheson;" for "Soken" both have "Soka" and add "sed Soken [Sokne, G.] dicitur quandoque [aliquando, G.] interpellatio majoris audientie;" l. 13 for "fuit" both read "solte," and instead of "ou" add a new sentence "Theam, id est, laudare auctorem" before "renuncier [revocher, G.] garaunt" in l. 14; in l. 15 both omit the words "ou per kontek;" in l. 16 after "Blode-wite" Gale adds "amerciamentum pro" and for "de sanke" (l. 17) reads "sanguinis," while L. adds after "Blodewite," "amerciment pour" and retains "de sanke;" in l. 17 after "Flittewite" both add "emenda proveniens ex [pro, G.] contentione," both omitting the French translation of the phrase; in l. 18 after "Leirwite" both add "emenda;" in last line both omit "modo cessat," and in p. 156, l. 2, both read "lestage" for "bestage."

¹ The Eulogium in this chapter coincides as usual more closely with the text of L. than that of Gale. In p. 156, l. 9, after "se ipsa" that MS. adds "a Severo usque ad ultimum Municipem Gratianum" &c., in l. 12 for "maximam tyrannidem" Gale reads "per abductionem Maximi Tiranni," and L. has "Maximum Tyrannum;" in l. 14 for "auxilio eorumdem . . . detrusissent" Gale reads: "regem Gurmundum Hibernie, cum Pictis suis et ipsos Britones cum Caretico rege suo de Loegria expulsos usque in Cambriam profugassent," while L. only substitutes "et" for "in" in l. 16. In p. 157, l. 3, for "xxx." both Gale and L. read "23," and the last sentence in the chapter is headed with the initial of Higden in Gale, but not in L.

² The following deviations from Gale and that MS. in this chapter, are alone worthy of notice: In p. 157, l. 2 from bottom, both read "Egbertus" for "Edburtus;" in p. 159, l. 10, for "et ad Austrum Hertfordeschire, Estsaxoniam," geographically false, both Gale's text and L. read: "et Hertfordeschire, ad Austrum Estsaxoniam," which is correct; in p. 160, l. 10 from bottom for "xi." both Gale and L. read "LXXI.;" in p. 161, l. 5 from bottom, for "Thamisie" both have "flumen Thamisie;" l. 4 for "quousque Cornwallie" Gale reads "quousque juxta Cornu Wirhallie" and L.

the kingdoms of the Heptarchy. The mention of the victories of Aethelstan at the end of this account suggests a digression concerning the pilgrimage made by that monarch to the shrine of S. John of Beverley, the miraculous proof of the subjection of the Scots to the English at the castle of Dunbar, an account of the battle of Brunanburg, and the miraculous insertion of a sword into the royal scabbard on that occasion, which are all noticed in the same order by Higden in another part of his chronicle. That this passage has been copied from the Sixth Book of the Polichronicon is rendered very probable, in spite of a few additions, by the fact that a date, A.D. 940, has been affixed to the concluding portion of the extract which actually belongs to an event immediately succeeding in that work but omitted by our author, and which is, moreover, at the same time inapplicable to the incident to which it is applied in the Eulogium.¹

"usque Cornu Walliae," and last line for "DCXVI." both have "DCXXVI;" in p. 162, l. 2, for "x." both read "xviii.," and for "CLXIII." "CCLXIII.," and l. 3 for "Haredredo" "Burdredo;" in p. 165, l. 7, before "Mare Scotticum" L. adds "usque," which Gale omits; l. 8, for "Weriche" L. reads "Werithe" and Gale "Werid;" l. 15 Gale omits the words "ubi nunc est villa Sancti Johannis;" l. 16 both omit the words "totum . . . pertinebat" and add a quotation from Bede, li. 3, c. 2; l. 19 after "DXLVII." both add: "In Deira vero rex Elle anno gratiae DXLIX;" and l. 2 from bottom, for "Scottorum et Wallanorum" Gale only reads "Danis, Wallis, et Scotis."

¹ In the Sixth Book of the Polichronicon, under A.D. 934, the ma-

terials of this digression are to be found. The text of the Eulogium approximates on the whole rather more closely to that of the MS. L. than to that of Gale, as usual. In p. 166, l. 1, for "dum versus Scotiam transiret," Gale reads "versus Scotiam properabat," and L. "eundo versus Scotiam;" and both omit the words "ipsos inveniens . . . versus Scotiam," which follow; in l. 3, for "divertens," Gale has "in eundo;" in l. 7, for "Nam ipsum dimicando contra Scottos," Gale has "Post victoriam vero in reeundo," and L. "Nam in dimicando contra Scottos;" in l. 13, L. alone omits "hodie ad;" and after "ampliavit," for which it reads "ditavit," adds three paragraphs, all omitted by Gale no doubt as being irrelevant. The next sentence, commencing "Arna-

In cap. CLXXVI. we have a fairly accurate transcript of the chapter in the Polichronicon "De Incolarum moribus," followed (in p. 171, l. 3.) after the words "variationes designetur," with which the First Book of the Polichronicon terminates, by a few original and interesting remarks by our author upon the extravagant rage for dress prevalent among his countrymen in his own day.¹ This subject is again recurred to

laphus paganus," has the date A.D. 937 annexed to it by Gale, and in some MSS. of Higden, and both Gale and L. read "Anlaf" for "Arnalaphus," which latter is nearer the name "Analavus," as spelt by William of Malmesbury (*De Gest. Reg. Angl.* II.); in l. 18, for "cum socio," Gale and L. read "a socero," and in l. 19, for "vastator potissimus," both substitute "incitatus;" in l. 21, for "occurrrens," Gale reads "occurrit," and ends the sentence, the paragraph which follows in his text, consisting of a long quotation from the *Gesta Regum Anglorum*, describing the Battle of Brunanburgh; the text of L. coincides very approximately, excluding the words "Wiltoniensis episcopi . . . Danica oriundus," which do not occur in it, with that of the Eulogium. The date, A.D. 940, which is placed in A. near the end of the last sentence in the chapter, belongs and is assigned by Higden to the accession of Martin III., a notice of which follows it in the Polichronicon; this event is, of course, omitted by Gale in pursuance of the plan of his work.

¹ In p. 168, l. 6, from bottom, for "De gestis . . . erit perorandum," which are nearly the words of Higden, Gale has "Significatis

superi[u]s utcunque Wallanorum et Scotorum moribus jam de ritibus permixti Anglorum populi erit perorandum," and L. "Digestis in superioribus," &c., as in Gale. It is most likely that "De gestis" is a mistake for, or was at least suggested by, "Digestis;" at all events, the words of our text are almost inaccurate description of the contents of the chapter, for there is nothing about the "gesta" and "ritus" of the Scots or Welsh in any part of it, these having been already treated in preceding chapters. A reference to the *Itinerarium of Giraldus Cambrensis*, occurring both in Gale and in L., is omitted opposite the next sentence, and after "gens illa" (l. 4 from bottom) Gale adds "Flandrensis;" l. 3, Gale alone omits the words "apud Rocs . . . Flandrensis," and for "conjuncti jam Angli effecta," Gale has "quasi Anglica jam convietu est effecta," and L. "convictu jam Angli effecta," both omitting "gens." In p. 169, l. 2, for "terram" both read "terræ," and for "pronicissima," "promptissima;" l. 4, the passage "Hac autem de gente . . . certissime declarat" is substituted for "Hac autem de gente [De qua gente. G.] notabile [mirandum. G.] mihi [om. G.] videtur quod in

towards the end of the Fifth Book of the Eulogium.¹

We now come to the Ecclesiastical Division of England. In cap. CLXXVII. a brief history is given, after Higden, who is on the whole very closely followed,² of the most important changes in the situa-

armis arietum dextris carne nudatis [et. add. G.] non assis sed elixis, tam [om. G.] futura profutura [om. G.] prospiciant, quam [om. G.] præterita et etiam præsentia [præsentia et præterita. G.]; sed loco absentia, quasi quodam spiritu prophetico [vaticinio. G.] et arte miranda, pacis et guerræ signa, regni statum, cædes, et adulteria, rimarum [rimularum. G.] quarundam [om. G.] et notularum indiciiis certissime [om. G.] declarant." The next passage, commencing "Reliqua vero gens," is marked "R." in Gale, but not in L.; in l. 10, for "longius" both have "longius;" in l. 11, for "ita enim congregiuntur" both have "adeo quoque quietis impatiens, curæ æmula, otium nauseat ut cum hostes externos funditus depresserit, ipsa mutuo [se. add. G.] conterat, et more vacui stomachi, agat in seipsam;" and a marginal reference to the De Pontificibus, lib. 3, is annexed in both. The next two passages are referred to Higden by the letter "R." in Gale, the next but one in L.; in the Eulogium, however, the first is attributed to Giraldus. In l. 9, from bottom, Gale alone omits the words "ad omnem militiæ conflictum apta;" in l. 8, both read "ubi" for "nisi," which is nonsense; in l. 5, both omit "vel audierit," and in last line "esse pro-

prium." In p. 170, l. 3, a reference "Polycratica, li. 6," in Gale for the saying of Pope Eugenius, is omitted; in l. 14, the punctuation is erroneous in the Eulogium, instead of "vernaculus, quod armigeri est armiger, quod militis miles, quod ducis dux, quod regis," Higden reads "vernaculus quod armigeri est, armiger quod militis, miles quod ducis, dux quod regis;" in l. 19, for "conviviis" both Gale and L. read "convictu;" in l. 21, for "tantuli," "Tantali;" in l. 6, from bottom, for "asperitatis," "apparatus."

¹ In the MS. A., a date, part of which has unfortunately been cropped by the binder, has been rudely scratched in the margin at the commencement of the passage in Book IV.; only the figures "13" remain, in a hand contemporary with the author's.

² A reference in Gale to "Alfredus" is omitted at the commencement of this chapter; the first passage is rather more full than Higden, but agrees more closely with MS. L. than with the text of Gale. The second passage (p. 172, l. 17) is referred, in both Gale and L., to the First Book of the De Pontificibus of William of Malmesbury; in l. 17, after "Saxonum," L. reads "licet," and Gale "quamvis;" in l. 4, from bottom, for "Lichefeldensi episcopo contulit," both read "Liche-

tion of the archiepiscopal sees. In cap. CLXXVIII, still following the Polichronicon,¹ we have an account of the bishopricks of the South Saxons and of the West Saxons; the heading of the chapter is simply "De "Episcopis," as if the author had intended to give an account of the entire episcopacy in one chapter and

feldensem episcopum Adulfum," omitting "contulit," which is evidently superfluous; in last line Gale omits "Cantuarie;" in p. 173, l. 3, both omit the words "tum per guerram tum per dissensiones inter regna." In l. 5, a marginal reference to the Second Book of the Itinerarium of Giraldus, which is in the text of Gale, but not in L., is omitted; in l. 16, for "Menevise . . . consecrati" both read "Wallie a Menevise fuerunt consecrati, et ipse similiter ab aliis Wallensibus episcopis tanquam a suffraganeis fuerat consecratus;" in l. 20, for "subjectionis" both have "investituræ et subjectionis," and in l. 21, after "Henrici II.," both have "Crucis legatione fungens;" the passage (l. 24) "Ita quod hodie . . . Eboraci" is equivalent to one marked "R." in the text of Gale. In p. 174, l. 4, Gale omits "Remesbure et," and L. reads "Remesbure sive;" after "Sarum" both insert "Wellensis ad Batoniā;" for "Cridinton" Gale has "Cornubiensis," and L. "Cridiensis et Cornubiensis," and for "multi alii per Angliam," both read "Silesiensis ad Cicestriam."

¹ In p. 174, l. 6, before "parochiam," both Gale and L. read "qui," and add after "archiepiscopi" (l. 7) "ab initio suæ institutionis per Cantuariensem Augustinum factæ usque ad dies nostros nusquam sedem mutavit."

The heading "De episcopis Occidentalibus" is omitted before the account of them, as well as a marginal reference to Malmesbury in the text of Gale; in l. 7, from bottom, for "Dorcestrie . . . villa humilis" both read "apud Dorcestriam . . . villam humilem," in l. 5, for "Thamæ" Gale has "Isæ," and both omit the words "tota Westsaxonia . . . Theodori," which are at the commencement of the chapter. In p. 175, l. 1, for "dictus est urbs Wynchester usque hodie" L. has, G. nearly, "putant quidam urbem Wynchestre denominari;" in l. 3, for "Hedda" L. has "Eata;" in l. 5, Gale omits the words "eo quod fuit ampla," and after "Wiltoniæ" both add "cui [tunc. add. L.] subjecti fuerant [erant. L.] duo pagi Southreie et Southampeschire [et Hampton et Insula Vecta. L.]" and in l. 7, for "quibus" both have "cui tunc;" in l. 9, after "Senioris" both add "ad has duas [sedes. add. L.];" in l. 11, for "Creditoun" both read "Cridiensis," and L. for "Devonia" reads "Cornubia," omitting, probably from homœoteleuton, "ad Sanctum . . . Cornubia," which is in Gale "et Cornubiensis apud Sanctum Petroclum seu Sanctum Germanum cui subjacuit Cornubia;" in l. 15 Gale omits "ut prius," L. reading "ut superius dictum est," and ending with our text, but Gale specifying in addition the particular changes.

had afterwards changed his mind. In the next chapter we have an account, slightly varied from that given by Higden,¹ of the bishops of the East Saxons, and in cap. CLXXXI. one of the bishops of the Mercians,² followed in cap. CLXXXI. by a slight history, after the same authority, of the bishops of Northumbria.³

In cap. CLXXXII. we have, still after Higden, an enumeration of the various sees respectively subject to the archbishops of Canterbury and of York.⁴

¹ In p. 175, l. 9, from bottom, Gale and L. add "ab initio" after *Estsaxones*;" l. 7, after "Northfolchiam," "et Southfolc;" after "præfuit," "primo apud urbem Donwīc" [Dommic. G.] In p. 176, l. 1, for "Eliensem" Gale reads "Dommuc," and L. "Donwīc," and l. 2, for "Elmham" L. reads "Elingham;" the last three lines of the first paragraph in this page of the Eulogium are condensed. In l. 10, for "subjectam ad provinciam" Gale reads "subjecta ad hoc provinciam," and L. "subjecta ei provincia," and in l. 13, for "Londoniæ," the latter has "Lincolniensi," and the former "Lincolniæ."

² In p. 176, l. 9 from bottom, for "imperavit," both Gale and L. read "imperans;" l. 7, Gale only omits the words "eo quod . . . fuerat;" l. 6, for "Provinciis" both have "Provinciæ;" l. 3, for "tertius ignoratur sed putatur," L. reads "post quos," G. adding "tertius." In p. 177, l. 2, for "Wynsum," both have "Winfridum;" l. 4, for "Modhamford," Gale has "Medehamstede," and L. "Modhamstede;" l. 7, after "Cudwinum," both add "ad Lichefeldiam, Sexwlfum prædictum;" l. 9, L. omits the words "ad urbem Sideneciam;" for "ad" Gale reads "apud," and for "Eliensis monas-

terii" both have "de monasterio Hildæ," Gale adding "apud Whiteby sumptum." In l. 11, for "Lechecestriam," both have "Lichefeldiam;" and L. adds "et apud Legecestriam;" l. 12, before "depulsus," Gale has "diu," and L. "recenter," Gale adding "successit apud Legecestriam," and then annexing to this the words "quæ modo Cestria dicitur;" after this L. adds, which Gale omits, "sed vi hostilitatis ingruente Wilfridus est ejectus;" in l. 10, from bottom, for "abbas," both have "ambas;" l. 8, for "Vrria" and "Cata," "Witta" and "Eata;" l. 4, Gale only omits the words "quod . . . Lyndeseiæ," and l. 3, after "præsul," L. adds "Legecestræ."

³ In p. 178, l. 3, for "præfuit," Gale and L. read "tenuit;" l. 8, for "speciali," both have "papali;" l. 7, from bottom, for "sed Witeryn," both have "seu Whiterne;" l. 6, Gale only omits "confessor," and for "cœnobiorum in Anglia . . . informator," both read simply "et doctor." In p. 179, l. 1, for "depopulatis Pictis," Gale only has "depopulatione Pictorum;" l. 3, for "sedesque," both have "sedes quæ."

⁴ In p. 179, l. 5, from bottom, before "Cantuarie," L. has "Sic igitur in presenti;" and l. 4, after

In cap. CLXXXIII. there is first an account, condensed from that part of the Polichronicon which has been drawn upon for the materials of the accounts of Ireland, Scotland, and England, of the various races existing in Britain from the Britons to the Normans.¹ This is followed by a brief history, apparently from the Sixth Book of Higden's work,² of the origin of the Norman Invasion. It was probably taken by him from the First Book of the *Historia Novorum* of Eadmer; but our author has evidently not gone to the original source. At the end of the chapter another account

"episcopos," Gale adds "et quatuor in Wallia." In p. 180, l. 1, after "Southsaxonibus," L. omits "et Insulæ Vectæ," and l. 3, after "Southreie," adds these words. In l. 10, after "Cestrens'," both Gale and L. add "sive Coventrens' et Lichefeldens'," and after "Cestrie" omit "Coventrie, Lichefeldens';" l. 12, for "dimidiæ . . . libel," Gale alone reads "partim Lancastreshiræ, videlicet, a flumine de Mersee usque flumen de Rippul;" l. 15, Gale only omits "Notingham;" l. 17, after "Hurtforde," L. adds "altera medietas pertinet Londoniæ." In p. 181, l. 1, after "Eborum," both add "hodie." The last paragraph of the chapter is marked "R." in Gale, and the concluding words "et post, . . . partibus," not being in that text, nor in L., are perhaps original.

¹ In p. 181, l. 12, from bottom, a reference in Gale to the First Book of Bede is omitted in our text. In p. 182, l. 1, after "Albanæ," both Gale and L. add "quæ Catanesia dicitur;" in l. 16, a marginal reference to Higden occurs in some MSS.

of the Polichronicon; and in L. there is a reference to "Alfridus;" in l. 21, a reference to the Fifth Book, cap. 9. of Bede, is made in Gale and L., and in l. 22 a marginal R. in the text of Gale also occurs. The Normans, who are placed after the Flemings in the *Enlogium*, are in their proper chronological position in the Polichronicon. The sentence (p. 183, l. 8) "Deficientibus . . . Normannis" is marked R. by Gale.

² This is found, so far as I know, only in MS. L. under A.D. 1066, near the end of the Sixth Book. It exhibits but slight deviations from our author's text, the most important of which are:—The omission (p. 183, l. 2, from bottom) of the words "in domo . . . asseruit et;" the addition after "tuleris" (p. 184, l. 3) of the words "et castellum Dovoræ cum puteo aquæ quem in eo facies ad opus meum servaveris et," and after "novisse" (l. 10) of the words "et te in regni jacturam recessisse." The passage in the Polichronicon ends with "Deum rogo" (l. 12).

is mentioned and the Legend of the Purgation of Queen Emma¹ introduced, which forms the subject of cap. CLXXXIV. The source of this legend is certainly not the Polichronicon, the account there given (lib. VI. cap. 23) being less circumstantial than that in the Eulogium, and differing in some particulars common to both. The accounts in Brompton and Knighton are verbally the same as Higden's. Our author's version of this legend more nearly resembles that given by Polydore Vergil, as quoted in the *Acta Sanctorum*. The legend is undoubtedly of modern origin, as it does not appear in any of the earlier lives of the Confessor. The date which is given at the end of p. 186, professedly from the *Historiæ Britonum*, differs in excess from that assigned to the event by Higden by three years.

Following this we have an account of S. Arculfus, here called Arnulfus, which may possibly have been taken from the Polichronicon, where it is given under A.D. 698, and is quoted from the *Historia Ecclesiastica* of Beda (lib. v. cap. 15, ed. Stevenson, p. 372). This narrative has not the slightest connexion with

¹ The introductory portion of this Legend is nearly coincident with the account in the Polichronicon; the latter part, however, deviates considerably from it. In p. 185, l. 16, for "quorundam sibi assistantium," L. has "tamen Godwini;" l. 17, for "filiis," it reads "ei;" l. 18, after "quia," it adds "aliquid ei conferre minus curabat. De Neustria quoque quosdam qui sibi," &c.; l. 19, after "benefecerant," it adds, "remunerando." Omitting many minor differences, in l. 2, from bottom, L. reads "flexerunt" for "fluxerunt," and "nisi" for "ubi;" in p. 186, l. 8, it omits "ut prius asserebat," the ex-

istence of which in the account in the Eulogium, where no such prior assertion is to be found, seems to show that the original which our author followed was only partially transcribed; in l. 15, l. 17, and l. 20, L. omits respectively the words "inter duos episcopos deducta," "Gressibus peractis . . . ad vomeres?" and "coram omni populo gratanter," which give, especially the second sentence, a greater circumstantiality to the account. The mention of the sudden death of the archbishop is not in the Polichronicon.

the portion of the Eulogium which precedes, or with that which follows it, and it appears to have been jotted down on a blank page of his autograph by our author with no particular object, beyond that of recording it, at present discoverable.

We now come, in cap. CLXXXV., to a brief account of the career of Rollo. The date of his invasion of or entry into England given here differs in excess by twenty-one years from that generally assigned to his invasion of Neustria by the English chroniclers, and coincides, within a year, according to Mr. Hardy (*Gesta Regum Anglorum*. Malmesbury, vol. i. p. 200, note ¹), with that given by the Northern writers. There are frequent verbal coincidences in this brief narrative with the narrative in the *Historia Normannorum* of William of Jumièges, and occasionally whole sentences correspond in the two, but there are also many important deviations from the Norman writer.¹ The genealogy of the dukes of Normandy, from Rollo to William the Conqueror, which follows in the first part of cap. CLXXXVI., is very confused. The conclusion of the same chapter gives a brief account of the mother of William the Conqueror, his appointment by Duke Robert as regent during his own absence in the Holy Land, and his succession to

¹ Thus, in p. 190, l. 12 from bottom, the phrases "ad Francorum infestationem," "ecclesias succendit," "populum trucidavit," "mulieres captivas abduxit," correspond in the two. The sentence which follows (l. 9) is almost verbally identical with the narrative of Jumièges; in l. 8, the words "qui rex Simplex dicebatur" are an addition by our author; in l. 7, "unanimiter adeunt" is "adeunt unanimiter" in the *Historia Normannorum*; in l. 2, "quam equitaverat"

is replaced by "maritimam ab Eptæ flumine usque ad Britannicos limites." In p. 191, the first paragraph displays many verbal similarities; l. 4, for "cum multis regni proceribus," the *Historia* has "cum Rodberto duce Francorum trans Eptæ flumen," and after "Rollo" adds "vero citra." In l. 9, for "Rege cum Rollone Rothomagensem regrediens," the *Historia* has "Rex lætus ad sua regreditur, et Rollo cum Rodberto duce ad Rothomagensis urbis mœnia proficiscitur."

the dukedom of Normandy on the death of his father, all probably condensed from the chronicle of William of Jumièges.

The larger portion of cap. CLXXXVII. is occupied by a narrative, at first very brief, afterwards more detailed, of the events of English history, from the marriage of Aethelred II. and Emma to the death of William the Conqueror. There are many peculiarities in the representations of facts existing in the earlier part of this narrative, which, combined with occasional verbal coincidences, would seem to show that our author either here actually copied the *Historia Anglo-rum* of Henry of Huntingdon, or used the same authorities as that chronicler, with the addition of matter from other sources, or at least employed some later authority in which the facts peculiar to Huntingdon and the additional matter had been already combined in the form in which they appear in the *Eulogium*. With Huntingdon he represents Aelfred, the son of Aethelred and Emma, as having been sent for into Normandy by the English nobles immediately *after* the death of Harthacnut, the Anglo-Saxon chronicle and Florence of Worcester assigning his arrival and martyrdom to A.D. 1036, during the life of Harold Harefoot. With Huntingdon again our author asserts that Edward, the brother of Aelfred, on his brother's death, was summoned from Normandy; whereas, according to the Saxon chronicle, he had arrived in England in A.D. 1041, before the death of his predecessor.

After the account of the marriage of Edward our author appears to have gone to a new authority, for the account of the events subsequent to that union is much more fully given than in the chronicle of Huntingdon, and approaches sometimes very closely to the account in the *Gesta* of William of Malmesbury, more often to that given in the *Historia Major* of

Mathew Paris, not however coinciding verbally with either, except occasionally.¹

The curious extract from the *De Civitate Dei* of S. Augustine, which concludes the Fourth Book of the *Eulogium*, bears little relation, save that of contiguity, to the preceding part of the book. It seems, like the notice of S. Arcuulfus, to have been jotted down on a blank page of his autograph MS. by our author, and is to be found in the Third, Fourth, and Fifth Chapters of the Twenty-first Book of the *De Civitate*. It has a certain value, however, as showing the reading of our author, and his interest in a great spiritual problem, and raises him somewhat above the level of a mere monastic annalist.²

IV. AUTHORITIES EMPLOYED IN THE FIFTH BOOK.

WE now come to the Fifth and last Book of the *Eulogium*, which might be very appropriately assigned to the extensive class of chronicles known as *Chronicles of Brute*. It is complete in itself, and carries the history of Britain from the migration of the fabulous king Brute into Albion down to the latter years of

¹ Both authorities appear to have been used, as phrases peculiar to either, and not to the other, occur. The account of the arrival of Harold at Ponthieu, his imprisonment and liberation by Duke William, is certainly taken from Malmesbury, and not from Paris, though the words "super . . . reliquias Sanctorum sanctissimas quod filiam Willielmi adhuc parvulam desponsaret et regnum Angliæ . . . post mortem regis Edwardi . . . custodiret; sed reversus in Angliam perjurii crimen [efficitur]" are much nearer the words of Henry of Huntingdon who alone of the three mentions Harold's promise to marry the

daughter of William, than to those of the other two. Again, the passage commencing, "In isto namque rege," and ending "aliquandiu regnaverunt" (p. 197, l. 1), is almost in the very words of Paris, which differ from those of Malmesbury considerably. The words "et statim ibidem castellulum construxerunt" (p. 198, l. 10, from bottom) are slightly altered from Paris, who here makes an addition to the details given by Malmesbury. Other passages in the narrative will lead to the same conclusion.

² In p. 200, l. 16, before "dinturæ," S. Augustine has "qui," which is needed for the sense.

Edward the Third. Compared with the preceding portion of the work, this book is of great value, both as containing an independent contemporary account of the events of the later part of the reign of Edward, and as affording evidence of the carefulness and accuracy of the author in the character of an annalist.

The book commences with a brief original introduction, describing the subjects to be considered, and after giving notices of the first colonisers of Italy, from Solinus and Dares Phrygius and the genealogies of Æneas and Priam, follows the fortunes of the Greek generals who survived the Trojan war. In cap. II. we commence the history of Brute and his successors, which is continued through several chapters down to the end of the present volume. It is founded, like all similar narratives, upon the *Historia Regum Britonum* of Geoffrey of Monmouth, with which it frequently coincides almost verbally for many long passages, the minute deviations arising sometimes from additions, more often from omissions, very rarely indeed from transposition. The character of these variations, especially of the additions, is such as to show that besides the work of Geoffrey, other sources must have been simultaneously employed,¹ and comparison with the *Brut* of *Lazamon*, and the French Prose *Brut* (MSS. Reg. 20. A. III.,

¹ There is a symptom of this in the frequent employment of two different forms of the same proper name, the Latin form given by Geoffrey and another generally coinciding with the form to be found in the French Prose *Brut*. In the passages which are not to be found in the *Historia* of Geoffrey, the proper names are almost invariably in the latter forms; this is also the case in many passages of the *Eulogium* which are found, in substance, in Geoffrey, but which in expression approximate more

closely to the corresponding passages of the French *Brut*. Examples of this are the use of "*de Hundland*" for "*Hunnorum*" (p. 221), of "*Gwentolen*" for "*Gwendoloena*" (p. 222), of "*Scater*" for "*Scaterius*," and "*Badak*" for "*Rudaneus*" (p. 234), of "*Belyn*" for "*Belinus*," and "*Bren*" for "*Brennius*" (p. 236), of "*Elidur*" for "*Elidurus*" (p. 245), of "*Peridur*" for "*Peredurus*" (p. 246), of "*Gwider*" for "*Gwiderius*" (p. 257), of "*Haumond*" for "*Hamo*" (p. 258), of "*Westmer*" for "*Ma-*

Cotton. Domitian. A. X., Harl. 200, etc.) is sufficient to establish the fact that our author either used the latter Chronicle, or had access to the sources from which it was compiled.

The *Historia* of Geoffrey having been already several times printed, it would be superfluous to exhibit the differences between its text and that of the *Eulogium* with the same degree of minuteness as in the case of an unpublished MS., such as that of the *Geographia Universalis*, or the MS. Harl. 655 of the *Polichronicon*; it will be sufficient to give a summary of the more important deviations from the *Historia*, with references to the corresponding passages of *Lazamon* and the *French Brut*. It will be remarked by those who give themselves the trouble of collation, that the portion of Geoffrey's work which commences with the life of Merlin, and terminates with the death of king Arthur, has been transcribed with extreme closeness, especially in the MSS. B. and D., the original of which appears to have been carefully collated with the text of the *Historia*, as the list of various readings will show. From the account of the death of Arthur, to the conclusion of the *Historia*, the modification of Geoffrey's text in the *Eulogium* shows few signs of reference to any source but the *Historia Britonum*.

Commencing with cap. II., we find that in the text of our author there have been additions to the particulars given in the *Historia* of Geoffrey of Monmouth of the date "[tertio] post Trojæ eversionem [anno]," in p. 205, l. 8 ;

rius" (p. 262), of "Coil" for "Coillus" (p. 263), of "Allek" for "Allectus," and "Ascliopades" for "Asclepiodotus" (p. 265), of "Wallos" for "Gallus" and "Wallebrok" for "Gallemborne" (p. 266), of "Constans" for "Constantius" (p. 267), of "Meriadok" for "Me-

riadoco," and "Cadorum" for "Caradocum" (p. 269), of "de Westsex" for "Gewisseorum" (p. 274), of "Katigern" and "Pascent" for "Catigernus" and "Pascenius" (p. 277), of "Rouwen" for "Rowena" (p. 278).

of the passage "senuerat enim Latinus rex et bellum suscepit Æneas, et filius ejus Ascanius," *ib.*, l. 11; of the words "qui regnavit super Latinos tribus annis," *ib.*, l. 15; and of the lengths of the reigns of Ascanius, Silvius, and Posthumus, the second of whom is said to have been the son and not the brother of Ascanius by Geoffrey. The remainder of cap. 11. differs much from the corresponding portion of the *Historia*; the account of the expulsion from the islands of the Mare Tyrrhænæum is not in Geoffrey at all, and that of the foundation of Tours is anticipated. Indeed it is more than probable that this chapter was taken from the *Historia* of Nennius and not from Geoffrey at all. The next chapter deals with events which fill eight chapters of the *Historia* of Geoffrey; down to the speech of Pandrasus (p. 208) our text coincides much more closely with the French Brut than with Geoffrey, being occasionally rather more full than that work.¹ In the first few lines, however, of the speech of Pandrasus, there is clear proof that the text of the *Historia* has been used in the confusion of persons there apparent. In Geoffrey the speech is given in the first person; our author, intending to narrate it in the third, commences in

¹ Thus Geoffrey says that the Trojans whom Brute found in Greece (whose number he does not specify) were descendants of Helenus, son of Priam, whom Pyrrhus, son of Achilles, took after the fall of Troy, and ordered to be kept in chains in revenge for the death of his father. The French Brut, on the other hand, gives nearly the same account, in nearly similar words, as the *Eulogium*. Brute, according to it, "vint en Grece ou il treoua vij. m. homes del linage de Troye . . . les quels fuserent tenez trestoutz . . . en seruage

le Roi de Grece pour la mort Achillez qe fuist trahi et occis a Troye. Bruyt estoit durement fort et beals et graunt de soun age et amiable as toutz gens," &c. Again, Geoffrey says not a word about the friendship between Brute and Pandrasus, while the Brut shows how the former became "moult priuee" — almost "secretarius" — to that monarch. The coincidence is equally close down to the point at which the *Historia* is taken up. The quotations from the Brut are made here and in every instance from MS. Harl. 200.

that, but in the fourth line (p. 209, l. 3) returns to the first, and follows the *Historia* nearly word for word for several pages. In p. 212, l. 2, we have a substitution of "*gigantere molis et roboris*" for "*et audaciæ*," recalling the words of *Lazamon*.¹ In p. 219, last lines, the date A.M. is an addition to the text of Geoffrey.

In cap. vii. the text of the *Historia* is again departed from, and the approximation to that of the French *Brut* is again remarkably close, as will be seen in the foot-note.² The words "*apud Notingham*" (p. 221, l. 18) are added to the particulars in that chronicle. The text of the *Historia* is again taken up at the words, "*Edixit autem regina*" (p. 223, l. 4), and followed with tolerable closeness down to the end of cap. ix., save some omissions and transpo-

¹ "Corineus wes a strong mon
and he heuede muchele ban.
he wes swa kene he wes swa
strong
swile hit weore an eotand."
(vv. 1372-5).

I need hardly say that I quote the edition of Sir Frederick Madden.

² Geoffrey here represents the division of Britain between the three sons of Brute as having been made by themselves after the death of their father. The French *Brut* coincides in substance and almost in words with the *Eulogium*: "*Et lez filz Bruyt sentreamerent auxint mult finement et quant Bruyt auoit enserche tut la tere de lung et de lee il troua vne tere ioignant a Brutaigne en le North et cele tere dona il a Albanac soun filtz et il la fist appeler Albanie apres soun noun et ore est appelle Escoce. Et Bruyt treoua vne aultre pais deuers la West et cele tere dona il a Kamber autre filtz et il la fist appeler*

Kambre apres soun noun et ore est appelle Gales. Et quant Bruyt auoit regne xx. annz et pluis . . . donqe morust il en la Cite de Noue Troie . . . et Locrin lour frere regna." &c. The account of the invasion and defeat of Hymbar, "*rex Hunnorum*," as Geoffrey calls him, "*Roi de Hundland*" in the *Brut*, is also exceedingly close to the account in our text. In the account of the quarrel between Corineus and Locrinus, Geoffrey makes the friends of both obtain a reconciliation: "*amici utrorumque sese interposuerunt*;" the *Eulogium* says that Estrilda was the peace-maker. The *Brut* here also is coincident with our author: "*Meas la damisele Estrild ala par entre et lez acorda.*" Again, the tying of the hands and feet of Estrilda and Habran is not mentioned by Geoffrey, it is found, however, in the French *Brut*: "*et lez fist lier peez et mains.*"

sitions. There is an addition (p. 227, l. 13) of the words, "Ferunt multi hoc templum fuisse ubi nunc "est monasterium Sancti Pauli." In the next chapter there are two large additions: "Heu me quod "unquam . . . filia meæ Cordeillæ!" (p. 230, l. 4-10) and "Nil habeo . . . de me recolite" (l. 11-15); after the latter Geoffrey is pretty closely followed down to the words, "Ipsis vero navigantibus " . . . et debellandos" (p. 231, l. 25-29). The words "iterum apud Trinovantum coronatus est et in summa "prosperitate—regnavit et" (p. 231, last line) are also added to the details in the *Historia*; as is the passage, "et infra III. menses . . . coronata est" (p. 232, l. 5-7). Geoffrey is the authority for the remainder of cap. XI., and for cap. XII. There is an addition at the end of that chapter, commencing: "Primus illorum Scater vocabatur," which is very similar to the corresponding passages in the French *Brut*, and in *Lazamon's* version.¹ The text of Geoffrey is abbreviated in the commencement of cap. XIII., followed more closely in the middle, and at the end there are additions, some of which are found in *Lazamon*, some in the *Fructus Temporum*. The epithets "omnibus amabilis, laudabilis, fortis, formosus, jocundus, facetus, statura procerus" applied to Dunwallo, the words "breviter omnes virtutes quæ humano generi "competebant in ipso vigeant. Huic fuit cognomen "Molmount, sed quare ignoratur," "Ante ipsum "nullus Rex Britannicus corona utebatur. Hic

¹ The former passage runs thus: "Lun auoit a noun Stater et regna en Escoce, le secunde auoit a noun Dowalin" [Piner. La. 4057.] "et regna en Loegres et en tut cele terre qe fust a Locrin le filz Bruyt, le tierce auoit a noun Raudac et regna en Gales, le quarte auoit a noun

Cloten et regna en Corniwaille. Cesti Cloten dust auer eu tut par resoun car homme ne sauoit plus dreit heyr. Meas ceaux qe estoient plusfortz de lui et puis de poar auoient la terre et ne fisrent fors de lui . . . Meas cesti Cloten auoit vne filz qauoit a noun Donebaud . . . "

"ordinavit statera, mensuras, et pondera," "Hic tres civitates condidit Lacock" are additions to the *Historia*.¹

In the commencement of cap. xiv. the text of Geoffrey is inconsistent with the Eulogium, which is coincident with the French Brut,² but the *Historia* is taken up with the words, "Sed quia discordia" (p. 236, l. 17), and followed with tolerable closeness down to "excitarent" (p. 237, l. 1.); the succeeding passage, describing the voyage of Brennius to Norway, is more detailed than the account in the *Historia*, which occupies only three lines.³ The text of Geoffrey seems to have been then taken up, and, with various omissions and a few additions and variations, to have been employed down to the word "submittere" (p. 242, l. 2.)⁴ The interpolation "Illud tributum toto tempore" (p. 238, l. 27—p. 239, l. 3) is found

¹ These passages recall the following verses of the Brut of Layamon: He wes feir he wes muchchel, v. 4072; monie þewes gode He haneda on his moda His none wes ihote þus Donwallo Molinus, v. 4076; þet wes þa eæraste mon þe guldene crane dude him on. Here inne Brutaine, v. 4250. The foundation of Malmesbury, &c., is in the French Brut: "Cesti Donebaud fist feare la ville de Malmesbury, Lacok, et de Tuttebury, et la Deuise."

² Geoffrey makes the division of the kingdom a consequence of the contention of Belinus and Brennius for the monarchy. The Brut says: "Après cesti Donebaud sez deux filz qil auoit departirent la terre entre eux sicome lour piere auoit dist et ordeyne."

³ The French Brut says: "Il sen

ala en Norwage au Roy Elfinges et lui pria de aide et de socour a conquere tut la tere sur Belyn soun frere et au tiele couenaunt il prendroit sa fille a femme. Le Roy luy graunta." Layamon (vv. 4423-9) has a somewhat similar account.

⁴ The words "longo tempore inter ipsum et puellam tacite" (p. 237, l. 18) are not in Geoffrey; th Brut has "la damoisele auoit long temps ame le Roi Guthlac." In p. 237, last lines, the words "expectantibus Brenni adventum custodibus presentabant" are not quite concordant with Geoffrey's account, who represents Belinus himself as waiting for Brennius; the Brut, however, says: "Ceaux qe gardroient lez riages ount pris Guthlac et sa amie si lez ount presente a Belin."

in the French Brut;¹ that of the words "qui quidam
" liber adhuc manet in abbatia Wintoniæ " seems to
be an addition by our author.

The short passage "Ipsis igitur . . . et tracti " (p. 242,
l. 3) is an abbreviation, very nearly coincident with
that in the French Brut, of two chapters of the Historia.
This is followed by an account of the acts of the
brothers after their foreign victories inconsistent with
that of Geoffrey, who represents Brennius as remaining
in Italy, and omits all notice of his foundation of
Bristow (Bristol).² The words "cujus cæteros actus
" et exitum quia Romanæ Historiæ declarant, nequa-
" quam tractare curavi " are, however, Geoffrey's,
whose chronicle is abbreviated in cap. XVII. very
much in the manner in which the French Brut
shortens it, with very similar additions.³

From cap. XVIII. to the end of cap. XXVI. the text
of Geoffrey is generally condensed, with a few
variations, similar to those in the French Brut, in the

¹ In these words: "Et le truage
rendu tanqe a temps de Hæwelok qe
fust Roi de Denmarz et de ceste terre
auxi par Goldburgh qil auoit espuse
qe fust droit heir de ceste terre."

² The French Brut says: "Et
puis repeirerent en ceste terre de
Brutaigne ou lour Brutouns et de
mourerent ensemble ou graunt ioie.
Et donqe fist Brenne la vile de
Bristuit et puis repeira outre meer
en sa seignourye demene," &c. "Et
Belin demurra en Noue Troie et
donqe fist il vne noble porte pres del
cawe de Tamise et lappela Billynges-
gate apres soun noun."

³ Thus, while Geoffrey says that
Gargiunt Brabtruc "duxit navi-
gium in Daciam," the Brut calls
him "Gormbatruz," and says that

he "assembila graunt ost de Bru-
tons et alast en Denmarz." Again,
the king of the Basclenscs is called
"Partholoim " in the Historia Re-
gum, "Pantolaus " by Laȝamon
(v. 6203), and "Irlamal " in the
Brut; and the passage (p. 243, l. 7,
from bottom) "et illam a rege
. . . . reddere " is not in Geoffrey
at all; Laȝamon has only "we
wulleð þine men beon," (v. 6233),
but the Brut, "et il deuendroit
soun homme lige et lui ferroit
homage et fealte." The derivation
of the name of Ireland is not given
by Geoffrey; the Brut, however, has
the passage: "le comte auoit a noun
Irlamal et pourceo fist il appeler cele
terre Irland apres soun noun de-
mene."

earlier portion.¹ The whole of cap. xxvii. bears strong marks of a recurrence to sources in parts differing both from the Brut of Lazamon and the French Prose Brut;² while caps. xxviii. and xxix. are mainly founded upon the Latin text of Geoffrey of Monmouth; the conclusion of the latter, however, deviating from that work with the French Brut.³

¹ Thus the account of the death of Morvidus displays similar embellishments to those in the *Fructus Temporum*. In Geoffrey the monster who devoured the king is called simply "*inauditæ feritatis bellua*," in the Brut it is described as "*neir et hideous*;" again, Geoffrey says that he used up "*omnia tela sua in illam in vanum*;" the Brut, "*il tendis son arblast . . . mais il ne peot ferir; et qaunt il auoit [tret.] trestutz sez quarols et pour nient, le beste vint a lui graunt exploit*," &c. In the account of Gorboduanus nothing is said by Geoffrey of the foundation of Grantham and Cambridge; but the Brut says: "*Il fist lez villes de Grauntbrugge et de Grantham et lez fist issint appeler apres soun noun*." The succeeding notices of Artogallo and Elidurus in cap. xix. are much nearer the text of the Brut than of the *Historia*. Afterwards the text of Geoffrey becomes the basis of the *Eulogium*. The place of sepulture of Elidurus in cap. xx. is not mentioned by Geoffrey, but the Brut gives it, "*gist a Carleil*." The words "*in summa pace*" (p. 248, l. 7 from bottom) are an addition to the text of Geoffrey; Lazamon (v. 7062) says, "*oðer wile he heold grið*." The words "*et armis decoraverat*" (p. 257, l. 1) appear to be an addition to the *Historia*; they are not in any of the six MSS. of the

French Prose Brut which I have collated, but Lazamon (v. 9038) says, "*Augustus Cesar hine makede cniht*."

² The place of sepulture of Kymbeline is not mentioned by Geoffrey; the Brut says, "*gist a Londra*." The account of the succession of Gwider is almost in the words of the Brut, while the curious episode of Hamo and Gwider is intermediate in particularity between the account in the Brut and the account given by Lazamon. The dismembering of Hamo is apparently from the French Brut, a source perhaps indicated by the name "*Haumond*," which is assigned to him in the account of his death in the *Eulogium*.

³ The invader Rodrik is said to have come from Scythia by Geoffrey; by the author of the Brut and our chronicler, from Aquitania. There is no mention of Staynesmor as the locality of his defeat in the *Historia*, but the Brut and the *Eulogium* both specify it by name. The number of the survivors, the account of the foundation of Berwyk, and the origin of the name "*Scot*" are omitted by Geoffrey, and all found, in the same connexion and nearly in equivalent words, in the French Brut, as the following extract will show: "*Lour [in extenso] mestre et lour prince . . . anoit a noun Brenc'h*" [*Berengh. MS. Cott. Dom.*]

The account in cap. xxx. of the reign of Coil differs entirely from that given by Geoffrey, approximating very closely to the notice in the *Fructus Temporum*.

We now come to a portion of the narrative in which the *Historia Regum Britonum* appears to have been either relinquished for a time, or at least treated in such a manner as to produce a result closely resembling the account so briefly given in the French *Prose Brut*. The conversion of Lucius in cap. xxxi. may, perhaps, have been condensed at first hand from the last chapters of Geoffrey's Fourth Book, but commencing with the words "*Britannia namque . . . super se*" (p. 264, l. 6 from bottom), which are represented in the *Historia* by "*dissidium inter Britones ortum fuit*," we find our author passing with the *Brut* at once from the death of Severus to the mission of Allectus, omitting all notice of Bassianus, Geta, and Carausius;¹ the corresponding portion of Geoffrey's narrative occupies two long chapters. The succeeding accounts of the defeat of Allec, the murder of Wallo, the derivation of the name of Wallebrook, the foundation of Colchester, the mission of Constans, the death and burial of

A.X.] et il meintenaunt comensa vne ville ou il poent demourer et auer restet et fist appeler la ville Berewyk qore est appele Berewyk sur Tweed et la demourerent richez et manants; meas ils nauoient nules femmes Meas lez hommes ne sauoient entendre lez langes dez femmes ne lez femmes sauoient entendre lez langages dez hommes et pourceo parlerent ensemble come sotz, parount ils furent appelez Sottes et puis par variaunce et chaunger dez langages ils furent appelez Scotes"

¹ The passage describing Pope

Eleutherius as singing "*Gloria in excelsis Deo*" on the receipt of the message of king Lucius, is not in the *Historia*. The passage mentioned in the text corresponds to the following in the French *Brut*: "*Après sa mort nulez de grauntz seignours de la terre ne voleit seoffrir qe aultre fust Roy. Meas vesquirent en contek entre eaulx et en estrif bien cinquante annz et plus sauntz Roi.*" The names "*Allek*" and "*Ascliopades*" also coincide with those in the French *Brut*, and not with those used by Geoffrey, "*Allectus*" and "*Asclepiodotus*."

Coel, the reign of Constans,¹ and the early part of the reign of Constantine² down to the usurpation of Maxentius, all bear strong marks of a common origin with the corresponding notices in the French Prose Brut. With the words "Quidam enim tyrannus" (p. 268, l. 7) Geoffrey is again taken up, and followed almost verbally down to the words "cum tribus legionibus." The account of the struggle between Trahern and Octavius shows a trace of Geoffrey's text in the words "Albaniam itinere marino," but subsequently the narrative deviates from the account given in the *Historia*, approaching,³ and at last nearly coinciding with the French Prose Brut, the approximation being very closely preserved until we come to the account of the landing of Hengist and Horsa, in cap. xxxix.⁴ After this Geoffrey is closely

¹ Geoffrey says that Constantius "insignivit se regni diademate, duxitque filiam Coel;" the Brut, "fust Constans corone par lenchesoun qil auoit espuse la fille du Roy." The phrase "bene literata," applied to Helena in the *Eulogium*, is very near the "tresbien lettre" of the Brut.

² Geoffrey says nothing of Octavianus, to whom our author asserts that Constantine delegated his powers on leaving Britain for Rome. The Brut, as usual, here coincides with the *Eulogium*: "Bailla tut ceste terre en garde avne counte qauoit a noun Octouian." The combination of the inconsistent accounts of the Brut and the *Historia* obliges our author (p. 268, l. 5 from bottom) to read "contra dignitatem Romanam, cui commissum fuerat regimen insulae" for Geoffrey's "in *proconsules Romanae dignitatis, quibus insulae regimen commissum fuerat*."

³ It is not Octavius who kills Trahern in the *Historia*, and it is not at Staynesmore that he is killed in the Brut.

⁴ The "Cadorus" of the Brut and *Eulogium* is the "Caradocus" of Geoffrey. The passage "Cadorus . . . Britanniam" (p. 269, l. 3 from bottom) is not in either. In p. 271, the object of the message of Conanus to Diamot is differently stated by Geoffrey, who makes the former ask for maidens only, and not men. The French Brut coincides with our author in substance though not in detail. In l. 7, for "Francigenis," Geoffrey reads "Gallis," the Brut "la nation de France." In l. 17 the Danes are omitted by Geoffrey, not so in the Brut. The mission to Rome is said by the former to have taken place after the assassination of Maximian, and he omits all notice of the martyrdom of SS. Alban and Amphi-

transcribed, with an addition and an abbreviation or two, down to the account of the four battles of Vortimer with the Saxons. The Brut is then again partially coincident with the Eulogium. From the commencement of the chapter which is headed "Incipit Vita Merlini, cum Prophetiis" (cap. xli.), down to the end of the History of king Arthur, it is clear, as has been already mentioned, that the *Historia* of Geoffrey has been the sole authority drawn upon for materials, the only addition of any importance being a short account of the discovery of the sepulchre of that prince at Glastonbury, in the reign of king Richard the First, which is appended to the life. Geoffrey is still followed, though not very closely, down to the death of Cadwallo, when we find a brief account of Havelok the Dane, interpolated between that event and the accession of Cadwallader, after which the *Historia* is the sole source to the end. No correction of the well-known mistake made by Geoffrey in his partial identification of the British king Cadwallader with Caedwalla of Wessex¹ is attempted by our author, who indeed adds to the blunder by actually confounding Ini, the son of Cadwallader, with Ina of Wessex, the son of Caedwalla, at the very commencement of his brief chronicle of the Saxon kings.

balus, of the landing of Gratianus at Portsmouth, of the details of the slaughter of the Pagans, of the escape of Gwanus, and his subsequent invasion of Britain, of his death by the hand of Constantine, of the locality at which the latter was crowned, of the escape of the Pict

who murdered Constans the Monk, all of which are noticed in the French Brut.

¹ The marginal note in p. 379 is intended to call attention to this, and *not* to intimate that Cadwallader and Caedwalla were the same person.

V. SOURCES OF THE ADDITIONS TO THE MS. B. IN
THE PRESENT VOLUME.

THE authorities employed in the compilation of the additions in the complete Cotton MS. need only be indicated, as the writers of them have in general given references to the works which they have used, and the extracts have been almost always carefully made. The chief sources of the notes printed in the text of the present volume are the *Historia Ecclesiastica* of Beda and the *Gesta Regum Anglorum* of William of Malmesbury.

The latter work alone has supplied the account of the kings of Essex in pp. 158, 9, of Wessex in pp. 160, 1, and Northumbria in pp. 167, 8, while both have contributed to those of the kings of East Anglia in pp. 159, 160, of Mercia in pp. 162-5, and of Kent in pp. 367-9. The account of the first colonization of Albion in pp. 216-8 is found in the introduction of many of the Brute Chronicles. The addition in p. 242 is from Geoffrey. That in p. 257 apparently from Martinus Polonus. That in pp. 265, 6 is professedly taken from a Brute Chronicle, as also are those in pp. 302, 7, 66, and perhaps those in pp. 270, 80, 302, and 319, 20. The majority of the additions in the Third Volume have been taken from Petrus Pictaviensis, of whom some account will be given in the Preface, in which the sources of the remaining portion of the *Eulogium* itself will be considered.

In explanation of the minuteness with which the variations between the text of our author and the sources presumably employed by him have been given in the notes to the foregoing pages, it may be stated that the whole of the text of the Second and Third Volumes had been sent to press before the Editor

became acquainted with the admirable plan adopted by Mr. Luard in the *Historia* of Bartholomew Cotton. The notes in question are intended to supply the absence of any indications in the body of the work of the exact manner in which the compiler of the *Eulogium* has used his authorities.

RECORD OFFICE,
24th November 1860.

CORRIGENDA.

- In page 97, line 3 from bottom, *for tetracha read tetrarcha.*
- „ 98, line 4, *for tetracha read tetrarcha.*
- „ 146, note 13, *should be added* ikneldstre[te], in margin A. faintly traced by the plummet.
- „ 158, line 14 from bottom, *after filius add* [reliquit regnum Sigeberto Sigebaldi filio qui fuerat frater Seberti. Hic Sigebertus].
- „ 158, line 13 from bottom, *after baptizatus add* [gentem suam].
- „ 165, line 2, *after* DCCCLXXV *add* [B.a.].
- „ 168, line 27, *after est add* [B.a.].
- „ 189, last line, *enclose B.a. in brackets.*
- „ 193, in fourth marginal note, *for Aethelred read Edward.*
- „ 203, line 16, *for* Ericthonia *read* Ericthonio.
- „ 210, line 10 from bottom, *remove semicolon after* æthereos *and place it after* domos *in line 11.*
- „ 225, line 13, *for* Tuor *read* Iuor.
- „ 225, line 17, *for* Ourar *read* Onrar.
- „ 258, note 11, *for* supervenit *read* sui peremit.
- „ 270, line 6 from bottom, *after est add* [B.B.].
- „ 305, line 2, *for* quoad *read* queat (?).
- „ 307, line 2, *for* ne *read* me.
- „ 319, line 9, *after* coactus *place a semicolon.*
- „ 325, line 20, *after* habebat *add* [Præterea gymnasium oc. philosophorum habebat.]
- „ 327, line 5 from bottom, *before* dicatarum *add* [Deo].
- „ 340, line 7 from bottom, *for* invisum *read* in risum.
- „ 356, line 7, *for* voluisset *read* valuisset.
- „ 362, line 4, all the MSS. *read* maiabat *incorrectly for* inaiabat.
-

EULOGIUM HISTORIARUM SIVE TEMPORIS.

LIBER QUARTUS.¹

DIVINIS et humanis rebus Julius Cæsar singulariter ^{Introduc-}
instructus, ex senatu suo consulatus est omnem Orbem ^{tion.}
per prudentes viros admetiri. A consulatu igitur Julii
usque ad consulatum Saturnii² per XXXII. annos missis
legatis dimensores viri docti arte gnomonica periti
per omnem terram ad præsides, duces, et iudices pro-
vinciarum, ut describerent et mensurarent terras, aquas,
nemora, plana, concava, montes, et colles, itinerarium³
maritimum, quæ etiam loca navigaturis tangere de-
buerunt. Et si forte aliquod⁴ prodigium occurrerit
vel visum fuerit, illud senatui reipublicæ scripto nun-
ciarent. Et sic repertum est quod omnis orbis habet
famosa maria XXX., insulas LXXII., montes famosos XL.,
provincias LXVIII., urbes insignes CCCLXX., flumina
LVII., gentes CXXV.⁵ Cujus Orbis ambitus est trecen-
ties et quindecies centena milia passuum.

Longitudo terræ inhabitabilis⁶ est ab Ortu usque ^{The di-}
^{mensions}

¹ *Liber Quartus*] Incipit Liber
Quartus. D.

² *Saturnii*] Saturni. B.D.

³ *itinerarium*] iterarium. B.D.

⁴ *aliquod*] aliquid. D.

⁵ *cxxv.*] 152. B.

⁶ *inhabitabilis.*] The *in* written
upon an erasure in A.; erased in D.

of the
habitable
globe.

ad Occasum, silicet ab India usque ad Herculis Columnas in Gaditario Freto, et habet octies quinquiescentena LXXVII. miliaria; cujus quidem divisio longitudinis compendior est per mare quam per terras.

Latitudo autem terræ est ab Australi littore Oceani Æthiopici usque ad ostium Thanai fluminis in Septentrione pæne dimidio minor¹ est quam² longitudo prædicta, et continet quinquagesies quatercentena LXII. miliaria. Repertum est etiam per hos viros doctissimos profundissimum maris in perpendiculari spatium stadiorum quindecim.

CAP. I.

De Orbis Divisione.

Aug. de
Civ. Dei, li.
16. c. 8.
A.D.

Of the di-
vision of
the world.

Plinius, li.
6. A.D.

ORBEM igitur si in tres dividas partes, Asia secundum numerum erit tertia pars, secundum magnitudinem erit dimidia; quæ tendens a meridie per Orientem usque ad Septentrionem Oceano enim concluditur sed ab Oriente ad Mare Magnum finitur. Altera pars Europa a fluvio Tanai descendens per Septentrionem Oceani in fines Hispaniæ ab Oriente et Meridie Mari Magno cingitur, et in Gades Insulas finitur. Tertia pars, Africa, ab Occidente in Meridiem usque ad finem Ægypti protenditur. Hæ duæ partes, Europa et Africa, inter se mari³ uno brachio distinguuntur, cujus fauces xv. milibus⁴ passuum habent in longitudine, et v. milia⁵ in latitudine. Inde Mare Mediterraneum surgens per varia brachia distenditur.

¹ minor] minorem. D.

² quam] quod. B.

³ mari] maria. B.D.

⁴ milibus] milia. B.D.

⁵ milia] om. B.

CAP. II.

De Mari Magno sive Mediterraneo.

MARIS Magni origo est in Occidente apud Herculis Of the Mediterranean Sea. Columnas, ubi Oceanus Atlanticus irrumpens in terras fecit Gaditarium Fretum. Mare Magnum fluens ex Oceano vergit in Meridiem, deinde ad Septentrionem; cujus primus sinus funditur in Hispanias; deinde Gallicus per provinciam Narbonensem; mox Ligustrus urbem Januam. Posthac¹ Tyrrhenus Italiam Isidorus Eth. li. 9. A.D. attigit, deinde² Creticus qui in Pamphyliam et Ægyptum tendit; inde Hellespontus qui versus Septentrionem magnis amfractibus retortus; sed juxta Græciam apud Bosphorum,³ in angustiam septem stadiorum restringitur; ubi rex Xerxes pontem fecit de navibus ut Græciam ingrederetur. Ibi enim tam strictum est Plinius, li. 6. c. 1. A.D. mare inter orbes Asiæ et Europæ, ut avium cantus, canum latratus invicem audiant⁴ nisi ventus impediat. Mare illud dicitur Brachium Sancti Georgii, quod urbem Constantinopolim præterfluit. Inde tam per Asiam quam Europam⁵ procedit per Alidos insulam in Europam,⁶ inde diffusus per Pontum, per Thraciam, et Missiam⁷ ad Aquilonem tangit Mæotides Paludes, et fluvium Thanay recipit. Inde versus Orientem expansus transit juxta Asiam Minorem usque ad fines Hiberiæ et Armeniæ, et est illud mare dulcius quam alia, propter flumina accurrentia. In quo quidem sinu sunt insulæ Colchos, Patmos, et quædam aliæ.

¹ *Posthac*] Post hec. B.D.² *deinde*] deñi. B. deinde. D.³ *Bosphorum*] Bosorum. A.B.D.⁴ *audiant*] audiantur. B.D.⁵ *Europam*] per. præm. B.⁶ *Europa*] Europam. B.D.⁷ *Missiam*] i. e. Mæsiam.

Isidorus Et sicut terra, cum una sit, pro diversis locis et
Ethi. A.D. causis, variis appellatur vocabulis, ita hoc Mare Mag-
num sive Medium, pro diversis regionibus, insulis,
oppidis¹ et eventibus diversimode nominatur.

CAP. III.

De Mari Oceano et de Gurgitibus.

Of the OCEANUS in circuli modum Orbem ambit. Respiran-
ocean. tibus in profundum ventis, aut revomit² maria aut
absorbet.³ Omnis quoque æstus magis inundat in
Oceano quam in Mari Magno, sive quia totum in
universitate animosius est quam in parte.

Sunt plures aquarum voragines juxta marium mar-
gines, e quibus duæ sunt in Mari Mediterraneo inter
Italiam et Siciliam, scilicet, Scylla et Charybdis ; de
quibus Virgilius :

Virgilius. "Dextrum Scylla latus, lævum in plaga Charybdis."
A.D.

Sunt et aliæ voragines in Oceano, quarum una in
Occidentali Britanniae parte quod Umbilicum Maris
dicitur. Alia quoque inter Britanniam et Angliam,
quæ bis in die naturali fluctus sorbere et rursum evo-
mere, navesque⁴ attrahere et rejicere tanta velocitate
dicitur, ut sagittarum lapsum imitari videantur.

CAP. IV.

De Sinibus Maris.

Of gulfs. SINUS maris dicuntur majores maris recessus, ut in
Mari Magno, Ionius ; in Oceano, Caspius, Indicus,
Persicus, Arabicus, qui et Mare Rubrum, quod Oceano

¹ *oppidis*] oppidis. add. A. erased.

² *revomit*] renovat. B.D.

³ *absorbet*] obsorbet. B.D.

⁴ *navesque*] naves. B.D.

ascribitur. Mare Rubrum vocatum¹ eo quod roseis *Of gulfa.*
undis sit infectum, quia omnis terra quæ circumfluit
pelago rubra est, et colori sanguineo proxima, et ideo
quicquid adhæsit² in colorem cadit. Ibi enim gemmæ
rubeæ inveniuntur. Hoc mare in duos sinus scindi-
tur; ex his, quæ³ ab Oriente Persicus appellatur, quia
oram illius Persæ⁴ habitant. Alter Arabicus dicitur,
eo quod sit circa Arabiam.

CAP. V.

De Æstibus Maris.

ÆSTUS ad Oceanum pertinet, fretum ad utrumque *Isidorus*
mare. Æstus enim dicitur maris accessus, vel recessus, *Eth. l. 13.*
quasi⁵ inquietudo. Fretum dicitur eo quod semper in *A.D.*
se fervet, ut Mare Gaditarium vel Siculum, quod modo *Of the*
dicitur Sicilium vel Siciliam. Nam antiquo tempore *tides.*
simul conjuncti⁶ fuerunt⁷ et una terra, et sub uno
rege; sed medio spatio secato et per humilitatem mare
æstuante vel fervente, divisio fit terrarum in spatio
arctissimo ad spatium trium milium⁸ dividens Siciliam
et Italiam; nam Sicilia circumgyratur mare.⁹ Dicunt
quidam quod ibi sunt duæ¹⁰ maris voragines, scilicet,
Scylla et Charybdis, quod tamen minime credi potest.
Sallustius dicit quod ter in die et nocte¹¹ evomit et *Sallustius.*
obsorbet.¹² Hæ enim Mari Ægyptio vicinæ sunt. *A.D.*

¹ *vocatum*] est. add. B.D.

² *adhæsit*] adhæret. B.D.

³ *quæ*] Q. A., with the contrac-
tion for *us* in *que* attached sub-
puncted.

⁴ *Persæ*] p. se. B.

⁵ *quasi*] qz. i. e. quia? D.

⁶ *conjuncti*] conjuncta. B.D.

⁷ *fuerunt.*] A caret follows in A.

⁸ *milium*] miliariorum. B.D.

⁹ *mare*] mari. B.D.

¹⁰ *duæ*] om. B.D.

¹¹ *nocte*] in. præm. B.D.

¹² *obsorbet*] absorbet. B.D.

CAP. VI.

De Lacis.

Of lakes.

SUNT autem et quædam maria quæ non miscentur Oceani fluctibus, aut Mari Magno, et dicuntur lacu et¹ stagna. Lacus dicitur receptaculum in quo aqua retinetur, nec fluctibus miscetur, ut Lacus Asphalti, Lacus Benacus, et Larius,² et cæteri quos Græci *limen* vocant, id est, *stagna*; et dicitur *lacus* quasi aquæ *locus*. Asphaltum quasi Mare Mortuum dicitur, eo quod nihil gignit vivum, neque vitam habentem recipit, sed³ et quæcunque mergenda viva quacumque ex parte tentaveris, statim resiliunt et quamvis vehementer illisa confestim excutiuntur. Sed neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, neque navigationis⁴ patiens est quia omnia vita carentia in profundum merguntur. Lucernam accensam ferunt supernatare, extincto lumine statim demergi;⁵ quicquid bituminis est libenter recipit. Longitudo ejus usque ad vicina Sodomorum stadiis CL. quinque. Latitudo usque ad Zoaros Arabiæ continens stadios DCC. et LXXX.

Lacus Tiberiadis in Judæa, quam Herodes Junior ob honorem Tiberii Cæsaris condidit, ad salutem corporum omnibus salubrior, continens in latitudine stadia⁶ CXL, in longitudine XL; in Sacra Scriptura vocatur⁷ Genesar vel Mare Tiberiadis.

Lacus Benacus in Italia et Venetia ex quo fluvius

¹ et] vel. B.² Larius] barius. B.D.³ De Mortuo Mari. in marg. A.D.⁴ navigationis] navigantibus. B.D.⁵ demergi] demergitur. B.D. The contraction for *ur* is added above the *i* in A.⁶ stadia] stadios. B.D.⁷ vocatur] notatur. B.

Nimius¹ nascitur; qui lacus magnitudine sui tempes- Of lakes.
tates imitat² marinas.

Lucrinus³ et Avernus sunt laci Campaniæ; dictus⁴
Lucrinus³ præ copia piscium, Avernus dictus eo quod
aves supernatare non possent.

CAP. VII.

De Fluviiis.

QUIDAM autem fluviorum propriis ex causis nomina Of rivers
acceperunt, ex quibus nonnulli notandi sunt qui in
historiis celebres nominantur.

Geon fluvius est de Paradiso exiens, universam
Æthiopiam cingens, et terram Ægypti irrigat annu-
atim. Hic apud Ægyptios Nilus vocatur.

Ganges est fluvius quem Sacra Scriptura Phison
nominat, de Paradiso exiens ad regiones Indorum.
Ganges autem vocatus⁵ a Gangaro rege Indiæ; fertur
enim et Nili modo super terras erumpere.

Tigris fluvius est Mesopotamiæ de Paradiso exiens
ad Assyrios; nam post multos circuitus in Mare Mor-
tuum decidit. Vocatur autem hoc nomine propter velo-
citatem ad instar bestiæ nimia pernecitate currentis.

Euphrates fluvius de Paradiso exoriens, gemmis ditis-
simus, de Mesopotamia⁶ per mediam Babyloniam fluit.
Hic a frugibus vel uberitate nomen accepit; Hebraice
eufrata fertilitas interpretatur. Mesopotamiam⁷ in qui-
busdam locis ita irrigat sicut Nilus Alexandriam.

Indus est fluvius Orientis qui Rubro Mari accipitur.

¹ *Nimius*] corr. Mincius.

² *imitat*] imitatur. B.D. Pro-
bably *mutat* in A.

³ *Lucrinus*] Lucernus. B.D.

⁴ *dictus*] dicitur. B.

⁵ *vocatus*] vocatur. D.

⁶ *Mesopotamia*] Mesopotamia. A.
Mesopotomia. B.

⁷ *Mesopotamiam*] Mesopotomiam.
B.

Of rivers. Hydaspes¹ fuit rex Medorum antiquissimus ex quo amnis Orientis nomen accepit; qui quamvis fluvius Persarum dicitur, tamen contra Orientem decurrit.

Isid. Eth. Bactrus fluvius Orientis a rege Bactro vocatus;² Oa-
li. 14. A. xis fluvius Persarum; Araxis amnis Armeniæ; Orontes fluvius Syriæ; Jordanis Judææ fluvius; Eusis Caucaseis montibus fusus; Cydnus³ amnis Ciliciæ ex Tauro Monte progrediens; Pactolus fluvius Asiæ; Hermus⁴ Asiæ amnis; Meander amnis Asiæ flexuosus.

Tanais fluvius, a Tano rege Sicarum⁵ dictus, inter duas mundi partes medius currens in Pontum fluit. Inachus Achaiæ fluvius Argolicos irrigat campos. Padus ex tribus fontibus Italiæ oritur. Tiberis Italiæ fluvius a Tibri rege Albanorum dictus, nam antea Albula vocabatur; Tiberis in versibus vocatur, in sermone quotidiano Tiberis dicitur. Danubius Germaniæ fluvius; Rhodanus fluvius Galliæ; Rhenus a societate Rhodani; Iberus amnis Hispaniæ; Mineus fluvius Galliciæ;⁶ Tagum flumen Cartagiæ;⁷ Boetis fluvius Boeticæ provinciæ; Sabrina fluvius quod⁸ discernit Angliam et Kambriam.

Tama isa⁹ est amnis dividens partem Angliæ Orientalem, et fluit per Londoniam, et cadit in Mare Boreali;¹⁰ capit autem originem de uno fonticulo juxta Cirencestriam et ibi vocatur Isa; deinde fluens usque¹¹ ad vicum qua vocatur Tame, et¹² est ibi nomen compositum de duobus rivis, et vocatur Tamise, ab illo composito.

¹ *Hydaspes*] Idapses. A. Id-
aspes. B.D.

² *vocatus*] vocatur. B.

³ *Cydnus*] Cignus. A.B.D.

⁴ *Hermus*] Erinus. A.B.D.

⁵ *Sicarum*] Sitarum. B.

⁶ *Galliciæ*] Gallaciæ. B.D.

⁷ *Cartagiæ*] Cartagine. B.D.

⁸ *quod*] qui. B.D.

⁹ *Tama isa*] Tamaisa. B.D. De
fluvio Britannici. in marg. A.D.
De Temisia. in marg. B.

¹⁰ *Boreali*] Crossed out in D.
Australi being substituted *prima*
manu.

¹¹ *usque*] om. B.D.

¹² *et*] om. B.D.

Humbria¹ fuit per Beverlacum, et discernit mag- Of rivers.
nam Angliæ partem, scilicet, Northambrorum.²

Trenta aqua velocissima, et inde nominatur, quia omnia terit ad quod³ attigit; per medium Angliæ perfuit. Sunt et aliæ aquæ fluviales quæ provincias et regiones discernunt, ut inter Angliam et Scotiam in Oriente Tweda, in Occidente Sulwath, juxta Carliolum ad latitudinem⁴ trium leucarum per XL. miliaria, et descendit in Mari Oceano. Est et alia quæ vocatur Tyne juxta Novum Castrum. Est alia⁵ sub Blakehoumore⁶ quæ vocatur Tees. Est alia juxta Eboracum, nomine Ouse, quæ descendit in fluvium Humbre et ibi nomen amittit. Est alia sub Leycestria, nomine Soerus, quam aquam Gildas⁷ multum commemorat. Sunt aliæ quamplurimæ de quibus tædiosum esset propter prolixitatem enarrare.

CAP. VIII.

De Diluviis.

DILUVIUM dicitur quasi omnia delens vel destruens, Of deluges.
unde sub Noe fuit⁸ primum, quod omnia delevit præter receptos in Arca. Secundum fuit in Achaia in temporibus Jacob patriarchæ et Oggii regis. Tertium fuit diluvium in Thessalia temporibus Moisi et Amphionis, qui tertius post Cecropem regnavit; quod diluvium majorem partem hominum absumpsit,⁹ paucis per refugia montium salvatis, et maxime in Monte Par-

¹ *Humbria*] *Humbra*. B.D.

² *Northambrorum*] *Northabroy*. A.
Northanhimbrorum. B.D.

³ *quod*] *quæ*. B.D.

⁴ *latitudinem*] *altitudinem*. B.

⁵ *alia*] *et. præm.* B.D.

⁶ *Blakehoumore*] *Blakehowmore*.

B.

⁷ *Gildas*] *Tildas*. D.

⁸ *fuit*] *erat*. B.

⁹ *absumpsit*] *assumpsit*. B.

Of deluges. nasso, in cujus finibus Deucalion¹ creditur regnasse. De aquis primo loquelam fecimus, quia in mundo plus occupant quam terra facit.² Ideo de³ terra et qualiter se dividit et in tribus partibus se extendit,⁴ scilicet Asia, Europa, Africa vel Libya, intendimus determinare.

CAP. IX.

De Orbe.

Of the division of the world. ORBIS, ut dicit Isidorus, libro xv., trifarie est divisus, nam una pars Asia, alia Europa, alia⁵ Africa appellatur, quas tres partes Orbis veteres nostri non æqualiter dividerunt. Nam Asia a Meridie per Orientem usque ad Septentrionem pervenit, Europa a Septentrione ad Occidentem pertingit,⁶ Africa ab Occidente per Meridiem se extendit; sola quoque⁷ Asia unam partem continet, scilicet, habitabilis nostri medietatem; alia vero, scilicet, Africa et Europa, aliam medietatem sunt sortitæ.⁸ Inter has autem partes ab Oceano Mare Magnum progreditur easque intersecat,⁹ quapropter si in duas partes Orientis et Occidentis Orbem dividat, in una parte erit Asia, in alia vero Africa et Europa; ita post Diluvium a filiis Noe fit mundi divisio. Inter quos Sem cum posteritate sua Asiam, Japhet Europam, Cam Africam possederunt; ut testantur Orosius, Isidorus ac Plinius.

¹ *Deucalion*] Theucalion. A.B.D.

² *facit*] om. B.D.

³ *de.*] Interlined in A.

⁴ *extendit*] ostendit. B.

⁵ *alia*] tertia. B.

⁶ *pertingit*] pervenit. B.

⁷ *quoque*] que. B.D.

⁸ *alia vero . . . sortitæ*] om. B.

⁹ *ab Oceano . . . intersecat*]

Twice in D., but once crossed out.

CAP. X.

ASIA vero, quæ media pars creditur esse Orbis, ex ^{Isid. II. 15.¹} nomine cujusdam mulieris est appellata, quæ antiquitus ^{A.B.D.} tenuit imperium Orientis. Hæc in tertia parte ² orbis ^{Of Asia.} disposita, ab Oriente habet ortum solis, a Meridie Oceanum, ab Occasu nostro ³ mari finitur, a Septentrione in lacu Mæotidi ⁴ et fluvio Tanai terminatur. Habet autem multas provincias et diversas gentium nationes, vita et moribus mirabiles, figuris corporum sicut et affectibus mentium mirabiliter discernentes, quarum nomina et situs breviter hic inseremus.

CAP. XI.

PARADISUS locus est in Orientis partibus constitutus, ^{Isidorus, li. 14. D.} cujus vocabulum ex Græco in Latinum vertitur *hortus*. Hebraice enim Eden dicitur, quod in nostram linguam ⁵ ^{Of Paradise.} sonat *deliciæ*, et vocatur *hortus deliciarum*. Est enim omnis generis lignis et pomiferis arborum, ⁶ ibi etiam habens lignum vitæ. Non ibi frigus, non æstas, non hyems, sed aeris perpetua temperies. In cujus medio fons prorumpens totum nemus irrigat. Dividiturque in quatuor nascentia flumina. Cujus loci aditus post peccatum homini penitus negatur. Septus est enim ^{Isid. Eth. l. xliii. A.} undique rumphea ⁷ flammea, id est, muro igneo accinctus, ita ut ejus ⁸ globo lunari jungatur incendium.

¹ 15] corr. 14?

² *parte*] *parte*. add. A.

³ *nostro*] Magno. B.D. The text is verbatim from Isidorus.

⁴ *Mæotidi*] *Næotidi*. A.B.D.

⁵ *nostram linguam*] *nostra lingua*. B.D.

⁶ *arborum*] add. *consitus*. from Isidorus Etymologiae, l. xiv. cap. iii.

⁷ *rumphea*] i. e. *romphæa*.

⁸ *ejus*] cum. add. A., erased.

Of Paradise.

Magister Historiarum de Paradiso. B.

Johannes Damascenus de Paradiso. B.

Mag. Hist. A.D.

Beda. Strabus. A. Strabus. Beda. B. Strabus et Beda. D.

Cherubin quoque, id est, Angelorum præsidium, in arcendis malis spiritibus cum rumphea¹ flagranti ordinatum est, ut homines flamine,² boni vero Angeli malos submoveat³ ne cui carni vel spiritui transgressori aditus Paradisi pateat. Magister Historiarum, capitulo secundo, dicit sic: Plantavit Deus a principio creationis Paradisum herbis, arboribus, et Locum Deliciarum vocavit, et hoc in mundi principio. In Oriente est ille locus amoenissimus, longo terræ et maris tractu a nostro habitabili segregatus, ut⁴ usque ad lunarem globum attingit, ubi et propter situs altitudinem, aquæ Diluvii non pervenerunt. De Paradiso autem dicit Johannes Damascenus: Quia vero ex visibili et invisibili creatura conditurus erat⁵ Deus hominem, secundum suam propriam imaginem, sicut quendam regem omnis terræ, et omnium quæ sunt in terra, quasi quandam regionem beatam in qua conversatus duceret necessaria; et iste locus divinus est Paradisus, Dei manibus in eadem voluptate in Oriente plantatus, omni terra celsior positus, temperate et tenuissimo aere circumfulgens, floribus et plantis ornatus⁶ et bono odore plenus; omnium bonorum promptuarium, universæ pulchritudinis, lætitiæ, et gaudii repletus. Hæc Magister Historiarum. Item Strabus et Beda dicunt quod Paradisus est locus in Oriente positus, interjecto Oceano et montibus oppositis⁷ a regionibus quas incolunt homines secretas⁸ et remotissimus⁹; est vero pertingens in altitudine usque ad circulum ipsius¹⁰ lunæ, locus conveniens homini innocenti propter ejus

¹ rumphea] i. e. romphæa.

² flamine] flânie. A. flamine. B.D.

³ submoveat] submoveant. B.D.

⁴ ut] et. B.D.

⁵ De Paradiso. in marg. A., in the author's smaller hand, not interlined in rubric. Johannes Da-

mascenus de Paradiso. in marg. B. De Paradiso. in marg. D.

⁶ ornatus] ornatur. B.

⁷ oppositis] appositis. B.D.

⁸ secretas] corr. secretus?

⁹ remotissimus] remotissis. A.B.D.

¹⁰ ipsius] illius. B.

summam temperiem, quid non ibi frigus nec¹ æstus, Of Paradise. sed summa temperies utrorumque. Item Augustinus de Civitate Dei propter omnium² bonorum abundantiam, Quis enim, dicit, timere aut³ dolere poterat in tantorum bonorum affluentia, ubi non aberat⁴ quicquid bona voluntas adipisceret;⁵ nec inerat quod carnem aut hominis viventis animum offenderet, vel in aliquo molestaret. Item propter summam hilaritatem, nam universæ pulchritudinis erat promptuarium; unde Johannes Damascenus testatur tam arborum quam florum pulchritudo immarcessibilis. Nam arbores comam non perdunt, flores non marcescunt. Item propter summam jocunditatem, quod⁶ attestatur fructuum dulcedo, quia ibi est omne lignum visu pulchrum, et suavissimum ad vescendum: Genesis II. Item attestatur lucis plenitudo, nam puritati⁷ aeris claritas lucis proportionatur, ut dicit Beda. Item propter solis⁸ fecunditatem, quod attestatur fontium irrigantium multitudo; unde, Genesis II. Fons ascendebat et Paradisum⁹ irrigabat, qui in quatuor flumina est divisus, Genesis v. Item propter loci securitatem, quod attestatur situs ejus altitudo; nam lunarem tangit circulum, secundum Bedam, et secundum Isidorum; et pertingit ad aerem quietum, ultra aerem turbulentum, in quo est vapor humorum et terminus exhalationum,¹⁰ quorum fluxus et progressus corpori lunari attigit, ut prius; et, secundum rei veritatem attigit ad orbem lunæ altiore, ut dicit Augustinus de Civitate Dei. Item propter ejus incor-

¹ nec] neque. B.

² omnium] oim. A.B. hoim. D.

³ aut] vel. B.D.

⁴ aberat] haberat. D., the h erased.

⁵ adipisceret] concupisceret. R.D.

⁶ quod] q. A. q. B. quam. D.

⁷ puritati] puritate. B. puritatis. D.

⁸ solis] corr. soli?

⁹ Paradisum] p^am. A. p^am. D. per annum. B.

¹⁰ exhalationum] exaltationum. B. exal... ationum. D.

Of Paradise.

ruptitatem¹ quod attestatur existentium² ibi vitæ longitudo, nam Elyas et Enoch vivi et incorrupti usque hodie dicuntur. Magister Historiarum dicit nihil vivum ibi potest mori. Non enim est hoc mirandum de Paradiso,³ cum in Hibernia scimus insulam esse in qua nullus hominum mori potest, nec corpora mortuorum apportata putrescunt, sed si senio sint infecti extra insulam deferuntur et statim moriuntur.

Plinius.
Isid. A.D.

Est enim opinio Gentilium ut dicit⁴ Plinius et Isidorus ubi loquitur⁵ de Insulis Fortunatis, inter quas est una omnia fere procreans bona; omnes fructus in collibus et montibus semper virescunt et frondescunt, unde error illorum [qui] propter solis fecunditatem eas insulas Paradisum esse putant, quod enim credere est erroneum cum predictæ Insulæ Fortunatæ sunt in Occidente, contra lævam Mauritanie in Oceano collocatæ.⁶ Hoc⁷ Isidorus. Paradisus in Oriente in altissimo cacumine, de quo aquæ cadentes maximum faciunt strepitum et lacum, et in suo casu tantum faciunt fragorem quod omnes incolæ juxta casum aquæ natæ, surdæ sunt.⁸ Hoc Basilius in Hexameron. A quo quatuor flumina exoriuntur, ut præ tactum est de fluviiis.

Basilius.
A.

CAP. XII.

De Asia.

Of Asia.

ASIA ex nomine cujusdam mulieris ita appellata est, quæ apud antiquos imperium tenuit Orientis. Hæc in

¹ *in corruptitatem*] *icorrupti*^{tem}. A. *in corruptibilitatem*. B. *in corruptitatem*. D.

² *existentium*] *viventium*. B.

³ *Paradiso*] *pa*^o. A.D.

⁴ *dicat*] *d*ⁱ. A. *dicat*. B.D.

⁵ *loquitur*] *loq*^{it}. A. *loq*^{it}. B. *loquuntur*. D.

⁶ *collocatæ*] *collatæ*. B.D.

⁷ *Hoc*] *h*ⁱ. A. *Hæc*. B.D.

⁸ *surdæ sunt*] *om*. B. *surdi sunt*. in marg. B. referred to its place by a caret.

tertia Orbis parte disposita est. Ab Oriente ortu solis, Of Asia. a Meridie Oceano, ab Occidente Mari Magno finitur; a Septentrione Mæotide lacu, et Tanai fluvio terminatur. Habet autem provincias multas et regiones, quarum nomina et¹ situs breviter expediam.

CAP. XIII.

De India.

INDIA² vocata ab Indo flumine, quo³ ex parte Occi- Of India. dentali clauditur. Hæc a Meridiano Mari protecta usque ad ortum solis, et Septentrione⁴ usque ad Montem Caucasum, habens gentes multas et oppida. Insulam quoque Taprothanem gemmis et elephantis refertam, Crisan et Arginen auro et argento fœcundas. Habet et fluvios magnos Indiam rigantes. Terra Indiæ Favonii spiritu saluberrima. In anno bis metit fruges. Gignit autem tincti coloris homines, elephantos⁵ ingentes, bestiam rhinoceron,⁶ psittacum avem, ebenum⁷ quoque lignum et cinnamomum, piper, et⁸ calamum aromaticum, et ebur, lapides pretiosos cuscumque generis. Ibi sunt montes aurei, quos adire propter dracones et griphas et alia monstra homini impossibile est. Est autem India inter omnes mundi regiones, major, opulentior, populosior; unde mira de Indorum multitudine et potentia recitat Plinius, in⁹ libro VI. capit. XIX. Dicit enim quod sunt reges in India quorum aliqui habent sub¹⁰ se CCC. milia armatorum,

¹ et] om. D.

² De India. in marg. D.

³ quo] quod. B.D.

⁴ Septentrione] Septentrionē. B.D

⁵ elephantos] elephantæ. B.

⁶ rhinoceron] rhoceron. B.

⁷ ebenum] hebenum. A. helenū B.D.

⁸ et] om. B., and the comma (.) after cinnamomum.

⁹ in] om. B.D.

¹⁰ sub] om. B. Interlined in D.

Of India. aliqui VI.C. equites et X.M. elephantorum, qui per omnes dies stipendiantur; unde multarum opum est maxima conjectura. Alii habent peditum XL. milia, et equitum M., et elephantorum DCC., et hi homines ad¹ bellum sunt parati; unde dicitur: Indorum quidam² tellurem exercent, quidam militiam, quidam mercenarii, quidam regnant et imperant, quidam re- gibus assident, alii judices, alii religiosi boni, alii sa- pientiæ et disciplinæ. Plinius libro VI., capite III.: India, inquit, in longo protractu versus Æthiopiam, in miraculis abundat. In India gignuntur multa³ mon- stra, canes cæteris⁴ grandiores, arbores tantæ longitu- dinis quod sagittis superari nequiunt. Hæc autem faciunt ubertas solis, temperies cœli, et aquarum abundantia. Ficus arbor in tantam ibi⁵ se extendit la- titudinem, quod sub umbra unius fici turmæ militum possunt discumbere. Arundines etiam⁶ ibi sunt tantæ proceritatis, ut inter singula nodula alveo na- vigali trinos homines interdum ferant. Sunt autem⁷ ibi homines magnæ staturæ ad altitudinem v. cubi- torum extendentes, qui nec exspuunt, nec dolore capitis afficiuntur, nec dentium, nec oculorum, nec immoderato calore solis eorum corpora læduntur, sed potius indu- rantur. Philosophi illorum qui Gignosophistas⁸ vo- cantur ab ortu solis usque ejus occasum oculis immo- bilibus solem intuentur in locis ubi major⁹ est solis ardor: hoc est in montibus. In quibus etiam montibus sunt homines qui habent adversas plantas, et digitos in pedibus octonos.¹⁰ Sunt ibi homines canina capita

¹ ad] ab. A.

² quidam] quidā. A.D. q'a. B.

³ multa] multa. add. A. Nota in marg. A.D.

⁴ canes cæteris] cæteris canes. A., the *a* and *b* being in the author's hand, but in blacker ink than that of the context.

⁵ ibi] om. B.

⁶ etiam] enim. B. et. D.

⁷ autem] aū. A. enim. B. autē. D.

⁸ Gignosophistas] Gignosophistæ. B.D. corr. Gymnosophistæ.

⁹ major] magis. B.

¹⁰ Monstra. in marg. A.D.

habentes, qui ferarum pellibus vestiuntur; latrant ut Of India. canes, aliter non loquuntur,¹ venatu et aucupio vivunt; unguibus et dentibus sunt armati, in magna sunt multitudine, plusquam CXX. milia, ut tradit Plinius. Sunt etiam ibi² feminae quæ semel pariunt et non ultra, et geniti statim canescunt. Sunt ibi³ homines in fine Orientalis Indiæ, circa ortum Gantes, sine ore, vestiti frondium lanugine, qui solo odore narium vivunt, nec comedunt nec bibunt, sed solummodo odorem florum silvestrium et malorum naribus attrahunt, et inde vivunt. Sunt et alii qui diutissime vivunt et nunquam senescunt, sed quasi in ætate media moriuntur. Sunt et alii qui in juventute canescunt, et in senio nigrescunt. Hæc et multa alia recitat ibi Plinius mirabilia et monstruosa.

CAP. XIV.

*De Provincia Ophyr.*⁴

OPHIR⁴ est provincia in India ab Ophir, uno de poste- Of Ophir. ris Heber, nominata, quæ et⁵ Terra Aurea⁶ antiquitus appellabatur, eo quod montes habet aureos, quæ⁷ a leonibus et aliis sævissimis animalibus incoluntur. Plinius dicit quod hæc provincia mittit ad alias re- Ph. A. giones aurum, argentum, lapides, et ligna pretiosissima,⁸ bestias, aves, et arenam auream ad vendendum. Rabanus, Paralipomenon⁹ v. capit. VIII, dicit quod Ophir fuit filius Jectan,¹⁰ Jectan filius¹¹ Heber. Est

¹ qui ferarum . . . loquuntur] om.
B.

² ibi] om. B.D.

³ ibi] enim. præm. B.D.

⁴ Ophir] Osyr or Osir. A.B.D.

⁵ et] etiam. B. in. D.

⁶ Aurea.] The *e* interlined in B.

⁷ quæ] q̄. A. qui. B.D. The dot over the *i* in D. in very faint ink.

⁸ pretiosissima] pretiosa. B.D.

⁹ Paralipomenon] pali^{on}. A.B.D.

¹⁰ Jectan] ? Jeccan. A. Jectan. B.D.

¹¹ Jectan filius] filius. D.

Of Ophir. enim illa regio vicina terræ Eiulath,¹ quam Gyon circuit, et ei in montibus aureis et speciebus aromaticis et in gemmis est vicinus.² Hoc Plinius.

CAP. XV.

De Parthiæ Provincia.

Of Parthia. PARTHIA ab Indiæ finibus usque Mesopotamiam generaliter nominatur; propter vicinam Parthorum et Assyriorum et reliquæ proximæ regiones in ejus nomen transierunt.

Sunt in ea Arachosia,³ Parthia, Assyria, Media, et Persida,⁴ quæ regiones invicem conjunctæ initium ab Indo flumine sumunt et Tigri flumine clauduntur locis asperis et montuosis sitæ; habent enim discreta nomina a propriis auctoribus attrachantes.⁵ Arachosia³ ab oppido suo nuncupatur. Parthi Sithiam⁶ occupaverunt, eam ex suo nomine nominaverunt.

Pli. l. vi.
A.D.

Est et Parthia multis rebus prodigiosis et monstruosis miranda; ibi feroces bestię, pardi, tigri, aspides, et serpentes, natura sævissima. Gens dura et crudelis, et victu parca, pro omni pulmento et condimento contenta⁷ sale et cardamomo, ut dicit Isidorus de Persarum regione⁸ et Partharum capit. VII. de bestia quæ similis erat urso. Huic a Meridie Mare Rubrum, a Septentrione Hyrcanum solum, ab Occidua solis plaga Media.

Isid. l. 14.
A.D.

Regna sunt in ea XVIII.; porrecta sunt a Caspio Monte usque ad terram Scithariorum.

¹ *Eiulath*] ? *Evilath*.

² *vicinus*] vicina. B.D.

³ *Arachosia*] *Aracusia*. A.B.D.

⁴ *Persida*] *Persia*. B.

⁵ *attrachantes*] tracta. B. attrachata. D.

⁶ *Sithiam*] i. e. *Seythiam*. An
erased a precedes in A.

⁷ *contenta*] contenta. B.

⁸ *regione*] regionibus. B.D.

CAP. XVI.

De Assyria Provincia Indice.

ASSYRIA ab Assur filio Sem ita vocata, qui eam re- ^{Of As-}
 gionem post¹ Diluvium primus incoluit. Hæc ab Ortu ^{syria.}
 Indiam, a Meridie Mediam tangit, ab Occiduo Tigrim,
 a Septentrione Montem Caucasum, ubi portæ Caspiæ
 sunt.

In hac regione primus usus purpuræ inventus
 est. Inde primum crinium et corporum unguenta
 invenerunt et odores et fumigationes, quibus Roma-
 norum et Græcorum effluxit² luxuria.

CAP. XVII.

De Mesopotamia.

MESOPOTAMIA Græcam etymologiam possidet; quæ ^{Of Meso-}
 duobus fluviis ambitur. Ab Oriente Tigrim habet, ^{potamia.}
 ab Occiduo Euphratem. Incipit autem a Septentrione ^{Isid. l. 14.}
 inter montes Taurum et Caucasum, a cujus Meridie ^{A.D.}
 sequitur Babylonia, deinde Chaldæa, novissime Arabia
 Eudæmon Babylonis regionis caput. Est autem illa
 regio multum ampla tam in latum quam in longum,
 abundans in frugibus et pascuis, pecudibus et armen-
 tis, in divitiis et metallis locuples valde.

¹ post] post. add. A.

| ² effluxit.] The x interlined in A.

CAP. XVIII.

*De Babylonia.*Of Baby-
lonia.

BABYLONIA Asiæ est provincia in Chaldæa, cujus caput est urbis¹ Babylon, a qua² regio nomen habet. Hanc præterfluunt Tigris et Euphrates, quæ de Paradiso habent ortum.

Est autem regio omnium frugum et fructuum fertilissima, et vinifera, aromaticis arboribus et herbis plena, gemmarum, metallorum et copiis ditissima, camelis, equis, asinis, et aliis jumentis abundantissima, feris ac bestiis monstruosis plenissima in desertis habitantibus. Cujus metropolis quondam dicta fuit Babylon, id est, confusio, eo quod ibi³ lingua ædificantium turrim Babel est confusa, Genesis XI., qui magnitudinem ejus describit. Hieronymus super Isaiam XI., Babylon, inquit, est metropolis Chaldæorum, cujus muri XVI. milia passuum erant per quadrum ab⁴ angulo in angulum, quæ est simul XLIII. Duabus leucis et duabus partibus unius leucæ muri in altum tendebantur. Ibi erat turris trium milium passuum in altitudine, id est duarum leucarum a lato in arcum coangustata, cujus materia fuerunt lateres cocti ex bitumine indissolubili, unde nec igne nec aqua dissolvi potest.

Ibi imperabat⁵ rex potentissimus, scilicet Nabugodonosor, qui inter cæteras mundi nationes quas Chaldæorum subjecit imperio, Judæam captivavit; propter quod Babylon sub Baltazar nepote suo per Cyrum⁶ et

¹ *urbis*] *urbs*. B.D.² *qua*] *quo*. B.D.³ *ibi*] *om.* B.⁴ *ab*] *de*. B. De altitudine turris Babel. in marg. A.D. In A. written

subsequently to the text, and not underlined.

⁵ *imperabat*] *imperat*. B.D.⁶ *Cyrum*] *Tyrum*. B.

Darium reges Persarum et Medorum penitus destructa Of Baby-
luit. Locus autem ubi quondam fuit Babylon est de-^{lonia.}
sertus¹ et nihil continet nisi bestias monstruosas,
Quære infra de Chaldæa.

CAP. XIX.

De Chaldæa in Asia.

CHALDÆA quasi Cassidæa a Caseth filio Nachor dicta, Or
qui frater fuit Abrahæ, ut dicit Isidorus libro IX.,^{Chaldæa.}
unde Chaldæi dicti sunt qui prius Cassidæi vocabantur;
et est regio maxima sita juxta Euphraten, in qua est
campus Durath,² in quo convenerunt gigantes post Di-
luvium, et de consilio Nemroth turrin ædificaverunt
vocatam Babel, a qua civitas ædificata vocata est
Babylon, unde tota regio Babylonia in posterum nun-
cupatur.

Orosius³ dicit Ninum regem primum fuisse Assyri-
orum, quo occiso, uxor ejus Semiramis, totius Asiæ
regina, Babyloniæ quam Nemproth inceptat perfecit
et eam ampliavit, et instauravit, et urbem principalem
Assyriorum illam⁴ instituit, quod⁵ stetit inconcussum
per M. et C. et LXIII. annos, usque ad Sardanapalum,
qui interfecit Arbacem præfectum Medorum, unde de
cætero periit regnum Assyriorum. Nam a Cyro⁶ et
Dario Babylonia ita est destructa quod vix credi po-
terat apud mortales quod tam fortis civitas capi posset;
fuit enim omnium mundi⁷ civitatum fortior in muris.
Habebat autem⁸ aquam circa se fluentem prægrandem

¹ *desertus*] desertū. B.

² Nota. in marg. A.D.

³ *Orosius*] Erosius. B.

⁴ *illam*] illud. B.

⁵ *quod*] quæ. B.D.

⁶ *Cyro*] Tyro. B.

⁷ *mundi*] om. B.

⁸ *autem*] enim. B.

Of Chaldaea. quod si muri deficerent aqua resisteret. Muri¹ vero² nunquam deficere potuerunt quia adhuc patent eorum vestigia prægrandia; nam habent in latitudine³ L. cubitos, in altitudine quater totiens, ambitus ejus circularis stadiorum CCCC. et LXXX. Murus de coctili latere fuso bitumine. Extrinsecus fossa lata aquis crispantia⁴ ad frontem⁵ murorum.

Portæ c. erant in murorum circuitu et defensorum habitacula æque disposita miræ magnitudinis et fortitudinis. Abiecta omni fortitudine, victa, capta, et subversa est. Orosius enim dicit quod illo anno quo Babylonia cœpit destrui, eodem anno Roma cœpit fundari, ut postea plenius dicetur; et quando præ senio cœpit deficere primum⁶ regnum Orientis, incepit pubescere regnum Occidentis.

CAP. XX.

De Arabia, Asiæ Provincia.

Of Arabia. ARABIA appellata, id est, sacra vel thurifera. Hoc Isidorus libro XIII. Ibi abundant arbores thuriferæ et species odoriferæ, propter quam sacram fragrantiam aromatum Græci eam Eudomenon vocant, Latini Beata appellat. In ejus saltibus myrrha et cinnamomum et balsamum crescunt. Ibi nascitur avis phoenix et aliæ⁷ tam bestium⁸ quam volucrum dissimilia. In Arabia est diversitas gemmarum, ut dicunt⁹ Isidorus, Plinius, et Orosius; scilicet,¹⁰ sardonys de triplici na-

¹ De structura Babylonis. in marg. A.D.

² vero] om. B.

³ latitudine] latitudinē. B. latitudinē. A.D.

⁴ crispantia] crispanti. B.

⁵ frontem] fontem. B.

⁶ primum] om. B.

⁷ aliæ] alia. B.D.

⁸ bestium] bestiū. A.B.D. corr. bestiarum.

⁹ dicunt] dicūt. D.

¹⁰ scilicet] om. B.

tura, gemma iris multiplex. Inveniuntur gemmarum Of Arabia. vires ubi inveniuntur dracones et aspides, in quorum aspidum corporibus inveniuntur lapilli pretiosissimi, et præcipue in terra Saba quæ est pars terræ Arabiæ super sinum maris parum coangustata et versus suum ambitum consummata.

CAP. XXI.

De Syria, Asiæ Provincia.

SYRIAM quidam Syrus nomine suo eam¹ nominavit. Of Syria. Hæc ab Oriente fluvio Euphrate, ab Occasu Mari Mediterræneo in Ægypto terminatur, habens a Septentrione Armeniam et Cappadociam, a Meridie Sinum Arabicum; situs ejus porrectus est in immensam longitudinem, in lato angustior. Habet in se provincias Commagenam, Isid. l. 14. a vocabulo Cammage² urbis nuncupata; a cujus Sep-^A tentrione est Mesopotamia, a Meridie Syria, ab Occasu Mare Magnum.

Est autem regio copiosissima, fertilissima in frugibus et³ fructibus, in pecudibus, in equis, in asinis, in camelis ditissima.⁴ In ceris et speciebus aromaticis invictissima, civitatibus et castris plantata. Nobilissimis fluviis, lacubus et stagnis irrigua. Portus maris habens⁵ saluberrimos et præcipue in Phœnicis et Palæstinis civitatibus. Illa vero gens sæva est et bellicosa et in multis regionibus diversis mercimoniis occupata. Multas etiam habet gentes quarum quidam⁶ habitant

¹ eam] ēa. A. The a added by the author subsequently to the context.

² Cammage] Commage. B.

³ et] in. D.

⁴ in asinis, in camelis ditissima] in asinis ditissima et camelia. B.D.

⁵ habens] habet. B.D.

⁶ quidam] quædam. B.D.

Of Syria. in desertis, ut Nabathæi et Saraceni; quidam¹ in montanis, quidam¹ in nemoribus et vastis planis, ut narrat Herodotus.

CAP. XXII.

De Phœnicia.

Of
Phœnicia.

PHŒNIX, Cathini² frater, de Thebis³ Ægyptiorum in Syriam profectus, apud Sidonem⁴ regnavit, eamque provinciam ex suo nomine Phœniciam appellavit. Ipsa est ubi est Tyrus, ad quam Isaias loquitur. Habet autem⁵ ab Oriente Arabiam⁶ et a Meridie Mare Rubrum, ab Occidente Mediterraneum, a Septentrione Montem Libanum. Terra illa uberrima in frugibus, in⁷ fructibus, in lacte, in oleo, in melle fecundissima.

Est enim montuosa et campestris, fontibus et⁸ aquis⁹ irrigua; in montibus metalla diversi generis fodiuntur.

CAP. XXIII.

De Palæstina.

Of
Palestine.

PALÆSTINA a Philistæa civitate quondam dicta¹⁰ cujus civitas metropolis Athalena antiquitus dicta, nunc autem Philistiim vocitatur,¹¹ ex qua tota regio Palæstina vel Philistæa priscis temporibus vocabatur, ut dicit Isidorus, libro XIII. Etymologiarum, capit. III. de Vocabulis Gentium. Philistæi sunt illi qui et Palæstini,

¹ quidam] quædam. B.D.

² Cathini] corr. Cadmi.

³ Thebis] Thebeis. B.D.

⁴ Sidonem] Idonem. B.D. The

⁵ nearly obliterated in A.

⁶ autem] om. B.

⁶ Arabiam.] Interlined in A.

⁷ in] et. B.

⁸ et] in. D.

⁹ aquis] aqua. B.

¹⁰ dicta] est. add. B.D.

¹¹ vocitatur] vocatur. B.

quia literam p sermo Hebræus non habet, sed pro eo q Græco utitur; unde Philistæi pro Palæstinis dicuntur, ^{Palestine.} et a sua utique civitate quæ quondam Philistim¹ vocata est; primo enim² dicebantur³ Allophili, id est, alienigenæ, eo quod semper filiis Israel fuerunt alieni, et longe ab eorum societate et genere separati. Ab ^{li. xlii.} Oriente habet Mare Rubrum, a Meridie Judæa exci- ^{Isid. Eth. A.} pitur, a plaga Septentrionali⁴ Tigrorum finibus clau- ^{Isid. Eth. li. 14. D.} ditur, ab Occasu Ægyptio limite terminatur, ut dicit Origenes de Situ Mundi.

Philistæi primam originem contraxerunt a filio Canaan, Chelusius⁵ nomine; a quo primitus sunt egressi Philistini et Cacazatini, ut dicitur Gen. x.; et Herodoto.⁶ Gens illa astuta et callida et molesta super regno Israelitico et infestata quia prosperitati Judæorum invidebat, tamen quia de soli⁷ sui felicitate et de Mazanarum insularum suo dominio subditarum fortitudine et potestate nimium præsumebat.

CAP. XXIV.

*De Judæa.*⁸

JUDÆA, regio Palæstinæ, ex nomine Judæ appellata,⁹ Of Judea. ex cujus tribu reges fuerunt. Hæc prius Chanaan dicta est a filio¹⁰ Cham, sive a decem Chananæorum gentibus, quibus expulsis eandem terram Judæi possederunt. Initium vero ejus longitudinis a vico Arfa usque ad vicum Juliadem porrigitur in quo Judæorum ac Tyriorum communis habitatio

¹ *Philistim*] *Philistim*. B.² *enim*] autem. B.D.³ *dicebantur*] om. B.D.⁴ *Septentrionali*] [^]. B.⁵ *Chelusius*] *Chelusine*. B.D.⁶ *Herodoto*] *Erodot.* A.B.D.⁷ *de soli*] *soli de*. B.D.⁸ *De Judæa*] om. D.⁹ *appellata*] *est. add.* B.D.¹⁰ *filio*] *filiis*. B.

Of Judea. fuit. Latitudo ejus a Monte Libani usque ad Tiberiadis Lacum extenditur. In medio autem Judææ civitas Hierosolyma est, quasi umbilicus totius terræ; variis opibus terra illa prædives, frugibus, fructibus, valde fertilis; aquis illustris¹ opima; balsamis abundans et metallis; cedris, palmis, cypressis, et aliis arboribus insignis; plena vineis et malo granatis² et olivis; lacte et melle manans; unde Judæi Terram Promissionis illam fuisse crediderunt. Isidorus et Plinius dicunt illam longe lateque diffusam. Ægypto et Arabiæ vicina, asperis dispersa montibus, quam Jordanis amnis perfluit,³ et Galilæam a cæteris Judæis dividit; habet etiam fontes calidos et salubres; habet etiam in fine Mare Mortuum, quod nihil gignit nisi bitumen, a quo Jordanis ebibitur.

CAP. XXV.

De Galilæa.

Of Galilee. GALILÆA est regio Palæstinæ, eo quod homines candidos gignit sic vocata;⁴ est enim duplex, Inferior et Superior, et sunt contiguæ adinvicem Syriæ et Phœnici adhærentes. Terra illa fructibus, frugibus⁵ uberrima et fœcunda, aquis est irrigua; nam a Jordane flumine perfunditur in aliqua sui parte. Lacus habet plures et maximos, utiles et salubres, qui pro sui piscium multitudine⁶ maria nuncupantur. Hoc⁷ Isidorus.

¹ *illustris*] illust's. A.

² *malo granatis*] malogranatis. B.
malog'natis. D.

³ *perfluit*] perfinebat. B.

⁴ *vocata*] est. add. B.D.

⁵ *fructibus, frugibus*] frugibus,
fructibus. B.D.

⁶ *multitudine*] multitudine. add.
A., crossed out.

⁷ *Hoc*] Hoc. A.D. Hæc. B.

CAP. XXVI.

De Regione Cedar.

CEDAR nomen regionis est in qua habitant Isma- Of Cedar. elitæ, qui fuerunt filii Cedar. Hismael fuit filius Abrahæ ex Agar, ancilla Ægyptia, unde verius vocantur Agareni quam Saraceni, quamvis de usurpato nomine frustra se esse de Sarra genitos gloriantur; Isidorus, libro XIII. Domos non ædificant, sed tanquam feriales¹ homines per vastas solitudines evagantes in tabernaculis habitant. De prædis et venationibus vicitant, et ideo onager vocatus fuit Ismael, quia prædator, Genesis XVI. super glossa:² Hic erit³ homo ferus, etc. Methodius Martyr dicit quod futurum est ut adhuc semel congregati exeant de desertis, et obtinebunt⁴ orbem terræ per octo menses, et vocabitur via illorum angustia. Nam civitates et regna subvertent, in locis sacratis sacerdotes occident, ibidem cum mulieribus dormient, et de sacris vasis bibent, et ad sepulchra Sanctorum jumenta ligabunt pro nequitia Christianorum qui tunc erunt. Hæc et multa alia recitat quæ habitatores⁵ Cedar, id est, Ismaelitæ, in orbem terræ sunt facturi.

CAP. XXVII.

De Ægypto.

ÆGYPTUS prius erat ab Ægypto Danai fratre postea Of Egypt. ibi regnante nomen accepit. Hæc ab Oriente Syriæ sub Rubro Mari juncta est, ab Occasu Libyam habet,

¹ *feriales*] *ferales*. B.D.

² *glossa*] *glo*^a. A. *glos*]. B. *glos*^a. D.

³ *erit*] *er*^a. A. *erat*. B.D.

⁴ *obtainebunt*] *ottinebunt*. B.

⁵ *habitatores*] The *to* interlined in A.

Of Egypt. a Septentrione Mare Magnum, a Meridie introrsus procedit, protendens se usque Æthiopiam. Hoc Isidorus, libro XIII. Est autem regio illa imbribus pluviarum insueta et ignara; Nilus solus eam circumfluens irrigat et sua inundatione ipsam fœcundat, ut ferax frugibus multam partem terrarum frumento alit, cæterorumque negotiorum adeo est copiosa ut mercibus necessariis pæne orbem impleat. Finis Ægypti est Canopia, a Canope gubernatore Menelai ibi sepulto sic dicta hucusque, unde Isidorus, libro XIII. Hæc primitus Messania a filio Cham nominata est. Hæc regio multas habet provincias particulares, et multas civitates famosas, ut Memphis, ab Ephalo Jovis filio ædificata, et Cairus metropolis Ægypti, Bletas, Alexandria et multæ aliæ. Duplex est Ægyptus secundum Orosium, scilicet Inferior et Superior. Inferior qui in Orientem per longum extenditur, cui est a Septentrione Sinus Arabicus, a Meridie Oceanus. Nam ab Occasu ex Ægypto Inferiori incipit ad Orientem, et Mari Rubro terminatur, xxiii. continens nationes. Hæc autem deserta multa, scilicet Ægyptus Superior, monstruosa multa continet, id est, pardi, tigri, satyri, basilici,¹ aspides horribiles et serpentes; nam in finibus Ægypti, juxta fontem Tigris creditur esse caput Nili fluminis qui Ægyptum præterfluit. Nascitur enim in ea quædam fera² sæviissima nomine³ cinoroceros, qui⁴ corpore est modica, et membris iners atque pigra, caput habens grave et semper in terra pronum. Tantæ autem ven[en]ositatis est et pernicipis, quod nullus eum recte in facie videre possit quin statim sine remedio expiret. Eandem enim naturam habet basiliscus. Hoc Plinius, libro VIII. capit. xxii. In Ægypto enim maxime abun-

¹ pardi, tigri, &c.] pardos, tigros,
&c. B.D.
² fera] feris. B.

³ Nota. in marg. A.D.

⁴ qui] quæ. B.D.

dant cocodrilli, ypothami,¹ id est, equi fluviales et potis- Of Egypt.
sime circa fluenta Nili, qui potius vescuntur carnibus
humanis quam cæteris victualibus.

CAP. XXVIII.

*De Scythia.*²

SCYTHIA² regio vel Gothia nominata a Magog filio Of
Japhet, cujus terra olim ingens fuit. Nam ab Oriente Scythia.
habet Indiam, a Septentrione Mæotides Paludes, inter
Danubium et Oceanum usque ad Germaniæ fines por-
rigebatur; postea vero minor effecta a dextra orientis
parte qua Oceanus Siricus³ tenditur usque ad Mare
Caspium quod est ad Occasum, dehinc⁴ ad Meridiem
usque ad Caucasi jugum deducta est. Ei Scythiæ⁵ sub-
jacet Hyrcania ab Occasu, habent pariter multas gentes,
propter terrarum⁶ infœcunditatem late vagantes, ex
quibus quidam agros⁷ incolunt, quidam carnibus ho-
minum et sanguine vivunt. Scythiæ plures terræ locu-
pletes sunt, et plures vastæ. Dum enim in plerisque
locis auro et gemmis affluant, ferarum immanitate raro
fit hominum accessus. Smaragdi nobiles in patria illa
abundant; habet autem flumina magna, scilicet, Os-
corum, Fasiden⁸ atque Araxen.⁹

¹ *ypothami*] *ypothani*. B.

² *Scythia*] *Sitia*. A. *Sithia*. B.D.

³ *Siricus*] *Ciricus*. B.D.

⁴ *dehinc*] *deinde*. B. *dehic*. A.D.

⁵ *Scythiæ*] *Sitia*. A. *Sythiæ*. B.D.

⁶ *terrarum*] *terra*. B.D.

⁷ *agros*] *terram*. B.D.

⁸ *Fasiden*] *Falsiden*. B.

⁹ *Araxen*] *Arexen*. B.

CAP. XXIX.

De Regione¹ Bactriæ.²

Of Bactria. BACTRIA regio est in Asia, cujus fluvius nomine Bactrus patriæ nomen attribuit: Isidorus, libro XIII. Hujus partes quæ planæ sunt, pro pane jugiter coluntur; adversæ autem Indii flumine vastantur. Mittit autem Bactria camelos fortissimos nunquam pedes atterentes. Hoc Plinius.

CAP. XXX.

De Hyrcania.³

Of Hyrcania.

HYRCANIA a filia Hyrcana⁴ dicta,⁵ quæ Scythiæ subjacet; regio est latissima, habens sub se gentes XLIII., moribus et lingua differentes. Nam, ut dicit Orosius, quod se extendit a Monte Caucaso usque Scythiam; de gentibus vero quidam de venationibus vivunt, quidam edunt carnes humanas; habet⁶ ab Oriente Mare Caspium, a Meridie Armeniam Majorem, a Septentrione Albaniam, ab Occasu Hiberiam. Est autem silvis aspera, immanibus feris copiosa, ut pardis, panteris, grifis, tigridibus et similia.⁷ Gignit etiam⁸ aves quæ dicuntur hyrcanæ, quorum pennæ de nocte relucent, et tales aves in Germania inveniuntur. Johannes Hyrcanus, tempore Machabæorum, illum populum devicit;

¹ *Regione*] om. B.D.

² *Bactriæ*] Bactria. B.D.

³ *De Hyrcania.*] Written in rubric in A., in a later hand than the author's.

⁴ *Hyrcana*] Hircana. B.

⁵ *dicta*] est. add. B.D.

⁶ *habet*] enim. add. B.

⁷ *similia*] similibus. B.D.

⁸ *etiam*] enim. B. autem. D.

hic fuit filius Simeonis summi sacerdotis; unde a Of Hyrcano populo illo Johannes Hyrcanus nominatus est, ut dicit ^{cania}.
Magister Historiarum in principio.

CAP. XXXI.

*De Hiberia Regione.*¹

HIBERIA est regio Asiæ prope Pontum, ad Armeniam Of Hiberia. juncta. In hac regione nascuntur herbæ quæ utiles sunt tincturæ. Hoc Isidorus, libro XIII., capit. de Asia.

CAP. XXXII.

De Albania.

ALBANIA Asiæ Majoris est provincia, a colore populi Of nuncupata, eo quod albo crine nascuntur. Rigida est ^{Albania}. regio illa respectu aliarum quæ Asiæ subduntur. Ab Oriente habet Mare Caspium, et surgit per ora Septentrionalis Oceani usque ad² Mæotides Paludes, per loca deserta et incultissima³ se extendens. Huic terræ ingentes sunt canes, animo et corpore tam feroces ut leones, pardos, tigros, elephantes perimant; hominibus mitissimi sunt et amantissimi; unde Plinius, capitulo De Canibus, testatur de cane misso ad regem Alexandrum, qualiter canis in stadio occidit leonem, aprum, et elephantem. Albanicæ gens oculos habet glaucos, in pupilla depictos, ita quod⁴ de nocte melius videant quam de die. Hoc idem Solinus.

¹ *Regione*] om. B.D.² *ad*] om. B.D.³ *incultissima*] inculta. B.D.⁴ *quod*] ut. B.D.

CAP. XXXIII.

De Gothia.

Of Gothia. GOTHIA Scythiæ¹ Inferioris est provincia, quæ, ut creditur, a Magos² filio Japhet ita est vocata; Isidorus dicit quod antiqui potius eas Gethas quam Gothas vocaverunt; fuit quondam gens fortissima, mole corporum ingens, armorum genere terribillima; de quorum sobole maxima pars Asiæ et Europæ creditur esse nominata. Nam eorum soboles sunt Daci et multæ aliæ nationes, ex parte Occidentis, Gætuli in Africa, Amazones in Asia ex Gothorum prosapia processerunt. Est autem usque hodie regio latissima, ab Aquilone habens Norgwegiam et Daciam, in aliis lateribus Mari Oceano circumdatur. Habet illa regio quamdam insulam nominatam³ Gothlandiam,⁴ a Gothis dicta,⁵ quia ab eis fuit antiquitus habitata,⁶ et est frugifera, pascuosa, aquosa, piscosa, omni genere mercium negotiosa; nam diversa mercimonia ab aliis regionibus ad illam insulam sunt delata, et inde Germaniam, Galliam, Britanniam, Hispaniam, navigio per Oceanum deducuntur.

Pli. li. ix.
A.D.

CAP. XXXIV.

De Armenia.

Of Armenia.

ARMENIA ab Armenon Jasonis filio Thessali comite est vocata, qui amisso Jasone collecta multitudo qui passim vagabant, Armeniam cepit, et eam suo nomine

¹ *Scythiæ*] *Sitiæ*. A.D. *Sythiæ*.
B.

² *Magos*] *Magog*. B.

³ *nominatam*] *nomine*. B.

⁴ *Gothlandiam*] *Gothlondia*. B.

⁵ *dicta*] *dca*. A. *dicta*. B.

⁶ *habitata*] *ædificata*. B. *inhabitata*. D.

nominavit,¹ ut dicit Isidorus libro XIII. Hæc terra *Of Armenia* antiquitus vocabatur Ararath, in qua fugerunt filii Sennacherib quando ipsum in templo Dei sui orantem interfecerunt, ut Historia Regum plenius declarat; et est ibi mons in quo Arca Noe quiescit. Sita est autem Armenia inter montem Tauri et Caucasi, a Cappadocia usque ad Mare Caspium protenta; habens a Septentrione Montes Terraneos, ex quibus fluvius Tigris nascitur, ut dicunt Plinius et Isidorus. Duplex est Armenia, Inferior et Superior, sicut et duæ Pannoniæ quæ utræque mira et monstruosa animalia nutriunt. Terra enim Armeniæ vel Tigrim vel Euphraten litora attingit, herbis, frugibus, nemoribus, et hortis et cæteris fructibus fecundissima. Multas feras sævissimas gignit, tam repentes² quam gradientes; unde Plinius, libro secundo.

CAP. XXXV.

*De Cappadocia.*³

CAPPADOCIA⁴ est provincia in Majori Asia, in capite *Of Cappadocia* Syriæ collocata; ab Oriente Armeniam, ab Occasu Asiæ Minorem, ab Aquilone Themiscirios⁵ campos tangit, quos habuerunt Amazones; a Meridie Taurum montem, cui subjacet Cilicia⁶ et Isauria qui⁷ spectant contra insulam⁸ Cyprum; ibi Albis amnis per ea fluit, qui quondam regionem Libdiæ⁹ a Persis disjunct; est autem ibi urbis¹⁰ Mozeta. Hoc Isidorus.

¹ *nominavit*] vocavit. B. nominavit. D., the *omin* erased, and *oca* substituted.

² *repentes*] repantes. A. repantes. B.D.

³ *Cappadocia*] Capodocia. B.

⁴ *Cappadocia*] Capadocia. B.

⁵ *Themiscirios*] Hemiscirios. A.B.D.

⁶ *Cilicia*] Scicilia. B.D. corr. Cilicia.

⁷ *qui*] quæ. B. q. D.

⁸ *insulam*] om. B.D.

⁹ *Libdiæ*] Libiæ. B.D.

¹⁰ *urbis*] urbs. B.D.

CAP. XXXVI.

*De Asia Minori.*¹Of Asia
Minor.

ASIA Minor ab Oriente Cappadocia cingitur, ab aliis partibus undique mari circumdatur; a Septentrione Pontum habet Euxinum, ab Occasu Propontidem, a meridie Mare Ægypti. Provincias habet Bithyniam, Phrygiam, Galatiam, Lydiam, Cariam, Pamphyliam, Isauriam, Lyciam, et Ciliciam.² Asiæ Minoris prima provincia in Ponti exordio ad partem orientis solis aversa³ Thraciæ jacet, multis nominibus antiquitus vocata. Nam primo⁴ Hebicia,⁵ deinde Migdonia, tertio, a Bithyno⁶ rege, Bithynia. Ipsa enim et Major Phrygia est. Nichomedia urbs est in ea, ubi Hannibal fugiens, sumpto haustu veneni, animam expiravit.

CAP. XXXVII.

*De Cananæa Regione.*⁷Isid. l. ix.
A.

CANANÆA regio est in Syria, quæ a filiis Canaan filii Cham post Diluvium est possessa. Et fuerunt ex eis decem nationes, ex quibus septem fuerunt de semine Canaan, in quibus maledictio Cham fuit quasi jure hæreditario radicata, et ideo a filiis Israel præcepto Divino,⁸ sunt deleti.

¹ <i>Minori</i>] om. B. Minore. D.	⁵ <i>Hebicia</i>] Ebicia. B. Ebri-
² <i>Ciliciam</i>] Ciliciniam. A.D.	cia. D. corr. Bebicia.
Cylitiniam. B.	⁶ <i>Bithyno</i>] Bithono. B.
³ <i>aversa</i>] adversa. B.	⁷ <i>Regione</i>] om. B.D.
⁴ <i>primo</i>] prima. B.D.	⁸ <i>Divino</i>] Domini. B.D.

CAP. XXXVIII.

De Amazonia.

AMAZONIA regio est, partim in Asia, partim in Europa. Fuerunt Amazones Gothorum, qui exierunt de Syria Inferiori feminæ quæ,¹ maritis suis dolo interfectis, virorum suorum arma sumentes, hostes virili animo aggressæ de nece virorum suorum debitam sumpserunt ultionem. Omne enim masculinum a sene ad parvulum peremerunt, feminas semper reservantes et hostium spolia dividentes; deinceps pariter simul sine masculorum consortio vivere decreverunt. Quæ duas reginas loco² regum eis elegerunt, quarum nomina,³ prima⁴ Marsepia, et altera Lampeta. Prima cum exercitu procedens contra hostes, altera rempublicam gubernabat. Effectæ sunt enim tam feroces brevi tempore bellatrices, quod magnam partem Asiæ fere centum annis dominio suo subjecerunt. Inter illas nullus masculus vivere vel morari permissus est, præter quod⁵ ex finitimis gentibus maritos sobolis gratia elegerant ad quos statutis temporibus accedentes prolem conceperunt. Sed, tempore conceptionis completo,⁶ maritos a se recedere et alias mansiones quærere coegerunt. Masculos filios vel mactabant vel certo tempore patribus trans mittebant; filias semper reservantes et eas ad venandum et sagittandum informantes, et ne⁷ in sagittarum ictibus mamillarum grossitie impedirentur, eis in septimo, ut dicitur, anno mammas

¹ De bellis mulierum. in marg.
B.

² loco] locū. B.

³ nomina] om. B.D.

⁴ prima] vocata est. add. B.D.

⁵ præter quod] propter quod. B.

⁶ completo] expleto. B.D.

⁷ ne.] Interlined in A.

Of Amazonia and the Amazons. exurebant, et ideo Amazones dicti¹ sunt, id est, sine mammis. Hoc Isidorus, libro IX. Has unimammas olim vocati sunt,² quarum feritatem primus edomuit Hercules, deinde Achilles;³ usque ad internecionem penitus sunt deletæ, sed hoc potius per amorem quam vigorem, sicut in Gestis Græcorum continetur. Alexandro⁴ Magno ab eis tributa postulanti regina Amazonum ita respondit: De tua prudentia, O rex, mirandum est quod cum feminis dimicare statuisti; quia si a⁵ nobis, favente fortuna, te succumbere contingat, merito eris confusus, cum a mulieribus sis devictus. Quod si iratis nobis diis, nos⁶ devincias, parum tibi cedit⁷ in honorem quod de mulieribus triumphasti. Super cujus responsione rex admiratus dixit; Decens fore non per gladium et furorem mulieres vincere sed potius per amorem allicere, propter quod libertatem eis concessit, et ipsas per amicitiam subjugavit.

CAP. XXXIX.

De Phrygia.

Of Phrygia. PHRYGIA dicta est a Phrygia Europis filia, quæ et Dardania dicta est, a Dardano, Jovis filio, de quo Homerus ait:

“Quem primus genuit cœlesti Jupiter arte.”⁸

Hic profectus de Corintho civitate, primus venit in Phrygiam. Est autem regio Troadi superjecta a parte Aquilonis Galatiæ, a Meridiano vicina est Lycaoniæ,

¹ dicti] dictæ. B.

² vocati sunt] vocaverunt. B.D.

³ Achilles] Alexander. D., on an erasure, and in a seemingly different hand.

⁴ Nota. in marg. A.D.

⁵ a] Interlined in A.

⁶ nos] om. B.D.

⁷ cedit] cedet. B. sedet. D.

⁸ Versus. in marg. D.

ab Oriente Lydiæ adhæret,¹ ab Occidente Hellesponto,² Of Phrygia. cujus regio Troja est, quam ex suo nomine Troua appellavit; hic fuit pater Ganymedis. Duæ sunt enim Phrygiæ, scilicet, Major et Minor; Major Smyrnam habet, Minor Ilium, Lycaoniam, Cariam, quam Herminus fluvijs discernit a Phrygia.

CAP. XL.

De Lydia.

LYDIA antiqua sedes regnorum, quam Pactoli unda Of Lydia perfluit et ditat torrentibus aureis. Hæc autem Mæonia dicebatur, quæ dum pro³ brevitate duos fratres reges, Lydum et Tyrrhenum ferre non posset, Tyrrhenus cum ingenti multitudine profectus loca Galatiæ occupavit et Tyrrheniam nominavit. Lydia a fratre suo Lydo⁴ ita nominatur. Conjungitur ab Occidente Minori Phrygiæ, ab Ortu Smyrnam habet urbem, quam Hellespontus⁵ cingit, cujus campos Pactolus et Herminus circumfluunt, arenis aureis ditissimi valde.

CAP. XLI.

De Isauria.

Ex situ loci Isauria nominatur, eo quod undique Of Isauria pateat aperta; aurarum flatibus commovetur; urbem metropolim Seleuciam⁶ habet; patria est perfrigida.

¹ a Meridiano . . adhæret] om. B.
² Hellesponto] Hellesponte. B.
³ pro] om. B.D. Nota contra
 duos fratres. in marg. B.

⁴ Lydo] Liddo. A. Lidda. B.
⁵ Hellespontus] Hellespontes. B.
⁶ Seleuciam] Se leuciam. B.

CAP. XLII.

De Cilicia.

Of Cilicia. CILICIA a quodam Cilice¹ nomen traxit, quem Phœnices Cetum² vocant; antiquiorem Jove illum asserunt. Plurima jacet campis, recipiens³ Lyciam ab Occiduo, a Meridie Mare Siccum, a tergo Montis Tauri juga. Hanc Cydnus amnis perscindit. Matrem urbium Tarsum⁴ habet. In ea Corycus⁵ oppidum est, unde crocus plurimus et optimus venit, spiramine fragrantior, et colore plus aureo. Lycia nuncupatur eo quod ab Oriente Ciliciæ adjuncta⁶ sit. Ab Ortu habet Ciliciam, ab Occasu et Meridie mare, a Septentrione Cariam. Ibi est Mons Chimæara qui nocturnis horis ignem evomit, sicut Ætna in Sicilia, Veseus⁷ in Campania. In Asia non sunt plures regiones inventæ.

CAP. XLIII.

[D]e⁸ Africa quæ est Secunda Pars.

Of Africa. AD secundam mundi partem quæ Africa nominatur stylum divertamus, nam in illa mundi parte paucae sunt regiones inventæ. Libya dicta est quia Libs inde flat, id est, Afra. Africa dicta est quasi

¹ *Cilice*] Celice. D.

² *Cetum*] Tetum? B.

³ *recipiens*] Recipit. B.D. Nota. in marg. A.D.

⁴ *Tarsum*] Tersum. B.

⁵ *Corycus*] Coritis. A.B.D. De croco. in marg. A.D.

⁶ *adjuncta*] juncta. B.

⁷ *Veseus*] i.e. Vesuvius.

⁸ *De.*] The *D* is omitted in A. The title is in rubric in A.B.D.

aprica,¹ eo quod sit² apta³ cælo vel soli, id est Of Africa sine horrore frigoris. Alii⁴ aiunt Epaphum Jovis filium, qui Memphim condidit in Ægypto, ex Cassiopa uxore filiam procreasse nomine Libyam, a qua illa pars mundi nominata est Libya,⁵ quæ postea in Africam⁶ regnum possedit. Alii enim dicunt Africam appellari ab uno ex posteris⁷ Abrahæ de Chetura procreata,⁸ qui vocatus est Afer. Incipit autem a finibus Ægypti pergens juxta Meridiem⁹ per Æthiopiam usque Atlantem Montem. A parte Septentrionali Mediterraneo conjuncta Mari clauditur, et in Freto Gaditano finitur, habens provincias tales: Libyam Cirenensem, Pentapolim, Tripolim, Byzantium, Carthaginem, Numidiam,¹⁰ Mauritaniam, Tingitaniam, et circa arborem solis Æthiopiam.

CAP. XLIV.

De Libya.

LIBYA Cyrenensis pars Africæ est prima, a Cyrene Of Libya. urbe metropoli in ea parte. Huic ab Oriente Ægyptus, ab Occasu Syrtes maris et Troglodytæ,¹¹ a Septentrione¹² Mare Libycum, a Meridie Æthiopia, et Barbarorum varix nationes et solitudines inaccessibiles, quæ basiliscos serpentes¹³ creant. Hucusque Isidorus de Libya, libro XIII. Etymologiarum. Est enim illa terra

¹ *aprica*] *aprica*?

² The first word of f. 12. l. 4. A. headed: Africa.

³ *apta*] *aperta*?

⁴ *Alii*] autem. add. B.

⁵ *filiam . . . Libya*] om. B.D.; these words occupy a single line of A.

⁶ *Africam*] *Africa*. B.D.

⁷ *posteris*] *posteritis*. B.D.

⁸ *procreata*] *procreato*. B.D.

⁹ *Meridiem*] An *o* is interlined in A. after the first *e*.

¹⁰ *Numidiam*] *numentū*. B.

¹¹ *Troglodytæ*] *Trogoditæ*. A.B.D. passim.

¹² *Septentrione*.] The *ten* interlined in B.

¹³ *serpentes*.] The *r* interlined in A.

Of Libya. valde fervida, multa in diversis locis generans monstruosa et venenosa, et multa pretiosa, ut puta gemmas, margaritas, aurum, argentum, frumentum, vinum, oleum, et varia aromatum genera. Primam originem contraxerunt habitatores Libyæ a Phuth, tertio filio Cham, unde fluvius currens per Libyam et Mauritaniam Phuth dicitur, a quo omnis regio Phutensis nominatur. Hoc¹. Glossa super Gen. xi.

CAP. XLV.

De Pentapoli.

Of Pentapolis in Africa.

PENTAPOLIS Græca lingua est a quinque urbibus² nuncupata, scilicet Berenice, Centrica,³ Cyrene, Ptolemaida,⁴ Apollonia; unde Ptolemais et Berenice a regionibus nominatæ sunt. Est autem Pentapolis Libyæ Cyrenensi⁵ adjuncta, et in ejus finibus deputata. Hoc

Of Pentapolis in Palestine.

Isidorus, libro XIII. Est autem alia Pentapolis in confinio⁶ Arabiæ, quæ et Palæstina dicta est, a quinque civitatibus impiorum, qui igne cœlesti fuerunt consumpti et in lacum bitumineum conversi, quod et nunc Mare Mortuum dicitur, quia nullum gignit vitale, nec quicquam nutrit de genere viventium. Nam neque pisces neque aves neque navigia patitur, quia omnia vita carentia in eo statim demerguntur.⁷ Candelæ accensa supernatat, extincta demergitur in profundum. Hæc provincia ante consumptionem ita fuit locuplex quod inter ejus lapides sapphiræ⁸ et aliæ

¹ Hoc] h. A. hæc. B.D.

² urbibus] civitatibus. B.

³ Centrica] Centca. A.B.D.
Teuchira?

⁴ Ptolemaida] Ptholomaida. A.
Tholomayda. B. Tholemaida. D.

⁵ Cyrenensi] Cirensi. B.

⁶ confinio] confinibz. B.

⁷ demerguntur] dimerguntur. B.D.

⁸ sapphiræ] saphiri. B.D.

gemmae inveniabantur, et inter ejus glebas aurum; Of Pentaplex unde Job xxviii. In istius maris ripa circa vicina ^{polia in} Sodomorum crescunt poma aspectu pulchra, gustu ^{Palestine.} foetida et amara: unde Glossa super Secundam Epistolam Petri, capit. ii.

CAP. XLVI.¹

TRIPOLITANAM provinciam Græci ita nominant. Du-Of Triplo-plex est Tripolitana, una in² Phœnice a Tripoli civitate ^{litana.} famosissima, quæ propter nimiam sui³ fortitudinem totius patriæ est defensio et munimen. Alia est in Africa inter Pentapolim et Byzantium sita, a tribus magnis urbibus sic dicta. Hæc ab Oriente habet Syrtes Majores et Troglodytas, a Septentrione Mare Adriaticum, ab Occasu Byzantium, a Meridie Gætulos et Garamantas; usque Æthiopiam protendit.

CAP. XLVII.

De Gætulia.

GÆTULIA⁴ Africæ est provincia⁵ a Gæthis dicta, Of Gætulia. quia de Gothorum reliquiis processerunt. Gæthi vero, ingenti agmine congregato, navigio usque ad Libyæ partes pervenerunt, ibique sedes suas usque hodie posuerunt, et ideo a Gothis Gætuli nuncupati sunt. Juxta illos habitat quidam⁶ natio qui⁷ vocatur Galomini, a Meridie usque ad⁸ Oceanum Hesperium

¹ De Tripoli. as a heading in B.D. It is added in marg. A. by another hand.

² in] a. B.

³ sui] suam. D.

⁴ Gætulia] Gætula. B.D.

⁵ Africa est provincia] est Asia provincia. B.

⁶ quidam] quædam. B.D.

⁷ qui] quæ. B.D.

⁸ ad] om. B.D.

Of Gætalia. pervagans et discurrens in desertis. Gaulon enim eis hoc nomen dedit, quæ est juxta Æthiopiam, ubi nec serpens nascitur nec vivit. Sunt autem in fine Africæ populi quasi bestialiter viventes, qui Garamantes dicuntur, a Garamante Apollinis filio nominati, qui ibi ex suo nomine Garama¹ oppidum condidit, qui gens,² ut dicit Plinius, fere a consortio humanitatis sunt remotæ.³

CAP. XLVIII.

De Byzacena.

Of Byzacena.

BYZACENA regio ex⁴ duobus nobilissimis oppidis nomen sortita est, ex⁵ quibus unum Adrumetus vocatur; hæc sub Tripoli est, patens passuum CC. vel amplius milia, fœcunda oleis, et glebis præpinguis, ita ut jactata semina incremento pæne centesimo fruges producant.

CAP. XLIX.

De Zeugia.

Of Zeugitana.

UBI Carthago Magna est ibi Zeugis est. Ibi enim⁶ est vera Africa inter Byzantium et Numidiam sita, a Septentrione Mari Siculo juncta, a Meridie usque ad⁷ Gætulorum regionem porrecta;⁸ cujus proxima

¹ *Garama*] Garania. A.B.D.

² *qui gens*] quæ gentes. B.D.

³ *remotæ*] remoti. A.; corrected in paler ink into *remote*.

⁴ *ex*] e^o. A., with an *s* added by

another hand.

⁵ *ex*] e. B.D.

⁶ *enim*] om. B.

⁷ *ad*] om. B.D.

⁸ *porrecta*] producta. B.

quæque¹ frugifera sunt, ulteriora bestiis feris et² ser- Of Zeugi-
pentibus plena atque onagris³ magnis in deserto va- tana.
gantibus et elephantis et pardis. Gætulia Africæ est
pars Mediterranea. In Zeugia monstruosa inveniuntur
et mira.

CAP. L.

De Numidia.

NUMIDIA regio est in Africa, Carthagini contigua, Of Numidia
ab incolis passim vagantibus sic vocata, eo quod
nullam haberent certam sedem. Incipit a flumine
Amsica,⁴ et in Zeugia desinit; ab Oriente habens
Syrtes Minores, a Septentrione mare quod perfluit
Sardiniam, ab Occasu Mauritaniæ Sitifensem, a Me-
ridie Æthiopiam. Regio illa campis præpinguis: ubi
nemora sunt, feras producant,⁵ ubi jugis ardua, equos
onagros procreat. Marmor eximium ibi invenitur, quod
Numidicum dicitur. Habet autem urbes præcipuas,
scilicet, Hippone[m], Regnum⁶ et Susicatam.⁷ Hoc
Isidorus.

CAP. LI.

De Mauritania.

MAURITANIA a colore populorum⁸ sic vocata; Græci Of Mauri-
enim nigrum *mauron* vocant. Sicut enim Galliam⁹ a tania.

¹ *quæque*] *quæque*. A. *queq.* B.
quoque. D.

² *et*] om. B.D.

³ *onagris*] *onegris*. B.

⁴ *Amsica*] i.e. *Ampsaga*.

⁵ *producant*] *producentia*. B.D.

⁶ *Regnum*] corr. *Regium*.

⁷ *Susicatam*] *Susitam*. B.

⁸ *populorum*] *populi*. B.D.

⁹ *Galliam*] *Gallia* vel *Albania*.

B.D. *a* vel on an erasure in D:

Of Mauri-
tania.

candore populi, ita Mauritaniam¹ a nigredine² nomen sortita est. Mauritaniae³ prima provincia est Sitifensis, quæ Sitifen habet oppidum, a quo vocabulum regio traxisse perhibetur. Mauritaniae Cæsariensis coloniae Cæsarea civitas fuit, ex qua nomen provinciae datum est. Utræque enim provinciae vel conjunctæ, ab Oriente Numidiam habent, a Septentrione Mare Magnum, ab Occasu flumen Mulvam, ab Oriente Montem Astrinxin, qui discernit inter fœcundam terram et arenas jacentes usque Oceanum. Mauritania Tingitana a Tingi ejus provinciae⁴ metropoli vocata est, cujus ultima Africae exsurgit a montibus septem, habens ab Oriente flumen Mulvam,⁵ a Septentrione Fretum Gaditanum,⁶ ab Occiduo Oceanum Atlanticum, a Meridie Gaulalum quæ sunt gentes usque ad Oceanum errantes. Regio illa gignit feras, simios, ursos, dracones, serpentes, struthiones, olim elephantes, quos sola Numidia parturit: usque huc Isidorus Etymologicus. In Mauritania⁷ est Ancolum gens, qui⁸ habitat juxta Atlantem Montem versus⁹ Oceanum in loco moroso scabris fontium irrigua, ubi sponte de terra¹⁰ nascuntur omnia fructuum genera ut nunquam satietas desit voluptatibus incolarum. Est autem ille locus elatus super nebula et circulo lunari vicina, et dicunt locum illum noctibus micare crebris ignibus, Ægyptianorum ac Satyriorum lascivia¹¹ in tibicenorum ac fistularum cantu que tympanorum et cymbalorum sonitu perstrepere, sicut celebrati auctores prodiderunt. Crescunt ibi arbores magnæ proceritatis, quorum¹² sunt poma odo-

¹ *Mauritaniam*] Mauritania. B.D.

² *nigredine*] populi. add. B.D.

³ *Mauritaniae*] Maur.^o A.D.

⁴ *provinciae*] provincia. B.

⁵ *Mulvam*] Minervam. B.D.

⁶ *Gaditanum*] Gaditarium. B.

⁷ *Mauritania*] Mansus or Mausus. B.

⁸ *qui*] quæ. D.

⁹ *est Ancolum . . . versus*] om. B

¹⁰ *de terra*] om. B.D.

¹¹ *lascivia*] laciua. A.

¹² *quorum*] quarum. B.D.

rifera, cypresso similia, qui¹ tenuo² lanugine sunt Of Mauri-
obducta. Ibique crescit herba quæ dicitur Euphorbia,³ tania.
a suo inventore sic nominata, cujus lacteus succus
miris laudibus extollitur, ad claritatem visus et contra
serpentum ictus mire juvativum. Hoc Plinius.

CAP. LII.

De Garamantia.

GARAMANTIA regio est, cujus caput oppidum fuit Of Gara-
manta; est autem inter Cyrenen et Æthiopiam. Ibi
enim est fons qui friget calore diei, et calet frigore
noctis.

CAP. LIII.

De Æthiopia.

TERRA illa dicta est a colore populorum,⁴ quos solis Of Æthiopia.
vicinitas torret, denique vim sideris probat hominum
color. Est enim ibi jugis æstus, nam quicquid ejus est
sub Meridiano cardine est, circa Occiduum montuosa est,
arenosa in medio, ad Orientalem plagam deserta. Cujus
situs ab Occiduo Atlantis Montis ad Orientem usque
Ægypti fines porrigitur, a Meridiano Oceano, a Sep-
tentrione Nilo flumine clauditur. Plures habet gentes
diverso vultu et specie horribiles, ferarum atque
serpentium referta multitudine. Illic est bestia rhino-
ceros, basiliscus, et camelopardus dracones ingentes,
ex quorum cerebro gemmæ extrahuntur. Jacinctus

¹ qui] quæ. D.² tenuo] corr. tenui.³ Euphorbia] Euphroba. B.⁴ populorum] populi. B.D.

CAP. LV.

De Insula¹ Gadis.

Of the
Island of
Gades.

GADIS insula dividit Africam et Europam, in fine Hispaniæ sita, in qua Hercules posuit columnas mirabiles aureas in faucibus Maris Tyrrhenæi. Est autem a proxima terra c. et xx. passibus separata, quam Tyridæ Rubro Mari profecti occupantes in lingua sua *Gadis*, id est *septum* nominaverunt, pro eo quod mari sit undique circumsepta; ibi crescit arbor palmæ, de gummo cujus fit gemma ceromina. Illa insula ita speciebus² referta, quod multæ³ mundi partes de eo⁴ ditantur. Hoc Isidorus.

CAP. LVI.

De Carthagine.

Of Car-
thage.

CARTHAGO est in Hispania Africæ provinciæ, et est duplex in⁵ Hispania, scilicet, Major et Minor, et utrumque condidit Nardido. Ille de Phœnice proficiens⁶ urbem condidit, et eam primo *Cacadam* lingua Phœnicia nominavit, quæ postea per syncopen Carthago nominata est: unde tota provincia ita vocitata est. Civitatem autem hanc cum fuerit nominatissima et non inferior Roma Scipio cum Romanorum exercitu⁷

¹ *Insula*] om. D.

² *speciebus*] est. add. B.D.

³ *multæ*] multi. B.

⁴ *eo*] ea. B.

⁵ *in.*] Interlined in A., but from the confusion between the upper part of the *i* and the large *D* of the

heading just above it, it is difficult to say what the contraction above the *i* is meant to represent.

⁶ *proficiens*] profectus. B.D.

⁷ *exercitu*] Interlined in A., *prima manu*.

illam penitus destruxit. Postea a Romanis recondita Of Car-
est. Hoc Isidorus Etymologicus. Est et alia Carthago ^{thage}.
in vera Africa inter Byzacum et Numidiam sita,
a Septentrione Mari Siculo juncta et a Meridie usque
ad Gætulorum regionem porrecta; cujus pars proxima
est valde frugifera, oleis et fructibus fœcunda, metallis
plena; pars vero ulterior circa Numidiam bestiis et
serpentibus, onagris magnis in deserto vagantibus plena.
Ibi elephantorum et aliarum bestiarum magna multi-
tudo. Hoc Plinius.

CAP. LVII.

De Lycia.

LYCIA sinus maris est et portus, cujus major civitas Of Lycaonia
Lystra dicitur, a qua de Syria Pamphylia in Italiam ^{nia} [?]
navigatur, ut patet in Actibus ¹ Apostolorum xxviii.
Hæc regio alio nomine dicitur Lycaonia, cujus civitates
fuerunt Lystra et Lerden, ² ad quas Paulus et Barnabas
ab Iconio fugerunt, ubi, sanato viro diu languente,
Lycaonitæ Apostolos Jovem et Mercurium vocaverunt,
et eos adorare voluerunt. ³ Hoc Isidorus et Actus
Apostolorum xiii.

CAP. LVIII.

De Lydia.

LYDIA sedes regnorum est antiqua, quam fluvius Pac- Of Lydia.
to[lus] excolit, in divitiis et torrentibus aureis. Hæc
prius Amia Moema ⁴ dicebatur, quæ dum pro brevitate

¹ *Actibus*] Act. A.

² *Lerden*] Derben. D.

³ *voluerunt*] noluerunt? B.

VOL. II.

⁴ *Amia Moema*] Annamoema?
B.D. corr. Mæonia?

Of Lydia. vel parvitate duos fratres reges, scilicet Lydum et Circenum,¹ ferre non posset, hinc Circenus per sortem cum ingenti multitudine profectus loca Galliæ occupavit, et eam Cirreaneam² nominavit; Lydiam³ autem⁴ a Lydis⁵ qui remanserat⁶ in provincia nominata est. Coniungitur ab Occidente Minori Phrygiæ, habens Smyrnam urbem ad Orientem, quam Helles fluvius cingit, cujus campos Pactolus et Hermus circumfluunt aureis arenis locuples.

CAP. LIX.

*De Lusitaniæ.*⁷

Of Lusitania.

LUSITANIEL est provincia Hispaniæ: regio illa metallis est referta, et præcipue de auro et plumbo. Hoc Plinius.

De habitata terra Asiæ et Africæ, et de locis inhabitatis, ubi hominum conversio⁸ nulla est, modicum tractavimus secundum nostros auctores; sed quia propter dictaminis prolixitatem omnia in scriptis tædet redigere aliquantulum de utraque particula licet renovare sive repetere. Si⁹ enim in opere præcedenti aliquid omisimus ut¹⁰ in ista repetitione supplere valeamus, Europam omnino dimittendo cum omnibus¹¹ suis sequacibus, quoadusque de duabus partibus præcedentibus perfecte finem fecerimus.

¹ *Circenum*] corr. Tyrrhenum.

² *Cirreaneam*] Circeneam. B.D.
corr. Tyrrheniam.

³ *Lydiam*] Lydia. B.D.

⁴ *autem*] om. B.D.

⁵ *Lydis*] corr. Lyda.

⁶ *remanserat*] remanserant. B.D.

⁷ *Lusitaniæ*] Lisitaniæ. B.

⁸ *conversio*.] The con doubtful in
A. conversão. B. 9[saço. D.

⁹ *Si*] ut si. B.D.

¹⁰ *ut*] om. B.D.

¹¹ *omnibus*] om. B.D.

CAP. LX.

Repetitio Asiæ et Africæ secundum Rabanum; de Regionibus.

PARADISUS regio est cœlestis; qui locus neque in terra neque in mari situatur¹ sed ultra nebulas tem-^{Of Asia, after Raba- nus.} pestuosas erigitur in Oriente, cujus vocabulum ex Græco in Latinum *hortus* vocitatur; Eden Hebraice *deliciæ* interpretantur,² quibus conjunctis facit *hortum deliciarum*. India proxima dicitur terra Paradiso; ab Indo flumine nomen sortitur. Parthia ab Indiæ finibus usque Mesopotamiam generaliter nominatur. Assyria vocata³ ab Assur filio Sem, qui eam regionem post Diluvium primus incoluit. Cedar Hebræum nomen est, quod nostra lingua *tenebræ* interpretatur. Media et Persida a duobus regibus ita nominantur,⁴ scilicet Medo et Perseo, qui eas provincias bellando aggressæ⁵ sunt. Persida tendens⁶ ab Ortu usque ad Indos, ab Occasu Mare Rubrum habet, ab Aquilone Meridiem,⁷ ab Austro Carmaniam quæ Persidæ annectitur. In Persida ars magica primo inventa est. Nembrod enim Persos docuit ignem colere. Mesopotamia duobus fluviis circumdatur, nam ab Oriente Tigrim habet, ab Occiduo Euphraten. Babylonia a civitate Babylon⁸ nuncupatur; hanc Nembrod gigas primo incepit sed non consummavit. Arabia appellata,⁹ id est, sacra, eo quod sit regio thurifera, odorem creans; hinc eam Græci Eudæmon nominavere, nos vero eam Beatam

¹ *situatur*] situantur. D.² *interpretantur*] interpretatur. B.³ *vocata*] est. add. B.D.⁴ *nominantur*] nominatur. B.⁵ *aggressæ*] aggressi. B.D.⁶ *tendens*] tendit. B.D.⁷ *Meridiem*] al. Mediam.⁸ *Babylon*] Babylonia. B. Babylonio. D.⁹ *appellata*] est. add. B.D.

Of Asia,
after Rabe-
nus.

dicimus. Syria quidam Syrus nomine et indigena suo vocabulo eam perhibetur nuncupasse. Commagena prima provincia Syriæ a vocabulo Commage urbis¹ nuncupata est, quæ² quondam ibi metropolis habebatur. Hujus a Septentrione Arabia,³ ab Ortus Mesopotamia, a Meridie Syria, ab Occasu Mare Magnum. Palæstina provincia Philistiim urbem metropolim habuit,⁴ quæ nunc dicitur Ascalon, ex qua civitate omnis circa eam regio Palæstina est nuncupata. Hujus ab Oriente Mare Rubrum occurrit, a Meridie Judæa excipitur, a Septentrione Tyrriorum finibus clauditur, ab Occasu in Ægypto terminatur. Judæa regio Palæstinæ ex nomine Judæ appellata;⁵ hæc prius Chanaan dicta⁶ a filio Cham sive a decem Chananæorum gentibus; quibus expulsis, eandem terram Judæi possederunt. Initium longitudinis a vico Arfa usque ad vicum Juliadem, in quo Judæi et Tyrii communiter habitant;⁷ latitudo ejus a Monte Libani usque ad Lacum Tiberiadis; in medio Judææ civitas Hierosolymitana. Samaria regio Palæstinæ ab oppido nomen accepit, civitas quondam regalis in Israel, quæ nunc ab Augusti nomine Sebastia nuncupatur. Hæc regio inter Judæam et Galilæam media⁸ jacet. Ituræa et Trachonitidis regiones sunt, quarum tetrarcha fuit Philippus frater Herodiadæ, sicut in Evangelio legitur. Trachonitis autem dicitur terra juxta desertum Arabiæ, quod Ostrenæ⁹ jungitur. Ituræa vero Syrum est, et interpretatur *montana*. Galilæa regio est Palæstinæ sic vocata eo quod homines gignit candidiores quam Palæstina; Syriæ et Phœnicæ connexæ sunt. Pen-

¹ *urbis*] urbs. B.

² *quæ*] quia. B.D.

³ *Arabia*] al. Armenia.

⁴ *habuit*] habet. B.D.

⁵ *appellatu*] est. add. B.D.

⁶ *dicta*] fuit. add. B.D.

⁷ A grotesque profile is traced opposite this in marg. A., in rubric, most probably contemporaneously with the text.

⁸ *media*] medio. B.

⁹ *Ostrenæ*] al. Bostræ.

tapolis regio¹ in confinio Arabiæ et Palæstinæ sita ^{Of Asia,}
 est,² a quinque civitatibus dicta, quæ ob malefactis³ ^{after Raba-}
 eorum cœlesti igne consumpti sunt. Ægyptus quæ
 prius Acria⁴ dicebatur, ab Ægypto Danai fratre
 postea ibi regnante; hæc⁵ ab⁶ Oriente Syriæ et Ru-
 bro Mari conjungitur, ab Occasu Syriam plenam⁷
 habet, a Septentrione Mare Magnum, a Meridie⁸
 retrorsus incedit, protendens usque Æthiopias.⁹ Regio
 illa cœli imbris¹⁰ assueta, et pluviarum ignara.¹¹
 Scythia et Gothia a Magog filio¹² Japhet fertur cog-
 nominata. Armenia dicta¹³ a Jasonis Theessali comite
 Armeno, qui amisso rege Jasone et collecta multi-
 tudine ejus quæ passim vagabatur Armeniam cepit
 et suo nomine eam nominavit: sita est inter Taurum
 et Caucasum a Cappadocia usque Caspium Mare
 porrecta. Cappadocia in capite Syriæ sita, ab Oriente
 Armeniam tangit, ab Occasu Asiam Minorem, ab
 Aquilone Mare Cimericum et Themiscirios¹⁴ campos quos
 habuerunt Amazones. Cilicia et Isauria usque ad Ci-
 licum Sinum tendit¹⁵ qui spectat contra Insulam Cy-
 prum; terra illa ultra omnes alias equos nutrit. Asia
 Minor ab Oriente Cappadocia cingitur, ab¹⁶ [aliis] parti-
 bus fere mari circumdatur; habet in se septem civitates
 principales, quarum nomina sunt hæc: Ephesum, Smyr-
 nam, Pergamum, Thyatiram, Sardis, Philadelphiam, Lao-
 diceam;¹⁷ habet provincias: Bithyniam, Phrygiam, Gala-
 tiam, Lydiam, Cariam, Pamphyliam, Isauriam, Lyciam.
 Galatia a priscis Gallorum gentibus dicta, a quibus

¹ regio] est. add. B.D.

² est] om. B.D.

³ malefactis] malefacta. B.D.

⁴ Acria] Aeria. B.D.

⁵ hæc] om. B.D.

⁶ ab] ab. add. A.

⁷ Syriam plenam] al. Libyam.

⁸ Meridie] me. præm. A.

⁹ Æthiopias] Æthiopiam. B.

¹⁰ imbris] nubibus. B.D.

¹¹ ignara] est. præm. B.D.

¹² filio] om. B.

¹³ dicta] est. add. B.D.

¹⁴ Themiscirios] Hemisterios.
A.B.D.

¹⁵ tendit] tendit. A. tendunt. B.D.

¹⁶ ab] a. B.D.

¹⁷ Ephesum, Smyrnam, etc.] Ephesū,
Smirna, etc. A. Ephesus, Smirna,
etc. B.D.

Of Asia,
after Raba-
nus.

fuit occupata, nam Galli in auxilium a rege Bithyniæ evocati regnum cum eo patrata victoria diviserunt; sicque deinde Græcis admixti, primum¹ Gallo-Græci, nunc ex antiquo Gallorum nomine Galatæ dicuntur, et eorum regio Galatia nuncupatur. Phrygia dicta a Phrygæ,² Europæ³ filia. Hæc vero Dardania a Dardano, Jovis filio, de quo Homerus multa scribit. Duæ sunt Phrygiæ, Major et Minor. Major Smyrnam habet, Minor, Ilium et Lycaoniam. Lydia a Lyda regis fratre qui in provincia remanserat nominata est, ab Oriente Minori⁴ Phrygiæ, ab ortu Smyrnæ conjungitur. Isauria ex situ loci nominatur, eo quod undique aperta aurarum flatibus pateat; urbem metropolim Seleuciam habet. Cilicia a Cilicæ quodam nomen traxit, quem ortum Phœnice dicunt, antiquioremque⁵ Jove eum fuisse asserunt; matrem urbium Tarsum habet. Lycia dicta quia Ciliciæ juncta;⁶ ab Ortu habet Ciliciam, ab Occasu et Meridie mare, a Septentrione Cariam. Ibi est Mons Chimæra,⁷ quæ in nocte ignem exhalat; sic⁸ Ætna in Sicilia, et Veseus in Campania. Alba regio est Idumæorum, quæ nunc Gabalena⁹ dicitur. Argog regio regis Basan supra Jordanem, in sorte dimidiæ tribus Manasse, et est usque hodie vicus juxta Gerasam urbem Arabiæ, distans xv. milibus¹⁰ ab ea contra Occidentem. Æthiopum regio ab Indo flumine consurgens juxta Ægyptum in Nilum et Oceanum, in Meridie¹¹ sub ipsa solis vicinitate, jacet. Cene regio principium Idumæorum. Cedar regio Saracenorum ut supra, a filio Ismael ita nominata; Isaias et Jeremias in visione Arabiæ hujus vocabuli recordantur. Cotha

¹ *primum*] primo. B.D.

² *Phryga*] Frigia. A., the se-
cond i having been erased.

³ *Europæ*] corr. Æsopi.

⁴ *Minori*] Minoris. B.

⁵ *que*] quoque. B.

⁶ *juncta*] iuncta. A.

⁷ Nota. in marg. A.D.

⁸ *sic*] s. A. sicut. B.D.

⁹ *Gabalena*] Cabalena. B.

¹⁰ *milibus*] miliaribus. B.D.

¹¹ *Meridie*] Meridia. B.

regio est Assyriorum. Chanaan filius Cam terram ob-^{Of Asia,}
tinuit a Sidone usque Gazam, quam Judæi deinceps^{after Raba-}
possederunt, ejectis Chananæis. Decapolis, sicut legi-
mus, est regio decem urbium trans Jordanem, circa
Hippum et Pellam et Gadaram. Eiula regio est ubi
aurum pretiosissimum, quod Hebraice dicitur Zaab,
et gemmæ pretiosæ, carbunculus smaragdusque nas-
cuntur. Efrata regio est Bethleem civitatis David,
in qua natus est Christus; est autem in tribu Juda;
plurimi putant ipsam in tribu Benjamin, ubi sepulta
est Rachel, quinto miliario ab Ierusalem in eo loco,
qui a LXX. Interpretibus vocatur Hippidromus. Elath
regio et civitas est Esau, principium Edom, a Petra x.
miliario¹ contra Orientem. Frator regio est Ægypti
juxta Ezechielem et Jeremiam, in qua profugi habi-
taverunt Judæi. Gerara, ex cujus nomine Gerarari-
tica² regio, est trans Doram, procul ab Eleutheropoli
xxv. milibus³ ad Meridiem; erat enim olim terminus
Chananæorum ad partem Australem, cujus metropolis
Palæstina est. Gella⁴ regio est allophilorum, et inter-
pretatur nigra. Gessur regio est alienigenarum in
Syria. Galilææ duæ sunt, e quibus una dicitur Gali-
læa Gentium, vicina finibus Tyrriorum, ubi Salomon
xxv. civitates donavit Hiram regi Tyrriorum⁵ in sorte
tribus Neptalim. Altera⁶ Galilæa dicitur juxta Ti-
beriadem et stagnum Genasareth in tribu Zabulon.
Gemel regio Idumæorum; hanc Sampson destruxit et
blada illorum⁷ combussit, ligando faces ardentes ad
vulpium caudas, et illis oberrantibus patriam devas-
taverunt. Hermon regio Hebræorum quam obtinuit
Jesus. Hanc quondam tenuerunt Evæi et Amorræi.
Idumæa regio Esau, quæ ab Edom nomen accepit.

¹ miliario] miliario. B.

² Gerararitica] Gerarlitica. B.

³ milibus] miliaribus. B.D.

⁴ Gella] Sella. B.

⁵ ubi Salomon .. Tyrriorum] om. B.

⁶ Altera] Alter. B.

⁷ illorum] eorum. B.

Of Asia,
after Raba-
nus.

Lobeth regio principum in eadem de qua, ut supra dixi, Gabalene. Messen regio Indiæ in qua habitaverunt filii Jectan, et filii Heber. Macha regio regis Gessur. Masaga et Maon Moabitarum sunt regiones, ut scribit Jeremias. Magedan regio¹ ad cujus fines, secundum Mathæum Evangelistam, Dominus pervenit prædicando et ulterius non processit; Marcus idem testatur. Nabaioth regio est de qua scribit Jeremias. Ophir regio est qui² nomen accepit ab uno de posteris Heber ita vocatus.³ Philistiim⁴ regio fuit, nunc⁵ vocatur Ascalon et juxta eam regio Palæstinæ. Pontus regio multarum gentium juxta Mare Ponticum, quod Asiam et Europam discriminat. Reblatha urbs est quæ nunc Antiochia dicitur. Saron (cujus Isaias meminit dicens: In paludes versus est Saron) regio est inter Montem Thabor et stagnum Tiberiadis; omnis terra Cæsarea usque ad oppidum Joppe, Saronas dicitur. Theman regio principum Edom, in terra Gabaletica, a Theman filio Eliphaz filio⁶ Esau sortita vocabulum. Distat enim villa Theman ab urbe Petra, ubi Romanorum præsidium residebat, a v. milibus;⁷ sciendum autem quod omnis Australis regio Hebraice Theman dicitur. Thalassar regio est Syriæ. Hæc de Asiæ regionibus dicta sufficiant, nunc de Africa breviter dicamus.

CAP. LXI.

Repetitio Africae.

Of Africa,
after Ra-
banus.

AFRICA quasi Libya dicta⁸ eo quod inde Libs fiat. Pentapolis a quinque urbibus nuncupata,⁹ scilicet,

¹ regio] est. add. B.D.

² qui] quæ. B.D.

³ vocatus] vocato. B.D.

⁴ Philistiim] Philistijm. A. Philistum. D.

⁵ nunc] quæ. præm. B.D.

⁶ filio] filii. B.

⁷ milibus] miliaribus. B.D.

⁸ dicta] est. add. B.D.

⁹ nuncupata] est. add. B.D.

Berenice, Sceptria,¹ Apollonia, Ptolemaide,² Cyrene; ^{Of Africa, after Ra-} est autem Ptolemais Libyæ Cyrenensi adjuncta et in banua. ejus finibus deputata.³ Tripolitanam provinciam de numero trium magnarum urbium Græci dicunt esse nominatam, scilicet: Sabrata, Leptis, Magna Cæa.⁴ Byzacena ex duobus oppidis⁵ nobilissimis dicta, de quibus unum Adrumeta vocatur. Hoc sub Tripoli est. Zeugis ubi Carthago Magna est, et fera Africa, inter Byzantium et Numidiam sita. Gætulia autem Africæ pars est Mediterranea. Numidia ab incolis sic passim vagantibus dicta⁶ eo quod nullam certam habet⁷ sedem, lingua eorum sedes incertæ et vagæ *numidiæ* dicuntur; incipit a flumine Bagrada et in Zeugitanum limitem desinit. Mauritania vocata⁸ a populorum colore dicta, Græci nigrum *mauron* vocant; sicut Gallia a populi candore, ita Mauritania a populi nigredine nomen sortitur,⁹ cujus prima provincia Sitifensis est; colonia Cæsareæ¹⁰ civitatis fuit; utræque provinciæ sibi conjunctæ sunt. Garamantis regionis caput Garama oppidum fuit, est autem inter Cyrenensem et Æthiopiam, ubi est fons qui calore diei frigescit, et frigore noctis calet. Æthiopia dicta¹¹ a colore populi, quos solis vicinitas torret, denique vim sideris prodit¹² color hominum; est enim ibi jugis æstus, nam quicquid ejus est sub Meridiano cardine est; circa Occiduum¹³ montuosa est, in Medio arenosa, ad plagam Orientalem deserta; cujus situs ab Oriente usque in Ægyptum tenditur, a Meridiano Oceano, a Septentrione Nilo flumine clauditur. Extra tres orbis partes, quartæ¹⁴

¹ *Sceptria*] Tenchira?

² *Ptolemaide*] Tholomaida. B.

³ *deputata*] nuncupata. B.

⁴ *Sabrata, Leptis, Cæa*] Sabreta, Lepta, Eota [Cota. B.] A.B.D.

⁵ *oppidis*] civitatibus. B.

⁶ *dicta*] est. add. B.D.

⁷ *habet*] habeat. B.

⁸ *vocata*] est. add. B.D.

⁹ *sortitur*] sortita est. B.D.

¹⁰ *colonia Cæsareæ*] coloniæ Cæsareæ. A.

¹¹ *dicta*] est. add. B.D.

¹² *prodit*] probat. B.D.

¹³ *Occiduum*] om. D.

¹⁴ *quartæ*] corr. quarta.

Of Africa, est pars Oceani in Meridie, quæ¹ solis ardore nobis
after Ra- incognita est, in cujus finibus Antipodes fabulose in-
banus. habitare produntur.

CAP. LXII.

Jam² de Europa.

Of Europe. EUROPA a Septentrione usque ad Occidentem per-
tingit. Fuit enim Agenoris Libyæ regis filia, quam
Jupiter ab Africa raptam advexit Cretam, et tertiam
Orbis partem ex ejus nomine appellavit. Iste est
Agenor Libyæ filius, ex qua³ et Libya, id est, Africa,
fertur cognominata; unde apparet Libyam prius ac-
cepisse vocabulum quam Europam. Europa autem in
tertiam partem orbis divisa incipit a flumine Tanai,
descendens ad Occasum per Oceanum Septentrionalem
usque in fines Hispaniæ; cujus pars Orientalis et
Meridiana a Ponto consurgens toto Magno Mari cin-
gitur et in⁴ Insula Gadis finitur.

CAP. LXIII.

De Prima Regione Europæ.

Of Scythia. SCYTHIA⁵ est maxima et Europæ regio prima, cu-
jus pars superior est in Asia, inferior inter Mæotidis
Paludes, incipiens inter Danubium et Oceanum Sep-
tentrionalem,⁶ et usque Germaniam protelatur. Hoc
Isidorus libro XIII. Hujus prima pars est Alania,⁷
deinde Mæotides Paludes, post Gothia, post Dacia,
post Rhætia,⁸ deinde Germania; ubi multam partem

¹ quæ] qui. B.² Jam] om. B.³ qua] quo. B.⁴ in.] Interlined in A.⁵ Scythia] Sitia. A. Sithia. B.D.⁶ Septentrionalem] usque in fines
Hispaniæ. add. B.⁷ Alania. Albania. B.⁸ Rhætia] Retia. A.D. Letia. B.

Suevi coluerunt. Habet itaque Scythia¹ plures re- Of Scythia.
giones, quarum quædam sunt locupletes, quædam in-
habitabiles. In multis auro gemmisque affluunt, et in
multis rarus hominum accessus. Smaragdus et crys-
tallus ibi optimus et purissimus.² Fovet monstruosos
in multis locis, et feras immanes, ut, lynces,³ tigros,
ursos sævissimos, leones, griphos, pardos, et maxime
in Hyrcania regione.

Alania⁴ regio est inter Paludes Mæotidis, serpenti- Of Alania.
bus et aliis bestiis aquaticis venenosis et monstruosis
plena.

CAP. LXIII.

DACIA⁵ regio est in Europa a Danis Græcis, ut Of Dacia.
dicitur, primitus occupata, multis insulis et provinciis
subdivisa, Germaniæ contigua, cujus genus vel gens⁶
quondam ferox⁷ et valde bellicosa, propter quod Bri-
tannicis et aliis insulis et regionibus dominabantur.
Daci Gothorum fuerunt soboles, in antiquo vocabantur
Dagos, de Gothorum genere procreatos⁸ a quibuscun-
que primitus fuerunt procreati; populosa gens est et
elegantis staturæ, coma pulchra, gens facie decora, et
generaliter formosa,⁹ contra¹⁰ omnes innocentes animo
sæva.

¹ *Scythia*] Syria. B.

² *optimus et purissimus*] optimi et
purissimi. B.D.

³ *lynces*] lınthes. A.B.D.

⁴ *Alania*] Albania. præm. B. as
a heading. Alania. præm. D. as a
heading, corrected from Albania.

⁵ *Dacia*] De Dacia. præm. B.D.
as a heading.

⁶ *gens*] gem⁹. B.

⁷ *ferox*] ferox. A.

⁸ *procreatos*] procreati. B.D.

⁹ *formosa*] formasa. A.

¹⁰ *contra*] g. A. ?

CAP. LXV.

Of Rhætia. RHÆTIA¹ regio est quam Rhenus² circumfluit et ab eo sic dicta.³ Est enim terra habens multas civitates et oppida fortia, cujus gleba est frugifera et vini-fera; in multis locis gens fortis et animosa, vita et moribus convenientia⁴ cum Germanicis; non enim ita inhiat spoliis et rapinis ut gens Germanica.

*Of Ger-
mania.* Germania⁵ a Danubio inter Rhenum fluvium Ocea-numque conclusa, circumci[n]gitur⁶ a Septentrione et Occasu Oceano, ab Ortū vero Danubio, a Meridie Rheno fluvio dividitur. Terra illa dives viris ac⁷ po-pulis immanibus; unde propter fecunditatem gignen-dorum populorum Germania dicta est. Gignit aves Hyrcanias, quarum pennæ noctu perlucēt.⁸ Mittit etiam gemmas, crystallum, succinum, calliacum viridem, et cerauinum candidum. Duæ sunt enim Germaniæ, Superior⁹ juxta Septentrionalem Oceanum, Inferior circa Rhenum.

Of Mæsia. Provinciarum¹⁰ autem quæ Danubius a Barbarico ad Mediterraneum Mare secludit,¹¹ prima, Mæsia¹² est, a messium proventu vocata, unde eam veteres cæte-ris horreum nuncupabant. Hæc ab Oriente ostiis Da-nubii jungitur, ab Euro Thraciæ, a Meridie¹³ Mace-doniæ, ab Occasu Histriæ copulatur.

¹ *Rhætia*] Reucia. A.B.D. De Reucia. præm. B.D. as a heading.

² *Rhenus*] Remis. A.B.D.

³ *dicta*] est. add. B.D.

⁴ *convenientia*] corr. conveniens.

⁵ *Germania.*] De Germania. præm. B.D. as a heading.

⁶ *circumcigitur*] circumcingitur. B.D.

⁷ *ac*] et. B.

⁸ *noctu perlucēt*] in nocte relu-cent. B.D.

⁹ *Superior*] scilicet. præm. B. et Inferior; Superior. add. B.D.

¹⁰ *Misia*. in marg. A. De Missia [Nusia B.] præm. B.D. as a heading.

¹¹ *secludit*] se cludit. B.D.

¹² *Mæsia*] Misia. A.D. Chisia. B.

¹³ *Oriente* . . . a Meri] om. B.D., both joining *ab* and *die*.

CAP. LXVI.

*De Pannonia.*¹

Post Mœsiam Pannonia proxima est, unde ager Nori-²cus³ frigidus et parcius fructuosus est; Europæ⁴ est^{nia} provincia, ab Hunis quondam occupata, unde ab illo populo Hungaria est vocata, quæ duplex est secundum Orosium. Major est in Ulteriori Scythia ultra Paludes Mæotides constituta, a quo Huni venationis causa primitus⁵ exeuntes, et per longa spatia cervorum damorumque⁶ vestigia insequentes tandem in Pannoniam invenerunt,⁶ qui reversi ad propria collecto agmine in Pannoniam redierunt. Et expulsis inde incolis a primæva sua origine, nomen genti et patriæ indiderunt. Hoc Herodotus. Est autem hæc provincia pars Mœsiæ⁷ quam Danubius fluvius perfundit. Hoc Isidorus Etymologicus. Habet Galliciam⁸ et Italiam ab Occidente et Germaniam a Septentrione. Est enim⁹ terra ampla et fertilis, irrigua fluviis, venis aureis et aliis metallis ditissima, habens montes maximos, in quibus diversa marmorum genera inveniuntur, sal optimum,¹⁰ pascua uberrima; ideo Pannonia nominata est. Gentes in se continet diversas, non solum lingua verum etiam moribus et vita differentes. Hoc Herodotus. Dicit enim Isidorus: Pannonia a Penninis Alpibus, quibus ab Italia secernitur, sic vocata.¹¹ Regio fortis est, et in solo læta, et a tribus fluviis vallata; habet ab Ori-

¹ *De Pannonia*] in marg. D. De Nusia Pannonia. præm. B. as a heading.

² *ager Noricus*] Agernoricus. B.D.

³ *Europæ*] Europa. B.

⁴ *primitus*] om. B.

⁵ *damorum*] damarum. B.D.

⁶ *invenerunt*] venerunt. B.D.

⁷ *Mæsiæ*] Mæsiæ. A. Mistæ. B.D.

⁸ *Galliciam*] Galaciam. D.

⁹ *enim*] autem. B.D.

¹⁰ *optimum*] optimus. D.

¹¹ *a Penninis Alpibus . . . sic vocata*] a Pennis Alpibus nuncupata, quibus ab Italia cecernitur. B. D.

Of Greece. ticus quieta, contra hostium injurias intolerabilis et infesta, sicut in libro de Græcorum Laudibus narrat Varro.

CAP. LXIX.

*De Lacedæmonia.*¹

Of Lacedæmonia.

LACEDÆMONIA quæ alio nomine dicitur Spettauia,² in finibus Græciæ juxta Thraciam est provincia in Europa, cujus habitatores dicuntur Lacedæmones, a quodam Lacedæmone Sem olim filio. Hi, in bello contra Missenas, timentes ne diuturnitate proelii spem prolis amitterent, præceperunt ut eorum virgines cum juvenibus domi relictis concumberent, et sic ex promiscuo virginum concubitu juvenes nati, ex voto³ materni pudoris Spartani vocantur. Hoc Isidorus.

CAP. LXX.

*De Macedonia.*⁴

Of Macedonia.

AB Ematho rege Emathia dicta est, sed Macedo Deucalionis nepos postquam ibi dominabatur, vocabulum mutavit et eam Macedoniam nominavit. Ab Oriente Mari Egæo est confinis, a Meridie Achaïæ,⁵ ab Occasu Dalmatiæ,⁶ a Septentrione Mœsiæ.⁶ Fuit enim patria Alexandri Magni. Regio aureis venis et argenteis opima. Ibi⁶ est Mons Olympus qui excellenti vertice tantum extollitur, ut in ejus cacumine nec nubes, nec venti, nec pluviae sentiuntur. Hoc Isidorus.

¹ *Lacedæmonia*] Laocedæmonia. A.D. Macedonia. B.

² *Spettavia*] Spettonia or Spettovia. B. ? corrupted from Sptania, i.e. Spartania from Spartani.

³ *voto*] The *to* interlined in A.

⁴ *Macedonia*] Emacia. B.D.

⁵ *Achaia, Dalmatia, Mæsia*] Achaio, Dalmatio, Mæssio. A.B.D.

⁶ *Ibi*] Iste. B.D.

Plinius libro III.¹ capit. xi. dicit: Macedonia est Of Mace-
donia. Emathia, terrarum imperio est posita. Hæc Asiam,
Armeniam, Hiberiam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum,
Taurum, Caucasum est transgressa. Hæc in Bactris,
Medis, Persia, est dominata. Hæc Orientem totaliter
possidet. Hæc est illa Macedonia cujus uno die Æmu-
lius Imperator LXX. urbes direptas vendidit. Hoc
Plinius.

Magnesia² Græciæ est provincia inter Thessaliam et Magnesia.
Macedoniam, multas continens gentes et oppida et
civitates.

CAP. LXXI.

*De Mæsia.*³

MÆSIA³ a proventu messium vocata, et est prima Of Mæsia.
provinciarum quam Danubius usque ad Mare Medi-
terraneum includit; ab Oriente Danubio jungitur,
Euro Daciæ, a Meridie Macedoniæ, ab Occasu Histriæ.
Hæc Isidorus.

Continet illa regio plures gentes, civitates, et oppida;
frugibus ferax, in vineis abundans, venis subterraneis,
lapidibus et metallis.

CAP. LXXII.

De Dalmatia.

DALMATIA regio est et⁴ Græciæ provincia, a Delum Of Dal-
eiusdem provinciæ civitate maxima sic nominata; matia.

¹ *xxx.*] 14. B.

² De Magnesia. præm. B.D. in
rubric, as a heading.

³ *Mæsia*] Messia. A.B.D. est.

add. B.D. after latter.

⁴ *et*] est. add.

Of Dalmatia. habet ab Oriente Macedoniam, a Septentrione Mœsiam,¹ ab Occasu Histriam, a Meridie Mari Adriatico terminatur. Gens illa fortis et robusta, prædis dedita et rapinis, piraticam ducunt vitam.

CAP. LXXIII.

De Achaia.

Of Achaia. ACHAEA Græciæ est provincia in Europa, ab Achæo quondam rege antiquitus appellata. Hæc provincia fere tota est insula. Nam a Septentrione Macedoniæ jungitur, a Meridie Ionium,² ab Occasu Cassiopas Insulas. Hujus provinciæ caput est Corinthus, locus invictissimus, navi ad ipsam vix patet accessus (hoc Isidorus) propter³ situs altitudinem et munitiois fortitudinem et maris vicinitatem. Hanc condidit Corinthus, Orestis⁴ filius, quam Græci Corinthiam vocant, id est, reipublicæ administrationem.

CAP. LXXIV.

De Arcadia.

Of Arcadia. ARCADIA est provincia inter Ionium⁵ Mare et Ægæum collata, quam Arcas Jovis filius, devictis incolis, a⁵ suo nomine Arcadium nominavit. Ipsa vero in posterum a quodam rege Sicyonio Sicyonia est appellata. Hoc autem Plinius, Isidorus et Varro.

¹ *Mæsiæ*] Misseam A.B.D.

² *Ionium*] Iouinum. A.B.D.

³ *propter*] Propter. B.

⁴ *Orestis*] Horesti. A.B.D.

⁵ *a*] eam. præm. B.

CAP. LXXV.

De Thessalia.

THESSALIA Græciæ est provincia a rege Thessalo ^{Of Thes-} nominata; a Meridie Macedoniam habet. In eo ^{saly.} multa sunt flumina et oppida, quorum caput Thessalonia est. In Thessalia¹ est Mons Parnassus quondam Apolino² consecratus. Fuit enim Thessalia Achilles patria, et origo fuit Laphitarum,³ qui, ut canit Isidorus, libro XI, quod⁴ fuerunt primi domitores equorum⁵ cum frænis, et post in dorsis eorum insedere; propter quod milites Thessalorum Centauri dicti sunt. Isidorus libro XII, capit. iii. de Portentis. Moisi enim temporibus unum diluvium accidebat in Thessalia in quo aquarum illuvies majorem populi partem absumpsit, paucis per refugia montium liberatis et maxime in Monte Parnasso, in cujus circuitu Deucalion tunc regnabat, qui ratibus confugientibus præ diluvii timore benigne fovebat et super Parnassi juga eos aluit; propter quod dicunt Græcorum fabulæ Deucalionem genus hominum de lapidibus reparasse. Hoc Isidorus.

CAP. LXXVI.

De Helladia.

HELLAS Helladiæ est provincia in Græcia a rege ^{Of Hellas.} Hellena Deucalionis [et] Pyrrhæ filio diota, a quo et

¹ *Thessalia*] Thessalonia. B.D.

² *Apolino*] corr. Apollini. Apolinotarum. B.D.

³ *consecratus. . . . Laphit*] om. B.D.; the *tarum* of *Laphitarum* having been actually joined on to the *Apolino* ten words above it. There can hardly be a stronger

proof than coincidence in an error so peculiar as this of the common origin of B. and D. from a third MS. not identical with A.

⁴ *quod*] om. B.D. Primi equites. in marg. B.

⁵ *equorum*] om. B.

Of *Hellas*. post *Hellenes*¹ *Græci* sunt vocati. In hac provincia est *Athenis* civitas, mater artium liberalium, nutrix philosophorum; unde *Græcia* nihil carius quondam habuit. Duplex est *Helladia*, scilicet, *Bœotia* et *Peloponnesus*;² de prima, qui³ et⁴ *Bœotia*⁵ prius⁶ dictum est, de alia dicitur. Huic *Helladi* subjacet *Hellespontus* ubi multa sunt mirabilia. *Crates Pergamæus* dixit ibi homines fore quos vocat *Ophiades*,⁷ quorum contactu sanantur ictus serpentium, et sola manu apposita extrahunt quæque mortifera et venenosa. Dicit enim *Varro* salivam quorundam hominum ibi habitantium medere languentibus. Est autem *Hellespontus* *Maris Mediterranei* sinus, in *Septentrione* retorquens magnis anfractibus⁸ juxta *Græciam* et *Illyricum* in angustiis *VII. stadiorum* confringitur.⁹ Quidam rex fecit ibi pontem de navibus et sic *Græciam* intravit et debellavit. Denominatur sinus ille ab *Helle*,¹⁰ sorore *Phryxi*,¹¹ quæ fugiens novercales insidias decidit in mare et mortua est; cujus casu mare et terra vocabulum suscepit¹² et nomen. Hoc *Plinius* et *Varro*.

CAP. LXXVII.

*De Bœotia.*⁵

Of *Bœotia*. *BÆOTIA*⁵, provincia *Helladis*, *Græciæ* est particula, a bove¹² dicta. Hoc *Isidorus*, libro *XIII*. Dum *Cadmus*, *Agenoris* filius, *Europam* sororem suam a *Jove* raptam ex præcepto patris quæreret nec invenit, hic

¹ *Hellenes*] *Enelles*. A.B.D.

² *Bœotia et Peloponnesus*] *Boecia* et *Poloponensis*. A.B.D.

³ *qui*] quæ. B.D.

⁴ *et*] est. B.D.

⁵ *Bœotia*] *Boecia*. A.B.D.

⁶ *prius*] primitus. D.

⁷ *Ophiades*] *Ephiades*. B.

⁸ *anfractibus*] *amfractibus*. B.D.

⁹ *confringitur*] *stringitur*. B.

¹⁰ *Helle*] *Ellex*. A.B.D.

¹¹ *Phryxi*] *Frigii*. A.B.D.

¹² *suscepit*] *sumpserunt*. B.D.

¹² *bove*] *bove*. add. D. on an erasure.

patris iram formidans confirmato animo exilium elegit. Of Bœotia.
 Nam bovis forte conspectæ vestigia amplexus sedem
 ubi soror recubuerat invenit, sicque Bœotiam de¹ no-
 mine bovis nominavit,² ubi Thebas urbem construxit
 in qua olim civilia bella tonuerunt. Ibi nati sunt
 Apollo et Hercules Major, et³ ille Thebanus; eadem
 Aonia vocitatur, a quodam fonticulo Apollini⁴ et Musis
 consecrato. In hac terra est quidam lacus furialis,
 quod qui de eo biberit furore libidinis inardescet. Hoc
 Plinius.

CAP. LXXVIII.

De Italia.

REGIO magna est Italia in Europa, a Græcis olim Of Italy.
 occupata, ideo Magna Græcia est appellata; post a
 Saturno Saturnia est vocata. Deinde Saturnus a sedi-
 bus expulsus⁵ per Jovem ibi latentem⁶ ab eo Latium
 est appellatum,⁷ et sic trinomius est locus ille. Ultimo
 ab Italo⁸ rege Italia nominatur. Cujus situs in lon-
 gitudine amplius⁹ quam¹⁰ latitudine, a Circio in Eurum
 extenditur, ab Aquilone Mari Mediterraneo clauditur,
 ab Occasu Alpium jugis finitur. Terra in rebus omni-
 bus pulcherrima, soli fertilitate, pabuli ubertate gra-
 tissima; lacus immanes ut Lucernum et Bennacum,
 fluvios nobiles ut Eudemum,¹¹ Padum, Tyberim, Hir-
 canum et alia.¹² Gignit etiam gemmas ut ligurium,

¹ *de*] ex. B.D.² *nominavit*] appellavit. B.D.³ *et*] erased in D.⁴ *Apollini*] Apollonii. B.⁵ *Saturnus expulsus*] Saturno a sedibus expulso. B.D.⁶ *latentem*] latitantem. B.D.⁷ *appellatum*] appellata. B.⁸ *Italo*] Italio. B.⁹ *amplius*] amplior. B. am-
pliore. D.¹⁰ *quam*] in. add. B.D.¹¹ *Eudemum*] Eridanum?¹² *alia*] alios. B.D.

Of Italy. gagatem, margaritas, corallum et beam¹ quoque serpentem, et lyncem feram, et multas avium species singulares. Hæc regio dicitur Hespera ab stella vespertina vocata Hesperus, ita et Hispania, eo quod Græci navigando in Italiam et Hispaniam in noctibus illam stellam considerant; sed Hispania² dicitur Hespera Ultima quod³ ultimo loco sub Occasu est locata. Hucusque Isidorus. Inter omnes regiones Europæ Occidentales Italia obtinet principatum; iusulas habet nobiles, et portus maris insignes, cunctis divitiis locupletes, civitates populosas bene munitas, auri et argenti copia abundantes. Est autem contra Orientem, Septentrionem, et Occidentem altissimis Alpibus circumcincta et montium jugis vallata, ex quibus oriuntur nobilia flumina, scilicet, Rhenus, Danubius, quæ⁴ Germaniam præterfluunt, et Rhodanus cum Samnia et multa alia, quæ Galliam maxime⁵ Lugdunensem, Narbonensem, et Belgicam in multis locis percurrunt. Multa de Italia ad præsens omittimus quæ in posterum plenius dicemus.⁶

CAP. LXXIX.

De Roma.

Of Rome. ROMANA provincia, ut ait Varro, fere totum mundum superabat et dominabatur; nam partes orbis plurimas Romanorum potentia edomuit.⁷ Fuit quondam

¹ et beam] leam. B. corr. boam.
Isid. Etymol. 14. Migne. tom.
lxxxii. p. 807.

² Hispania] in. præm. B.

³ quod] eo quod. B.D.

⁴ Nota. in marg. D.

⁵ maxime] om. B.

⁶ Nota. in marg. A.

⁷ edomuit] edomabat. B.D.

minima pars Italiæ. Roma primo nomen accepit¹ a Of Rome. Saturno, unde Saturnia dicta est; a Latino rege postea vocati sunt Latini, et fuit rex Italiæ. Ultra vocati sunt Romani a Remo et Romulo, sed, Remo occiso, Romulus tenuit principatum, a quo postea vocati sunt Romani. Romulo regnante per longa² tempora, a Sabinis vocati sunt Romani Quirites, eo quod Romulus semper cum hasta equitabat, nam lingua Sabina *quiris* hastam sonat. Italus quoque et Sabinus et Sicanus fratres fuerunt, ex quibus nomina populis et regionibus imposita sunt; nam ab Italo Italia, a Sabino Sabæi, a Sicano Sicani, Sicilienses dicti sunt. Romani vero imperii vel gentis probitates calamus describere non sufficit ad plenum.

CAP. LXXX.

De Romania.

ROMANIA dicitur Romanorum gens novanea vel Of Romania. nova. Ab eo enim tempore quo Constantinus sedem imperii ad Constantinopolim Turciæ³ urbem de Roma transtulit, omnis Græcorum regio Romania, id est, Nova Roma vocata fuit, ut dicit Rabanus; ideo⁴ vulgariter Græci non se Græcos vocant sed Romanicenses.

CAP. LXXXI.

De Boemia.

BOEMIA pars est Messie in plaga Orientali juxta Of Bohe- Germaniam posita in Europa, quæ a montibus magnis^{nia}.

¹ Primum nomen Romæ. in marg.
B. longa] multa. B.D.
VOL. II.

³ Turciæ] Traciæ. B.
⁴ ideo] idē. B.
E 4 +

Of Bohe-
mia.

et silvis densissimis undique est circumsepta. A Germania et Pannonia et nationibus aliis per montes, silvas et flumina est divisa. Est autem regio illa fertilis et glebis uberrima, vadis, pratis, campis, planitiis, nemoribus, vineis, auro, argento, stagno, et omnibus aliis bonis ditissima, fontibus et fluviis irrigua; Albia fluvius eam irrigat; in ejus montibus abundant pinæ et abietes, herbæ innumerabiles, non solum pascuales, verum etiam aromaticæ et medicinales; feræ ibi abundant, scilicet, ursi, pardi, cervi, apriolæ, bubali, et inter has feras est quædam habens magnitudinem bovis,¹ quæ ferax² est et sæva; habet enim magna cornua cum quibus se non defendit, sed habet sub mento amplum folliculum in quo aquam recolligit et currendo illam aquam mire calefacit, quam super venatores vel canes sibi appropinquantem projicit; qua³ ejecta, illos fortiter exurit; in lingua nostra nomen ignoratur. Hæc terra secernit se in Oriente ad Pannoniam, ex parte Euri Aquilonaris Polonia, ex parte Meridiei Austria, ex parte Occidentis Barnatica, Germanica, et Missenensi marchia circumdatur et ambitur.

CAP. LXXXII.

*Thuringia.*⁴

Of Thuringia.

THURINGIA Germaniæ est provincia, media⁵ inter gentem⁶ Saxonum et Francorum et Westfalorum; ab Oriente Boemos habent Saxones, Francones et Navarros a Meridie, Suevos ab Occidente, Westfalos ab Aquilone. Contra hostes gens dura et severa, populus

¹ Nota. in marg. A.

² *ferax*] ferox. B.D.

³ *qua*] quæ. B.D.

⁴ *Thuringia*] De. præm. B.D.

⁵ *media*] medea. A.

⁶ *gentem*] gentes. B.D.

numerosus, elegantis staturæ, fortis corpore, constans ^{Of Thu-} mente, terram habens fere montibus circumdatam, et ^{ringia.} interius planam et frugiferam, et vineis fructiferam; oppida multa, castra fortia, non solum in montibus, sed et¹ in planis. Amnis, stagnis, lacubus, armentis, gregibus valde plena. In ejus montibus diversa inveniuntur mineralia et metalla, ut canit Herodotus, qui secreta confinia Germaniæ nullatenus permisit inscrutata.

CAP. LXXXIII.

De Thuronia.

THURONIA Galliæ est provincia, Aquitaniæ pars, a ^{Of Tou-} Thurone civitate inclyta sic vocata, in qua sacerdotum ^{raine.} gemma Martinus sanctissimus requiescit. Est autem sita super amnem Ligurim qui eam præterfluit et irrigat. Terra illa fructifera, frugifera, saluberrima, pascuosa, nemorosa; gens robusta, audax, benefica in opere, modesta in sermone. Hoc Varro et Rabanus.

CAP. LXXXIV.

De Westfalia.²

WESTFALIA Germaniæ Inferioris est provincia, Sax- ^{Of West-} oniam habens ad Orientem, et Turingiam ad Meridiem, ^{phalia.} Rhenum et Colonam³ ad Occidentem, Oceanum et Frigium⁴ ad Aquilonem. Duobus nobilissimis fluminibus in ejus extremitatibus cingitur, scilicet, Visera et Rheno. Nam Rhenum tangit versus Occidentem et Septentrionem, Viseram vero versus Orientem.⁵

¹ et] etiam. B.² Westfalia] Westwallia. B.³ Colonam] Coloniam. B.D.⁴ Frigium] corr. Frisiam ?⁵ Orientem] Occidentem. B.D.

Of West-
phalia.

Terra illa nemorosa, pascuosa, plus in gregibus alendis quam in frugibus ferendis, amnis et fontibus multum irrigua; saltes¹ et montes, metalla² multa ibi sunt, glandes, nuces, et³ poma, et omnis fructus arboriferus ibi abundat;⁴ feris, porcis, vaccis, et cæteris jumentis ibi in copia multa; populus procerus, formæ communiter elegantis, fortis corpore, audax mente, militiam habens copiosam, atque mirabiliter animosam, ad arma continue paratam; civitates et oppida et castra habet fortissima, tam in planis quam montibus.⁵

CAP. LXXXV.

De Vironia.

Of Vironia. VIRONIA provincia est parvula ultra Daciam in Oriente sita, graminosa, nemorosa, aquis et montibus etiam⁶ perfusa, cujus gleba fruges sunt. Gens ferax⁷ et sæva, quondam barbara, incomposita et inculta; nunc inter Danorum regna suscepta est, et eorum legibus subjecta, a Danis et Germanis pariter tota inhabitata.

CAP. LXXXVI.

De Frisia.

Of Frisia. FRISIA provincia est in inferioribus⁸ Germaniæ sita, super litus Oceani tractu longissimo, quæ in fine Rheni incipit et in Mari Danitico terminatur; cujus incolæ Frisones et Germanici nuncupantur. In habitu

¹ *saltes*] saltus. B.D.

² *metalla*] The *lla* interlined in A.

³ *et*] om. B.

⁴ *abundat*] abundant. B.D.

⁵ *montibus*] in. præm. B.D.

⁶ *etiam*] om. B.

⁷ *ferax*] ferox. B.D.

⁸ *inferioribus*] partibus. add. B.

et moribus a Germanis multum differunt, nam fere Of Frisia. omnes in coma circulariter sunt attonsi, quia quanto nobiliores, tanto rotundiores arbitrantur attondi. Est enim gens fortis, animo sævus, corpore ferox, agilis opere,¹ lanceis ferreis utens pro sagittis; terra pascuosa, palustris, irrigua, cespitibus aut boum desiccatis stercorebus sæpe utens pro focalibus. Gens libera, vix ad aliam gentem subjecta; morti se exponentes gratia libertatis, potius mori eligunt quam in servitutum redigi, ideo dignitates militares abnuunt, et aliquos inter se² erigi in sublimi non permittunt sub militiæ titulo. Subsunt tamen iudicibus quos annuatim de seipsis eligunt, qui rempublicam³ inter ipsos ordinant et disponunt.⁴ Castitatem multum zelant, impudicitiam severius puniunt, filios et filias usque ad completum adolescentiæ terminum castos servant, et tunc, datis⁵ nuptui, paucos generant soboles, sed fortes et communiter robustos.

CAP. LXXXVII.

De Gallia.

GALLIA Europæ est provincia, inter Pyrenæos Mon- Of Gaul. tes et Oceanum Britannicum constituta, quæ a candore populi antiquitus est sic vocata. *Gala* enim Græce *lac* dicitur Latine, ideo Sibylla eos Gallos nominavit, id est candidos.⁶ Secundum animorum diversitatem et corporum quantitatem Roma graves generat, Græcia leves, Africa versipelles, Gallia feroces et ingenio acros. Hoc Isidorus, libro IX. Ab Oriente habet Germaniam, ab Occidente Hispaniam, ab Aquilone in Oceano Bri-

¹ opere] written upon an erasure
in B.

² inter se] om. B.D.

³ rempublicam] rempublica. D.

⁴ disponunt] disponant. B.

⁵ datis] dati. B.D.

⁶ candidos] candos. B.

Of Gaul. tannico terminatur. Hæc quondam fuit trifaria, scilicet, Belga, Celtica,¹ et Togata; sed has provincias Franci nunc inhabitant, a quibus Francia nominatur quære² in litera f.

CAP. LXXXVIII.

De Hispania.

Of Spain. HISPANIA prius ab Hiberno³ amne nuncupata Hiberia, post ab Ispalo fluvio Hispania vocitatur. Olim Ispira dicebatur ab Espero stella vespertina, et hoc per longa tempora. Est autem sita inter Africam et Europam, a Septentrione Pyrenæis Montibus est clausa, cæteris partibus mari est undique conclusa; omnium frugum fœcunda, gemmarum et metallarum⁴ copiis ditissima, plura habet flumina et provincias multas, scilicet, Terraconensem, Carthaginensem, Liticinam,⁵ Galliciam, Boeticam,⁶ et Transfetam⁷ in regione Africæ Nigitaneam. Duplex est Hispania, scilicet, Citerior et Ulterior. Hucusque Isidorus. Hujus Hispaniæ angulus proprius est qui⁸ spectat ad Orientem; a dextris est Aquitania, a sinistris Mari Belgico coarctatur, et Narbonensium finibus inseritur. Secundus ejus angulus porrigitur ubi Brigancia,⁹ civitas Galliæ, est ad spectaculum et Britannia se erigit. Tertius ejus angulus est quo Gades insulæ sunt intentæ, ad Africum Atlantem Montem, interjecto sinu Oceani, prospiciunt. Hucusque Orosius. Hispaniam vero in multis commendat Plinius, et maxime de metallis. Dicit enim quod fere in toto auro abundat et argento, ære, ferro, stanno,¹⁰ plumbo tam albo quam nigro.

¹ Celtica] Seltica. B.

² quære] qre. A. quære. D.

³ Hiberno] Ibero. D.

⁴ metallarum] metallorum. B.D.

⁵ Liticinam] Litiçiam. A. Liti-
ciniam. B. Lusitaniam?

⁶ Beticam] Boeciam. A.

⁷ Transfetam] transfretum. D.

⁸ qui] quam. B.D.

⁹ Brigancia] Bigancia. B.D.

¹⁰ stanno] stagno. B.D.

Plures habet regiones: populus multus et bellicosus et Of Spain. fortis, quorum quidem¹ dicuntur Græcorum soboles, alii eorum successores. Hoc Isidorus. Habet etiam provincias² notas nobis, ut Galliciam quæ³ sibi vendicat Græcam originem, Asturiam sic dictam eo quod montibus contra Asturium flumen und[iqu]e sit circumseptam; habet et Celtiberiam⁴ a Gallis Celticis⁵ super Hiberium flumen residentibus sic vocata.

CAP. LXXXIX.

*De Sicilia.*⁶

SICILIA a Sicano rege primo Sicania nominata est; Of Sicily. deinde a Siculo rege Italix Sicilia vocata,⁷ qui⁸ antiquitus Dimatria dicebatur; *Dimatria* vel *T[r]imatria* Græce *trinum* vel *quadrum* Latine significat,⁹ quasi inter tres quadras divisa. Hæc ab Italia freto modico est divisa ad Africum Mare prospectans. Terra frugifera, auro, cavernis abundans, fistulis penetrabilis, ventis et sulphure plena, unde ibi Ætnæ Montis æstuant incendia; in cujus freto Scylla est¹⁰ Charybdis, quibus aut navigia absorbentur aut¹¹ colliduntur. Fuit enim quondam patria Cyclopum et postea nutrix Cytharorum;¹² frugum sterilis, civitatem principalem habet Syracusam, fontem habet Arethusam¹³ et Alphæum¹⁴ fluvium genitorem equorum. In eo primo¹⁵ inventa est

¹ *quidem*] quidam. D.

² *provincias*] multas et. add. B.

³ *quæ*] om. B.D.

⁴ *Celtiberiam*] Seltiberiam. B.

⁵ *Celticis*] Celticie. B.

⁶ *Sicilia*] Cilicia. D.

⁷ *vocata*] est. add B.

⁸ *qui*] quæ. B.D.

⁹ *significat*] siġat. A.

¹⁰ *est*] et. add. B.D.

¹¹ *aut*] a^t. A.

¹² *Cythanorum*] corr. tyrannorum or Titanorum. ? Isid. Etym. xiv. De Insulis.

¹³ *Arethusam*] Aracusam. A.B.D.

¹⁴ *Alphæum*] Albeum. A.D. Albium. B.

¹⁵ *primo*] prima. B.

Of Sicily. insula Comœdia; agathes lapis inventa¹ est ibi, coral-
lum gignit album, et sales qui igne sunt solubiles,
in aquis crepitantes. Omnis ambitus clauditur spatio
trium milium stadiorum.

CAP. XC.

*De Cypro.*²

Of Cyprus. CYPRUS est insula quæ regio dici potest; a Cypro
civitate nominatur; ipsa est et Paphon³ quæ quondam
fuit Veneri consecrata; quondam fuit famosa et maxime
de metallis. Æs⁴ dicitur fuisse ibi repertum, et primo
usui aptum. Terra illa vinifera, cujus vinum forte
valde. Civitates multas modo habet nobiles, cujus
metropolis est Nichotia. Terra illa mari undique
clausa, sed interius silvis, pratis, campis, vineis, frugi-
bus plena, fontibus,⁵ paludibus irrigua, multis divitiis
Orosius, A. et deliciis opulenta. Orosius dicit de Cypro Insula:
Cyprus a Septentrione Mari Pamphylico, ab Aquilone
Cilicio, a Meridie Cirice et Phœnicis Pelago circum-
datur; cujus spatium in longo tenet CLXXXV. milia
passuum, in latitudine CXXV. milia passuum.

CAP. XCI.

*Wynlandia.*⁶

Of Finland. WINLANDIA est patria juxta montana Norwegiæ
versus Orientem sita, super litus Oceani; non mul-
tum fertilis nisi in graminibus et silvis. Gens illa

¹ *inventæ*] inventus. B.D.

² *De Cypro*] om. B.

³ *Paphon*] Paphon. D.

⁴ *Æs*] et. B.D.

⁵ *fontibus*] om. B.D.

⁶ *Wynlandia*] De. præm. B.D.

barbara, agrestis, sæva, magicis artibus occupata; unde *Of Finland.* navigantibus per eorum litora vel apud eos propter venti defectum moram trahentibus ventum venalem offerunt et vendunt. Globum de filo faciunt¹ et nodos multos in eo connectunt, secundum quod ventum volunt habere fortiolem vel leviolem; quibus propter incredulitatem illorum² illudentes dæmones aerem quæsitant et ventum majorem vel minorem³ excitant, secundum quod plures nodos de filo extrahunt vel pauciores; et quandoque ita ventum commovent ut illi miseri fidem adhibentes submerguntur.

CAP. XCII.

De Norwegia.

NORWEGIA Europæ provincia est latissima, mare⁴ *Of Nor-* fere undique circumcincta; sub Aquilone distenta,^{way.} Gothorum regionibus contigua, ab Oriente et Meridie a Gothis dividitur per unum fluvium quæ⁵ Alba vocatur. Regio est asperrima, montuosa, nemorosa, cujus incolæ et de piscatura et venatione⁶ plus vivunt quam de pane. Raro extat ibi annona propter frigoris magnitudinem. Sunt ibi feræ multæ, ursi albi, castores qui et fibri⁷ dicti sunt; multa sunt ibi mira⁸ et monstruosa. Fontes sunt ibi in quibus si lignum immittitur in lapidem convertitur. *Æstivo*⁹ tempore sol videtur occumbere in parte Aquilonari; in hyeme sol non ibi videtur, ideo incolæ terrarum eo

¹ *faciunt*] et vendunt. add. B.

² *illorum*] eorum. B.

³ *vel minorem*] om. D.

⁴ *mare*] mari. B.D.

⁵ *quæ*] quod. B.D.

⁶ *venatione.*] The *ve* erased in D.

⁷ *fibri*] fribri. D.

⁸ Mira twice in marg. D.

⁹ *Æstivo.*] The *sti* has been touched up by another hand in A. Mirabilia [Mir.] in marg. A.

Of Nor-
way. tempore cum candelis operantur. Frumenti, vini, olei, nisi aliunde deferatur,¹ expers est. Gens² patriæ sunt ingentis staturæ, venustæ formæ, et magnæ³ roboris, piratæ validæ sunt et magnæ animositatis. Ab Oriente habet Gallaciam, a Septentrione Islandiam,⁴ ubi mare perpetue congelatur, ab Occidente Hiberniam et Britannicum Oceanum, a Meridie Daciæ et Gothiæ finibus terminatur.

CAP. XCIII.

De Hibernia.

Of Ireland. HIBERNIA Oceani est insula in Europa, Britannicæ Insulæ vicina, spatio terræ ampliori quam Britannia, sed fructu fœcundior. Hæc ab Africa in Boream porrigitur, cujus partes priores in Hiberum Cantabricum Oceanum tendunt, unde ab Hiberno Oceano Hibernia nominata est.⁵ Est enim campis, frugibus, fructibus uberrima; fontibus, fluviis irrigua; pratis et silvis amœna; metallis et gemmis fœcunda. Lapis gagates ibi invenitur, margarita candida, et lapis iris, qui soli apposita⁶ format in aere arcum cœlestem. Regio illa valde est temperata; raro est ibi nimietas frigoris vel calor ardescens. Omnia venenosa terram illam fugiunt; lana Hibernica⁷ et animalium coria fugiunt venenosa. Multa sunt ibi mirabilia quæ postea plenius sunt recitanda in capitulo de Hibernia. Mare enim Hibernicum versus Britanniam ex toto anno est

Solinus, A.
D.

¹ *deferatur*] *afferatur*. B.D.

² *Gens*] *gentes*. B.D.

³ *magnæ*] *magni*. B., evidently corrected from *magne*.

⁴ *Islandiam*] *Irlandiam*. B. Ncta. in marg. A.D.

⁵ Unde nominatur Hibernia in marg. B.

⁶ *apposita*] *appositus*. B.

⁷ *lana Hibernica*] *lanam Hibernicam*. B.D.

inquietum et vix navigabile; diffunditur autem per Of Ireland. cx.¹ milia passuum in latum. Hucusque Solinus. Gens illa inculta et victu parca, animo sæva, vultu ferox, affatu aspera, erga suos liberalis, affabilis, et benigna et maxime illi qui habitant in montibus. Gens illa pomis, glandibus, nucibus, carnibus, lacticiniis contenta est; pro potu lacte et aqua placatur. Ludis et venationi² potius dedita quam labori, ut in posterum plenius dicetur. De Wallia et de Scotia postea dicendum est.

CAP. XCIV.

De Britannia.

BRITANNIA Oceani est insula in Europa per longum Of Britain. in Boream extenta. Habet in longum passuum milia et octoginta;³ in latum MCC.⁴ A tergo, unde Oceano⁵ infinito patet, Orcades habet insulas, quarum xx. desertæ sunt, et XIII. incoluntur. Britannia namque inter Septentrionem et Occidentem jacet opposita Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, maximo intervallo. Hæc primo Albion⁶ vocabatur, forsan propter albas rupes insulam circumdantes. Hoc Gildas. Deinde a Bruto Britannia dicta est, tandem a Germanicis ipsam⁷ obtinentibus Anglia est vocata. Est enim alia Britannia, quæ Minor vocatur, super Oceanum Aquitanicum sita, in partibus Galliarum, quæ olim a Britonibus Majorem Britanniam relinquentibus propter inopportuni-

¹ cx.] 120. B.D.

² venationi] venationibus. B.D.

³ octoginta] 800 in D. in a different ink on an erasure followed on the termination of that erasure by 80 in same ink as context.

⁴ MCC.] 300. D.

⁵ Oceano] in. præm. B.D.

⁶ Primum nomen terræ Angliæ. in marg. B.

⁷ ipsam] eam. B.D.

Of Britain. tatem¹ Germanorum, vel vi et armis per Britones suscepta, et ab eis inhabitata, quia usque huc nomen et genus Britonum ibi perseverat. Et quamvis hæc Britannia in multis laude sit digna, non ideo potest filia matri comparari, ideoque Minor Britannia bene² potest dici, quia nec numero populi nec merito soli potest Minor Majori cœquari. Hoc Solinus et Plinius. De urbibus Britanniae Majoris et de provinciis in posterum est dicendum.

CAP. XCV.

De Provinciis in Isidoro non nominatis.

Of the
countries
omitted by
Isidorus
and Ra-
banus.

SECUNDUM Isidorum et Rabanum plures provinciae in tribus mundi partibus in eorum libris non sunt numeratae; Plinius vero plura commemorat, quorum nomina sunt recitanda, licet tamen non sint posita in sua mundi parte, sed aliquando ordine retrogrado vel ordine præpostero; de quibus Plinius commemorat non sunt oneranda, ponit tamen insulas quæ sunt provinciae et regiones, ut Britannia et Cyprus et Sicilia et multa alia.³

CAP. XCVI.

De Alania.

Of Alania.

ALANIA prima pars est Scythiae,⁴ quæ prima et maxima pars est Europæ, quæ Europa toto Mari Magno conjungitur et in Insulam⁵ Gades finitur; pars igitur

¹ *inopportunitatem*] inportunitatem. B. iportuniatem. D.

² *bene*] om. B.

³ *multa alia*] multæ aliæ. B.D.

⁴ *Scythiæ*] Sithiæ. A.B. Sithiæ. D. in ink and character different from context.

⁵ *Insulam*] Insula. B.D.

Scythiæ¹ est Alania quæ ad Mæotides Paludes per- Of Alania.
tingit et usque ad Daciam se protendit. Est autem
regio latissima, multas et sævas continens barbaricas
nationes, sub frigido climate constitutas, ab Oriente
declinans ad Aquilonem.

CAP. XCVII.

De Attica.

ATTICA provincia est quæ et Græcia antiquitus Of Attica.
dicta est, cujus metropolis est Athenis, quæ quondam
philosophorum fuit mater et artium liberalium nutrix;
unde Græcia nihil habuit clarius, nihil nobilius quam
studio scientiæ operam inpendere. Hoc Plinius. Hanc
Demosthenes eloquentia per longa sæculorum tempora
illuminabat; hic etiam totius Atticæ doctor fuit prin-
cipalis. Hoc Sallustius. Areopagita Pauli discipulus
super omnia Demosthenem commendat,² cujus sapi-
entiæ profunditas totius fere partes sæculi decoravit.
Hoc Egiaphanius³ de Dionysio.

CAP. XCVIII.

De Alemannia.

ALEMANNIA nobilis et generosa regio est in Europa, Of Ale-
a Lemanno fluvio sic vocata, juxta quod illius terræ^{mannia.}
incolæ primo habitaverunt, qui a fluvio Lemanno
Alemanni dicti sunt. Hæc Germania dicta est. Hoc
Isidorus, ubi dicit post Daciam quæ finis est Scythiæ¹
Inferioris, occurrit Germania, ab Oriente habens Da-

¹ *Scythiæ*] Sitæ. A.B.D.

² *commendat*] commendavit. B.
commendabat. D.

³ *Egiaphanius*] corr. Epiphanius?

Of Ale-
mannia.

nubium, a Meridie Rhenum fluvium, a Septentrione et Occasu Oceanum. In Germania sunt homines magnæ staturæ, viribus fortes, audaces et animo feroces, indomiti, rapaces, venationibus occupati, facie decori, et coma flavi, animo liberales, jocundi et hilares,¹ et potissime Saxones, de quibus Isidorus, Saxonum, inquit, gens in Oceani finibus constituta, virtute et agilitate habilis et præ cæteris piratis præstantius, et valentissimum genus hominum est. Non enim solummodo per terram hostibus sunt infesti, verum etiam per mare ipsos debellant et opprimunt. Sunt et aliæ provinciæ in utraque Germania quæ non minus laude sunt digna, ut Austria, Barcaria contra Danubium, Suevia, Alsaria circa Rhenum; multæ aliæ quæ² enumerare esset tædiosum. A Saxonibus Germanicis Angli processerunt, quorum progenies et successio Britanniam Insulam possidet, quorum linguam et mores Anglorum gens usque hodie in pluribus imitatur. Hoc Beda in Gestis Anglorum.

CAP. XCIX.

De Anglia.

Of Anglia. ANGLIA Oceani est insula maxima quæ circumfusa mari a toto orbi³ undique est divisa; quam succedente tempore quidam procures de Trojæ excidio discedentes, facta classe ut fertur⁴ Palladis oraculo, ad prædictæ insulæ litora pervenerunt, qui contra gigantes illam terram possidentes diutius pugnaverunt. Ipsius devictis, insulam suo dominio subjugarunt,⁵ et eam a Bruto Brutanniam⁶ nominaverunt; a cuius Bruti prosapia

¹ *hilares*] liberales. præm. B.

² *quæ*] quas. B.D.

³ *orbi*] orbe. B.D.

⁴ *fertur*] dicitur. B.D.

⁵ *subjugarunt*] subjugaverunt.
B.D.

⁶ *Brutanniam*] Britanniam. B.D.
Britannia a Bruto in marg. B.

reges potentissimi processerunt, quorum opera magni- Of Anglia.
fica si quem¹ audire desiderat, Historiam Britonum
perlegat. Residuum de Anglia quære in fine quarti
libri.

CAP. C.

De Aquitannia.

AQUITANNIA est Galliæ potens provincia in Europa. Of Aquit-
Fluvium habet liberum, Ligerim nomine. Terra siqui- tania.
dem fertilis et amœna, omnibus bonis opulenta, campis,
nemoribus, pascuis, pratis perlucida, castris et muni-
tionibus bene firmata, omni genere metalli, præter
plumbum et æs, ditata. A Circe habet Oceanum qui
Sinus Aquitannicus appellatur, ab Occasu Hispaniam,
a Septentrione et Oriente Galliam et Lugdunensem,²
ab Euro et Meridie provinciam Narbonensem. Hoc
Orosius et Isidorus.

CAP. CI.

De Brabantia.

BRABANTIA Germaniæ finalis est provincia, quæ Of Bra-
Galliæ Belgicæ est contigua, Rhenum habens ab bantia.
Oriente, Britannicum Oceanum et Flandriam ab Aquilone,
Inferiorem Galliam ab Occidente, Superiorem Franciam a Meridie, multa habens oppida et³ famosa;
terra fertilis et populosa, gens venusta et formosa,
contra hostes bellicosa, et in conflictu animosa. In
placitis gens benigna et quieta. Hoc Rabanus.

¹ quem] quæ. A. quem. B. cor-
rected into *quis*, probably *prima*
manu. quæ. D.

² *Lugdunensem*] Lugdunum. B.D.

³ *et*] om. B.D.

CAP. CII.

De Andegavia.

Of Andegavia. ANDEGAVIA Galliae est provincia, Aquitaniae vicina, usque Minorem Britanniam se porrigit. Terra illa similis Aquitaniae in vineis et frugibus.

CAP. CIII.

De Belgica.

Of Belgica. BELGICA Galliae provincia¹ in Europa, a Belgis civitate sic dicta. Hæc ab Oriente habet Germaniam et flumen² Rheni, ab Euro Alpes, a Meridie provinciam Narbonensem, ab Occasu Lugdunum, a Circio Oceanum Britannicum, a Septentrione Angliam. Hæc regio frugibus et fructibus fecunda, et vineis in pluribus uberrima;³ multum populosa, et gens ferocissima; amnis et fluviis irrigua; nemoribus, pratis, pecudibus, et jumentis plena; pauca habens monstrosa præter ranas et colubres. Hoc Orosius.

CAP. CIV.

De Alvernia.

Of Alvernia. ALVERNIA Galliae est provincia, cujus civitas major Mons Clarus nominatur. Hæc ab Euro habet Germaniam, ab Austro Italiam, ab Occidente Narbonensem provinciam, a Septentrione Gallicam Belgicam. Est autem terra illa silvestris, montuosa, pascuosa, feris et pecudibus referta, omnibus bonis plena.

¹ provincia] est. præm. B.

² flumen] a flumeni. D.

³ uberrima] fecunda. B.

CAP. CV.

De Apulia.

APULIA regio maxima est in Italia, pars Europæ Of Apulia. ab Insula Siciliæ¹ per maris brachium separata. Terra multum populosa, auro, argento referta; frumento, vino, oleo, opulenta; civitatibus nobilissimis, castris, oppidis præmunita, contra Meridiem finis est Europæ.² Fontes dicitur habere calidos infirmis medicinales. Metropolis illius provinciæ Brundisium dicitur, quam Græci quondam ædificaverunt, et dicitur a *Brunda* Græce quasi *caput* Latine. Terra enim formata est ad modum caput³ cervi; huic a latere jacet Capitania mater frugum, nam ejus gleba fertilissima est ad frugum multitudinem producendam, ex cujus abundantia multæ provinciæ transmarinæ sustentantur.

CAP. CVI.

De Burgundia.

BURGUNDIA pars est Galliæ Senonensis, quæ ad⁴ Of Bur- Alpes Pedanos se extendit, et est a Burgis dicta, se- gundia. cundum Isidorum. Terra illa in pluribus locis montuosa, aquosa, pascuosa, fœcunda, et in multis sterilis et arida, et inaquosa, et juxta Alpes maxime frigida, propter frequentes imbrium inundationes. Plures sunt incolæ juxta Alpes qui ex frequenti usu nivialium efficiuntur sub mento turgidi et strumosi.

¹ *Siciliæ*] *Ciciliæ*. A.² *Finis Europæ* in marg. A.³ *caput*] *capitis*. B.D.⁴ *ad*]. Twice in D.

CAP. CVII.

*De Persia.*¹

Of Persia. PERSIA sive Persida regio est in Asia, inter Parthorum regna deputata; habens ab Ortus Indos, ab Occasu Mare Rubrum, ab Aquilone Mediam, ab Austro Germaniam. In² primo in Persida orta est ars magica, ad quam Nembroth gigas post confusionem linguarum adiit, ibique Persos ignem colere docuit; nam ibi homines solem colunt ut deum, qui ipsorum lingua Hel³ dicitur. Est enim dicta Persia a Persido rege ibi regnante, qui de Græcia in Asiam transiens⁴ barbaras gentes gravi ac diurno proelio edomuit et Persos gentem subjectam vocavit. Hoc Isidorus de Vocabulis Gentium. Persæ ante tempus Tyri ignobiles vocabantur, et quasi nullius momenti habebantur, Medi potentissimi semper fuerunt. Est enim Persida regio latissima, populosa, in qua civitas nobilis nomine Elam est sita, ab Elam filio Sem a quo primo processit gens Persarum. Ab Elam Persæ primitus Elamitæ vocabantur. Est⁵ et alia civitas famosa in Persida, nomine Elemaida.⁶

CAP. CVIII.

*De Pyrena.*⁷

Of Pyrene. PYRENA provincia est in Europa, terra alta et montuosa; qui Montes Pyrenæi⁸ dicuntur, tendunt se a

¹ *Persia*] Persida. B.

² *In*] om. B. origo artis magicæ.
in marg. B.

³ *Hel*] Bel. B.D.

⁴ *transiens*] veniens. B.D.

⁵ *est*] enim Persida regio latissima.
add. B. from above.

⁶ *Elemaida*] Elemanda. B.

⁷ *Pyrena*] Pirana. B.

⁸ *Pyrenæi*] Pireni. A B.D.

Meridie in Occiduum, dividentes ab invicem maximas Of Pyrene. regiones. Habet ab Oriente Germaniam, a Meridie Italiam, ab Occidente Hispaniam, ab Aquilone Galliam. Est autem Pyrena multorum et magnorum fluviorum nutrix, ferarum tuitio; fontes habet metallinos, habet etiam munitiones et castra plura et diversa, tam in lingua quam moribus.¹

CAP. CIX.

De Cantabriu.

CANTABRIA ² Hispaniæ est provincia, ab urbis voca- Of Can-
bulo sic vocata; hujus gentis animus est pertinax ad tabria.
latrocinandum, et ad bellum pronus, ad verbera pati-
enda semper paratus. Hoc Isidorus, libro ix. Huic
vicina est Celtiberia.

CAP. CX.

De Campania.

CAMPANIA Italiæ est provincia, ad Romanum terri- Of Cam-
torium et Apuliam collocata,³ cujus metropolis quondam pania.
fuit Capua, a capacitate sic dicta, eo quod ejus
terra ⁴ omnem vitæ fructum ⁵ capiat. Unde et caput
est urbium Campaniæ, inter tres maximas civitates,
scilicet, Capuam, Carthaginem, et Romam; ex qua
Capua olim provincia Campaniæ nominata fuit.
Multæ sunt aliæ civitates famosæ, locupletes, et po-
pulosæ ad provinciam Campaniæ succumbentes, ut

¹ moribus] in. præm. B.D.² Cantabria] Tantabria. B.³ collocata] collata. B.D.⁴ terra] terram. D.⁵ fructum.] Interlined in D. in
different ink.

Of Cam-
pania.

Neapolis et Puteolis, ubi balneæ Virgilii sunt habitæ in honore. Abundat enim illa terra in omnibus bonis frugiferis, fructiferis. Est alia Campania in Salvina Galliæ Senonensis provincia, cujus caput est civitas ¹ Tretensis.

De Asia.

CAP. CXI.

*Choa vel Choos.*²

Of the
Island of
Cos or
Coos.

CHOA vel Choos³ insula est adjacens provinciæ Atticæ, in qua Ypocras⁴ medicus natus est; et hæc insula arte lanificii prima claruit. Equos enim nutrit laudabiles, in quibus antiquitus Salomon gloriabatur, ubi dicit⁵ Regum IIII. de Salomone.

CAP. CXII.

De Eiulath.

Of
Eiulath.

EIULATH est provincia in Superiori India, ab Oriente incipiens longo terrarum tractu versus Septentrionem, dicta ab Eiula, filia Heber patriarchæ Hebræorum. Hoc Glossa super⁶ Genesim. Hanc regionem Gantes fluvius, qui alio nomine dicitur Phison, circumdat. Plinius enim dicit: Gantes Indicus fluvius multos et quasi infinitos in se recipit amnes navigales, ut

¹ *caput est civitas*] civitas est caput. B.

² *De Asia. Choa vel Choos*]

³ Choa vel Choos. ⁴ *De Asia. A.*
De Asia. B. De Choa. D.

⁵ *Choos*] Chos. D.

⁶ *Ypocras*] i.e. Hippocrates.

⁷ *dicit*] dicitur. B.D.

⁸ *super*] semper.

Ydapsen, Cantabriam, Ysepim. Stadios L. continet Of
in latitudine ille fluuius, in altitudine passus quin-^{Eiulath.}
decim. In hac terra multæ sunt regiones particu-
lares, in quibus elephantorum multitudo abundat.

CAP. CXIII.

De Asia¹ Idumæa.

REGIO Idumæa est in Arabia, ab Edom vel ab Of Idumæa.
Esau, filio Isaac, dicta. Nam filii Esau, expulsis
Heræis, terram illam inhabitaverunt, et eam Idumæam
de cætero vocaverunt. Est autem Idumæa per quæ-
dam deserta a Palæstina² separata, cujus fines usque
ad Mare Rubrum se extendit.³ Est enim terra fortis
et montuosa, sub forti calore solis constituta, et ideo
incolæ terræ illius contra solis ardorem faciunt domos
subterraneas et speluncas. Hoc Isidorus.

CAP. CXIV.

De Korcisa in Asia.⁴

KORCISA est insula a quodam duce sic nominata, di-
stans a Sardinia⁵ triginta milium⁶ freto contracto contra
aspectum Italiæ. Insula est pascuis fertilissima. Est
autem multis promontoriis angulosa, gignens latissima
pabula.

¹ Asia] om. D.

² Palæstina.] The a interlined in B.

³ extendit] extendunt. B.D.

⁴ in Asia] om. B.D.

⁵ Sardinia] Sardina. B.D.

⁶ milium] miliaria. B.D.

CAP. CXV.

*De Media.*¹

Of Media. MEDIA¹ a Medo rege est dicta, qui provinciam illam primitus est ingressus; habet autem Media¹ ab Occasu Parthiam, a Septentrione Armeniam, ab Ortu Montes Caspios; a Meridie Persidam habet; hæc regio sola medicam arborem parturit. Regio illa opulenta multis fluminibus irrigua, civitatibus et oppidis præclara, multorum populorum domina, cujus reges Magnam Babyloniam ac Chaldæorum imperium antiquitus devicerunt. Hoc Isidorus.

CAP. CXVI.

De Insula Midelina.

Of the Island of Malta. EST in Mari Adriatico insula quædam, per quam de Syria in Cyprio et in Italiam navigatur; ad quam difficilis est accessus propter bitalissim, id est, litus in mare extensum ex terræ causa vel arena interjecta, unde naves periclitantur, ut Actus Apostolorum cap. xxviii. tam in textu quam in glossa, et quamvis inhabitantes sunt barbari, circa naufragium patientes² sunt, humani et mites. Ad hanc insulam pervenit Paulus Romam navigando. Hoc Isidorus.

¹ *Media*] *Medea*. A.B.D.| ² *patientes*] *om.* B.D.

CAP. CXVII.

De Nabathæa.

NABATHÆA Asiæ est provincia, a Nabaioth filio Of Nabathæa. Ismaelis sic dicta, et est inter Arabiam et Indiam. Surgit ab Euphrate et porrigitur usque ad Mare Rubrum. Hoc Isidorus, libro xv. Est enim terra fertilis frugibus, fructibus, pecudibus; pretiosis lapidibus et metallis referta; habet duo M. passuum in latitudine. Montibus inaccessis circumdatur, amne¹ fluente. Hoc Plinius, libro VI. xxix,² et Orosius.³

CAP. CXVIII.

De Pamphylia.

PAMPHYLIA, qui et Isauria dicitur, eo quod flatui Of Pamphylia. omnium aurarum sit exposita, ut dicit Isidorus. Hæc provincia est in Minori Asia, et habet urbem metropolim quæ Seleucia nuncupatur, quam Seleucius Antiochus, qui Antiochiam condidit, fundavit. Est autem regio maritima inter Siciliam et Bithyniam, a qua in Italiam per Cyprum navigatur.

CAP. CXIX.

De Pygmæa.

PYGMÆA est regio in India versus Orientem in Of Pygmontanis contra Oceanum sita, in qua habitant^{mæa.}

¹ amne] et. præm. B.D.² xxix.] et. præm. D.³ xxix. et Orosius] et Orosius. 29.

B.

Of Pyg-
mæa.

Pygmæi homines. Nam Plinius dicit quod in quarto anno generant, et in septimo senescunt, et vix octavum annum excedunt. Ipsi, collecto exercitu, pugnant contra grues et equitant super arietes, nidos eorum et ova frangunt, ne hostes eorum multiplicentur. Hoc Plinius de hominibus monstruosis, et Isidorus.

CAP. CXX.

De Ramathæa.

Of Rama-
thæa.

RAMATHÆA quæ dicta est Canzota, regio est juxta Decapolim, a Ramathaim civitate appellata, in qua natus est Samuel propheta; alio nomine Armathia¹ est vocata, de qua fuit Joseph vir justus qui Christum sepelivit cum Nichodemo; est enim sita in Judæa de tribu Effraim, in altissimis montibus sita, ideo Ramathæa vocitatur, id est, Excelsa. Terra illa, licet montuosa, frugibus et² vineis et olivis est uberrima, fontibus irrigua, aere saluberrima, et a remotis multum speculanda. Hoc Isidorus.

CAP. CXXI.

De Rucea.³

RUCEA sive Rucena provincia est in Minori Asia; habet ab Oriente Gothiam, a Septentrione Pannoniam, ab Occidente Græciam. Cum Boemis et Sclavis concordat in idiomate. Hæc in quadam sui parte Galatia est vocata, ad⁴ quam Paulus Apostolus Epistolas dirigebat. Hoc Isidorus.

¹ *Armathia*] i.e. Arimathæa.

² *et*] om. B.

³ *Rucea*] Ramathæa. B.

⁴ *ad*] a. B.

CAP. CXXII.

De Sabæa.

SABÆA regio est in Arabia, a filio Chus sic vocata; Of Sabæa. hæc a Septentrione Chaldæam¹ appropinquat, ab Occasu Sinu Arabico terminatur, a Meridie Æthiopie est vicina. Est enim regio thurifera, nam in ejus saltibus myrrha, cinamomum, thus, et aromatorum² genera sunt. Regio quidem locuplex in speciebus et pretiosis lapidibus et metallis. Ibi est phœnix avis et alia³ mirabilia quæ in illa regione ab auctoribus referuntur. In illa provincia dominabatur⁴ regina Saba, quæ totius Africæ suis temporibus obtinuit principatum. Hoc Herodotus. Regina fuit Ægypti et Æthiopie.

CAP. CXXIII.

De Samaria.

SAMARIA regio est Palæstinæ, vel ab oppido vel a Of Sametropoli civitate antiquitus sic dicta. Nam Sa-maria. maria quondam fuit civitas regalis in Israel,⁵ quæ tunc ab Augusto Sebastia vocabatur. Hæc media regio inter Judæam et Galilæam jacet. Ab illa patria gens Samaritanorum nomen est sortita, unde a Samaria dicti sunt Samaritani, scilicet, captivi, quia Samaria idem quod custodia est;⁶ quia captivato populo Israel in illa patria fuit derelicta regibus Assyriorum ad custodiendum. Hoc Isidorus.

¹ *Chaldæam*] Chaldææ. B.D.² *aromatorum*] aromatum. B.D.³ *alia*] The last *a* interlined in A.⁴ *dominabatur*] dñat^r. B.D.⁵ *Israel*] Anglia. B.⁶ *est*] om. B.

CAP. CXXIV.

De Provincia Sere.

Of Sere. SERES est provincia in Oriente, a quodam oppido sic dicta, ubi de arboribus lana colligitur et exinde sericum operatur; unde poeta;

“Ignota¹ facie sed noti vellere Seres.”

CAP. CXXV.

De Sichimia.

Of Sichem. SICHIMIA modica terra est in Samaria, a Sichem filio Emor, qui eam primo inhabitavit sic vocata. Nam Sichem prius dicta² postea Neapolis vocitatur. Hæc, ut ait Hieronymus super Gen. XVIII. fuit portio terræ quam Jacob dedit filio suo, quæ fuit in tribu Effraym ubi sepultus est Joseph, cujus mausolæum usque hodie apparet; quam terram pecunia gravi labore acquisitam Jacob comparavit. Emit enim c. agnis possessionem illam. Ibi fuit terebinthus super³ quo Jacob abscondit idola filiorum suorum, et tunc de Sichinia⁴ ascendit in Luzam cognomento Bethel. In hoc loco pascebant fratres Joseph greges suos; ibi non invenit eos Joseph sed in Dotaym, ubi ipsum spoliantes Ægyptiis vendiderunt. Abimalech filius Jero-boam Sichiniam destruxit. In hoc territorio fuit fons Jacob, juxta quem Dominus fessus ex itinere requievit, et potum de illo⁵ fonte a muliere⁶ postulavit, et mu-

¹ *Ignota.*] The *ta* is interlined in A.

² *dicta*] est. add. B.D.

³ *super*] sub. B.D.

⁴ *Sichinia*] Sychima. B.

⁵ *illo*] om. B.

⁶ *a muliere*] ab illa muliere. B.

lierum de fornicatione increpavit. Illa respondit se Of Sichem.
virum non habere. Et ille: Amen, dico tibi septem
viros habuisti, et illum quem nunc habes non est tuus
vir.

CAP. CXXVI.

*De Tabrotana.*¹

TABROTANA est insula Indiæ latens ad Austrum, ex Of the Is-
quo Oceanus Indicus incipit; patet in longitudine land of
octingentis LXXV. milibus passuum, in latitudine vero Taprobane.
LXXXV. milia stadiorum. Scinditur autem amnis, tota
repleta margaritis et gemmis; pars ejus bestiis, ele-
phantibus est repleta, partem vero homines tenent.
In hac insula dicunt quidam duas æstates et duos²
hyemes in uno fore anno et bis floribus vernari.
Insula illa omni viret tempore, et folia omnia omni
tempore sunt virentia et nunquam cadunt. Hoc³ Oro-
sius.

CAP. CXXVII.

De Traconitida Regione.

REGIO Traconitida est in India, cui præfuit Phi- Of Trach-
lippus frater Herodia. Totum enim⁴ regnum Hebræ- nitia.
orum divisum fuit in quatuor tetrarchias, quarum
prima fuit Galilæa quæ fuit Herodis tetrarcha; se-
cunda et tertia fuit⁵ Myrrhæa et Traconitida cui⁶
præfuit Philippus, utriusque regionis tetrarcha existens;

¹ *Tabrotana*] or Taprobane.² *duos*] corr. duas.³ *Hoc*] Hæc. B.⁴ *enim*] autem. B.D.⁵ *fuit*] fuerunt. B.D.⁶ *cui*] corr. quibus.

Of Trachonitis. quarta fuit Abelina regio, cui præfuit Lisanius frater Herodis et Philippi; ita enim divisum¹ fuit regio Judæorum ad illorum superbiam destruendum. Hoc² Glossa super Lucam: tetracha Philippus.

CAP. CXXVIII.

De Trogodia.

Of the region of the Troglodytæ. TROGODIA regio est in Æthiopia,³ cujus incolæ dicuntur Trogoditæ,⁴ quia tanta præ cæteris pollent celeritate, ut feras pedum cursu insequuntur⁵ et capiunt. Ibi crescit optima myrrhæ species. Hæc regio cum sit in Æthiopia tangit tamen fines Arabiæ.

Nunc de omissis Europæ et Africæ est dicendum.

CAP. CXXIX.

De Asturia.⁶

Of Asturia. ASTURIA est provincia in Citeriori Hispania, in confinio Europæ et Africæ constituta, unde et Astures sunt dicti qui prope flumen⁷ Isturium inhabitant, quorum terra silvis et montibus est circumvallata. Hoc Isidorus.

Illius incolæ respectu aliorum hominum sunt animo placidi,⁸ liberales, et benigni.⁹ Terra quidem fertilis, vino, frumento, et oleo minus¹⁰ abundans; terra qui-

¹ *divisum*] *divisa*. B.D.

² *Hoc*] *Hæc*. D.

³ *Æthiopia*] *Europa*. B. Erased in D.

⁴ *Trogoditæ*] *corr. Troglodytæ*.

⁵ *insequuntur*] *insequantur*. B.D.

⁶ *De Asturia.*] Stands above the rubric *Nunc de omissis, etc.* in A. om. B.D.

⁷ *flumen*] *fluvium*. B.D.

⁸ *placidi*] *placidæ*. B.D.

⁹ *benigni*] *benignæ*. B.D.

¹⁰ *minus*] *nimis*. B.D.

dem frigida et¹ ad fructum gignendum minus apta. Of Asturia. Abundant ibi milium² et castaneæ supra modum. Crescit ibi multus fructus arborum, et plura genera pomorum, unde loco vini faciunt eis potum. Feris silvestribus et domesticis pecudibus sunt opulenti; populus generaliter est agilis, hilaris, voce canora, animo jocunda;³ populus in præliis militaris, staturæ et formæ elegantis. Ad loquendum procax, et ad deridendum libens.

CAP. CXXX.

De Aragonia.

ARAGONIÆ provincia est in Hispania, vineis et frugibus fœcunda, fontibus et fluviis irrigua, ab Anogothis inhabitata. Gens enim Gothorum ibi quondam habitabant,⁴ unde Aragonia quasi Aragothia vocati sunt; quam perfluit Hibris fluvijs a quo metropolis nominatur.

CAP. CXXXI.

De Franconia.

FRANCONIA Germaniæ est provincia, a Francis in ea habitantibus ita nominata, cujus metropolis est Heliopolis,⁵ sita super amnem Mogum; ab Oriente habet Thuringiam, a Meridie Danubium, ab Occasu Sueciam, a Septentrione Rhenensem provinciam, cujus metropolis est Maguntia, sita super Rhenum, quem Mogus subintrat. Est autem terra vinifera, frugifera, silvis decora, et plurimum populosa. Hoc Orosius.

¹ et] om. B.² milium] mulium. B.³ jocunda] corr. jocundo.⁴ habitabant] habitabat. B.⁵ Heliopolis] corr. Helenopolis.

CAP. CXXXII.

De Francia.

Of Francia. FRANCIA, quæ et Gallia, a Francis Germanicis primitus nominata, ab Oriente habet fluvium Rheni et Germaniam, ab Euro Alpes, a Meridie provinciam Narbonensem, ab Occasu Lugdunum, a Circio Oceanum Britannicum. Hæc, cum multas habeat¹ civitates famosissimas, Parisius² inter omnes obtinet principatum. De commendatione istius provinciæ plura sunt in posterum dicenda.

CAP. CXXXIII.

De Flandria.

Of Flandria. FLANDRIA provincia est Galliæ Belgicæ, habens Germaniam ab Oriente, Britanniam a Septentrione. Hæc provincia, quamvis situ sit parvula, bonis singularibus est referta. Gens elegans in corpore et robusta, multiplex in sobole, in mercimoniis locuplex, facie venusta et generaliter decora, affectu pia et blanda, gestu matura, habitu honesta, in opere lanificii præclara; per cujus industriam magna pars illius patriæ in lanificiis subvenitur, Nam lana de Anglia ad illas partes transmissa mirifice operatur et aliis regionibus transmittitur. Est enim terra plana, in multis locis frugifera, palustribus profunda, in quibus effodiuntur glebæ quæ ad comburendum sunt necessariae.³ Nam ex his fortis ignis et calidus fieri solet, magis efficax quam ex lignis; sed inutilior et vilior quoad⁴ cineres,⁵ et gravior ad redolentiam et odorem.

¹ *habeat*] habet. B.

² *Parisius*] Perisius. B.D.

³ *necessaria*] necessaria. B.

⁴ *quoad*] quod ad. B. quo ad.

D.

⁵ *cineres*] cines. B.

CAP. CXXXIV.

De Gallicia.

GALLICIA provincia est in Hispania, a candore OfGallicia. populi illius regionis sic nominata, præ cæteris hominibus illi dicuntur esse albiores. Terra illa frugifera, Oceano vicina. Homines illius provinciæ Græcam sibi ascribunt originem. Nam, commisso bello Trojano, plures ex Græcis ad Galliciam dicuntur aufugisse¹ unde proles exoritur usque ad præsens.

CAP. CXXXV.

De Idumæa.

REGIO Idumææ est in Arabia, ab Edom, hoc est, ab Of Idumæa. Esau filio Isaac² nominata. Nam ipse, expulsis incolis, terram illam inhabitavit, et illam Idumæam vocavit. Est autem per quædam deserta a Palæstina separata, cujus fines usque ad Mare Rubrum se extendunt. Est enim³ terra fortis, montuosa, sub forti solis calore constituta, et ideo incolæ illius terræ faciunt sibi domos subterraneos⁴ et speluncas. Hoc⁵ Glossa super Abdiam et Sallustius testatur.

CAP. CXXXVI.

De Korinthia.

KORINTHIA provincia est modica Germaniæ, habens Of Carinthia. Pannoniam ab Oriente, Italiam ab Occidente, Danu-

¹ aufugisse] affugisse. B.D.² Isaac] om. B.³ enim] autem. B.D.⁴ subterraneos] subterraneas. B.D.⁵ Hoc] Hæc. B.

Of Carinthia. bium a Septentrione, Dalmatiam a Meridie. In una parte montibus cingitur, in alia ad Mare Adriaticum terminatur. Terra fortis et fertilis et ditata omnibus bonis. Est enim¹ propter Alpium vicinitatem frigida, nivibus et pruinis frequentata, ubi propter frigiditatem aquarum resolutarum homines ibi sunt gutturnosi et turgidi et strumosi. Sunt ibi multi ursi, bisontes, et aliae bestiae mirabiles. Sunt ibi glires² comestibiles, qui quamvis sint de genere murium comeduntur quia pingues.

CAP. CXXXVII.

De Lectonia.

Of Lectonia. [Leitland?] LECTONIA Scythiae est provincia, cujus populi³ robusti, feroces, et bellicosi. Est enim terra in quibusdam locis frugifera, palustrosa, nemorosa, fontibus et aquis irrigua, multis paludibus munita, paucas habens alias munitiones praeter flumina et paludes; et ideo in aestate vix potest illa regio impugnari, sed solum in hyeme quando flumina congelantur.

CAP. CXXXVIII.

De Livonia.

Of Livonia. EJUSDEM regionis et idiomatis Livonia provincia est, qui⁴ a finibus Germaniae est divisa longo Maris Oceani interjecta.⁵ Gens olim barbara, nam deos adorabant et non Deum unum; idola eis⁶ responsa dabant.

¹ enim] om. B.

² glires] gliiri. B.

³ populi.] Interlined in A.

⁴ qui] quae. B.D.

⁵ interjecta] interjecto. B.D.

⁶ eis] ejus. B.D.

Cadavera mortuorum sepulturæ non tradebant,¹ sed Of Livonia. facta rogo in cineres comburebant, eis pro viatico oves et alia animalia exhibebant, servos et ancillas et cætera animantia cum mortuo comburebant, credentes sic incensos ad quendam vivorum regionem pertingere, et ibidem domino feliciter ministrare.² Hæc patria taliter a dæmonibus delusa,³ Dei potentia et Germanorum instinctu sunt revocata.

CAP. CXXXIX.

De Missena.

MISSENA provincia est Germaniæ, cum Polonia et Of Misnia. Boemia conjuncta. In Oriente cum Bayona, in Meridie cum Saxonibus et Thuringis, in Occidente cum Recia. Est enim terra ampla, nunc plana nunc montuosa, fertilis multum et pascuosa, aquis optimis irrigua. Civitates habet fortes et oppida, castra bene munita. Cujus gens locuplex in frugibus, in pecudibus, et metallis. Est autem gens pacifica et benigna, et omnibus bonis referta.

CAP. CXL.

De Normania.

NORMANIA, quæ et Neustria,⁴ a Noricis populis sic Of Nor- dicta, qui navigio de Norwegia venientes litus Oceani^{mandy.} Gallici obtinuerunt, qui tandem provinciam inhabi-

¹ *tradebant*] dabant. B.D.

² *ministrare*] ministrasse. B.

³ *delusa*] illusa. B.

⁴ *Neustria*] the " interlined in A,

Of Nor-
mandy.

tantes eam Normaniam vocaverunt. Habet autem Oceanum Britannicum ad Eurum, Sinum Aquitanicum ad Occidentem, Galliam ad Meridiem, et Oceanum ad Aquilonem. Terra illa frugibus et bestiis fructifera; campis, nemoribus, pratis insignis; portus maris nobilis; feris et pecudibus fertilis; civitatibus et oppidis valde fortis; cujus metropolis dicitur Rotomagum, quæ est civitas nobilis super flumen Secani sita; cujus gens est populosa, fortis,¹ et bellicosa, in habitu modesta, in affatu urbana, in affectu pia et pacifica, in esu modesta et quasi parca.

CAP. CXLI.

*De Narbonense.*²

Of Gallia
Narbo-
nensis.

NARBONENSIS provincia, ut dicit Plinius, libro III, cap. ix. quod amne³ Narbo ab Italia est diserta et ab Alpium jugis. Nulla est ei provincia præferenda in cultu virorum, in dignitate morum, in plenitudine opium; breviter Italia potius quam provincia dici deberet. Flumina habet nobilissima, inter quæ Rhodanus, Galliarum fluvius, illam provinciam perfluit. Stagna⁴ habet multa, portus et promuntoria plurima,⁵ inter quæ Marcilia obtinet principatum. Totius Narbonensis provinciæ longitudo continet CCC. et LXX. milia passuum, latitudo vero CC. et XLVIII. milia passuum, ut tradit Agrippa philosophus. Hucusque Plinius.

¹ fortis] et præm. B.

² Narbonense] Provincia. præm.
D.

³ amne] amnis. B.D.

⁴ Stagna] Stangna. A.

⁵ plurima] multa. B.D.

CAP. CXLII.

De Pictavia.

PICTAVIA Galliae Narbonensis est provincia, quam Of Picta-Picti, Angli, Scotti navigio impetentes antiquitus in^{via} habitaverunt, et tandem regioni et genti ex sua antiqua prosapia nomen impositum reliquerunt. Hoc Herodotus. Provincia hæc¹ per longum Oceani² porrecta³ versus Turoniam quam perfluit Ligeris fluvius. Habet ab Oriente Hispanos, a Meridie Oceanum Britannicum, ab Aquilone Minorem Britanniam, ab Occidente Sinum Aquitannicum. Hæc provincia⁴ omnibus bonis referta,⁵ maris portibus dotata, cujus gens et lingua moribus Galliarum est admixta.⁶ Animo et ingenio cæteris vicinis suis sunt acriores, nam secundum Isidorum [secundum] diversitatem cœli, facies hominum et colores corporum, quantitates animorum diverse habent.⁷ Inde Romanos graves, Græcos leves, Afros versipelles, Gallos natura feroces et ingenio acriores prævidemus, Et ideo Pictavi sunt corpore robusti, facie venusti, animo audaces, in⁸ incessu agiles, ingenio callidi atque astuti; et hoc⁹ Herodotus et Plinius.

CAP. CXLIII.

De Picardia.

PICARDIA Galliae Belgicæ est provincia. Hoc Isido- Of Picar-rus de descriptione regionum. Est enim terra illa in^{dia}.

¹ hæc] h. A.B.

² Oceani] Oceanum. D.

³ porrecta] est. præm. B.

⁴ provincia] p^fia. A.B.D.

⁵ referta] est. præm. B.D.

⁶ admixta] adjuncta. B.D.

⁷ Nota. in marg. A.

⁸ in] om. B.D.

⁹ hoc] om. B.D.

Of Picar-
dia.

omnibus fructibus et frugibus abundans, multis civitatibus, oppidis, castris, villis munita, sicut est Belgica, Beluaca, Ambiana, Attrabata, Torneya. Habet autem hæc provincia Rhenum fluvium Germanicum ab Oriente, Britanniam Majorem ab Aquilone. Est autem duplex Picardia, scilicet, Superior, quæ Galliæ est propinqua, et alia Inferior, quæ Flandriæ, Reciæ, Brabantiæ, est contigua. Gens utraque decora facie, decentis staturæ, ingenii dociles, animo audaces, et leves, intellectus clari, affectus pii, idioma grossior¹ aliis Galliæ nationibus. Hoc Herodotus.

CAP. CXLIV.

De Rinchoniu.

Of Rin-
chonia.

RINCHONIA est terra modica, a civitate Maguntina sic dicta, super ripam Rheni inter montes protensa; unde a Rheno Rinchonia est vocata. Licet terra sit modica, ex utraque Rheni parte usque montium cacumina mirabiliter fecunda est et amœna, quia hortus inæstimabilis voluptatis tam dulcem glebam et tam pinguem profert quod fructus et fruges mira fecunditate et celeritate producit, ut in uno agro arbores pomiferas diversi generis et nuces gignit et parturit; et tamen propter tantam fructuum multiformitatem fruges parere non omittit. Arborum diversitas vineta non impedit, immo unus et idem agellus fruges pariter et nuces, vina, corbas, poma, pira, et multa alia fructuum genera producere non desistit. Fontes calidi morbis mortalium medicinales ibi de terræ visceribus oriuntur. Multa sunt alia commoda quæ recitare per singula esset prolixum.

¹ *grossior*] *grassior*. B.

CAP. CXLV.

De Sarmata.

SARMATA barbarorum est terra, quæ¹ a studio ar- Of Sarmatiam.
morum sunt dicti Sarmati,² nam patentibus campis
armati incedunt et multas provincias spoliant. De
Gothis et Gibidis processerunt, et hi proelio tam pe-
destri quam equestri usi sunt.

CAP. CXLVI.

De Saxonia.

SAXONIA provincia est in Germania, cujus incolæ Of Saxo-
ex Græcis processerunt, nam in multis proeliis Thu-
ringos expulerunt, qui tunc usque ad litus Oceani
habitant. Gens illa semper fuit bellicosa, audax
mente, fortis corpore, staturæ magnæ. Est autem
Saxonia, quoad omnes fructus fertilis et ferax, nunc
montes nunc plana, nunc pascua, nunc cultura, gre-
gibus et armentis foecunda. In montibus mineriis
abunda, auro et argento opulenta, et cupro et ære.
Est enim ibi mons in quo effodiuntur lapides qui non
sine igne fortissimo sunt resoluti, quibus resolutis in
æris substantiam³ convertuntur. Flumina sunt ibi
multa et peroptima. Fontes habet salsos ex quibus sal
album⁴ coquitur. Mons est ibi magnus cujus lapides
redolent ut violæ. Ibi sunt multæ feræ, tam bestiæ⁵
rapaces, quam veneticæ; habet Boeciam ab Oriente,

¹ quæ] q¹. B. qui. D.

² Sarmati] Armati. B.

³ substantiam] s¹am. A. sub-
stantiam. B.D.

⁴ album] albus. B.D.

⁵ bestiæ] om. B.

Of Saxo- Westfaliam ab Occidente, Frisones ad Oceanum, Thu-
nia. ringos ad Meridiem. Hæc et alia laude digna sunt
in Saxonia.

CAP. CXLVII.

De Selandia.

Of Zealand. SELANDIA est terra maritima, ad modum insulæ, fluminibus et brachiis marinis circumdata; habet Hollandiam ad Orientem, Flandriam ad Meridiem,¹ Oceanum ad Occidentem, Britanniam ad Septentrionem. Sunt autem ibi plures insulæ brachiis marinis ab invicem distinctæ et separatæ. Sunt enim illæ insulæ fortis² aggeribus et rupibus munitæ contra fluctus marinos impetuosos; quarum gleba valde ferax est quoad segetes, ad arbores vero minime; non enim possunt radices in terram immittere propter maris saluginem, et ideo plantati³ arbores deficiunt et arescunt. Est autem gens pacifica, in cultum⁴ Dei assidua, populosa, divitiis opulenta, gens magnæ staturæ, fortis corpore, audax mente, inter se pacifica et quieta, omnibus benifica, nullis⁵ molesta, præter quando hostium insolentia⁶ sit coacta. Hoc Isidorus.

CAP. CXLVIII.

De Suecia.

Of Suetia. REGIO Sueciæ est Inferioris Scythiæ in Europa. Est autem quoad solum frugifera, vineis expers, in

¹ Meridiem] written - upon - an
erasure in B.

² fortis] fortibus. B.D.

³ plantati] plantatæ. B.D.

⁴ cultum] cultu. B.D.

⁵ nullis] nulli. B.D.

⁶ insolentia] violentia. B.

pascuis uberrimis alios defectus recuperans. Gens Of Suetia. valida et robusta, cujus potentia quondam totius fere Asiæ et Europæ partem maximam multis temporibus edomavit; quos aggredi Græcorum gens extimuit: Julii enim Cæsaris juncta potentia superatis¹ Gallicis, Almannicis, et Britannicis cum Danis, et Gothis, Noricis, et Aquilonaribus populis congredi formidavit. Hoc in Historiis Romanorum. Ex illorum prosapia Amazones processerunt, ideo populus ille deletus, ut dicit Isidorus.

CAP. CXLIX.

De Suevia.

SUEVIA Germaniæ est provincia, cujus gens magnum Of Suevia. dominium in Germania habere consuevit. Isidorus in capit. de Vocabulis dicit quod Suevi sunt pars Germanorum in fine Septentrionis. Unde Lucanus :—²

“Fundit ab extremo salvos Aquilone Sueves.”

Et est Superior et Inferior; Inferior contra Rhenum protendit, Superior contra Alpes et Danubium, utraque terra optima. In campestria gramina³ nobilissima, in montibus castra fortia, aurum, argentum, et plura metalla effodiuntur. Hoc Orosius.

CAP. CL.

De Thracia.

THRACIA est provincia in Græcia, ad quam veniens Of Thracia. Tyrus filius Jaseph⁴ a suo nomine, ut dicitur, ipsam

¹ *superatis*] *sratis*. A. *superatis*.
B.D.

² *Versus* in marg. A.D.

³ *gramina*] Germania. B.D.

⁴ *Jaseph*] Japheth. B.D.

Of Thracia. Thraciam nominavit. Alii a sævitia incolarum Thraciam appellatam dixerunt. Ab Oriente habet Constantinopolim, ex opposito Septentrionis, a Meridie Ægæo Mari adhæret, ab Occasu Macedonia illi subjacet; quæ regio olim diversas gentes habebat, scilicet,¹ Messagetæ,² Sarmatæ, et Scythæ, et aliæ multæ nationes. Ebrum flumen Thraciam perfundit, et gentes barbaras nutrit.

CAP. CLI.

De Troja.

Of Troy. PROVINCIA Trojana primitus a Dardano fuit nominata Dardania. Dardanus a Græcia profectus pervenit ad Phrygiam, et ibidem³ primus regnavit: post quem filius ejus Scutonium. Deinde nepos ejus Troux, a quo civitas et patria primo nomen sumpsit, et Troja vocabatur; post cujus excidium multi Trojani, facta classe, per diversas mundi partes sedes sibi quæsierunt, et multas nationes expellentes pro eis habitaverunt; unde ex ipsorum⁴ progenie reges potentissimi prodierunt, ut testantur historiæ.

CAP. CLII.

De Tuscia.

Of Tuscia. TUSCIA⁵ Italiæ est provincia, inter Ligures et Romanam collocata, cui difficilis patet accessus præ montibus et

¹ *scilicet*] quarum nomina sunt.

B.D.

² *Messagetæ*] Magessetæ. B.

³ *ibidem*] ibi. B.

⁴ *ipsorum*] eorum. B.

⁵ *Tuscia*] Thuscia. A.

fluviis, et vocatur *Tuscia*¹ a thuris frequentia. Nam *Of Tuscia*. in exequiis mortuorum thura ibi cremare solebant, quia, ut dicitur, in *Tuscia*¹ aruspicia primitus sunt inventa, nam *Æmilia* in antiquo nominabatur.² Ab Oriente habet *Pisanam*³ et *Florentiam*, a Septentrione *Urbem Veterem*, contra Orientem *Aretenum*,⁴ contra Meridiem *Turchoniam*,⁵ *Parusium* et *Assisum*, quia *Valli*⁶ *Spolitanæ* contiguae sunt⁷ et vicinae; ab Oriente,⁸ *Mare Adriaticum*; ab Occidente, *Mediolanensem*; a Septentrione *Romaniam* et provinciam *Paduanam*. Est autem regio illa multum protensa in longitudine ab Ortu versus Occasum, et latitudinis ab Aquilonari ad Australem. Est enim montuosa et fortissima quoad situm, fertilissima et saluberrima⁹ quoad cibum et solum. Crescunt ibi odorifera et aromatica quæ terram illam maxime locupletant. Fontium calidorum in ea scaturentium abundantia, ipsam gratificat et ditat.

CAP. CLIII.

De Wasconia.

PROVINCIA *Wasconia* est antiquitus comprehensa sub *Of Wasconia*. *Aquitania*, juxta *Pyrenæum*¹⁰ sita, a *Vescæo* oppido nominata. Habet montes *Pyrenæos*¹¹ in uno sui latere, in alio *Mare Oceanum*, in tertio planitiem *Provinciae Tholosanæ*, in quarto *Pictavis* appropinquat. Terra silvestris et montuosa, frugifera, vinifera, ita quod regiones propinquas et vicinas insulas in¹² vini

¹ *Tuscia*] *Thuscia*. A.² *nominabatur*] vocabatur. B.D.³ *Pisanam*] *Hispaniam*. B.⁴ *Aretenum*] *Aracenum*. B. *Aretenum*. D.⁵ *Turchoniam*] *Thusconiam*. B. *Thurconiam*. D.⁶ *Valli*] *Valle*. B.D.⁷ *sunt*] est. B.D.⁸ *Oriente*] habet. add. B.D.⁹ *saluberrima*] uberrima. B.D.¹⁰ *Pyrenæum*] *Pirenū*. B.D.¹¹ *Pyrenæos*] *Pirenos*. B.D.¹² *in*] om. B.

Of Was-
conia.

copiam redundare facit. Hanc regionem Gerona fluvius a Tholosana separat, quæ Wasconiam præterfluens juxta Burdigalem metropolim urbem Wasconiae Oceanum intrat. Hoc Isidorus, libro IX.

CAP. CLIV.

De Venetia.

Of Venetia. VENETIA ab antiquo dicitur provincia sub litore Maris Adriatici, ubi Venetia civitas nunc est sita, usque ad Padum fluvium, quæ¹ dividit civitates inter Pagainenses et Mediolanenses. Multas habet civitates cujus potestas per longissimos maris tractus est hodie usque Aquileiam et Dalmatum. Sclavorum piratarum prædam tyrannicam compescit² et reprimit.³ Insulas et portus, promuntoria et maris sinus sub ejus dominio existentes justissime regit subditos ab hostibus potentissime protegit ac defendit, rempublicam et civilem justissime regit. Nullam sectam divinis contrariam institutis infra suos terminos manere dissimulat aut permittit. Hujus provinciae et præcipue civitatis Venetiae probitates aestimo superfluum enarrare, cum jam omnibus mare navigantibus sit ratificatum.

CAP. CLV.

De Islandia.

Of Islandia. REGIO Islandiae ultima est in Europa, ultra Norwegiam sita, perpetua glacie condensata in remotioribus ejus finibus; protenditur autem super litus Maris

¹ quæ] quod. D.

² compescit] compescuit. B.D.

³ reprimit] repressit.

Oceani versus Septentrionem, ubi mare præ nimio frigore congelatur, habens ab Oriente Scythiam Superiorem, ab Austro Norwegiam, ab Occidente Oceanum Hibernicum, ab Aquilone Mare Congelatum; et est dicta Islandia quasi terra glacie, eo quod ibi esse¹ montes nivei in glaciei duritiam congelati; ibi crystallum invenitur in magna copia. Ibi sunt ursi albi et ferocissimi. Terra illa est sterilis valde quoad fruges, exceptis paucis vallibus in quibus crescunt avenæ, gramina; unde tota illa² vivit communiter de piscibus, de venationibus, et de carnibus pro parte majori. Oves pro frigore ibi vivere non possunt, ideo illius terræ incolæ de ferarum et ursorum pellibus, quos venatu capiunt, contra frigus se vestiunt: alia vestimenta non habent, nisi aliunde deferantur. Gens illa multum corpulenta, robusta et valde alba, piscationi dedita et venationi.³

CAP. CLVI.

De Insulis.

INSULÆ dictæ sunt eo quod *in sælo* sunt⁴ positæ, Of the id est in mare.⁵ Ex his quæque sunt positæ et maxime Islands of the ocean. notissimæ, quas plurimi veterum studio solerti indagaverunt, notandæ sunt: Britannia Oceani insula inter- Of Britain. fuso⁶ mari a toto orbe divisa,⁷ a vocabulo suæ gentis nominata; cujus circuitus quadragies octies LXXV. milia.⁸ Magna in eo sunt flumina, fontes calidi, metallorum larga copia; gagates lapis et margaritæ ibi sunt. Tha-

¹ esse] sunt. B. esset. D.² illa] patria. add. B.D.³ venationi] venusta. B.⁴ sunt] sint. B.⁵ mare] mari. B.D.⁶ interfuso] interfusa. D.⁷ divisa] est. præm. B.D.⁸ milia] miliaria. B.D.

Of the
Islands of
the ocean.

natos insula Oceani freto¹ Gallico a Britannia est separata, dicta Thanatos a morte serpentum; unde asportata terra quoquo gentium vecta sit et aspersa, angues illico perimit. Tile² ultima Oceani insula inter Septentrionem et Occidentem, a sole nomen habet, quia in ea æstivum solstitium sol facit, et nullus ultra eum dies est; unde pigrum et concretum mare ejus est. Orcades insulæ contra Britanniam positæ numero XXXIII, quarum XII. desertæ et XIII. incoluntur. Scotia eadem et Hibernia Britanniae proxima ab Hiberno dicta. Gades insula in fine Boetice sita dirimit Europam ab Africa, in qua Hercules Columnæ visuntur. Est³ autem a terra CXX. passibus divisa. Nascitur in ea arbor similis palmæ, cujus gummi vitrum infectum ceranniam gemmam reddit. Fortunatæ Insulæ a vocabulo dictæ quasi felices et beatæ, unde Gentilium error et sæcularium poetarum carmina propter soli⁴ fecunditatem et varium fructuum et herbarum ubertatem, easdem esse Paradisum putaverunt. Sitæ sunt in Oceano contra lævam Mauritanie, Occiduo proximæ et interjecto mari discretæ. Gorgones⁵ insulæ Oceani obversæ promontorio quod vocatur Esperacerus, quas coluerunt feminæ aliti⁶ pernicitate;⁷ distant autem a continenti terra bidui navigatione. Hesperidum insulæ vocatæ a civitate Hesperido quæ fuit in finibus Mauritanie; sunt autem ultra Gorgones sitæ, in quarum hortis fingunt fabulæ draconem pervigilem aurea mala servantem. Crisse et Argire⁸ insulæ in Indico Oceano sitæ, adeo fecundæ copia metallorum ut plerique au-

¹ *freto.*] The *to* interlined in A.

² *Tile*] i.e. Thule.

³ *Est.*] Twice in B.

⁴ *soli*] *solla*, traced in marg. A. in a different hand from that of the text.

⁵ *Gorgones*] al. Gorgades.

⁶ *aliti*] *alitæ*. B.D.

⁷ *pernicitate.*] The accent over the second *i* in A. is in blacker ink than that over the first and of the context.

⁸ *Crisse et Argire*] i.e. Chryse et Argyre.

ream superficiem et argenteam habere prodiderunt. Of the
Tabrotana¹ insula Indiæ subjacens ad Eurum; sunt ibi Islands of
dus æstates et duo hyeme;² omni tempore virent folia, the ocean.
ut prætactum est. Hucusque sunt Oceani insulæ.

CAP. CLVII.

AB Hellesponto usque ad³ Gades in Mari Magno Of the
insulæ constitutæ. Cyprus insula a civitate Cypro Islands of
quæ in ea est nomen accepit; ipsa est et Paphus Veneri terranean.
consecrata, in Mari Carpathio, Austro vicina, famosa
quondam divitiis et maxime æris.⁴ Creta Græciæ
insula est, vergens contra Peloponnensem; est enim
inter Ortum et Occasum longissime porrecta, a Sep-
tentrione Græciæ æstibus, ab Austro Ægyptiis undis
perfusa; habuit quondam centum urbes nobiles, unde
Ecantopolis⁵ dicta est; prima remis et sagittis claruit,
prima literis jura indixit, turmas equestres prima
docuit,⁶ studium musicum ab ideis dactylis in ea est
cœptum. Ibi serpens nulla,⁷ larga est vitibus et ar-
boribus. Spalangos⁸ venenatos gignit, et lapidem qui
ideus⁹ dactulus¹⁰ dicitur. Abydos insula in Europa,
super Hellespontum posita, angusto et periculoso mari
separata; in quo Xerxes rex pontem fecit de navibus
et in Græciam transivit. Coos insula in provincia
Atticæ, in qua Ipocras¹¹ medicus natus est. Hoc Varro
testatur. Ars lanificii in ornamentum feminarum
prima claruit.¹² Insulæ Cyclades antiquitus Græciæ
fuerunt; quidam tamen sic eas vocatas dicunt propter

¹ *Tabrotana*] al. *Taprothana* vel
Taprobana.

² *duo hyeme*] *dus hyemes*. B.D.

³ *ad*] om. B.D.

⁴ *Nota*. in marg.. A.D.

⁵ *Ecantopolis*] *Erancopolis*. B.D.
corr. *Hecatompolis*.

⁶ *docuit*] *edocuit*. B.

⁷ *nulla*] *nullus*. B.D.

⁸ *Spalangos*] al. *Phalangos*.

⁹ *ideus*] *idulus*. B.

¹⁰ *dactulus*] *daetylus*. D.

¹¹ *Ipocras*] i.e. *Hippocrates*.

¹² *claruit*] *ibi præm.* B.D.

Of the
Islands of
the Medi-
terranean.

scopulos qui in earum sunt circuitu. Numero sunt LIIII., tendentes a Septentrione in Meridiem; habent L. milia passuum a Septentrione in Meridiem et L. milia passuum ab Oriente in Occasum; præterea, ut dicit Orosius, ab Oriente est Rhodus, a Septentrione¹ Tenedo, a Meridie Capados,² ab Occasu Cytheras, ab Oriente litoribus Asiæ finiuntur, ab Occidente Mari Icario, a Septentrione Mari Ægæo, a Meridie Mari Carpasio. Corsica est insula corpore angulosa; habet portum urbis Romæ, a Meridie Sardiniam,³ ab Occasu insulas Baleares, a Septentrione Ligusticum sinum, et tenet in longum CLXIIII. passuum, in latum milia XXVI. Delos⁴ insula in medio Cycladum sita, et dicta Delos eo quod post diluvium regis Oggi temporibus, cum orbem multis mensibus⁵ nox obnubilasset, ante omnes terras primus⁶ radiis solis est illuminata. Sortita est ex eo nomen, eo quod ibi sol prius sit manifestata, nam Græci *delon* manifestum vocant. Ibi primitus visæ⁷ sunt coturnices, quas⁸ Græci *ortigias* vocant. In hac insula Latona enixa est Apollinem et Dianam. Delos enim nomen est civitatis et insulæ. Rhodos prima insula Cycladum est ab Oriente, in qua rosæ capitulum inventum est, cum ibi civitas conderetur; ex qua et⁹ urbs et insula Rhodos est appellata. In hac urbe fuit¹⁰ colossus (id est, statua,¹¹) æreus LXX. cubitorum altitudine. Fuerunt et alii colossi minores,¹² numero C. Tenedos, una ex Cycladibus, a Septentrione sita, in qua olim civitas Athenæ

¹ *Septentrione*] est. add. B.D.

² *Capados*] Carpathos?

³ *Romæ, a Meridie Sardiniam*, &c.] *Romæ a Meridie. Sardiniam* &c. A. corr. *Romæ ab Oriente, a Meridie Sardiniam*, &c.

⁴ Nota. in marg. A.D.

⁵ *mensibus*] noctibus. B.

⁶ *primus*] prima. B.D.

⁷ *visæ*] visi. B.D.

⁸ *quas*] quos. B.D.

⁹ *et*] om. B.D.

¹⁰ *fuit*] om. B.D. Nota. in marg. A.

¹¹ *id est statua*] Written over *colossus* in A. in the author's hand without any mark referring it to a place in the text. id est status? D. om. B.

¹² *minores*] om. B.D.

condita est; unum nomen insulis et urbe fuit. Nam *Thenes* Græce *infamatus* Latine, quia cum noverca sua concubuit, inde fugiens hanc insulam et¹ cultoribus reliquit.² Inde *Tenes*³ ipsam obtinuit, unde nomen exortum est. *Carpathos*⁴ insula una ex *Cycladibus* a Meridie posita⁵ contra *Ægyptum*, a quo Mare *Carpathium* appellatum est, vocata⁶ propter velocitatem cursuum. Est enim inter *Ægyptum* et *Rhodum*. Ex hac insula dicuntur magnæ naves⁷ et spaciosæ processisse.⁸ *Cythera* insula una ex *Cycladibus* ab Occiduo sita, cui⁹ nomen prius fuit *Porphyris*,¹⁰ eo quod *Venus* ibi nata sit. *Icaria* una ex *Cycladibus*, quæ mari *Icario* nomen dedit. Dicitur autem *Icaron* Cretensem ibi interiisse naufragio, et de exitu hominis nomen loco¹¹ impositum, *Naxon* insula a *Dionysio* dicta, quasi *Dionaxon*,¹² quod¹³ fertilitate vitium cæteras vincit¹⁴ insulas; est enim a *Delo* XVIII. milium¹⁵ spatio separata, ex qua olim *Jupiter* fertur adversus *Titanas* fuisse profectum. *Cyclos* ex numero *Cycladum* una, omnium insularum rotundissima, unde ita nuncupata.¹⁶ *Paron* a *Parea*¹⁷ dicta; historia dicit *Philomelum* et *Plutonem* a *Jasone* natum¹⁸ fuisse, et ex *Philomelo* *Pareatam* genitum, qui de suo nomine *Paron* insulam et oppidum nominavit. Gignit marmor candidissimum; mittit etiam sardam lapidem, marmoribus præstantiorem. *Chion* insula *Syra* lingua appellatur insula, eo

Of the
Islands of
the Medi-
terranean.

¹ et] om. B.D. corr. a?

² reliquit] corr. obtinuit?

³ *Tenes*] decies. is traced in marg. A. by a different hand from that of the text.

⁴ *Carpathos*] *Carpacos*. A.B.D.

⁵ posita] est. add. B.

⁶ vocata] vocatum. B.D.

⁷ naves.] Interlined in A. in the author's hand in blacker ink than that of the context.

⁸ Est enim . . . processisse] om. B.D.

⁹ cui] ejus. B.D.

¹⁰ *Porphyris*] *Pophireus*. B. *Porphyris*. D.

¹¹ loco] est. add. B.D.

¹² *Dionaxon*] *Dianaxon*. B.

¹³ quod] quia. B.

¹⁴ vincit] Twice in D. the first erased.

¹⁵ milium] miliarium. B.D.

¹⁶ nuncupata] est. add. B.D.

¹⁷ a *Parea*] *apea*. D.

¹⁸ natum] natos. B. natis. D.

Of the
Islands of
the Medi-
terranean.

quod ibi mastix gignitur; Syri enim *Cio* masticum¹ vocant. Samnum² insula est in Mari Ægeæ, ubi nata est Juno, ex qua fuit Sibylla Samna³ et Pythagoras Samnus, a quo philosophiæ nomen inventum est. In hac insula prius inventa sunt vasa fictilia, unde vasa Sampnea⁴ dicta sunt. Sicilia a Sicano rege nominata est Sicania; deinde a Siculo fratre Itali est vocata Sicilia; prius autem dicta est Trinacria, propter tria promontoria, scilicet, Pelorum, Pachynum, Libbæum.⁵ *Trinacre* Græcum est⁶ quod Latine dicitur *triquadra*, quasi in tres quadras divisa. Hæc ab Italia modico freto discreta, Africum Mare prospectans,⁷ auro abundans, ventis et sulphure plena,⁸ unde ibi Ætnæ montis extant incendia; in cujus freto Scylla est et Charybdis, a quibus navigia absorbentur aut colliduntur. Fortis patria fuit, quondam Cyclopum et post nutrix tyrannorum. Metropolim habet Syracusas; gagates ibi multus et corallum multum. Omnis ambitus ejus clauditur stadiis tribus milibus; Sallustius autem dicit Italiæ conjunctam fuisse Siciliam, sed medium spatium impetu maris divisum per angustiam scissum. Taplum⁹ insula stadiis x. a Sicilia remota et planior. Æoliæ¹⁰ insulæ sunt Siciliæ ab Æolo Hippotæ filio, quem poetæ ferunt regem ventorum fuisse. Varro dicit ipsum fuisse rectorem harum insularum, et quia ex earum nebulis et fumo futuros prædicabat¹¹ flatus ventorum; unde ab imperitis visus¹² est ventos in sua potestate tenuisse. Eædem insulæ Vulcanæ dicuntur, eo quod ipsæ, sicut Ætna, ardeant.¹³

¹ *Cio masticum*] Chiomasticum. B.D.

² *Samnum*] corr. Samos.

³ *Samna*] Samina. B. corr. Samia.

⁴ *Sampnea*] Samina. B. corr. Samia.

⁵ *Libbæum*] corr. Lilybæum.

⁶ *est*] om. B.D.

⁷ *prospectans*] prospectat. B.D.

⁸ Nota. in marg. A.D.

⁹ *Taplum*] corr. Tapsus.

¹⁰ *Æoliæ*] Collæ. B.

¹¹ *prædicabat*] prædicebat. B.D.

¹² *visus*] visum. B.

¹³ *ardeant*] ardent. B.D.

Sunt autem IX. habentes propria nomina quarum prima dicitur Liparus, secunda Gerara¹ eo quod col- libus emineat. Reliquæ vero Strongyle, Didyme, Erifusa, Festia,² Fenicus,³ Sevoni.⁴ Monstripodæ Sonoræ⁵ quia nocte ardent Æoliæ dicuntur. Sctoeccades⁶ insulæ Massiliensium LX. milium⁷ spatio a terra in fronte Narbonensis provinciæ ubi Rhodanus fluvius in mare intrat; dicunt quidam has operari et in ordinem poni. Sardus Hercule procreatus cum magna multitudine a Libya profertus⁸ Sardiniam profectus eam sic nominavit. Terra patet in longitudine milia⁹ CXL, in latitudine XL. In ea neque serpens gignitur neque lupus, sed solifuga¹⁰ tantum, animal exiguum, hominibus perniciosum; venenum ibi non habetur. Fontes habet calidos infirmis utiles, metalla præbentes, ferens furibus cæcitatem. Ebosus insula Hispaniæ, non procul ab Ronio,¹¹ quasi Eborus; nam LXX. stadiis ab eo distat; ejus terram serpentes fugiunt; huic Colubraria est contraria, nam illa foetat¹² cum anguibus. Balears Insulæ sunt Hispaniæ, Aphrodisiades et Gemnaside,¹³ Major et Minor; unde vulgariter Majorica et Minorica nuncupantur. In his insulis primitus inventa est funda cum qua emittimus lapides, unde Balears diotæ sunt; *belli* Græce dicitur *mittere* Latine, unde *balista* quasi *missa* et fundabulum. Unde Virgilius; "Balearis verbera fundæ." Hoc Isidorus Etymologicus de Insulis et earum naturis.

¹ Gerara] al. Hiera.

² Festia] al. Hephestias.

³ Fenicus] al. Phœnicusa.

⁴ Sevoni] al. Evonimos.

⁵ Monstripoda Sonoræ] om. B.D.

⁶ Sctoeccades] Scoecades. B. Stoeccades. D.

⁷ milium] miliarum. B.D.

⁸ profertus] profectus. B.D.

⁹ milia] om. B. miliaria. D.

¹⁰ solifuga] soli fuga. B.

¹¹ Ronio] Roma. B.D. corr. Zanio.

¹² foetat] foetet. B. foedet. D.

¹³ Gemnaside] corr. Gymnasie.

CAP. CLVIII.

How Gaul
acquired
the name
of France.

DE Gallia qualiter nomen amisit et Francia vocatur ostendamus. Gallia quondam apud Julium Cæsarem fuerat tripartita, modo ob varios rerum eventus a Rheno fluvio usque Secanam fluvium Gallia Belgica seu Francia proprie dicitur; inde usque Ligurim Gallia Lugdunensis, quæ nunc Superior Burgundia dicitur. A Ligerim¹ usque Garronam² fluvium Gallia Aquitannica. Cujus pars superior a celsitudine montium qua præminet Celtica dicitur. A Garrona usque Fretum Mediterraneum seu Pyrenæos Montes Gallia Narbonensis dicitur, quæ partim Gothia, partim Wasconia dicitur. In omni prorsus Gallia sunt provinciæ decem, quarum omnium melior est Aquitannia. Gens Francorum a Trojanis duxit originem. Armenon³ post captam Trojam cum suis profugis per Paludes Mæotides, per quæ⁴ fluvium⁵ Tanai Pannoniam intrat, urbem Sicambriam fundavit; a quo dicti sunt Sicambri, quorum duces fuerunt Trogotus et Francus, a quo Franci⁶ nominati sunt. Turpinus de Gestis Karoli ait: Postquam Karolus, subjugata Hispania, Parisium remeasset, volens honorare Beatos⁷ Jacobum et Dionysium misit omnes servos per Galliam de cujus dominio forent quod quilibet quatuor nummos ad fabricam ecclesiæ Reati Dionysii offerret, pro qua oblatione concessit⁸ eis libertatem, unde liberi in Gallica lingua Franci vocabantur.

¹ a *Ligerim*] Algeri. D.

² *Garronam*] Garconam. B.

³ *Armenon*] Origo Francorum.
in marg. B. Armenē. D.

⁴ *quæ*] quas. B.D.

⁵ *fluvium*] fluvium. B. corrected.
into *fluvius*.

⁶ Quomodo hoc nomen Francia
primo nominatur. in marg. A.D.;
in faint ink in D.

⁷ *Beatos*] Beatum. B.D.

⁸ *ecclesiæ* *concessit*.]
Omitted in the text of D. but added
in the margin.

Eo tempore Sicambria, Franco duce, sive a feritate dicti Franci, regem sibi Ferramundum filium Marco creaverunt et terram a Sicambria usque Rhenum fluvium subegerunt. Quo defuncto, Clodoweum filium ejus substituerunt. Post hæc Rhenum transeuntes usque Ligerim totam terram a Romanis abstulerunt. Medio tempore, prædicante Beato Remigio, Clodoweus rex Christianus factus est, Gothos Arrianos jussu Romanorum ibi existentes depulit. Quo mortuo, Childbertus filius Clodowei cum tribus filiis suis¹ propriis, scilicet, Theodorico, Glodomiro, et Clotario regnum tenuit, tempore quo papa Gregorius floruit; post quem Clotarius frater ejus² qui Beatam Rhadegundam desponsavit. Post eum Childericus, filius ejus, cum tribus filiis suis Cariberto, Gundiano, et Sigisberto: post Childericum Clotarius ejus filius, qui genuit Dagobertum et Batildem ejus sororem. Sub isto Dagoberto fuit Pippinus major domus regis, tempore Heraclii imperatoris. Post Dagobertum, Clodoweus filius ejus, cujus tempore translatus est corpus Sancti Benedicti de Monte Cassino in Floriacum. Post Clodoweum, Hlotarius³ filius ejus regnavit, post quem frater ejus Theodoricus; Ebronius tunc fuit major domus regis, qui Beatum Leodegarium⁴ trucidavit. Post quem Clodoweus filius ejus, cui Childbertus frater ejus junior, cui Dagobertus filius Childberti, post quem regale genus Franciæ defecit.⁵

Post ipsum Daniel clericus, quem Franci Childericum vocaverunt, sed mutato nomine; post quem Theodoricus propinquus ejus, cui successit Hildericus frater ejus, qui ob inertiam solio depositus et clericus factus in monasterio private vixit. Sic defecit linea Ferramundi

¹ *suis*] om. B.D.

² *frater ejus*] om. B.

³ *Hlotarius*] Clotarius. B.D.

⁴ *Leodegarium*] Leadigarum. D.

⁵ Genus Franciæ defecit. in marg.

D.

How Gaul acquired the name of France. per viros, sed mansit¹ per Batildem Dagoberti sororem, quæ nupsit Ausberto, qui genuit Arnaldum, cujus filius Arnulfus duxit filiam ducis Pippini, qui major erat in domo Dagoberti fratris ejusdem Batildis. Isto Arnulfo episcopo facto Angesilus² filius ejus regnavit et genuit Pippinum qui Vetulus seu Brevis³ dictus est qui Pippinus genuit Karolum Martellum vel Cutidem nominatum, qui Karolus genuit Pippinum Secundum et Karlomanum⁴ postea monachum.

Hic Pippinus II. ex Batilda prædicta regium genus ducens, post depositionem Hilderici voto totius militiæ et auctoritate Zakariæ papæ rex Francorum effectus est. Qui genuit Karolum Magnum, qui post obitum patris sui anno DCC.⁵ in regem erigitur,⁶ quem Romani postea advocatum Beati Petri præfecerunt. Deinde patricium, deinde imperatorem et Augustum, a quo tempore regnum Constantinopolitanum a Romanis defecit, et ad Francos transiit.⁷

Galliam dudum tenuerunt fortes Coloni qui totius orbis dominatores Romanos multiplici bello protriverunt.⁸ Tandem subacta⁹ est sub Caio Julio et per Romanos occupata per cccc.¹⁰ circiter annos,¹¹ usque ad ultima Valentiniani tempora, quando ex diversis mundi partibus gentes eam invasit.¹² Primo namque Wandalii et Huni, post Suevi et Burgundi, post Gothi et Si-

¹ Femina suor sit in regno F[rancis]. in marg. B., the omitted portion having been taken up in binding.

² Angesilus] Angelisus. B

³ Brevis] Bernis or Bervis. B.D.

⁴ Karlomanum] Carolum magnum. D.

⁵ dcc.] 7. A. followed by 69 erased. 7. B.D. Pater Karoli Ma[gni] in marg. B., the bracketed part having been taken up in binding.

⁶ erigitur] ellgitur. B.D.

⁷ Regnum Constantinopolitanum transiit a Romanis ad Francos. in marg. D.

⁸ protriverunt] contriverunt. B.D.

⁹ subacta] sublata. B.

¹⁰ cccc.] 4. A.

¹¹ Nota quomodo Gallia dominabatur et postea opprimebatur. in marg. D.

¹² invasit] invaserunt. B.D. Afflictio Gallis. in marg. A.D.

cambri, ultimo Norwagenses et Dani, sedes suas in ea fecerunt. How Gaul
acquired
the name
of France.

Sunt¹ in ea istæ provinciæ: Flandria, Brabantia, Picardia, Normannia, Pictavia, Aquitannia, Minor Britannia, Andegavia, Wasconia, Burgundia, Salvia, Alvernia, Minor Campania.

Burgundia a burgis dicta, eo quod ab Austro Gothi Italiam vastavere et ibi fecerunt burgos, et oppida versus Alpes. Multum enim est frigida, quia ibi incolæ ex frequenti usu æquarum nivealium efficiuntur sub mento² turgi[di] et strumosi. In Francorum etiam regno juxta Castrum Placense est fons masculorum usibus congruens, feminarum nequaquam. Cujus aqua nulla arte, nullo igne potest calefieri.³

CAP. CLIX.

DE terra Hiberniæ quod est omissum inserere non est pudendum. Dicitur enim quod ante Diluvium a gigantibus fuerat occupata. Supervenientibus⁴ eis duo fratres Hispannici, scilicet, Heberus et Hermonnius, qui⁵ magnam stragem in⁶ gigantibus ingesserunt. Of Ireland.

Deinde post Diluvium terra illa fuit inhabitata a quodam magnate qui fuit Prehennii⁷ nepos, qui turrim construxit cum Nemprotide, qui magnas vocabatur Gatelus; hic post linguarum confusionem apud turrim in diversis⁸ linguis fuit peritus.⁹ Hic duxit filiam Pharaonis regis Babylonis in uxorem, nomine

¹ Provinciæ de Gallia. in marg.

A.D.

² sub mento] om. B.D.

³ Nota fontem mirabilem. in marg.

D.

⁴ Supervenientibus] Supervenientes. B.D.

⁵ qui] om. B.D.

⁶ in] om. B.D.

⁷ Prehennii] Prehennius. ? D.

⁸ diversis] multis et. præm. B.

⁹ peritus] valde. præm. B.

Of Ireland. Scotam, ex quibus descenderunt Hibernienses;¹ unde illo rege per centum et XL.² annos vivente vocati sunt terræ habitatores Gatuli a rege Gatelo sic nominata.³ Hic idioma illorum composuit quod usque hodie *Gatteluk* dicitur, quod sonat lingua Anglicana⁴ *collectio plurium*. Manebant enim ibi per M.DCCLXVIII. annos; et, ut fertur, ex aeris rarefactione omnes infra tres menses extincti sunt.

Tandem Gurguncius⁵ Belini regis Britanniae filius, de Dacia per Orchades Insulas navigans de Hispania Basclenses mare saeviente quassatos adinvenit; qui locum habitationis a rege petentes ad Hiberniam tunc vacuam illos transmisit, rege eis ductores⁶ de suis annuente; ex quo patet illam terram ad dominium Britanniae pertinere.

Arrival of
S. Patrick.

Post longa tempora venit Sanctus Patricius Sancti Martini Turonensis episcopi sororis filius, et eis fidem Christi edocuit. A cuius adventu usque ad tempus⁷ Sedlundii⁸ regis XXXIII. reges per annos CCC. in Hibernia regnaverunt. In hujus Sedlundii⁹ tempore Norwagenses, duce Turgesio, terram illam occupaverunt, factis per loca fossatis profundis, castella simplicia, duplicata, et triplicata ex muro, adhuc integra et vacua, erexerunt. Sed populus Hibernicus de castellis non curat, silvis utitur pro castris, paludibus pro fossatis.

Britannici dicunt Gurmundum de Africa Hiberniam sibi subjugasse, et illa fossata et muralia fecisse. Hibernici vero nihil de eo sentiunt, sed quod patriam vastavit et depopulavit, omnino alia attribuunt Tur-

¹ Origo Hiberniensium. in marg. B. and in different ink: et quare dicitur Hibernia supra fo. 7. in marg. B. Quomodo Hibernia ad Britanniam pertinet. in marg. D.

² XL.] 5. B.

³ *nominata*] nominato. B.D.

⁴ *Anglicana*] Latina. B.D.

⁵ Hybernia sub dominio Britanniae. D.

⁶ *ductores*] ductorē. B.D.

⁷ *ad tempus*] adventum. B.

⁸ *Sedlundii*] Sedlundi. B.D.

⁹ *Sedlundii*] Sedlundi. B. Sedundi.

gesio. Gurmundus postea Britanniam destruens et Of Ireland. Galliae adiens ibi interiit. Turgesius in Hibernia ob amorem unius mulieris dolo jugulatur.

Turgesio occiso, Medes rex Hibernicus regnavit per annos XXX., quousque sub pacis obtentu et mercationis exercendae de Norwegiae partibus tres fratres mercatores cum eorum sequela Hiberniae advenerunt; quorum nomina sunt: Amelanus, Siracus, et Yuorus. De consensu Hiberniorum otio deditorum maritima loca occupantes,¹ Dubliniam, Waterfordiam, et Limericum construxerunt; qui tandem numero succrescentes contra indigenas rebellaverunt et usum securium, quod Anglice dicitur *Sparth*,² ad terram illam primo portaverunt. Et sic a tempore Turgesii usque ad ultimam³ monarchiam Roderici Connacciae⁴ regem, in Hibernia reges XVII. regnaverunt. Et sic in universo a primo Hermione qui cum gigantibus congressus est ultimo usque Roderico,⁵ quem subjugavit rex Henricus Angliae quartus XXIX. anno aetatis suae, regni sui XVII., ab Incarnatione Domini M.CLXXII.⁶ rexerunt Hiberniam reges CLXXXI. non coronati, non uncti, non haereditarii, sed potestate succedentes.

CAP. CLX.

GENS terrae illius barbara, bellicosa, inhospita, in Character- culta, fasque nefas pro eodem ducunt. Gens illa habitu istics of its singularis, victu parva, animo saeva, affatu aspera, ants. carnes, fructus pro esu capiunt, lacte pro potu contenti

¹ Dinelyn. Waterford. Limerik. in marg. A.D.

² *Sparth*] *Sparth*. in marg. A.D. The *th* in A. is the Anglo-Saxon "th hard" of Rask.

³ *ultimam*] ult^m. A. ultimum. B. On an erasure in D.

⁴ *Connacciae*] Connaxiae. B.

⁵ *Roderico*] Rodericum. B.D.

⁶ Nota. in marg. D.

Ireland:— sunt. Gens illa ludis et otio dedita, plus venationi
Character- quam labori agriculturæ intendunt. Gens illa post
istics of its ortum dure nutritur, moribus et vestibus ab aliis
inhabit- nationibus divisa; laneis bracciis et caligis simul an-
ants. nexis, capuciis strictis trans humeros deorsum cubito
tenus protensis, et vice palliorum nigris faldingis
utuntur.

Equitando frænis non utuntur nisi cum quibus
equi vel equæ pabula comedunt. Non scellis sed
panellis utuntur, quod lingua eorum *pilin* vocant;
non ocreis, non calcaribus, sed virgam in manu
gerentes in parte superiori quadrifurcata ad equos con-
citandos. Inermes pugnant binis lanceis aut trinis
cum securibus amplis; una manu tantum configunt,
lapides pugillares in alia deferunt.

Their in-
dolence.

Gens illa silvestris, agriculturam spernens, pascuis
tantum utens; barbis et comis¹ et præcipue in occi-
pitio nutriunt; non lino non lanificio nec aliquo mer-
cationis genere, non ulla mechanicarum arte² vitam
producunt; sed otium delicias reputant, labore carere
divitias deputant. Tympano et cithara cum æneis
chordis³ pro musica gaudent. Scotia vero lyra, tym-
pano, et choro, raro viala; Wallia, tibicina, lyra et
choro.

Their
fickleness.

Gens illa in montibus nondum Deo decimas solvunt,
non rite matrimonia contrahunt, non incestus vitant,
sed fratres fratrum uxores ducunt; proditionibus in-
sistunt. Insidias sequuntur. Securim in manu pro
baculo portant, qua sibi considerentes præoccupant.

Gens illa versipellis, inconstans, varia, versuta, cujus
magis timenda est Mars quam ars, malitia⁴ quam mili-
tia; non in bello fortes, non in pace fideles. Illum⁵
quem dolo volunt opprimere dicunt se esse compa-

¹ *barbis et comis*] barbas et comes.
B. barbas et eomas. D.
² *non ulla . . . arte*] om. B.

³ *chordis*] cordibus. B.
⁴ *Malitia*. in marg. A.
⁵ *Illum*] Illi. B.D.

triotæ,¹ fraternitatem consecrant, fœdera conjungunt, in Ireland:—
 qua² alter alterius sanguinem sponte fusum sitiunt; Character-
 alumnos et collactaneos³ aliquantulum diligunt, fratres istics of its
 et cognatos persequuntur, vivos decipiunt, mortuos inhabit-
 ants.
 uloiscuntur.

In hac gente quamplures viri sedendo, mulieres
 stando urinam emittunt. In⁴ hac terra et in Wallia
 vetulas quasdam in formam⁵ leporinam dicunt se
 transmutare, ubera vaccinea sugendo, alienum lac
 furendo, leporarios magno cursu fatigando.

In hac insula multa sunt miranda. de quibus aliqua
 paucula tangam, quæ quidem in illis partibus adhuc
 visuntur.

CAP. CLXI.

De Mirabilibus Hiberniæ.⁶

Est in parte Boreali Hiberniæ insula viventium in Ireland:—
 qua mori nemo potest, sed cum detenti diutino fuerint The won-
 languore, ad proximam deferuntur insulam, et statim ders of
 moriuntur.

Est alia insula in qua mulieres parere non possunt,
 concipere possunt.

Est et alia in qua mortuorum corpora putrescere
 non possunt.

Est lacus in Ultonia insulam continens bipartitam,
 pars una visitationibus Angelorum assueta, altera Dæ-
 monum incursibus⁷ fatigata, in qua est Purgatorium The Pur-
 Sancti Patricii, quod quidem obtinere precibus meruit gatory of
 ad confirmationem dicti sui, dum populo incredulo de S. Patrick.

¹ *compatriotæ*] compatriotas. B.D.

² *qua*] quibus. B.D.

³ *collactaneos*] collactaneos. A.
 collectaneos. B.

⁴ Pro venatoribus. in marg. A.D.

⁵ *formam*.] On an erasure in D.

⁶ *De Mirabilibus Hiberniæ*] om. B.

⁷ *incursibus*] cursibus. B.D. De
 Insulis Angelicis et Diabolicis in
 marg. A.D.

Ireland:—
The won-
ders of.

justorum gaudiis, de¹ malorum pœnis prædicaret, dictis suis² fidem non dederunt. Si quis, ut asserunt, hujus loci tormenta ex juncta eis³ pœnitentia sustinuerint, pœnas Infernales nisi fuerit impœnitens non subibit.

Est in⁴ insula in solio Conacti a Sancto Brandano consecrata muribus carens, ubi humana corpora non humanantur nec putrescunt sed desiccata corpora reseruantur sub divo incorrupta.

Est fons in Momonia cujus aqua si quis abluitur, pro parte vel pro toto canus efficitur.

Econtra in Ultonia est fons, si quis illa intinctus fuerit, de cætero non canescet.

Apud Glindoletam juxta oratorium Sancti Keyuini salices poma proferunt, magis salubria quam sapida, quæ sanctis suis precibus a Domino impetravit pro salute servi sui infirmati.

Est lacus in Ultonia satis piscosa,⁵ ex quo Banna fluvius usque in Oceanum Boreale se transfundit. Huic lacui talis initium casus dedit celebre.

Quondam apud loci illius incolas fuit vitium cum brutis animalibus coeundi, pro quo vitio Deus⁶ voluit ulcisci; unde fons quidam fuit in illis partibus qui dum ex prisca reverentia discoopertus relinqueretur, tanta statim inundatione fons ille exuberabat⁷ quod totam provinciam submergebat; unde contigit ad fontem mulierem aquam hausisse, qua necdum fonte signato, muliere ad parvulum vagientem festinante, fons iste ita evomuit ut mulierem cum parvulo submersit et totam provinciam stagnum fecit. In hujus rei argumentum piscatores hujus terræ testes sunt. Nam turres, domos, tecta, ecclesias, more illius patriæ⁸ fabricata in præsentem diem serenis temporibus sub aquis visuntur.

¹ *de*] et. præm. B.D.

² *suis*] suis. add. A.

³ *juncta eis*] injuncta ei. B. juncta ei. D., the *s* having been erased.

⁴ *in*] om. B.

⁵ *piscosa*] piscosus. B.D.

⁶ Vindicta Dei. in marg. A.D.

⁷ *exuberabat*] exsuperabat. B.

⁸ *patriæ*] terræ. B.

Apud¹ Australem Hiberniam in provincia Ossoriensi Ireland:—
 quolibet septennio per imprecationem cujusdam sancti The won-
 abbatis duo conjugati, scilicet, vir et mulier, a finibus ders of.
 propriis et a forma propria exulare coguntur. Nam
 formam lupinam utriusque sexus induentes, completo
 septennio si fuerint superstites, aliis duobus loco il-
 lorum subrogatis, ad pristinam redeunt tam patriam
 quam naturam.

Est lacus in illa terra quod si² palus ligneus in ea³
 figatur, pars quæ in terra est erit ferrea; quæ in
 aqua, lapidea; quæ super aquam, lignea manet.

Est enim⁴ ibi lacus in quem si projeceris virgam
 coruli, convertitur in fraxinum, et econtra.

In Lagenia sunt aves Sancti Colmanni manibus ho-
 minum assuetæ, quibus si injuria fiat, aves non redeunt,
 et aquæ statim amarescunt et foetent, et injuriator
 vindictam non evadet, nisi satisfactio condigna⁵ sub-
 sequatur.

Sunt illius terræ homines præ aliis impatientes et The vin-
 ad vindictam præcipientes, unde Sancti illius terræ præ dictiveness
 cæteris regionibus vindicis animi esse dinoscuntur. of the
 Clerus terræ hujus castitate pollet, orationi vacat, Irish.
 abstinentiæ per diem artificialem indulget, noctem
 assidua potatione fœdat, ita ut pro miraculo habetur,⁶
 quod ubi vina dominantur, Venus non regnat.

Et sicut inter eos mali sunt pessimi, ita boni quamvis The great
 pauci⁷ sunt optimi. excellence
 of the few

Prælati in corrigendis excessibus sunt desides, con- good Irish.
 templationi et otio vacantes, non prædicationi nec
 correctioni; unde omnes Sancti terræ hujus pæne sunt
 confessores, et nullus martyr.

In hac etiam terra sunt baculi curvi, campanæ,
 libelli, et alia hujusmodi, sicut in Wallia, pro reliquiis

¹ Nota inauditum. in marg. A.D.

² si.] Two erased words, the
 latter subpuncted, follow in A.

³ ea] eo. B.D.

⁴ enim] om. B.

⁵ condigna] digna. B.D.

⁶ habetur] habentur. D.

⁷ quamvis pauci] om. B.

Ireland:—habita, ita ut sacramenta vel iuramenta super hoc
 Sacred multo magis quam super Evangelia vereantur; quia
 relics in. de falso super illis iuramento pluries vindicta inse-
 quitur, ideo verentur super illa jurare. Inter quæ præ-
 cipuus videtur baculus Jesu apud Dubliniam, per
 S. Patrick's quem, ut aiunt, Sanctus Patricius de illa patria vermes
 staff. eiecit venenosos; sed monachus Cestriæ,¹ novus chro-
 nographus² dicta³ antiquorum vilipendit in aliquibus,
 The monk of scilicet, Bedæ, Hieronymi, et Isidori. In suo libello
 of Chester disregards dicit quod probabilius est illam insulam ab initio ab
 ancient authorities. hujusmodi venenosis fuisse destitutam. Nam omnia
 venenosa illuc allata statim moriuntur.

Natural Terra hæc⁴ magis vaccis quam bobus, pascuis quam
 products of frugibus, gramine quam grano, fœcunda abundat; hæc⁵
 Ireland. terra salmonibus, murenis, anguillis et cæteris marinis
 piscibus abundat. Aquilis, gruibus, pavonibus, cotur-
 nicibus, nisis, falconibus et accipitris locupletatur.
 Lupos, vulpes, mures nocivos⁶ habet. Araneas, san-
 guisugas, lacertas habet innocuas, mustelas parvas
 sed valde animosas.

Habet etiam aves quas vocant bernaces,⁷ avibus sil-
 vestribus similes, qui⁸ de lignis contra naturam sunt
 abjecti; quibus viri religiosi tempore jejuniorum ves-
 cuntur, eo quod de coitu vel de carne minime creantur.
 Abundat⁹ terra illa melle et lacte, vinis non vineis, sed
 quamvis Beda dicat eam vinearum non expertem, et
 Solinus et Isidorus apibus eam carere asserant, cir-
 cumspectius e diverso scripsissent si eam vineis carere

¹ Cestriæ] om. B.D.

² chronographus] Cestriæ. add.
 B.D.

³ The first word of f. 41. A.
 headed: De Hibernia et Scotia. Mo-
 nachus Cestriæ in marg. A. written
 upon an erasure of which the words,
 De Hybernia, are now legible.

⁴ hæc] illa. præm. D.

⁵ hæc] illa. B.

⁶ nocivos] nocivo. B. nocuos. D.

⁷ bernaces] bernaces. A. bernaces.
 B.D.

⁸ qui] quæ. B.D.

⁹ Nota. in marg. A.

et apium expertem non dixissent. Item Beda dicit Ireland:—
caprearum venatu illam insulam fore insignem, ^{Natural} ^{products of.}
cujus oppositum tenet ille novus compilator¹ Cestriæ mona-
chus, qui dicit quod constat eam semper capreis
caruisse. Item reprobat dicta magistri Willielmi Mal- ^{The monk} ^{of Chester} ^{attacks} ^{William of} ^{Malmes-} ^{bury.}
mesburiae ubi dicit ipsum somniasse quando scribebat
proprietas antiquarum civitatum Angliæ, qui forte
aliquid de Cestria ubi ille madidus monachus moram
traxit, conscripsit, ⁱⁿ
cujus vituperatio sibi cedit² in
opprobrium et Willielmo in honorem. Unde quidam
poeta:

“Laus³ est discretis a pravis vituperari,” etc.

Terra illa inæqualis est,⁴ montuosa, ventosa, mollis
et silvestris, per lata maritima valde demissa, intra
montanas⁵ sabulosa, alias ita pabulosa ut pecora, nisi
interdum a pascuis arceantur, ad periculum agit satietas.
Indigenarum ibi sanitas continua; advenarum quoque⁶
propter humiditatem nutrimentorum fluxus ventris
periculosus⁷ est; carnes ibi vaccinæ salubres, porcinae
nocentes et præcipue patriæ incolis.⁸

CAP. CLXII.

SCOTIA est promontorium et pars Borealis Britanniae ^{Of Scot-} ^{land.}
Majoris, a qua marinis brachiis in Australi parte
separatur; in partibus reliquis undique clausa mari.

¹ *compilator*] compositor. B.D.
² *cedit*] sedit. D.
³ Versus. Solin . . . in marg.
A. Versus. Solinus. in marg. D.
⁴ *est*] om. B.
⁵ *montanas*] montana. B.D.
⁶ *quoque*] utique. B.
⁷ *periculosus*] periculosū. B. *us*
on an erasure in D.

⁸ *Abundat terra illa . . . patriæ incolis*] written in A. in a blacker ink and more irregularly in lines more close together than the preceding and succeeding passages. The parchment is exceedingly thin, and the surface rough, as if it had been scraped.

- Of Scot-
land. Olim vocabatur Albania; post a Pictis inhabitantibus Pictavia dicta est, secundum quosdam per spatium MCCC. annorum. Nunc vero Scotia dicta a Scottis de Hibernia venientibus et in ea regnantibus, per spatium CCCXV.¹ annorum usque ad tempus Willielmi Rufi fratris Malcolini. Hujus terræ incolæ propria lingua
- Isid. Eth.
li. ix. A.D. Scotti dicuntur; animo quidem leves, quamplures barbari, silvestres satis; sed nunc cum Anglis admixti, ritum Anglorum frequentant sæpissime. In ² Scotia homines illi ³ sunt in hostes sævi, secundum robur et virtutem illorum. Detestantur in lecto mori, nam ⁴ segnitiam deputant. In campo interfici arbitrantur gloriam. Parcī sunt in victu, diutius famem sustinent. Raro ante solis occasum comedunt. Carnibus, lacticiiniis, piscibus, fructibus, magis quam pane vescuntur.
- Giraldus.
A.D. In hac terra Beatus Andreas et ejus memoria plurimum colitur, ut narrat Giraldus in Chronica sua.

CAP. CLXIII.

- Of Wales. NUNC venio ad Walliam, ad Priami sapientiam, Ad Magni Jovis sanguinem, ad Dardani progeniem. Sub titulis his quatuor, terræ statum exordior: Primo, de causa nominis, secundo, de præconiis, Tandem de gentis ritibus, ultimo, de mirabilibus. Hæc terra, quæ nunc Wallia ⁵ dicta, quondam est ⁶ Kambria, A Kambro, Bruti filio, nam hanc rexit dominio. Sed post est ⁷ dicta Wallia a Guallare reginula, Regis Ebranci filia ad hæc nupta confinia,

¹ CCCXV.] 350. B.² The first word of f. 41. v. A. headed: De Scotia.³ illi] ille. A.⁴ nam.] Added in marg. A., and

referred to its place in the text by a caret.

⁵ Wallia] est. præm. B.D.⁶ est] fuit. B.D.⁷ post est] postea. B. post ejus. D.

Seu¹ a Guallone procere, nupto Jovi Carectaræ ; Of Wales.

Reperies ad literam denominatam Walliam.

Cujus circumferentia, quamvis minor sit Anglia,

Par tamen glebæ gloria in matre et in filia.

Terra fœcunda fructibus et carnibus et piscibus,

Domesticis, silvestribus, bobus, equis,² et ovibus ;

Apta cunctis seminibus, culturis, et graminibus ;

Arvis, pratis, nemoribus, herbis gaudet et floribus,

Fluminibus et fontibus, convallibus et montibus.

Convalles pastum proferunt, montes metalla con-
ferunt ;

Carbos sub terræ cortice, viror crescit in vertice ;

Calcem per artis regulas præbet ad tecta tegulas.

Epulorum³ materia, mel, lac, et lacticia,

Mulsum, medo, cervisia, abundant⁴ in hac patria ;

Et quicquid vitæ congruit, ubertim terra tribuit.

Sed ut de tantis dotibus multa claudam sub bre-
vibus :

Stat hæc in orbis angulo, ac si Deus a sæculo

Hanc⁵ daret promptuarium⁶ cunctorum salutarium.

Hæc Wallia dividitur amne quæ Tewy dicitur,

Northguallos⁷ ab Australibus scindit certis limi-
tibus.

Austriva pars Demecia, Aquilo Venedocia ;

Prima sagittis prævalet, hastis secunda præminet.

In hoc præinctu Walliæ, tres olim erant curiæ ;

Ad Caermerthin⁸ primaria, in Anglesey est alia,

Tertia in Powisia⁹ Penguerne¹⁰ quæ nunc¹¹ Salopia ;

¹ De patriæ præconiis. in marg.
A.D.

² *equis*] et. præm. B.D.

³ *Epulorum*] Epularum. B.D.

⁴ *abundant*] abundat. B.D.

⁵ *Hanc*] Hac. D.

⁶ *promptuarium*] promunctorium.
B.D.

⁷ *Northguallos*] Narthguallos. B.
D.

⁸ *Caermerthin*] Written with
Anglo-Saxon *th* in A.

⁹ *Powisia*] Powysia. D.

¹⁰ *Penguerne*] Penguerinus. B.
Penguernus. D.

¹¹ *nunc*] est. add. B.D.

Of Wales. Septem quondam pontifices, nunc quatuor sunt
præsules.

Quondam suis principibus parebant, nunc Saxonibus.

CAP. CLXIV.

COMMUNITAS¹ nam patriæ differt a ritu Angliæ
In vestibus et victibus, et cæteris quampluribus.
His vestium diurnia sunt chlamys et camisia,
Et crispa femoralia sub vento, nive, pluvia :
Plura non ferunt tegmina, quamvis brumescat
Borea.

Sub istis apparatibus, spretis² linthiaminibus,
Stant, sedent, cubant, dormiunt, pergunt, pugnant,
prosiliunt.

Hi sine supertunicis, collobiis, et tunicis,
Capis, nullis capuciis, nudatis semper tibiis,
Vix aliter incederent, regi licet occurrerent.
Hastis,³ sagittis brevibus pugnant in certaminibus,
Validiores⁴ pedites ad pugnam sunt quam equites ;
His silvæ sunt pro turribus, paludes pro aggeribus,
Fugam ut pugnam capiunt, cum opportunum sen-
tiunt ;

Hos dicit Gildas fragiles, et nec in pace stabiles.
Gens diu famem sustinens, communem victum diligens,
Coquorum artificia non quæruni ad edulia ;
Nam panem ordeacium odit et avenacium ;
Raro frumentis vescitur, vix furni flammis uritur.
His pulres ad legumina, pro epulis acumina ;

¹ De ritu, de gestu. in marg. A.
and a heading in D.

² *spretis*] *spretis*. A. with an *r*
interlined after the *p*.

³ Nota. in marg. A.

⁴ The first word of f. 42. l. 4. A.
headed : De Wallia.

Butyrum, lac, et caseus, prolongus et tetragonus, Of Wales.

Hæc sunt eorum fercula quæ ponuntur ad pocula

Medonis et cervisiæ quibus instant quotidie ;

Vinum putant præcipuum quando sit magis ru-
beum ;

Potando gens hæc garrula, vix¹ cessat fari frivola.

Ad² mensam et post prandium sal, porri, sunt
solatium ;

Sed et paterfamilias hoc reputat³ delicias,

Caldarium cum pultibus dare circumsedentibus,

Taxando partiunculas, servans sibi reliquias.

Hoc eis nocet nimium ad carnis infortunium,

Quod contra jussum physicum edunt⁴ salmonem
calidum.

Domos demissos⁵ incolunt, ex virgulis quas con-
struunt

Distantibus limitibus, non prope ut in urbibus.

Cum devastarunt propria, vicina quærent atria,

Edendo quod inveniunt, posthæc ad sua redeunt,

Vitam ducentes otio, sopori, et incendio.

Mos cunctis est Wallensibus aquam dare hospitibus,

Si primo pedes laverint, pendunt quod bene vene-
rint.

Ita quieti victitant⁶ quod raro bursam bajulant.

His pecten et pecunia⁷ pendunt ad femoralia ;

Sed cum adhorrent⁸ nimium ani pudendum sonitum,

Mirum quod ante ostium habent latrinas stercorum.

Extollunt Trojæ sanguinem de⁹ quo ducunt origi-
nem ;

¹ viz] non. B.

² Nota. in marg. A.

³ reputat] reputa. B.D.

⁴ edunt] comedunt. B.D.

⁵ demissos] demissas. B.D.

⁶ victitant.] The ti interlined in

A.

⁷ pecunia] p̄cia. A. pecunia.

B.D.

⁸ adhorrent] abhorrent. B.D.

⁹ de] a. B.

Of Wales. Propinquos satis reputant quos centum gradus
separant ;

Nam summos Dei famulos venerantur ut angelos.
Merlini vaticinium et frequens sortilegium
Hos consuevit fallere, et ad bella perducere.
Mores brutales Britonum olim usi, nunc Saxonum,
Commutantur in melius, ut patet luce clarius.
Hortos et agros excolunt, ad oppida se conferunt,
Et loricati equitant, et calceati peditant ;
Urbane se reficiunt et sub tapetis dormiunt,
Ut judicentur Anglici nunc potius quam Wallici.
Hinc si quærat ratio, quietius quam solito
Cur illi vivunt hodie, in casu sunt divitiæ,
Quas cito gens hæc perderet si vicissim configeret ;
Timor damni hos retrahit nam nil habens nil me-
tuit.

Et, ut dixit satyricus, "cantat viator vacuus,
Coram latrone tutior" quam phaleratus ditior.
Ad Bregheynoc est vivarium satis abundans
piscium,

Sæpe coloris varii comam gerens pomerii ;
Structuras¹ ædificii sub aquis visuntur inibi,
Sub lacu cum sit gelidus mirus auditur sonitus.
Si terræ princeps venerit, aves cantare jusserit,
Statim depromunt modulos ; nil concinunt ad
cæteros.

Juxta Kaerleon mœnia ad duo miliaria
Stat rupis fulva nimium contra solarem² radium,
Quam Goldclif gens nominat, ut aurum quia rutilat,
Nec frustra fit in rupibus flos talis sine fructibus.
Si foret qui per intima terræ venas et viscera
Transpenetraret, sedula novisset arte prævia ;

¹ *structuras*] *structuræ*. B. struc-
tura. D.

² *solarem*] *solare*. B.

Of Wales.

Occulta latent plurima Naturæ beneficia
 Quæ hactenus incognita humana pro incuria
 Per posterorum studia patebunt ab notitia,
 Quod antiqui necessitas hoc nobis dat sedulitas.
 Itidem in Demecia apud Kerdif¹ est insula
 Juxta Sabrinum pelagus Barri dicta antiquitus,
 In cujus parte proxima apparet rima modica,
 Ad quam si aurem commodos² sonum mirandum
 audies ;

Nunc quasi flatus follium, nunc martellorum soni-
 tum,

Cunctis ferri fricamina, fornacis nunc incendia ;
 Hoc non erit difficile ex fluctibus contingere
 Marinis subintransantibus hunc sonum procreantibus.
 Apud Pemrok³ est regio quam dæmonum illusio
 Vexat jactando sordida et exprobrando vitia,
 Qui⁴ nullis valet artibus fugari neque precibus
 Quin quando terram agitat gentis casum prognos-
 ticat.

Ad Trucmaur⁵ in West Wallicis est tumulus mira-
 bilis,

Qui se conformem cuilibet advenienti exhibet ;
 Ubi si arma integra relinquantur in vespera,
 Confracta proculdubio invenies diluculo.
 Ad Nenyn⁶ in Nortwallia⁷ est insula permodica,
 Quæ Berdisseia dicitur, a monachis incolitur ;
 Ubi tam diu vivitur quod senior præmoritur.
 Ibi Merlinus⁸ conditur Silvestris, ut asseritur.
 Duo fuerunt igitur Merlini, ut asseritur :
 Unus dictus Ambrosius ex incuba progenitus,

¹ *Kerdif*] Kerdÿf. B.D.

² *commodos*] comedes. B.

³ *Pemrok*] Penbroke. B.D.

⁴ *Qui*] Quæ. B.D.

⁵ *Trucmaur*] Truomaur. B.D.

⁶ *Ad Nenyn*] Aneydyn. B.A.D.
 corr. Ad Neuyyn.

⁷ *Nortwallia*] Northwallia. B.D.

⁸ *Mortuus Merlinus* in marg. A.D.

Of Wales. Ad Kaermerthin¹ Demeciae sub Vortigerni² tempore;
 Est alter de Albania Cybinus quæ et Scotia.
 Repertus est binomius Silvestris, Calidonium
 A silva Calidonia qua³ prompsit vaticinia;
 Silvestris dictus ideo quod consistens in proelio
 Monstrum videns in aere mente⁴ cepit excedere,
 Ad silvam tendens propere, Arthuri regis tempore,
 Prophetavit apertius quam Merlinus Ambrosius.
 Sunt⁵ montes in Snowdonia cum summitate nimia,
 Ab imis usque verticem vix transmeatur per diem,
 Quos Cambei⁶ vocant *Eriri*,⁷ quod sonat *Montes*
Nivei;

Hi Walliæ pecoribus sufficerent in pascuis.
 In horum summo⁸ vertice sunt duo lacus hodie,
 Quorum unus erraticam in se conclusit insulam,
 Ventis hinc inde mobilem, rupis appropriabilem,
 Ita ut armentarii mirantur se jam provehi.
 Dat alter lacus parthios cunctos omnes monoculos.⁹
 Rothelan in confinibus Tetyngil est fons modicus,
 Qui non marinis moribus die bis¹⁰ undat¹¹ fluctibus,
 Et undis crebro deficit, undis vicissim sufficit.
 In Mænia North Walliæ, quæ Anglesey est hodie,
 Est lapis, sicut didici, consors humano femori,
 Qui quanto licet spatio asportetur ab aliquo,
 Nocte per se revertitur; hoc operit, ut legitur.
 Hugo Comes Salopiæ, Henrici Primi tempore,
 Probandi causa lapidem ligavit ad consimilem
 Catenis quam rudibus, et projecit in fluctibus;
 Qui statim sub diluculo visus est loco pristino.
 Hunc semel quidam rusticus ligavit suis cruribus;

¹ *Kaermerthin*] Carmerym. B.D.

² *Vortigerni*] Vortigini. B.
 Vortegirni. D.

³ *qua*] quæ. B.

⁴ *mente*] mentem. B.

⁵ *sunt*.] The *s* omitted in D.

⁶ *Cambei*] Cambri. D.

⁷ *Eriri*] Criri. B.D.

⁸ *summo*] summa. B.D.

⁹ *monoculos*.] The *no* interlined
 in A.

¹⁰ *die bis*] diebus. B.D.

¹¹ *undat*] inundat. B.D.

Statim femur computruit, lapis ad locum rediit. Of Wales.
 Si opus fiat Veneris juxta procinctum lapidis,
 Lapis sudorem faciet et proles non proveniet.
 Est rupis audientium sic dictus per contrarium,
 Ubi si sonum feceris cornu, vel exclamaveris,
 Hac parte non percipitur sonus qui illac editur.
 Est et alia insula huic loco contigua,
 Hæc eremitas continet quorum si quisquam diffidet,
 Statim mures accumulat escas eorum devorat,
 Nec cessat¹ hæc molestia donec cessat discordia;
 Sicut et in Hybernia gens extat melancholica.
 Ad Basingwerk fons oritur, fons sicut vulgo
 dicitur,
 Qui tantis bullis scaturit, quod mox injecta rejicit.
 Tam magnum flumen procreat ut Cambriæ suf-
 ficiat;
 Ægri qui dant rogamina reportant medicamina.
 Rubro guttatos lapides in scatebris reperies,
 In signum sacri sanguinis quem Wenfridæ virginis
 Guttur truncatum fuderat; qui scelus hoc patra-
 verat
 Jam nati et nepotuli latrant ut canum catuli,
 Donec Sanctæ suffragium poscant ad hunc fontis-
 culum,
 Vel ad urbem Salopiæ ubi quiescit hodie.

CAP. CLXV.²

BRITANNIÆ Majori primo nomen fuit Albion, ab Of Britain.
 albis rupibus circa³ maris litora a longe apparen-
 tibus; tandem a Bruto eam acquirente Britannia
 dicta est; deinde a Saxonibus, Saxonia; ab Anglis
 ultimo Anglia; sive, secundum Isidorum Etymologi-

¹ cessat] cesset. B.² De Britannia Majori. præm.
B.D. as a heading in rubric.³ circa] om. B. supplied in
marg. by another hand.

Of Britain. arum, dicta est Anglia quia in orbis angulo sita.¹
 Isidorus. Anglia olim alter orbis vocabatur, quam Karolus
 A.D. Magnus cameram² suam præ omni bonorum copia
 vocavit.

Plinius. Sicut Gallia Britanniam, sic Britannia Hiberniam
 A.D. vincit serenitate sed non salubritate; habet etiam
 hæc insula venas metallorum, æris, ferri, stanni,³ et⁴
 plumbi et etiam argenti. In qua etiam sub cortice
 soli inventum est genus terræ quod *marlam* vocant,
 quæ super terram sparsa,⁵ fœcundior et uberior
 redditur, et cunctis seminibus aptior reperitur. Gignit
 Solinus. hæc insula lapidem gagatem, cujus colorem si requiras
 A.D. niger genuinus est; si naturam, aqua ardet, oleo
 extinguitur; si potestatem, attritu calefactus applicata
 detinet; si beneficium, hydropicis eam⁶ potantibus
 sanitatem confert. Incensus ab igne serpentes fugat,
 et portantibus dæmonum insidias reprimit.

Ibi oves lanigeræ, ferarum et cervorum multitudo,
 pauci lupi, ideoque⁷ oves in caulis tuti⁸ sine custodia
 relinquuntur. Est ibi argilla⁹ alba et rubea,¹⁰ ad
 componendum vasa fictilia et tegulis tingendis accom-
 moda.¹¹ Denique lanam ejus zelat Flandria, coria et
 pelles Normannia, ferrum et plumbum et stannum
 Wasconia, mineras et sales Hibernia, cætera bona
 ejus universa sitit Europa. Unde in laudes¹² quidam
 metricè sic prorupit, nomine Henricus:—

Anglia terra ferax, et fertilis angulus orbis,
 Anglia plena jocis,¹³ gens libera digna vocari,

¹ in orbis angulo sita] in orbis angulosa. B. in urbis angulosa. D.

² Isid. Anglia Camera Karoli. in marg. B. in same hand as interlineation above.

³ stanni] stangni. D.

⁴ et] om. B.D.

⁵ sparsa] aspersa. B.

⁶ eum] eum. B.

⁷ ideoque] ideo. B.D.

⁸ tuti] tutæ. B., the i corrected into an e in blacker ink than that of the context.

⁹ The first word of f. 42 v. (bis) A. headed: De Britannia

¹⁰ rubea] rubra. D.

¹¹ accommoda] commoda. B.D.

¹² laudes] ejus. add. B.D.

¹³ jocis] locis. A., the top of the l erased.

Libera gens cui libera mens et¹ libera lingua, Of Britain.

Sed lingua melior liberiorque manus.

Anglia terrarum decus et flos finitimarum

Est contenta sui fertilitate boni;

Externas² gentes consumptis rebus egentes

Quando fames lædit, recreat et reficit.

Commoda terra³ satis mirandæ fertilitatis

Prosperitate viget, cum bona pacis habet.

Anglorum portus Occasus novit et Ortus;

Anglia classes habet quod loca multa juvet,

Et cibus et census⁴ magis communis habetur;

Nam de more viri sunt ibi magnifici.

Illa quidem longe celebri splendore beata

Glebes lacte favis supereminet insula cunctis,

Insula prædives quod⁵ toto non eget orbe,

Delicias Salomon, Octovianus opes.

Sunt in Britannia fontes calidi morbis mortalium medicinales. Sunt in ea plura mirabilia; sunt enim apud le Stonhenge lapides miræ magnitudinis in modum portarum elevatæ,⁶ nec liquide perpenditur qualiter aut quomodo sunt ibi constructi.

Aliud est apud Cherdhole, ubi tanta concavitas est sub terra quod ingredientes ampla spatia videntes, lacus et flumina fluentes, neque altitudinem neque finem concavitatis usquam viserunt.

Sunt in ea fontes salis longe a mari, quorum aquæ per totam hebdomadam salsæ sunt usque ad horam nonam Sabbati, et dulcescunt usque in diem Lunæ; a quibus decoquitur sal candidum et subtile.

Est in ea stagnum quod homines in eum facies vertentes, violenter ad se illos attrahit⁷ et etiam

¹ *et*] cui. B.D.

² *externas*.] The *r* interlined in A.

³ *terra*] terræ. B.

⁴ *census*] sensus. B.

⁵ *quod*] quæ. B.

⁶ *elevatæ*] elevati. B.D.

⁷ The first word of f. 43. A., headed: De Britannia.

Of Britain. equos et cætera animantia; avertentes¹ se a lacu non nocet, etiam si prope sint.

Est in ea fons a quo non fluit rivus, et tamen in ea capiuntur quatuor genera piscium; habet etiam² fons xx.³ pedes in latitudine, totidem in longitudine, nec tamen est profundum⁴ sed usque ad genua, ripas altas habens ex omni parte.

In regione Wenta est fovea, a qua ventus flat incessanter, ita ut nemo possit subsistere ante eam.

Est in ea stagnum sexaginta insulas habens habitabiles, quarum quælibet rupibus ambitur; ubi aquilæ in qualibet insula nidificant. Flumina in eo stagno fluunt et non⁵ refluunt; unum parvum flumen de omnibus his in mare tetendit.⁶

Est in ea stagnum quod lignum facit durescere in lapidem, si per annum in ea permanserit; unde formantur ligna et missa⁷ in stagnum.

Est in cacumine cujusdam montis sepulchrum, cui siquis accederit⁸ et se demetierit inveniet mensuræ suæ quantitatem; et si peregrinus vel aliquis fessus se ad tumulum inclinaverit, illico nullum sentiet in membris tædium vel gravamen.

Juxta monasterium Wymbornense prope Batoniam est nemus fructuosum cujus ligna si in aquam vel in terram vicinam per annum jacuerint in saxum convertuntur.

¹ *avertentes*.] The *s* written upon an erasure in A.

² *etiam*] hic. B.D.

³ *xx*] 12. B.

⁴ *profundum*] profundus. B.D.

⁵ *non*] om. B.D.

⁶ *tetendit*] tendit. B.D.

⁷ *missa*] mittuntur. B.D.

⁸ *accederit*] accesserit. B.

CAP. CLXVI.

De Partibus Insulæ principalibus.

BRITANNIÆ insula post Bruti tempora tres cœpit habere partes principales, scilicet, Loegriam, Cambriam, et Albaniam. Of the principal divisions of Britain :

Loegria vero dicta¹ a Locrino Bruti primogenito; Loegria. volunt tamen quidam Loegriam ultra fluvium² Humbræ³ nullatenus extendi debere.

Secunda pars Albania ab Albanacto Bruti filio Albania. nuncupata.

Tertia pars Kambria⁴. a Kambro⁵ Bruti filio Cambria. juniore;⁶ hanc ex Orientis parte flumen Sabrinæ quondam sequestrabat ab Anglia. Hodie enim flumen Dee apud Cestriam in Borea et flumen Vaga quod aliter dicitur Wy apud castrum de Strogoyl in Austro Walliam⁷ ab Anglia secernit. Insuper et rex Offa ad perpetuam regnorum Angliæ et Walliæ memoriam et divisionem habendam, fecit fossam per longum quæ ab Austro juxta Bristollum sub montibus Walliæ jugiter se extendit in Boream, fluviosque Sabrinæ et Dee in eorum pæne primordiis transcendit. Et sic usque ad⁸ ostium fluminis Dee juxta Cestriam et ultra juxta castrum de Flynt sub Colle Carbonum in mare se extendit.

¹ *dicta*] est. add. B.D.

² *fluvium*] flumen. B.D.

³ *Humbræ*] Humbræ. B.

⁴ *Kambria*] Cambria. B.D.

⁵ *Kambro*] Cambro. B.D.

⁶ *juniore*] juniore. B.D.

⁷ *Walliam*] Walliam. add. A., subpuncted.

⁸ *ad*] om. B.D.

CAP. CLXVII.

De Insulis adjacentibus ad Britanniam.

Of the
islands
adjacent
to Britain.
The Isle
of Wight.

TRES enim insulas habet Britannia sibi propiores quasi tribus principalibus insulæ partibus correspondentes. Ad Austrum Loegriæ jacet Insula Vecta quæ Saxonice dicitur Wyth.¹ Ad Boream Walliæ jacet Insula Monia, quod² Saxonice dicitur Anglesey. Ad Occasum Scotiæ jacet Eubonia Insula quæ alio nomine dicitur Man. Omnes fere ejusdem sunt quantitatis, sed non qualitatis. Insula Vecta continet in se triginta miliaria in longum; distat a litore per sex miliaria. Insula Monia quæ dicitur modo³ Angleseie⁴ brevi maris brachio quasi duobus miliaris⁵ separatur a Venedocia; continet enim⁶ hæc insula tres tancredas terræ. Et dicitur tancreda spatium terræ c. villas continente,⁷ et est⁸ nomen compositum tam Saxonice quam Hibernice, *tancredus* quasi *tanta terræ portio*.

The Isle of
Anglesey.

The Isle of
Man.

Tertia insula Eubonia dicta,⁹ quæ alio nomine dicitur Man, inter Hiberniam et Scociam in umbilico maris adjacet. Hæc duas in¹⁰ se continet insulas, quarum prior ad Austrum et situ amplior et ubertate¹¹ felicior.¹² In ea vigent sortilegia et superstitiones atque præstigia, nam¹³ mulieres ibi vendunt ventum navigaturis quasi sub tribus fili nodulis inclusum.

¹ Wyth] Wyth. B.D.

² quod] om. B. quæ. D.

³ The first word of f. 43 v. A. headed: De Britannia.

⁴ Angleseie] Anglesey. B. Angleseye. D.

⁵ duobus miliaris] duo miliaria.

B.

⁶ enim] om. B. Nota. in marg. A.

⁷ continente] continens. B.D.

⁸ est] ejus. B.D.

⁹ dicta] est. add. B.D.

¹⁰ in] inter. B.D.

¹¹ ubertate.] The *te* interlined in A.

¹² felicior] fertilior. B.D.

¹³ Monstrum, in marg. A.

Ibi frequenter ab indigenis videntur enim¹ de die² Of the islands adjacent to Britain.
homines prius mortui et decapitati ambulare, et con-
spectibus vivorum³ sensibilibiter apparere; ut autem
alienigenæ et adventitii hæc videre possint, ponunt
pedem suum super pedes incolarum et tunc vident Beda. li.
illa nefaria. Hæc insula ab initio a Scottorum gente^{2. A.}
fuerat inhabitata.

Thanatos insula juxta Canciam, sic dicta a morte
serpentium, quos dum ipsa nesciat tamen aliunde
asportantes vermes interimit.⁴ Gleba plurimum ferax,
uberem creditur contraxisse benedictionem in adventu
Beati Augustini proto-doctoris Angliæ ibidem appli-
cando.

CAP. CLXVIII.

De Platæis Regalibus Britannicæ.

DUNWALLO MOLMUNCIVS, rex Britonum vicesimus ter- Of the four great roads in Britain.
tius sed primus legifer, inter cætera splendoris sui
præcepta statuit ut aratra colonum, templa deorum,
viæ regiæ ad civitates ducentes immunitate confugii
gauderent, ita ut nullus reus ad ista pro tuitione
confugiens per quemquam invaderetur; verumtamen
quia procedente tempore de viis regalibus, cum non
essent certis limitibus distinctæ, orta est dissensio.

Belinus⁵ vero, filius Molmuncii prædicti, ad sub-
ducendum omne ambiguum, quatuor regales vias⁶ cum
privilegio munitas⁷ per insulam sterni fecit. Quarum
viarum prima et maxima dicitur Fossa,⁸ ab Austro in The Fosse.

¹ enim] om. B.D.² die] in diem. add. B.D.³ vivorum] virorum. B.D.⁴ interimit] intermit or interiüt.

B.

⁵ Belinus] 'B' omitted in D.⁶ vias.] Interlined in B.⁷ munitas] emunitatis. B.D.⁸ Fosse. in marg. A.D.

Of the four great roads in Britain. Boream extensa, quæ incipit in angulo Cornubiæ apud Tottenesse,¹ tendens per Deuoniam, Somersetiam, per Batoniam, Circestriam, Codeswald, juxta Coventreiam,² usque³ Leicestriam, per Lincolniam, per Dunelmiam, ad⁴ Berwicum; tandem in fine Scotiæ apud Catenesse⁵ determinatur.

Watling-street.

Secunda via principalis dicitur Watlingstrete,⁶ tendens ab Euro Austro in Zephyrum Septentrionalem. Incipit enim a Douoria, per medium Canciæ juxta London, per Sanctum Albanum, Dunstapulam, Stratfordam, Toucestriam, Lillebourne,⁷ per Montem Gilberti, juxta Salopiam, deinde per Stratton, perque⁸ medium Walliæ, usque Cardigan; ad Mare Hibernicum terminatur.

Beling-street.

Tertia via dicitur Belinstrete⁹ tendens¹⁰ a Zephyro in Austrum. Incipit enim a Meneuia in West Wallia et protenditur usque ad portum Hamonis, quæ¹¹ modo dicitur Southampton.¹²

Ikeneld-street.

Quarta via dicitur Belinstrete,¹³ tendens ab Africo in Boream. Incipit enim a Meneuia, et procedit per Herford, Wigorniam, Wicum, Bermingham,¹⁴ Lichefeld,¹⁵ Derbi, Chesterfeld,¹⁶ per Eboracum, usque ad ostium Tinæ¹⁷ fluminis quod nunc Tynemouth dicitur.

¹ *Tottenesse*] Totnesse. B.

² *Coventreiam*] Coventriam. B.

³ *usque*] om. B.

⁴ *ad*] per. B.

⁵ *Catenesse*] Cattenesse. B.

⁶ *Watlingstrete*] Watlyngstrete. B. Watlingstret. in marg. A.D.

⁷ *Lillebourne*] Lilleboſſr. A.D. Lilleborn. B.

⁸ *perque*.] An erasure follows in A.

⁹ *Belinstrete*] Belingstrete. B. Belyngstret. in marg. A.D.

¹⁰ *tendens*] ab Africo in Boream. add. B., crossed out.

¹¹ *quæ*] qui. B.D.

¹² *Southampton*] Southamptōn. B. D.

¹³ *Belinstrete*] Hykeneldstret. B. Hikeneldstret. D. Hykeneldstret. in marg. D.

¹⁴ *Bermingham*] Bermyngham. B.

¹⁵ *Lichefeld*] Lychefeld'. B.

¹⁶ *Chesterfeld*] The *l* interlined in A.

¹⁷ *Tinæ*] Tynæ. B.

CAP. CLXIX.

De Fluminibus Britannicæ.

FLUUNT per Britanniam multa etiam¹ ingentia² Of the rivers of Britain. flumina, per quæ et ex universis pæne nationibus transmarina³ per totam navigio feruntur insulam commercia; sed præ cæteris tria famosa flumina præcellunt, scilicet, Tamisia, Sabrina, et Humbra, quorum alveis⁴ omnia per ampla ostia Oceani marinum fleuma⁵ influens et refluens⁶ tres insulæ principales provincias quasi tria regna disternat,⁷ scilicet, Loegriam, Cambriam, Northumbriam; quia omnis terra inter Humbram et Twedam in antiquo tempore dicebatur Northumbria. Thamisia⁸ videtur componi The Thames. a duobus fluminibus, quæ sunt Thama et Isa; Tham⁹ vero currit juxta Dorcestriam¹⁰ et ibi cadit in Ysiam; inde totus fluvijs a suo exortu usque ad mare dicitur Tamys.¹¹ Nascitur enim de quodam fonticulo juxta Tettebury prope Circestriam.

Sabrina Britannicæ dicitur Habren, ab Hibren filia The Severn. Estrildis, quam Guendoloena regina submersit in ea, sed per corruptionem Latina lingua dicitur Sabrina, inde Saxonice Severn. Oritur enim in medio Walliæ et transit primo versus Orientem usque Salopiam, inde vergit ad Austrum usque Brigges, inde Wigorniam,¹² et Glouerniam, inde Bristollum ubi cadit in Mare¹³ Occidentali; fuit quondam terminus inter

¹ etiam] et. B.D.² ingentia] insignia. B.D.³ transmarina] transmarinam. B., the m erased.⁴ alveis] The e interlined in B.⁵ fleuma] The u is interlined in A.⁶ et refluens] om. D.⁷ disternat] disternant. B. D.⁸ Thamisia] Tamisia. B.⁹ Tham] Tama. B. Thama. D.¹⁰ Dorcestriam] Dorchestriam. B.D.¹¹ Tamys] Tamisia. B. Thamisia. D.¹² Wigorniam] Wygorniam. B.¹³ Mare] Mari. B.D.

Of the
rivers of
Britain.
The
Humber.

Cambriam et Loegriam, sicut Tamisia inter Canciam et Estsaxoniam.

Humbria ab Humbar rege Hunorum in ea submerso nomen sortitus¹ est. Ab Australi parte urbis Eborum primo arcualiter currit per provinciam Lyndeseie,² fluvius autem Trente in eam cadens apud Eyrmyrn multum eam auget.

CAP. CLXX.

De Antiquis Urbibus Britanniae.

Of the
ancient
cities of
Britain.

BRITANNIA quondam erat civitatibus nobilissimis XXIII. insignita, praeter castella quamplurima, quae et ipsa muris, turribus, portis, serris erant instructa³ firmissimis. Civitatum nomina haec olim erant: Caerlud, id est, London;⁴ Caerbrank, Eborum; Caer-ken, Cantuaria; Caergorargon, Wigornia; Caerlirioirn,⁵ Leycestria; Caerglau, Gloucestria; Caerirthei, Chichestre, quae olim dicebatur Cissancestre; Caercerci, Cirencestre; Caerwent, Wintonia; Caergrant, Cantabrigia; Caerleyl,⁶ Lugubalia;⁷ Caerperis, Porcestria; Caerdorun,⁸ Dorcestre; Caerludcoyt, Lincolnia sive Lindicolnium;⁹ Caermerthyn,¹⁰ urbs Merlini; Caersegent, non longe a Radingo posita, Silecestre nominata, modo fere devastata; Caerlegion urb[s]¹¹ Legionum super Oscam fluvium; Caerbadoun,¹² Batonia; Caerpa-

¹ *sortitus*] *sortita*. B.D.

² *Lyndeseie*] *Lyndesey*. B.

³ *instructa*] *constructa*. B.D.

⁴ *London*] *London*. B.

⁵ *Caerlirioirn*] *Caerlirion* B.D.

⁶ *Caerleyl*] *Caerleil*. B.D.

⁷ *Lugubalia*] *Lugobalia*. B. *Lugd-balia*. D.

⁸ *Caerdorun*] The *u* doubtful in A. *Caerdormi*. B.

⁹ *Lindicolnium*] *Lindecolinum*. B.

¹⁰ *Caermerthyn*] With the Anglo-Saxon *th* in A.D. *Caermernyn*. B.

¹¹ *urb*] *urbs*. B.D.

¹² *Caerbadoun*] *Caerbadon*. A., the circumflex being placed distinctly between the *o* and the *u*, and not over the *u* as when a letter omitted after the *u* is indicated. In all the cases in which the terminations *ton* or *don* have been treated in a similar manner in A. they have been extended in the text into *toun* or *doun*. The

adur, Schepftonia sive Schaftesburi.¹ De istarum urbium majoribus et quibusdam aliis ad cognoscendum obscurioribus² hic per ordinem est dicendum.

Of the ancient cities of Britain.

CAP. CLXXI.

De Civitatibus Britannicæ Principalibus.

LONDONIA est civitas super Tamisam³ fluvium posita, opima civium divitiarumque negociatorum commerciis. Hanc urbem Brutus construxit primam omnium urbium Britannicæ, in memoriam Trojæ amissæ vocans eam Trinovantum, id est, Novam Trojam. Rex vero Lud vocavit eam nomine suo, Caerlud. Tandem Saxones indignati Britonibus vocabant eam Saxonice, London,⁴ quod nomen adhuc retinet. Normanni et Francigenæ⁵ Londres eam vocitabant.

Of the principal cities of Britain:

London.

Cantuariam construxit rex Rudhudibras, filius Leil rex Britonum VIII., quam tunc vocavit Kaerken,⁶ post ab Anglis Dorobornia vocata;⁷ quidem⁸ tamen adhuc contendunt illud esse proprium nomen Douoriæ a Cantuaria distans XII. miliaris.

Canterbury.

Lincolnia caput provincicæ Lindeseye;⁹ a quo constituta primo fuerit ignoratur; propter nominis interpretationem præsumitur quod rex Lude eam fundaverat. *Caer* enim Britannicè sonat *civitatem*, *Coid* silvam; inde videtur dici *Caerludcoid*, quasi nemorosa urbis,¹⁰ Lud vel urbs nemoris Lud.

Lincoln.

Nottingham¹¹ ponitur super flumen Trente;¹² olim vocabatur Snotingham¹³ quod sonat *mansio speluncarum*.

Nottingham.

situation of the circumflex is very distinctly marked in A. Caerbadon. B. Caerbadon. D.

¹ *Schaftesburi*] Schepftysbury. B.

² *obscurioribus*] The ori interlined in B.

³ *Tamisam*] Tamisiam. B.D.

⁴ *London*] London. B.

⁵ *Francigenæ*] Francigenes. B.D.

⁶ *Kaerken*] Caerken. B.

⁷ *vocata*] est vocitata. B.D.

⁸ *quidem*] quidam. B.D.

⁹ *Lindeseye*] Lyndesey. B.D.

¹⁰ *urbis*] urbs. B.D.

¹¹ *Nottingham*] Notyngham. B.

¹² *Trente*] Trent. R.

¹³ *Snotingham*] Snotyngham. D.

Of the
principal
cities of
Britain.
Shrews-
bury.

Salopia inter confinia Angliæ et Cambriæ posita super Sabrinam in collis vertice, quæ Anglice vocatur Scrobesbure,¹ Britannice dicebatur Pengwern,² a dumis crescentibus in illo monticulo; fuit aliquando pars terræ Powisiæ.³

Winches-
ter.

Wyntoniam urbem construxit rex Britonum Rudhudibras⁴ prædictus quam vocavit Caerwent. Hæc post ab Anglis vocatur Wynchestre a quodam Wyne ibidem pontificante, cui tota Westsaxonia subjecta fuerat. Fecit quoque idem rex urbem Paladur, quæ nunc Scheftonia⁵ dicitur, ubi tradunt Britones aquilam vaticinasse.

Bath.

Batoniam urbem fecit rex Bladud, nonus rex Britonum, filius Leil; quam rex nomine suo Cairbadoun⁶ nominavit; post Angli Batoniam eam appellabant.

Glou-
cester.

Glocestriam Claudius Cæsar in nuptiis filiæ suæ construxit et eam Cladiocestriam⁷ nominavit, quam regi Britonum Arvirago copulavit.

Leicester.

Leicestriam⁸ construxit rex Britonum decimus Leir filius Bladud super amnem Soram, quod est medium Loegriæ.

York.

Eboracum urbem construxit rex Ebrancus Britonum quintus, quam urbem Willielmus Conquæstor multum deformabat incendio, ita ut videntes muros et ædificia nudos⁹ astantes¹⁰ ingemiscant; Romanæ elegantiae præferebat indicium. Fecit idem rex castrum in Albania, nomine suo vocans Castrum Puellarum; modo dicitur Edanburg' a quodam rege Edan ibi regnante tempore Edfridi regis Northumbrorum.¹¹ Fecit

Edin-
burgh.

¹ *Scrobesbure*] *Scrobesbur*^o. A. *Scrobesburi*. B.D.

² *Pengwern*] *Pengwer*ⁿ. B.

³ *Powisiæ*] *Powysiæ*. B.D.

⁴ *Ruthudibras*.] The *di* interlined in A.

⁵ *Scheftonia*] *Schephton*^{ia}. B. the latter *h* interlined. *Shephton*^{ia}. D.

⁶ *Caerbadoun*] *Caerbadon*ⁿ. B.D.

⁷ *Cladiocestriam*] *Claudiocestriam*. B.D.

⁸ *Leicestriam*] *Leycestriam*. B.

⁹ *nudos*] *nuda*. B.D.

¹⁰ *astantes*] *astantia*. B.D.

¹¹ *Northumbrorum*] *Northimbro-*
rum. B.

aliam civitatem in Borea nomine Alcluyd¹ ejus Of the principal cities of Britain. muri vestigia patent adhuc, licet incognita; fundata erat super ripam² de Sulwath et anno Domini DCCCLXX, a Danis omnino destructa. Amnis ille olim separabat Britones et Pictos.

Carleil est civitas in Borea quam condidit rex Bri- Carlisle. tonum decimus, Leir nomine; habet hæc urbs quamquam partem muri illius famosissimi, qui transcendit³ partem Borealem Angliæ, qui constructus fuit consilio Romanorum.

Calco[n]⁴ sive Cairthleoun, seu Cairlegioun, seu Caer-leon. Cairusch, ubi Usca fluvius⁵ cadit in Mare Sabrinum juxta Glamorgan constituta est a Belino rege Britonum, quæ multo tempore metropolis fuit Demeciæ, id est, Southwalliæ; urbs antiqua et authentica et a Romanis muris coctilibus circumdata, ubi pristinae nobilitatis adhuc multa⁶ apparent vestigia. Legati Romani ad Arthurum missi in manibus ramos olivarum portantes regi Arthuro⁷ ibi epistolas dedere. Multa sunt alia quæ non oportet iterare, sed de contentis in Anglia personare, quot reges, quot legum conditores, quot comitatus, et quot regna.⁸

CAP. CLXXII.

ANGLIA⁹ continet in se XXXII. sciras,¹⁰ id est pro- Of the counties of England. vincias, quæ hodie dicuntur comitatus, exceptis¹¹ Cornubia cum insulis. Nomina comitatum sunt ista:

¹ *Alcluyd*] *Alcluid*. B.
² *ripam*] *petram*. B.D.
³ *transcendit*] *transcendit*. B.D.
 The MS. A. is rubbed here.
⁴ *Calco*] *Calcoñ*. B.D. The MS. A. is much rubbed here.
⁵ *fluvius*] *fluvii*. A.B.D.
⁶ *adhuc multa*] *adhuc multa*. præm. A. crossed out.

⁷ *Arthurus*. in marg. B.
⁸ *quot regna*] *regna*. D. fuerunt. add. B.D.
⁹ The first word of f. 45 v. A. headed: "De Comitatibus."
¹⁰ *sciras*] *shiras*. B. *schiras*. D.
¹¹ *exceptis*] *excepta*. B.D.

Of the
counties of
England.

Kent, Southseax,¹ Southrai, Hamptschir,² Barkschire,³ quæ sic denominatur a quadam nuda quercu in foresta de Wyndesore ad quam solebant provinciales convenire⁴ et Wiltshire⁵ quæ quondam dicebatur provincia Severiana propter gentis sævitiam, Somerset, Dorset, Deuenschire⁶ vel Deuonia quod idem est. Hæ novem provinciæ Australes prædictæ quatenus flumen Thamense eas⁷ secernit a reliqua Anglia judicabantur.

Estsex, Midelsex,⁸ Southfolke,⁹ Northfolke,¹⁰ Hertfordschire,¹¹ Cantebrigeschire,¹² Bedefordschire, Bockynghamschire,¹³ Huntindounsire,¹⁴ Northamptounsire,¹⁵ Lecestreschire, Derbischire,¹⁶ Notyngghamschire, Lincolneschire,¹⁷ Eborakeschire; hæc provincia Eborake quondam continebat totam terram Northumbriæ, ab arcu Humbræ fluminis, adusque¹⁸ flumen Twede quod est principium Scotiæ usque hodie cum provincia.

Eborak¹⁹ solummodo se extendit ab arcu Humbræ²⁰ usque ad flumen²¹ de Tyne. Northumberlond,²² cujus caput est hodie Novum Castrum super Tynam, civitas speciosissima et multis glebis uberrima, se extendit a flumine²³ Tyne usque ad flumen Twede²⁴ quod est

¹ *Southseax*] Southsex. B.D.

² *Hamptschir*] Hamteshyr°. B. Hamptechire. D.

³ *Barkschire*] Barkeschir°. A. Barkeschir°. B.

⁴ *convenire*] pervenire. B.D.

⁵ *Wiltshire*] Wiltshir°. A. Wylteshyr°. B.

⁶ *Deuenschire*] Deuenschir°. A. Deuenshyr°. B.

⁷ *eas*] eam. B.

⁸ *Midelsex*] Midlessex. B.

⁹ *Southfolke*] Southfolk°. A. Southfolk. B.D.

¹⁰ *Northfolke*] Northfolk. D. In all the succeeding counties the *schire* in the text is extended from *schir*° in A. while B. has, in all

these cases but the first, *shyr*°, and D. *shire*.

¹¹ *Hertfordschire*] Hertefordshir°. B.

¹² *Cantebrige*] Cantebrigg. B.

¹³ *Bockyngham*] Bokyngham. B.

¹⁴ *Huntindown*] Huntynghdon. B.

¹⁵ *Northamptoun*] Northamton. B.

¹⁶ *Derbi*] Derby. B.

¹⁷ *Lincolne*] Lyncoln. B.

¹⁸ *adusque*] usque ad. B.D.

¹⁹ *Eborak*] Eborak°. B.

²⁰ *Humbræ*] Humbræ. B.

²¹ *flumen*] The « interlined in A.

²² *Northumberlond*] Northumbyrlonde. B.

²³ *flumine*] flumen. D.

²⁴ *Twede*] Tweed. B.

principium Scociæ. Plaga tamen Norhumbriana olim ^{Of the counties of England.} continebat totam terram quæ est inter Humbriam et Twedam. Cairleyschire¹ continet totam terram de Cumberland.² Appalbischire³ continet in se Westmerlonde.⁴ Lancasterschire⁵ continet in se quinque modicas schiras⁶ quæ sunt Westderbi,⁷ Salfordia, Leylondia,⁸ Blakburnschire,⁹ et territorium Lancastræ; quæ etiam usitato ibi vocabulo vocantur hundredi sive wapentakes. Hundredus sive tankredus Anglice vel Hibernice continet in se centum villas. Wapentake Anglice idem est quod arma capere, eo quod in primo adventu novi domini solebant domini tenentes arma sua domino reddere pro homagio. Isti¹⁰ XVI. prædictæ Orientales et Boreales olim judicabantur lege illa quæ Deuelaga dicitur.

Oxenfordschire,¹¹ Warwikschire,¹² Gloucesterschir, Herfordeschir,¹³ Salopschire, Chesterschire,¹⁴ istæ octo mediterraneæ schires¹⁵ et Occidentales judicabantur olim¹⁶ Mercia lege quæ Anglice Merchenlaw¹⁷ dicitur.

Sunt enim modo¹⁸ in Anglia XXXII. schires;¹⁹ si vero plaga Northumbrana dividatur in sex provincias quæ

¹ *Cairleyschire*] *Cærllelshyr*^o. B.

² *Cumberland*] *Cumberlande*. B.

³ *Appalbischire*] *Appelbyschyr*^o.

B.

⁴ *Westmerlonde*] The first two syllables upon an erasure in A. Westmerlande. B. Westmerland. D.

⁵ *Lancasterschire*] The first three syllables upon an erasure in A. *Lancastreshyr*^o. B. *Lancastshire*. D.

⁶ *schiras*] *shyras*. B.

⁷ *Westderbi*] *Westderby*. B.D.

⁸ *Leylondia*] *Leilondia*. D.

⁹ *Blakburnschire*] *Blakburnshyr*^o. B. *Blacburnshire*. D.

¹⁰ *Isti*] *Istæ*. B.D.

¹¹ *Oxenfordschire*, &c.] *Oxenfordshyr*^o, &c. B., except the third which is *Gloucestreshir*^o.

¹² *Warwikschire*] *Warwykshyr*^o. B. *Warwykshire*. D.

¹³ *Herforde*] *Herford*^o. A. *Herford*. B.

¹⁴ *Chesterschire*] *Cheshire*. D.

¹⁵ *schires*] *shyres*. B.

¹⁶ *olim*] *judicabantur*. add. B., crossed out.

¹⁷ *Merchenlaw*] *Mercheandlaw*. B.

¹⁸ *modo*] *om*. B.D.

¹⁹ *schires*] *shyres*. B.

Of the
counties of
England. sunt Eborakschire,¹ Duremschire, Northumberlond,² Carleyleyschire,³ Appelbischire,⁴ Lancastreschire, tunc sunt in Anglia, excepta Cornubia, xxxvii. schires⁵ sive provinciae sive comitatus. Has⁶ omnes provincias Willielmus Conquæstor fecit describi et per hedas sive carucatas dimetiri et tunc inventæ⁷ sunt comitatus⁸ in Anglia xxxvi. et dimidium, feoda⁹ militum lxxm.ccxv., de quibus habent religiosi xxviii.m. et xv. Villæ in Anglia m. et lxxx. Ecclesie parochiales in Anglia xl. milia ducenta xl.

CAP. CLXXIII.

The laws
of England. PRIMUS legifer in Anglia fuit Dunwallo Molmuncius. Deinde Martia¹⁰ regina Britonum legem edidit. Has duas leges Gildas historicus de Britannica lingua transtulit in Latinam, et rex Aluredus postmodum¹¹ in Saxoniam. Tertia lex emanavit, quæ collecta fuit per Aluredum regem de duabus prioribus cum additione sua quamplurima.

The laws
of Edward
the Con-
fessor. Sanctus¹² Edwardus ex his tribus legibus unam legem communem edidit, quæ usque hodie Leges¹³ Edwardi nuncupantur;¹⁴ de quibus nonnulla¹⁵ vocabula ad hæc¹⁶ frequentata cum eorum expositionibus

¹ Eborakshire, &c.] Eborakshyr^o. &c. B.

² Northumberlond] Northumbyrlonde. B.

³ Carleyleyschire] Caerleyleyschir^o. B.

⁴ Appelbi] Appelby. B.

⁵ schires] shyres. B.

⁶ De provinciis, de feodis, de villis, de ecclesiis parochialibus. in marg. A.D.

⁷ inventæ] inventi. B.D.

⁸ comitatus] om. B.D.

⁹ The first word of f. 46, A.

headed: De conditoribus legum in Anglia. Nota. in marg. A.D.

¹⁰ Martia] Mercia. B. Marcia. D.

¹¹ postmodum] om. B.D.

¹² Sanctus] S̄cs. A. Secundus. B.D.

¹³ Leges] Lex. B.D.

¹⁴ nuncupantur] nuncupatur. B.D.

¹⁵ nonnulla] nulla. B.D. corrected in margin D. in different hand into nōnulla.

¹⁶ hæc] hoc. D. with the o corrected.

inserere¹ dignum duxi² scilicet, Mundebriche,³ id The laws
est, læsio majestatis, blemir⁴ donoure; ⁵ Bourchbriche,⁶ of Edward
læsis libertatis aut septi,⁷ blemur⁸ de court ou de fessor.
clos; Grithbriche,⁹ læsio pacis vel libertatis ecclesiasticæ;
Miskennyg,¹⁰ variatio loquelæ in curia; Schewyng,
mercimonii propositio, despleiser de marchandise;¹¹
Hamsoken,¹² insultus factus in domo proprio;¹³ For-
stallyng, obsistentia facta in regia strata; Futsuken,¹⁴
aliqua res furata et statim cum latrone capta,
pepoudros; Infangthef, capere reum, id est, dedens¹⁵
le soen atachment de larran; Sake, jurisdictionem
de court, justice¹⁶ de forest; Soken,¹⁷ id est, secta
curiæ; Walgarenthef, fuit de laron escape¹⁸ ou
renuncier garaunt, et quandoque dicitur sequela na-
tivorum; Fithwite,¹⁹ ferire per melle ou per kontek;
Wardwithe,²⁰ sursise de garde; Blodewite,²¹ effusione
de sanke; Flittewite,²² amerciment pour tencer;²³
Leirwite,²⁴ pro concubitu mulieris nativæ; Giltwite,²⁵
amendement²⁶ de trepas;²⁷ Scotwite,²⁸ symbolum ad
opus ballivorum domini; Hidage vel tailage²⁹ est
tallagium de hydis terrarum; Danegeld³⁰ est tallagium
datum Danis, modo cessat, id est, de qualibet bovata³¹

¹ *inserere*] om. B.D.

² *duxi*] explicare. add. D. in another hand.

³ *Mundebriche*] Mundebrigge. B.

⁴ *blemir*] blemur. B.

⁵ *donoure*] donour^o. A. denour^o. B.D.

⁶ *Bourchbriche*] The first *r* interlined in A. Bourchebrigge. B. Bourchbrige. D. Leges Sancti Edwardi. in marg. A.D.

⁷ *septi*] cepti. A.B.D.

⁸ *blemur*] blemir. D.

⁹ *Grithbriche*] Grythbryche. B.

¹⁰ *Miskennyg*] Miskennyng^o. B.

¹¹ *marchandise*] merchendise. B.D.

¹² *Hamsoken*] Hampoken. B. Hamsokene. D.

¹³ *proprio*] propria. B.D.

¹⁴ *Futsuken*] Futsoken. B.

¹⁵ *dedens*] deden. B.

¹⁶ *justice*] justicie. B.D.

¹⁷ *Soken*] Soken. B.

¹⁸ *escape*] escape. B.D.

¹⁹ *Fithwite*] Fythwyte. B.

²⁰ *Wardwithe*] Wardewythe. B.

²¹ *Blodewite*] Blodewyte. B.

²² *Flittewite*] Flittewyte. B.

²³ *tencer*] tenser. B.

²⁴ *Leirwite*] Lerewyte. B.

²⁵ *Giltwite*] Gyltewyte. B.

²⁶ *amendement*] amendent. B.

²⁷ *trepas*] trespass. B. trespass. D.

²⁸ *Scotwite*] Scottewyte. B.

²⁹ *tailage*] taylage. B.

³⁰ *est tallagium de hydis* . . .

Danegeld] om. D.

³¹ *Danegeld*] Banageld. B.

³¹ *bovata*.] Written in A. above *carucata* which is subpuncted.

The laws
of Edward
the Confes-
sor.

terræ tres denarii;¹ Wapentake et² hundred³ idem sunt; Bestage, consuetudo exacta in nundinis et mercatis; Stallage, exactio pro statione in plateis tempore nundinarum.

CAP. CLXXIV.

*Quanto tempore Britones dominabantur in
Britannia.⁴*

The suc-
cessive oc-
cupations
of Britain
by :—
The Bri-
tons,
The Ro-
mans,
The Scots
and Picts,
The Sax-
ons,

BRITANNIÆ monarchia a primo Bruto usque ad Julium Cæsarem stetit apud Britones inconcussa; a quo quidem Julio, usque ad Severum, hæc insula Romanis fuit vectigalis et subacta. Reges tamen habuerunt ex⁵ se ipsa. Romanis tandem, propter itineris longitudinem seu propter inevitabiles aliunde occupationes, regnare desistentibus, Scotti et Picti Britanniam omni armato milite per maximam⁶ tyrannidem vacuatam diutius afflixerunt, quousque Saxones a Britonibus contra Pictos invitati auxilio eorundem Pictorum regisque Gurmundi Hiberniæ, ipsos Britones cum rege eorum Caterico de Northumbria in Mediteranea Angliæ expulsos usque in Walliam detrusissent; sique Angli victores effecti, prout provincia potentior erat, reges proprios constituentes,⁷ terram Angliæ in VII. regna successive diviserunt, quæ tamen paulatim postmodum defecerunt, donec rex Saxonum Athelstanus, cæteris particulis in unum contractis, unica gauderet monarchia.

The Danes. Dani enim a diebus Ewlf, patris Aluredi, usque ad tempora Sancti Edwardi Tertii, per CLXX. circiter an-

¹ tres denarii] iij. d'. A.B.D.

² et] id est. D.

³ hundred] hundrede. B.

⁴ Britannia] Anglia. B.

⁵ ex] a. B.D.

⁶ maximam] max^m. A. maxi-
mum. B.D.

⁷ sicque . . . constituentes.]
om. B.D.

nos terram hanc jugiter infestabant sed per xxx. annos in ea¹ continue regnaverunt.

Postmodum vero Sanctus Edwardus Tertius xxx. annis. Et post eum Haroldus ix. mensibus regnum tenuit.² Post quos Normanni in ea usque hodie præ-^{The Nor-}siderunt;³ quamdiu⁴ imposterum tenebunt novit Ille^{mans.} cui nihil latet. De vii. vero regnis prædictis eorum-que⁵ limitibus, quando inceperunt, quantum⁶ duraverunt, aliquantulum breviter⁷ hic perstringam.⁸

CAP. CLXXV.

Quot Regiones⁹ fuerunt in Britannia.¹⁰

PRIMUM regnum fuit Cantuariæ ab Australi Oceano ^{Of the} usque ad flumen Tamisiæ protensum, in quo primus ^{kingdoms} Hengistus sub anno Domini, secundum Dionysium, ^{in Britain} CCCCLV. regnare cœpit; et duravit illud regnum per ^{(England).} annos CCCLXVIII., sub regulis xv., donec Baldredo ex-^{The king-} pulso Edburtus, rex Westsaxonum, illud regnum annec-^{dom of} teret regno suo. ^{Kent.}

¹ ea] eo. B.

² tenuit] tenuerunt. B.D.

³ præsiderunt] præsidet. B.D.

⁴ quamdiu] A short erasure precedes in A.

⁵ que] . q̄ A.

⁶ quantum] quanto tempore. B.D.

⁷ breviter] om. B.D.

⁸ Divisio regnorum Angliæ. in marg. A. De hoc regno et ejus regibus vide in li. v. in margine. in marg. B. in the hand (a) of the additions.

⁹ Regiones] Reges. B.D.

¹⁰ Britannia] Anglia. B.D. At the foot of that page and column of B. in which this chapter commences, written in a hand (a) nearly contemporary with that of the text of that

MS., begins a series of additions to the descriptions of the kingdoms, &c., in the Eulogium. They extend over the feet of eleven pages of B., and are written continuously in consecutive paragraphs. These have been broken up in the printed text and appended to those portions of the Eulogium of which they were evidently intended by the writer to serve as separate amplifications. The order in which these paragraphs succeed in B. will be evident from the following list of their commencing sentences: 1°. "Regno Westsaxonum." 2°. "Reges Merciorum." 3°. "Reges Orientalium Anglorum." 4°. "Reges Orientalium Saxonum." 5°. "Reges Northamhumbro- rum."

The king-
dom of
Sussex. Secundum regnum fuit Southsaxonum, habens Can-
ciam ab Oriente, ab Austro mare et Vectam Insulam,
ab Occidente Hampteschire,¹ ab Aquilone Southreiam,
in quo loco primus Elle cum III. filiis, xxx. ab adventu
Anglorum anno cœpit regnare; quod quidem regnum
cito post in aliorum jura transivit.

The king-
dom of
Essex. Tertium regnum fuit Estsaxonum, habens ab Ori-
ente mare, ab Occidente pagum Londoniæ, ab Austro
Tamisiam, ab Aquilone Southfolke. Cujus reges a
Sæberht. Saberto primo usque ad tempora Dacorum per x. re-
A.D. 597. gulos fere semper aliis regibus parebant, frequentius et
diutius regibus Merciorum subiacebant, donec rex
Westsaxonum Egbertus regnum illud suo annecteret
imperio.

Its com-
mencement.
Circiter
A.D. 526. Reges Orientalium Saxonum dominabantur in Estsæxa et dimidia
Hertfordensi. Eodem fere tempore quo cœpit regnum Orienta-
lium Anglorum surrexit regnum Orientalium Saxonum, qui habu-
erunt reges per successionem multos, sed aliis regibus [et maxime]
Merciis subjectos. Primus Sledda a Wodenio decimus, cujus filius
Sleda. A.D. Sedberhtus, nepos Ethelberti regis Cantuariorum, fidem Christi
587. suscepit, prædicante Sancto Mellito, qui primus Londoniæ fuit
Sæberht. A.D. 597. episcopus. Seberhto mortuo, filius ejus Sexredus, et Sewardus
Sexred and Sigeward. Mellitum episcopum Londoniæ Christianissimum expulerunt, nec
A.D. 616. multo post a Westsaxonibus occisi tyrannidis in Christum de-
bitas pœnas susceperunt. Succedens eis Sigebertus, cognomento
Sigiberht. I. Parvus, Sewardi filius, hortatu regum Oswii et Northamhumbro-
A.D. 623. rum a Finiano episcopo baptizatus, [ad fidem] quam cum Mellito
episcopo Londoniæ abjecerant per episcopum Ceddum reduxit, qui
postquam gloriose administratum regnum, gloriosius illud reliquit.
A propinquis fuit interemptus; qui cum interrogarentur quare
hoc facerent, responderunt se iratos fuisse et inimicos regi pro eo
quod Evangelii præceptum² sequeretur, hostibus serenus parceret
et injurias obsecrantibus mox dimitteret, nec delinquentes si pœni-
terent rugato et duro vultu suspenderet. Cui successerunt Swi-
thelhelm. Sunithhelm. thelmus, Sigherius, et Sibbi qui erat religiosus; actibus, crebris
A.D. 660. precibus et piis eleemosinarum fructibus plurimum intentus vitam
Sigheri and Sebbi. A.D. privatam et monachicham cunctis regni deliciis et honoribus præ-
665. ferens monachus factus est: et postea alii regnarunt, inter quos
Swefredus, propter Evangelium, uxorem et omnia relinquens mo-

¹ *Hampteschire*] *Hampteshyr.*
B.

² *Evangelii præceptum*] *Evange*
precepti. B.

nachus factus est. Illi successit Selredus Sigeberti Boni filius Selraed. A.D. 709.
 xxxviii. annis; quo perempto, præest Orientalibus Saxonibus
 Swythredus qui eodem anno quo Cantuaritas Egbertus rex West- Egberht. A.D. 824.
 saxonum debellavit et ab eodem expulsus regnum vacuefecit.
 Londonia tamen cum circumjacentibus regionibus Merciorum re-
 gibus quamdiu imperaverant paruit. [B. a.]

Quantum regnum fuit Estanglorum continens North- The king-
dom of
East
Anglia.
 folke, Southfolke, habens ad Orientem et ad Aquil-
 onem ad Circium¹ Cantebrigeschire,² ad Occidentem
 fossam Sancti Edmundi, et³ ad Austrum Hertforde-
 schire,⁴ Etsaxoniam. Currebat hoc regnum sub xii.
 regulis donec, occiso rege Edmundo, Dani utrumque Eadmund
slain. A.D.
870.
 regnum, scilicet, Estanglorum et Etsaxonum sibi usur-
 parunt. Quibus tamen Danis aut fugatis aut abjectis
 rex Edwardus Senior ambo regna illa suo conjunxit
 imperio.

Reges Orientalium Anglorum dominabantur in pago Grantebru-
 gensi, Northfolk, et Southfolk. Primus et maximus apud Orientales
 Anglos rex fuit Redwaldus a Wodenio, ut scribitur secundum Redwald.
A.D. 599.
 Willielmum Malmesburiensem, [decimum genu nactus;] omnes Aus-
 traless Anglorum et Saxonum provinciæ citra Umbrum fluvium cum
 suis regibus ad ejus nutum spectabant. Iste Edelfridum regem
 Northanhumborum pro Eadwini favore trucidavit. Idem Eadwino
 suadente baptizatus, consilio uxoris a fide discessit; habuit pos-
 teriora pejora prioribus, ita ut Christo servire videretur et diis.
 Cui successit Eorpwaldus qui incorruptam Christianitatem com- Eorpwald.
A.D. 624?
 plexus immotum spiritum Deo effudit, a quodam Gentili inno-
 center peremptus; et xii. annis provincia in errorem versa est,
 donec regnaret frater ejus Sigebertus. Beda de Gestis Anglorum Sigiberht.
A.D. 631.
 li. i.⁵ cap. 15, dicit quod idem Sigebertus fuit vir per omnia
 Christianissimus, qui, vivente fratre, cum exularet in Galliis, fidei
 sacramentis eruditus est, et reversus scholam instituit, in qua
 pueri literas erudierunt, et tandem relictis regni negotiis monachus
 factus est, et Egrico⁶ cognato suo thronum suum reliquit, cum Egric. A.D.
634.
 quo a Penda rege Merciorum sociali bello mortem obtinuit.
 Cui successit Anna qui, secundum Bedam, li. xiii. cap. 17, fuit Anna, A.D.
635.
 filius Eni de genere regio, vir optimus et religiosus; habuit filiam
 Etheldripam, quæ habuit maritum regem Australium Saxonum

¹ *Circium*] circuitum. B.D.

² *Cantebrigeschire*] Cantebrige-
shyr^o. B.

³ *et*] Interlined in A.

⁴ *Hertfordeschire*] Hertfordshyr.

B. Hertfordshire. D.

⁵ *i*] corr. ii.

⁶ *Egrico*] Egrito. B.

- Tonberht, et postea regem Northamhbrorum Egfridum XII annis; perpetua tamen mansit virginitatis integritate gloriosa, et tandem monasterium ingressa facta est abbatissa; cujus corpus post sexdecim annos mortis ejus incorruptum inventum est a Sexburga, sorore ejus, quæ ei in monasterio successit. Huic Annæ a Penda rege interfecto successit frater ejus Edelhere, occisus a rege Northambrorum Oswio cum Penda rege Merciorum, et postea diversi regnarunt. Tandem successit Sanctus Egelbertus, quem Offa rex Merciorum dolose¹ interemit. Pauci post eum regnaverunt in Orientali Anglia potentes usque ad Sanctum Edmundum, pro violentia Merciorum, qui anno regni sui sextodecimo ab Iguar Pagano peremptus est, anno Domini DCCCLXXI. Extunc in Orientali Anglia desiere regnare Angli annis L. Novennio sine rege Paganis vastantibus provincias subiacuit. Postea in Orientali Anglia Guthrum Danus regnavit annis XII. tempore Wlfredi. Guthrum habuit successorem æque Danum nomine Edrich, qui cum regnasset annis XIV. peremptus est ab Anglis, eo quod inciviler egisset in eos; nec eis libertas assurrexit Danorum, comitibus vel eos prementibus vel in Westsaxonum reges amentibus, donec Edwardus, filius Alfredi, ambas provincias, expulsis Danis, liberatis Anglis, suo, scilicet, Westsaxonico imperio adjecit, anno post occisionem Sancti Edmundi L., regni sui XV. [B. a.]
- Quintum regnum fuerat² Westsaxonum omnium regnorum durabilius, habens ab oriente Southsaxoniam, ab Aquilone flumen Thamesiæ,³ ab Austro et Occidente Mare Oceanum; in quo cœpit regnare Cerdicus cum filio suo Kenrico, anno Domini, secundum Dionysium, DXIX., ab adventu Anglorum in Britanniam XI.; in quod quidem regnum cætera Anglorum regna paulatim⁴ coierunt.
- Regno Westsaxonum nec magnificentius, nec diuturnius ullum Britannia vidit; cujus primus rex fuit Cerdicus qui in Britanniam venit anno Dominicæ Incarnationis ccccxxv.⁵: post mortem Hengisti octavo, ipsoque die a Britonibus bello exceptus vir veteris militiæ non difficulter arietantem multitudinem concudit et fugere compulit. Hic denique crebras cuicumque victorias extendens anno post adventum XXIII. in Occidentali parte monarchiam adeptus est, qua XVI. annis functus fatum complevit; cui successit Hen-
- Ethelher. A.D. 634.
S. Aethelberht slain. A.D. 783.
Edmund. A.D. 854. Slain. A.D. 870.
Guthorm. A.D. 879.
Eohric. A.D. 891. Slain. A.D. 905.
Edward the Elder. A.D. 918.
The kingdom of Wessex.
Cerdic arrives in Britain. A.D. 495.
Obtains the supremacy of Wessex. A.D. 519.

¹ *dolose*] dolore. B.² *fuerat*] fuit. B.D.³ *Thamesiæ*] Tamysiæ. B.⁴ *paulatim*] om. B.D.⁵ *ccccxxv*] cccc 25. B. corr. ccccxcv.

ricus filius ejus, secundum Willielmum Malmesburiensem, qui fuit Cynric.
 patre non inferior virtute; xxvi. annis regnavit. Cui successit A.D. 634.
 Edaulinus filius ejus, cujus robur in prœliis fuit Angliæ stupori, Cœawlin.
 Britonibus odio, utrisque exitio; sed tandem conspirantibus tam A.D. 590.
 Anglis quam Britonibus apud Wodensdych', cæso exercitu, regni
 sui anno xxxi. in exilium secessit; cui successive successerunt Cœawlin
 filii fratris ejus tres et alii, secundum Willielmum Malmes- expelled.
 buriensem. A.D. 591.

Kenwalkius rex Westsaxonum adeo religiosus ut antecessorum Cynnewalh.
 suorum in Wyntoniam (et ibi sepultus est) templum pulcherrimum A.D. 643.
 construxit, ubi nunc est sedes episcopalis; qui non solum in eccle-
 siasticis verum etiam in sæcularibus rebus ita munificus extitit
 ut nihil patrimoniorum cognatis negaret; filio enim fratris pæne
 tertiam partem regni dedit; et post annos regni sui xxxi. moriens
 regni arbitrium uxori suæ Sexburgæ reliquit, quæ regnum vix per Sexburh.
 annum obtinuit; cui non deerat spiritus ad regendum, nam prorsus A.D. 673.
 omnia facere optime noverat, nil præter sexum a viro discernens,
 secundum Willielmum Malmesburiensem; cui successit Oswynus Aæowini.
 rex. A.D. 675.

Cedwalla, rex Westsaxonum, fuit successor Oswyni et Cantonia, Cædwalla.
 pariter regnantium; cui Cedwallæ Yne rex successit, qui habuit A.D. 685.
 filias sanctimoniales Suthburgam apud Wynbourne, Quenburgam Inl.
 et Edelburgam; deinde alii multi regnarunt. Egbrihcus conscendit¹ A.D. 688.
 thronum regium omnibus ante se in Westsaxonum regibus merito
 præferendus, qui toti Britannię annis xxxvii., et mensibus vii.
 nobiliter imperavit. Regnum Westsaxonum continebat Wyldes',
 Berkes', Dorsets', Somersets', Deuoniam, Cornubiam, Hampdes', Sur-
 reiam, et Suthsexiam quæ per se modico tempore fuit regnum.
 [B. a.]

Sextum regnum fuit Merciorum cæteris magis The King-
 spatiosum, cujus limites fuerunt ab Occasu, Dee dom of
 juxta Legecestriam² et flumen Sabrinæ juxta Salo- Mercia.
 piam usque Bristolliam, ad Ortum Mare Orientale,
 ad Austrum Thamisiæ³ usque London,⁴ ad Aquilonem
 vero flumen Humbriæ usque ad flumen Mersee,⁵ quous-
 que Cornwalliæ descendat in Mare Occidentale. In
 hoc pago cœpit regnare primus Penda, filius Wibbæ, Penda.
 anno Domini, secundum Dionysium, dclxvi., ab adventu A.D. 626.

¹ conscendit] contendit. B.

² Legecestriam] Leicestriam. B.

³ Thamisiæ] Tamisiæ. B.D.

⁴ London] London. B.

⁵ Mersee] Merceæ. B.D.

Ceolunlf.
A.D. 874.

Anglorum CLXXV. Stetitque hoc regnum incussum¹ sub regibus x. per annos circiter CLXIII. usque ad ultimum Coluulfum² cui Dani, expulso Hardredo rege, regnum tradiderunt custodiendum. Edwardus vero Senior, rex Westsaxonum, expulsis Danis, regnum Merciorum suo copulavit imperio. Erat enim hoc regnum in sui primordio in tres partes divisum, in Occidentales Mercios, in Mediterraneos, et Orientales.

Penda.
A.D. 696.

Reges Merciorum dominabantur in his pagis: Gloucestrensi, Wigornensi, Warwicensi, Cestrensi (et Cestria tunc vocabatur Civitas Legionum), Derbensi, Staffordensi, Scrobburiensi, Herefordensi, Hundedensi, Bedefordensi, Northamptonensi, Lincolnensi, Legestrensi, et Snotingensi. Secundum Willielmum Malmesburiensem, anno Dominicæ Incarnationis DCXXVI., post mortem Hengisti anno CXXIX. Penda filius Bibbæ, a Wodenio decimus, stirpe inclytus, bellis industrius, fanaticus, et impius apud Mercios regis nomen præsumpsit. Edwinum et Oswaldum reges Northambrorum, Sigebertum, Egicum et Annam reges Orientalium Anglorum, in quibus generis claritas et vitæ sanctitas cœquabat, temeritate nefaria extinxit. Kenwalkium, regem Westsaxonum, bello bis terque lacessitum in exilium compulit, omnibus occasionibus cædium inhians, et velut corvus ad nidorem cadaveris advolans; ad recuperandum regnum magno emolumento fuit, ita per annos xxx. in cognatos grassatus nil adversus externas gentes memorandum commisit, sed invenit tandem effrænis cupiditas idoneum meriti finem; siquidem ab Oswino qui Oswaldo successerat magis per Dei virtutem quam per manum militarem infernalium numerum animarum auxit. Habuit ex regina Keneluuitha³ filios Wedam, Wulferum, Edelbertum, Mewaldum, Mercelinum, filias Kyneburgam et Kyneswitham sancta continentia excellentes. Ita parens Domino semper rebellis sanctissimos cœlo fructus effudit.

Peada.
A.D. 656.

Beda de Gestis Anglorum, libro III. cap. 20, dicit quod idem Penda rex non prohibuit quin in insula, etiam in Merciorum natione, Verbum Dei si qui vellent audire prædicaretur, quin potius odio habebat et despiciebat eos quos fide Christi imbutos opera fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos eos esse et miseros qui Domino suo in quem crederent obedire contemnerent. Cui successit Weda filius ejus in parte regni ex dono Oswii Australibus Mercii prælatus, ejusdem Oswii etiam patre vivente gener; nam filiam ejus ea conditione accepit ut Christianitatem cum

¹ incussum] inconcussum. B.D. | ² Keneluuitha] corr. Kinesuitha.
² Coluulfum] Coluulfum. B.

provincia amplectens idolis renuntiaret, quod fecisset nisi tam læta principia mors per insidias uxoris impediret. Tunc Oswin regnum suscepit, quod sibi et victoriæ in patrem et affinitatis jure in filium competere videbatur; sed animositas provincialium non ultra biennium potuit ferre regnantem; expulsis ejus ducibus tunc successit Wlferus, Pendæ filius, qui, secundum Willielmum Malmesburiensem, et Bedam, li. III. cap. 23, ne spem civium falleret sedulo satagebat magnis animi et corporis viribus utilem [se] ostendere, denique Christianitatem vix in regno suo palpitantem innuit. Hic a rege Westsaxonum afflictus injuriam propulsans ipsum dominio Wethtæ insulæ mutilavit, eandemque ritus sacriligos anhelantem infectens non multo post regi Australium Saxonum Edelwalkio, quem in baptismo suscepit, gratia fidei dedit; verum enimvero hæc et quæcumque ejus bona inficit gravis simoniæ nota quod primus regum Anglorum sacrum episcopatum Londoniensem cuidam Wynæ ambitiose daret. Wulfero post XIX. annos defuncto successit Edelredus rex frater ejus tam in religione quam pugnandi exercitatione celebrior. Iste Edelredus, secundum Bedam de Gestis Anglorum, li. v. c. 12. anno Dominicæ Incarnationis DCLXXVII., adducto maligno exercitu Canciam vastavit, ecclesias et monasteria sine reverentia pietatis et Divini timoris fœdavit; tandem, anno regni sui XX., in Harderna regulariter tonsus, prius in monachum, mox in abbatem alteratus est. Cui successit Kenredus vel Cenredus, filius Wulferi, qui pietate in Dominum, probitate in patriam perinsignis, morum sinceritate vitam cucurrit, quintoque regni anno Romæ monachus factus ad limina Apostolorum in precibus, jejuniis, et eleemosinis usque ad diem permansit ultimum; regnum Merciorum sic nobilissime præfuerat, sed nobilius multo sceptrum relinquens maxime miserando exitu militis compunctus. Qui, secundum Bedam de Gestis Anglorum, li. v. c. 13, cum confiteri scelera sanus superbisset, in mortis janua constitutus, vidit dæmones auctores ad supplicia quibus animum indulserat. Cui successit Celredus, filius Edelfredi per VIII. annos. Cui successit Edelbaldus, qui regno alta pace XLI. annis perfunctus, et novissime a subjectis occisus fortunæ rotam volvit. Hic etiam multas libertates ecclesiis et monasteriis concessit, ac auctoritate literarum et testimonio cirographorum æternæ memoriæ firmas esse constituit, ita inquit:—Ego Edelbaldus, rex Merciorum, pro amore coelestis patriæ et remedio animæ meæ, studendum esse prævidi ut eam per bona opera liberam efficerem ab omni vinculo peccatorum. Dum enim mihi Omnipotens Deus per misericordiam clementiæ, absque ullo antecedente merito, sceptrum regiminis largitus est: ideo libenter ex eo quod dedit retribuio. Hujus rei gratia donationem me vivente concedo, ut omnia monasteria et ecclesiæ regni mei ab omnibus vectigalibus publicis et operibus absolvantur, nisi in structionibus arcium et pontium quæ nulli unquam relaxari possunt. Præterea habeant famuli Dei pro-

Wulferi.
A.D. 667.

Aethilred.
A.D. 675.

Coenraed.
A.D. 704.

Ceolraed.
A.D. 709.

Aethilbald.
A.D. 716.

priam libertatem in fructibus silvarum et agrorum et in captura piscium, nec munuscula præbeant nisi voluntaria, sed liberi Deo serviant, etc. Cui successit rex Offa.

Offa.
A.D. 757.

Offa rex, ahnepos Pendæ, secundum Willielmum Malmesburiensem, vir ingentis animi et qui omnia quæ mente concepit efficere proposuit; regnavitque xxxix. annis; regem Westsaxonum Kunewlfum palam congressus palmam leviter obtinuit; regem Egelbrihtum fraudulenter decapitari fecit, regnumque Orientalium Anglorum quod tenuerat indebite pervasit. Hic reliquias Beati Albani, usque ad id tempus obscure reconditas, reverenter elevari et in scrinio quam regia magnanimitas poterat gemmis et auro decorato componi præcepit, basilica pulcherrimi operis ædificata et monachorum congregatione adjuncta. Hic sedem archiepiscopatus Cantuariensis in Lichesfeldam transferri conatus est, et Lambertum archiepiscopum, multis laboribus fatigatum, crebraque Sedis Apostolicæ et nova et vetera edicta proferentem. Tandem omnium prædiorum quæ inter terminos suos erant, et episcopatum ditione, privavit et obtinuit ab Adriano papa quod omnes episcopi Merciorum ecclesiæ Lichefeldensi ut archiepiscopatui subjicerentur, viz.: Wigorniensis, Legecestrensis, Sidnacestrensis, et Herfordensis, et episcopi Orientalium Anglorum, Elimanensis et Damacensis. Remanserunt archiepiscopo Cantuariensi Londoniensis, Wyntoniensis, Roffensis, et Seliciensis sed nec in his ejus rapacitas stetit sed multarum ecclesiarum prebendas publicis expilator abrasit.

Egfrith.
A.D. 796.

Coenuulf.
A.D. 796.

Offæ successit Egferhtus qui sedit paternæ immanitatis vestigia declinans privilegia omnium ecclesiarum, quæ genitor attenuerat, prona devotione renovavit. Cui successit Kenwlfus rex, vir magnus et virtutibus famam supergrediens, nihil quod livor digne carperet unquam commisit, domi religiosus, bello victoriosus; cujus laudes merito nitent in altum quamdiu sequus arbiter in Anglia invenietur. Hic Cantuariensem ecclesiam in pristinam libertatem refecit, et regem Cantuaritarum Eghbertum Pren vinctum abduxit, et apud Wynhecombe, ubi ecclesiam quæ adhuc superstes est Deo ædificaverat, ipso dedicationis die regem captivum ad altare manumittens libertate donavit; aderat ibi munificentie regis applausor Cuthredus, quem ille Cantuaritis regem præfecit; sonabat basilica plausibus, platea discursibus, eo quod¹ ibi in conventu xiii. episcoporum et x. ducum nullis largitatis pateret repulsa quin omnes secundum sui status exigentiam quasi plenis marsupiiis vel donariis abirent; illud etiam monasterium cum magnis redditibus ampliavit. Cui successit Sanctus Kenelmus filius ejus, secundum Willielmum Malmesburiensem, ac nomen et decus martyrii adeptus, apud Wynhechumbe juxta patrem est sepultus. Postea multi alii regnaverunt, et tandem principatus Merciorum per quandam Gentilis viri insaniam subito effloruit, et

Cenelm.
A.D. 821.

¹ eo quod] eo eo quod. B.

quasi per miseram semiviri regis ignorantiam¹ omnino emarcuit, A.D. 875.
anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXV.

Septimum fuit regnum Northimbrorum, cujus limi-
tes fuerunt ab Ortu et Occasu Oceanus, ab Austro The King-
dom of Northum-
bria. flumen Humbre descendendo versus Occidentem per
fines comitatum Derbi² et Notyngham usque ad
flumen Mersee. Ab Aquilone vero Mare Scoticum,³
quod Scotica lingua dicitur *Forth*, Britannice *Weriche*,
Anglice *Scottis See*. Hoc enim regnum primitus fuit Divided
into Deira
and
Bernicia. divisum in provincias, Deiram,⁴ scilicet, ad Austrum,
et Berniciam ad Aquilonem, quæ duo regna flumen
de Tyne tunc temporis dividebat. Nam regnum Dei-
rorum a fluvio Humbre usque ad flumen Tyne se
extendebat. Regnum vero Berniciorum⁵ a flumine
Tyne⁶ usque ad Mare Scoticum, ubi nunc est villa
Sancti Johannis, porrigebatur; totum enim interme-
dium ad regnum Berniciorum⁶ pertinebat.

In Bernicia⁷ cœpit primus regnare Ida, anno gratiæ, Ida.
A.D. 547. secundum Dionysium, DXLVII. Hæc duo regna sub
duobus regibus, ut præmittitur, interdum divisa, quan-
doque sub uno rege redintegrata⁸ cucurrerunt sub
Anglis regibus circiter XX. per annos CCCXXI. Dehinc Death of
Osberht
and Ella.
Victories of
Aethelstan
over the
Scots and
Welsh. Osberto et Elle IX. anno regni eorum per Danos
occisis, terra vacavit sine rege VIII. annis. Extunc
regnauerunt in ea Dani⁹ XXXVI. annis, usque ad
monarchiam regis Athelstani, qui sub anno Domini
DCCCXXVII, subactis Scottorum¹⁰ et Wallanorum regibus, A.D. 926.
Angliæ monarchiam primus omnium solus obtinuit.

¹ ignorantiam] ignom. B. potius
ignaviam.

² Derbi] Derby. B.

³ Nota. Mare Scoticum. in marg.
A.D.

⁴ Deiram] Duram. B.

⁵ usque ad flumen . . . flumine
Tyne] om. B. supplied in marg.
by a later hand.

⁶ Berniciorum] Bernicorum. B.
D.

⁷ Bernicia] Hibernia. B. erased
in D.

⁸ redintegrata] redintegra. B.

⁹ Dani] Interlined in A. De
Athelstani miraculis. in marg. A.
Lower in D.

¹⁰ Scottorum] Scotorum. B.

Rex Athelstanus, dum versus Scotiam transiret, ipsos inveniens rebelles eorum superbiam prostravit. Rex versus Scotiam divertens, Sanctum Johannem de Beuerlaco peregre visitavit, super cujus altare cultellum pro vadio posuit, promittens quod si victor rediret, cultellum digno pretio redimeret; quod et implevit. Nam ipsum dimicando contra Scottos rogavit Dominum¹ ut prece Sancti Johannis Beuerlacensi² aliquod signum evidens³ ostenderet, quo præsentes et futuri possent cognoscere Scottos de jure debere Anglis subjugari. Unde rex cum gladio suo quendam scopulum lapideum percussit juxta Castrum de Dunbarre, quod usque hodie ad mensuram ulnæ ictus concavatur. In redeundo⁴ quoque, peracta victoria, rex Athelstanus territorium Sancti Johannis de Beuerlaco possessionibus et libertatibus ampliavit.

Battle of
Brunan-
burgh.
A.D. 938.

Arnalaphus paganus, rex Hiberniæ multarumque⁵ insularum, cum socio suo rege Scottorum Constantino, vastator potissimus,⁶ ostium Humbre fluminis cum valida classe ingreditur; cui rex Athelstanus cum fratre suo Edmundo apud Brunanburge occurrens bello a principio diei protracto usque ad vesperam, v. regulos, VII. duces, cum plebe innumera occiderunt; reges vero Arnalaf et Constantinum ad naves fugere compulerunt.

Ad⁷ hoc bellum peragendum precibus Sancti Odonis Wiltoniensis episcopi (post de Wiltonia ad Doroborniam est promotus) de stirpe Danica⁸ oriundus, vagina regis tunc vacua, et cultrum bellicose de manu sua [A.D.]⁹⁴⁰. illapsus in vagina quoque sua gladius divinitus illapsus est.

¹ *Dominum*] om. B.D.

² *Beuerlacensi*] Beuirlacens'. B.

³ *evidens*] om. B.D.

⁴ *De Athelstano*. in marg. A.D.

⁵ *que*] om. B.

⁶ *vastator potissimus*] vastatore potentissimo. B.D.

⁷ *Miraculum*. in marg. B.

⁸ *Danica*] Danitica. B.D. with the *ti* erased in D.

Reges Northamhumborum dominabantur in omni regione quæ The King-
est ultra Humbrum fluvium usque ad Scotiam. Anno Domini dom of
DCXLVII.¹ Ida regnare cœpit, primus rex, XII. annis. Cui suc- Northum-
cessit Alla vel Alle, qui fuit primus rex Anglorum; cujus tempore Alla.
de tota Anglia pueri venales Romam deducti salutis omnium com- A.D. 560
patriotarum occasionem dederunt, tempore Beati Gregorii, tunc Sedis
Apostolicæ archidiaconi, post papæ, dicentis: Convenit ut Angli
angelis similes *de ira* eruantur, et *Alleluia* doceantur cantare. Qui
misit Beatum Augustinum in Angliam pro fide sustinenda. Post
Alle regnavit Edericus, filius Idæ; cui Aedelfredus, rex Northumbriæ Aethelric.
potentissimus, gloriæ cupidissimus, plus omnibus Anglorum pri- A.D. 588.
matibus gentem vastavit Britonum; unde motus Aedan, rex Scot- Aethelfrith.
torum, venit contra eum cum immenso et forti exercitu, sed cum A.D. 593.
paucis victus fugit. Post Eadwanus filius Allæ et alii ut infra,² li. 5°. Eadwin.
Tandem regnavit Adelwaldus, filius Mollonis, misere occisus; post A.D. 617.
quem per XXXIII. annos, cessante rectore, provincia illa prædæ et Mull Aeth-
risui finitimis fuit. Quibus transactis hanc regionem cum cæteris elwald.
obtinuit rex Westsaxonum Egberhtus abnepos . . . ³ regis A.D. 759.
Westsaxonum, anno Domini DCCCXXVII., regni sui XXIII. Hic Egberht.
pater Adelwlf tota Britannia potitus XXXVII. annos et menses VII. A.D. 827.
Wyntonie est sepultus per filium suum Ethelwulfum, quem qui-
dam Adhelwlfum vocant, qui fuit discipulus Beati Swithini Wynto-
niensis, qui ex gradu subdiaconi in regem translatus est, concedente
Leone papa Quarto. Ab isto Ethelwulfo, rege Anglorum, Chronica Genealogy of
sursum versus usque ad Adam lineam regum, secundum Williel- the kings of
mum Malmesburiensem, tenuit; sicut Evangelistam Lucam de Do- Wessex.
mino Jesu Christo recitasse cognovimus. Ethelwlfus fuit filius
Egbrhti, Egbrhtus Edmundi, Edmundus Eafe, Eafe Eoppe, Eoppe
fuit filius Ingildi fratris Inæ regis, qui ambo fuerunt filii Kenredi,
Kenredus filius Cedwaldi, Cedwaldus Cudæ, Cuda Caudwini,
Caudwynus Ceaulini, Ceaulinus Henrici, Henricus Cerdicii, qui
primus fuit rex Westsaxonum, Cerdicius Helisii, Heliseus Helsii,
Helsius⁴ Henwii, Henwius Wigii, Wigius Freinini, Freininus Fri-
degarii, Fridegarius Brondii, Brondius Beldegii, Beldegius Wodenii,
de quo processerunt reges multarum gentium; Wodenius fuit filius
Fridewaldi, Fridewaldus Fridelaphii; Fridelaphius fuit filius Finni,
Finnus Godulfi, qui fuit Gecii, qui fuit Gercii, qui fuit Beorini, qui
fuit Steldii, qui fuit Sceaff, qui regnavit in regione quæ vocatur
Vetus Anglia, unde Angli venerunt in Britanniam, inter Saxones
et Gothos constituta. Sceaf fuit filius Hermadii, qui fuit Stermadii,
qui fuit Hadræ, qui fuit Gaulæ, qui fuit Bedegii, qui fuit Stresii;
hic, ut dicitur, fuit filius Noë in Arca natus.

¹ DCXLVII.] 647. B. corr. 547.

² *infra*.] This is very doubtful.
The reference is perhaps to the
Eulogium.

³ Nota. Egberhtus primus mon-
archa Angliæ in marg. B.

⁴ *Helsius*] *Healsius*. B.

Aethelwulf.
A.D. 859.

Anno Domini DCCCXXXVIII. iste Ethelwlfus regnum sortitus est annis xx. et mensibus v.; natura lenis et qui sub quiete degere magis quam multis provinciis imperare mallet; denique regno Westsaxonum contentus, cætera quæ pater subjugaverat appendentia Ethelstano filio contulit, qui, id est Ethelstanus, quando et quo fine decessit incertum est. Hic Ethelwlfus, rex Occidentaliū Saxonum, sustentatoribus duobus, scilicet, Swithino Wentano¹ et Athelstano Sireburniæ episcopis, fretus, ad Dei cultus conversus decimam omnium hidarum regni sui Christi famulis concessit, eaque pauperes vestiri et cibari præcepit, omnique anno ccc. mareas auri Romam misit, quarum c. Beato Petro, c. Beato Paulo ob luminaria, et c. Apostolico ob donaria compenderentur.

Aethelwulf
goes to
Rome.
A.D. 855.

Hic Romam adiens tributum quod Anglia pensitat de unaquaque domo, nummum argenteum, Sancto Petro obtulit coram Leone IIII. papa, qui antea Alfridum suum filium ad se missum honorifice suscepit, et in regem unxit. Idem Ethelwlfus est sepultus Wyn-

Aethelbald.
A.D. 855.

toniæ; post cujus decessum Ethelbaldus filius ejus in Westsaxonia, Ethelbertus in Cancia regnaverunt, anno Domini DCCCLVIII., secundum Willielmum Malmesburiensem. Idem Ethelbaldus, ignavus et perfidus, patri ejus thorum polluens post quinquennium Sireburniæ est sepultus, et exinde totum regnum ad alterum est devolutum, scilicet, Ethelbertum, qui dulciter strenueque regnum moderatus post quinquennium est sepultus Sireburniæ. Hujus tempore manus piratarum appulsa in Britanniam Wyntoniam urbem populosam direptioni dedit; sed Igo princeps eorum a ducibus regiis multis suorum amissis, ultra mare volitavit.

Aethel-
berht.
A.D. 860.

Death of
Aethelred.
A.D. 871.

Ethelredus rex, tertius filius, Wynburnæ sepultus est.

CAP. CLXXVI.

*De Ritu Gentis Anglorum.*²

Of the
character
of the
English.

DE gestis Wallanorum et Scottorum et de ritibus eorum, et quomodo permixti sunt populi³ Anglorum, jam erit perorandum. Et quidem gens illa ad Occidentem Walliæ, apud Roos et Hauerforde, dudum transmissam originem Flandrensis⁴ conjuncti⁵ jam Angli, effecta gens fortis est et robusta assiduo belli

¹ Wentano] Perhaps Wentonie.

² De gente Anglorum. in marg. B.

³ populi] populo. B.D.

⁴ Flandrensis] Flandrensisbus. B.D.

⁵ conjuncti] A minim erased follows in A.

conflictu Cambrensibus infestissima, ad subeundum Of the character of the English. terram marisque pericula pro lucro captando proni-
cissima, vicissim pro loco et tempore nunc ad aratra
nunc ad arma accommoda. Hac autem de gente nota-
bile mihi videtur quod quodammodo spiritu prophetico
an fanatico futura præsagiant pacis et guerræ, cædes
et adulteria notularum indiciis certissime declarat.
Reliqua vero gens Anglorum Loegriam inhabitans,
utpote insulana,¹ permixta et a primitivis scatebris
longis derivata, proprio motu et sine alieno² hortatu
facile flectitur ad opposita, ita enim ut cum extraneis
non concreditur, inter seipsos, more vacui stomachi
se ipsum corrodentem, ita inter se congregiuntur.

Gens vero Australis quietior et mitior, Borealis Giraldus in Itinera-rio. A.D. vero mobilior et ferocior, gens inter media participii
vicem tenet.

Gens ista Angligena, præ cæteris nationibus cibis et Their love of eating and drinking. potibus dedita, in victu et vestitu nimium³ sumptuosa;
quod quidem vitium a diebus Danici regis Harde-
kanuti,⁴ qui bis bina fercula in cœnis jusserat apponi,
creditur contraxisse.

Gens hæc tam pede quam equo expedita, ad omne Their military aptitude, and success in war. genus armorum accommoda, ad omnem militiæ conflic-
tum⁵ apta. In bellicis congressibus,⁶ nisi fraus ab-
fuerit,⁷ solet lauream⁸ reportare.⁹ Gens itaque ista
curiosa satis ut noscat aut narret mirabilia quæ
viderit vel audierit. Regiones¹⁰ rimatur, in solo pro-
prio vix locupletior, in longinquis magis felix. Nova
nancisci melius novit quam hæreditaria conservare;
hinc est quod late per orbem dispergitur, putans sibi
omne solum patriam esse propriam.

¹ *insulana*] insula. B.D.

² *alieno*] aliorum. B.D.

³ *nimum*] nimis. B.D.

⁴ *Hardekanuti*] Hardknuti. B.D.

⁵ *conflictum*] est. add. B.D.

⁶ *congressibus*] conflictibus. B.

⁷ *abfuerit*] affuerit. B.D.

⁸ *lauream*] lanceam. B.

⁹ *reportare*] apportare. B.D.

¹⁰ Nota. in marg. A.

Of the
character
of the
English.
Eugenius
Papa.
A.D.
Their
fickleness.

Gens ista ad omnem industriam idonea, sed ante factum importunus et præceps, post factum sagacior; facile deserit quod inciperit.¹ Proinde est quod Eugenius dixit, gentem Anglicanam ad quæcunque vellet idoneam fore, nisi levitate animi impediretur. Et sicut Hannibal negabat Romanos posse vinci, nisi in propria patria, ita et² gens Anglicana dum peregrinatur invincibilis est, sed in sedibus propriis facilius expugnatur.

Their
proneness
to discon-
tent with
their own
station in
life.

Gens enim ista ad aliena noscenda vel experienda valde curiosa, quæ sua sunt [nihili] faciens vituperat propria, commendat aliena, de statu sui gradus vix unquam contenta. Quod alteri congruit libenter in se transfigurat, unde fit ut vernaculus, quod armigeri est armiger, quod militis miles, quod ducis dux, quod regis est in se repræsentat. Immo³ nonnulli eorum omne genus circueunt⁴, in nullo genere sunt, omnem ordinem atte[m]ptantes⁵ nullius ordinis sunt. Nam in gesta⁶ sunt histriones, in affatu citherones, in conviviis nebulones, in quæstu caupones; in apparatu sunt tyrones, in lucris Argi, in laboribus tantuli, in curis sunt Dædali, in cubilibus sunt Sardanapali, in templis simulacri;⁷ in curiis tonitrua, solis privilegiis et præbendis electos

Confusion
of ranks in
the present
costume
of the
English.
An ancient
prophecy.

se fatentur; sed etiam in cunctis Angligenis tanta vestium varietas et asperitatis multiformitas inolevit, ut neutri generis pæne quilibet censeatur. Ex qua re bene prophetavit quidam anachorita, tempore regis Etheleredi,⁸ in hunc modum: Angli, quia proditioni, ebrietati, et negligentiae domus Dei dediti sunt, primo per Danos, secundo⁹ per Normannos, tertio per Scot-

¹ *inciperit*] *inceperit*. B.D.

² *et*] om. B.D.

³ *Immo*] *Ideo*. B.

⁴ *circueunt*] *circumeunt*. B.D.

⁵ *atteptantes*] *attemptantes*. B.D.

⁶ *gesta*] *gestis*. B.D.

⁷ *simulacri*] *simulacra*. B.

⁸ *Etheleredi*] The *eredi* written on an erasure in A. Etheldredi. B. Prophetia in marg. A.

⁹ *secundo*] 2. A., a figure having been erased after it.

tos, quos reputo vilissimos, erunt conterendi; adeo quoque varium erit sæculum ut varietas mentium multimoda vestium variatione designetur. Timendum est enim pro hujusmodi vestium variatione in superbiendo, pro cautelis et adulationibus jus in injuriam,¹ sensum in fallaciam commutando, et cætera omnia quæ bona suo jure esse deberent in pessimum convertendo, nobis eveniant flagella quæ genti Angligenæ eveniebant tempore Ethelredi² regis, qui filius fuit regis Edgari³ ex Ethelfrida uxore secunda. De quo rege ferunt Dunstanum dixisse, dum eum apud Kyngestoun coronaret quodam die Dominico post Pascha: Quia inspirasti ad regnum per mortem fratris tui Edwardi, non deficiet a regno tuo sanguis et gladius, donec populus ignotus superveniet⁴ te exterminando, in ultimam redigens servitutem, nec expiabitur delictum nisi longa vindicta. Timendum est enim ne talis vindicta eveniat Angligenis in⁵ tempore instanti ob nimiam lasciviam superbiæ, luxuriæ, et calceamentorum vestimentorumque varietatem; unde cissores, sutores, quod in uno anno operantur, in alio a populo omnino recusatur.

Of the character of the English. Some fear of its fulfilment in the writer's own time,

in consequence of the rage for dress in England.

CAP. CLXXVII.

Quot sedes episcoporum olim fuerunt in Anglia.

LUCII regis Britonum tempore, Eleutherius papa misit Fuganum et Damianum in Britanniam ad regem cum familia sua baptizandum, in anno Domini CLXXXIII., qui sancti viri templa idolorum destruentes, et eorum ministros qui lingua Britannica archiflamines

Of the ecclesiastical division of England.

¹ in injuriam]. Written *tiurta* at first in A., and converted into *injuria* by the interlineation of *in*.

² Ethelredi] Etheldredi. B.

³ regis Edgari] Eggari. B.

⁴ *superveniet*] *supervenient*. A., corrected by erasure. *superveniat*. B.D.

⁵ in] om. B.D.

Three arch-bishoprics instituted in Britain by Eufanus and Damianus. A.D. 181.

et flamines¹ vocabantur; quorum loco substituerunt archiepiscopos² et episcopos, templa vero ecclesias consecraverunt. Tres archiepiscopos inter cætera ordina-verunt, ubi prius fuerant tres archiflamines:³ primum Londoniæ, secundum Eboraco, tertium Caerlegion in Cambria; loco flammeorum⁴ episcopos statuerunt. Unde metropoli Londoniæ tota Cornubia et tota Loegria usque fluvium⁵ Humbar cum omnibus suis episcopis subjecti erant. Eboraco tota Northumbria ab arcu Humbre⁶ cum reliqua parte Albanæ, cujus præsulatus⁷ nunquam fuit immutatum; alii duo archipræsulatus pluries fuerunt subversi. Urbi Legionum quæ est super Uscam fluvium subjacuit tota Cambria, ubi tunc fuerunt septem episcopi, nunc enim⁸ quatuor est insignita; flumen Sabrinæ secernit Loegriam a Cambria.⁹

S. Augustine fixes the archiepiscopal see at Canterbury. A.D. 602. Offa removes it to Lichfield. A.D. 785-6. Coenuulf restores it to Canterbury. A.D. 803.

Tempore Saxonum Beatus Gregorius privilegium archiepiscopale Londoniis concesserat;¹⁰ Augustinus vero cum sedulitate hospitii sui regis Ethelberti civiumque Cantuariensium caritate conceptus,¹¹ post mortem Gregorii sedem archiepiscopalem ad Cantuariam¹² translulit, quæ stetit inconcussa usque ad tempus Offæ regis Merciorum. Hic Offa Cantuaritis¹³ offensus et infestus honorem primatus ab eis tulit, et Lichefeldensi episcopo contulit, annuente papa Adriano muneribus fortassis inclinato, archiepiscopali pallio¹⁴ pro tempore suo insignivit; quod tandem sub Kenulfo rege Can-

¹ *archiflamines et flamines*] *archiflames et flames*. A.D.

² De primis archiepiscopis in Anglia. in marg. B.

³ *archiflamines*] *archiflami*. A. *Archiflames*. D.

⁴ *flammeorum*] *flammeum*. B.D.

⁵ *fluvium*] ad flumen. B.D.

⁶ *Humbre*] *Humbræ*. B.D.

⁷ *præsulatus*] officium. add. B.D.

⁸ *enim*] autem. B.D.

⁹ *Cambria*] *Cambriam*. B.D.

¹⁰ *concesserat*] concessit. B.D.

¹¹ *conceptus*] compactus. B.D.

¹² *ad Cantuariam*] *Cantuariæ*. B.D. De sede archiepiscopali Cantuariæ. in marg. B.

¹³ *Cantuaritis*] *Cantuariatis*. B.D.

¹⁴ *pallio*] om. B. supplied in margin.

tuariæ restitutum est. Eboraci honor usque hodie stetit inconcussus, quamvis Albania processu temporis tum per guerram tum per dissensiones inter regna ab ejus subjectione se subtraxit.

Ab Urbe Legionum usque ad Meneviam quæ est The metropolitan see transferred from Caerleon to Menevia by king Arthur. ad Occidentem Demetiæ, supra Mare Hiberniæ sita, translata est sedes metropolitana, tempore Sancti David archiepiscopi, per regem Arthurum; ubi steterunt XIII. archiepiscopi usque Sampsonem. Hic etiam ingruente flava peste per Cambriam quam ictericiam vocant, sumpto secum pallio Armoricam Britanniam adiit, et sedi Dolensi præsedet; a quo tempore usque ad tempus Henrici Primi, regis Anglorum, sederunt Meneviæ, quæ nunc David¹ dicitur, XXI. episcopi pallio carentes, forte paupertatis causa, cum tamen usque ad hoc tempus episcopi Meneviæ a suis suffraganeis Wallensibus ibidem fuerunt consecrati, nulla penitus professione vel subjectione facta alteri ecclesiæ. Cæteri succedentes The see loses its archiepiscopal power during the episcopate of Bernard. episcopi, regio urgente mandato, Cantuariæ consecrationem suscipiunt. In cujus subjectionis signum Bonifacius Cantuariæ archiepiscopus, tempore Henrici II., in ecclesiis cathedralibus Kambriæ² primus omnium Cantuariensium archiepiscoporum missam solemniter celebravit. Ita quod hodie in tota Anglia duo tantum sunt primates, scilicet, Cantuariæ et Eboraci.

Cantuariæ XIII. in Anglia et III. in Wallia subjecti The provinces of Canterbury and York. sunt episcopi. Eboraco duo tantum, scilicet, Dunelmia et Carliolum. Sedes vero omnium episcoporum aliquatim explanabo, ut potero. Advertendum est ad notitiam dicendorum quod in primitiva Anglorum ecclesia præsules³ in locis humilibus, utpote contemplationi congruis, sedes suas⁴ statuerunt; sed tempore The council of London regis Willielmi Primi, ex canonum decreto edictum⁵

¹ David] dā^o. A. David. B.

² Kambriæ] Cambriz. B.

³ præsules] plures. B.D.

⁴ suas] suos. B.

⁵ edictum] editum. B.D.

ordains
the re-
moval of
the sees
from
obscure
towns to
cities.

est ut sedes episcoporum de villulis ad urbes migra-
rent, unde factum est ut Dorkcestre¹ ad Lincolniam,²
Lichefelde³ ad Cestriam, Tetforde ad Norwicum,⁴
Remnesbure⁵ et Schirburn'⁶ ad Sarum, Cridinton⁷ ad
Excestriam; et multi alii per Angliam.

CAP. CLXXVIII.

*De Episcopis.*⁸

Of the bi-
shoprics:—
Rochester.
Chichester.
Bishops of
Selsey.

ROFENSIS episcopus parochiam non habet, ut dicitur,
sed est capellanus archiepiscopi.

Cicestrensis⁹ episcopus qui tantum Southsaxonibus
et Vectæ Insulæ præsidet, primo Seleseie¹⁰ sedem
habuit tempore Theodori archiepiscopi, et a primo
Wilfrido usque ad ultimum Stigandum CCCXXXIII.
annis sub XX. episcopis ibidem duravit; tempore regis
Willielmi mutatur ad Cicestriam per Stigandum.

Bishops of
Wessex.
Birinus.
A.D. 634.

Primus Westsaxonum episcopus Birinus largiente
rege Westsaxonum Kyngesilo¹¹ sedem episcopalem
Dorcestræ statuit, villa¹² humilis ad Austrum Oxoniæ
inter collapsus duorum fluminum,¹³ scilicet, Thamisiæ
et Thamæ;¹⁴ tota Westsaxonia fere fuit ab initio una
provincia usque ad adventum Theodori. Birino mortuo,
Kenewalcus rex Westsaxonum sedem statuit Wyntonix

Aegil-
berht.
A.D. 650.

ubi Agilbertus, natione Gallus,¹⁵ præsedet primus.
Agilberto postea expulso, præsedet quidam Anglus¹⁶

¹ *Dorkcestre*] *Dorchester*. B.

² *Lincolniam*] *Lyncolniam*. B.

³ *Lichefelde*] *Lychefelde*. B.

⁴ *Norwicum*] *Norwycum*. B.D.

⁵ *Remmesbure*] *Remusbur'*. B.

⁶ *Schirburn'*] *Schyrburn'*. B.

⁷ *Cridinton*] *Cridington*. B.

⁸ *De Episcopis*] *om.* B.

⁹ *Cicestrensis*] *Cicistrensis*. B.

¹⁰ *Seleseie*] *Selese*. B.D.

¹¹ *Kyngesilo*] *Sygesilo*. B.

¹² *villa*] *est. add.* B.D.

¹³ *fluminum*] *fluviū*. A., the i
clearly accented.

¹⁴ *Thamæ*] *Tamæ*. B.

¹⁵ *Gallus*] *Galicus*. B.D.

¹⁶ *Anglus*] *Anglicus*. B.D. un-
de dicitur Wyntononia. in marg. B.

nomine Wyne, a quo dictus¹ est urbs Wynchester Wini.
 usque hodie. Ipso tandem expulso successit Leutherius A.D. 661.
 nepos prædicti Agilberti, post quem Hedda aliquamdiu Leuthe-
 locum tenuit. Eo defuncto, Theodorus archiepiscopus rius.
 duos fecit præsules in Westsaxonia, eo quod fuit A.D. 670.
 ampla: Daniele Wiltoniæ, et Aldhelmum Schir- Hedda.
 burniæ, quibus subjacuerunt sex pagi, scilicet, Barocus, A.D. 676.
 Wiltonia, Somersetia, Dorsetia, Deunia, Cornubia.² Daniel,
 Deinde tempore Edwardi Senioris additæ sunt aliæ bishop of
 tres, edicto Formosi papæ, scilicet, Wellia cui sub- Winches-
 jacuit Somersetia, Credintoun³ cui Deunia; ad Sanc- ter, and
 tum Patroclum vel ad Sanctum Germanum Cornubia. Aldhelm,
 Nec multo post addita est sexta sedes apud Rames- bishop of
 bur'⁴ cui Wiltonia subjacuit. Postremo regis Willielmi Sherborne.
 edicto, ut prius, omnes istæ præter Wyntoniam de A.D. 705.
 villulis⁵ translatae sunt ad urbes.

CAP. CLXXIX.

De Orientalibus Episcopis.

ESTSAXONES usque modo semper paruerunt Londo- Bishops of
 niensi episcopo, sed provinciæ Estanglorum quæ con- East
 tinet Northfolchiam⁶ præfuit unicus episcopus nomine Anglia.
 Felix. Hic fuit Burgundus et stetit XVII. annis; Felix.
 post quem Thomas V. annis; post quem Bonefacius A.D. 630.
 XVII. annis. Deinde Bisi per Theodorum instructus⁷ Thomas.
 quousque prospera valetudo permetteret, provinciam A.D. 647.
 solus rexit; post quem duo episcopi per CXLIII. annos Berctgils.
 usque ad tempus Egberti regis Westsaxonum provin- A.D. 652.
 ciæ Bisi.
A.D. 670.
The see
divided,
A.D. 673,

¹ dictus] dicta. B.D.² Cornubia] et. præm. B.³ Credintoun] Credyngton. B.⁴ Ramesbur'^o] Rēm̃ysbur'^o. B.
Rēmesburi. D.⁵ villulis] villis. B.D.⁶ Northfolchiam] Northfulchiam.
B.⁷ instructus] instet^uus. or instttus.
A. instructus. B.D.

into Dom- ciam illam rexerunt, unus apud Eliensem,¹ alter apud
 noc and Elmham.² Post dies tamen Lodecani regis Merciorum
 The see mansit tantum una sedes apud Elmham² usque ad
 transferred quintum annum Willielmi regis Conquæstoris, qui de
 to Thet- Elmham² sedem transtulit ad Tetforde;³ postea, tem-
 ford. pore Willielmi Rufi, licentia regis habita, sedem de
 A.D. 1078. Tetford³ transtulit ad Norwicum, ubi hucusque residet,
 And finally to per quendam Herebertum tunc episcopum.
 Norwich. Sedem Elyensem,⁴ quæ huic prope est, rex Hen-
 The see of Ely ricus Primus IX. regni sui anno instituit subjectam
 created. ad provinciam Cantabrigiæ, quæ prius fuit pars epi-
 A.D. 1108. scopatus Lincolnæ; in cujus recompensationem dedit
 rex episcopo Londoniæ regiam urbem de Spaldwik.⁵

CAP. CLXXX.

De Episcopis Merciorum.

Bishops of Mercia. SICUT Merciorum imperium semper fuit amplissimum
 ita in plures episcopatus⁶ divisum, animositate præ-
 sertim regis Offæ, qui XL. annis Merciiis imperavit, ad
 Lichefelde⁷ transtulit honorem metropolitanum, an-
 nuente papa Adriano, eo quod Cantuaritis⁸ rex offensus
 fuerat. Provinciis enim Merciorum et Lindissarum
 primis annis Christianitatis tempore regis Wlferii uni-
 cus fuit episcopus, qui fuit apud Lichefelde.⁹ Dunia
 primus, Celath secundus, ambo Scotti; tertius igno-
 ratur, sed putatur Trumherus,¹⁰ quartus Jaramannus,
 quintus Cedda; sed tempore regis Ethelredi, fratris

Diuma.
 A.D.
 655-6.
 Ceollach.
 A.D. 658.
 Trumhere.
 Jaruman.
 A.D. 662.
 Cedda,
 bishop of
 Lichefield,
 A.D. 669.

¹ *Eliensem*] Eliens^o. A.B.D. A
 blank appears to have been left for
 this word in A., which is written in
 much paler ink than the words im-
 mediately preceding and following
² *Elmham*] Elyngham. B. Eling-
 ham. D.
³ *Tetforde*] Thetforde. B.

⁴ *Elyensem*] Eliensem. B.
⁵ *Spaldwik*] Speldwyke. B.
⁶ *episcopatus*] est. add. B.D.
⁷ *Lichefelde*] Lichef^o. A.B.D.
⁸ *Cantuaritis*] Cantuariatis. B.
⁹ *Lichefelde*] Lich^o. A.B.D.
¹⁰ *Trumherus*] Thrumherus. B.

Wlfherii,¹ Cedda mortuo, Theodorus archiepiscopus Winfred. substituit Wynsum, qui quondam fuit diaconus Ceddæ, A.D. 673. quem post propter inobedientiam deposuit et abbatem de Modhamford, Sexwlfum nomine, substituit. Theo- Sexwulf. A.D. 674. dorus vero archiepiscopus, post quartum Sexwlfī annum, provinciæ Merciorum v. episcopos ordinavit : scilicet, Division of the see by Theodore. A.D. 680. Bosel ad Wigorniam,² Cudwinum ad Lechecestriam³ quæ nunc Cestria dicitur, Ethelwinum ad Lindeseiam, ad urbem Sideneiam,⁴ Ethlam monachum Eliensis monasterii ad Dorkcestriam. Sexwlfō defuncto apud Lechecestriam,⁵ successit Hedda, Wlfridus de North- Headdi, A.D. 691. umbria⁶ depulsus vi hostilitatis ; sed rege Alfrigo mortuo in pristinum statum apud Haugustaldum⁷ est restitutus ; ipso prius ejecto, Lichefeldiæ præfuit præsul, sed ipso ad sedem priorem revertenti, Hedda abbas rexit parochias. Post quem Alwinus ; quo Aldwini, A.D. 721. defuncto, tres facti sunt episcopi, scilicet, Cotta Leche- Totta, A.D. 737. cestriæ,⁸ Vrria Lichefeldiæ, Cata adhuc in Dorcestria Remigius, bishop of Leicester. remanente,⁹ cujus sedem, eo defuncto, præsules Lynde- A.D. 737. seie¹⁰ per CCLXIII. annos tenuerunt, donec Remigius, Remigius, bishop of Dorchester removes his see to Lincoln. A.D. 1072-1092. Lefwine unites the sees of Lindisse and Leicester. licentia regis Willielmi Primi, sedem transtulit Lin- colniæ, quod¹¹ tunc caput erat Lyndeseiæ ;¹² tempore tamen regis Edgari, Leofwinus præsul conjunxit ambas parochias simul quoad vixit,¹³ scilicet, Legecestriæ et Lindeseiæ.

¹ Wlfherii] Wlfherii. B.D.

² Wigorniam] Wygorniam. B.D.

³ Lechecestriam] Leicestriam. B.D.

⁴ Sideneiam] Sydeneiam. B.

⁵ Lechecestriam] Lech^o. A.B.D.

⁶ Northumbria] Northū. A.B.D.

⁷ Haugustaldum] Haugulstan- dum. B.

⁸ Lechecestriæ] Legecestriæ. B.D. A.D.954-9.

⁹ remanente] manente. B.D.

¹⁰ Lyndeseiæ] Lindeseiæ. B.

¹¹ quod] quæ. B.D.

¹² Lyndeseiæ] Lindesey. B.

¹³ quoad vixit] om. B.D.

CAP. CLXXXI.

De Episcopis Northumbriæ.¹

Bishops of
Northum-
bria.

Paulinus.
A.D. 625.

Bishop of
York.

A.D. 627.

He flees

into Kent.

Egberht

recovers

the pall.

A.D. 735.

Wilfred.

A.D. 664.

The diocese

divided.

A.D. 678,

and Bosa

ordained

to York ;

Eata to

Lindis-

farne.

Tunberht,

bishop of

Hexham.

A.D. 680.

Alfredus.

A.D.

GENTI Northumbriæ unica sedes primitus fuit, scilicet, Eborum ; quam Paulinus primus a Dorobornensi episcopo Justo ordinatus fuit, ubi septem annis præfuit. Deinde, occiso rege Edwino,² turbatisque rebus, recessit navigio Paulinus ad partes Canciæ, sumpto secum pallio, unde episcopatus Eborum cessavit xxx. annis, usus vero pallii per annos cxxv. vacavit, donec Egbertus episcopus, frater regis, auctoritate speciali pallium recuperavit. Tricesimo post recessum Paulini anno Wilfridus institutus est ad sedem Eborum ; sed ipse post decimum officii sui annum expulso, Theodoro Doroborniæ episcopo, ex regis Oswi³ assensu, Bosam ad Eborum ordinavit, Tumbertum ad Hagustaldam ecclesiam, Eatam⁴ ad Lindifarnensem, quæ nunc Halieland nuncupatur ; quam sedem Sanctus Aidanus primo Scottis fundavit. Cadhedum⁵ de Lyndeseia reversum præfecit Theodorus ecclesiæ Ripensi, in qua Wilfridus quondam abbas fuerat.⁶ Trumwyne destinavit ad terram Pictorum in finibus Anglorum juxta Scociam, in loco qui dicitur Candida Casa ; sed Witerlyn, qui dicitur Sanctus Ninianus Confessor, natione Bruto, primus fundator⁷ cœnobiolorum in Anglia, doctor et baptista primus in Britannia, et præcipue in partibus Boreæ informator exstiterat ; sed omnes sedes, excepta Eborum, paulatim defecerunt. Nam sedes Candidæ Casæ, quæ tunc ad Anglos spectabat, aliquot annis sub x. epi-

¹ *De Episcopis Northumbriæ*] om. D.

² *Edwino*] Edwyno. B.

³ *Oswi*] Oswy. B.

⁴ *Eatam*] Catam. B.

⁵ *Cadhedum*] Chadhedum. B.D.

⁶ *fuerat*] fuit. B.D.

⁷ . . . mus fundator cœnobiolorum in Anglia. in marg. B., the omitted portion having been burnt off.

scopis duravit donec, depopulatis Pictis, a ditione Anglorum omnino deficeret.¹ Haugustaldum et Lindifarnum, sedesque vicissim unica erat, sub novem episcopis x. ferme annis usque ad adventum Dacorum duravit. Quo in tempore, sub Hingwar² et Hubba, Ardulfs episcopus diu cum corpore Sancti³ Cuthberti vagabatur usque ad dies Alfridi regis Westsaxonum, quando sedes Lindifarnium⁴ translata fuit ad Cumbrebrigh⁵; locus ille nunc⁶ dicitur Hubbeforde⁶ super Twedam. Tandem xvii. anno regis Egelredi, filii Edgari, sedes illa usque Dunelmiam translata est per Edmundum episcopum et corpus Sancti Cuthberti⁷ ibidem⁸ reconditum. De cætero sedes Lindifarnii et Haugustaldi⁹ omnino defecerunt.

Posthæc autem Henricus I., nono regni sui anno, sedem novam apud Kaierleil¹⁰ instituit, quæ quondam Lugubalia dicebatur.

Bishops of Northumbria.

Eardulf, bishop of Lindisfarne, removes that see to Chester-le-Street. A.D. 875.

Aldwine, bishop of Chester-le-Street, removes that see to Durham. A.D. 995. Creation of the bishopric of Carlisle. A.D. 1132.

CAP. CLXXXII.

De Numeris Sedium Episcoporum Angliæ.

CANTUARIE metropolis sub se habet in Anglia xiii. episcopos:

Rofensem, soli Canciæ præidentem.

Londonia, qui præest Estsaxiæ¹¹ et Midelsaxiæ¹² et medietati Hurtfordschire.¹³

The sees subject to the province of Canterbury.

¹ *deficeret*] *defecerit*. B.

² *Hingwar*] *Hinguar*. B.

³ *Sancti*] om. D.

⁴ *Lindifarnium*] *Lindifernium*. B.

⁵ *nunc*] om. B.D.

⁶ *Hubbeforde*] *Hubforde*. B.

⁷ *Cuthberti*] *vagabatur usque ad dies Alfridi*. add. B., crossed out.

⁸ *ibidem*] *ibi est*. B.D.

⁹ *Lindifarnii et Haugustaldi*] *Lindif* et *Haugust*. A.D. *Lindifarn* et *Haugustald*. B.

¹⁰ *Kaierleil*] *Caerleil*. B.

¹¹ *Estsaxiæ*] *Estaxiæ*. A. Est Saxoniam. B.D.

¹² *Midelsaxiæ*] *Midilsaxiæ*. B.

¹³ *Hurtford*] *Hertford*. B.

Cicestria, Southsaxonibus et Insulæ Vectæ præsidentem.

Wyntonia, Hamteschire¹ et Southreia² præsedet.³

Sarum præest Dorsetiæ, Barocensi, et Wiltoniæ.

Bathonia, qui⁴ præest Somersetiæ.

Excestria, Douoniæ⁵ et Cornubiæ.

Wigornia,⁶ qui⁷ præest Glouerniæ, Wigornia⁶ et dimidiæ⁸ Warwinke.⁹

Herfordensis præest Herfordiæ et Salopiæ.

Cestrensis præest Cestriæ, Couentreiæ,¹⁰ Lichefeldiæ,¹¹ Staffordiæ, Derebiæ, et dimidiæ Warwinke¹² et parti Salopiæ, et dimidiæ Lancastriæ usque¹³ flumen de Ribel.

Lincolnia, qui¹⁴ præest provinciis inter¹⁵ Humbriam et Thamisiæ, scilicet, Lincolne, Notingham,¹⁶ Leicestre, Northampton,¹⁷ Huntingdoun,¹⁸ Bedeforde,¹⁹ Bokingham,²⁰ Oxonia, et dimidiæ Hurtforde.²¹

Heliensis²² præest Canteburgeschire²³ præter Merlonde.²⁴

Norwicum præest Merlonde,²⁴ Northfolk,²⁵ Southfolk.²⁶ Habet etiam Cantuaria in Wallia quatuor suffraganeos, scilicet, Landeuensem, Meneuensem, Bangornensem et Sancti Asaph.

¹ *Hamteschire*] *Hampteschyro*.
B.
² *Southreia*] *Southrai*. B.
³ *præsedet*] *præsidet*. B.D.
⁴ *qui*] om. B.D.
⁵ *Douoniæ*] *Deuoniæ*. B.D.
⁶ *Wigorn*] *Wygorn . . .* B.
⁷ *qui*] om. D.
⁸ *dimidiæ*] *Barkschyro*. add B.
crossed out.
⁹ *Warwinke*] *Warwyk*. B.
¹⁰ *Couentreia*] *Couentriæ*. B.
¹¹ *Lichefeldia*] *Lychefeldiæ*. B.
¹² *Warwinke*] *Warwyk*. B.
¹³ *usque*] ad. add. B.

¹⁴ *qui*] om. B.D.
¹⁵ *inter*] *Cambriam* et. add. B.
¹⁶ *Notingham*] *Notyngnam*. B.
¹⁷ *Northampton*] *Northamton*. B.
¹⁸ *Huntingdoun*] *Huntingdon*. B.
¹⁹ *Bedeforde*] *Bedford*. B.
²⁰ *Bokingham*] *Bokyngham*. B.
²¹ *Hurtforde*] *Hertford*. B.D.
²² *Heliensis*] *Eliensis*. B.
²³ *Canteburgeschire*] *Cantebschir*. A. *Cantebrigschyro*. B.D.
²⁴ *Merlonde*] *Mershlond*. B.
²⁵ *Northfolk*] *Northfolk*. B.
²⁶ *Southfolk*] om. B.D.

Metropolis Eborum tantum duos sub se habet epis-
scopos: Dunelmensem et Carduliensem.

The sees
subject to
the pro-
vince of
York.

Cum ergo duo sunt primates in Anglia, unus totius
Angliæ primas, quæ est Cantuaria, alter¹ Angliæ
primas quæ est Eborum, quid unus alteri debeat in
quibus ve subiaceat satis diffinitum est coram rege
Willielmo Primo, quod² stetit usque ad tempus ultimi
Henrici, et post, coram Rege Edwardo a Conquæstu
Tertio, fit amicabile diffinitio pro ambabus partibus.

CAP. CLXXXIII.

Quot nationes ab initio fuerunt in Britannia.

BRITONES, notum est, primi fuere habitatores, qui
anno Heli sacerdotis Judæorum XVIII., et tempore
Silvii Posthumi³ Latinorum regis, post Trojam ever-
sam anno XLIII., ante Urbem Conditam Romæ anno
CCCCXXXII., Britones incolas habuerunt de tractu Ar-
morico advecti; Australes insulæ partes diu tenuerunt.

Of the dif-
ferent
nations in
Britain.

Contingit tempore Vespasiani⁴ gentem Pictorum
de Seythia navigasse, et flatu ventorum oras Boreales
Hiberniæ ingressi sunt; ubi in multitudine copiosa
Scottos invenerunt. Nam cum terra illa ambas gentes
sustinere non potuit, miserunt Scotti Pictos ad Septen-
trionalem partem Britannæ, opem contra adversarios
promittentes. Tempore Vespasiani⁵ Cæsar, apud
Britones regnante Mario filio Arviragi, Rodericus rex
Pictorum cœpit Albaniam devastare, quem Marius
occidens dedit devicto populo qui cum Rodrico⁶ ve-

Galfridus.
A.B.D.

¹ alter] altera. B.D.

² quod] q̄. A.

³ Silvii Post.] Interlined in B.

⁴ Vespasiani] Vaspasiani. A.

Written upon an erasure. The
word being traced in the margin.

⁵ Vespasiani] Vaspasiani. A.

Vespesiani. B.

⁶ Rodrico] Roderico. B.D.

Of the different nations in Britain. nerat Borealem partem Albanie ad inhabitandum. Iterum Gratianus et Valentinianus, fratres et in¹ imperio consortes, gentem Gothicam Pictorum in rebus bellicis fortem et strenuum, beneficiis et blanditiis allectam a Scythie finibus ad Britanniam direxit, ac Britones inermes et omni militia nudati a Pictis subpeditantur; sicque Pictae² accolae factae³ sunt in parte Aquilonari Britannie. Et sic Britannia duas continet in se nationes.

The Scots. Beda. li. 1. A.B.D. Processu temporis Scotti, duce Renda, de Hibernia venientes vel ferro vel amicitia sibimet juxta Pictos longo spatio terrarum sedes statuerunt. Secernebat civitas Alclud juxta Carliolum⁴ Pictos et Scottos a Britonibus, tota die autem Britones infestabant, et sic tertia natio venit in Britanniam.

The Saxons. Saxones a Britonibus tandem invitati contra Pictos et Scottos fines suos dilataverunt; Pictos et Scottos in fugam vertentes, et Britones in Kambriam⁵ exulantes, totam terram usque Mare Scoticum occupaverunt, et sic quarta insule Britannie natio addita est, quia Angli-Saxones a Germania originem duxerunt. Angli-Germanici longo tempore vocati sunt; verumtamen Egbertus rex West-Saxonum jussit omnes indigenas vocari Anglos, circa annum Domini DCCC.

The Danes. Alfridus. A.B.D. Dani vero a tempore regis Egberti usque ad Sanctum Edwardum Confessorem ferme per annos CC. hanc insulam occuparunt,⁶ et sic quinta natio Anglie orta est.

The Flemings. Flandrenses, tempore regis Henrici Primi, in magna copia juxta Mailros ad Orientem Anglie plagam habitationem accipientes septimam insule gentem⁷ fecerunt. Jubente tandem idem⁸ rege Henrico, Flandrenses

¹ in] om. B.D.

² Pictae] Picti. B.D.

³ factae] facti. B.D.

⁴ Carliolum] Karliolum. B.

⁵ Kambriam] Cambriam. B.

⁶ occuparunt] occupaverunt. B.D.

⁷ gentem] nationem. B.

⁸ idem] eodem. B.D.

ad Occidentalem Walliæ partem apud Hauerforde sunt translatae,¹ et sic illa natio in Anglia habitavit, qui² est sexta; dicitur enim septima quia Willielmus Conquæstor prius venerat.

Beda. li. 5.
cap. 9.
A.B.

Tandem Normanni sub duce Willielmo subjugatis Anglis terram usque hodie possidentes sextam in insula³ gentem fecerunt; ordine retrogrado computantur, cum tamen ante Flandrenses fuerunt. Deficientibus itaque omnino Pictis et Danis, his quinque nationibus in præsentī Britannia⁴ inhabitata est, scilicet, in Albania Scottis, in Cambria Britonibus, in Westwallia Flandrensibus, per totam Angliam Saxones mixti cum Normannis.

The Nor-
mans.

Origo causæ qua dux Willielmus Angliam petiit hæc est: Orta aliquando inter regem Edwardum Confessorem et Godwinum comitem gravi discordia, comes exilio pellitur, qui tandem reconciliatus dedit regi obsides pro pace firmanda, Wilnotum filium suum et Hatum filium Swani filii sui, quos obsides⁵ rex⁶ Edwardus statim duci Willielmo Normannorum misit custodiendos. Mortuo Godwino medio tempore, Haraldus filius ejus licentiam petiit a rege ut visitare posset fratrem suum et nepotem in transmarinis partibus, et forsan reducere si posset; vix a rege licentiam obtinuit. Nave tandem ascensa et mare⁷ tumescente jactatus est in Poncium, quem consul terræ illius duci Willielmo tradidit. Ipsius una die fabulantibus ait dux Willielmus Haraldo: Ab olim cum rex Edwardus et ego juvenes essemus in domo regis Franciæ nutriti mihi cum juramento asseruit et fide interposita pollicitus

The origin
of the
Norman
invasion.
Banish-
ment of
Godwin.
A.D. 1051.
Death of
Godwin.
A.D. 1053.

¹ *translatæ*] translati. B.D.

² *qui*] quæ. B.D.

³ *insula*] insulam. B.D., the *m* erased in D.

⁴ *Britannia*] Written upon an erasure in A.

⁵ *obsides*] statim. add. B., crossed out.

⁶ *rex*] Ricardus. add. B., crossed out.

⁷ *mare*] mari. B.D.

est, quod si rex foret, et hæredem non haberet, jus regni sui in me transferret; tu quoque in hoc negotio si opem mihi tuleris, modo nepotem tuum, et cum in Anglia regnaturus venero fratrem tuum incolimem¹ recipies, et quicquid a me rationabiliter postulaveris obtinebis. Sensit Haraldus periculum imminere, alatis reliquiis juramentum præstitit ad præmissa servanda. Recepto nepote suo, Angliam rediit, et cuncta per ordinem regi ostendit. Cui rex: Nonne dixi tibi me ab olim ducem Willielmum novisse; præsentio² ex hoc clades regno venturas, quæ ne in³ diebus meis contingant Deum rogo. Et sic Willielmus vendicavit jus regni Angliæ. Quidam volunt quamdam affinitatis speciem inter Robertum ducem⁴ patrem Willielmi et Emmam filiam regis Franciæ,⁵ matrem regis Edwardi, fuisse redactum,⁶ sed tamen verior est causa illa quæ prius ostensa est. Qualiter autem Emma, regis mater, purgata fuit de falsis criminibus sibi impositis nunc est ostendendum.

CAP. CLXXXIV.

Death of Cnut. A.D. 1035. **EMMA** regina, mortuo marito suo Knuto, cui secundo nupta fuit, regnum ad opus filii sui Hardknuti, quem de Knuto susceperat, gubernavit. Erectus est enim⁷ alius⁸ in regem per consensum Orientalium Anglorum. Emma cum filio suo Hardknuto exulati sunt in Flandriam; qui honorifice a comite Flandriæ suscepti sunt. Regnavit tamen in Anglia⁹ Haraldus, cognomento

Banishment of Emma by Harold. A.D. 1037.

¹ *incolimem*] incolumem. B.D.

² *presentio*] præcenseo. B.

³ *in*] om. B.D.

⁴ *ducem*] om. B.D.

⁵ *regis Franciæ*] erased in D.

⁶ *redactum*] redactam. B.D.

⁷ *enim*] autem. B.D.

⁸ *alius*] alium. B., the circumflex being erased, the dot under it, usual in this MS., left, and an *s* added in blacker ink than the context.

⁹ *Anglia*] Flandria. præm. B. crossed out.

Harefote. Emma vero de primo marito suo Egelredo duos filios suscepit, scilicet. Alfredum et Edwardum; qui Edwardus post tempora regnavit; quos duos filios Knutus rex suscepta Emma in uxorem misit in partibus transmarinis ad educandos. Emma secundo regina plures promovit, alios episcopos, alios comites, alios barones, qui sibi fuerant favorabiles tempore exilii sui, inter quos Godwinum comitem præcipue dilexit.

Regibus tandem mortuis et Anglia orbata magna facta est dissensio in patria, Godwino comite superstitite; qualiter miserunt pro filiis regis Egelredi coronandis, Gesta Britannica satis declarant. Tandem Edwardus regnat; hic enim nihil agens¹ perperam nisi alieno consilio ductus, mortuo Godwino, matrem² propriam nec plene colebat, nec publice confunde-
Edward the Confessor. A.D. 1042.
 bat: de consilio quorundam sibi assistentium pretiosa quæque de matre sua cepit, vel quia nimis dura fuit filiis ante susceptum regnum, vel quia plures qui sibi prius benefecerant advocabat. Inter quos³ quidam Robertus monachus, quem primo fecerat episcopum Londoniæ, post archiepiscopum Cantuariæ; cujus consilio rex ipse simplex matrem despoliavit, et propter nimiam episcopi Wyntonæ familiaritatem, Alwinum nomine, bonis omnibus privata⁴ in monasterio de Wharwel⁵ detrudebat; Alwinum⁶ vero episcopum incarceravit.
His ill-treatment of Emma.

Emma siquidem laxius custodita scripsit episcopis Angliæ, in quibus confidebat quod plus de præsule Wyntonæ et ejus dedecore quam de propria verecundia poenitebat, affirmans se Dei judicio ferrique candentis examine episcopum fore injuste diffamatum. Convenientes vero episcopi regem ad rogata fluxerunt ubi Robertus archiepiscopus obstetisset;⁷ Quomodo, inquit,

¹ *agens*] habens. B.

² *matrem*] On an erasure in B.

³ *quos*] Added in marg. A. and referred to its place by a caret.

⁴ *privata*] privatam. B.D.

⁵ *Wharwel*] Wharwell. B.

⁶ *Alwinum*] Alwynum. B.

⁷ *obstetisset*] obstitit. B.D.

fratres, feram illam non feminam audetis¹ defendere, quæ filium suum regem diffamavit, quæ amasium suum lubricum Christum² Domini³ nominavit,⁴ quæ in necem filii sui Alfredi consulavit, quæ venenum regi nostro Edwardo procuravit, ex quo illa vult pontificem purgare, quis eam a talibus impositis purgabit? Si enim pro episcopo quatuor passus et pro seipsa quinque, ut prius asserebat, super novem ignitos vomeres⁵ nudis pedibus et plenis vestigiis transire,⁶ ab impetitione ista absoluta evadat.

Præfigitur illico examinis dies quo rex et cæteri proceres, excepto solo Roberto, convenerunt. Nocte præcedenti⁷ diem iudicii ad sepulchrum Sancti Swithini⁸ in orationibus⁹ regina Emma vigilabat. Die¹⁰ sequenti inter duos episcopos deducta Emma velatis oculis ignitos vomeres novem nil læsa pertransiit. Gressibus peractis dixit regina ejulando: O Deus, quando veniemus ad vomeres? Tunc rex ingemiscens et veniam petens disciplinas¹¹ ab episcopis et matre coram omni populo gratanter suscepit, et omnia ablata ab episcopo restituit. Unde regina dedit Sancto Swithino¹² novem maneria pro IX. vomeribus et episcopus totidem ex parte sua. Robertus de Anglia fugiens cito¹³ post morte subita præventus interiit.

Acta sunt hæc in anno Domini M.LVII., secundum Historias Britonum.

¹ *audetis*] audea. B.

² *Christum*] Xpm. A. The X erased or rubbed.

³ *Domini*] dñi. A., the i clearly accented.

⁴ *nominavit*] denominavit. B.

⁵ *vomeres*] voluerit. add. B. voluit. add. D.

⁶ *transire*] ambulare. B.

⁷ *præcedenti*] præcedente. B.

⁸ *Swithini*] Swythini. B.

⁹ *orationibus*] or bus. A., rubbed.

¹⁰ Miraculum de purgatione. in marg. B.

¹¹ *disciplinas*] disciplinam. B.D.

¹² *dedit Sancto Swithino*] om. B., added in marg. B. and referred to its place by a caret.

¹³ *cito*] subito et. præm. B.

Circa illa tempora venit in Britanniam Arnulphus, [A.D.]
 quidam Gallorum episcopus, qui locorum sacrorum ^{695. A.D.}
 limina investigabat. Hierosolymam tandem venerat, et
 lustrata omni Terra Promissionis, Damascum, Con-
 stantinopolim, Alexandriam, et multa alia, multasque
 maris insulas adierat; tandem navigio patriam rediens,
 tempestate marina ad Occidentalia Britanniae litora
 appulsus est, ubi ab Aniano abbate Lindifarniae, post
 ibidem episcopante, susceptus, de nece Martyrum et
 de¹ eorum locis, de bona Confessorum conversatione,
 de Virginum castitate, et de earum perseverantia
 multa perdocuit, quæ inposterum Beda, discipulus
 Benedicti² Bisope primi fundatoris monasterii Dun-
 nelmiae, scrutatis³ bibliothecis prædicti sancti episcopi⁴
 Aniani, in scriptum⁵ redegit ut modo fit; et vocatur
 Martilogium,⁶ quasi Sermo Martyrum, quod hucusque
 in cismarinis ecclesiis quotidie⁷ usitatur. Anianus
 vero prius per⁸ longa tempora quod in scriptis ex
 relatu Arnulfi episcopi redegit, Alfrido regi North-
 umbriae transmisit legendum, a quo dicitur Bedam
 sumpsisse materiam quam postea patenter transmisit⁹
 ecclesiis ad legendum.¹⁰

¹ de] om. B.D.

² Nota. Martilogium compilatur.
 in marg. B.

³ scrutatis] epistolia. add. B.

⁴ episcopi] om. B.D.

⁵ in scriptum] ut scriptum. B.
 ut scriptum est. D. The est inter-
 lined.

⁶ Martilogium] Martirilogium.
 B.D.

⁷ quotidie] om. B.D.

⁸ prius per] post. B.D.

⁹ transmisit] transmit. A.

¹⁰ The remainder of the page on
 which this narrative terminates is
 blank in A.; on the next com-
 mences the *Vade Mecum in Tribu-*

lations of John de Rupe Scissa,
 which is omitted in this edition, as
 being irrelevant, and not intended
 to form part of the work by the
 author. After the conclusion of the
 epilogue to the *Vade Mecum* the
Eulogium is continued as in the
 text. The following portion of the
 present Book is written in the MS.
 A. in much blacker ink than that
 in which the preceding part of the
 Book and the commencement of
 the Fifth Book are written: the
 character is also different, though
 clearly that of the author. Both
 the ink and the character closely
 resemble those in which the con-

Aelfred.
A.D. 871.

Alfredus rex hic Christianissimus pro nulla re voluit exire ante finem missæ; unde quadam die dum Danenses infestarent eum, et ipse noluit exire ante missam, missa completa exiens cum paucis occidit regem Coseg cum lancea, et filium regis cum gladio, et alii corruerunt. Ipse vero sustinuit ix. bella contra Danenses in uno anno, sed tandem sibi remansit victoria. Willielmus Malmesburiensis de Gestis Regum Anglorum, li. 2, dicit quod anno Domini DCCCLXXII. idem Alfredus, filius Ethelwlf junior, xxviii. et semis annis laboriosissime regnavit. Hic omnium poetarum Saxoniorum peritissimus fuit, et inter omnes antecessores et successores suos sapientissimus, in armis strenuus, in consilio providus, in servitio Dei evigilantissimus, in exequendis judiciis indagator discretissimus. Hic cum a Danis undique premeretur, assumpto robore quinque sibi regna conjunxit, civitatem Londoniam cum cæteris circumjacentibus recuperavit, et partem regni Merciorum adquisivit. Primus regum Anglorum super totam Angliam solus regnare cepit. Mortuus autem in magnifica ecclesia Wyntonix sepelitur, sed demum in Novo Monasterio, quod nunc Hida vocatur, translatus est a filio suo Edwardo, qui ei successit in regno; idem fuit primus Edwardus.

Hic Alfredus, tempore Martini papæ ii., primus omnium regum totius Britannix regnum et diadema a Beato Leone papa suscepit. Hic eleemosinis intentus per Sigelinum Sireburnensem episcopum Romam et ad Sanctum Thomam in Indiam multa munera misit; qui idem rediens eximios splendores gemmarum et liquores aromatatum et partem Dominici Ligni a papa Martino regi transmissam reportavit. Monasteria etiam plurima construxit, scilicet, Adelingiam, et Novum Monasterium in Wyntonia, scilicet Hidam, ubi Grimwaldum abbatem constituit. Viginti quatuor horas diei et noctis ita dividebat per combustionem candelæ ut de singulis moneretur officiis sicut fecit Aluredus rex ut infra. Item dimidiam portionem omnium censuum juste adquisitionum monasteriis suis delegavit, cunctos præterea redditus in duas æquas partes dividebat: rursusque primam in tres, quorum primam ministris suis curialibus, secundam operatoribus, quos jugiter in novarum ædium instructionibus mirabili modo habebat, tertiam advenis distribuebat. Secunda pars reddituum ita dividebatur ut prima portio detur pauperibus regionis suæ, secunda monasteriis, tertia scholasticis, quarta transmarinis ecclesiis. Justorum judiciorum exquisitor,

elusion of the Second Book, of the Third Book, the Legend of St. Thomas, and many additions to the Index are written in A. The *Vade*

Mecum is omitted in B. and precedes the Kalendarly Chronicle in D. It occupies exactly the same place as in A. in the MS. E.

perperam actorum asperimus corrector. Semper suum gestabat libellum, id est, Psalterium, ut si quando vacaret, arriperet et vigilantiori oculo percurreret.

Edwardus rex devicit regem Scottorum, et factus est ei ^{Radward the Elder. A.D. 901.} homo legius; et habuit tres filios, qui successive regnaverunt, scilicet, Edelstanum, Edmundum, et Eadredum. Iste Edwardus regnum obtinuit, secundum Willielmum Malmesburiensem, anno Domini dcccc. primo et regnavit xxiii. Literarum scientia multum patre inferior, sed regni potestate incomparabiliter gloriosior. Iste duo regna, scilicet Merciorum et Westsaxonum conjunxit, Merciorum nomine tenus, commendatus duci Ethredo. Mercios, Orientales et Occidentales Anglos, et Northumbros qui cum Danis jam [in] unam gentem coaluerant, et Scottos qui ad Aquilonares partes inhabitant, et Britones quos nos Wallenses dicimus, bellis profugatos suæ ditioni subegit, nec unquam in aliqua pugna humiliorem manum habuit. Iste cum Danis sæpe congregiens multis eorum occisis cæteros omnes aut a regno expulit aut in ditionem suscepit, regnavitque super omnes usque ad Humbrum.

Ethelstanus rex, secundum Willielmum Malmesburiensem, libro ^{Aethelstan. A.D. 924.} secundo, gloriosus rex Angliæ fuit et anno Domini dccccxxiv. regnare cœpit et regnavit annis xvi., nihil ignobile habens. Omnes antecessores devotione et triumphorum suorum splendore obscuravit. Huic Adhelstano Halardus rex Noricorum misit navem rostra aurea et velum purpureum habentem, densa testudine clypeorum et aureorum intus circumgyratam et de aliis donis vide infra libro quinto.

Hic Ethelstanus Guthfredum, regem Northanhimbrorum, a regno expulit; et anno Domini dccccxxvi. totius Angliæ monarchiam suscepit, solus et absque contradictione; quod Alfredus et Edwardus propter Danorum invasiones ferre non valebant. Ipse Constantinum regem Scotiæ regno cedere compulit, quem postea sub se regnare permisit dicens: Gloriosius est regem facere quam regem esse.

Iste Adelstanus multa bona ecclesiis avido more contulit, et ecclesiæ Batoniensis præcipuus benefactor extitit. Hic in ecclesiâ Malmesburiensi requiescit. Hujus Adelstani tempore remotus est Dunstanus. Iste Athelstanus cedere compulit Cornubienses ab Excestria, aliter Exonia, quam ad id temporis æqui cum Anglis viris inhabitabant. Terminum provinciæ suæ citra Sabrinam¹ fluvium constituens, sicut Wallensibus amnem Waiam posuerat. Civitatem prædictam turribus immunivit. B. a.

¹ *Sabrinam*] corr. *Tambram*.

CAP. CLXXXV.

QUALITER autem devolutum fuerat regnum Angliæ ad hæredes Normanniæ hic ostenditur.

Rollo and
his race.

Anno Domini DCCOXCVII, tempore Ethelredi regis Angliæ, quidam Paganus, Rollo nomine, miles strenuus, natione Danus, congregata multitudine navium et maxime Paganorum, in Angliam applicuit, omnino fortunæ se committens, ut vi et armis hæreditatem adquireret, et eam suo dominio subjugaret. Sed Anglici statim eidem occurrentes cum eo prælium commiserunt et multis eorum interfectis ad naves fugam ceperunt. Illi autem per mare aliquandiu navigantes, hinc¹ et illinc patriam considerantes, tandem in partibus Franciæ applicuerunt.

Rollo takes
Rouen.
A.D. 876.

Primo civitatem Rothomagensē invaserunt, expulsis ejus habitatoribus et, occisis, ceperunt, et eam² Normanniam vocaverunt. Civitates et castella et oppida quæ modo dicuntur Normannia Rollo viriliter conquistavit et occupavit. Spolia multa suis commilitonibus distribuit, sicque ad Francorum infestationem prorumpens, ecclesias Christi succendit, populum trucidavit, mulieres captivas abduxit.

Charles the
Simple
sends
the arch-
bishop of
Rouen to
Rollo.

His denique Franci calamitatibus oppressi, quæstuosis clamoribus Karolum regem Franciæ, qui rex Simplex dicebatur, unanimiter adeunt conquerentes populum Christianum propter ejus vecordiam Paganorum incurisibus deperisse. Quorum rex querimoniis vehementer commotus, misit Franconem³ archiepiscopum Rothomagensē ad Rollonem, mandans quod si Christianus efficeretur, totam terram quam equitaverat cum Gilla filia sua se⁴ illi fore daturum.

¹ hinc] et. præm. B.D.

² ceperunt et eam] eam ceperunt.
B. ceperunt eam et. D.

³ Franconem] Franconem. B. the
nem on an erasure. Francorum. D.

⁴ se] om. B.D.

Archiepiscopus vero Rolloni regiam¹ voluntatem nuntiavit, cujus verba Rollo de consilio suorum gratanter suscepit. Die statuto, ad Sanctum Clerum conveni-
runt, scilicet, rex Francorum cum multis regni pro-
ceribus, et Rollo cuneis bellatorum armatus; ibidem
inter eos pax firma conligatur,² Rollone regi fidelita-
tatem faciente, et rege cum filia sua Gilla Rolloni
cum tota illa terra quæ nunc dicitur Normannia con-
cedente.

Peace is
made at
St. Clair-
sur-Epte
between
Charles
and Rollo.

Rege cum Rollone Rothomagensem regrediens,³ ab
archiepiscopo Francone cum omnibus suis baptizatus
est; quem dux Robertus de sacro fonte suscipiens
nomen suum ei imposuit, et Robertum post eum no-
minavit; fuit enim ille Robertus⁴ dux Rothomagi; et
alius Robertus⁴ dux magnificus Normanniæ.

Rollo is
baptised
and takes
the name
of Robert.
A.D. 912.

Rollo regis filiam Gillam⁵ more Christiano solem-
niter desponsavit, in anno Domini DCCCCXIII,⁶ sed illa
paucos post annos sine liberis discessit. Robertus ma-
ritus ejus Popam, filiam Comitis Silvanectensis, propter
suam pulchritudinem desponsavit, de qua filium et
filiam procreavit. Rollo sive Robertus ducatum Nor-
manniæ XXII. annis in summa pace educavit.

He marries
Gisla,
daughter
of Charles.

CAP. CLXXXVI.

AB isto Roberto primo duce processerunt duces
Normanniæ subsequentes. Primo,⁷ scilicet ab ipso,⁸ pro-
cessit Willielmus dictus Longspey, qui post fuit⁹
dux, et Gerloch ducissa Aquitaniæ. A quo Willielmo
Ricardus dux dictus Sine Timore. A¹⁰ quo Ricardus

The dukes
of Nor-
mandy.
William
Longue-
Epée.
A.D. 927.
Richard-
sans-Peur.
A.D. 943.

¹ *regiam*] reginam. D.

² *conligatur*] colligatur. B.D.

³ *regrediens*] regrediente. B.D.

⁴ *Robertus*] om. B.D.

⁵ *Gillam*] om. B.D.

⁶ *DCCCCXIII*] 313. B.D. 912. in
marg. B. in a late hand.

⁷ *Primo*] Primus. B.D.

⁸ *ipso*] isto. B.D.

⁹ *fuit*] fit. D.

¹⁰ A vertical line precedes this in
A. a quo. in marg. A.

- Richard II. dux, Robertus archiepiscopus Rothomagensis, Maugerius
A.D. 996. comes Curbuliensis, Willielmus comes de Angy,
Emma regina Angliæ uxor Ethelredi ¹ regis, Hawisia
comitissa Britannie, Matilda ducissa Kartagiæ; ² a
quo Ricardo ³ Ricardus dux, Robertus dux, Willi-
elmus monachus, Alicia comitissa Burgundiæ, secunda
Richard III. comitissa Flandriæ, tertia obiit virgo, Mangerus archi-
A.D. 1026-7. episcopus Rothomagensis, Willielmus comes de Archis.
Robert the Devil. A ⁴ quo Ricardo, ⁵ Nicholaus abbas Sancti Andoeni
A.D. 1027-8. et Robertus dux. A qua Emma, ⁶ Alfredus, qui pro-
ditus fuit per Godwinum ⁷ comitem Canciæ et Ed-
wardus rex et Confessor. A qua Hawisia, Alanus et
William the Conqueror. Eudo duces. A quo Roberto Willielmus, cognomento
Bastard, rex et Conquæstor Angliæ. ⁸

¹ a qua. in marg. A.

² a qua h in marg. A., the remainder having been shaved off in binding. Britannie. Matilda ducissa Britannie. add. B.

³ a quo ro . . . in marg. A., the remainder have been cut off in

binding. Perhaps intended as a correction of the "A quo Ricardo."

⁴ A] A vertical line precedes in A.

⁵ Ricardo] Ric^o. A.B.

⁶ a quo. in marg. A.

⁷ Godwinum] Gogwinum. B. Gogwynū. D.

⁸ A genealogical table, shewing the descent of Edward III. from Rollo, accompanies the Eulogium in the MSS. A. D. and E. It exhibits important differences from this confused account in the text. It runs as follows:—Rollo, Paganus de Dacia natus, longo tempore debellavit regem Franciæ Karolum Grossum nomine, qui post conversus ad Christi fidem baptizatus est, et filiam regis desponsavit, et, sic pace confirmata rex dedit ei quoddam vastum in parte Aquilonari Franciæ, et illam Normanniam nominavit, et ipsum ducem præfecit; qui post baptismum Robertus vocatus est, qui in Paganismo Rollo dicebatur.

A quo processit { Willielmus Longsney—A quo—
Gerlok ducissa Aquitanie.

<p>+ Ricardus dux; Robertus archiepiscopus Roto- magensis; Maugerius comes Curbuliensis; Willielmus comes de Angy; Emma regina Angliæ uxor regis Ethelredi; Hawisia comitissa Britannie;—a qua Matildis ducissa Kartagiæ;</p>	<p>A quo—</p>	<p>Ricardus dux;—A quo—† Robertus dux;—a quo—* Willielmus monachus; Alicia comitissa Burgundiæ; Secunda comitissa Flandriæ; Tertia obiit virgo; Maugerius archiepiscopus Rothom. Willielmus comes de Archis; Alredus proditus per Godwinum; Sanctus Edwardus Confessor et Rex. Alanus et Eudo duces.</p>
---	---------------	--

† Nicholaus abbas Sancti Andoeni;

* Willielmus Bastard, conquæstor et rex Angliæ. etc.

Istum Willielmum generavit¹ prædictus Robertus dux Normanniæ ex Helena concubina; cujus speciositatem in chorea tripudiantis casu considerans, eam quasi uxorem unice diligens in concubinato aliquandiu detinebat. Dux vero Robertus, pater dicti Willielmi, Hierosolymam profecturus apud Fiscanum ducatus sui ad colloquium convocavit. Ibi Willielmum filium suum ætatis septem annorum hæredem sibi constituit, et omnes suos dicto Willielmo fidelitatem fecit jurare. Robertus pater ejus, peregrinatione sua transmarina laudabiliter completa, dum rediret ad patriam circa Alpes diem clausit extremum. Cui succedens Willielmus, filius ejus, in omnes adversarios suos, qui ipsum in puerili ætate despexerunt, ita desævit adultus ut non solum propria ad statum pristinum reduxit, verum etiam ex damnis alienis sua commoda fieri procuravit.

Robert
appoints
William his
successor.

CAP. CLXXXVII.

ETHELREDUS rex naturalis Angliæ Emmam filiam Ricardi ducis Normanniæ desponsavit, ex qua genuit² duos filios, scilicet, Alredum et Edwardum. Mortuo eorum patre, Swanus rex Danorum Angliam sibi subjugavit, et multis annis tyrannice in eadem regnavit. Quo defuncto, Cnuto filius ejus regnavit pro eo, omnes de semine regio generatos interimere nitebatur. Quod audientes filii regis Etheldredi, scilicet, Alredus³ et Edwardus, et mortis periculum imminere, ad Ricardum ducem Normanniæ eorum avunculum latent fugerunt, et a duce honorifice suscepti sunt.

Aelfred and
Edward,
sons of
Aethelred
and Emma.
Accession
of Cnut.
A.D. 1014.
Aelfred and
Aethelred
escape to
Normandy.

Tandem rex Knuto Emmam reginam, matrem Alfredi⁴ et Edwardi, desponsavit, ex qua genuit filium

Cnut
marries
Emma.
A.D. 1017.

¹ generavit] gen^o. A.B.D.

² genuit] genit. A.

VOL. II.

³ Alredus] Aluredus. B.D.

⁴ Alfredi] Aluredi. B.D.

N

Harthacnut.

His death.
A.D. 1042.
Aelfred
sent for.

nomine ¹ Hardeknutum, regem Angliæ et Daciæ, qui regnavit in Anglia duobus annis. Et in flore juven-
tutis suæ apud Lambhity ² subito moriebatur.

Procures ergo regni Angliæ tunc a dominio Danorum liberati hilares sunt effecti, qui omnes unanimiter, Godwino comite ignorante, pro Aluredo primogenito filio Etheleredi ³ regis nuntios transmiserunt. Ille autem cum esset pater Anglicus, matre Normannus, aliquos parentes ex parte matris, multos ex commilitonibus propriis a Normannia in Angliam secum adduxit. Iter arripiens, mare sulcans, apud Sandwicum applicuit. Godwinus vero comes cum esset callidus et proditor sævissimus in mortem Aluredi imaginabatur.

Treachery
of Godwine.

Cumque dictus Godwinus, comes Canciæ, dicti Aluredi et tantorum Normannorum cognovisset adventum, venit cum filiis suis obviam ei, in fide sua vice proditoris illum suscipiens; propositum suum in ipso et in suis commilitonibus in sequenti nocte complevit. Nam post data pacis oscula et læta convivia, in tempeste noctis silentio, cum Aluredus et ejus consocii sopori membra dedissent in cubilibus ⁴ suis, inermes capti ⁵ sunt omnes. Manibus eorum post tergum ⁶ ligatis ducti sunt ⁷ per ordinem ⁸ usque montem qui vocatur Gyldefordesdoun. ⁹ Et ibi in via regia sic ligati ¹⁰ illos decimavit. Numeravit enim novem et eos decapitavit et decimum vivum reservavit.

Facta ista decimatione dolenda videbatur Godwino

¹ *filium nomine*] om. B.

² *Lambhity*] Perhaps the *y* is meant for *th* in A. Lambhythe. B.D.

³ *Etheleredi*] Ethelredi. B.D.

⁴ *cubilibus*] cubiculis. B.D.

⁵ *capti*] om. B., added in marg. and referred to its place by a caret.

⁶ *tergum*] terga. B.D.

⁷ *sunt*] omnes. add. B.

⁸ *per ordinem*] om. B.

⁹ *Gyldefordesdoun*] Gydefordesdown. B.

¹⁰ *ligati*] ligatos. B.D.

proditori quod numerus vivorum¹ fuerat² excessivus; jussit³ eos eodem modo quo prius iterum decimari. Et facta secunda decimatione pauci superstites remanserunt. Aluredum vero cum paucis sibi reservatis apud Helyensem⁴ deduxerunt. Ibi Aluredum occiderunt. Primo oculis erutis, postea viscera⁵ per umbilicum distracta,⁶ modo martyris occubuit, et ibidem sepultus.⁷ Milites suos superstites ibidem Godwinus perniciose occidit. Et hæc causa fuit prima quæ animum⁸ Willielmi ad iracundiam provocabat.

Death of
Ælfred at
Ely.

Proceres⁹ autem regni hæc audientes et vehementer de morte Aluredi condolentes, miserunt in Normanniam nuntios et obsides pro Edwardo fratre juniore, rogantes quod paucos secum adduceret, et sic eum in regem felicissime stabilirent; quod et ita factum est.

Edward
sent for.

Secundo autem regni sui anno, in sui et regni auxilium, filiam dicti Godwini proditoris, nomine Editham, duxit in uxorem, quem¹⁰ carnaliter nunquam cognovit.

He marries
Edgitha.
A.D. 1045.

Mortuo Godwyno in mensa regis morte turpissima, ut decet proditori,¹¹ rex Edwardus dedit possessiones Godwini Haraldo filio suo, quia frater suus senior tunc

Death of
Godwine.
A.D. 1053.

¹ *vivorum*] minorum. D.

² *fuerat*] erat. B.D.

³ *jussit*] et. præm. B.D.

⁴ *apud Helyensem*] ad Eliensem. B.D.

⁵ *viscera*] visceribus. B.D.

⁶ *distracta*] distractis. B.D.

⁷ *sepultus*] est. præm. B.D.

⁸ *animum*] aîm. A.D.

⁹ Godwinus cum rege Edwardo in convivio discumbens apud Hordiam vidit intrasse pincernam cum citho regis, unoque pede lapso in alium se recepit et perstitit, nec omnino lapsus est. Videns comes

dixit ridendo: Tunc adjuvit unus frater alium. Dixit rex: Sic juvaret frater meus . . . si liceret pro te. Ad quod com[es]: Sic vescar hac panis buccella quam in manu teneo ut mors mihi fiat, et æterna perditio, si in morte fratris tui culpabilis existo. Hoc dicto offa quam in os mittebat strangulatus oculos ad mortem convertit. Inde Haraldus qui regi astabat mox eum sub mensa subtraxit, et apud Wintoniam sepelivit. Hæc ide[m] Pictavensis.(?) in marg. B. in hand (α).

¹⁰ *quem*] quam. B.D.

¹¹ *proditori*] proditorem. B.D.

A.D. 1053. temporis in exilium mittebatur. Contigit quoque Harold, son of Godwine, driven across the sea by a storm, quod cum dictus Haraldus apud Bosham¹ moram brevem fecerit,² die quadam scapham unius piscatoris, recreationis causa, ingressus est; tempestate maris subito exorta compulsus est invitus ad Pontium applicare, qui ibidem captus et comiti Pontui præ-imprisoned, sentatus in carcere custoditur. Imponebatur ei quod tanquam explorator advenisset.

Haraldus autem cogitans³ quomodo posset eum⁴ cautius de carcere liberare, misit ad Willielmum ducem Normanniæ, dicens se a rege Edwardo ad ipsum esse destinatum ut ardua sibi negotia revelaret. Addidit etiam se in comitis Pontui⁵ vinculis detineri, quominus regia mandata exsequantur. Et sic Willielmo pro eo mittente Haraldus a vinculis liberatus est, et and released by William duke of Normandy. Willielmo duci Normanniæ liberatus est.⁶ Juravit etiam⁷ Haraldus Willielmo duci Normanniæ super Evangelia et alias reliquias Sanctorum sanctissimas, quod filiam Willielmi adhuc parvulam desponsaret, et Harold's oath. regnum Angliæ eidem quasi proximiori de sanguine post mortem regis Edwardi omni salvo jure custodiret; sed reversus in Angliam perjurii crimen⁸ efficitur.

Death of Edward the Confessor. A.D. 1066. Mortuo namque sancto rege Edwardo, et apud West-monasterium in ecclesia quam construxerat honorifice tumulato, procures regni fluctuantes et tractantes⁹ quem sibi regem præficerent regnaturum. In isto namque rege Angliæ linea regum hæreditaria defecit. A Sordicio¹⁰ namque primq rege Westsaxonum ex Anglis, ab annis quingentis et septuaginta uno annis¹¹ non legitur linea regalis interrupta fuisse, præter

¹ Bosham] Bossam. B.

² fecerit] fecit. B.

³ cogitans] om. B.

⁴ eum] se. B.D.

⁵ Pontui] Pontuii. B. A short erasure follows in A.

⁶ est] om. B.

⁷ etiam] et. D.

⁸ crimen] criminis reus. B.D.

⁹ et tractantes] tractabant. B.D.

¹⁰ Sordicio] Sederico. B.D.

¹¹ annis quingentis annis] anno 571. B.D.

paucos Danos qui peccatis exigentibus aliquandiu reg- A.D. 1066.
naverunt. Quidam enim procerum Willielmo duci
Normanniæ favebant. Quidam vero Edgardo filio
Edwardi, dicto Irenside, qui fuit rex naturalis Angliæ.
Quidam vero Haraldo propter suam potentiam et
aliorum absentiam favebant. Haraldus vero fide ex- Harald
torta a minoribus regni capiti proprio imposuit diadema. seizes the
Et sic fracto juramento contra ducem Willielmum et crown.
contra omnia jura regalia, quia de sanguine regio non
duxit originem, regnum Angliæ usurpavit. Sed justo
Dei judicio infra annum regnum perdidit et vitam.

- Frater enim ejus, Tostius nomine, regi Noricorum Tostig
adhæsit, ut ei auxilium præstaret contra fratrem suum invades
juniorum. Qui quidem rex Noricorum fulcivit Tostium England.
in fratrem seniore cum CCC. cognominibus bene armatis¹
in Angliam applicantes cum prædictis multis usque
Staunforde² pervenerunt. Quo cognito, rex Haraldus Battle of
cunctis viribus collectis illuc³ festinanter accessit et Stamford
eos⁴ viriliter expugnavit. Bridge.

Rege enim Noricorum, Haraldo nomine, devicto, et
Tostio fratre regis Angliæ occiso, cum aliis multis
interfectis, rex Anglorum Haraldus omnem prædam in The avarice
propriis usus convertens nulli quicquam communicavit. of Harold.
Commilitones sui plurimum indignantes et avaritiam
principis detestantes ab omni regis familiaritate et
servitio unanimiter recesserunt.

Rex igitur Anglorum Haraldus de tanto triumpho
in superbiam elatus, de rege factus⁵ tyrannus inter
ipsum et ducem Willielmum de pacto sacramentis fir-
mato nihil cogitans. Sed cum Willielmus Haraldum William
regnum Angliæ contra juramentum cognovisset usur- sends to
passe, per nuntios suos leniter de violatione⁶ fidei Harold.

¹ *armatis*] qui. add. B.D.

² *Staunforde*] Stamfordiam. B.D.

³ *illuc*] om. B.D.

⁴ *eos*] om. B. interlined.

⁵ *factus*] est. add. B.D.

⁶ *violatione*] læsione et. præm.

B.

A.D. 1066. increpavit,¹ affirmans comminando infra annum se debitum redditurum. Haraldus vero vilipendens dicta nuntiorum illos vacuos ad propria remisit. Willielmus vero auditis nuntiorum responsionibus vehementer cœpit indignari; sed ne justam causam bellandi temeraria præsumptio diminueret ad² papam Alexandrum nuntios destinavit ut susceptum negotium auctori[ta]te³ Apostolica firmaretur; ostendens papæ per ordinem suæ causæ processum. Papa enim considerans causas transmissas misit duci Willielmo vexillum regium in Angliam dirigendum. Quo accepto, Willielmus omnes Normanniæ procures convocavit et super dicto negotio sententias singulorum requisivit.

William obtains the consent of Alexander II.

He departs from S. Valeri in August. A.D. 1066.

He restrains his army from plunder.

Harold marches towards Hastings.

Cumque omnes progressum ejus ad Angliam conquerendum multis promissionibus animassent, gavisus est valde dux Willielmus. Et sic eo die ab invicem discesserunt ut mense Augusti ad portum Sancti Walerici⁴ cum equis et armis convenirent in Angliam transituri. Congregati autem ad terminum præfixum universi et naves post prandium ingressi, cursu rapido, Deo prosperante, applicuerunt. Et statim ibidem castellulum construxerunt. Willielmo duce ad portum applicante omnem exercitum a præda cohibuit; ipsi vero per xv. dies quiescentes maxime refocillati sunt.

Rex enim⁵ Haraldus cum Willielmi ducis adventum cognovisset, auxilio militari omnino destitutus, cum paucis stipendiariis ex militibus conprovincialibus versus Hastings⁶ iter arripuit. Communitas vero Angliæ, ut prædictum est, ab eo omnino recessit.⁷

¹ *increpavit*] eum. præm. B.D.

² *ad*] et. præm. B., crossed out.

³ *auctoritate*] auctorite. A.D.

⁴ *Sancti Walerici*] mense Augusti. add. A., interlined in a later hand, and referred to its place by a caret.

⁵ *enim*] autem. B.D.

⁶ *Hastings*] Hastynges. B.

⁷ *Recessit*] recesserat. A. the *erat* erased and corrected into *it* in fainter ink than that of the original word.

Cumque frater Haraldi, Grut nomine, cum¹ Nor- A.D. 1066.
mannorum fortitudinem cognovisset et fratris sui The advice
Haraldi impotentiam, dixit fratri suo regi: Consulo in of Guerth
ista necessitate quod differas et te aliquantulum² sub- to Harold.
trahas donec vires congregaveris, ne forte perjurus pug-
nans mortem vel fugam incurras. Noluit Haraldi
temeritas fratris sui sano consilio acquiescere, sed³
potius malens mori in bello quam ignominiose fugere
a Normanno.

Haraldus rex non formidans juramentum Willielmo The battle
duci olim præstitum, læsa conscientia vexilla regalia in of Hastings
die Sancti Kalisti⁴ papæ displicuit.⁵ Ibi ceciderunt⁶ 14 October
fratres ejus duo, scilicet Grut et Lewyn, cum multitu-
dine maxima Anglicorum, inter quos ipse sagitta vul-
neratus in oculo lethaliter occubuit. Et sic contritus
est Haraldi regis exercitus et triumphavit numerus
Normannicus.

Facta strage Willielmus in die Natalis Domini Lon- Coronation
doniis est coronatus et rex acclamatus. Iste feras et of William
venationes multum amabat. Iste fuit fortissimus per- the Con-
secutor latronum et prædonum, ita quod nocte ac die queror.
homines ac feminæ, etiam onerati si fuissent auro et 25 Dec.
argento, in pace transirent. Discessit ætate non sexa- His death.
genarius et ad Cadomum sepultus.⁷ Omnia alia facta 6 Sept.
sua a tempore coronationis suæ usque ad obitum suum 1087.
in Francia, et aliqua paucula de gestis suis ipso duce For his
existente, in quinto libro intitulantur ordine debito other deeds,
post mortem Sancti regis Edwardi et Confessoris.⁸ see Book
Fifth.

¹ cum] Interlined in A. in dif-
ferent ink.

² aliquantulum] te. add. B.,
crossed out.

³ sed] om. B.D.

⁴ Kalisti] Kalixti. B.D.

⁵ displicuit] displicavit. D.

⁶ ceciderunt] ceciderũ. A.

⁷ sepultus] est. præm. B.D.

⁸ This chapter ends in the middle
of a line in A.; four blank lines
follow completing a page. Incipit
liber quintus, in rubric follows on
the same page in B. The following
chapter is omitted in B., and in
D. precedes the Kalendary Chroni-
cle at the commencement of the
volume which contains the Eulo-
gium.

S. Augustine on the Immortality of the soul.

The salamander.

Aug. de Ci. Dei. A.D.

Fire does not consume all things.

Mirabile. A.D.

Remarkable property of the peacock's flesh.

In libro vicesimo primo¹ de Civitate Dei, Augustinus probat animam non posse mori² propter quamquam dolorem; non enim pro se dolorem patitur sed propter acta corporea; unde quidam Platonis discipuli dicunt animam mori cum corpore, cujus contrarium probat Augustinus per plura exempla tam naturalia quam innaturalia. Et probat quod non sunt aliqua innaturalia,³ ubi dicit quod ea quæ placita sunt conditori,⁴ licet monstruosa,⁵ non sunt contra naturam; ut salamandra quod vivit in igne, quod apud nos videtur impossibile, sed quia Deus ita suam ordinavit naturam quia sine igne vivere non potest.

Et alibi dicunt quidam ignem omnia consumere, cujus contrarium probat Augustinus XXI. libro de Civitate Dei, cap. iv.,⁶ ubi dicit: Montes Siciliæ famosissimi diuturna necessitate usque nunc ac deinceps flammis semper æstuant, et semper integræ perseverant; satis sunt testes idonei non omne quod ardet absumi. Hoc exemplum ponit pro anima.

Aliud⁷ ponit mirabile quod dicit in curia sua probatum, et nisi vidisset non crederet, carnem scilicet pavonis sive coctum sive crudum⁸ sine igne assum⁹ nunquam putrescere, nec vermibus scaturire, nec foetore nec putredine maculari. Currente dierum spatio xxx. vel xl. et post hominibus oblatum olfactum neminem offendit. Per annum vero reservatum nisi quod aliquantum¹⁰ siccioris corpulentiae et contractionis fuerit.

¹ *vicesimo primo*] 22. A. the top of the latter 2 is erased so as to convert it into a 1. The page (f. 56v.) is headed: "L. 4."

² *mori*] more. A., the *e* converted into something resembling an *i* by erasure.

³ *Et probat innaturalia*] om. D.

⁴ *conditori*] conditori. D.

⁵ *monstruosa*] A small inverted

caret follows in A. at the upper end of the *a*. Nothing is written in the margin however.

⁶ *cap. iv.*] The numeral is Arabic in A. and was originally a 9. ca. 9. D.

⁷ *Aliud*] Aliut. A.

⁸ *coctum sive crudum*] coctam sive crudam. D.

⁹ *assum*] assam. D.

¹⁰ *aliquantum*] aliquantulum. D.

Dicit etiam quod paleæ tantam vim habent ut nives The same property possessed, in a lower degree, by other obrutas in pilis per annum conservant. Et poma im-
matura per aliquod tempus immissa maturescere festi-
nant.

Mirum est quod Augustinus¹ de calce vivo meminit. bodies.
Revera quia includit in se calorem ignem latentem, Quick-
verum si madefiat ab aqua, vel² hujusmodi liquore, line :
statim emittit calorem igneum quem habet in se ab- emits heat
sconsum, non illuminantem sed comburentem; et com- when mois-
paratur ille ignis igni infernali, qui comburit et non tened :
consumit sed urit. Si tamen illi calci apponatur may be
oleum, propter illud non extinguitur; quod videtur compared
esse mirabile, ex quo quod liquor est humidus et to the fire
favens ad omnia incendia; sed quia nobis notum of Hell :
nobis non est mirabile. is not extin-
guished by
oil.

Eodem libro dicit quod sunt fontes in Garamantia Fountains
quod tempore nocturnali ita ignescunt quod nullus ho- which are
minum illos³ audeat appropinquare præ nimio calore. hot by night
Et tempore diurnali ita frigescunt quod sunt impo- and cold by
tabiles omnibus animalium usibus.⁴ day.

¹ *Mirum Augustinus*] On
an erasure in A.

² *vel*] ab. add. D.

³ *illos*] illis. D.

⁴ Four blank lines follow in A.
completing the page.

LIBER QUINTUS.

CAP. I.

*De Britannia.*¹

Introduc-
tion.

The first
inhabitants
of Italy,
according
to Solinus.

DE Veteri et ² de ³ Novo Testamento modicum teti-
gimus, et de partibus longinquis et ⁴ transmarinis; de
Italia jam intendimus.⁵ Primo, qualiter fuerit inha-
bitata, qualiter antecessores nostri Trojani pervenerunt
ad Italiam, qualiter de stirpe eorum processimus nos
Britannici, quomodo inhabitata primo⁶ fuerat Britan-
nia, et de insulis famosis forinsecis in Mari Oceano,
et quod ⁷ regioni Anglicanæ fuerunt ab antiquo sub-
jectæ et tributariæ. Sed quia in insulis his illegalibus
moram trahere non expedit, procedamus breviter trans-
currendo. Solinus, historiographus et orator, qui plures
patrias circuiens ⁸ et investigans, Italiam primo inha-
bitatam ab Armenone ⁹ filio Alani, filii Japhet, filii Noë,
dicit fuisse; qui viventes more bestiali terrarum radices
comedentes, et fructus arborum campestrium et silves-

¹ *De Britannia*] om. B. Incipit
Liber Primus in Historiis Bri-
tonum. D.

² *et*] etiam et. B.D.

³ *de*] om. B.

⁴ *et*] etiam. B.D.

⁵ *De veteri* *intendimus*]
om. C. erased. The initial D and

the last two letters of *intendimus*
with the last stroke of the *m*
remain.

⁶ *primo*] om. B.D.

⁷ *quod*] corr. quæ.

⁸ *circuiens*] circumiens. B.D.

⁹ *Armenone*] Ermenone. B.

trium, veluti nuces, glandes, poma, olera, et cætera virentia, nullam culturam usitantes, neque ædificia scientes, omnia illis communia reputantes, non aliquid¹ proprium vendicantes, sed more bestiali generaliter viventes.²

Unus enim alius orator nobilis et antiquus, Dares According to Dares Phrygius. Phrygius nuncupatus,³ qui gesta, bella, partum, editum, pacem, guerram fortissimi ac⁴ illustrissimi Alexandri, regis Macedonum, conscripsit, hic enim dicit Dardanum ex Jove et Electra, filia Atlantis principis,⁵ esse natum. Ab Italia enim ex responsis deorum locum mutans Samothraciam insulam delatus est, et ex hinc Phrygiam⁶ devenit, quam Dardanus a suo nomine Dardaniam nominavit. Hoc autem Solinus affirmat.

Ex Dardano venit Ericthonius, filius ejus, qui post Erichthonius; Trouis; ipsum regnavit; ex Ericthonia Trouis, qui justitia et pietate laudabilis fuit. Ille,⁷ quia memoriam nominis Troy named from him. sui faceret æternam, illam terram Trojam appellari jussit.

Duos autem Trouis habuit filios, scilicet, Ilium et The sons of Trouis. Assaracum. Ilius,⁸ quia primus erat, post patrem suum regnavit; Assaracus autem privatus discessit. Ilius, Assaracus. Genuit⁹ tamen Assaracus filium, nomine Capen, ex quo Capys. Anchises natus est, pater Æneæ qui fuit. Ilius vero genuit Laomedon,¹⁰ qui fuit pater Priami regis Trojæ, Laomedon. Priam. sub quo¹¹ capta est Troja, sicut scribit Dares Phrygius, qui commemorat in fine historiæ suæ ex ducibus Græcorum XLVII. superfuisse, qui ad Trojam de pugna evaserunt, de quibus VII. commemorat, scilicet, Ulys-

¹ *aliquid*] aliud. B.

² *viventes*] vivebant. B.D.

³ *nuncupatus*] est. add. B.D.

⁴ *ac*] et. C.

⁵ *principis*] om. C.

⁶ *Phrygiam*] Frigam. C.

⁷ Troja no[*minata*] est. in marg.

A.; the remainder having been cut

off in binding. Troja nominata est. in marg. D.

⁸ *Ilius*] autem. add. B.

⁹ *Genuit*] autem. add. B.

¹⁰ *Laomedon*] An erased letter stands between the o and the m in A.

¹¹ *quo*] om. C.

sem,¹ Diomedem, Ajacem Locrum, Menelaum, Nestorem, Agamemnonem, Neoptolemum.

Ulysses.

Ulysses¹ omnia maria sulcans per annos xx, vix tandem Ithacam patriam venit;² Diomedes, filius Tydei, apud Thebaidas bello interiit; Ajax Locrus a Troja navigans juxta Caphareum montem fulminatus est; Menelaus et Nestor ubi devenerunt incertum habetur;³

Agamemnon.

Agamemnon ab Ægistho⁴ quem Clytemnestra⁵ uxor mœchii⁶ habebat, occisus est; Orestes ejus filius in

Neoptolemus.

ultionem patris matrem occidit, idemque Neoptolemum filium Achillis, qui et Pyrrhus dicebatur, occidit, eo quod ei uxorem suam Hermionam,⁷ filiam Helenæ et Menelai, abstulerat.

Neoptolemus vero occidit Polyxenam virginem pulcherrimam, filiam regis Priami, quam Achilles valde dilexerat, qui ob amorem illius virginis in Troja dolo occisus est; capta Troja jugulatur virgo Polyxena super tumbam Achillis vindicando mortem ejus.⁸

Æneas vero Hecubam reginam, Cassandram,⁹ Polyxenam absconderat, ut si posset vitam illarum salvasse; pro qua absconsione exulatus est a Græcia et a Troja. Remansit in ruinis patriæ Antenor, proditiōis signifer, sed expulerunt eum et posteros ejus filii Hectoris, adjuvante Heleno patruo suo, qui regnabat in Chersoneso post eversionem Trojæ anno xxv., quo tempore post Sampsonem Hely sacerdos judicabat populum Israel.

Porro qualiter Æneas Italiam venerat, et qui fuerunt successores ordine debito¹⁰ postmodum explicemus.¹¹ Tempore quo Troja diruta est, Labdon apud Hebræos

Dares
Phrygius.
A.

¹ *Ulysses*] *Ulixes*. A.C. *Ulexes*. B.D.

² *venit*] *invenit*. B.D.

³ *habetur*] *est*. B.

⁴ *Ægistho*] *Eristo*. A.B.C.D.

⁵ *Clytemnestra*] *Clithamestra*. A.C.D. *Chithamestra*. B.

⁶ *mœchii*] *corr. mœchum*.

⁷ *Hermionam*] *Herimonam*. B.

⁸ *mortem ejus*] *om.* B.D.

⁹ *Cassandram*] *mortem ejus*. add. B.D.

¹⁰ *debito*] *ordine*. add. C.

¹¹ *explicemus*] *explicabimus*. B.D.

regnat tertium agens annum sui principatus; apud Assyrios Tantanes regnabat; apud Egyptios Thous; expletis¹ his² a mundi principio continens³ annos B.C. 1183. IIII.M.XIX., a Diluvio vero M.LXXVII., a nativitate Abraham DCCCXXXV., quod⁴ fuit annus XLIII. Nini regis Assyriorum; a nativitate Moysi CCCCX.; ante urbem conditam CCCCHII.

CAP. II.

ÆNEA a Troja exulato, tertio post Trojæ eversionem anno venit Italiam, ibique a rege Latino honorifice susceptus est. Invidebat enim regi Latino Turnus, rex Rutilorum, qui cum eo congressus est; senuerat enim Latinus rex, et bellum suscepit Æneas, et filius ejus Ascanius. Dimicantibus illis prævaluit Æneas, et Turnum superavit et occidit; perempto eo regnum⁵ Italicæ et Lavinam filiam regis Latini suscepit, qui regnavit super Latinos tribus annis. Post illum Ascanius, filius ejus, XXXIII. annis; post quem Silvius, frater Ascanii, annos XII.; Posthumus autem⁶ annos XXIX., cujus frater erat Bruto.⁷

Bruto concepto in utero matris avus ejus consulans cum uno mago de puero concepto, ut prius tactum est; magus enim de sua vaticinatione non fefellit, nam matrem in partu occidit, patrem ictu sagittæ truncavit cervum venando, non de industria sed casu, pro qua re ab Italia expulsus est; ipse vero maria sulcans ad insulas⁸ Maris Tyrrhenæi⁹ pervenit. Tandem inde

Arrival of Æneas in Italy. B.C. 1180.

He defeats Turnus.

Ascanius. Silvius.

Posthumus brother of Brute.

The History of Brute.

¹ Excidium Trojæ. in marg. A.

² his] om. C.

³ continens] continentes. B.D.

⁴ quod] qui. B.C.D.

⁵ regnum] regno. C.

⁶ autem] Twice in A.

⁷ Bruto] corr. Brutus?

⁸ insulas] om. B.

⁹ Tyrrhenæi] Tirenî. B.D.

The His-
tory of
Brute.

expulsus¹ causa occisionis Turni regis, quem Æneas proavus suus occiderat; inde autem fugatus casu pervenit in Galliam,² ibique civitatem Turonæ condidit, quæ usque hodie Toures³ nominatur, ubi corpus Sancti Martini multis miraculis coruscat. De illa civitate plenius in posterum dicetur.

CAP. III.

BRUTUS vero Silvii filius, postquam patrem occiderat, ab⁴ illa terra fugatus est cum omnibus sibi adhærentibus. Brutus vero dolens pervenit ad Græciam; ibi invenit VII. milia hominum de stirpe Trojæ in magnum servitium subjugati,⁵ quos rex Pandrasus,⁶ propter mortem Achillis, qui dolo et fraude in Troja fuerat⁷ occisus, relegavit.

Brutus, licet juvenis, omnibus fuit amabilis, in sermone affabilis, corpore decorus, statura procerus, aspectu venustus, et ab omnibus honoratus. Rex igitur Pandrasus⁸ de gestu suo audiens, ipsum secum retinuit cum omni honore, ita quod fuit regis secretarius. Tandem Trojani qui fuerunt in servili angustia detrusi ad Brutum conquesti sunt dicentes: Satis tibi inest de fortitudine, de decore, de vigore, de audacitate, quomodo potest tua magnanimitas sufferre injurias quas videtis⁹ homines sustinere de tua stirpe, de tua patria procreati?¹⁰ Esto nobis in dominum

¹ *expulsus*] est. add. B.D.

² *Galliam*] Italian. præm. B.
crossed out.

³ *Toures*] Towres. B.

⁴ *ab*] de. B.

⁵ *subjugati*] subjugatos. B.D.

⁶ *Pandrasus*] Pand^{as}. A.C.
Pandras. B. passim.

⁷ *fuerat*] fuit. B.

⁸ *Pandrasus*] Pand^{as}. A.C.D.

⁹ *videtis*] vides. B.D.

¹⁰ *procreati*] procreatos. B.D.

et tibi erimus in populum ; nam, si velis, potes mag- The His-
num tibi honorem et tuis de te prodeuntibus acquirere ^{tory of}
in isto opere. Brute.

Brutus tandem motis visceribus de eorum conquestu secrete de regis curia se segregavit, sequente se populo Trojano ac congaudente ; creverat enim multum populus Trojanus in medio tempore. Rex vero Pandrasus talia ² audiens, vehementer admirabatur, jurando quod totus populus Trojanus cum duce eorum Bruto in ore gladii consumeretur. Trojani in montibus latitantes adventum regis Pandrasi ³ in pugnam semper expectantes, ⁴ Brutus cum populo suo a domino rege petiit quod libere et sine læsione de terra sua possent transire, rex vero contradicens et eis magnam pugnam promittens. ⁵

Pandrasus ⁶ autem magnum colligens ⁷ exercitum, manu armata Trojanos aggreditur. Trojani viriliter resistentes et ⁸ intra se ad alterutrum dicentes : ⁹ Melius fore feliciter mori quam infeliciter vivere. Jam congregiuntur, galeæ dissipantur, scuta et lanceæ franguntur, cerebrum diffunditur, cruor in rivolis curritur, ¹⁰ ex utraque parte multitudo magna prosternitur, victoria enim Trojanis remittitur.

Rex autem Pandrasus ¹¹ captus et in custodia detentus, ¹² Brutus cum suis consulatur quid de rege sit faciendum. Dicunt quidam : Excorietur ; quidam : Comburetur ; quidam : Trahi et suspendi ; quidam : Decapitari ; quidam : Carcere perpetuo detrudi. Ultimo

¹ *acquirere*] *adquirere*. B.D.

² *talía*] om. C.

³ *Pandrasi*] *Pandasi*. A.C. *Pandras*. B.D.

⁴ *expectantes*] *expectant*. B.D.

⁵ *promittens*] *abire non concessit*. add. B.D.

⁶ *Pandrasus*] *Pandras*. B.D.

⁷ *colligens*] *colligentem*. C.

⁸ *et*] om. B.D.

⁹ *dicentes*] *dicebant*. B.D.

¹⁰ *curritur*] *currit*. B.D.

¹¹ *Pandrasus*] *Pandras*. A.C.D.
Pandras. B.

¹² *detentus*] *est. add.* B.D.

The His-
tory of
Brute.

loquitur unus miles antiquus,¹ natione Trojanus, dicens: Omnes has rationes minime valere. Tunc Brutus: Dic tuum propositum, et si cedat in rempublicam adquiescemus tibi. Cui miles: Si dicta mea² communi populo sint necessaria, accipiantur; si non, recusentur. Volo quod rex filiam suam pulcherrimam det Bruto et quod parare³ faciat c. naves de thesauro, de armis, de victualibus, quantum possunt portare pro VII. annis, de frumento, de vino, de oleo,⁴ de carnibus, de aliis⁵ victualibus humani⁶ naturæ convenientibus, et quod Brutus cum tota sua familia de terra regis Pandrasi⁷ libenter discedat et alibi terram et mansionem sibi et suis provideat. Prædictus enim miles, Mempricius nomine, omnia ista verba quasi ore prophético demonstrabat, dicens quod nec pax nec amor verus fieret inter Græcos et Trojanos. Nam ipsis⁸ cogitantibus⁹ de patre, de fratre, de nepote, de consanguineo, de affine, et ultimo de omnibus progenitoribus suis occisis, et nos ex parte nostra de¹⁰ oppressione, de subjectione servili diutina, asseruit quod vinculum amoris inter has duas nationes¹¹ nunquam innodaretur, sed semper quilibet machinaret confusionem alterius quousque unus populus¹² omnino destrueretur.

Brutus et sui huic consilio favebant et regi Pandraso revelabant. Rex cum suis proceribus consulens pro vita sua habenda omnia rogata concessit, et multa plura voluntate spontanea.¹³ Multum vero¹⁴ condoluit de filia sua pulcherrima, Inogwen¹⁵ nomine. Profert enim rex se solatium habere quod filiam suam tantæ

¹ *antiquus*] senior. B.D.

² *mea*] Interlined in A. mos. C. which it strongly resembles in A.

³ *parare*] parari. B.D.

⁴ *de oleo*] om. B.D.

⁵ *aliis*] om. C.

⁶ *humani*] humanæ. B.D.

⁷ *Pandrasi*] Pand^{asi}. A.C. Pandrasi. B.

⁸ *ipsis*] ipsi. B.D.

⁹ *cogitantibus*] cogitantes. B.D.

¹⁰ *de*] ex. B.

¹¹ *nationes*] om. C.

¹² *populus*] Interlined in A.

¹³ *multū*, in marg. A.

¹⁴ *vero*] enim. B.

¹⁵ *Inogwen*] Ignogwen. B.

probitatis adolescenti daturus sit, quem ex genere The His-
Priami et Anchisæ procreatum et nobilitas quæ¹ in ^{tory of} Brute.
ipso pululat et fama nobis cognita declarat.

Quia ergo tantus juvenis tanta probitate mihi re-
sistere potuit, do ei² filiam meam Inogwen³ carissimam,
do ei aurum, argentum, et quicquid itineri ejus⁴
dixeritis⁵ esse necessarium. Et si a proposito vestro
divertentes cum Græcis commanere volueritis, tertiam
regni mei⁶ partem ad inhabitandum vobis concedo.
Sin⁷ autem promissa mea cum effectu prosequar, et ut
securiores sitis, vobiscum quasi obses manebo donec
omnia perficiantur.

Conventione facta, naves per universam Græciam
collectæ sunt et præsentantur, numero CCCXXIII.,⁸ qui⁹
omni genere farris onerantur; et Inogwen Bruto mari-
tatur. Peractis cunctis rex liber abit,¹⁰ Troes ab ejus
potestate secundis ventis abscedunt. At Inogwen in
excelsa puppi stans sæpius inter brachia Bruti in ex-
tasi collabitur. Fusis cum singultu lachrymis parentes
deserere conqueritur, nec oculos a litore avertit,¹¹ dum
litora oculis patuerunt; quam Brutus blanditiis miti-
gans nunc¹² dulces amplexus nunc¹³ basia dulcia in-
nectit. Nec coeptis suis desistit, donec fletu fatigata
sopori submittitur.

Inter alia duobus diebus et una nocte prospero ven-
torum flatu concurrunt; applicuerunt in quandam¹³ in-
sulam Loegriam vocatam, quæ antiquitus ab incursione
piratarum vastata a nemine inhabitabatur. Illuc ergo
misit Brutus trecentos armatos ad explorandum quid

¹ quæ] qui. C.

² ei] eo. C.

³ Inogwen] Ignogwen. B.

⁴ ejus] om. C.

⁵ dixeritis] duxeritis. B.D.

⁶ mei] om. B.D.

⁷ Sin] Si. C.

⁸ CCCXXIII.] Written 300. 24 in
A.C.

⁹ qui] quæ. B.D.

¹⁰ liber abit] libenter abiit. B.D.

¹¹ avertit] diverit. B.D.

¹² nunc] n. A.

¹³ quandam] quadam. C.

The His-
tory of
Brute.

inhabitaret; qui nihil inveniētes nisi feras, quas¹ cæde magna afficiunt, venerunt ergo ad quamdam civitatem desertam, in qua templum Dianæ rep[er]erunt.² In eodem imago deæ responsa dabat, si forte ab aliquo peteretur. Onerati vero venatione revertuntur ad naves, patriæ situm et civitatem sociis prædicant;³ suggerunt duci templum adire atque a dea illa inquirere quæ patria eis sedem certæ mansionis præberet. Habito omnium assensu Brutus assumpsit secum Gerionem augurem et XII. majores natu, petivitque templum cum [eis]⁴ quæ⁵ ad sacrificium necessaria erant. Quo ubi ventum est ante aditum vetusto ritu tribus diis, scilicet, Jovi, Mercurio, et Dianæ, tres focos statuerunt. Singulis singula libamina dederunt. Ipse Brutus ante aram deæ vas sacrificii, plenum vino et sanguine candidæ cervæ, dextra tenens erecto vultu ad effigiem Dianæ, silentio imposito, in hæc verba dissolvit:—

Diva⁶ potens nemorum, terror silvestribus apris,
Cui licet amfractus ire per æthereos;
Infernasque⁷ domos terrestria jura resolve,
Et dic quas terras nos habitare velis;
Dic certam sedem qua te venerabor in ævum,
Qua tibi virgineis templa dicabo choris.

At cum⁸ novies dixit, quater aram circumvit, vinum quod tenebat in foco transjecit,⁹ atque procubuit super pellem candidæ cervæ, quam ante aram extenderat, invitatoque¹⁰ somno tandem obdormivit. Erat tunc quasi hora noctis tertia, qua dulciori sopore¹¹ mortales

¹ *quas*] illas. B.D.

² *repererunt*] reperunt. A. reperunt. B.D.

³ *prædicant*] prædicunt. B.D.

⁴ *eis*] om. A.C.

⁵ *quæ*] Interlined in A.

⁶ Oratio Bruti ad Dianam. in marg. A.D. Versus in marg. D.

⁷ *Infernasque*] Infernas q̃. A.C.

⁸ *cum*] tamen. C.

⁹ *transjecit*] transient. C.

¹⁰ *invitatoque*] invitato q̃. A. Invitato que. C.

¹¹ *sopore*] somno. B.D.

premuntur. Tunc visum¹ est illi deam ante ipsum The His-
tory of
Brute.
astare² et sibi in hunc modum affari:—

Brute,³ sub occasu solis trans Gallica⁴ regna

Insula in Oceano est undique clausa mari,

Insula Oceani habitata gigantibus olim,

Nunc deserta quidem, gentibus apta tuis.

Hanc pete, namque tibi sedes erit illa perennis,

Hinc fiet⁵ natis altera Troja tuis,

Hinc de prole⁶ tua reges nascentur,⁷ et ipsis

Totius⁸ terræ subditus orbis erit.

Tali visione dux expergefactus in dubio mansit an somnus fuerat quod vidit, an dea viva voce prædixerat patriam quam aditurus erat; vocatisque sociis naves adiit. Illi magno gaudio fluctuantes patriam promissam inquirunt, æquora sulcant cursu xxx. dierum; tandem Africam veniunt, nescii⁹ quorsum proras verterent, veniunt¹⁰ enim ad aras Philistinorum ad montes Azare; ibi ab incursu piratarum periclitati sunt, victoriam tandem adepti, spoliis eorum et captivis ditati sunt. Refectis navibus columnas Herculis petierunt; ibi Syrenes visebantur, quæ ambiendo naves fere ipsas obruerunt. Inde elapsi ad æquor Tyrrhænæum pervenerunt. Ibi juxta litora invenerunt iii. generationes de exulibus Trojæ ortas, quæ Antenoris fugam comitatæ fuerant.¹¹ Dux autem illorum Co-

¹ visum] visi. C.

² astare] stare. B.D.

³ Brute] Brutu. C. Responsio Dianæ. in marg. A. Versus in marg. D.

⁴ trans Gallica] Transgallica. A.B.C.D.

⁵ fiet] fient. C.

⁶ prole] probe. C.

⁷ nascentur] nācestur. A.C.
Nota in marg. A. in rubric.

⁸ Totius.] The *ocius* written in a different hand from the text on an

erasure in B. Istud verificatum est in Belino rege et Maximiano et Constantino filio Sanctæ Helenæ et Arthuro. in marg. B. in a different hand (γ?) from that of the text; the last two words having been added subsequently to the preceding, perhaps by another hand.

⁹ nescii] nesciunt. B.

¹⁰ nescii quorsum . . . veniunt] om. C.

¹¹ fuerant] sunt. B.D. De Corinæo. in marg. B.

The his-
tory of
Brute.

rinæus dictus erat, vir modestus, consilii optimi, magnæ virtutis, gigantææ molis et roboris. Agnita igitur veteris originis prosapia associaverunt sibi illum necnon et populum cui præsidebat; ab illo Corinæo Cornubia nominata est. Ille Bruto in omni decertatione præ cæteris auxilium præstabat.

CAP. IV.

NAVIGANTES ad Aquitaniam perveniunt et ostium Ligeris fluminis,¹ ingressi anchoras fixerunt.² Regnabat in illa terra quidam rex nomine Goffar, cui ut fama indicavit externam gentem cum magna classe in fines regni sui applicuisse, quæsivit per legatos an pacem quærerent an bellum. Nuntii vero classem petentes obviaverunt Corinæo de navi egresso cum viris ducentis, ut infra nemora venationem adquireret. Mox illi allocuti quæruni cuius licentia saltus regis ingressi feras necarent. Quibus Corinæus respondit: Licentiam hujus rei nequaquam³ debere petiri. Irruit unus ex illis in Corinæum, Ymbertus nomine, et curvato arcu sagittam ad ipsum direxit; vitavit eam Corinæus, cucurritque ocius in Ymbertum et arcu quem tenebat caput ei in frustra concidit. Cæteri

¹ *fluminis*] The first col. of f. 118. B. ends in the middle of this word. Below it, and extending to the breadth of the column, is written the following note in the same hand as the marginal note noticed above: —Iste Brutus interim militia et probitate vigere cœpit, ita ut a regibus et principibus præ omni juventute patriæ amaretur. Erat enim inter sapientes sapiens, inter bellicosos bellicosus, et quicquid

auri vel argenti sive ornamentorum adquirebat totum militibus erogabat. Fluxerunt a creatione Mundi usque ad adventum hujus Bruti in hanc insulam anni tria milia nongenti nonaginta octo, hoc est, ante urbem conditam anno quadringentesimo quinquagesimo, ante Incarnationem Christi anno MCC.

² De Rege Aquitanniæ. in marg. B.

³ *nequaquam*] nunquam. C.

vero diffugerunt, vix e manibus ejus elapsi, atque Goffario necem socii nuntiaverunt.

The his-
tory of
Brute.

Contristatus Goffar dux Pictauensium collegit exercitum, ut in ipsos mortem nuntii vindicaret. At Brutus, cognito ipsius adventu, naves munit, mulieres et parvulos infra ipsas¹ jubet manere. Ipse cum sua multitudine, cui vigor florebat, obvius exercitui progreditur.

CAP. V.

CERTAMINE tandem inito dira pugna utrobique committitur. Et cum multum diei in agendo cædem consumpsissent, puduit Corinæum quod² Aquitanni tam audacter resistissent;³ unde resumpta audacia socios revocat in cornu dextro proelii, et facto agmine celerem in hostes impetum fecit, et seipsum in acie eorum densissima intromisit; plures prostravit, omnes ei cedunt. Casu⁴ fortuito amissa spata bipennem lucratus est, cum qua quemcumque benedicebat, a summo vertice usque ad genitalia disjungebat. Hostes vero bipennem fugientes Corinæus magno rugitu⁵ post eos clamat:⁶ Quo fugitis, timidi; quo, segnes?⁷ Revertimini et congressum cum bipenne facite. Proh pudor! tot milia me solum diffugitis? Attamen ne pudeatis me fugere, quia quamplures gigantes pedibus me altiores ad Tartara transmisi.

Ad hæc verba revertitur quidam consul, nomine Siwardus, cum Corinæo congrediens; ille⁸ vero levans bipennem ipsum super galeam percutiens usque in

¹ *ipseas*] *cas.* B.D.

² *quod*] Written upon an erasure in A.

³ *resistissent*] *restitissent.* B. corrected from *resistissent.*

⁴ *Nota.* in marg. A.

⁵ *magno rugitu*] *om.* B.D.

⁶ *clamat*] A few erased letters follow in A.

⁷ *segnes*] *signes.* C.

⁸ *ille*] *ipse.* B.D.

The His-
tory of
Brute.

imum in duas partes ipsum dissecuit. At ipse verbum derisorium prorupit, dicens: Eligite vos, major pars minus valet. Sed et confestim irruens in cæteros bipennem rotat, stragem acerrimam facit. Omnes in illum solum et ipse in omnes irruerat. Brutus cum suo exercitu post tergum venit Corinæo in auxilium. Tunc oritur clamor, tunc crebri ictus geminantur. Nec mora, victoria potiuntur Troes, regem Goffarum cum Pictauensibus in fugam propellunt.

Erant¹ enim his temporibus XII. reges in Gallia, quorum regimine tota patria pari dignitate regebatur, ad quos Goffar confugiens benigne ab eis susceptus est, auxilium illi² promittendo.

Brutus igitur loca apta inspiciens castrum metatus est, ut si opus accidisset ad illud confugeret. Urgebatur enim propter adventum Goffari regis cum cæteris regulis Galliæ.³ Goffarius igitur videns castrum Bruti a⁴ longe dixit: Proh fatum⁵ triste! alieni castra metantur in regno meo. Torvo lumine illud aspexit⁶ et dixit: Armate vos, inquit, armate, et per densas turmas incedite. Nulla mora erit quin semimares istos capiemus velut oves, ut cæteri metum habeant nobiscum congregari.

Ex utraque parte parati sunt. Illi de foris castrum obsident. Illi intus viriliter resistunt. Insultatione facta⁷ trium dierum, Corinæus de castro nocturna hora latenter exivit cum suis. Die sequenti Brutus

¹ . . . xij. reges Galliæ. in marg. B.

² illi] ei. B.

³ Galliæ] terræ. præm. B. [D]e Regulis Galliæ. in marg. B.

⁴ a] om. B.D.

⁵ Proh fatum] þfatum. A.C.

⁶ asperit] Effaced in D. by a stain.

⁷ facta] In the middle of this word the first column of f. 118 v. B. terminates. Below it commences the paragraph added in the text at the end of the chapter. It is written in the hand designated by the letter (α).

cum suis de castro egrediens cum Aquitannis regibus bellum commisit fortissimum. Nec mora, supervenit Corinæus cum acie¹ sua a tergo regum Aquitannorum et tantam stragem faciens, qualis in illa patria non est ante visa. Cedunt Troes, fugiunt² Aquitannes, de quibus quinque reges occisi sunt et cæteri diffugerunt; victoria tamen potiuntur Trojani, unde inter eos maxima fluctuat exultatio, et in³ parte adversa magna lamentatio.

Erat⁴ ibi quidam Troes, nomine⁵ Turnus, Bruti nepos, quo fortior sive audacior nullus, excepto Corinæo, aderat.⁶ Hic solus spata sua sexcentos peremit; sed Gallis irruentibus nimis citius⁷ interfectus est. De nomine ipsius prædicta⁸ civitas Turonis⁹ vocabulum nacta est, quia ibidem sepeliebatur.

Brutus enim in dubio existens utrum diutius eos expugnaret prælegit naves suas, salva adhuc. majori parte sociorum suorum necnon et reverentia victoriæ, abire atque insulam quam Diana sibi prædixerat investigare. Nec mora, suorum assensu classem suam petivit, oneratis navibus omnimodis divitiis, ventis prosperatis promissam insulam exigens in Totenesio litore applicuit. Erat¹⁰ quoque nomen insulæ Albion, quæ a nemine, exceptis paucis gigantibus, inhabitabatur. Amœna tamen situ locorum et copia¹¹ piscosorum fluminum, nemoribus præelecta, affectum habitandi Bruto sociis¹² inferebat. Insula vero optima in

¹ *acie*] facie. C.

² *fugiunt*] om. C.

³ *in*] Interlined in A.

⁴ Turnus. in marg. A.

⁵ *nomine*] om. B.D.

⁶ *aderat*] nemo. præm. B.D.

⁷ *citius*] cito. B.D.

⁸ *prædicta*] om. C.

⁹ *Turonis*] Toronis. A.; the o

subpuncted for omission and the u written over it.

¹⁰ Albion. in marg. A. De applicatione Bruti in Albion. in marg. B. *prima manu*. Commendatio Albion. in hand of addition to chapter.

¹¹ *copia*] copiosa. B.D.

¹² *sociis*] sociisque suis. B.D.

The His-
tory of
Brute.

Occidentali Oceano inter Galliam et Hiberniam sita, octingenta¹ miliaria² in longum, ducenta in latum continens. Quicquid mortalium usui congruit indeficienti fertilitate ministrat.³

Peragratiss ergo provinciis repertos gigantes ad cavernas montium fugant; patriam, duce donante, sortuntur. Agros colunt, domos ædificant, ita ut brevi tempore terram ab ævo inhabitatam⁴ censes.

Denique Brutus de suo nomine insulam⁵ Brutanniam vocat. Corinæus vero portionem suam, quam sibi Brutus dederat, Corinæam vocat, ab sui nominis appellatione. Deinde per syncopen⁶ Cornuagallie vocatur. Delectabatur enim illam provinciam præ aliis, quia inhabitata fuit gigantibus, et maxime diligebat dimicare cum eis; plus enim ibi abundabant⁷ quam in aliis provinciis⁸ quæ distributæ⁹ fuerant¹⁰ sociis suis.

The first
coloniza-
tion of
Albion.

Anno¹¹ a Creatione Mundi IIII.M.DCCCC., erat in Græcia rex potentissimus, supra cæteros reges obtinens principatum; vir magnæ staturæ et similem habens uxorem, ex qua XXX. filias magnæ staturæ genuerat, quas regibus maritavit, et senior vocabatur Albina; quæ, more feminarum, singulæ petulantes noluerunt maritis suis se subjici, sed supra eis extolli; et super eo inter illas into consilio ordinarunt, per juramentum suum præstitum, quod omnes una et eadem hora suos maritos interficerent, dum ipsæ in salaciis et carnali coitu fuerant cum eisdem: sed earum junior, dominum suum diligens, hujusmodi ordinatis consentire noluit, sed tamen præ timore mortis contradicere non audebat;

¹ octinginta] 80. B. octoginta.

C.

² miliaria] miliario. C.

³ ministrat] ministratur. D.

⁴ inhabitatam] The *tat* interlined in A.

⁵ insulam] om. C.

⁶ syncopen] cincopam. A. sincopam. C. sincopiam. D.

⁷ abundabant] abundant. B.D.

⁸ A short erasure follows in A.

⁹ quæ distributæ] distributæ quæ. A; the letters *a* and *b* being written respectively over the two words. Gogmagog. in marg. A.

¹⁰ fuerant] erant. B.D.

¹¹ Prima inhabitatio Angliæ. (α) in marg. B.

quo doloso facto consilio, omnes ad propria redierunt; et illarum junior, cum maritum suum vidisset, statim ab ejus oculis lachrymæ erumpebant. Cujus ploratus maritus inquirens causam ipsa veniam genuflectendo humiliter postulans, sibi hujusmodi prodicionem ordinatam narravit per ordinem et qualiter timore mortis sibi illatæ occisioni suæ consenserat verbaliter et non corde. Quo per maritum audito ipse uxorem suam in amplexibus osculatus est, dicens quod super hoc Deus apponeret remedium. Mane autem facto ipsi simul ad regem Græciæ accedentes retulerunt sibi omnia per ipsas filias suas tam prodicionaliter ordinata, quod rex Græciæ moleste gerens statim direxit suas literas, annulo regis signatas, quod dicti reges cum suis uxoribus ad suum conspectum venirent. Quibus omnibus accersitis, dictis filiabus per patrem suum super his seorsum examinatis et subtiliter victis, filias suas capi et incarcerari mandavit, donec seniorum consilio et sapientum quid contra eos fieri deberet ad plenum deliberaretur in hac parte. Et licet ipsæ vilissimam mortem propterea meruerant, quia tamen de tanti regis sanguine fuerant, idem rex adjudicavit eas mitti debere in exilium, juniore excepta; ordinans quod dictæ filiæ suæ absque remis, vehiculis, gubernatoribus, et cibariis, et potibus ponerentur in navibus, quod et factum est: unde dictæ mulieres absque anchoris in nave sic positæ, et in altum mare per undas et fluctus huc et illuc miserabiliter deductæ in magno periculo ponebantur, et fere fame et doloribus perierunt, cadentes sæpius in extasim, tempestatibus undique conquassatæ tribus diebus et noctibus; nullatenus se moventes postmodum, navis earum ad terram deducta est, et mari se retrahente Albina quæ senior fuerat terram cepit, cæteris sororibus suis præ dolore in terram pronis jacentibus; resumptis viribus herbas crudas atque fructus arborum comederunt; repicientes terram Cornubiæ absque habitatore, quam Albina suo nomine vocavit Albion. Terra autem hujusmodi feris et bestiis erat plena, de quibus ipsæ mulieres comedere appetebant, sed ad capiendas eas, arma aliqua non habentes, subtiliter ordinaverunt quod de virgulis et vigiminibus virentibus fierent sibi trappas pro dictis bestiis capiendis, et eas cum petris a . . . tis de silice excooriantes, et in coreis earum carnes coquentes, sic ingeniose de silice ignem traxerunt et carnes coctas comederunt; taliter et pingues devenerunt, et cum tempore calore naturæ abundaverunt statim de luxuria tentabantur, quod incubi considerantes cum oblectamenti coitus habuerant, tales incubi carnaliter coinsteabant cum eis, neminem videntes sed spermata sentientes; sic quod dicti incubi ex eis gigantes horribiles genuerunt, et terram illam hujusmodi gigantibus repleverunt; qui totam terram occupantes et cum ad ætatem venerant ex matribus propriis filios et filias

genuerunt, sibi in montibus cavernas subterraneas facientes, foveis profundis et muris contractis circumdederunt undique et muraverunt ibidem; ante Nativitatem Christi M.CXXXVI. annis. Britones denique terram illam per conquestum habentes nomen Albion ex toto delentes terram Britanniae vocaverunt, et sic gigantes expulsi cxx. annis terram Angliae tenuerunt in pace. [B. a.]

CAP. VI.

The History of
Bruta.

QUADAM die cum Brutus in portu quo applicuerat festivum diem¹ pueris suis et diis et maxime Dianae deae maris, qui² insulam istam sibi et suis praedestinavit, constituerat, supervenit Gogmagog cum xx. gigantibus fortissimis; eminebat enim ipse super alios, nam fuit in longitudine xii. cubitorum.³ Hic cum suis dirissima caede Britones affecit. At Britones praevallentes omnes occiderunt praeter Gogmagog; hunc Brutus reservari praeeperat, volens ipsum videre cum Corinaeo colluctare, nam ipse cum talibus congredi affectabat.

Corinaeus maximo gaudio fluctuans succinxit se, et alium ad luctandum provocat. Inito certamine, hinc stat Corinaeus, hinc stat gigas, et alter alterum vinculis brachiorum annexi crebris afflatibus aera verberant. Nec mora, gigas Corinaeum maximis⁴ viribus astringens et ad terram projiciens tres fregit ei costas, duas in dextro latere, unam⁵ in sinistro; unde iratus Corinaeus vires suas revocat, gigantem in humeris allevat, et quantum velocitas⁶ pro⁷ pondere sinebat

¹ diem] diē. A. the e being written upon an erasure.

² qui] quae. B.D.

³ xii. cubitorum] om. C.

⁴ maximis] maxas. C.

⁵ unam] et. praem. B.D.

⁶ velocitas] velocitatis. B.

⁷ pro] pra. B.D.

ad proximum montem cucurrebat;¹ deinde summitatem montis nactus monstrum quod in humeros ferebat in mare projecit. Ille per rupta saxorum cadens in multa frustra dilaceratus est, et fluctus sanguine maculavit. Locus ille ex præcipitatione gigantis nomen adeptus est; Saltus Gogmagog vocitatur in hunc diem.

Diviso² itaque regno affectat Brutus civitatem ædificare; affectum suum prosequens totius patriæ situm circuevit ut congruum locum inveniret. Perveniens igitur ad Tamensum³ fluvium deambulavit litora, locumque nactus⁴ est proposito suo perspicuum.⁵ Condidit itaque ibidem⁶ civitatem, Trojam⁷ Novam vocavit eam, multis postmodum temporibus hoc nomine appellata.⁸ Tandem per corruptionem⁹ vocabuli Trinovantum appellata.¹⁰ At postquam Lond, frater¹¹ Cassibalauni, qui cum Julio Cæsare dimicavit, adeptus fuit regnum, cinxit eam muro valido et eam Kaerlond¹² nominavit, quod sonat Civitas Lond.

Postquam vero dux prædictus urbem condiderat, dedicavit eam civibus jure victuris, eis deditque legem qua pacifice tractarentur.

Præerat tunc in Judæa populo Israelitico Heli sacerdos, et Arca Testamenti capta est a Philistæis. Regnabant¹³ in Troja filii Hectoris expulsis posteris Antenoris.¹⁴ Regnabat in Italia Silvius Æneas, Æneæ filius, avunculus Bruti, Latinorum III. Ab origine mundi IIII.M.LX.XXIII.¹⁵

¹ *cucurrebat*] *carrebat*. B.D.

² *Diviso*] *Divisio*. C.

³ *Tamensum*] *Tamense*. B.D.

⁴ *nactus*] *natus*. C.

⁵ *perspicuum*] *prospicuum*. C.

⁶ *ibidem*] *ibi*. B.D.

⁷ *Trojam*] *et. præm.* B.D.

⁸ *appellata*] *est. præm.* B.D.

⁹ *corruptionem*] *correctionem*. B.D.

¹⁰ *appellata*] *appellabatur*. B.D.

¹¹ *frater*] Written upon an erasure in B. om. C.

¹² *Kaerlond*] *Caerlond*. B.

¹³ *Regnabant*] *Regnabat*. C.

¹⁴ *Antenoris*] *Añnoris*. A.C.

¹⁵ *IIII.M.LX.XXIII.*] Written 4000. 60. 20. 4. in A.C. 4084. B. om. D.

CAP. VII.

The His-
tory of
Brute.

BRUTUS vero¹ in regione sua existente,² coronam portavit auream circiter XXIII. annos. Cognovit enim uxorem suam Inogwen, ex qua generavit tres filios pulcherrimos; primus vocabatur Locrinus, II. Albanactus, III. Kamber. Inter se tantum amabant quod tota patria mirabatur. Brutus³ autem leges condidit, et statuta in scriptis ordinavit, quas Britones post ejus obitum per longa tempora tenuerunt; hoc est, usque ad adventum Romanorum in Angliam, scilicet, per spatium CC. annorum et LXXV.

Brutus igitur postquam filii sui ordinem susceperunt militarem acriter excogitavit⁴ quomodo illos posset promovere. Ipse vero totam terram de Albion circuiens in longum et latum, invenit duo vasta loca ad illum adjacentia, scilicet, in parte Boreali, unam quam dedit filio suo Albanacto, et illam nomine filii sui⁵ Albaniam nominavit, quæ nunc Scotia dicitur. Aliam invenit vastam quam dedit filio suo Kambri,⁶ et illam nomine suo Kambriam nominavit, quæ nunc Gwallia nuncupatur, et habet idioma per se aliquantulum Britannicum. Primus vero filius jure hæreditario Britanniam possidebat, quam terram post mortem patris fecit vocari Loegriam, a nomine suo Locrino.

Death of
Brute.

Brutus cum XXIII. annis regnasset diem clausit extremum, et sepultus est in Nova Troja quam condiderat. Duo filii ejus secesserunt in partes proprias.

¹ vero] vi. add. B. in. add. D.

² existente] existens. B.D.

³ Leges Bruti. in marg. B.

⁴ excogitavit] cogitavit. B.D.

⁵ sui] om. C.

⁶ Kambri] Kambro. B.

Tunc Britones Locrinum coronaverunt in regem, ^{Coronation of Locri-} ^{nus.} vivente Corinæo. Nam Brutus desponderat¹ Corinæo quod Locrinus filius ejus filiam Corinæi desponsaret. Iste autem Locrinus duxit regnum in magna prosperitate et felicitate et summa tranquillitate. Ab omnibus amabatur non timore sed amore.

Accidit autem quod Albanactus felicem duxit vitam, per longa tempora. Tandem quidam rex de Hundland,² cui nomen Hymbar, Albanactum supervenit ipsum debellando, a quo in brevi occisus est. Homines vero Albanæ ad Locrinum fugerunt nuntiantes ei necem fratris sui, rogantes ut ipsum vindicaret.

Locrinus vero multum condolens convocavit omnes Britones et facta multitudine maxima, misit post fratrem suum Kamber, ut cum toto robore suo veniret et mortem fratris sui vindicaret; qui de morte fratris multum condolens cum magno exercitu ad³ fratrem suum Locrinum⁴ apud Notingham⁵ festinanter advenit. Quibus peractis, regem Hymbar undique explorabant. Ipso invento, irruunt in eum duo fratres cum exercitibus suis subito supervenientibus; Hymbar vero nimis territus misit se in aquam ubi statim demersus est. Prius⁶ enim fluvius ille vocabatur Trenta, tunc assumpsit nomen a rege in illo submerso et vocatur Humber.⁷ Tota familia regis submersi⁸ omnino fuit destructa, ita⁹ quod non¹⁰ unus remansit vivus nisi unica puella inventa in navi, Estrilda nomine.

Visa¹¹ puella rege Locrino eam duxit ad Novam Trojam, et statim in amorem ejus laqueatus¹² est, et

¹ *desponderat*] *sposponderat*. B.D.

² *Hundland*] *Hundeland*. B.

³ *ad*] *apud*. B.

⁴ *Locrinum*] *om.* B.

⁵ *Notingham*] *Notyngham*. B.

⁶ *Humber*. in marg. A.

⁷ *Humber*] *Humbar*. C.

⁸ *submersi*] *submersa*. B.D.

⁹ *ita*] *om.* C.

¹⁰ *non*] *Interlined in A.*

¹¹ *Estrilda*. in marg. A.

¹² *laqueatus*] *illaqueatus*. B.D.

eam voluit desponsare. Corinæus vero ista audiens perrexit ad regem Locrinum et ipsum in his verbis aggreditur: O inique¹ hominum, O ingrate, quam pessimam remunerationem mihi redditis² pro tot plagis, verberibus, vulneribus mihi impositis pro patre tuo et pro te, cum olim mihi promissum fuit a patre³ tuo, te filiam meam desponsasse? Et nunc extraneam vis conducere? Vere juxta demeritum tuum vices tibi rependam. Et elevans unum magnum securim, quem in manu solitus erat gestare, caput suum usque ad spatulas voluit secasse. Puella vero Estrilda pacem inter eos reformavit. Talis fuit inter eos pacis conventio, quod rex Locrinus filiam Corinæi desponsaret; quod et factum est. Filia Corinæi Gwentolen⁴ vocabatur. Rex autem Estrildam⁵ nimis dilexerat; qui fecit ei domum in subterraneo et ibi ea⁶ fruebatur ad libitum. Genuit enim ex ea filiam pulcherrimam nomini⁷ Habran.

Corinæo igitur debitum solvente, rex Locrinus Estrildam reginam⁸ coronavit, uxorem propriam Guendolenam omnino recusavit. Guendolenam in terram propriam⁹ secessit, et exercitum collegit, et contra dominum suum Locrinum in pugnam festinavit. Commisso prælio, victoria Guendolensæ remansit. Rex in bello occiditur. Regina triumphavit; quæ Estrildam¹⁰ capiens cum filia sua Habran ligatis manibus et pedibus, in illo flumine quod¹¹ est inter Kambriam et

¹ — *rexit ad regem*. . . *O inique*] om. C.

² *redditis*] reddis. B.D.

³ *a patre*] Interlined in A.

⁴ *Gwentolen*] Gwendolen. B.D.

⁵ *Estrildam*] On an erasure in darker ink in D.

⁶ *ea*] eam. C.

⁷ *nomini*] nomine. B.D. Habran. in marg. A. in rubric.

⁸ *reginam*] om. B.

⁹ *Guendolenam omnino terram propriam*] om. D.

¹⁰ *Estrildam*] Estrilda. C..

¹¹ *quod*] q̃. A. quæ. C.

Loegriam ipsas præcipitari jussit; quod et factum est, et mortui¹ sunt. Regnavit autem Locrinus xv.² annis.

Ante illud tempus aqua nomen non habuit. Edixit autem regina per totam Britanniam ut flumen nomine puellæ vocaretur; quia maritus suus eam genuerat, honorem puellæ impendebat; unde usque in præsentem diem per corruptionem³ Sabrina nominatur; lingua vero Britannica Habran dicta. Regina autem prædicta prædictum regnum Britanniae xv. annis honorifice gubernabat, usque dum filius ejus quem de Locrino susceperat, nomine Madhan, ad ætatem maturam pervenerat. Adulto puero, sceptro regni illum insignivit; illa contenta de regione Cornubiæ dum reliquum vitæ duceret.

Guendolen queen of Britain.

Shereigns the crown to Maddan.

Tunc Samuel propheta regebat populum Israel in Judæa, et Silvius Æneas ad hunc⁴ vivebat. Homerus clarus rhetor et poeta habebatur.⁵

CAP. VIII.

MADDAN⁶ igitur regnante duxit uxorem ex qua genuit duos filios, Mempricium et Malim; regnum in summa pace per⁷ annos XL⁸ tractavit. Quo defuncto discordia inter prædictos fratres generatur propter

¹ mortui] mortuas. B.D.

² xv.] 14. B. the 4 being written on an erasure.

³ corruptionem] correptionem. B.D.

⁴ ad hunc] ad hūc. A.C.; probably a mistake for adhuc. adhuc. B.D.

⁵ Homerus . . . habebatur] Apparently added subsequently in A. by the author. Samuel, in marg. A.

⁶ Maddan] Madhañ. B.

⁷ per] Interlined in B.

⁸ xl] Blank in D.

Mempricius murders Malim.

Mempricius devoured by wolves.

regnum, quia uterque totam insulam possidere aestuabat. Mempricius mortem fratris machinans colloquium cum Malim inivit quasi concordiam facturus, sed tæda proditionis inflammatus ipsum inter prolocutores interfecit. Deinde adepto regno tantam tyrannidem exercuit in populum quod fere omnes nobiles perimebat; sed et totam progeniem¹ suam exosus, quemcumque in regno sibi succedere timebat vel vi vel proditione opprimebat. Relicta uxore propria ex qua inclytum juvenem Ebrancum nomine genuerat sese sodomitaræ voluptati dedit, usum² Veneris naturalem in³ contra naturam præferens. Vicesimo enim regni sui⁴ anno dum venaret secessit a sociis suis in quamdam convallem, ubi a multitudine rabiosorum luporum circumdatus miserrime devoratus est. Illo tempore Saul⁵ regnabat in Judæa, et Eristeus⁶ in Lacedæmonia.

CAP. IX.

Ebrancus king of Britain.

DEFUNCTO itaque Mempricio Ebrancus filius ejus, vir magnæ staturæ et miræ fortitudinis, regnum suscepit et XL. annos in summa pace educavit. Hic primus post Brutum classem in partes Galliarum duxit, civitates et oppida in magna cæde et virorum oppressione destruxit, infinitaque auri et argenti copia ditatus cum victoria reversus est. Deinde trans Humbrum civitatem condidit, quam de suo nomine Kaer-

¹ *progeniem*] progeniam. C.

² *usum*] usu. C.

³ *in*] vi. B.

⁴ *sui*] om. C.

⁵ Rex Saul in marg. A.

⁶ *Eristeus*] i.e. Ægisthus.

brank vocavit, id est, Civitas Ebranci.¹ Tunc autem David² rex regnabat in Judæa, et Silvius Latinus in Italia, Gaad, Nathan, et Asaph prophetabant in Israel.

He builds the city of Caerbrank.

Condidit etiam Ebrancus urbem Alcluid versus Albaniam, et oppidum Montis Agned, quod nunc dicitur Castrum Puellarum,³ secundum quosdam Edanburgh a quodam rege Scottorum vocato Edan. Condidit etiam⁴ Montem Dolorosum.⁵ Genuit xx. filios⁶ ex totidem uxoribus et xxx. filias. Erant enim nomina filiorum hæc: Brutus Viride⁷ Scutum, Margadus, Sisilius, Regin, Morin, Bladud, Jagon, Bodloan, Kyngar, Spaden, Gaul, Gardan, Eldad, Tuor, Tangu, Hector, Kerin,⁸ Rud, Assarach,⁹ Buel. Puellarum nomina sunt hæc: Glorigin,¹⁰ Innogin, Houdas, Guenthlian,¹¹ Guadird,¹² Angarad, Guendoloe,¹³ Tangustel, Gorgon, Medlaan, Mechiel, Onrar,¹⁴ Mailour,¹⁵ Kambreda, Regan,¹⁶ Gael, Ecub, Nest, Chem, Sadud,¹⁷ Gladus, Ebrem, Blangan, Aballac,¹⁸ Angaes, Galaes,¹⁹ omnium pulcherrima quæ tunc fuerunt in Britannia sive Wallia, Edra, Anor, Stadial, Egron. Has omnes

He founds Alcluid, and Mount Agned, now Edanburgh.

The names of his twenty sons, and of his thirty daughters.

¹ Civitas Eboraci conditur. in marg. D.

² Rex David. in marg. A. David regnavit in Judæa. Propheta in Israel. in marg. D.

³ Castrum Puellarum. in marg. A. Edinburgus in Scotia ab Ebranco condita. in marg. D.

⁴ etiam] et. D.

⁵ Dolorosum] The last three syllables on an erasure in C.

⁶ filios] interlined in A.

⁷ Viride] vmde. C.

⁸ Kerin] Keryn. B.

⁹ Assarach] Ossarach. C.

¹⁰ Glorigin] Glorigyn. B.

¹¹ Guenthlian.] The *l* interlined in A. Gwenthlañ. B.

¹² Guadird] Gaudird. B.

¹³ Guendoloe] Enea Doloe. C

¹⁴ Onrar] Ourar. C.

¹⁵ Mailour] Medloar. B.

¹⁶ Regau] Regan. B.D.

¹⁷ Sadud] Badud. B.

¹⁸ Aballac] The *Ab* on an erasure in B. Alballac. C.

¹⁹ Galaes] Gallaes. B.

direxit pater illorum¹ in Italiam ad Silvium Albam qui post Silvium Latinum regnabat. Fuerunt ibi nuptæ nobilioribus de Troja, quorum cubilia Latinæ et Sabinæ diffugiebant.

At filii,² duce Assaraco, duxerunt classem in Germaniam, et auxilio Silvii Albensi subjugato populo adepti sunt regnum.

Brutus
Viride
Scutum
king of
Britain.
Leyl, king
of Britain.

He founds
Caerleil.

Brutus, cognomento Viride Scutum, cum patre remansit, regnum post patrem suscepit, annos³ XII regnavit.

Huio successit Leyl,⁴ filius suus, pacis amator, æquitatis et justitiæ. Hic urbem in Aquilonari Britannia ædificavit, et eam nomine suo insignivit⁵ Kaerleil. Tunc Salomon⁶ cœpit perficere Templum Domini quod pater suus inceperat. Tunc regina Saba⁷ venit audire sapientiam ejus. Tunc Silvius Epicus, pater Albæ, in regnum successit. Vixit⁸ Leil post sumptum regnum v.⁹ annis, sed in fine regnum tepide¹⁰ rexit.

Ruthudi-
bras king
of Britain.
He founds
Caerkeyn,
Caerguent,
and Schaf-
tesburi.

Post hunc regnavit Rudhudibras filius Leyl.¹¹ Hic populum educavit in magna concordia et amore per annos XXXIX. Hic condidit Kaerkeyn,¹² quæ nunc Cantuaria dicitur. Condidit etiam Kaerguent,¹³ id est, Wyntonia,¹⁴ et oppidum montis Paladur quod nunc est Schafesburia.¹⁵ Ibi aquila¹⁶ locuta est vaticinium,

¹ *illorum*] *illarum*. B.D.

² *filii*] *filio*. B.

³ *annos*] *annis*. B.D.

⁴ *Leyl*] *Leil*. C.

⁵ *insignivit*] *nominavit*, id est. B.
id est. add. D.

⁶ *Salomon*. in marg. A.

⁷ *Saba regi* . . . in marg. A.,
the remainder having been cut off
in binding.

⁸ *Vixit*] *Vix*. C.

⁹ *r*] 25. B., the 2 having been
evidently added by a late hand.

¹⁰ *teptide*] *tepitem*. A.B.C.D.

¹¹ *Leyl*] The *l* written over some
erased letters in B.

¹² *Kaerkeyn*] *Caerkeyn*. B.

¹³ *Kaerguent*] *Caerwent*. B.

¹⁴ *Wyntonia*] *Wyntoniam*. B.D.

¹⁵ *Schafesburia*] *Scheftysbur*.
B.D.

¹⁶ *Aquila loquitur*. in marg. A.
De *Aquila vaticinante*. in marg. B.

dum murus ædificaretur. Tunc Capis, filius Epici, regnabat; et prophetæ¹ Aggæus, Amos, Joel, Jeu, Azarias.

Successit ei Bladud filius ejus. Regnum rexit annos Bladud
xx. Hic condidit Kaerbadon² quod nunc est Bathonia.³ king of Britain.
Fecit in ea calida balnea ad usus mortalium. Tunc He founds
Elyas⁴ oravit Dominum ne⁵ plueret, et non pluit⁶ Caerbadon.
annos III. et menses VI. Et iterum oravit et cælum
dedit pluviam. Hic docuit nigromantiam in Britan-
nia, nec præstigia facere quievit donec paratis sibi
alis per summitatem aeris ire tentavit, cecidit namque
super templum Apollonis in urbe Trinovantum in
multa frustra contritus. Ferunt multi hoc templum
fuisse ubi nunc est monasterium Sancti Pauli.⁷

Bladud frustrato,⁸ Leyr,⁹ filius ejus, in regem erigitur, Leyr king of Britain.
et regnavit annos LX.¹⁰ Hic ædificavit super fluvium
Soram civitatem nomini¹¹ suo dicatam,¹² hoc est, Kaer- He founds Caerleyr.
leyr,¹³ quæ nunc Leyrcestria¹⁴ dicitur. Cui negata
masculini sexus prole natæ sunt ei tres filiæ tantum,
quorum¹⁵ nomina Gorgonilla, Regav,¹⁶ Cordeilla. Pater
eas valde dilexerat¹⁷ sed juniorem præ cæteris dilige-
bat,¹⁸ scilicet, Cordeillam.

Cumque in senectute¹⁹ vergere cœpisset cogitavit The story of king Leyr.
regnum inter eas æquis portionibus dividere, et eas
talibus maritare qui regnum et eas possent defendere;

¹ Prophetæ. in marg. A.

² Kaerbadon] Caerbadon. B.

³ Bathonia] Batonia. B.D.

⁴ Elyas propheta. in marg. A.

⁵ ne] ut non. B.D.

⁶ plueret, et non pluit] plu. sr. t. & no. plu. B.

⁷ Pauli] auli erased in D.

⁸ frustrato] frustato. B.D.

⁹ Leyr] Leir. B.D.

¹⁰ LX] 40. B., the 4 on an erased 6.

¹¹ nomini] nomine. B.D.

¹² dicatam] dedicatam. B.

¹³ Kaerleyr] Caerleir. B.

¹⁴ Leyrcestria] Leircestria. B.

¹⁵ quorum] quarum. B.D.

¹⁶ Regav] Regan. B.

¹⁷ dilexerat] delexerat. A.

¹⁸ A mark follows this word in A. in blacker ink than that of the context. It is repeated in the margin, but no side note is visible.

¹⁹ senectute] senectutem. B.D.

The story
of king
Leyr.

sed quis¹ earum magis ipsum diligeret prius investigavit.² Unde responsum acceptum a duabus quod plus quam semetipsas ipsum diligerent de responsione contentus est. Quæsitum a tertio³ quantum ipsa diligeret, respondit:⁴ Quantum habes, tantum vales; tantum te diligo. Nempe semper dilexi te ut patrem, et adhuc a proposito meo non divertor. Porro pater iratus iuramentum præstat se nunquam daturum cum ea in maritagium valorem minutæ. Non dico tamen, cum filia mea sis, quin te alicui externo si illum fortuna optulerit utcunque maritarem. Illud autem affirmo quod te nunquam in honorem cum sororibus⁵ habebo.

Concilio procerum regni sui duas filias duobus ducibus maritavit, scilicet, duci Cornubiæ et duci Albanis, tantum cum medietate insulæ dum ipse viveret; post obitum ejus totam monarchiam Britannis concessit habendam. Contigit autem quod Aganippus, rex Francorum, audita fama pulchritudinis Cordeillæ, nuntios suos ad regem direxit, rogans ut ipsa⁶ conjugali tæda copulanda traderetur. At pater in pristina ira perseverans respondit, se illam libenter daturum sed sine terra vel pecunia. Cumque id Aganippo nuntiaretur, respondit se thesaurum habere sufficientem, et quod sibi sufficeret virginem habere, quod prolem ex ea posset generare, quia tertiam partem Galliæ possidebat. Denique confirmato fœdere mittitur Cordeilla⁷ ad Galliam Aganippo maritandam.⁸

¹ *quis*] quæ. B., corrected from *quis*.

² *investigavit*] investigabat. B.D.

³ *tertio*] tertia. B.D.

⁴ De Cordeilla. in marg. A.

⁵ *sororibus*] tuas. add. B.D.

⁶ *ipsa*] ipsam. B.

⁷ *Cordeilla*] Cordoilla. B. passim.

⁸ *maritandam*] maritanda. B.D.

CAP. X.

LEYR torpente senio, insurrexerunt in eum prædicti ^{The story of king Leyr.} duces Albaniae et Cornubiae, quibus Britanniam cum filiabus dimiserat. Abstulerunt ab eo regnum regiamque potestatem quam usque ad illud tempus viriliter et gloriose tenuerat. Concordia habita, retinuit eum alter generorum, Margannus dux Albaniae, cum XL militibus ne secum inglorius maneret. Indignata Gonorilla uxor ducis et filia regis Leyr de tanta familia maritum suum affatur ut patrem suum XXX. militum obsequio fore esse contentum. Unde rex iratus petivit Conedagium, ducem Cornubiae, cui¹ alteram natam Regan maritauerat, a quo honorifice susceptus² usque ad tempus, sed infra annum desistebat³ ab amore et honore. Nam uxor ducis marito suo per numina coeli iuravit quod nullatenus secum commaneret nisi, postpositis cæteris, solo milite contentus fuisset.⁴ Increpabat etiam⁵ eum senem et in nulla re abundantem velle cum tanta familia incedere; necessitate urgente paruit Leyr et cum solo milite remansit.

At cum in memoria pristinae dignitatis reductus fuisset, detestando miseriam in qua steterat, cogitare coepit quod filiam juniorem in partibus transmarinis adiret, sed dubitabat ipsam nil boni sibi facere, quoniam eam tam ingloriose dedisset. Indignans tamen miseriam suam diutius ferre Gallias transfretavit. Sed cum terram⁶ Francorum aspexisset cum fletu et singultu in hæc verba prorupit: O irrevocabilia seria

¹ *Conedagium . . . cui*] Written upon an erasure in A.

² *susceptus*] est. add. B.

³ *annum desistebat*] desistebat

annum. A. the letters *a* and *b* being superscribed.

⁴ *fuisset*] esset. B.

⁵ *etiam*] et. D.

⁶ *terram*] terra. D.

The story
of king
Leyr.

fatorum quæ solito cursu fixum iter tenetis, O fortuna irata, venietne¹ dies unquam qua² ipsis vicem rependam qui me in tantam miseriam obstruxerunt? O Cordilla, quam vera sunt verba tua! Heu me quod unquam genitus fui!³ Heu me quod unquam generavi, quod jam in tanta vilitate tentus sum! O sors dura! O mors, accede! Vita rogo discede!⁴ Olim rex fui regnando, jam totus mundus mihi regnum. O sors dura, mihi ruinam minando! O vera verba filiæ meæ Cordillæ! O vera sunt illa: Quantum habeo tantum valeo. Nil⁵ habeo, nil⁶ sum, nec aliquis personam meam respicit, sed quisque despicit et merito. O sors dura! Omnes reges miseras enim meas lugete, speculum vestrum aspiciate, et dum bene vobis fuerit de me recolite. Dum habui quod dare potui visus fui⁷ hominibus valere, et non mihi sed muneribus meis amici fuere. Dilexerunt enim me, sed magis munera, nam muneribus abeuntibus et ipsi abire.⁸ Sed qua fronte, carissima filia, a te exigam quicquam cum nihil tibi dederam? Tandem his gemitibus fatigatus venit ubi filia sua morabatur. Expectans autem extra urbem misit ei nuntium suum, qui indicaret ipsum in tantam miseriam collapsum,⁹ et quia non habebat¹⁰ quid comederet vel indueret, misericordiam¹⁰ illius flagitabat. Quo indicato com-

¹ *venietne*] *veniet ne*. A.B.C.D.

² *qua*] *q̄*. A. *qua*. B.

³ *fui*] *sum*. B.D.

⁴ A grotesque profile is traced in black and red ink in the margin of A., opposite these words: it extends from the second to the tenth line in the MS. The features are turned away from the text, but the eye looks askance towards it with an expression of "knowing" mistrust. From the exact similarity between the colour of the ink in which this head is drawn and of

that in which the contiguous parts of the MS. are written, I should judge it to be the work of the author at the time.

⁵ *nil*] *nihil*. B.D.

⁶ *fui*] *sum*. B.D.

⁷ *abire*] The first *e* interlined in A.

⁸ *collapsus*] *om.* B. added in margin.

⁹ *habebat*] *haberet*. B.D.

¹⁰ *misericordiam*] *miam*. B. written over *miseriam* erased.

mota est Cordilla¹ et flevit amare. Quæsit autem illa quot milites secum habuisset; qui respondit ipsum neminem habere nisi unum armigerum cum eo foris expectantem. The story of king Leyr.

Tunc illa quantum opus erat auri et argenti nuntio attribuit, præciens ei ut patrem ad aliam civitatem dirigeret, ibique ipsum infirmum fingeret, balnearet, indueret, et foveret. Jussit etiam ut XL milites bene indutos et paratos retineret et tunc demum mandaret regi Aganippo sese² advenisse. Nuntius illico præceptum reginæ Cordeillæ³ in omnibus complevit.

Mox ergo,⁴ ut regio apparatu, ornamento et⁵ familia fuerat insignitus, regi Aganippo mandavit et filiæ suæ Cordeillæ³ sese a regno Britanniae a generibus suis expulsam fuisse et necessitate urgente ad ipsos venisse, ut freto⁶ eorum auxilio regnum suum recuperare valuisset. At illi cum consulibus et proceribus obviam venientes illum honorifice susceperunt, totius Galliae potestatem illi⁷ dederunt donec in regno suo⁸ debito modo illum restaurassent.

Moram faciente Leyr cum rege Aganippo, præcepit rex per totum regnum Franciæ homines armatos⁹ colligere; quibus collectis cum Leyr et cum Cordeilla uxore sua in¹⁰ Britanniam transmisit. Ipsis vero navigantibus et mare sulcantibus, tandem ad portum Douoriæ applicuerunt. Magna pars populi in adventu illorum¹¹ eis favebat, et occurrebat ad inimicos suos superandos et debellandos.

Devictis inimicis et occisis, scilicet, rege Scociæ et comite Cornubiæ, Leyr iterum apud Trinovantum

¹ Cordilla] Cordeilla. B.D.

² sese] se. B.D.

³ Cordeilla] Cordoilla. B.

⁴ ergo] igitur. B.

⁵ et] om. B.D.

⁶ freto] fretus. B.D.

⁷ illi] ei. B.D.

⁸ regno suo] regnum suum. B.

⁹ armatos] armotos. A.

¹⁰ in] ipsos. præm. D.

¹¹ illorum] eorum. B.D.

The story of king Leyr. coronatus est, et in summa prosperitate tribus annis regnavit, et mortuus est, et in civitate Leircestriae per filiam suam Cordeillam honorifice sepultus.¹

CAP. XI.

Cordelia
queen of
Britain.

MORTUO rege, Cordeilla regnum vendicavit et obtinuit, et infra III. menses tanquam vera hæres a regni proceribus in civitate Trinovantum coronata est, et ipsa per annos quinos regnum Britannicum² feliciter educavit. Medio enim tempore Aganippus, rex Franciæ, debitum solvit humanum.

Regina regnante duo nepoti³ ejus contra eam machinati sunt, quod aut regnum eis redderet aut pro eo decertaret. Dies belli constituta⁴ et pars⁵ utraque in pugnam conversa, cædes fit magna, conflictio dira, sed Cordilla superata et in carcerem detrusa, ob doloris nimietatem finem fecit miserrimum.

Marganus
and Cunedagius
divide the
kingdom.

Cordeilla mortua, juvenes illi regnum Britannicum in duas partes dividebant; pars autem illa quæ trans Humbrum vergit usque Catenesiam Margano⁶ cessit. Alia vero quæ⁷ in altera parte fluvii ad Occasum solis vergit Cunedagio submittitur. Emensis igitur duobus annis magna inter eos oritur contentio. Accesserunt autem quibus turbatio placebat ad Marganum,⁸ animumque illius subducentes aiebant turpe et dedecus esse, cum primogenitus esset, totius insulæ non dominari. Ipso ita excitato exercitum ducit per provincias Cunedagii ignem accumulando. Obviavit ei Cunedagius cum multitudine maxima, et facto con-

¹ *sepultus*] est. præm. B.D.

² *Britannicum*] Britanniae. B.D.

³ *nepoti*] nepotes. B.D.

⁴ *constituta*] est. add. B.D.

⁵ *pars*] parte. B.

⁶ *Margano*] The o is written upon an erasure in A. Margono. D.

⁷ *quæ*] q3. A. the usual contraction for *quæ*.

⁸ *Marganum*] Merkanum. B.

gressu cædem intulit copiosum¹ et Marganum in fugam propulit. Cunedagio ipsum² insequente ipsum interceptit in provincia Kambriæ, qui post interfectionem illius nomine suo, videlicet,³ Margan hucusque a pagensibus appellatus est.

Potitus ergo victoria, Cunedagius totius insulæ Cunedamonarchiam adeptus est, eamque xxxiii. annis gloriose tractavit. Ysaïas et Osee⁴ tunc prophetabant. Tunc Roma condita est a gemellis⁵ Remo et Romulo xi. Kalendas Maii.

CAP. XII.

CUNEDAGIO defuncto successit ei Riuallo filius ejus juvenis et fortunatus. Hic regnum tractavit cum omni diligentia per annos xxiii. In ejus tempore sanguis pluit per iii. dies continuos et muscarum affluentia,⁶ unde de fœtore et aeris putrefactione homines moriebantur.

Post Riuallo successit Gurgustius filius ejus.

Cui Cisillius :⁷

Cui Laco⁸ Gurgustii nepos :

Cui Kimmar :

Cui Cisillii⁹ filius :¹⁰

Cui Gordobugo ;¹¹ huic nati fuerunt duo filii, quorum unus Ferreus, alter Porrex nuncupabatur. Cum autem pater in senium vergisset orta est contentio inter eos quis eorum in¹² regno succederet. At¹³ Porrex majori cupiditate subductus, paratis insidiis, Ferrentem fratrem

Riuallo
king of
Britain.

His succe-
sors :
Gurgustius,

Cisillius,

Laco,

Kimmar,

Gordobugo.

His sons

Ferreus

and

Porrex.

Porrex

murders

Ferreus.

¹ *copiosum*] *copiosam*. B.D.

² *ipsum*] *om.* B.D.

³ *videlicet*] *id est*. B.D.

⁴ Ysaïas, Osee prophetæ. in marg. A.

⁵ *gemellis*] *duobus*. præm. B.

⁶ Mirabile. in marg. B.

⁷ *Cisillius*] *Sisillius*. B.D.

⁸ *Laco*] *Ieco*. B. Jaco. D.

⁹ *Cisillii*] *Sisillii*. B.D.

¹⁰ A short blank follows in A.

¹¹ *Gordobugo*] *Borgoduco*. B.

¹² *in*] *inter*. D.

¹³ *At*] *et*. B.D.

suum interfecit. Quod cum illi compertum fuisset, adi-
vit Gallias ad regem Francorum¹ Siwardum. Porro
mater eorum, cui nomen Indon, cum de nece filii² didi-
cisset ultra modum commota in odium filii sui viventis
versa est. Diligebat namque illum altero magis: unde
tanta ira ob mortem alterius ignescebat ut mortuum
fratrem in vivum affectaret vindicare.

Scater,
Lendowa-
lyn, Rudak,
and Cloten.

Nacto³ tempore suæ dormitionis cameram ingreditur
cum ancillis, et filium proprium vivum in plurimas
minutas sectiones dilaceravit.⁴ Exinde civilis discordia
multo tempore populum afflixit et regnum IIII. regibus
submissum est. | Primus illorum Scater vocabatur et
hic regnavit in Scotia. Secundus Lendowalyn; hic⁵
regnavit in Loegria, quæ fuit terra Locrini filius⁶
Bruti. Tertius Rudak; hic regnavit in Wallia. Quar-
tus Cloten; hic juxta commune dictum verus fuit
hæres, sed quia minoris potestatis, minoris fuit valoris;
ideo deputatum⁷ sibi fuerat⁸ patria Cornubiæ. Et sic
videntes annis pluribus, tres sine prole mortui sunt.
Quartus Cloten dictus in vita remansit et prolem pro-
creavit; creditur Deum operasse pro eo quia verus
hæres.⁹

CAP. XIII.

Dunwallo
son of
Cloten.

CLOTEN vero generavit unum filium, nomine Dun-
wallo, qui ab omnibus amabatur, nam patre suo vi-

¹ *Francorum*] Interlined in A.

² *filii*] sui. add. B.

³ *Nacto*] The initial in A. is
either an *N* corrected into a *P*
(crossed for *Per*), or a *P* corrected
into an *N*; more probably the for-
mer, as the *N* is the more finished
letter. Mater occidit filium pro-

prium. in marg. A. Nacto. C.
In D. the *N* is omitted.

⁴ *dilaceravit*] laceravit. B.D.

⁵ *hic*] et. præm. B. Quatuor
reges in Anglia. in marg. B.

⁶ *filius*] filii. B.D.

⁷ *deputatum*] deputata. B.D.

⁸ *fuerat*] fuit. B.D.

⁹ *hæres*] fuit. add. B.D.

vente multum congregavit exercitum contra Rudak regem¹ Scociæ.

Cum vero post patris obitum regnare cœpisset, in-
surrexit contra eum Pinneren rex Loegrise. Clouten
enim² in congressu ipsum interfecit. Rudak rex Kam-
briæ et Scaterius rex Albanie confœderatis³ et exer-
citibus collectis⁴ xxx. milium virorum contra Cloten
insurrexerunt; commissoque⁵ prælio, nocte superve-
niente discesserunt.

He suc-
ceeds his
father.

Cumque secunda die decertarent et multum diei
præterisset nec alicui victoria pervenisset, de suis ad
se vocavit sexcentos audacissimos juvenes⁶ et eos
armari præcepit armis defunctorum hostium. Ipse
autem projectis armis propriis, talibus indutus est.
Deinde illos duxit in exercitum hostium incedendo
quasi ex ipsis essent; nactus quoque locum quo Ru-
daucus et Scaterius erant commilitonibus dixit ut in
illos irruerent. Facto ergo impetu perimuntur⁷ duo
reges prædicti et plures alii cum illis.

Nec mora, potitus est victoria; hostibus fugatis ac
superatis. Deinde totam insulam omnino sibi subju-
gavit; fecit sibi coronam auream, et regnum in pristi-
num statum reduxit. Hic leges quæ inter Britones
Molemontinæ dicebantur⁸ constituit quæ usque huc
inter Anglos celebrantur. Hic omnibus amabilis, lau-
dabilis, fortis, formosus, jocundus, facetus, statura pro-
cerus; breviter omnes virtutes quæ humano generi
competebant in ipso vigeant. Huic fuit cognomen

The laws
of Dun-
wallo.

¹ *regem*] Twice in A. the second subpuncted.

² *Clouten enim*] Cloten vero. B.

³ *confœderatis*] confœderati. B.D.

⁴ *exercitibus collectis*] exercitus colligentes. B.D.

⁵ *commissoque*] comisso q̄. A.

⁶ Nota. in marg. A.

⁷ *perimuntur*] The *tur* is inter-

lined in A. perierunt. B. the *peri* corrected by erasure and addition, apparently *prima manu* from *perim*. The *peri* is still visible, the *m* having been altered into *pi*.

⁸ *dicebantur*] dicuntur. B.D. Constitutor legum Angliæ. in marg. B. in blacker ink than the context.

Molmount, sed quare ignoratur. Ante ipsum nullus rex Britannicus corona utebatur.¹

He establishes weights and measures, and makes laws. He institutes sanctuary for homicides and thieves. He founds Malmesburgh, Tettonburgh and Lacok. His death.

Hic ordinavit statera,² mensuras, et pondera; leges condidit quæ adhuc utuntur. Hic³ de homicidis et latronibus constituit ut si post factum ad templum confugerent salvi fierent. Si templum sanguine violarent extra templum plecterentur.

Hic tres civitates condidit cum tribus castellis, scilicet, Malmesburgh, Tettonburgh, Lacock.⁴ Iste genuit duos filios, scilicet, Belyn et Bren, et cum regnasset XLIII. annis mortuus est, et sepultus ad Trinovantum in templo Concordiæ, quod ipse construxerat ad legum confirmationem.

CAP. XIV.⁵

Liber secundus Britonum. A. The kingdom is divided between his sons Belyn and Bren.

DUO⁶ igitur fratres Belyn et Bren, prout pater eorum suo⁷ vivente illis regnum dividerat, per quinos annos in amore fraterno vitam pacificam⁸ conduxerunt. Sed quia discordia in prosperis rebus sese commiscere nititur, affuerunt quidam fabricatores mendacii qui ad Brennum accesserunt, dicentes: Utquid ignavia te tantum occupat, cum idem pater, eadem mater, et una nobilitas te ei parificet? Adde quod in pluribus debellationibus expertus es.⁹ Rumpe fœdus quod tibi dedecori est,¹⁰ et duc filiam Elfyngle regis Norwegiæ ut ipsius auxilio dignitatem amissam recuperes. Post-

¹ Primus coronatus in Anglia. in marg. B.

² *statera*] *stateras*. B.

³ *ventor* immunitatis templi. in marg. B. the commencement having been burnt off.

⁴ Malmesburia, Tetburi, Lako[k]. in marg. A. the last letter having been partly cut off in binding.

⁵ Incipit liber II. Britonum. præm. B., Incipit liber II. in Historiis Britonum. præm. D., as a heading in rubric.

⁶ *Duo*] Something is erased between the *D* and the *u* in A.

⁷ *suo*] *se*. B.D.

⁸ *pacificam*] in *pace*. B.D.

⁹ *es*] *e*^o. A.

¹⁰ *est*] *e*^o. A.

quam pluries¹ talibus consiliis juvenis animum excitarent, consiliis eorum adqueivit Norwegiam adiando, voluntatem suam integram de regno suo per fratrem suum injuriose detentum conquerendo; promisitque filiam regis maritare si sibi auxilium dirigeret ad regnum suum recuperandum. Quod audiens rex Norwegiæ omnem armatum suæ² sibi promiserat et adimplevit.³

Belyno talia audiente, quod talia sine suo consilio et licentia peregrisset, ultra modum iratus terras Brenni et oppida destruere et castella obruere satagebat. Porro Brennio⁴ audito quæ acta fuerant a fratre suo, parato navigio, magnam copiam Norwegensium in magna classi⁵ navium secum in Britanniam adduxit. Ipso æquora sulcante et prospero vento flante obviavit ei Gwithlacus rex Dacorum cum classe non parva. Æstuaverat enim amore puellæ quam Brennius⁶ duxerat longo tempore inter ipsum et puellam tacite. Navali igitur bello sic facto navem cepit⁷ fortiter in qua⁸ predicta puella fuit, uncis illam inter consocios suos attraxit. Illis autem in profundo congregientibus, ruunt ex improvise adversi venti, factoque turbine naves dissipant,⁹ dissipatas vero in diversa¹⁰ litora compellunt.

Rex igitur Daciæ vi ventorum compulsus peracto v. dierum spatio in Northumbriam cum timore¹¹ applicuit cum puella, nescius quam partem inopinabilis ventus optulisset. Expectantibus Brenni¹² adventum custodibus super maritimam illos Belino præsentabant. In-

¹ *pluries*] plures. B.D.

² *suæ*] terræ. add. B.D.

³ *adimplevit*] implevit. B.D.

⁴ *Brennio*] Brennius. B.D.

⁵ *classi*] classe. B.

⁶ *Brennius*] Briennius. B.

⁷ *cepit*] impugnare. add. B.D.

⁸ *qua*] om. D.

⁹ *dissipant*] dissipantur. B.

¹⁰ *diversa*] diverso. D.

¹¹ *cum timore*] om. B.D.

¹² *Brenni*] Brennii. B.D.

dicato regi Belino qui essent illi captivi, admodum gavisus est quod tantum de fratre posset vindicare.

Emensis diebus paucis Brennius naves resociavit;¹ resociatis in Albaniam applicuit. Exinde captis² navibus et puella³ misit ad fratrem suum Belinum, ut puellam cum regno et⁴ naves in pace remitteret; qui dedit responsum nullum istorum deliberare sed si personam suam haberet ipsum⁵ in vinculis distringeret, collectoque omni milite insulæ venit Albaniam contra⁶ ipsum pugnaturus.

At Brennius ipsum sciens⁷ omnino esse repulsum ivit ei in obviam ut cum eo congrediretur. Ipsi oppugnantibus victoria cessit Belino. Et cum fugam facerent Norwagenses, insequitur eos Belinus cædem faciens sine pietate. Ceciderunt in illo prælio xv.m.⁸ Norwagensium, nec ex residuis mille superfuerunt quin vulnerati discederent. At Brennius vix navem nactus ut fortuna conduxerat Gallicana litora petivit. Cæteri vero qui cum eo advenerant quo casus ducebat latebras exigebant.

Cum igitur Belino victoria cessisset vocavit omnes regni proceres ad Eboracum consilio ipsorum⁹ tractaturus quod¹⁰ de rege Dacorum esset faciendum. Concesserat enim rex Daciæ regnum suum tenere de rege Belino inperpetuum, reddendo ei annum tributum ita quod¹¹ ipsum¹² cum amisia¹³ sua liberos sineret abire. Illud tributum redditum fuit toto tempore usque ad adventum Hævelok qui fuit filius regis

¹ *resociavit*] associavit. B.D.

² *captis*] raptis. B.D.

³ *et puella*] ella. D.

⁴ A short erasure follows in A.

⁵ *ipsum*] om. B.D.

⁶ *contra*] Twice in B.

⁷ *ipsum sciens*] sciens se. B.D.

⁸ *xv.m.*] 50,000. B.

⁹ *ipsorum*] eorum. B.

¹⁰ *quod*] quid. B. Submissio regni Daciæ regi Angliæ. in marg. B. in blacker ink than the context.

¹¹ *quod*] ut. B.D.

¹² *ipsum*] eum. B.

¹³ *amisia*] amasia. B.D.

Dacorum. Hic¹ nupsit veram hæredem² Britanniae nomine Goldbourgh, et tunc perdonatum³ est toto tempore.⁴ Convocatis proceribus assensum præbuit Belinus petitioni Gwithlaci cum prædicta petitione, et liberatus est cum amasia sua et in Daciam cum navibus reversus est.

Hic etiam Belinus nemine sibi resistente leges quas pater suus fecerat confirmavit, et præcipue de viis regis quas de cæmento et lapidibus construi ordinavit. Ratificavit omnes leges quas Dunwallo Molmuncius ordinaverat,⁵ quas Gyldas de Britanno⁶ in Latinum transtulit, et rex Aluredus de Latino in Anglicum commutavit,⁷ qui quidem liber adhuc manet in abbatis Wintoniæ.

Belyn confirms his father's laws.

They are translated by Gyldas into Latin, and from that by king Aelfred into Anglo-Saxon.

Brennius igitur de patria natali fugatus, miseriam suam intra se⁸ lamentans, principibus Galliæ se adjunxit cum XII. militibus tantum comitatus. Pluribus enim infortunium suum ostendit sed nullum auxilium invenit.

Tandem venit ad ducem Seginum Allobrogum et ab eo honorifice susceptus est; tantus⁹ duci fuit familiaris ut non fuit alter in curia qui sibi¹⁰ præferretur. In omnibus suis negotiis tam in pace quam in guerra probitatem suam monstrabat, ita ut dux illum amore patris diligeret. Erat enim pulcher aspectu, procera et gracilia membra habens. In venatu

¹ Hic] Huic. B.D.

² veram hæredem] vera hæres. B.D.

³ perdonatum] condonatum. B.C. D.

⁴ Illud tributum . . . toto tempore] Added as a marginal note in A. in the author's smaller hand, and referred to its place in the text by a mark. The last word is so obscure as to be

very doubtful, and is omitted in C. The passage is in the text of B.C.D.

⁵ Ratificavit . . . ordinaverat] om. D. Confirmatio legum Angliæ. in marg. B. in blacker ink than the context.

⁶ Britanno] Britannico. B.D.

⁷ commutavit] transtulit. B.

⁸ intra se] om. B.

⁹ tantus] tantum. B.D.

¹⁰ sibi] ei. B.

et in ¹ aucupatu ² edoctus, ut decebat. In tantam ducis amicitiam incidebat ut dux ordinavit unicam filiam suam quam habebat maritali lege sibi copulari. Et si masculinum deinceps sexum non haberet, dedit ei regnum Allobrocorum post obitum suum cum filia possidendum. Si vero filium generaret auxilium ei promittebat ad regnum ³ Britannicum debellandum et lucrandum; et non solum hoc a duce sed etiam ⁴ ab omnibus sibi subditis ⁵ concedebatur.

CAP. XV.

NEC mora; puella maritatur, principes patriæ Brennio subduntur, solium regni ei donatur. Nec annus quo hæc facta sunt integre emensus fuerat cum suprema dies ⁶ ducis advenerat, ipse ex hac luce migravit. Tunc Brennius princeps patriæ quos prius amicitiae innexerat obnoxios sibi facere non diffugit, largiendo æs ⁷ thesaurum ducis, qui a ⁸ tempore atavorum suorum collectum fuerat, et quod Allobroges pro maximo habebant. Profusus erat in dandis cibis, nulli januam suam prohibens.

Attractis quibusque in dilectionem suam deliberavit ⁹ apud se qualiter sese in Belinum fratrem suum vindicaret; quod cum populo suo indicasset assensum præbuerunt omnes cum illo ire.

Nec mora, collecto grandi exercitu foedus cum Gallis ¹⁰ inivit ut per provincias illorum ¹¹ Britanniam cum tranquillitate adire sineretur. Parato ¹² navigio

¹ in] om. B.D.

² aucupatu] acupatu. B.D.

³ A short erasure follows in A.

⁴ etiam] om. B.D.

⁵ subditis] subjectis. B.D.

⁶ A short erasure follows in A.

⁷ æs] eis. B.D.

⁸ qui a] quod. B.D.

⁹ deliberavit] deliberabat. B.

¹⁰ Gallis] Gallis. B.

¹¹ illorum] eorum. B.

¹² Parato] Pacto. B.D.

Britanniam adivit. Divulgato Belino adventum¹ fratris omnem exercitum contra eum collegit et in manu forti ei obviavit. Sed cum hinc et inde statutæ fuerint cohortes et cum fere commiscere incepissent, acceleravit mater amborum, nomine Conwen, quæ adhuc vivebat, per turmas incedens; æstuabat enim filium videre quem multo tempore non aspexerat. Mater quoque nudatis uberibus illum in hunc modum affata est, sermonem impediende singultu:—

Memento, fili, memento uberum istorum quæ suxisti, matrisque tuæ uteri angustiis mea viscera cruciantibus; petitioni meæ adquiesce, fratrique tuo veniam concede atque inceptam iram compesce. Memento nullam iram adversus eum habere debes, qui tibi nullam contumeliam incepit. Non enim te fugavit a regno, ut deterius tibi contingeret, sed coegit deteriora postponere ut potiora susciperes. Subditus namque illi partem regni possideas² quam ut amisisti, par sibi factus es regnum Allobrogum³ adeptus. Adde ergo quod dissidium inter vos ortum non per ipsum sed per te cœptum fuit, qui auxilio regis Norvegiæ fretus in ipsum insurgere æstuaveras.

Super fletu matris⁴ Brennius sedatus galeam deposuit, et cum ea ad fratrem perrexit. Belinus igitur ipsum pacatum videns, abjectis armis, in amplexus ejusdem cum osculo cucurrit.

CAP. XVI.

PACIFICATIS regibus et cohortibus exarmatis urbem Trinovantum advenerunt. Ibi consilio cœpto quid facerent paraverunt exercitum communem in Galliarum

¹ *adventum*] adventu. B. the circumflex rubbed out.

² *possideas*] possidebas. B.D.

VOL. II.

³ *Allobrogum*] Allobricum. B.D.

⁴ *matris*] maris. B. the *t* interlined.

partes ducere, cunctasque provincias eorum potestati submittere. Ipsis igitur in Franciam adeuntibus omnes regulos¹ devicerunt et totam terram potestati eorum submiserunt; Italiam, Almaniam dominio eorum² manciparunt; Romam vero venientibus³ ipsam fortiter debellabant. Resistentibus consulibus Sabino et Porsenna, post multas enim decertationes voluntati eorum regum Roma submissa est; una die de proceribus civitatis XXIII. suspensi sunt et tracti.⁴

Iste Belinus cum tota Italia ei non sufficeret, auro et argento omni asportato totam Germaniam occupavit. Eaue delinquens in Asia quæ voluit regna sibi retinuit, et quæ noluit suis dedit. Hic fuit suis temporibus hominum summus, fortium decus, æternum Britanniae sidus. Habita ergo victoria permansit Brennius in Italia papam inaudita tyrannide afficiens; Belinus vero in Britanniam reversus cum tranquillitate reliquis vitæ suæ diebus patriam tractavit. Renovavit etiam ædificatas urbes ubicunque collapsæ fuerunt et multas novas ædificavit; inter cæteras composuit unam super Oscan flumen prope Sabrinum Mare quam Kaernse nominavit. Postquam vero Romani venerunt, præfato nomine deleta, vocata est Urbs Legionum. [B.Æ.]⁵

Bren
founds
Brenstou.

Habita igitur victoria reversi sunt fratres in Britanniam et ibi per annos quinos in summa pace perstiterunt. Medio enim tempore Brennius civitatem condidit in Occidentali⁶ parte Britanniae et eam nomine suo appellavit, scilicet, Brenstou;⁷ nunc vero per syncopen Bristow⁸ vocitatur. Postea rediit in terram propriam, cujus cæteros actus et exitum quia Romanæ Historiæ declarant, nequaquam tractare curavi.

Belyn
builds
Belyngate.

Belinus autem⁹ apud Trinovantum super fluvium de Thamise¹⁰ fecit unam portam pulcherrimam et eam nomine suo nominavit Belyngate.¹¹ Fecit etiam in

¹ *regulos*] regiones. B.D.

² *eorum*] suo. B.

³ *venientibus*] venientes. B.D.

⁴ *et tracti*] om. B.D.

⁵ This passage is referred to the text of B. by a mark.

⁶ *Occidentali*] Orientali. A., corrected.

⁷ *Brenstou*] Brenstow. B.

⁸ Bristow. in marg. A.B.

⁹ *autem*] vero. B.

¹⁰ *Thamise*] Tamise. B.D.

¹¹ Belynesgat. in marg. A.
Belyngate. in marg. B.

porta unam turrin in qua, ipso mortuo et corpore combusto, cineres præcepit reponi in una capsâ aurea, et ibidem collocari; quod et ita factum est. Regnavit XXXVII.¹ annis.

CAP. XVII.

BELINO mortuo, filius ejus Corbaccus² regnavit pro eo, homo nobilis, generosus, omnibus amabilis. Rex igitur Dacorum tributum debitum reddere renuebat. Rex vero Britannicus exercitum adunavit copiosum et terram Dacorum adivit, et eam subjectam fecit; regem in bello occidit et totam illam terram suo dominio mancipavit.

Rex igitur ad Britanniam rediens mare sulcans venit per Orcades et ibi invenit naves xxx. Principem navium ad se adduci præcepit; ipso vento, rex petivit ab eo unde esset et quo tenderet. Ipse vero flexis genibus de Hispania dicit ipsum³ fuisse et de illa patria exulatum esse, et a rege petivit sibi dari aliquam terræ particulam, licet vastam, ubi possent habitare et ædificare, et illam a rege terram tanquam a summo⁴ domino tenere, et ei annum tributum reddere. Nam in mare⁵ ita fatigati fere per annum, sub alis regis, si sibi placet,⁶ petunt⁷ obumbrari.

Ut igitur rex ipsos ex⁸ Hispania venisse, et Bascenses vocatos esse, petitionem⁹ eorum edoctus fuit,

¹ XXXVII.] 30. 7. A. At the bottom of the page in B. in the hand [a] is written: In diebus hujus Belini tanta divitiarum copia abundavit quanta ante eum nec post affluxisse perhibetur.

² Corbaccus] Gurbadrug. B. Corbacrut. D.

³ ipsum] se. B.D.

⁴ summo] suo. B.D.

⁵ mare] mari. B.D.

⁶ placet] placeret. B.D.

⁷ petunt] petivit. B.D.

⁸ ex] de. B.D.

⁹ petitionem] petitione. B.D.

misit homines cum eis ad insulam Hiberniæ, quæ omni incola carebat ab ævo, illamque eis concessit. Creverunt et multiplicati sunt usque in hodiernum diem. Principem illorum vocaverunt¹ Irnalaphum, unde ab eo² dicta est Ir Terra, id est, Irlande.³ Alii tenent opiniones diversas huic contrarias de illa terra. Rex vero Gurbadruc, dum vitæ suæ finem fecisset, sepultus fuit⁴ in Urbe Legionum, quam post obitum patris ædificiis et muris decorare studuerat.

CAP. XVIII.

Guentolinus king
of Britain.

Marcia
queen of
Britain.

Sisillius,
Kimmarus,
Damus,
Morwid,
kings of
Britain.

POST illum⁵ regnavit filius ejus, Guentolinus nomine, ætate⁶ VII. annorum, bonus, sapiens, et providus; regnum in summa pace educavit. Erat ei mulier nobilis, Marcia nomine, omnibus artibus erudita. At ut Guentolinus obiit, remansit regni gubernaculum reginæ prædictæ et filio suo qui Sisillius vocabatur. Erat enim ætate VIII. annorum cum pater⁷ obierat. Defuncta regina Sisillius coronatus est et regnavit XIII. annis. Post illum regnavit Kimmarus,⁸ cui successit Danius ejusdem filius; quo defuncto insignitus est Morwid⁹ quem ex Tangulstella¹⁰ concubina genuerat. Hic nimia probitate famosissimus esset ni nimio crudelitati indulgisset.

Tempore suo rex Morianorum Northumbriam vastare cœpit; at ipse illi¹¹ resistens manu valida regem interfecit. Plus ipse solus in pugna proficiebat quam maxi-

¹ *vocaverunt*] vocabatur. D.
Prima habitatio Hiberniæ. in marg.
B.D.

² *eo*] Interlined in A.

³ *Irlande*] Yrlande. B.

⁴ *fuit*] est. B.D.

⁵ *illum*] ipsum. B.

⁶ *ætate*] ætatis. B.

⁷ *pater*] ejus. add. B.D.

⁸ *Kimmarus*] Kimarus. A.B.
Kunnarius. D.

⁹ *Morwid*] The *r* interlined in
A. Morwyd. B.

¹⁰ *Tangulstella*] Tanguetella. B.
D.

¹¹ *ipse illi*] ille ipsi. B.

ma pars exercitus¹ cui principabatur. Tantæ fuit² crudelitatis ut homines³ vivos excoriari fecit.⁴ Finem autem fecit miserrimum; deglutivit⁵ eum quidam⁶ bellua monstrosa de mare⁷ Hibernico insurgens nigri coloris, aspectu terribilis super litus maris lento pede gradiens. Rex vero balistam suam tendens omnes suas⁸ sagittas emisit ad bestiam, ipsa illæsa. Bellua vero versus regem cursu velociori properans in ictu oculi regem devoravit.

CAP. XIX.

QUINQUE autem filios ipse generavit, quorum pri- Gorbōnianus king of Britain.
mogenitus Gorbōnianus solium regni suscepit; nullus tempore suo justior aut omnibus amantior. Hic templa deorum ædificabat, civitates renovabat. Duas⁹ de He founds Grantham and Grantabrigia.¹⁰
novo ædificabat, scilicet Grantham et Grantabrigia,¹⁰ et eas nomine suo insignivit. Juvenes contumeliosos¹¹ auro et argento ditabat, ita ut nulli opus erat alterum injuriare. Finem fecit honestum et ad Trinovantum sepultus.¹² Hic enim IIII. fratres habuit; primus post Artogallo king of Britain;
ipsum Artogallo vocatur;¹³ secundus Elidur; tertius

¹ *exercitus*] om. B.D.

² A grotesque profile is traced in red ink in the margin of A. opposite this. It extends over six lines of the MS.

³ *homines*] On an erasure in D.

⁴ *fecit*] fecerit. B.D.

⁵ *deglutivit*] autem. add. B.

⁶ *quidam*] quædam. B.D.

⁷ *mare*] mari. B.D.

⁸ *suas*] suos. B.

⁹ *Duas*] Duos. B.

¹⁰ Granthame. Grantabrigia. in marg. A. in rubric. in marg. D.

¹¹ id est bellatores. in marg. B. in hand. [β?]

¹² *sepultus*] est. add. B.D.

¹³ A caret in marg. B. here refers to the following note in hand [β]: —Arthagallo secundum Brutum in omnibus suis actibus germano suo diversus exstitit. Nobiles ubique laborabat deponere et ignobiles exaltare, divitibus quoque sua auferre, infinitos thesauros accumulans. Ideo fuit depositus a regno.—As it could not have been conveniently inserted in the text where it was perhaps intended to stand by the annotator I have placed it in a note.

Elidur
king of
Britain.

He abdi-
cates in
favour of
Artogallo.

Hyganes vel Vigenius; quartus Peridur. Artogallo primus de quatuor a¹ Britonibus rex coronatur; hic in principio regni sui ita crudelis et rigidus fuit quod Britones ipsum a regia potestate privaverunt et fratrem suum, Elydurum nomine, loco suo regem statuerunt.

Et quando v. annos² regnaverat,³ super fratre suo pietate motus ac misericordia qui rex fuerat, ipsummet deposuit et fratrem suum Artogalle manibus propriis coronavit.

Tunc ita modeste, mansuete erga Britones se gessit in largitate, in bonitate, in misericordia quod ab omnibus vocabatur "rex pietatis;" nam omnem pietatem et justitiam et fidelitatem fieri fecit omnibus, personas hominum⁴ non respiciendo. Hic regnavit x. annis et sepultus est ad Kairleyr.⁵

CAP. XX.

Elidur
crowned
again.
Imprisoned
by Vigenius
and
Peridur.

Peridur
sole king
of Britain.

Elidur a
third time
king.

ERIGITUR iterum Elidurus in regem et pristinae dignitati restituitur. Duo⁶ fratres ejus Vigenius et Peredurus cum illo proeliari aggrediuntur; potiti victoria illum infra turrim Trinovantum incluserunt. Partiti enim sunt regnum inter se æquis portionibus.

Emensis inde vii. annis obiit Wigenius⁷ et tunc totum regnum cessit Pereduro. Insignito ipso in toto regnum ita benigne educavit ut de fratribus antecedentibus nulla fuit⁸ mentio, et illos in bonitate excellere diceretur. Sed cum mors nemini parcat, repentino cursu adveniens, ipsum vita privavit. Eripitur continuo Elidurus e⁹ carcere et tertio in solium¹⁰

¹ a] om. D.

² annos] annis. B.

³ regnaverat] regnavit. B.

⁴ hominum] om. B.D.

⁵ Kairleyr] Caerleir. B.

⁶ Duo] Duos. B.D.

⁷ Wigenius] Vigenius. B.D.

⁸ fuit] fuerit. B.D.

⁹ e] de. B.D.

¹⁰ solium] solio. B.D.

regni sublimatur et tunc in dilectione populari¹ omnem vitam suam conduxit. Cum enim aliquis tristicis ad ipsum adduceretur, lætus et gaudens ab eo discessit; ita quod "pater desolatis" vocabatur, quia populum suum de pietate et misericordia semper informavit. Tandem mortuus est et Kaerliolo sepultus. Regnavit enim tertio novem annis.

CAP. XXI.

DEFUNCTO Eliduro² sine prole filius Gorboniani regni regimen suscepit. Avunculum suum in sensu et prudentia imitatus est; postposita namque tyrannide justitiam et misericordiam imitatus est.

Post illum³ regnavit Margannus, Artogallonis filius, Margannus
qui gentem Britannicam cum tranquillitate tractavit. reigns.

Huic successit Enniaunus⁴ frater suus qui longe ab Enniaunus
eo in bonitate distabat, nam sexto anno regni sui king.
per Britones a sede regia depositus est.

Loco suo Idwallo nepos suus Wigenii⁵ filius eligitur Idwallo
in regem; qui per prædecessorem correctus, postposita succeeds.
tyrannide, omnem justitiam colebat.

Huic successit Rimo, Pereduri filius. Rimo king.

Cui Geroncius frater ejus. Post illum Catellus.⁶ Geroncius,
Post illum Coillus. Catellus,
Coillus,

Post illum Porrex. Post illum Cheryn,⁷ cui nati Porrex,
sunt tres filii, scilicet, Fulgentius, Eldadus, et An- Cheryn,
drogeus, qui quilibet post alterum regnaverunt. Fulgentius,
Eldadus,

Successit inde Urianus Androgii filius. Androgeus.
Urianus,

¹ populari. in marg. A. in a
different hand from that of the text.

² Eliduro] Eluduro. B.D.

³ illum] ipsum. B.

⁴ Enniaunus] Ennamis. B.

⁵ Wigenii] Vigenii. B.D.

⁶ Catellus] Catelus. B.D.

⁷ Cheryn] Cherin. B.

Eliud,	Cui Eliud.
Eledaucus,	Cui Eledaucus. ¹
Clotenus,	Cui Clotenus.
Gurguncius,	Cui Gurguncius.
Merianus,	Cui Merianus.
Bledudo,	Cui Bledudo. ²
Caph,	Cui Caph.
Oueno,	Cui Oueno.
Sisillius,	Cui Sisillius.
Belgabred the singer,	Cui Beldgabred; ³ hic omnes cantores quos retro ætas habuerat in modulis et in musicis cantilenis excedebat, ita ut "deus jocularum" diceretur.
Arthinail,	Cui frater suus Arthinail.
Eldol,	Cui Eldol.
Tedion,	Cui Tedion.
Redergius,	Cui Redergius.
Penissel,	Cui Samnel Penissel.
Pir,	Cui Pir.
Capoir,	Cui Capoir.
Digwallus.	Cui Digwallus ⁴ filius Capoir, vir in omnibus circumspectus et prudens, qui super omnia ⁵ rectam justitiam exercebat.
Ely.	Post illum successit Ely ⁶ filius ejus. Hic ⁷ regnum XL annis in summa pace tractavit. Hic III. filios
Lude king of Britain,	generavit: Lude, ⁸ Cassibalan, et Nennium; quorum primogenitus, scilicet Lude, ⁸ post patris obitum regnum suscepit, exinde gloriosus ædificator existens, nam muros Trinovantum multis turribus decoravit. Fuit enim bellicosus et in dandis epulis profusus. Conderat autem portam pulcherrimam in ea civitate quæ
builds Porthlud	

¹ *Eledaucus*] Elidancus. B.D.² *Bledudo*] Bledududo. B.D.³ *Beldgabred*] Geldgabred. B.⁴ *Digwallus*] Dignallus. A. the n being corrected in paler ink into a w. Digwanus. B.D.⁵ *omnia*] cætera. add. B.D.⁶ *Ely*] Heli. B.D.⁷ *Hic*] qui. B.D.⁸ *Lude*] Lud. B. the e and some letter preceding the word having been erased. Lude. in marg. A.D. in rubric once.

lingua¹ Britannica Porthlud² vocabatur, Saxonica or Ludgat
Ludgat.³ in Trinovan-
tium.

Urbs⁴ autem illa nomen antiquorum, scilicet, Nova The names
Troja, vel Trinovantum, tempore illius regis omnino of Trinovan-
amisit, et vocata est Kaerlud', deinde per corruptionem tantum:
Kaerlundeyn, post per commutationem linguarum a Nova Troja
Francigenis et Romanis vocatur Londres,⁵ ultimo a or Trinovan-
Saxonibus Lunden,⁶ quod nomen hucusque tenet. De- tantum,
functo eo, corpus ejus in urna aurea reconditum sepul- Caerlud,
tum fuit in turri de Ludgate quam ipse fecit. Nati Caerlun-
fuerant ei duo filii, Androgeus et Tennancius qui⁷ deyn,
ob defectum ætatis regnum tractare nequivissent; Cas- Londres,
sibaliaunus frater suus loco illorum sublimatur, unde Lunden.
ipso insignito, ita large, valide, et discrete vivebat, ut
fama ipsius per remota regna divulgabatur.

Cassibalan pietati indulgens noluit juvenes expertes
regni esse; uni dedit Londoniam cum ducatu Canciæ,
scilicet Androgeo, ducatum Cornubiæ Tennancio; ipse
vero præ omnibus totius⁸ insulæ principibus imperabat.

Interea contigit, ut in Romanis⁹ reperitur, Julium Julius
Cæsarem, subjugata Gallia, ad litus maris Britanniam Cæsar first
aspexisse. Quæsitivæ a circumstantibus quæ patria, quæ sees
gens inhabitasset. Britain.

Cumque nomen regni didicisset et populi, dixit:
Hercle, ex eadem prosapia nos Romani et Britones orti
sumus, quia ex gente Trojana processimus. Nobis
Æneas post Trojæ subversionem primus pater fuit, illis
autem Brutus, quem Silvius Ascanii filii Æneæ fuit
progeniuit¹⁰ sed ni¹¹ fallor, a nobis sunt valde degene-

¹ Ludgat. in marg. A.D.

² Porthlud] Portlud. B.D.

³ Ludgat] Ludgate. B.

⁴ De nominibus Londoniæ. in
marg. A.D.

⁵ Londres] Loundres. B.

⁶ Lunden] Londen. B.

⁷ qui] cum. add. B.D.

⁸ totius] om. B.

⁹ Romanis] Actibus. add. B.D.

¹⁰ progeniuit] genuit. B.D.

¹¹ ni] nisi. B.D. Nota. in marg.

A.

He de-
mands tri-
bute of
Cassibalan,
who re-
fuses it.

Cæsar
invades
Britain.
B.C. 55.
He is met
by Cassi-
balan.

rati; nec quid sit militia noverunt, cum infra Oceanum extra orbem commaneant; leviter erunt coegendi¹ nobis tributum reddere et continuum obsequium Romanæ dignitati præstare. Prius tamen mandandum est eis, ut Romano populo vectigal reddant, ut cæteræ etiam gentes subjectionem senatui faciant, ne nos ipsorum cognatorum nostrorum sanguinem fundentes antiquam nobilitatem patris nostri Priami² offendamus. Qui cum literas suas Cassibalino³ de tributo reddendo mandasset, indignatus de tributo non reddendo epistolam suam despectuosam Julio Cæsari transmisit.

Visis epistolis iratus Julius navigium parat, prosperos ventos expectat, ut optatum perficeret. Optato vento instante velam erexit et in ostium Thamensis fluminis cum exercitu suo applicuit. Jamque rates⁴ terram appulerant. Cassibalanus in manu forti illi occurrit. Ad erat secum Belinus princeps militiæ suæ et duo nepotes sui; Androgius dux Trinovantum et Canciæ, et Tենnancius dux Cornubiæ.

Dispositis⁵ in utraque parte catervis, commiscuerunt, pila pilis et ictus ictibus objicientes. Magis visum⁶ est super terram sanguis et cerebrum quam de terra.

Casu igitur fortuito concurrerunt⁷ insimul Nennius cum Julio. Nennius lætatus⁸ quod cum tali milite possit congregi spatam vibrat, hastam sublevat, et ictus ingeminat.⁹ Tandem Julius juvenis et fortis spatam levat et Nennium ita viriliter in clypeo percutit quod spatam de clypeo extrahere non potest. Nennius gladium Cæsaris prædicto modo adeptus abjecit suum quod¹⁰ tenebat, et, abstracto altero, ut leo irrui; quemcumque cum illo percutiebat, vel vulnus lethale indidit vel mancum vel

¹ *coegendi*] *cogendi*. B.D.

² *nostri Priami*] *Priami nostri*.
A. the letters *a* and *o* being super-
scribed.

³ *Cassibalino*] *Cassibalauno*. B.D.

⁴ *rates*] *rate*. A.B.D.

⁵ *Dispositis*] *Dispotis*. A.

⁶ *visum*] *visus*. B.

⁷ *concurrerunt*] *occurrerunt*. B.

⁸ *lætatus*] *est*. add. B.D.

⁹ *ingeminat*] *ingiāt*. A.

¹⁰ *quod*] *quem*. B.D.

gravitur sauciatum dimisit. Illis itaque irruentibus, ^{The} Deo volente, victoria Britonibus remisit, navibus vero ^{Romans} Romam festinantibus Neptunum pro castris habere ^{are re-} pulsos. ^{pulsed.} lætantur.

Cassibaliaunus ob receptum triumphum lætus diis suis libamina solvit, socios suæ victoriæ convocavit et muneribus eos ditavit. Augebatur enim ex alia parte ejus dolor, quia frater suus Nennius lethaliter vulnerabatur in illa congressu, qui infra xv. dies sequentes¹ obiit, et in urbe Trinovantum cum spata imperatoris juxta portam Aquilonarem sepultus est. Nomen vero gladii erat Crocea Mors, quia nullus ab eo vulneratus evasit ad vitam.

CAP. XXII.

TERGA igitur Julio vertente rebellionem moliuntur. ^{The Gauls} Galli dominium Julii abjicientes; putabant ipsum esse ^{rebel in} debilitatum ita² ut nullatenus amplius eis timori esset. ^{the ab-} Unde audaciores effecti cogitabant quomodo Cæsarem a ^{sence of} finibus suis expellerent; quod Julius callens, thesauros ^{Cæsar.} suos aperuit, nobiliores munificatos in concordiam reduxit, plebi libertatem pollicetur, exhæredatis et servis amissas possessiones restaurare. Nec ab his³ blanditiis quievit donec pacificatis cunctis amissam potestatem et dignitatem recuperavit. Nullus enim dies præteribat⁴ quin fugam suam de Britannia recolebat.

Emenso biennio iterum parat navigium et in Britones ^{Cæsar} disponit se vindicare; quod rex Britonum comperiens ^{invades} urbes munivit, mœnia diruta renovavit, cœtus militum ^{Britain a} in singulis portibus statuit. Præterea quo Cæsar erat ^{second} navigaturus in Tamensi fluvio, palis ferreis atque plum- ^{time.} ^{B.C. 54.}

¹ *sequentes*] om. B.

² *ita*] om. B.D.

³ *his*] aliis. B.

⁴ *præteribat*] præteriebat. B.

batis et ad modum humani femoris grossis subtus¹ amnem infixit ut naves Julii supervenientes emergerentur.² Collecta etiam tota juventute insulæ mansionem juxta maritima³ fecit, adventum hostium expectans.

Destruction of his fleet in the Thames.

Julius vero paratis navigiis Britanniam adiit. Nam dum per Tamensem⁴ prædictam civitatem appeleret, naves prædictis palis affixæ subito corruerunt.

Cassibalan attacks the Romans.

Cumque id Cæsari compertum esset⁵ velis maxima vi retortis ad terram revertere festinavit; quorum ruinam Cassibalan aspiciens ultra modum lætatus est. Dato militibus suis signo impetum maximum in Romanos fecit; at Romani viriliter resistentes, et audaciam pro muro habentes, stragem non minimam ingesserunt. Britonum vero pars semper augmentando victoria potiuntur.

The Britons are victorious.

CAP. XXIII.

DEVICTO Cæsare cum paucis ad naves diffugit. Instantibus ventis voluntariis vela erexit, litus Morianorum petivit, turrim quam prius⁶ construxerat, propter metum Francorum, ne et ipsi in eum insurgerent, intravit.

Triumph of Cassibalan.

Cassibaliaunus secundo triumpho potitus, gaudio magno fluctuavit. Edixit ut omnes Britanniae procures cum uxoribus suis convenirent, et quod debitas solemnitates patriis diis celebrarent,⁷ qui victoriam sibi de tanto imperatore concesserant. Cumque omnes postposita mora advenissent, diversa sacrificia facientes occisioni pecudum indulserunt. Paratis sacrificiis mu-

¹ *subtus*] sub^o. B.
² *emergerentur*] immergerentur. B. mergerentur. D.
³ *maritima*] maritimam. D.
⁴ *Tamensem*] Thamensem. D.

⁵ *esset*] est. B.
⁶ *prius*] ipse. præm. B. add. D.
⁷ *celebrarent*] The *le* interlined in A.

nera diis suis¹ obtulerunt; mox cum diis libamina obtulissent refecerunt se residuis epulis, ut in sacrificiis fieri solebant.² Ultimo vero illis ludis indulgentibus contigit inclytos juvenes, quorum unus nepos erat regis, alter vero nepos Androgei, in palæstra contendere. Nomen vero nepotis regis Hirenglas, alterius vero Euelinus; qui ut³ certarent, nepos ducis Androgii caput nepotis regis amputavit. Quo interfecto perturbata⁴ est curia, et rumor ad Cassibaliannum⁵ volavit. Commotus ergo rex super casum nepotis sui Androgeo præcepit ut Ouelinum⁶ in curia coram ejus præsentia adduceret.

Cumque animum regis dubitasset Androgeus, respondit: Curiam habeo et in illa definiri debet quicquid aliquis in homines suos clamaret. Rex igitur cum propositum suum nequivisset perficere Androgeo comminatus est, testans⁷ se ferro et flamma provinciam suam populaturum.⁸ Indignatus Androgeus distulit petitioni regis parere, quod rex videns acceleravit provincias ejus vastare.⁹ At Androgeus per notos et cognatos misericordiam regis flagitans nullo modo potuit¹⁰ acquirere. Et cum furorem ejus mitigare non quivisset diversas meditationes inivit¹¹ qualiter illi resistere valuisset. Denique ab omni alia spe decidens auxilium¹² Cæsaris appetere¹³ decrevisset,¹⁴ literas suas ei transmisit, de injuria regis conquirendo.

Literis inspectis consuluit Cæsar cum suis quod Britanniam non adiret nisi tales obsides misisset¹⁵ quibus

¹ *suis*] om. B.

² *solebant*] solebat. B.D.

³ *ut*] dum. D.

⁴ *perturbata*] turbata. D.

⁵ *Cassibaliannum*] Cassibalanum. B.D.

⁶ *Ouelinum*] Euelinum. B.D.

⁷ *testans*] contestans. D.

⁸ *populaturum*] ppolaturu. A. depopulaturum. B.D.

⁹ *vastare*] devastare. B.

¹⁰ *potuit*] inflam. add. B.D.

¹¹ *inivit*] iniit. B.D.

¹² *auxilium*] Written upon an erasure in A.

¹³ *appetere*] impetrare. B.D.

¹⁴ *decrevisset*] decrevit. B.D.

¹⁵ *misisset*] mitteret. B.D.

securius applicare quivisset. Nec mora, misit ei Androgeus Sceuam filium suum et xxx. nobiles propinquos juvenes ex sua cognatione.¹

Cæsar
invades
Britain
a third
time.

Datis obsidibus securius factus est Cæsar; navigium paravit et instante vento in Rutupi portu applicuit. Interea obsidebat Cassibalan Trinovantum urbem, sed audito eventu Cæsaris ab obsidione distulit et erga² Romanos se³ festinavit.

The
Romans
and
Britons
meet in a
plain near
Dorobor-
nia.

Obviantibus igitur Romanis Britonibus in quodam plano juxta Doroborniam, insimul congressi sunt. Non distulerunt mortalia tela emittere nec ictus lethiferos ingeminare. Concidunt in utraque parte vulnerati sicut folia arborum in autumnno. Cassibalan igitur sociis dissipatis arrepta fuga campum deseruit. Astabat prope quidam mons in cacumine saxosus, densum habens conletum;⁴ ad illum confugit Cassibalan⁵ cum sociis, postquam in debiliorem partem ceciderat. Montem quoque Britones ascendentes, et⁶ ejus cacuminis arduitas et saxorum multitudo pro castro Britonibus habebatur. Saxa de alto concurrentes⁷ stragem non minimam hostibus ingesserunt. Obsedit itaque Cæsar montem illum nocte sequenti,⁸ omnes exitus præcludens; affectabat namque regem fame opprimere, quem armis nequiverat.

CAP. XXIV.

Cassiba-
lan begs
Androgeus

EMENSO itaque⁹ die secundo cum non haberet Cassibalaunus¹⁰ in monte quid comederet, timuit ne fame

¹ quibus cognatione]
The greater portion of this sentence
on erasures in D.

² erga] contra. B.D.

³ se] om. B.D.

⁴ conletum] cōletū. B. colletum.
D.

⁵ Cassibalan] Cassibal'. B.

⁶ et] om. B.D.

⁷ concurrentes] concurrentia. B.D.

⁸ sequenti] sequente. D.

⁹ itaque] namque. B. jamque. D.

¹⁰ Cassibalaunus] Cassib. A.B.
Cassibalan. D.

caperetur, Cæsaris¹ carcerem subiturus. Mandavit Androgeo ut sese cum Julio pacificaret ne dignitas gentis ex qua natus est capto rege deleteretur.² Mandavit etiam³ ei se non⁴ promeruisse ut mortem ipsius optaret quamvis inquietudinem sibi intulisset.

Cumque hæc Androgeo⁵ pervenissent, ait: Non est diligendus princeps qui in bello est mitis ut agnus, in aula severus ut leo. O mira!⁶ Nunc orat me dominus meus, qui mihi prius imperabat, pacificari Cæsari, et subjectum⁷ esse desiderat cujus pacem prius Cæsar desideraverat. Proinde debuerat illum per quem tantum imperatorem ex regno suo pepulit honorare et non exhæredare. Insipientia obducitur qui commilitones quibus triumphat injuriis vel contumeliis infestat. Non enim est ullius ducis victoria sed illorum qui pro eo sanguinem suum pugnando diffundunt, tamen pacificabo eum si potero, quia injuria quam mihi intulit satis vindicata est in illo, cum misericordiam meam imploret. Festinavit Androgeus Julio⁸ genua ejus curvando, eum⁹ in hunc allocutus est sermonem:

CAP. XXV.

ECCE satis vindicasti te in Cassibalaunum, misericordiam de illo habe. Quid amplius agendum est quam ut subjectionem faciens vectigal Romanæ dignitati reddatur? Cumque nil respondisset¹⁰ Cæsar

¹ *Cæsaris*] om. D.

² *ne . . . deleteretur*] This sentence is in a clearer hand and blacker ink than context in D.

³ *etiam*] et. D.

⁴ *non*] Interlined in B.

⁵ *Androgeo*] ad Androgium. B.D.

⁶ *Nota.* in marg. A. in rubric. Nota contra principes malignos. in marg. D.

⁷ *subjectum*] subjectus. B.D. on an erasure in B.

⁸ *Julio*] Julia. D.

⁹ *eum*] et. præm. B.D.

¹⁰ *respondisset*] responderet. D.

averso dorso, ait Androgeus: Hoc solum pactus sum tibi, ut Cassibalan tibi tributarium redderem; ecce victus est Cassibalan, et Britannia tibi auxilio meo subdita. Nolit Creator omnium ut dominum meum misericordiam meam petentem de injuria mihi illata justitiam offerentem patiar in vinculis unquam vinciri. Non enim leve est Cassibalan interficere me vivente, cui auxilium meum reddere non erubescam nisi consilio meo parueris?

Cæsar exacts tribute from Cassibalan, is reconciled to him, winters in Britain, and returns to Rome.

Timore Androgii mitigatus Cæsar concordavit cum Cassibalan annuum tributum ab eo recipiendo.¹ Erat enim vectigal argenti tria milia librarum. Exinde amici facti sunt Julius Cæsar et Cassibalan, mutuaque² donaria alter alteri dederunt. Deinde hiemavit Cæsar in Britanniam³ et redeunte vere transfretavit Gallias. Succedente postmodum tempore collectis ex omni genere militibus Romam contra Pompeium⁴ perrexit.

CAP. XXVI.

Tenuancius succeeds Cassibalan.

CUM⁵ postmodum septem anni præterissent defunctus est Cassibalan, et in⁶ Eboraco sepultus. Cui successit Tenuancius dux Cornubiæ frater Androgei, nam Androgeus Romam cum Cæsare profectus fuerat. Diademate ergo⁷ insignitus Tenuancius omni diligentia regnum educavit; erat ipse⁸ bellicosus vir qui et justitiæ vigorem colebat.

He is succeeded by Kymbelinus.

Post illum ad culmen regale promotus est Kymbelinus filius suus,⁹ miles strenuus quem Cæsar Augustus

¹ Regnum Angliæ tributarium. in marg. B.

² *mutuaque*] The second & interlined in A. Mutua quoque. B.D.

³ *Britanniam*] Britannia. B.D.

⁴ *Pompeium*] Pompum. B.

⁵ *Cum*] Cumque. B.D.

⁶ *in*] om. B.D.

⁷ *ergo*] igitur. D.

⁸ *ipse*] enim. B.

⁹ *suus*] ejus. D.

nutrierat et armis decoraverat. Hic in tantam amicitiam Romanorum inciderat, ut si vellet, tributum eorum posset detinuisse; gratis tamen reddidit.

CAP. XXVII.

IN diebus suis natus est Dominus Noster Jesus ^{Birth of} Christus, ^{Christ.} cujus pretioso sanguine humanum genus redemptum est, quod ante acto tempore dæmonum catena obligabatur.

Kymbelinus cum x. annis Britanniam gubernasset duos genuit filios, quorum primus Gwider vocabatur, secundus autem¹ Arviragus; ipso discedente sepultus est ad Trinovantum.

Kymbelinus fuit miles strenuus quem Augustus Cæsar nutrierat et armis decoraverat. Hic in tantam amicitiam Romanorum inciderat ut, cum posset tributum eorum detinere, gratis impendebat. In diebus illis natus est Dominus Jesus Christus, XLII. anno regni Augusti, scilicet, Octaviani, xxx. anno regni Herodis, nocte Dominicæ diei, ex filiis Seth, universo orbe pacato anno ab Urbe condita DCCLII., anno Beatæ Virginis XIII., anno ab Origine Mundi quinque millesimo c. nonagesimo nono. Fluxerant quidem ab Habraham II.M.II. secundum LXX. Interpretes, secundum Hebræos multo pauciores. Tempore quo natus est Christus bos in Roma, agnus in Ægypto humana voce locutus est; Romæ Templum Pacis funditus corruit. Romani pro pace perfecta quæ toto orbi sub Augusto Cæsare imminebat, Templum Pacis mirificum construxerant, de quo consulentes quamdiu duraret, responsum est: Donec virgo pariat. Qui gaudentes intulerunt: Igitur erit in æternum. Sed in illa hora Nativitatis Dominicæ funditus corruit. [B. ß.]

Mortuo Kymbelino filius ejus Gwider regnavit pro Kymbelino. Hic tantæ superbie fuit quod tributum Romanum ^{nus succeeded by} suffocavit; supervenit Claudius qui in imperium sub ^{Gwider.} rogatus fuerat. Claudio indignato, magnum congregavit exercitum versus Britanniam se disponens, ad eam expugnandam. Gwider² vero, exercitum colligens, mag-

¹ autem] om. B.D.
VOL. II.

| ² Gwider] Gwyderius. B.
R

Claudius
invades
Britain.
A.D. 43.

nam multitudinem Romanorum occidit. Imperator vero¹ unum senescallum habuit,² nomine Hamonem, astutum, versutum, malitiosum. Hic videns populum Romanum cito deficientem³ deposuit arma propria et assumpsit arma unius Britonis occisi, et cito his armis indutus est. Didicerat enim linguam Britannicam et mores illorum, quia inter obsides Britonum Romæ nutritus fuerat. Ipso armato adivit regis exercitum et semper regi adhærebat. Rege de pugna⁴ fatigato sub umbra unius coruli accubuit, ad membra lassata⁵ quiescenda.⁶ Romanus vero regem percipiens⁷ fatigatum irruit in eum et latrunculoſe illum⁸ occidit. Arviragus autem videns fratrem suum occisum arma regis fratris sui viriliter induit, et Britones ad pugnam fortiter animabat,⁹ illis credentibus illum¹⁰ esse regem Gwiderium.¹¹

Death of
Gwider.

Arviragus enim illum traditorem insequens ipsum tandem interimebat et membratim in illo vado quod fuit prope Hampton¹² jactabat. Nam ab eo villa nomen accepit; seductor ille Haumond vocabatur, et multo tempore post villa vocata fuit a Britonibus Haumondeſtoun,¹³ nunc per syncopen Hampton¹⁴ dicitur.

[A.D. 46.] Acta sunt hæc anno Incarnationis Dominicæ XLVI. Eodem tempore¹⁴ Petrus Apostolus Antiochenam ecclesiam fundavit, et missam celebravit solummodo dicendo;

¹ vero] om. B.

² habuit] Interlined in B.

³ deficientem] deficere. B.D.

⁴ de pugna] sub umbra. B.

⁵ lassata] lassa. D.

⁶ quiescenda] recreanda. B.D.

⁷ percipiens] percutiens. B. per-
spiciens. D.

⁸ illum] eum. B.D.

⁹ animabat] animavit. B.D.

¹⁰ illum] eum. B.D.

¹¹ At the bottom of the page in B.
in the hand (ß) is this note: Gui-

derius plures Romanos cum gladio
suo quam major pars exercitus
supervenit.

¹² Hampton] Hampton. B.D.

¹³ Haumondeſtoun] Haumondeſ-
toñ. A. The last letter being
clearly an ñ and the circumflex
placed neither over the o nor over
the ñ, but between the two. Hamp-
ton'. in marg. A. Hampton. in
marg. B.D.

¹⁴ tempore] anno. B.

Pater Noster.¹ Postea Romam veniens Marcum Evangelistam misit in Ægyptum ad Verbum Dei prædicandum quod scripserat.

CAP. XXVIII.

CLA[U]DIUS² igitur resociatis suis civitatem Kaerperis debellavit: nunc autem³ Porcestria dicitur. Moenia civitatis diruebat, et villam omnino prostrabat, Arviragum usque Wyntoniam insequendo: Kaergwent tunc vocabatur. Arviragus autem videns ipsum a Romanis obsessum, apertis portis viriliter cum suis exivit, congressum cum Claudio volens excitare. Claudius, miles providus et discretus, ea quæ pacis sunt rogavit, timens Britonum audaciam et fortitudinem et animositatem. Nuntiavit Arvirago quod si Britanniam de Romanis teneret filiam suam, nomine⁴ Gewisam,⁵ pulchritudinis admirandæ sibi daret in conjugem. Ille vero graviter ferens, sed tandem victus prece Britonum, consilio eorum paruit, et tunc a Britonibus coronatur in regem.

Arviragus
king of
Britain.

Missis igitur nuntiis Romam post filiam Claudii, ipse, auxilio Arviragi freto,⁶ Orcades et multas alias insulas, quorum⁷ nomina sunt ignota, suo dominio subjugavit. Emensa deinde hyeme redierunt legati cum filia eamque patri tradiderunt. Tantæ fuit pulchritudinis ut intuentes in admirationem duxit,⁸ cumque lege maritali copulata fuit⁹ tanto amoris fervore regem succendit ita ut ipsam solam cunctis rebus præferret. Copulati ergo fuerunt in quadam valle pulcherrima juxta aquam Sabrinam, in confinibus Demeciæ et

¹ Petrus Apostolus. in marg. A.D.

² Claudius] Cladius. A.

³ nunc autem] quæ nunc. B.D.

⁴ nomine] om. B.D.

⁵ Gewisam] Gewysiam. B.

⁶ freto] fretus. B.D.

⁷ quorum] quarum. B.D.

⁸ duxit] duceret. B.D.

⁹ fuit] fuerat. D.

Loegriæ, ubi ob memoriam nuptiarum civitas ædificata est et ab imperatore Kaerglou¹ nuncupata est; lingua Saxonica Gloucestria dicitur.

Dicunt tamen quidam quod Cla[u]dius² ibi filium genuerat, qui vocabatur Gloy, qui fuit dux Walliæ; ob quam causam dicunt illum civitatem nominasse Gloycestre, et sic de binomio cedit³ in ambiguum.

CAP. XXIX.

ARVIRAGUS, ut Claudius Romam rediit,⁴ cœpit sensum et probitatem [habere], civitates renovavit, oppida ædificavit, populum regni tanta justitia deducebat⁵ ut longe positis regibus esset timori. Hinc autem ingruente superbia tributum Romanum denegavit,⁶ omnia sibi vendicavit. Quo audito missus est Vespasianus a Claudio ut Arviragum pacificaret vel restitueret Romanæ subjectioni.

Vespasian
sent to
Britain by
Claudius.
A.D. 43.

Vespasiano mare sulcante, ut portum Douoriæ applicaret,⁷ ab Arvirago prohibita est terra. Iterum mare repetit, et ad portum Totenesiæ applicavit, villam vero Excestriæ per dies VII. obsedit; tunc vocabatur Kaerpenhuelgoit. Tandem Arvirago superveniente cum exercitu suo proelium commisit.⁸ Die vero illa valde laceratus est utrorumque exercitus, sed neuter potitur victoria.

Mane autem facto, mediante Gewisa⁹ regina, concordēs facti sunt principes, commilitones¹⁰ suos miserunt

¹ *Kaerglou*] Caergloñ. B. Gloucestria. in marg. B.D.

² *Claudius*] Cladius. A. Gloucest[r]e. in marg. A.

³ *cedit*] cecidit. B.D.

⁴ *rediit*] adiit. B.D. In D. the letters 're' are written over the 'ad' which however remains unobliterated.

⁵ *deducebat*] educavit. B.

⁶ *denegavit*] denegabat. D.

⁷ *applicaret*] applicuerat. B. applicaverat. D.

⁸ *commisit*] commiserunt. B.D.

⁹ *Gewisa*] Gewysia. B.

¹⁰ *commilitones*] et. præm. D.

in Hiberniam. Hyeme vero emensa rediit¹ Vaspasianus² Romam, et Arviragus in Britanniam³ remansit, vitam suam ducens in summa prosperitate et pace. Hic etiam genuit unum filium ex uxore sua Gewisa,⁴ nomine Mario. Fama vero regis⁵ per totam Europam divulgata est. Diligebant eum Romani et timebant, ita ut præ omnibus regibus apud Romam sermo ejus fieret, unde dictum est: Nullus Arvirago in bello ferocior,⁶ nullus in pace mitior; nullus in dandis muneribus profusior, longe nec late in regia potestate existens non est quis qui ei potest comparari.

At ut dies vitæ suæ explevit, sepultus est Claudiocestriæ⁷ in quodam templo quod in honore Claudii dicaverat.⁸

Successit ei in regnum filius ejus⁹ Marius, vir miræ prudentiæ et sapientiæ. Ipso regnante venit quidam rex de Aquitannia, nomine Rodrik,¹⁰ cum magno exercitu in partibus Boreæ ad ipsum debellandum; quod ille audiens exercitum copiosum Britonum colligit,¹¹ et versus regem alienum se dirigit,¹² et ei obviavit in quodam vasto quod vocatur¹³ Staynesmor. Illis coeuntibus cædes fit magna, sed victoria Britonibus remisit. Rex Marius¹⁴ regem Rodericum propriis ma-

Marius
king of
Britain.

¹ *redivit*] rediit. B.D.

² *Vaspasianus*] Vespasianus. B.D.

³ *Britanniam*] Britannia. B.D.

⁴ *Gewisa*] Gewysia. B.

⁵ *regis*] Interlined in A.

⁶ *ferocior*] felicior. B. Com-
mendatio Arviragi. in marg. B.

⁷ *Claudiocestriæ*] in Claudiocestre.
D. B. in Claudiocestre. D.

⁸ *dicaverat*] dedicaverat. D.

⁹ *ejus*] suus. D.

¹⁰ *Rodrik*] Rodryk. D. Iste
Rodrik fuit rex Pictorum de Sicilia,

quæ Albania appellatur. in marg.
B. in hand (γ).

¹¹ *colligit*] collegit. B.D.

¹² *dirigit*] direxit. B.D.

¹³ *quod vocatur*] q̄. vocatur. A.
vocato. B.D.

¹⁴ Iste Marius fuit rex Scociæ et
cum totam insulam pace com-
posuisset cœpit amorem cum Ro-
mano populo habere tributa solvens
quæ exigebantur ab illo; exemplo
etiam patris incitatus justitiam et
pacem, leges et omnia quæ honesta
erant, per regnum exercebat. in
marg. B. in hand (γ).

nibus trucidavit, unde lapidem magnum erexit in titulum, in quo usque hodie visa est talis scriptio: "Her the king Westmer slouth¹ the king Rothinger."²

Derivation of the name "Westmoreland." Primo³ vocabatur Marius, deinde victoria habita vocabatur Westmarius a quo dicitur Westmerland, nam illam partem patriæ multum de cætero dilexerat.

De hominibus Roderici remanserunt nongenti qui fidelitatem et homagium regi Westmer faciebant. Dedit enim eis quandam vastam terram [quæ Cathanencia nuncupatur,]⁴ ad inhabitandum per se, ne cum aliis commiscerent.

Fuit autem⁵ unus⁶ magnas inter eos qui vocabatur Berengarius;⁷ erat enim princeps eorum; hic fecit⁸ villam inter eos quem⁹ post nomen suum nominavit, et vocavit illam¹⁰ Berwyk¹¹ quod¹² usque hodie ita nominatur. Acta sunt¹³ anno Domini CXLII. Ibi vero morantes et terram colentes ultra modum locupletati, uxores a Britonibus petierunt; Britones vero indignati omnino eis negaverunt, qui transeuntes in Hiberniam ibi uxores acceperunt; unde nec uxor viri nec vir uxoris idioma intelligere sciebat.¹⁴ Nam vir Aquitanus et mulier Hispanus,¹⁵ nec mirum si non se mutuo intelligerent.

Ex illis duabus nationibus inter se unam loquelam colligentes, quod¹⁶ nec fuit Aquitannicum¹⁷ nec Hispan-

Berwick
founded.
[A.D.
142.]

¹ *slouth*] slow. B.D.

² *Rothinger*] Royingers. B. The *th's* in this sentence in A., are the Anglo-Saxon "hard;" in B.D., these are converted into *th*.

³ Westmerland. in marg. A.

⁴ *quæ nuncupatur*] added in marg. B. in hand (γ) and referred to the text by a mark.

⁵ *autem*] enim. B.

⁶ *unus*] quidam. B.

⁷ *Berengarius*] Beringarius. D.

⁸ *fecit*] Interlined in A.

⁹ *quem*] quam. B.D.

¹⁰ *illam*] eam. B.

¹¹ Berwyk. in marg. A.

¹² *quod*] quæ. B.D.

¹³ *sunt*] hæc. add. B.D.

¹⁴ *intelligere sciebat*] intelligebat. B.D.

¹⁵ *Hispanus*] Hyspanū. A. Hispana. B.D.

¹⁶ *quod*] quæ. B.D.

¹⁷ *Aquitannicum*] Aquitannica. B.D.

nicum¹ sed Britonibus videbatur ridiculosum;² unde longo tempore vocabant eos Sottos, sed per additionem c litteræ³ vocabant illos⁴ Scottos, quod nomen tenent usque in hodiernum diem.

CAP. XXX.

REX igitur Westmer fecit civitatem Cestriæ. Hic ^{Westmer} genuit unum filium, quem vocavit⁵ Coil. Rege vero ^{founds} Westmer discedente apud Carliolum regio more sepultus ^{Chester.} est.

Coil igitur post patrem suum per longa tempora in ^{Coil king} bona⁶ pace terram suam educavit; in tempore suo ^{of Britain.} nulla fuit guerra in tota Britannia, et sibi hoc imputatum est quia in operibus rectus fuit et justus et judiciis⁷ discretus, pius et misericors. Hic etiam filium procreavit, nomine Lucium. Tandem rex obiit et Eboraco sepultus est. Acta sunt hæc circa annum Domini ^{[A.D.} CLVI.⁸ ^{156.]}

CAP. XXXI.

LUCIUS igitur coronatus est, et regnum in summa ^{Lucius} prosperitate⁹ educavit. Hic enim audiens de miraculis ^{king of} Domini nostri Jesu Christi, et de prædicatione Apo- ^{Britain.}

¹ *Hispannicum*] Hispannica. B.D.

² *ridiculosum*] ridiculosa. B.D.

³ De hoc nomine Scot. in marg. A.B.

⁴ *illos*] eos. B.D.

⁵ *quem vocavit*] nomine. B.

⁶ *bona*] summa. B.D.

⁷ *judiciis*] in. præm. D.

⁸ Iste Coil fuit Romæ ab infantia nutritus Romanorumque mores edoctus, in maximam ipsorum amicitiam incidit, tributum solvit eis

adversari diffugiens; in pace quod possidebat obtinuit; nullas in rebus majorem reverentiam nobilibus regni præstabat, quia ipsos in pace manere permittebat aut assiduus muneribus et donariis munerabat. add. B. in a note just below this in hand (γ). Just below in hand (α) is: Anno ab Origine Mundi 7.M.CCXIII. fundata est prima ecclesia London' per Læcium regem.

⁹ *prosperitate*] pace. B.D.

stolorum misit ad papam Eleutherium ut sibi aliquos dirigeret ad fidem rectam illis declarandam; papa vero Deo gratias agens cecinit canticum Angelicum, scilicet, Gloria in excelsis Deo.

Mission of
SS. Fu-
gatus and
Damianus.
A.D. 181.

Misit autem papa ad Britanniam duos doctores,¹ Fuganum et Damianum, qui eis omnem fidem Catholicam declaravit,² et regem cum toto regno baptizavit.³

Hi doctores per⁴ totam Britanniam constituerunt archiepiscopos III., unum Londoniis, alium Eboraco, tertium in Urbe Legionum; episcopos constituerunt XXVIII., quia per prius tot erant flamines, et III. archi-flamines, id est, magistri idolorum; nam ubi fuit fabricatum templum deorum,⁵ ordinaverunt ecclesiam sanctorum. Exinde Romam reversi cum magno gaudio papæ nunciaverunt quæ facta fuerant. Rex igitur vitam suam ducens in senectute bona⁶ sine hærede discessit.⁷ Britannia namque orbata ab omni principe per annos L. et ultra; fuerunt attamen⁸ plures magnates quorum nullus sineret alium regnare super se. Quod

Expedition
of Sept.
Severus.
A.D. 208.

audientes Romani miserunt quendam ducem ad Britanniam, nomine Severum, cum XII.⁹ legionibus armatorum ad iura et leges observandas.¹⁰ Severus male

¹ *doctores*] scilicet. add. B.

² *declaravit*] declarau. A. declararunt. B.D.

³ *baptizavit*] So in A. baptizarunt. B. baptizaverunt. D. Prima Christianitas in Britannia. in marg. A.D. in rubric. Prima Christianitas in Anglia. in marg. B. and in hand (a?): Anno Domini cxc.

⁴ *per*] Twice in D.

⁵ *deorum*] ydolorum. D.

⁶ *senectute bona*] senectutem bonam. B.

⁷ At the foot of the page in B. in hand (γ) is this note: Gloriosus rex Lucius cum infra regnum suum

cultum veræ fidei magnificatum esse vidisset, maximo gaudio fluctuans possessiones et territoria quæ prius templa idolorum possederant ecclesiis fidelium permanere concessit. Augmentavit etiam eas agris amplioribus et manais omnique libertate sublimavit. Inter hæc in urbe Gloucestris obiit, et in ecclesia primæ sedis honorifice sepultus est, anno ab Incarnatione Domini CLXXXVI.

⁸ *attamen*] attin. A. attamen. B. erased in D.

⁹ *xii.*] 11? B.

¹⁰ *observandas*] observanda. B.D.

gerens se¹ inter² Britones in brevi tempore extinctus est. Hoc audientes Romani alium tyrannum crudeliorem illuc miserunt, Allek nomine. Hic etiam multa mala fecit in Britannia, et ita sunt Britones deducti quod necessitate compulsi regem Britannicum sibi elegerunt qui³ Ascleiodes vocabatur. [Alias Asclepeodotus.]⁴

Death of
Severus.
4th Feb.
A.D. 211.

Defuncto Lucio sine hærede Brytones rebellaverunt Romanis; sed imperator Severus veniens in Brytanniam cum duabus legionibus bello perdomuit eos, et cum a Fulgenio duce Pictorum infestaretur, fecit vallum inter Deiram et Albaniam a Mari Orientali usque ad Mare Occidentale, scilicet de Novo Castro super Tinam usque Carliolum, quod multo tempore post hostium accessus detinuit; postea vero ab eodem Fulgenio apud Eboracum occiditur et ibi sepelitur; qui reliquit duos filios, scilicet, Bassianum ex matre Britannica et Getam ex matre Romana. Bassianum Britanni et elegerunt in regem, Getam abnegantes. Postmodum fratres commiserunt pugnam, unde Geta interficitur, Bassianus regno potitur. Bassianus rex interfectus est a Caraucio, faventibus sibi Britonibus. Iste Caraucius in Britannia ex infima gente procreatus cum probitatem suam in multis debellationibus examinasset profectus est Romam, petivitque a senatu ut maritima Britannia ab incursione barbarica tueretur, quod cum impetrasset mox collectis navibus accersiit sibi magnam virtutem juventutis patriæ. Confluebant etiam ad illum omnes qui aliena anhelabant, et ingressus mare circuit omnia litora regni, et tumultum magnum per populum faciebat. Interea in conprovincialibus insimul a populo agros populando, civitates et urbes diruendo, incolis omnia sua deripiebat: tandem gubernaculum regni suscepit. Hunc occidit Allectus, missus a senatu cum tribus legionibus, qui maximam cladem intulit Britonibus, quia societati Caraucii adhæserunt; quem occidit Asclepeodotus, dux Cornubiæ, quem Britones erexerunt in regem, communique assensu Allectum cum multis milibus peremerunt, Gallum etiam socium ejus in Londonia decollaverunt super torrentem, quæ postea de nomine ducis Gallebrock nuncupatur, alias Walbrok. Triumphatis Romanis Asclepeodotus cœpit tractare patriam recta justitia et pace. In diebus ejus orta est Diocletiani imperatoris persecutio, qua fere deleta fuit Christianitas in insula,

Severus
builds a wall
from New-
castle to
Carlisle.
A.D. 208.

Murder of
Geta.
A.D. 212.

Carausius
murdered by
Allectus.
A.D. 293.

Allectus
slain by
Asclepeo-
dotus.
A.D. 296.

¹ se] om. B.D.

² inter] in. B.D.

³ qui] Interlined in A

⁴ *Alias Asclepeodotus.*] add. B.
in a later hand than the text.

quæ a tempore Lucii regis integra et intemerata permansit. Supervenerat enim Maximianus Hercules princeps militiæ prædicti tyranni, cujus imperio subversæ sunt omnes ecclesiæ et cunctæ sacræ scripturæ quæ inveniri poterant in mediis ignibus exustæ, atque electi sacerdotes cum fidelibus sibi subditis cruciati. Inter cæteros utriusque sexus summa magnanimitate in acie perstantes passus est Sanctus Albanus. Hæc Brutus. [B. β.]

CAP. XXXII.

REX igitur Britannicus collecta manu armatorum Trinovantum adiit, illam obsedit, obsessam vi et armis cepit, Allec¹ ducem Romanum occidit. Alius fuit Romanus qui sibi associabatur, qui et senator fuit, nomine Wallo. Hic fortiter pugnans et multos occidens tandem captus,² et ligatis manibus et pedibus in quodam vado civitati annexo præcipitatur;³ unde vadum hoc ab eo nomen assumpsit, quod usque hodie Walbrook. vocatur Wallebrok.⁴

Tunc rex ille per multa tempora summa pace quietavit. Tandem unus comes de Britannia, Coel Colchester nomine, fecit unam pulcherrimam villam, nomine Colchesterre, post nomen suum nominatum;⁵ Kaercolin tunc vocabatur.⁶ Rex vero indignatus quod talia faceret sine sui licentia guerram in eum movit durissimam.⁷ Comes autem regi in omnibus resistebat. Ipsis autem dimicantibus Coel victoria potitur, et rex Britonum in stragem occisus.⁸

Coel igitur coronatur in regem et regnat. Romani regem antiquum audientes occisum valde lætantur.

¹ Allec] Allek. B.D.

² captus] est. add. B.D.

³ præcipitatur] præcipitavit. D.

⁴ Wallebrok] Wallebroke. B. Wallebrok. in marg. A.D. Wallebroke. in marg. B.

⁵ nominatum] nominatam. B. vocatam. D.

⁶ Kaercolin tunc vocabatur] Added in the margin of A. in the author's hand, and referred to its place in the text by a caret.

⁷ durissimam] dirissimam. D.

⁸ occisus] est. add. B.D.

Miserunt ad¹ Britanniam quendam senatorem ad annum tributum vendicandum; rex vero respondens² modo faceto se velle daturum omnia quæ jura legalia expetebant.

Romanus iste Constans³ nomine in regis responsione placatur et pacificatur. Coel⁴ vero rex quendam⁵ Mariage of Constantius and Helena. A.D. 278. filiam habuit pulcherrimam, nomine Helenam; hanc dedit Constantio Romano in conjugem ad amoris vinculum affirmandum.⁶ Tempore parvo elapso rex Coel cessit et ad Colchestre more regio sepultus.⁷

CAP. XXXIII.

CONSTANS igitur Romanus, quia filiam regis Britonum desponsaverat, in regem est electus et ad Trinovantum coronatus. Helena igitur regina Christianissima, nobili prosapia oriunda, in omnibus artibus bene literata, circumspecta et discreta.⁸ Constans igitur rex de Birth of Constantine. A.D. 274. regina prædicta filium protulit,⁹ nomine Constantinum. Rex autem cum XV. annos et tres menses et IX. dies regnasset debitum solvit et Eboraco est huiusmodi. Death of Constantius at York. A.D. 306.

CAP. XXXIV.

CONSTANTIO mortuo regnum accepit filius ejus Constantinus. Hieronymus. A.B.D. Scribitur quod Stabularia vocata fuit quia omnibus indigentibus bonum hospitium præparabat.

¹ *ad*] in. B.

² *respondens*] respondit. D.

³ alias Constantius. in marg. B. in hand a.

⁴ Colchestre. in marg. A. . . .

. . . Helena Constantin . . . natus

filia Regis Angliæ. in marg. B. the

omitted portions being taken up in binding.

⁵ *quendam*] quandam. B.D.

⁶ *affirmandum*] confirmandum. D.

⁷ *sepultus*] est. præm. B.D.

⁸ *discreta*] fuit. add. D.

⁹ *protulit*] procreavit. D.

A.D. 306. Dicitur quod Sanctam Crucem Hierosolymis invenit.
 Constantine em- De Constantino inter imperatores satis aperte decla-
 peror. ratur.

Constantinus, quando de Britannia versus Romam transiret,¹ comitem quemdam² Octavianum nomine in Britanniam³ reliquit, sibi que custodiam commisit. Quidam enim tyrannus, vocabulo⁴ Maxentius, Romanos cives, etiam senatores, exhæredare conabatur. Ingruente illius sævitia exterminati ad Constantinum in Britanniam diffugientes ibidem honorifice suscepti sunt. Illis enim confluentibus Constantinum in odium adversus tyrannum⁵ excitaverunt, unde et dixerunt: Quousque calamitatem nostram et exilium nostrum patieris, Constantine? Ut quid moraris nos in natale solum restituere? Tu solus ex generatione nostra es, tu quod amisimus nobis⁶ reddere vales, expulso Maxentio. Obsecramus te, redde nobis possessiones⁷ et conjuges nostras cum liberis, Romam cum exercitu nobiscum petendo.

Usurpation
of Maxen-
tius.

His⁸ igitur et aliis incitatus Romam adiit illamque sibi subjugavit et postmodum totius mundi monarchiam obtinuit. Conduxit secum tres avunculos Helenæ, Leulinum, Trahern,⁹ et Marium, ipsosque in senatorium promovit.

Rebellion
of Octa-
vius.

Interea insurrexit Octavius¹⁰ dux Gewiseorum,¹¹ contra dignitatem Romanam, cui commissum fuerat¹² regimen insulæ. Constantinus ista audiens indignatus est valde, et misit Trahern⁹ in Britanniam ad Octavium expugnandum, cum tribus legionibus armatorum. Congredientes autem insimul primo victus est Trahern,⁹

¹ *transiret*] rediret. præm. B. crossed out.

² *quemdam*] quendam. B.D.

³ *Britanniam*] Britannia. B.D.

⁴ *vocabulo*] nomine. B.D.

⁵ *tyrannum*] tyrannem. B. tyrannem. D.

⁶ *nobis*] om. B.D.

⁷ *possessiones*] nostras. add. B.

⁸ *His*] The initial is omitted in A.D.

⁹ *Trahern*] Trahern. B.

¹⁰ *Octavius*] Octavianus. B.D.

¹¹ *Gewiseorum*] Gewysiorum. B.

¹² *fuerat*] est. B. fuit. D.

et fugit in Albaniam itinere marino.¹ Insequens ipsum ² Octavius ³ iterum congregiuntur et victus est. Octavius, ⁴ et fugit in Norwegiam ad regem Gumpertum, auxilium ab eo flagitando. Freto ⁵ auxilio Gumperti Octavio ⁶ iterum repatriavit et Trahern ⁶ super Staynesmore occidit, et omnes Romanos de Britannia fugavit, et iterum coronatur. Ipso usque ad mortem ægrotante filiam suam Conano Meriadok reliquit ad maritandum. Ista per regem ordinata, regni proceres omnino resistebant, dicentes non esse bonum regem facere sine consensu imperatoris, quia licet majorem dignitatem haberet, rectus fuit rex et hæres. Ad hoc omnes concordati sunt, et quendam ducem, nomine Cadorum, Romæ ⁷ miserunt, comes enim fuit Cornubiæ. Hic vero Romæ veniens ab imperatore honorifice suscipitur; hic etiam negotia et missoria modo et ordine quo in Britannia dicta fuerant, imperatori patefecit.

Death of
Octavius.

CAP. XXXV.

AUDIENS ista imperator in corde suo retinuit et per mensem super illo consuluit, et misit cum Cadoro duce Cornubiæ filium avunculi sui, Maximianum nomine, virum fortem, pugilem, curialem, bellicosum, et ⁸ ut ipse ancillam illam Britannicam cum regno possideret ex dono imperatoris.

Maximianus (Maximus) sent into Britain.

Cadorus autem voluntatem imperatoris perficiens in civitate Trinovantum infra undecim dies ab eventu ⁹ illorum venit ¹⁰ de Roma ad Britanniam.

¹ *marino*] maximo. B.

² *ipseum*] eum. B.

³ *Octavius*] Octavianus. B.D.

⁴ *Freto*] Fretus. B.D.

⁵ *Octavio*] Octonio. A. Octavianus. B.D.

⁶ *Trahern*] Trahern. B.

⁷ *Romæ*] Romam. D.

⁸ *et*] om. B.D.

⁹ *eventu*] adventu. B.D.

¹⁰ *venit*] Interlined in A.

Maximiano maritato et in regem coronato cum honore et maximo Britonum amore regnum educavit. Ipso quadam die cum militibus suis¹ alludente audivit de quadam terra extranea, nomine Armoricana, de thesauris et de divitiis aliquo modo fabulari. Hoc rex in corde retinens homines colligit, cœtum adunat, et versus illam terram se viriliter dirigit.

Rex enim terræ, Imbald² nomine, ista nova audiens proposse resistere conatur, nihil autem profuit quia in bello succubuit, et membratim jacuit.

Armorica
given to
Conanus.

Maximianus igitur rex illam terram Armoricanam Conano Meriadok contribuit,³ dicens: Nisi ego impedissem tu rex Britanniae fuisses, propterea vices tibi recompendo;⁴ volo quod tu sis rex in terra ista, et quod perdat nomen pristinum, scilicet, Armoricam et vocetur Britannia Minor,⁵ quia a Britonibus conquesta.⁶ Quod nomen adhuc retinet.

Maximus
elected em-
peror by
the army
in Britain.
A.D. 383.

Iste Maximianus non solum regnum Armoricum sed Ulteriorem Galliam adquisivit, gravissimisque præliis illatis subjugavit eam et totam Germaniam; in omni prælio victoria potitus est. Thronum autem imperii sui apud Treveros statuens ita debacchatus est in duos imperatores, Gratianum et Valentinianum, quod Gratianum Lugduni perimens Valentinianum ex Roma fugavit, qui postea dolo Arbogasti apud Viennam strangulatus est. Iste Maximianus in Britannia a militibus imperator constitutus fuit, anno ab Incarnatione Domini cccclxxxi.; qui tandem a Theodosio primo apud Aquiliam occisus est.

Tunc Conanus coronatus est a rege⁷ Maximiano, faciendo ei fidelitatem et homagium, et regnum ab eo tenendo. Rex vero Maximianus Romam adiens, Majorem Britanniam orbatam relinquens,⁸ quia fere a munitione hominum desolata⁹ est. Rex autem Co-

¹ *suis*] om. B.D.

² *Imbald*] Imbald. B.

³ *contribuit*] tribuit. B.

⁴ *recompendo*] recompenso. B.D.

⁵ Britannia Minor. in marg.
A.B.D.

⁶ *conquæsta*] est. præm. B.D.

⁷ *rege*] The *ge* interlined in A.

⁸ *relinquens*] derelinquit. D.

⁹ *desolata*] liberata. B.

nanus videns homines suas accrescere et volens eos augere misit ad comitem Cornubiæ, Diamot nomine, ut sibi transmitteret II.M. hominum aratorum, qui scirent terram colere et fructum producere, qui statim sibi missi sunt et quilibet illorum in suo gradu¹ est² promotus. Conanus cum suis uxores volentes accipere et indignati cum Francigenis commisceri, miserunt ad Diamot comitem quod eis mitteret X.M. puellarum et virginum et liberarum et VIII.M. cæterarum pro populi communitate, quod et statim factum est. Nam propriam filiam, nomine Ursulam pro rege Conano transmisit, quæ fuit ductrix omnium virginum; qualiter autem expediti³ sunt satis declaratur in Historia XI.M. Virginum.

CAP. XXXVI.

FACTA strage virginum in Colonia, quidam reges Irruption of Danes, Huns, and Picts. Pagani nomine Gnavius alius Melga cum magna multitudo Danorum, Hunorum, Pictorum versus Britanniam se dirigunt tum quia sunt Christiani, tum quia patria orbata est ab omni auxilio virili. Rex Maximianus omne robur armatorum secum conduxit ad regnum Armoricum debellandum.

Venientibus Paganis totam Britanniam Majorem The Britons send to Rome for aid. ferro et flamma devastabant; quod videntes Britanni Romæ miserunt auxilium⁴ ab eis flagitando, subjectionem perpetuam promittendo. Venientes igitur Romani omnes inimicos a Britannia expulerunt; fugatis inimicis Romam adierunt, dicentes se⁵ omnino

¹ gradu] statu. D.

² est] Interlined in A.

³ expediti] expeditæ. B.D. undecim mille Virgineæ. in marg. D.

⁴ Romæ miserunt auxilium] Romam auxilium miserunt. B.D. with a caret on each side of auxilium in B.

⁵ se] om. D.

tributum citius¹ relinquere quam sic terra et ponto fatigari. In libro Britannico quem edidit Gildas apertius declaratur.

Martyr-
dom of
SS. Alban
and Am-
phibalus.
A.D. 303.

Eo tempore² fuit occisus Sanctus Albanus ab illis Paganis et Sanctus Amphibalus³ qui legem Christianam et baptismum Sancto Albano revelavit.

Gratianus
Municeps
governs
Britain.

Maximianus condolens Romæ quod Britanniam ab omni auxilio armato destituerat, misit unum virum validum, nomine Gratianum, cum IIII. legionibus armatorum, qui portum arripuit ubi nunc est Portesmouth.⁴ Gratianus igitur Paganos explorans ipsis dormientibus omnes trucidavit, nec unus evasit nisi solus Gwanus; ipse⁵ per II. dies inter occisos latitans nocturno tempore fugam arripuit. Maximiano Romæ per traditionem occiso, Gratianus in Britannia se fecit in regem coronari.

Regnante Gratiano factus est ita crudelis et maleficus quod Britones ejus malitiam non ferentes ipsum occiderunt. Hoc audiens Gwanus iterum collecta manu armata Britanniam navigavit et dolorem Britannis⁶ in duplo augmentavit; quidam vocant ipsum⁷ Gurmundum de Africa. Willielmus Malmesburiensis vocat eum Gutrum.

Bishop
Gocelinus
persuades
Aldredus
to send his
brother
against the
barbarians.

Episcopus⁸ Londoniæ Gocelinus⁹ nomine, ob nimiam doloris compassionem regem Parvæ Britanniae accersivit, cui omnes passionem, occisiones, incendia, quas¹⁰ Major Britannia patiebatur, revelavit, dicens se Romanam¹¹ fuisse et auxilium ab eis petivisse et omnino

¹ *tributum citius*] Written beyond the end of the line in A.

² Sanctus Albanus. in marg. A.B.D.

³ Sanctus Amphibalus. in marg. A.D.

⁴ *Portesmouth*] Portesmouth. B.

⁵ *ipse*] om. B.D.

⁶ *Britannis*] Britanniae. B.

⁷ *ipsum*] eum. D.

⁸ In the blank left in B. for the initial *E* is written *archie*, in hand (a). The initial blank in D.

⁹ *Gocelinus*] alias Gythelinus. in marg. B. in hand a?

¹⁰ *quas*] quæ. B.D.

¹¹ *Romanam*] Romæ. B.D.

sibi negatum est.¹ Argumentum enim regi² opposuit dicens de jure naturali ipsum³ debere eis subvenire, quia Minor Britannia de Majori procedebat⁴ in prole et sanguine.

Gocelinus vero episcopus tantum regi Aldredo⁵ promisit quod si fratrem suum Constantinum cum eo misisset,⁶ Deo dante victoriam Paganorum, ipsum in regem coronaret. Episcopus cum Constantino⁷ mare sulcantes⁸ ad portum de Tottenasse⁹ pervenerunt. Ibi de mari fatigati per v. dies quieverunt. Gwanus hoc audiens fortem exercitum Paganorum contra Christianos congregavit; illis enim congregientibus juxta Calne, nutu Divino Constantius¹⁰ ducem Paganorum Gwanum propria manu interemit.¹¹ Omnes autem Saraceni ad fidem rectam nolentes converti, gladio ad Tartara missi sunt; Constantius¹⁰ Londoniis ab episcopo Gocelyno¹² coronatus¹³ et rex Britonum est acclamatus.¹⁴

Constantine crowned at London. A.D. 407.

CAP. XXXVII.

REGNANTE Constantio,¹⁵ nondum uxorato, per consensum procerum Britanniae uxorem duxit, de qua tres filios procreavit, quorum nomina,¹⁶ primus Constantius,¹⁷ secundus Aurelius Ambrosius, tertius Uther-

The sons of Constantine.

¹ *est*] esse. B.D.
² *regi*] om. B.D.
³ *ipsum*] om. D.
⁴ *procedebat*] *præcedebat*. B.D.
⁵ *Aldredo*] alias Abdroeno. in marg. B. in hand (β).
⁶ *misisset*] mitteret. B. De Constantio alias Constantino. in marg. B. in hand α.
⁷ *Constantino*] Constantio. B.
⁸ *sulcantes*] *sulcans*. B.D.

⁹ *Tottenasse*] Totnesse. B.
¹⁰ *Constantius*] Constantinus. D.
¹¹ *interemit*] interfecit. B.D.
¹² *Gocelyno*] Gocelino. B. Gocelino. D.
¹³ *coronatus*] coronatur. B.
¹⁴ *est acclamatus*] acclamatur. B.
¹⁵ *Constantio*] Constantino. D.
¹⁶ *nomina*] om. B.D.
¹⁷ *Constantius*] al. Constans. in marg. B. in hand (β).

Constantius (Constans) the monk.

Death of Constantine.

A.D. 411.

pendragon.¹ Constantius monachatur in monasterio Amphibali in Wyntonia, cæteri duo parvuli ad custodiam deputati sunt.

Constantinus rex ab uno Picto² qui se nuntium finxit secreta sua quasi in aure regis revelans³ cultro suo regem interfecit, ipse vero per cameras et fenestras exsiliens, sine læsione evasit. Tunc mœstitia magna⁴ Britannię ingruerat, tanquam corpori capite privato, ignorantes inter se qualiter principem idoneum possent habere, cum enim⁵ pueri immaturæ fuerant ætatis ad regnandum,⁶ scilicet, Uther et Aurelius.

CAP. XXXVIII.

The treachery of Vortigern.

FUIT autem tunc in Britannia quidam magnas comes de Westsex, nomine Vortogirrus;⁷ callidus et fraudulentus habebatur;⁸ communitas populi maxime hæsitabat⁹ quem regem statuerent, a Vortigerno¹⁰ consilium petierunt. Ipse vero omni malitia et nequitia imbutus, falsitatem in multis machinavit quam postea subsecutus¹¹ est; consilium tale Britonibus ostentavit, asserens se velle Wyntoniam adire et rectum hæredem latenter abstrahere et illum in regem erigere; quod audientes Britones lætati sunt, timentes ne terra orbata foret principe.

Vortigernus autem ut ostentaverat omnino adimplevit. Ipso Wintoniæ¹² adienti¹³ et monacho volun-

¹ *Utherpendragon*] Uterpendragon. B.

² *Picto*] nuntio. præm. B.

³ *revelans*] revelaturus. B.D.

⁴ *magna*] magnæ. B.

⁵ *enim*] om. B.D.

⁶ *ad regnandum*] om. B.D.

⁷ *Vortogirrus*] Vortegirrus. B. D.

⁸ *habebatur*] om. B.D.

⁹ *hæsitabat*] hæsitantes. B.D.

¹⁰ *Vortigerno*] Vortegirno. B.D.

¹¹ *subsecutus*] consecutus. D.

¹² *Wintonia*] Wyntonis. B. Wyntoniam. D.

¹³ *adienti*] adiente. B.D.

tatem suam ostendenti¹ valde gavisus est monachus, nam cum eo Londoniis² equitavit. Infra enim v. dies subsequentes, episcopo Londoniæ ægrotante, a nefandis manibus Vortigerni³ ille profanus monachus coronatur in regem, sine benedictione episcopali.

CAP. XXXIX.

NUNC regnat Constantius Apostata, nunc imperat Vortigernus,⁴ et talia verba regi proponit, quod nisi regnum bene regat sui detrimentum imminere videret. Rex de verbis suis expavescens totum sibi regnum commisit ad justificandum salvo regio sibi nomine.

Vortigernus⁴ igitur imperat, dominatur, extraneos sibi coadunat ita quod ab omnibus rex acclamatur; Constans⁵ autem⁶ nullius valoris approbatur, totum Vortigerno reputatur.

Rege a nullo dubitato fraudenter ab uno Picto est occisus, et post decapitatus; nam centum milites Pictorum sumptibus⁷ regiis fuerunt retenti per Vortigernum⁸ qui omnes plus comitem amabant et timebant quam regem.

Rege itaque occiso, comes præcepit omnes Pictos Londoniis⁹ adduci et ibidem decollari; quod et ita factum est.

Cum ab omni populo Britannico Vortigernus¹⁰ acclamatur¹¹ in regem, mense elapso Londoniis ab episcopo coronatur. Ipso itaque regnante per duos

¹ ostendenti] ostendente. B.D.

² Londoniis] Londonias. B.D.

³ Vortigerni] The ti interlined in A. Vortegirni. B.D.

⁴ Vortigernus] Vortegirrus. B.D.

⁵ Constans] Constantius. B.D.

⁶ autem] om. B.D.

⁷ sumptibus] sumptis. B.D.

⁸ Vortigernum] Vortegirrum. B.D.

⁹ Londoniis] Londonias. B.D.

¹⁰ Vortigernus] Vortegirrus. B.D. passim.

¹¹ acclamatur] acclamaretur. B.D.

Irruption annos in summa pace tandem inimiciis circumvallatus
of Picta, et a patriis circumjacentibus expugnatus¹ ita quod
Danes, and nescit² qua parte diverti;³ scilicet, a Pictis, Dacis,
Scots. Scottis, et pluribus aliis.

Landing of Casu autem fortuito venerunt tres ciulæ⁴ de Ger-
Hengist mania plenæ hominibus armatis (ciulas⁵ longas naves
and Horsa. vocamus); venerunt etiam⁶ in partibus⁷ Dorobornæ,
A.D. 449? quæ nunc Cantuaria vocatur, quibus duo fratres,
scilicet Horsa et Hengistus, ducatum præstabant.
Cui⁸ cum vidissent nuntii ignotos viros homines⁹
magnæ staturæ, dedit¹⁰ eis pacem, ipsosque adduci
præcepit¹¹ et causam¹² adventus illorum sciscitavit.¹³
Cui Hengistus præ aliis respondere incepit:—

Rex cæterorum nobilissime, Saxonica tellus nos
edidit, una ex regionibus Germaniæ. Consuetudo in
patria nostra est ut cum homines cœperint multipli-
care,¹⁴ conveniunt principes provinciarum et totius
regni juvenes coram se venire præcipiunt. Deinde
projecta sorte fortiores eliguntur ut exterarum regiones
petant, et victum sibi perquirant. Deinde principes
nostri juventutem istam elegerunt, nosque duos Ger-
manos eis duces præfecerunt. Nam ex ducis progenie
ducti fuimus, obedientes eorum decretis ingressi
sumus maria, quo nos Mercurius ducat ignorantes.
Ad nomen itaque Mercurii erecto vultu rex inquit
cujusmodi religionem haberent. Cui Hengistus: Deos
patrios Saturnum, Jovem et cæteros qui mundum
gubernant colimus, maxime autem Mercurium, quem
Woden lingua nostra appellamus. Huic veteres nostri

¹ *expugnatus*] est. præm. B.D.

² *nescit*] nesciret. B.D.

³ *diverti*] diverteret. B. se di-
verteret. D.

⁴ *ciulæ*] ciubæ. B.D.

⁵ *ciulas*] ciubas. B.D.

⁶ *etiam*] enim. D.

⁷ *partibus*] partes. D.

⁸ *Cui*] Quos. B.D.

⁹ *homines*] om. B.D.

¹⁰ *dedit*] dederunt. D.

¹¹ *præcepit*] rex. add. D.

¹² *causam*] Written upon an erasure
in A.

¹³ *sciscitavit*] sciscitatus est. B.D.

¹⁴ *multiplicare*] multiplicari. B.D.

quartam feriam hebdomadæ dicaverunt,¹ quæ usque hodie Wodenesdai² appellatur. Post illum colimus Wodensdai.
deam inter cæteras potentissimam, vocabulo Fream, cui etiam dicaverunt sextam feriam quæ de nomine ejus Frydai³ vocamus. Frydai.

Ad hæc rex: De fide vestra multum condoleo, de vestro adventu multum congaudeo, quia in tempore congruo sive Deus sive alius mihi vos obtulit. Rex autem concessit eis cum se ipsos⁴ conversari, ita quod cum Christianis non commiscerent. Tandem dedit eis vastam unam ad colendum ita⁵ ut per se conversarent, fidelitatem vero⁶ et homagium ab eis recepit.

Generat enim rex de uxore Christiana tres filios, The three
quorum nomina sunt,⁷ Vortimer, Katigern, Pascent. sons of
Moti sunt enim Picti contra regem propter occisionem Vortigern.
confratrum suorum qui decapitati fuerunt⁸ Londoniis pro morte regis Constantii monachi.

Congrediuntur itaque Christiani et Pagani in auxilium Vortigerni contra Pictos; pugnabant ita viriliter Pagani contra Pictos quod Christiani non indigebant pugnare. Rex igitur victoria potitus multa dona eis contulit, atque duci Hengisto dedit agros plurimos in Lyndeseia. Hengistus vero callidus et versutus petivit a rege civitatem muratam dicens: Ditasti me largis agris et culturis, nec⁹ tamen eo honore quo ducem decuerat cum duces me progenuerint. Cui rex Vortigernus: Prohibitus¹⁰ talia donaria vobis largiri quia alienigæ¹¹ estis et Pagani, nec adhuc mores vestros

¹ *dicaverunt*] *dedicaverunt*. B.D.
Wodenesdai. in marg. A. Wodenyaday. in marg. B.D.

² *Wodenesdai*] *Wodenyysdai*. D.

³ *Frydai*] *Fryday*. B. *Frydai*. in marg. A. *Fryday*. in marg. B. *Freyday*. in marg. D.

⁴ *se ipsos*] *seipsis*. B.D.

⁵ *ita*] om. B.D.

⁶ *vero*] om. B.D.

⁷ *sunt*] hæc. add. D.

⁸ *fuerunt*] *fuerant*. D.

⁹ *nec*] non. B.

¹⁰ *Prohibitus*] *sum*. add. B.D.

¹¹ *alienigæ*] *alienigenæ*. B.D.

Lancaster
founded.

cognosco. Cui Hengistus: Da mihi servo tuo quantum una corrigia possit ambiri¹ infra terram quam dedisti mihi, ut ibidem promontorium ædificem; fidelis semper tibi fui et ero. Motus igitur rex petitionem suam ei concessit. Nec mora, cepit Hengistus corium tauri et illud in unam corrigiam redegit; exinde² saxosum locum quem maxima cautela elegerat cum corrigia circuevit, et infra spatium metatum castellum ædificavit; quo ædificato, nomen ex corrigia³ traxit, unde dicebatur Twhancastre Saxonice, Britannice Kaerkerri,⁴ Latino sermone Castrum Corrigiæ; nunc enim appellatur Lancaster.⁵

Hengistus, missis nuntiis in Germaniam, conduxerunt in Britanniam nuntii ejus⁶ XVIII. naves electis militibus plenas cum filia Hengisti nomine Rouwen,⁷ cujus pulchritudo nulli secunda videbatur.

Cumque venissent, intravit Hengistus curiam regis, ut filiam suam et novos milites qui applicuerant videret. Rege illos vidente, eos retinuit. Invitavit etiam Hengistus regem ad videndum suum novum ædificium. Rege igitur privatim veniente opus tam subito factum laudavit.

Ut ergo regiis epulis⁸ refectus fuit, egressa est puella de thalamo aureum ciphum plenum vino regi offert,⁹ more Saxonico dicens: Lauerd kyng wassail.¹⁰ At ille in faciem puellæ aspiciens in amorem ejus exarsit. Denique interrogavit quid puella dixerat¹¹ et quid ei responderet; unde dixit: Drinkhail,¹² unde¹³ accepto

¹ *ambiri*] ambire. B. corrected from *ambiri*.

² *exinde*] deinde. B.

³ *Twhangcast[re]*. in marg. A. the bracketed letters having been cut off in binding.

⁴ *Kaerkerri*] Kaerkern. B.

⁵ *Lancastre*. in marg. B.D.

⁶ *nuntii ejus*] om. D.

⁷ *Rouwen*] Rouwen. B.

⁸ *epulis*] epuliis. B.

⁹ *offert*] offerens et. B.D.

¹⁰ *wassail*] wassayl. D. wassail. in marg. A.B. wassayl. in marg. D.

¹¹ *dixerat*] diceret. B.D.

¹² *Drinkhail*] Drynkhayl. D. Drinkhail. in marg. A.B. Drynkhayl. in marg. D.

¹³ *unde*] et. D.

cipho potavit et puellam osculavit.¹ Consuetudo illa adhuc utitur.

Rex igitur inebriatus puellam, licet Paganam, a patre petiit in conjugem, qui et obtinuit. Puella desponsata Hengistus cepit in curia regis dominari, et talia verba regi protulit: Nunc ego tibi pater et tu mihi filius, sine me nihil agere debes, nec ego sine te. Quod au-^{Vortigern expelled, and Vortimer} dientes Britones indignati sunt et eum a regno expu-^{erected.} lerunt, et filium suum Vortimerium in regem erexerunt. Ipso vero² in regem coronato prosecutus est omnes Paganos et cum Hengisto dimicavit.

CAP. XL.

REGNANTE Vortimerio Hengistus clam misit in Ger-^{The four battles of} maniam post armatos³ qui venientes cum trecentis navibus armatorum, præfectis ducibus Otta et Ebissa^{Vortimer with the Saxons.} et Cherdich,⁴ quos omnes suscepit Vortigernus in de-^{Death of} trimentum filii sui, quibus resistebat Vortimerius rex, viriliter oppugnando.

Primum bellum⁵ fuit super flumen Derwent, secun-^{Horsa. A.D. 455?} dum super vadum Epiford, ubi convenerunt Horsus et Catigernus; ibi ambo ceciderunt alter alterum lethaliter⁶ vulnerando; tertium super ripam maris; quartum in Cancia ubi omnino eos fugavit. Rouwen, patris uxor et Pagana, muneribus datis ad servos regis, Vortimerii ipsam potionavit; qui et extinctus est.

Unde consensu Britonum iterum coronatus est Vor-^{Vortimer is poisoned.} tigernus,⁷ promittens regnum suum regere cum con-^{Vortigern crowned a second time.} sensu Britonum. Ipso coronato callida vipera Pagana

¹ *osculavit*] osculatus est. B.D.

² *vero*] om. B.D.

³ *armatos*] armatos. A.

⁴ *Cherdich*] Cherdych. B.

⁵ De III. bellis Vortimerii. in marg. A.D.

⁶ *lethaliter*] om. B.D.

⁷ *Vortigernus*] Vortigirius. B. Vortegirius. D.

misit ad patrem ut in Britanniam veniret armata manu. Comperto ejus adventu paraverunt se Britones ad pugnandum; quod videns Hengistus dixit se amicaliter venisse, si gratiam de terra de Cancia¹ in conspectu regis poterat² invenire.

Massacre
of the
Britons.

Britones nullum falsum cogitantes adquieverunt. Constituerunt diem amoris in civitate Ambri,³ ubi nunc est le Stonhenge; praecepit namque suis⁴ ut quilibet illorum haberet longum cultellum in caliga sua et quando diceret; Nimeth oute 3our sexes,⁵ quod quilibet illorum occideret socium suum, et ita factum est in re. Illa enim die amisit Britannia nomen suum et vocata est Hengistlond, nunc per synopen dicta Henglond.⁶ Tunc captus est Vortigernus et omnes Britoni occisi praeter comes⁷ Gloucestriae, Eldolf nomine. Hic rastro pastorali se defendens multos Saxones⁸ occidit et evasit.

Hengistus et caeteri Saxones juxta caenobium Ambri interfecerunt de Britonibus circiter quadringentos octoginta, principes, barones, et consules, qui sine armis advenientes nihil aliud nisi de pace tractanda aestimarunt; non impune tamen hoc egerunt Pagani, quia multi eorum perempti fuerunt; eripiebant enim Britones ex tellure lapides et fustes atque sese defendere volentes proditores illidebant. [B. β.]

Vortigernus, amisso nomine regio, in Kambriam fugit, ut munitionem⁹ faciat ad ipsum¹⁰ salvandum.

¹ *de Cancia*] Canciae. B.D.

² *poterat*] posset. B.D.

³ *Ambri*] āb'. A. Ambri. B. Amnesbery. in marg. D.

⁴ *suis*] Hengistus. add. B.D.

⁵ *Nimeth oute 3our sexes*] Nimeth oute your^o sexes. B. Nemith oute zoure sexes. D. Saxonium. in marg. A.D. in rubric in A.

⁶ *England*. in marg. A. England. in marg. B. Nota hoc nomen England. in marg. D. A mark in marg. B. here refers to the fol-

lowing passage written at the top of the page in a late hand:—Est et alia opinio super mutatione nominis Britanniae per regem Egbertum, qui dicitur primum instituisse nomen Angliae, et caetera.

⁷ *comes*] comitem. B.D.

⁸ *videlicet lxx*. in marg. B. in hand a.

⁹ *munitionem*] The *si* interlined in A.

¹⁰ *ipsum*] seipsum. D.

Timebat enim filios Constantini regis,¹ scilicet, Aurelium et Uther fratrem suum.² De ædificatione turris et de vaticinio Merlini³ jam intendimus.

CAP. XLI.

Incipit vita Merlini cum Prophetiis.

MERLINUS autem qualiter conceptus, natus, in mundo procreatus⁴ Historia Vortigerni non ostendit, ideo plenius intendimus explanare. Vortigerno itaque dubitante de adventu duorum fratrum, scilicet, Aurelii Ambrosii et Uterpendragon, munitionem cœpit facere, turrim⁵ ædificare, qui⁶ sibi tutamen foret cum cæteras amisisset. Peragratis ergo quibusdam locis congruis, cæmentariis de diversis partibus coadunatis jussit turrim construere. Convenientes igitur lapidarii cœperunt fodere, sed quicquid una die operabantur, absorbibat tellus illud in altera, ita ut nescirent quorsum opus illorum⁷ evanesceret. Cumque id Vortigerno nuntiatum fuisset consuluit magos suos ut causam rei indicarent. Qui dixerunt, ut juvenem sine patre quæreret, quæsitumque interficeret, ut sanguine ipsius lapides et cæmentum aspergerentur. Id enim prodesse asserebant ut fundamentum constaret. Nec mora, mittuntur legati per universas provincias ut talem hominem invenirent. At cum in urbem quæ postea Kairmerdin⁸ vocata fuisset⁹ venissent, conspexerunt juvenes ante portam ludentes, et ad ludum accesserunt; fatigati autem itinere sederunt explora-

The History of Merlin.

¹ *regis*] The *gis* written upon an erasure in A.

² *suum*] ejus. B.D.

³ *Merlini*] Interlined in A.

⁴ *procreatus*] est. add. D.

⁵ *turrim*] et. præm. B.D.

⁶ *qui*] quæ. B.D.

⁷ *illorum*] suum. D.

⁸ *Kairmerdin*] Kaermerdin. B.

⁹ *fuisset*] fuit. D.

The His-
tory of
Merlin.

turi quod quærebant. Denique cum multum diei¹ præterisset subito lis orta est inter duos juvenes, quorum nomina fuerunt² Merlinus et Dinabucius. Certantibus illis dixit Dinabucius ad Merlinum: Quid contendis mecum, fatue? Numquid eadem nobis erit³ nobilitas? Ego enim ex origine regum editus sum, ex utraque parte generationis; de te autem nescitur quis sis, cum patrem non habeas. Ad hoc verbum erexerunt legati vultus suos intuentes⁴ in Merlinum, interrogaverunt⁵ circumstantibus quis esset. Qui dixerunt: Nescimus quis pater eum progenuerat,⁶ mater ejus filia fuit regis Demeciæ, quæ in ecclesia Sancti Petri in eadem urbe inter monachas degebat.

Festinantes itaque nuntii venerunt ad præfectum urbis, præceperunt⁷ ex parte regis illi ut Merlinus cum matre sua ad regem mitterentur.⁸ Præfectus illico cum causam legationis eorum cognovisset⁹ misit¹⁰ puerum et matrem ad regem Vortigernum ut de eis libitum suum perficeret. Cum vero in præsentia ipsius¹¹ ducti fuissent excepit rex diligenter matrem, quia eam sciebat nobilibus ortam natalibus; deinde inquirebat ab illa ex quo viro¹² conceperat. Cui illa dixit: Vivit anima tua et mea, domine mi rex, quia neminem¹³ agnovi; nec illum qui in me generaverit;¹⁴ unum autem scio quod cum essem in camera cum consociis¹⁵ meis apparebat¹⁶ mihi quidam in specie pulcherrimi juvenis et sæpiissime amplectens me strictis

¹ diei] del. D.

² fuerunt] sunt. B.D.

³ erit] erat. D.

⁴ intuentes] om. B.

⁵ interrogaverunt] et. præm. B.D.

a. add. B.

⁶ progenuerat] genuerat. D.

⁷ præceperunt] que. add. B.D.

⁸ mitterentur] The mark of contraction over the last e in A. is on an erasure.

⁹ cognovisset] cognovissent. A. the *æ* being subpuncted.

¹⁰ misit] patrem suum. add. B. crossed out.

¹¹ ipsius] ejus. B.D.

¹² viro] om. B.D.

¹³ neminem] neminem. A. the *o* subpuncted.

¹⁴ generaverit] generaverat. B.D.

¹⁵ consociis] sociis. B.D.

¹⁶ apparebat] apparuit. D.

brachiis deosculabatur,¹ et cum aliquantulum moram fecisset subito evanescebat, ita ut nihil ex eo viderem. Multotiens alloquebatur me cum in secreto sederem, nec usquam comparebat.² Cumque me diu in hunc modum frequentasset, coivit mecum in specie hominis sæpius, atque gravidam in alvo deseruit. Sciat prudentia vestra, domine mi rex, quod aliter virum non cognovi.

The History of Merlin.

Admirans itaque rex jussit Maugancium³ philosophum ad se vocari; et⁴ sibi manifestaret si id quod dixerat mulier fieri posset. Auditis omnibus, Maugancius dixit ad Vortigernum: In libris philosophorum et in multis historiis reperi multos homines talem procreationem habuisse; nam ut Apulegius de deo Socratis perhibet:⁵ Inter lunam et terram habitant spiritus, quos incubos dæmones appellamus; hi partim habent naturam hominum, partim vero angelorum, et cum volunt⁶ assumunt sibi humanas figuras et cum mulieribus coeunt; forsitan unus ex eis⁷ huic mulieri apparuit et juvenem istum in illam generavit.

Cum autem omni auscultasset Merlinus accessit ad regem et ait: Ut quid mater mea et ego in præsentia tua adducti sumus? Cui Vortigernus: Magi mei mihi consilium dederunt ut hominem sine patre perquirerem, ut opus meum sanguine ipsius⁸ irrigaretur et staret. Tunc ait Merlinus: Jube magos tuos venire coram me et convincam illos mendacium adinvenisse. Admirans continuo⁹ rex super verbis illius jussit¹⁰ venire magos et coram Merlino sedere, quibus ait Merlinus: Nescientes quid fundamentum incepti turris impediat

¹ *deosculabatur*] osculabatur. B.

² *comparebat*] comperebat. B. corrected into *comparebat* in blacker ink.

³ *Maugancium*] The first *u* interlined in A. *Māgancium*. B.

⁴ *et*] ut. B.D.

⁵ Nota. in marg. A.

⁶ *volunt*] velint. B.

⁷ *eis*] hiis. B.D.

⁸ *ipsius*] illius. D.

⁹ *continuo*] om. B.D.

¹⁰ *jussit*] continuo. præm. B.D.

The His-
tory of
Merlin.

laudastis ut sanguis meus spargeretur in cæmentum, et quasi illico opus constaret?¹ Sed dicite mihi quid sub fundamento latet? Nam aliquid sub illo est quod ipsum stare non permittit. Expavescentes autem magi conticuerunt. Tunc ait Merlinus: Domine mi rex, voca operarios tuos et jube terram fodere, et invenies stagnum sub ea, et sub² stagno duos lapides concavos, et in illis duos dracones dormientes. Credidit rex verbis ejus quod verum dixerat de stagno et jussit aquam hauriri; admirabantur etiam cuncti qui astabant tantam in eo sapientiam, existimantes numen esse in illo, et sedentes auscultabant verba prophetica quæ de ore suo procedebant.

CAP. XLII.

Hic incipiunt Prophetiæ.³

The Pro-
phesy of
Merlin.

SEDENTE itaque Vortigerno super ripam exhausti stagni egressi sunt duo dracones, quorum unus erat albus, alter rubeus. Cumque alter alteri appropinquasset, commiserunt diram pugnam, et ignem anhelitu procreabant. Prævalebat enim albus draco, rubeum usque ad ultimum lacus fugabat; ille vero se expulsum cum vidisset doluit et impetum fecit in album, ipsum⁴ retroire coegit. Ipsi autem in hunc modum pugnantibus præcepit rex Ambrosio Merlino dicere quid proelium draconum portendebat. Mox ille in fletum erumpens spiritum exhaustit prophetiæ et ait: Væ rubeo draconi, nam exterminatio ejus festinat; cavernas ipsius occupabit albus draco, qui Saxones quos invitasti significat. Rubeus vero gentem designat⁵ Bri-

¹ constaret] staret. B.D.

² sub] in. D.

³ Hic . . . prophetiæ] om. B.D.

⁴ ipsum] et. præm. B.D.

⁵ designat] significat. D.

tannicum¹ quæ ab albo deprimetur: Montes ejus ut The Pro-
valles æquabantur et flumina vallium sanguine mana-
bunt: phecy of
Merlin.

Cultus religionis delebitur et ruina ecclesiarum patebit.

Prævalebit tandem oppressa et sævitiae exterorum resistet:

Aper Cornubiæ succursum præstet et colla eorum sub pedibus suis conculcabit:

Insulæ Oceani potestati ipsius subdentur et Gallicanos saltus possidebit:

Tremebit Romulea² domus sævitiam ipsius³ et exitus ejus dubius erit:

In ore populorum celebrabitur et actus ejus cibus erit⁴ narrantibus. Sex posteri ejus sequentur et post ipsos exsurget Germanicus vermis:

Sublimabit eum æquoreus lupus quem⁵ Africana nemora comitabuntur. Delebitur iterum religio et transmutatio primarum sedium fiet:

Dignitas Londoniæ adornabit Doroborniam et pastor Eboracensis⁶ septimus in Armorico Sinu fabricabitur;

Menevia⁷ pallio Urbis Legionum⁸ induetur⁹ et prædicator Hiberniæ propter infantem in utero crescentem obmutescet. Pluet sanguineus imber et dira fames mortales afficiet.

His indignantibus dolebit rubeus, sed demisso¹⁰ labore vigebit.

Tunc infortunium albi festinabit et ædificia hortulorum ejus dirimentur.

¹ *Britannicum*] Britannicam. B.D.

Nota. in marg. A.D.

² *Romulea*] Romula. D.

³ *ipsius*] ejus. B.

⁴ *erit*] erit. A. erit. R.

⁵ *quem*] q̄. A. quē. B.

⁶ *Eboracensis*] Eboransis. D.

⁷ *Menevia*] Menia. B.D.

⁸ *Legionum*] Leonum. D.

⁹ *induetur*] induentur. B.D.

¹⁰ *demisso*] deſſo. A. demenſo. B.D.

The Pro-
phesy of
Merlin.

Septem sceptrigeri¹ perimentur et unus eorum sanctificabitur :

Ventres matrum secabuntur et infantes abortivi erunt.

Supplicium ingens erit hominum ut indigenæ restituantur.²

Qui faciet hic³ æneum virum induet et per multa tempora super equum⁴ æneum Londoniæ portas servabit.

Exinde in proprios mores revertetur rubeus draco et in seipsum seuire laborabit :

Superveniet itaque tonantis ultio quia omnis ager colonos decipiet.⁵ Accipiet mortalitas populum civitasque nationes evacuabit,

Residui natale solum deserent et exterarum culturas seminabunt.

Rex benedictus parabit navigium et in aula XII. inter beatos annumerabitur :

Erit ingens regni desolatio et in arte mensium infructuosos saltus redibunt.⁶

Exsurget iterum albus draco et filiam Germaniæ invitabit,

Replebuntur iterum hortuli nostri semine alieno et in extremitate⁷ stagni languebit rubeus.

Exinde coronabitur Germanicus vermis et æneus princeps humabitur ;

Terminus illi positus est quem transvolare nequibit,

Centum quinquaginta annis in quietudine⁸ et⁹ subjectione manebit, tercentum¹⁰ vero insidebit.

¹ *sceptrigeri*] *septgeri*. A. *sep-
trigeri*. B. *ceptrigerii*. D.

² *restituentur*] *restientur*. B.

³ *hic*] *h'*. A.B. *hæc*. D.

⁴ *equum*] *eqûe*. A. *equem*. B.

⁵ *decipiet*] *despiciet*. B.D.

⁶ *redibunt*] *redibit*. A. This line

is evidently corrupt. Corr. et aræ
messium in infructuosos saltus re-
dibunt.

⁷ *extremitate*] *extremitate*. B.D.

⁸ *quietudine*] *inquietudine*. B.D.

⁹ *et*] Written upon an erasure in
A.

¹⁰ *tercentum*] *trecentis*. B.D.

Tunc exsurget in illum Aquilo et flores quos Ze-
phyrus procreavit eripiet,

The Pro-
phcey of
Merlin.

Erit deauratio in templis nec acumen gladiatorum
cessabit.

Vix obtinebit cavernas suas Germanicus draco, quia
ultio prodicionis ejus superveniet.

Vigebit tandem paulisper sed decimatio Neustriæ
nocebit,

Populus namque in ligno et ferreis tunicis super-
veniet qui vindictam de nequitia ipsius¹ sumet;

Restaurabit pristinis incolis mansiones² et ruina
alienigenarum patebit,

German³ albi draconis ex hortulis nostris abradetur
et reliquæ decimationis ejus decimabuntur;

Jugum perpetuæ servitutis ferent, matrem⁴ suam
lignonibus et aratris vulnerabunt.

Succedent II. dracones, quorum alter invidiæ spiculo
suffocabitur, alter vero sub umbra nominis redibit.

Succedet justitiæ leo, ad cujus rugitum Gallicanæ
turres et insulam dracones tremebunt;

In diebus illis aurum de lilio⁵ et urtica extorque-
bitur et argentum ex ungulis mugientium manabit,

Calamistrati vellera varia⁶ vestibunt et exterior in-
teriora signabit,

Pedes latrantium truncabuntur, pacem habebunt
feræ,

Humanitas supplicium dolebit, findetur forma com-
mercii, dimidium rotundum erit;

Peribit milvorum rapacitas, et dentes luporum he-
betabuntur,

¹ *ipsius*] ejus. B.

² *mansiones*] mansionē. B. man-
sionem. D.

³ *Conquestus*. in marg. B. in a
late hand in which many short notes
are written, containing interpreta-
tions of the prophecy. They have

not been printed, as being unimpor-
tant.

⁴ *matrem*] que. add. B.D.

⁵ *lilio*] lolio. D.

⁶ *varia*] Interlined in rubric in
A.

The Pro-
phesy of
Merlin.

Catuli leonis in æquoreos pisces transformabuntur et aquila ejus super montes¹ avium² nidificabit;

Venedocia rubebit materno sanguine et domus Corinæi VI. fratres interficiet:

Nocturnis lachrymis madebit insula, unde omnes ad omnia provocabuntur,

Nitentur posteri transvolare superna, sed favor novorum sublimabitur,

Nocebit possidenti ex impiis pietas donec sese genitore³ induerit.⁴

Apri igitur dentibus accinctus cacumina montium et umbram galeati transcendet;

Indignabitur Albania et convocatis collateralibus sanguinem effundere vacabit.

Dabitur maxillis ejus frenum quod in Armorico⁵ sinu fabricabitur,

Deaurabit illud aquila rupti foederis et tertia nidificatione gaudebit.

Evigilabunt rugientes catuli et præpositis memori-
bus infra mœnia civitatum venabuntur,

Stragem non minimam ex obstantibus facient et linguas taurorum abscident; Colla rugientium onerabunt catenis et aucta tempora renovabunt; Exinde⁶ de primo in quartum, de quarto in tertium, de⁷ tertio in secundum rotabitur pollex in oleo;

Sextus Hiberniæ mœnia subvertit et nemora in planitiem mutabit,⁸

Diversas portiones in unam reducet et capite leonis coronabitur;

¹ *montes*] montē. B. montem. D.
A short erasure follows in A.

² *avium*] araneum. B. aranium.
D.

³ *genitore*] genitori. B.

⁴ Vae tibi, Neustria, quia cerebrum
leonis in te effundetur, dilaceratisque

membris a patrio solo elimabitur.
præm. B.D.

⁵ *in Armorico*] in amorico. B.D.

⁶ *Exinde*] Exin. B.D.

⁷ *tertium, de*] Interlined in B.

⁸ Nota. in marg. A. not under-
lined.

Principium ejus affectui vago succumbet sed finis The prophecy of Merlin.
 ipsius ad superos convolabit,¹

Renovabit beatorum sedes per patrias et pastores
 in congruis locis locabit,

Duas urbes duobus palliis induet et virginea mu-
 nera virginibus donabit;

Promerebitur inde favorem tonantis et inter beatos
 collocabitur.

Egredietur ex eo² lynx penetrans omnia, quod³
 ruinæ gentis proprie imminet;

Per illam enim utramque insulam amittet Neustria
 et pristina dignitate spoliabitur.

Deinde revertentur cives in insulam, nam discidium
 alienigenarum orietur,

Niveus quoque senex in niveo equo fluvium Piro-
 nis divertet, et cum candida virga molendinum super
 ipsum metabitur,

Kadwaladrus⁴ Conanum vocabit, et Albaniam in
 societatem accipiet.

Tunc erit strages alienigenarum et flumina sanguine
 manabunt,

Tunc erumpent Armorici montes et diademate Bruti
 coronabuntur,

Replebitur Kambria⁵ lætitia et roborâ Cornubiæ
 virescent,

Nomine Bruti vocabitur insula et nuncupatio ex-
 traneorum peribit.

Ex Conano procedet⁶ aper bellicosus qui infra Gal-
 licana nemora acumen dentium suorum exacuet,

Truncabit namque quæque majora robora, minori-
 bus vero tutelam præstabit;

¹ *Principium* con-
 volabit] om. D.

² *ex eo*] om. B.

³ *quod*] quæ. B.D.

VOL. II.

⁴ *Kadwaladrus*] Cadualaradus. B.
 Cadualadrus. D.

⁵ Nota. in marg. D.

⁶ *procedet*] præcedet. B.D.

The prophecy of Merlin.

Tremebunt illum Arabes et Africani, impetum cursus sui in ulteriorem Hispaniam protendet.

Succedet vero¹ hircus Venerii castris, aurea habens cornua et argenteam barbam, qui ex navibus suis tantam efflabit nebulam, quanta superficies² insulæ obumbrabitur;

Pax erit in tempore suo et ubertate glebæ multiplicabuntur seges,³

Mulieres in⁴ incessu serpentes fient et omnis gressus earum superbia replebitur;⁵ Renovabuntur⁶ castra Veneris nec cessabunt sagittæ Cupidinis vulnerare,

Fons animæ⁷ vertetur in sanguinem et duo reges duellum propter læenam de vado baculi committent,

Omnis humus luxuriabit et humanitas fornicari non desinet.

Omnia hæc tria sæcula videbunt donec sepulti reges in urbe Londoniæ⁸ propalabuntur.

CAP. XLIII.

REDIBIT iterum fauces, redibit mortalitas, et desolationem urbium dolebunt cives,

Superveniet aper commercii qui dispersos greges ad amissam pascuam revocabit,

Pectus ejus cibis erit egentibus et lingua ejus sedabit scientes,

Ex ore ejus⁹ procedent flumina quæ arentes¹⁰ hominum fauces rigabunt.

¹ vero] om. B.D. Edward. in marg. A. in a hand different from that of the text and in very pale ink.

² superficies] tota. præm. B.D.

³ seges] corrected from segetes in A. segetes. B.D.

⁴ in] Interlined in A. om. B.D.

⁵ replebitur] replebuntur. B.

⁶ Renovabuntur] Replebuntur. B. D.

⁷ animæ] amne. B.D.

⁸ Londoniæ] Londoniarum. B.D.

⁹ ejus] ipsius. D.

¹⁰ arentes] arantes. B.

Exinde¹ super Turrim Londoniæ² procreabitur arbor, The prophecy of Merlin.
quæ tribus solummodo ramis contenta superficiem
totius insulæ latitudine foliorum obumbrabit;

Huic³ adversarius Boreas superveniet atque iniquo
flatu suo tertium ramum⁴ eripiet,

Duo vero locum⁵ extirpati occupabunt donec alter
alterum adnihilet;⁶

Inde⁷ locum duorum obtinebit ipse et volucres re-
gionum exterarum sustentabit.

Patriis volatilibus nocivus erit,⁸ nam timore umbræ
ejus liberi⁹ volatus amittent.

Succedet asinus nequitiae in fabricatores auri velox,
sed in luporum rapacitate¹⁰ piger.

In diebus illis ardebunt quercus per nemora et in
ramis tiliarum nascentur glandes,

Sabrinum Mare per VII. ostia discurret et fluvius
Oscæ¹¹ per VII. menses fervebit,¹²

Pisces illius calore morientur et ex eis procreabuntur
serpentes,

Frigebunt¹³ Badonis balnea et salubres aquæ illo-
rum¹⁴ mortem generabunt,

Londonia necem XX. milium lugebit et Tamensis
in sanguinem mutabitur;

CAP. XLIV.

CUCULLATI¹⁵ ad nuptias provocabuntur et clamor
eorum in montibus Alpium audietur.

¹ *Exinde*] *Exin.* B.D.

² *Londoniæ*] *Londoniarum.* B.D.

³ *Huic*] *Hinc.* B.D.

⁴ *ramum*] *illi.* præm. B.D.

⁵ *locum*] *residui.* præm. B.D.

⁶ *adnihilet*] *foliorum multitudine*
adnihilabit. B.D.

⁷ *Inde*] *Deinde vero.* B.D.

⁸ *erit*] *habebitur.* B.D.

⁹ *liberi*] corrected from *liberos* in
A. *liberos.* B.D.

¹⁰ *rapacitate*] *rapacitatem.* B.D.

¹¹ *Oscæ*] *Osse.* B.

¹² *fervebit*] *ardebit.* B.D.

¹³ *frigebunt*] *frigescent.* D.

¹⁴ *illorum*] *eorum.* B.D.

¹⁵ Nota. in marg. A. in rubric.

The prophecy of Merlin.

Tres fontes in urbe Wintoniæ¹ erumpent, quorum rivuli insulam in tres² portiones³ secabunt; qui bibet de uno diuturniori vita fruetur nec superveniente languore gravabitur;

Qui bibet de altero indiciente fame peribit et in facie ipsius pallor sedebit;

Qui bibet de tertio subita morte morietur nec corpus illius poterit subire sepulchrum.

Tantam ingluviem⁴ vitare volentes diversis tegumentis eam occultare nitentur.

Quæcunque ergo moles superposita fuerit formam alterius corporis recipiet;

Terra in lapides, lapides⁵ in lympham, lignum in cineres, cinis in aquam, si superjecta fuerint, vertentur.

Adhuc ex urbe Canuti nemoris eliminabitur puella ut medelæ curam adhibeat,

Quæ ut omnes artus ingerit, solo anhelitu⁶ suo fontes nocivos siccabit.

Exinde ut sese salubri liquore refecerit, gestabit in dextera sua nemus Calidonis, in sinistra vero murorum Londoniæ propugnacula;

Quacunque incedet passus sulphureos faciet qui duplici flamma fumabunt;

Fumus ille excitabit rutenos et cibum sub marinis conficiet,

Lachrymis miserandis manabit ipsa et clamore horrido replebit insulam;

Interficiet eam cervus X. ramorum, quorum IIII. aurea diademata gestabunt,

Sex vero reliqui in cornua bubalorum vertentur quæ nefando sonitu tres insulas Britannicæ commovebit.⁷

¹ Wintoniæ] Wyntonia. B.D.

² tres] om. D.

³ portiones] partes. B.

⁴ ingluviem] ingluviam. A.

⁵ lapides] et. præm. D.

⁶ anhelitu] anhelitu. A. the first e subpuncted.

⁷ commovebit] commovebunt. D.

Excitabitur Daneium nemus, in humanam vocem The prophecy of Merlin.
erumpens clamabit:

Accede, Kambria, et junge lateri tuo Cornubiam et
dic Wintoniæ: Absorbebit te tellus;

Transfer sedem pastoris ubi naves applicant, et
cætera membra caput sequantur,

Festinat namque dies qua cives perjurii ob scelera
peribunt,

Candor lanarum nocuit atque¹ tincturæ ipsarum
diversitas.

Ves² perjuri genti quia urbs inclyta propter³ eam
ruet;

Gaudebunt naves augmentatione tanta et unum ex
duobus fiet;

Rædificabit eam ericius oneratus pomis ad quorum
odorem diversorum nemorum convolabunt volucres,

Adjiciet palatium ingens et sexcentis turribus ipsum
vallabit.

Invidebit ergo Londonia et muros suos tripliciter
augebit;

Circuibit eam undique Tamensis fluvius et rumor
operis transcendet Alpes,

Occultabit infra illam ericius poma sua et subter-
raneas vias machinabitur.

In tempore suo loquentur lapides, et mare quo ad
Gallias navigatur infra breve spatium contrahetur;

In utraque ripa audietur homo⁴ et solidum⁵ insulæ
dilatabitur,

Revelabuntur occulta submarinorum et Gallia præ
timore tremabit.

¹ *atque*] itaque. D.

² *Ves*] ve. B.D.

³ *propter*] prope. D.

⁴ *homo*] ab homine. add. B.D.

⁵ *solidum*] solum. D.

CAP. XLV.

The prophecy of
Merlin.

POST hæc ex Calaterio nemore procedet ardea quæ
insulam per biennium circumvolabit,

Nocturno clamore convocabit volatilia et omne genus
volucrum associabit sibi;

In culturas mortalium irruent et grana¹ messium
devorabunt.

Sequetur fames populum et dira mortalitas famem;

Et² cum calamitas³ cessaverit, adibit detestabilis
ales vallem Galabes atque eam in excelsum montem
levabit,

In cacumine ipsius⁴ plantabit quercum et infra
ramos nidificabit;

Ova tria procreabuntur in nido ex quibus vulpis,
lupus, et ursus procreabuntur;⁵ devorabit⁶ matrem
et asininum caput gestabit.

Monstro igitur assumpto terrebit fratres suos ipsos-
que in Neustriam fugabit,

At ipsi excitabunt aprum dentosum in illam et
navigio revecti cum⁷ vulpe congregientur;

Quæ cum certamen inierit finget se defunctam et
aprum in pietatem movebit.

Mox adibit ipse cadaver et dum superstabit anhe-
labit in oculos ejus et faciem;

At ipsa non oblita præteriti doli mordebit sinistrum
pedem ipsius⁸ totumque ex corpore evellet,

Salto quoque facto eripiet ei dextram aurem et
caudam et infra cavernas montium delitebit.

Aper ergo illusus requireret lupum et ursum ut ei
amissa membra restituant,

¹ grana] omnia. præm. B.D.

² et] at. B.D.

³ calamitas] tanta. add. B.D.

⁴ ipsius] quoque. præm. B.D.

⁵ procreabuntur] egredientur. B.
D.

⁶ devorabit] vulpis. add. B.D.

⁷ cum] Interlined in B.

⁸ ipsius] ejus. B.D.

Qui cum causam inierint¹ promittent ei duos pedes vulpis et aures et caudam, et ex eis porcina membra component;

The prophecy of Merlin.

Adquiescet ipse, promissam² restaurationem expectabit.

Interim descendet vulpis³ de montibus et sese in lupum mutabit et quasi colloquium habitura cum apro adibit illum callide ipsumque totum devorabit;

Exinde⁴ transvertet sese in aprum et quasi sine membris expectabit germanos,

Sed et ipsos postquam advenerint subito dente interficiet atque capite leonis coronabitur.

In diebus ejus nascetur serpens quæ⁵ nece⁶ mortaliū imminebit; longitudine sua circuibit Londoniam et quoscunque⁷ prætereuntes devorabit.

Bos montanus caput lupi assumet dentesque suos in fabrica Sabrinæ dealbabit,

Associabit sibi greges Albanorum et Kambræ⁸ qui Tamensem potando siccabunt.

Vocabit asinus hircum prolixæ barbæ et formam ipsius⁹ mutabit;¹⁰

Indignabitur igitur montanus¹¹ vocatoque lupo cornua¹² taurus in ipsos figet;¹³

Cum¹⁴ autem sævitie indulserit, devorabit carnes eorum et ossa sed in cacumine uriam cremabitur.

Favillæ regis¹⁵ mutabuntur in cygnos, qui in sicco quasi in flumine natabunt;

Devorabunt pisces in piscibus et homines in hominibus deglutient.

¹ inierint] inerint. B.D.

² promissam] que. add. B.D.

³ vulpis] Written in marg. A. *lupus* being written in the text and subpuncted.

⁴ Exinde] Exin. A. Exin. B.D.

⁵ quæ] qui. D.

⁶ nece] neci. B.D.

⁷ quoscunque] quosque. B.D.

⁸ Kambræ] Cambræ. B.

⁹ ipsius] ipsi. B.D.

¹⁰ mutabit] mutabit. B.D.

¹¹ montanus] bos. add. D.

¹² cornua] cornutus. B.D.

¹³ figet] faciet. B. the *a* and *c* subpuncted. Æt. D.

¹⁴ Cum] Ut. B.D.

¹⁵ regis] rogi. B.D.

The prophecy of
Merlin.

Superveniente¹ senectute efficientur submarini luces
atque submarinas insidias machinabuntur,

Submergent navalia² et argentum non minimum
congregabunt.³

Fluctuabit iterum Tamensis, convocatisque fluminibus
ultra metas alvei procedet,

Urbes vicinas occultabit, oppositosque montes subvertet,

Adhibebit sibi fontem Galahes,⁴ dolo et nequitia
repleti,⁵

Orientur ex eo seditiones provocantes Venedotos
ad praelia.

Convenient nemorum robora et cum saxis Gewi-
seorum congregentur,⁶

Advolabit corvus cum milvis et corpora perempto-
rum devorabit.

Super muros Claudio-Cestriæ nidificabit bubo et in
nido suo procreabitur asinus,

Educabit illum serpens Malvernæ et in plures do-
los commovebit,

Sumpto diademate transcendet excelsa et horrido
rechinnatu⁷ populum patriæ terrebit.

In diebus ejus titubabunt montes Pacacii et pro-
vinciæ nemoribus suis spoliabuntur,

Superveniet vermis ignei anhelitus, qui emissio va-
pore comburet arbores,

Egredientur ex eo VII. leones capitibus hircorum
deturpati,

Fœtore narium mulieres corrumpentur et proprias
communes facient,

¹ *Superveniente*] vero. add. D.

² *navalia*] *vanalia*. B.

³ *congregabunt*] congregabitur.
B.D.

⁴ *fontem Galahes*] fontē Galahes.
A. fontes Galahes. B. fontes
Galahes. D.

⁵ *repleti*] repletus. B.D.

⁶ *congregentur*] congregientur.
B.D.

⁷ *rechinnatu*] So A.B.C.D. the
r perhaps corrected into a c in
A.

Nesciet pater filium proprium quia more pecudum The prophecy of Merlin.
lascivient.

Superveniet gigas nequitiae qui oculorum acumine
terrebit universos;

Exsurget in illum draco Wigorniae et eum exter-
minare conabitur; facto congressu superabitur¹ draco
et nequitia victoris opprimetur;

Ascendet² draconem et exuta veste insedebit nudus,
Feret illum draco ad sublimia, erecta cauda ver-
berabit nudatum.

Resumpto iterum vigore gigas fauces illius cum gla-
dio confringet;

Implicabitur tandem sub cauda sua draco et vene-
natus interibit.

Succedet post illum Totonesius³ aper⁴ et dira ty-
rannide opprimet populum,

Eliminabit Claudiocestriae⁵ leonem, qui diversis proe-
liis inquietabit saevientem,

Conculcabit eum sub pedibus suis⁶ et apertis⁷ fau-
cibus terrebit;

Cum regno tandem litigabit leo et terga nobilium
transcendet.

Superveniet taurus litigiosus⁸ et leonem dextro
pede percutiet,⁹

Expellet illum per regni diversoria sed cornua sua
in muros Exoniae confringet,

Vindicabit leonem vulpes¹⁰ Kaerdubali¹¹ et totum
suis dentibus consumet,

Circumcinget¹² eam Lindecolinus coluber, praesen-

¹ *superabitur*] superabit. B.D.

² *ascendet*] namque. add. B.D.

³ *Totonesius*] Totenensis. B.D.

⁴ *aper*] apex. B.

⁵ *Claudiocestriae*] Claudioces-
triam. B. Claudiocestria. D.

⁶ *suis*] ejus. B.D.

⁷ *et apertis*] apertisque. B.D.

⁸ *litigiosus*] litigio. B.D.

⁹ *percutiet*] percussiet. B.

¹⁰ *vulpes*] vulpis. B.D.

¹¹ *Kaerdubali*] Caerdubali. B.D.

¹² *Circumcinget*] Circumcinget.
A. Circumcinget. B.

The prophecy of Merim.

tiam¹ suam draconibus multis horribili sibilo testabitur.

Congredientur deinde² dracones et alter alterum diliniet,³

Opprimet alatus carentem alis et ungues in genas venenatas configet.⁴

Ad certamen convenient alii, et alius alium interficiet;

Succedet quintus interfectis residuos et⁵ diversis machinationibus confringet,

Transcendet dorsum unius cum gladio et caput a corpore separabit,

Exuta veste ascendet alium et dexteram caude lavamque injiciet,

Superabit eam nudus cum nihil indutus proficeret;⁶

Cæteros tormentabit a dorso et in⁷ rotunditatem regni compellet.

Superveniet leo rugiens immani feritate timendus, ter v. portiones in unum reducet et solus possidebit populum;

Splendebit gigas colore niveo et candidum⁸ populum generabit,⁹

Deliciæ principes enervabunt et subditi iu belluas mutabuntur.

Orietur in illis leo humano cruore turgidus; supponetur ei in segete saltifer¹⁰ qui dum laborabit mente¹¹ opprimetur ab illo;

Sedabit illos¹² Eboracensis auriga expulsoque domino in curru quem ducit¹³ ascendet,

¹ *presentiam*] *que. add.* B.D.

² *deinde*] *inde.* D.

³ *diliniet*] *dilaniet.* B.D.

⁴ *configet*] *confringet.* B.

⁵ *et*] *om.* B.D.

⁶ *proficeret*] *perficeret.* B.

⁷ *in*] *i.* A. vi. B.

⁸ *candidum*] *ad. p̄sm.* B.D.

⁹ *generabit*] *germinabit.* B.D.

¹⁰ *saltifer*] *falsifer.* B.D.

¹¹ *mente*] *mentem.* B.D.

¹² *illos*] *eos.* B.D.

¹³ *ducit*] *ducat.* D.

Abstractoque¹ gladio minabitur Orienti et rotarum
 suarum vestigia replebit² sanguine;

The pro-
 phecy of
 Merlin.

Fiet deinde piscis in æquore qui sibilo serpentis re-
 vocatus coibit cum illo.

Nascentur inde tres tauri fulgurantes qui consumptis
 pascuis convertentur in arbores;

Gestabit primus flagellum vipereum³ et postgenito⁴
 dorsum suum divertet,

Nitetur ipse flagellum eripere sed ab ultimo cor-
 ripietur,

Avertent mutuo a sese facies donec venenatum
 ciphum projecerint.

Succedet eis colonus Albanæ cui a dorso imminet
 serpens,

Vacabit ipse tellurem subvertere ut patriæ segetibus
 candeant,

Laborabit serpens venenum diffundere ne herbæ in
 messes proveniant,

Lethali clade deficiet populus et moenia urbium de-
 solabuntur.

Dabitur in remedium urbs Claudii quæ alumnam
 flagellantis interponet.

Stateram medicinæ gestabit et in brevi renovabitur
 insula.

Deinde duo subsequentur sceptrum quibus cornutus
 draco ministrabit;

Adveniet alter in ferro et volentem equitabit ser-
 pentem,

Nudato corpore insidebit⁵ dorso et dexteram caudæ
 injiciet;

Clamore ipsius excitabuntur maria et timorem⁶ se-
 cundo injicient.

¹ *Abstractoque*] Abstracto. B.D.

² *replebit*] replebit. add. A.

³ *vipereum*] impium. B.D.

⁴ *postgenito*] primogenitum post.
 B.D.

⁵ *insidebit*] insedebit. B.D.

⁶ *timorem*] timore. B.D.

The prophecy of Merlin.

Secundus itaque associabitur leoni, sed exorta lite congressum facient ;

Mutuis cladibus succumbent mutuo, sed feritas bellæ prævalebit.

Superveniet quidam in tympano et cithara et demulcebit leonis sævitiam,

Pacificabuntur nationes regni et leonem ad stateram provocabunt.

Locata sede ad pensas studebit¹ sed palmas in Albaniam extendet ;

Tristabuntur Aquilonares provinciæ et ostia templorum reserabuntur,

Signifer² lupus conducet turmas et cauda sua Cornubiam circumcinget ;

Resistet ei miles in curru qui populum illum in aprum mutabit.

Vastabit aper provincias et in profundo Sabrinæ occultabit caput.

Amplexabitur homo leonem³ in vino et fulgor auri oculos intuentium excæcabit,

Candeat argentum in circuitu et diversa torcularia vexabit,

Inposito⁴ vino inebriabuntur mortales, postposito cœlo in terram respicient.⁵

Ab eis vultus avertent sidera et solitum cursum confundent ;

Segetes arebunt his indignantibus et humor convexi negabitur,

Radices et rami vices mutabunt, novitas rei erit⁶ in miraculum,⁷

Splendor solis electro Mercurii languebit et erit horror insipientibus,

¹ *studebit*] stridebit. B.D.

² *Signifer*] Significer. D.

³ *leonem*] om. B.D.

⁴ *Inposito*] Imposito. B.D.

⁵ *respicient*] aspicient. B.D.

⁶ *erit*] exit. B.

⁷ *miraculum*] remedium. præm.

B. crossed out.

Mutabit Stilbon clypeum Archadiæ, vocabit Venerem The prophecy of Merlin.
galea Martis,

Galea Martis umbram conficiet, transibit terminos
furor Mercurii,

Nudabit ensem Orion¹ ferreus, vexabit nubes Phœ-
bus æquoreus,

Exibit Jupiter licitas semitas, et Venus deseret
statutas² lineas ;

Saturni sideris livido corruet et fasce curva mortales
perimet.

Bissenus³ numerus domorum siderum deflebit hos-
pites ita transcurrere,

Omittent Gemini complexus⁴ solitos et urnam in
gentes provocabunt,

Pensa Libræ oblique pendebunt donec Aries recurva
cornua sua supponat,

Cauda Scorpionis procreabit fulgura et Cancer cum
Sole litigabit,

Ascendet Virgo dorsum Sagittarii et flores Virgineos
obfuscabit,

Currus Lunæ turbabit Zodiacum et in fletum pro-
rumpent Pleiades ;

Officio jam nulla redibunt sed clausa janua in cre-
pidinibus Adrianæ delitebit,

In ictu radii exsurgent æquora et pulvis veterum
renovabitur,

Confligent venti diro⁵ sufflamine et sonitum inter
sidera conficient.

Cum⁶ hæc et alia prophetasset Merlinus, ambigui-
tatem verborum suorum astantes in admirationem
commovit.

¹ Orion] Orreōn. B. Oreon. D.

² statutas] statuas. D.

³ Bissenus] Bis senus. B.D.

⁴ complexus] amplexus. D.

⁵ diro] duo. B.D.

⁶ Cum] Igitur. add. D.

CAP. XLVI.

Death of Vortigern. VORTIGERNUS vero sensum juvenis multum admirans verbis suis nec¹ fidem adhibuit. Infra enim IX. dies in quodam² turri est obsessus et in eo³ per regem Aurelium est combustus; Gesta Britonum diffusius enarrant.

Aurelius Ambrosius rex, secundum Brutam (?), fortis et audax, largus, sedulus in divinis obsequiis, modestus in cunctis, et super omnia mendacium vitans, fortis pede, fortior equo, et ad regendum exercitum doctus. Redit in Britanniam, unde prius aufugerat; ad quem convenerunt undique Britones, convocatoque clero unxerunt eum in regem, moxque persequitur Vortigernum, quem, quia patrem suum et fratrem perdiderat, in castro suo combussit. Post hoc committit bellum cum Saxonibus; quibus debellatis, Eldol alias Eldolf, dux Gloucestræ, cum Hengysto dimicat, quem tenens per vasale cassidis infra concives extrahit. Britones tamen non cessant Paganos expugnare donec potiti sunt victoria. Postea apud Kemingburg consilio Eldaldi episcopi Gloucestræ Escol decollavit Engistum. Otta filius Engisti et cæteri Saxones a rege petunt misericordiam et accipiunt; quibus dedit rex nationem juxta Scociam, et fœdus cum eis confirmavit. Volens ergo rex honorare sepulture locum ubi proceres Britonum Engystus dolo ceciderat, misit propter Choream Gigantum in Hiberniam qui eam per artem Merlini attulit, et circa sepulchrum nobilium occisorum statuit Choream prædictam, quæ nunc vocatur Lapis Pendens et Anglice Stonehenges. Post hæc periit rex veneno apud Wyntoniam, anno XLIIII. regni sui. Sepultusque est in cœmeterio quod ipse præparaverat, scilicet, infra Choream Gigantum. [B. β.]

Uther Pen- dragon, king of Britain. Stonehenge. Mortuo Aurelio coronatus est Uther frater ejus. Tempore tamen Aurelii regis per artem Merlini de Hibernia ducti sunt lapides illæ magnæ quæ nunc⁴ apud le Stonhenge sitæ⁵ sunt. In Hibernia vocatæ

¹ nec] om. B.D.

² quodam] corrected by another hand into *quadam* in B.

³ eo] Similarly corrected into *ea* in B.

⁴ illæ magnæ quæ nunc] illi magni qui. B.D.

⁵ sitæ] siti. B.D.

fuerunt¹ Gigantum Choreæ. Merlinus autem cum primo regi de lapidibus² tetigerat rex solutus est in risum, dicens an lapides Britannicæ tanti valoris essent et tanti³ pulchritudinis sicut Hibernicæ? Cui respondit Merlinus: Ne moveas rex vanum risum, quia hæc absque vanitate profero. Mystici⁴ sunt lapides illæ⁵ et ad diversa medicamina salubres; nam olim gigantes illos asportaverunt ex ultimis finibus Africæ et posuerunt in Hiberniam⁶ dum ibi habitarent; erat autem hæc causa: Cum aliquis illorum infirmabatur vel vulnerabatur, statim infra⁷ lapides confecerunt⁸ balneum de⁹ herbis et de lotione lapidum quia tanti fuerunt medicaminis quod, lapidibus lotis et aqua potata vel in balneum missa, ægroti vel vulnerati statim sanitatem recipiunt. Non enim est ibi lapis qui medicamento careat; steterunt autem in monte Killarao. De lapidibus satis est.

CAP. XLVII.

MORTUO Aurelio, ut prius tactum est, coronatus est Uther frater ejus; quo regnante, post plura bella cum Saxonibus, Hibernicis, Scottis, Pictis, Norwagensibus, et multis aliis nationibus, stabilimentum fecit populi et regni. Unde omnes majores natu regni sui cum uxoribus, filiis et filiabus apud Trinovantum ad convivium invitavit.

Aderat namque inter cæteros¹⁰ Gorlois dux Cornubiæ The His- cum uxore sua, Igern nomine, cujus pulchritudo om- tory of nes mulieres Britannicæ superabat. Cum inter alias king Arthur.

¹ *vocatæ fuerunt*] dicti sunt. B.
vocati sunt. D.

² *de lapidibus*] Interlined in A.

³ *tanti*] tantis. B.D.

⁴ Nota. in marg. A.D.

⁵ *illæ*] illi. B.D.

⁶ *Hiberniam*] Hybernia. B.D.

⁷ *infra*] inter. B.D.

⁸ *confecerunt*] conficiebant. D.

⁹ *de*] et. præm. B.D.

¹⁰ *cæteros*][eos. B.

The His-
tory of
king
Arthur.

eam inspexisset¹ rex subito incaluit amore mulieris. Hæc enim sola erat cui fercula incessanter dirigebat, cui aurea pocula familiaribus internuntiis mittebat. Multotiens ei arridebat, jocosa² verba interserebat. Quod cum comperisset maritus ejus confestim³ iratus et illicentius de curia recessit. Iratus itaque Uther præcepit ei redire in curiam, ut de illata⁴ injuria recititudinem ab eo sumeret. Qui⁵ cum Gorlois parere diffugisset, rex juramentum sponsonderat se omnem nationem Gorlois vastaturum nisi ad satisfactionem festinasset.⁶ Nec mora, ira inter eos accrescente, rex magnum exercitum adunavit, Cornubiam petivit, atque ignem in urbes et oppida accumulavit. Gorlois⁷ non ausus cum rege congredi auxilium ab Hibernicis petivit; et, cum plus pro uxore quam pro seipso anxaretur, ipsam posuit in oppido Tintagol, tanquam pro loco tutiori⁸ quam habebat, ipse autem alium ingressus est castellum, ne si infortunium supervenisset ambo insimul periclitarentur.

Cumque id regi nuntiatum fuisset, ivit ad oppidum in quo Gorlois inerat, et illum⁹ obsedit, omnem¹⁰ aditum suum præcluserit.¹¹ Emensa tandem hebdomada, reminiscens amoris Igernæ, vocavit Ulfm¹² de Ridcaradoc, familiarem sibi commilitonem, indicavitque¹³ ei omnia quoque¹⁴ quæ optaverat, dicens: Uror amore Igernæ, nec periculum corporis mei evadere existimo nisi ea potitus fuero; tu igitur¹⁵ adhibe consilium quo voluntatem meam expleam, aut¹⁶ internis¹⁷ anxietatibus

¹ *inspexisset*] aspexisset. B.D.

² *jocosa*] et. præm. B.D.

³ *confestim*] statim. D.

⁴ *illata*] illa. B.D.

⁵ *Qui*] Cui. B.

⁶ *festinasset*] veniret festinanter. D.

⁷ *Gorlois*] autem. add. D.

⁸ *tutiori*] tutiore. B.D.

⁹ *illum*] illud. D.

¹⁰ *omnem*] et. præm. B.D.

¹¹ *præcluserit*] præcludit. B.D.

¹² *Ulfm*] Ufin. D.

¹³ *indicavitque*] indicaverat. D.

¹⁴ *quoque*] om. B.D.

¹⁵ *igitur*] ergo. B.

¹⁶ *aut*] aut. A.

¹⁷ *internis*] interius. B.D.

interibo. Ad hæc Ulfín: Et quid¹ tibi consiliari The His-
 valuerit cum nulla vis accedere² quoad³ qua eam infra tory of
 oppidum Tintagol adeamus? Est enim situm in mari, King
 et undique circumclausum ab ipso, nec est alter in- Arthur.
 troitus nisi quem angusta rupis præbeat; ipsum tres
 armati prohibere queunt, licet cum toto regno Bri-
 tanniæ astitisses; attamen si Merlinus vates operam
 dedisset æstimo te consilio ipsius desiderio tuo potiri.
 Credulus itaque rex jussit vocari Merlinum, nam et
 ipse ad obsidionem venerat. Merlino vocato, et super
 regis desiderio consulto commotus est super tanto
 amore ipsius et ait: Ut voto tuo potiarius, utendum
 est novis artibus et tempore tuo inauditis. Scio me-
 dicaminibus meis tibi dare figuram Gorlois, ita ut per
 omnia ipse videaris. Si itaque parueris faciam te
 prorsus simulare⁴ eum, Ulfín vero Jordanem de Tin-
 tagol familiarem suum, alia autem specie sumpta
 adero tertius, poterisque tutius oppidum adire ad
 Igernam atque aditum habere. Paruitque rex dili-
 gentem animumque adhibuit.

Postremo commissa familiaribusque⁵ suis obsidione
 commisit se medicaminibus Merlini et in speciem
 Gorlois transmutatus est. Mutatus est Ulfín in Jor-
 danum, Merlinus in Britahelem, ita ut⁶ nemini quod
 fuerant comparerent. Denique aggressi sunt viam
 versus Tintagol et cum crepusculo ad oppidum ve-
 nerunt. Indicato ocius janitori⁷ quod consul adveniret,
 apertæ sunt januæ et intromissi sunt viri; quid enim
 aliud accessisset cum prorsus ipse Gorlois putaretur
 adesse? Commansit itaque tota illa nocte cum
 Igerna et sese desiderata Venere refecit.⁸ Deceperat

¹ quid] quis. B.D.

² accedere] valeat. add. B.D.

³ quoad] quod. A. om. B.D.

⁴ simulare] similare. D.

⁵ familiaribusque] familiaribus.
 B.D.

⁶ ut] Interlined in A.

⁷ janitori] janitari. A. the a
 scraped so as to resemble an a.

⁸ refecit] satiavit. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

etiam fictitiis sermonibus quos ornatè componebat; dicebat etiam se egressum esse furtim ab¹ oppido suo obsesso, ut sibi tam dilectæ rei atque oppido suo disponderet, unde ipsa credula nihil quod poscebatur abnegavit. Concepit quoque² eadem nocte illum celeberrimum regem Arthurum qui postmodum ut celebrabilis esset, mira probitate promeruit.

Interea cum compertum esset pro³ obsidione⁴ regem non adesse, exercitus inconsulte agens muros diruere conatur et obsessum comitem ad prælium⁵ provocare, qui etiam inconsulte faciens⁶ egressus est cum comilitonibus suis, arbitrans parva manu tot armatis se posse resistere.

Pugnantes ergo hinc et inde inter primos interfectus est Galois, et socii ejus dissipati; captum enim⁷ est oppidum⁸ quod obsederant, et opes intropositæ non æqua sorte divisæ sunt.⁹ Peracta tandem hujus rei audacia venerunt nuntii ad Igernam qui et necem ducis et obsidionis eventum¹⁰ indicarent; sed cum regem in specie consulis juxta eam residere inspexissent,¹¹ erubescerent admirabantur ipsum quem in obsidione interfectum deseruerant ita incolumem prævenisse; nesciebant enim quæ medicamenta Merlinus confecerat. Ad tales ergo rumores arridebat rex atque cum his verbis comitissam amplexabatur dicens: Non equidem interfectus sum sed ut vides vivo, doleo tamen oppidi mei destructionem, sociorumque¹² meorum necem; unde nobis tinendum est ne superveniat rex

¹ *ab*] de. B.D.

² *quoque*] que. B.D. Conceptio
Arthuri. in marg. B.

³ *pro*] per. B.D.

⁴ *obsidione*] obsidiōm. A. ob-
sidionem. B. obsidione. D.

⁵ *prælium*] prælia. B.D.

⁶ *faciens*] agens. D.

⁷ *enim*] om. D.

⁸ *oppidum*] om. B. added in
another hand.

⁹ *sunt*] Interlined in A. in rubric.

¹⁰ *obsidionis eventum*] obsidionem.
B.

¹¹ *inspexissent*] conspexissent. D.

¹² *sociorumque*] sociorum q̄. A.

et nos in oppido isto intercipiat. Ibi¹ igitur prius in obviam et ne pacificabo cum ipso ne deterius nobis contingat. Egressus itaque rex petivit exercitum suum et exuta specie Gorlois in Uther Pendragon rediit. Cum omnem eventum didicisset ob cædem Gorlois condoluit sed ob Igernam a maritali copula solutam gavisus est. Reversus itaque ad oppidum Tintagol cepit eam et Igernam et voto suo potitus est; commanserunt inde pariter non minimo amore ligati, progenueruntque filium et filiam; nomen vero filii Arthurus, nomen filiæ Anna. Dederat autem rex filiam suam Annam cuidam comiti, nomine Leil. Hic ut dicebatur miles fuit strenuus, fortis, audax, largus, et famosus. Post aliquot annos et plura bella commissa cum Germanicis, rege infirmante et debitum solvente, cum magno luctu populi more regio cum omnibus regni proceribus ad Cœnobium² Ambri infra Choream Gigantum humatus est. Erat enim ibi cœnobium monachorum CCC. quæ³ omnes destructæ⁴ fuerunt per Gurmundum Paganum, filium regis Africæ; steterat enim hoc monasterium inhabitatum per plura tempora. Anno Domini DXIII.⁵

The His-
tory of
King
Arthur.

Death of
Uther Pen-
dragon.
[A.D.
514.]

Utherpendragon missus a fratre suo Aurelio in Kambriam contra Pastencium filium Fortigerni et Gyllomannum regem Hiberniæ, cum quibus congressus juxta Meneuiam civitatem eos occidit; mortuoque rege coronatur. Contra quem insurrexerunt Octa filius Engisti et Eosa cognatus suus, quos primo cepit et incarceravit, et iterum per dolum libertati redditos rebellantes interfecit. Postea veneno periit. Hoc Brutus. [B. ß.]

Hengistus non minus fraudibus quam violentiis urgens multumque sævitæ genuinæ indulgens omnia cruentius quam civilius agere mallet. Cui successit Oist filius ejus, Oiric cognomento,

¹ Ibi] Ibo. B.D.

² Ambresbur². in marg. A.D.

³ quæ] Q. A. qui. B.D.

⁴ destructæ] destructi. B.D.

⁵ Anno Domini DXIII.] Added by the author in A. subsequently to the context.

The His- qui consumptis XXIIII. annis filium suum Ochta ejusdemque filium
tory of Ermericum habuit successores LIII. annis, sed an singillatim vel
King communiter regnaverunt non discernitur. [B. 7.]
Arthur.

CAP. XLVIII.

Coronation TUNC¹ coronatus est Arthurus in regem ætate
of Arthur circiter xv. annorum in civitate Cilcestræ a Dubritio
by Dubri- archiepiscopo Urbis Legionum; urgebat² enim eos
tius, arch- necessitas, quia audito obitu regis prædicti Saxones
bishop of cives suos ex Germania invitaverant, et duce Colgrino
Caerleon. ipsos exterminare nitebantur; subjugaverant etiam³
sibi⁴ partem insulæ quæ a flumine Humbri usque⁵
Cathenesium Mare extenditur.

Dubritius⁶ igitur calamitatem patriæ dolens, associatis
sibi episcopis, Arthurum regni⁷ diademate insignivit.

Erat autem xv. annorum inaudite virtutis atque
largitatis, in quo tantam gratiam innata bonitas præ-
stiterat ut a cunctis fere populis amaretur. Insignibus
itaque regiis initiatus solitum morem servans largitati
indulsit. Confluebat ad eum tanta multitudo militum
ut ei quod dispensaret deficeret. Sic cui inest natu-
ralis⁸ largitio cum probitate, licet ad tempus indigeat,
nullatenus tamen continua paupertas ei nocebit.⁹ Ar-
thurus ergo, quia in illo probitas largitati comitabatur,
statuit Saxones inquietare, ut eorum opibus quæ ei
famulabantur ditaret familiam. Commonebat etiam
id rectitudo cum totius insulæ monarchiam jure de-
buerat¹⁰ hæreditario obtinere.

¹ Arthurus coronatur in regem.
in marg. D.

² *urgebat*] On an erasure in A.

³ *etiam*] enim. D.

⁴ *sibi*] om. B.D.

⁵ *usque*] ad. add. D.

⁶ *Dubritius*] The capital is omit-
ted in A.

⁷ *regni*] om. B.D.

⁸ *naturalis*] om. B.D. Nota
largitatem principis. in marg. D.

⁹ *nocebit*] non nocebit. D.

¹⁰ *debuerat*] deberet. D.

Collecta deinde sibi subdita juventute Eboracum petivit. Cum id Colgrino compertum, esset, collegit Saxones, Scottos, Pictos, venitque ei¹ obviam cum multitudo maxima juxta fluvium Duglas in Scocia, ubi facto congressu utrorumque exercitus in majori parte periclitatus fuit, victoria tamen potitus Arthurus Colgrinum fugientem insecutus est ingressumque infra Eboracum obsedit. Audita itaque fratris sui fuga Baldulphus cum VI. milibus virorum obsidionem petivit, ut ipsum inclusum liberaret; quando autem frater suus pugnaverat ipse erat expectans eventum Chilverici ducis juxta maritima, qui eis ex Germania in auxilium venturus erat.

Cum itaque esset spatium x. miliariorum² ab urbe, statuit³ nocturnum iter arripere⁴ ut furtivam irruptionem faceret. Quod edoctus Arthurus jussit⁵ Cadorem, ducem Cornubiæ, cum VI. milibus armatorum et III. milibus peditum eadem nocte illi obviare, qui viam⁶ quam hostes præteribant nactus inopinum impetum fecit, dilaceratis atque interfectis Saxonibus fugam facere coegit. Hic autem ultra modum anxius, quod fratri suo auxilium subnectare nequiret, deliberavit apud se qualiter colloquio suo frueretur. Existimabat enim aditum salutis amborum consilio machinari posse si illius præsentia quivisset potiri. Cum igitur alterius modi aditum non haberet, rasis capillos suos et barbam cultumque joculatoris cum cithara⁷ aditum invenit; deinde infra castra deambulans modulis quos in lyra componebat sese citharistam exhibebat. Cum enim nulli suspectum⁸ esset accessit ad mœnia urbis paulatim, cæptam similitatem⁹ faciens; postremo cum in-

¹ ei] om. B.D.

² miliariorum] miliariariorum. A.

³ statuit] statim. B.D.

⁴ arripere] arripuit. B.D.

⁵ jussit] misit. B.

⁶ viam] via. D.

⁷ cithara] induens. add. D.

⁸ suspectum] suspectus. B.D.

⁹ similitatem] similitatem. A.B.
simultatem. D.

The His-
tory of
King
Arthur.

clusis compertus¹ esset tractus est funiculo infra muros et ad fratrem conductus, et tunc viso germano osculis et amplexibus desideratis sese refecerunt.

Denique post multas desperationes egrediendi remeabant jam² legati ex Germania qui duce Cheldrico³ sexcentas naves milite forti armatas et oneratas in Albaniam conduxerant; quo audito dissuaserunt consilarii Arthuro obsidionem diutius tenere, ne si tanta multitudo hostium supervenisset dubium certamen commisissent.⁴

Paruit igitur Arthurus domesticorum suorum consilio, recepitque sese infra urbem Londoniarum; ibi,⁵ convocato clero et totius regni primatibus, quærit consilium quid optimum, quid saluberrimum contra Paganorum irruptionem faceret. Communi tandem consensu illato mittuntur Armoricam nuntii ad regem Hoelum, qui ei calamitatem Britanniae notificarent. Erat autem Hoelus filius sororis Arthuri ex Budicio rege Armoricanorum Britonum generatus, unde audita inquietatione quæ avunculo suo ingerebatur, jussit navigium parari, collectisque xv. milibus armatorum, proximorum flatu ventorum portum Hamonis applicuit. Excepit illum Arthurus honore quo decebat.⁶

CAP. XLIX.

EMENSIS postmodum paucis diebus urbem Kaerlud-coit petivit, a Paganis quos supra memoravi obsessam. Hæc autem in Lindesey provincia inter duo flumina super montem locata, alio nomine Lindicolinum nuncupatur. Ut igitur cum omni multitudine sua eo venerunt, præliati sunt cum Saxonibus, inauditam

¹ *compertus*] compertū. B.

² *jam*] inde. D.

³ *Cheldrico*] Childerico. B.

⁴ *commisissent*] committerent. D.

⁵ *ibi*] ibique. B.

⁶ *decebat*] decuit. D.

cædem incedentes.¹ Ceciderunt namque ex illis ea² die vi. milia, partim submersi, partim telis occisi, vitam amiserunt; unde cæteri stupefacti relictâ obsidione fugam fecerunt, quos Arthurus insequens³ usque ad nemus Colidonis.⁴ Ibi undique ex fuga confluentes conati sunt Arthuro⁵ resistere. Conserto itaque proelio stragem Britonibus faciunt, sese viriliter defendunt;⁶ usi enim arborum auxilio tela Britonum minus dubitabant,⁷ quod Arthurus intuens iussit arbores circa⁸ illam partem nemoris succidi et truncos ita in circuitu locari ut egressus eis negaretur; volebat itaque ipsos inclusos tam diu obsidere donec fame interirent. Quo facto, iussit turmas ambire nemus, mansit⁹ tribus diebus ibidem.

Cumque igitur Saxones quo vescerentur indigerent, ne subita fame perirent, petierunt eo pacto egressum ut relictis omnibus cum solis navibus Germaniam redire sinerentur. Promiserunt¹⁰ quoque se daturus ei¹¹ tributum¹² ex Germania, obsidesque inde mansuros. Tunc Arthurus quæsito consilio petitioni eorum acquievit; retinuit namque ipsorum¹³ opes reddendique vectigal obsides solumque abscessum largitus est.

Cumque illi domum redeundo æquora sulcarent peractæ piguit pactionis, retortisque velis redierunt Britanniam et Totonesium¹⁴ litus adiverunt. Nacti deinde tellurem patriam usque ad Sabrinum Mare depopulant,¹⁵ colonos lethiferis vulneribus afficientes; inde arrepto

¹ *incedentes*] *inferentes*. B.D.

² *ea*] *illa*. B.

³ *insequens*] *fugavit*. add. B.D.

⁴ *Colidonis*] *Calidonis*. B. *Colidonis*. D.

⁵ *Arthuro*] *Aa*. A.

⁶ *defendunt*] The last two syllables in A. are written beyond the end of the line in the author's hand, very tremulously. *defendendo*. D.

⁷ *dubitabant*] *dubitant*. B.D.

⁸ *circa*] *juxta*. D.

⁹ *mansit*] *et. præm.* B.D.

¹⁰ *Promiserunt*] *ei*. add. B.D.

¹¹ *ei*] *om.* B.D.

¹² *tributum*] *om.* B. added *prima manu*.

¹³ *ipsorum*] *eorum*. B.

¹⁴ *Totonesium*] *Totenesium*. B.

¹⁵ *depopulant*] *depopulabant*. B.

D.

The His-
tory of
King
Arthur.

itinere versus pagum Badonis urbem obsident. Idem¹ cum regi nuntiatum esset admirans ultra modum illorum facinus iudicium fieri jussit de illorum obsidibus,² brevi mora suspendendis; prætermissa etiam inquietatione quæ³ Scottos et Pictos opprimere inceperat obsidionem dispergere festinavit. Maximis vero angustis est cruciatus quum Hoelum nepotem suum in civitate Alcluyd morbo gravatum deserebat. Postremo Sumersetenensem provinciam ingressus visa cominus obsidione⁴ hæc verba locutus est: Quoniam impiissimi Saxones fidem mihi servare dedignati sunt, ego fidem Deo meo servans sanguinem concivium meorum in ipsos hodie vindicare conabor. Armate vos, viri, armate, et proditores istos viriliter invadite quos proculdubio auxiliante Christo triumphabimus.

Hæc eo dicente Sanctus Dubritius, Urbis Legionum metropolis⁵ ascenso cujusdam montis cacumine excelsa voce clamavit: ⁶ Viri Christiana professione insigniti, maneat in vobis concivium vestrorum pietas et patriæ qui proditione Paganorum exterminati sunt; vobis sempiternum erit opprobrium nisi ipsos⁷ defendere institueritis. Pugnate pro patria et mortem si supervenerit ultro pro eadem patimini. Ipsa enim victoria est et animæ remedium; quicumque enim pro fratribus suis mortem inierit, vivam hostiam se præstat Deo, Christumque sequi non ambigitur qui pro fratribus animam ponere dignatus est. Si aliquis vestrum in hoc bello mortem subierit sit ei mors illa peccatorum suorum pœnitentia et absolutio, dum eam hoc modo recipere non diffugerit. Nec mora, benedictione beati⁸

The battle
of Caer-
badon.
A.D. 530.

¹ *Idem*] Idz. A. Idque. B.D.

² *obsidibus*] obsidionibus. B.

³ *quæ*] qua. B.D.

⁴ *obsidione*] A short erasure follows in A.

⁵ *metropolis*] corr. metropolitanus. om. D. archiepiscopus. B.

⁶ Consilium archiepiscopi ad bel-landum. in marg. B.

⁷ *ipsos*] eos. D.

⁸ *beati*] sancti. B.D.

virī hila[ra]ti,¹ festinavit quisque armare se. Ipse au-
 tem Arthurus lorica tanto rege digna indutus, auream ^{The His-}
 galeam simulacro draconis insculptam capiti adaptat; ^{tory of}
 humeris quoque suis clypeum,² nomine³ Prudwen, in ^{King}
 quo imago Sanctæ Mariæ Dei Genitricis in pictam⁴ ip-
 sam in memoriam sæpissime invocabat. Accinctus
 etiam gladio optimo,⁵ nomine Caliburno,⁶ in insula
 Avallonis fabricato, lancea dextram suam decorat no-
 mine Ron; hæc erat ardua lata⁷ lancea cladibus
 apta.

Deinde dispositis catervis Saxones in suo more in
 cuneos dispositos audacter invasit, ipsi tota die viri-
 liter resistebant Britones usque insequentes. Vergente
 tandem ad occasum sole proximum occupaverunt mon-
 tem pro castro eum habitaturi. Multitudine etenim
 sociorum confisi solus mons sufficere⁸ videbatur; at
 ut⁹ posterus sol diem reduxit, ascendit Arthurus
 cum exercitu suo cacumen, sed in ascendendo multos
 suorum amisit.¹⁰ Saxones namque ex summitate¹¹
 occurrentes¹² facilius vulnera ingerebant, dum ipsos
 citior cursus in descensu ageret quam eos in ascensu.
 Britones tamen cacumen maxima vi adepti dextris
 hostium dextras suas confestim conferunt, quibus Sax-
 ones pectora prætendentes omni nisu resistere nituntur.

Cumque multum diei in hunc modum præterisset
 indignatus est Arthurus, ipsis ita successisse nec sibi
 victoriam advenire. Abstracto ergo Caliburno gladio
 nomen Sanctæ Mariæ proclamat et sese in impetu
 infra densas hostium acies immisit. Quemcumque
 enim attingebat Deum invocando solo ictu perimebat;

¹ *hilarati*] hilati. A.

² *clypeum*] om. B. added in a
 later hand.

³ *nomine*] vocabulo. B.D. Prud-
 wen. in marg. A.D.

⁴ *in pictam*] in picta. B. erat
 in picta. D.

⁵ *optimo*] erat. add. D.

⁶ Caliburn. Ron. in marg. A.D.

⁷ *lata*] que. add. B.D.

⁸ *sufficere*] ipsis. add. B.D.

⁹ *ut*] ubi. D.

¹⁰ *amisit*] perdidit. B.

¹¹ *summitate*] montis. add. D.

¹² *occurrentes*] accurrentes. D.

The His-
tory of
King
Arthur.

nec quievit impetum suum facere donec quadringentos et LXX. viros solo Caliburno peremit. Quod videntes Britones densatis turmis illum sequuntur, stragem undique facientes. Ceciderunt illico Colgrinus et Baldulfus frater ejus et multa milia aliorum; at Cheldericus viso sociorum periculo continuo in fugam cum cæteris versus est.

CAP. L.

REX igitur potitus victoria Cadorem ducem Cornubiæ illos prosequi jussit, dum ipso¹ Albaniam petere festinaret, nunciatumque illi fuerat Scottos, Pictos obsedissee Hoelum in urbe Alcluyd, qua² ipsum supradixi³ infirmitate, gravatum; quocirca properabat ei in auxilium ne a barbaris occuparetur. Dux itaque Cornubiæ x. milibus comitatus fugientes Saxones nondum insequi voluit, immo naves eorum festinanter exigere ut ipsis ingressum prohiberet.

Mox ut ipsis potitus est munivit eas militibus optimis qui introitum abnegarent Paganis si ad easdem⁴ confugerent. Deinde festinat hostes sequi,⁵ sectatos⁶ sine pietate trucidare, præcep[tum]⁷ Arthuri facturum. Qui modo genuina⁸ feritate fulminabant, nunc timido corde fugientes, aliquando montes et cavernas petebant ut vivendi spatium haberent. Postremo cum nihil eis tutamini accessisset, insulam Thanet lacerato agmine ingrediuntur. Insequitur eos ibidem dux Cornubiæ solitam cædem inferens, nec requievit donec perempto Cheldrico cunctos deditioni compulit receptis obsidibus.

¹ ipso] ipse. B.D.

² qua] in. præm. B.D.

³ supradixi] dixi supra. D.

⁴ easdem] eas. B.D.

⁵ sequi] insequi. D.

⁶ sectatos] secutos. D.

⁷ præcep] præceptum. B.D.

⁸ genuina] gemina. B.D.

CAP. LI.

PACE itaque firmata cepit exercitum et profectus ^{The History of King Arthur.} est ¹ ad Alcluyd ad Arthurum, ubi Hoelus deliberatus est ab obsidione. Ipso vento, Arthurus movit exercitum suum ad Murryf, et ibi obsidebat Scottos et Pictos, qui tertio contra regem et nepotem suum dimicati sunt, ipsos enim usque ad provinciam hanc rex fugaverat. Ingressi autem stagnum quod Lumocio nuncupatur habitaverunt. Occupaverunt insulas multas quæ in stagno fuerant, ² securum refugium avidè conquirentes. Hoc autem stagnum LX. continet insulas et LX. flumina, nec ex eis nisi unum ad mare ³ decurrit. In insulis vero LX. rupes manifestum est esse totidem aquilæ ⁴ nidos sustentantes, quæ singulis annis convenientes prodigium quod in regnum futurum esset celso clamore communiter edito notificabant; ⁵ hæc enim erat opinio Scottorum. ⁶ Ad has inquam ⁷ insulas diffugerant ⁸ hostes ⁹ ut præsidio stangni fruerentur, sed parum vel nihil ¹⁰ illis profuit; nam rex ¹¹ collecto navigio flumina circumvit, ipsos ¹² inclusos ¹³ per xv. dies ¹⁴ tanta fame afflixit ut mille ¹⁵ morentur.

Dum ¹⁶ illos in hunc modum opprimeret quidam rex Hibernicus, Gyllamurius nomine, ¹⁷ cum magna classe barbarorum in subsidium obsessorum supervenit, ¹⁸ ut

¹ est] ejus. B.

² fuerant] erant. D.

³ ad mare] om. D.

⁴ aquilæ] aquilarum. B.D.

⁵ notificabant] vociferabant. B.D.

⁶ hæc Scottorum] om.

B.D.

⁷ inquam] itaque. B.D.

⁸ diffugerant] confugerant. B.D.

⁹ hostes] prædicti. add. B.D.

¹⁰ vel nihil] om. B.D.

¹¹ rex] Arthurus. B.D.

¹² ipsos] que. add. D.

¹³ inclusos] om. B.D.

¹⁴ dies] obsidendo. add. B.D.

¹⁵ mille] ad milia. B.D.

¹⁶ Dum] que. add. B.D.

¹⁷ quidam nomine] Gyllamurius rex Hybernæ. B.D.

¹⁸ Cum supervenit] cum maxima barbarorum copia classe supervenit. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

ipsis oppressis auxilium subnectaret. Prætermissa itaque¹ obsidione cepit rex² arma vertere in Hibernenses, quos sine pietate laceratos coegit domum redire.³ Potitus ergo⁴ victoria Hiberniensium⁵ vacavit delere gentem⁶ Scottorum Pictorumque⁷ incommutabili sævitæ indulgens,

Cumque nulli qui⁸ reperiebatur parceret, conveniunt omnes episcopi miserandæ patriæ cum omni clero subdito,⁹ reliquias sanctorum et ecclesiastica sacra nudis ferentes pedibus, misericordiam regis pro salute populi miserabilis imploraturi.¹⁰ Mox ut in præsentia¹¹ regis¹² convenerunt¹³ flexis genibus deprecati sunt ut pietatem super contrita gente haberet. Sufficerat enim sibi non omnes delere usque ad unum,¹⁴ sineret illos portiunculam patriæ habere perpetuæ servitutis jugum ultro gestaturos. Cumque regem in hunc modum rogavissent, commovit eum pietas in lachrymas, sanctorum¹⁵ virorum eorum¹⁶ petitioni adquiescens veniam condonavit.¹⁷

CAP. LII.

HIS itaque gestis explorat Hoelus situm prædicti stagni, admiransque tot flumina, tot insulas, tot rupes, tot nidos aquilarum, tot aquilas¹⁸ numero adesse.

¹ itaque] igitur. B.D.

² rex] Arthurus. B.D.

³ redire] remeare. B.D.

⁴ ergo] igitur. B.D.

⁵ Hiberniensium] om. B.D.

⁶ delere gentem] iterum gentem delere. B.D.

⁷ Pictorumque] atque Pictorum. B.D.

⁸ qui] prout. B.D.

⁹ subdito] sibi. præm. B.D.

¹⁰ imploraturi] sui. præm. B.D.

¹¹ in præsentia] præsentiam. B.D.

¹² regis] ipsius. B.D.

¹³ convenerunt] habuerunt. B.D.

¹⁴ Sufficerat . . . ad unum] Satis etenim periculi intulerat, nec erat opus perpaucos qui remanserant usque ad unum delere. B.D.

¹⁵ sanctorum] que. add. B.D.

¹⁶ eorum] om. B.D.

¹⁷ condonavit] donavit. D.

¹⁸ tot aquilas] om. B.D.

Cum¹ id in mirum contulisset Hoelus² dixitque illi Arthurus quod³ aliud stagnum magis esset⁴ mirandum in eadem provincia. Erat quippe haud longe illinc, latitudinem⁵ habens xx. pedum eademque mensura longitudinem cum v. pedum altitudine; in quadrum⁶ vero sine hominum arte fabricatum,⁷ IIII. genera piscium infra IIII. angulos procreabat, nec in aliqua partium pisces alterius partis reperiiebantur. Adjecit etiam aliud stagnum in partibus Gualiarum prope Sabrinam esse, quod pagenses Linliwan⁸ appellant, quod cum in ipsum mare fluctuat recipitur in modum voraginis, sorbendo⁹ fluctus maris¹⁰ nullatenus impletur¹¹ ut riparum marginem operiat, at dum mare decrescit eructat¹² ad instar montis absorptas aquas quibus demum ripas tegit.¹³ Interim si gens totius patriæ¹⁴ facie versa prope astaret recepta infra vestes undarum aspergine vel vix vel nunquam elabi valeret quin a stagno voraretur;¹⁵ tergo autem verso non est irroratio¹⁶ timenda, etiam si ripis¹⁷ astaret.

Data etiam¹⁸ venia Scottorum populo petivit rex Eboracum instantis Natalis Domini Festum celebraturus; cum¹⁹ urbe²⁰ visa²¹ sacrarum ecclesiarum desolatione condoluit. Expulso namque Beato²² Sampson archiepiscopo per Paganos²³ cæterisque sanctæ reli-

¹ Cum] que. add. B.D.

² Hoelus] Arthurus. B.D. accessit præm. B.D.

³ Arthurus quod] om. B.D.

⁴ esset] esse. B.D.

⁵ latitudinem] latitudine. B.

⁶ Nota. in marg. A. Nota. mira varia. in marg. D.

⁷ fabricatum] sive natura constitutum. B.D.

⁸ Linliwan] Linligwen. B.D.

⁹ sorbendo] que. add. B.D.

¹⁰ maris] om. B.D.

¹¹ impletur] repletur. B.D.

¹² eructat] eructuat. B.D.

¹³ tegit] et aspergit. add. B.D.

¹⁴ patriæ] illius. add. B.D.

¹⁵ voraretur] devoraretur. D.

¹⁶ irroratio] irrigatio. B.D.

¹⁷ ripis] in. præm. B.D.

¹⁸ etiam] om. B.D.

¹⁹ cum] que. add. B.D.

²⁰ urbe] urbem intrasset. B.D.

²¹ visa] videns. B.

²² Beato] Sancto. B.

²³ per Paganos] om. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

gionis viris templa semiusta ab officio Dei cessabant. Tanta enim ¹ Paganorum insania furiabatur.²

Exinde ³ convocato clero et populo Piramum capellanum suum metropolitani sede ⁴ destinavit, ecclesias usque ad solum destructas renovat, atque ⁵ religiosi coetibus virorum ac mulierum exornat.⁶ Proceres autem inquietudine Saxonum expulsos patriis honoribus restaurat.⁷

Erant ibi tres fratres regali prosapia exorti,⁸ scilicet, Loth, Urianus, et Angesulus,⁹ qui antequam Saxones prævaluissent principatum illarum partium habuerant; hos igitur ut cæteros paterno jure dotare ¹⁰ volens reddit Anguselo regiam potestatem Scottorum, fratrem¹¹ suum ¹² Urrianum sceptro Murifensium insignivit, Loth vero,¹³ qui tempore Aurelii Ambrosii sororem ipsius duxerat, ex qua Walwanum ¹⁴ et Mordredum genuerat, ad consulatum Thotonesiæ ¹⁵ cæterarumque conprovincialium ¹⁶ quæ ¹⁷ ei pertinebant, reduxit.

Denique cum totius patriæ statum in pristinam dignitatem reduxisset duxit uxorem Genwaram ex nobili genere Romanorum editam,¹⁸ quæ in thalamo Cadoris ducis educata totius insulæ mulieres pulchritudine et bonitate ¹⁹ superabat.

¹ *enim*] etenim. B.D.

² *insania furiabatur*] insania prævaluerat. B. sævitia prævalebat. D.

³ *Exinde*] Exin. D.

⁴ *metropolitani sede*] Evidently a mistake for *metropolitane(æ) sedi* in A. metropolitane sedi. B. metropolitano sedi. D.

⁵ *atque*] ac. B.

⁶ *exornat*] ornat. D.

⁷ *restaurat*] restituit. B.D.

⁸ *exorti*] orti. B.D.

⁹ *scilicet . . . Angesulus*] Loth, videlicet, atque Urianus necnon et Angesulus. B.D. guselus. in marg. A. in the author's smaller hand.

¹⁰ *dotare*] donare. B.D. Præfectio regis Scottorum per Ar[thurum]. in marg. B.

¹¹ *fratrem*] que. add. B.D.

¹² *suum*] om. D.

¹³ *vero*] autem. B.D.

¹⁴ *Walwanum*] Walgainum. B.

¹⁵ *Thotonesiæ*] Corrected from *Lodonesiæ* in A. Ledenesiæ. B.D.

¹⁶ *conprovincialium*] conprovincialium. B.D.

¹⁷ *quæ*] q3. A.

¹⁸ *editam*] ortam. B.D.

¹⁹ *et bonitate*] om. D.

CAP. LIII.

ADVENIENTE itaque¹ sequenti² æstate paravit clas-
sem suam adivitque Hiberniam³ quam sibi subdere
desiderabat. Applicanti autem sibi prædictus rex Gil-
lamurius cum innumerabili gente obviis venit contra
illum dimicaturus. Cumque prælium incepisset con-
festim gens ejus nuda et inermis mire lacerata con-
fugit, quo ei locus refugii patebat.

The His-
tory of
King
Arthur.

Nec mora, captus est Gillamurius et deditioni coac-
tus unde cæteri principes patriæ stupefacti exemplo
regis deditionem fecerunt; subjugatis itaque totius
Hiberniæ partibus classem suam direxit in Yslandiam,
eamque debellato populo subjugavit.⁴

Exinde⁵ divulgato per cæteras insulas⁶ rumore quod
ei nulla provincia resistere poterat, Doldautus⁷ rex
Gutlandiæ⁸ et Gervasius⁹ rex Orcadum ultro venere¹⁰
promissoque vectigali subjectionem fecerunt.¹¹ Emensa
deinde hyeme reversus est in¹² Britanniam statumque
regni in firmam pacem renovans moram XII. annis ibidem
fecit.—ita quod nullus cum eo bellavit nec ipse cum aliquo; et postea
devenit ipse ita facetus, ita sapiens, et ita largus, et ita se habuit
in tam magno honore quod curia imperatoris Romæ nec aliqua
alia per totam Christianitatem vel per totum Paganismum fuit ita
commendatus sicut ipse fuit; et ideo meliores homines de omni-
bus terris veniebant directe ad commorandum cum eo et ipse
eos omnes liberaliter recepit ad magnum honorem, et ipsi tam
boni erant et tam valentes quod nullus novit ipsis meliores; et

¹ itaque] deinde. B. denique. D.

² sequenti] sequente. B.D.

³ Hiberniam] Hybernæ insulam. B.D.

⁴ Subjugatio Hiberniæ et Islandiæ per Arthurum, etc. in marg. B.

⁵ Exinde] Exin. D.

⁶ insulas] provincias. B.

⁷ Doldautus] Coldamus. B. Doldanius. D.

⁸ Gutlandiæ] Godlandiæ. B.D.

⁹ Gervasius] Gunvasius. B.D.

¹⁰ venere] venerunt. B.D.

¹¹ fecerunt] promiserunt. B.

¹² in] om. D.

The History of
King
Arthur.

ideo Arthurus fecit Rotundam Tabulam, quod cum illi nobiles milites deberent sedere ad prandendum, non unus altius altero sed omnes æqualiter sederent, et omnibus æqualiter serviretur, ita quod nullus de alio superioritatem prætenderet. [B. c?].

CAP. LIV.

TUNC invitatis probissimis quibusque ex longe positis regnis cœpit familiam suam augmentare, tantamque facetiam in domum suam¹ habere ita² ut æmulationem longe manentibus populis ingereret; unde nobilissimus quisque incitatus nil pendebat se nisi sese sive³ induendo sive in arma ferendo ad modum militum Arthuri haberet.

Denique fama largitatis⁴ atque probitatis illius⁵ per extremos mundi cardines divulgata, tanquam secundus Alexander,⁶ reges transmarinorum regnorum nimis invadebat timor ne inquietatione ejus oppressi nationes sibi subditas amitterent. Mordacibus ergo curis anxii urbes et⁷ urbium turres renovabant, oppida in congruis locis ædificabant, ut⁸ si impetus Arthuri in illos irrueret⁹ refugium, si opus esset, haberent.

Cumque id Arthuro notificatum esset extollens se quia cunctis timori erat,¹⁰ totam Europam sibi subdere affectabat.¹¹ Paratis inde¹² navigiis Norguegiam prius adivit, ut illius diademate Loth sororium suum insigniret. Erat enim¹³ Loth nepos Sichelini regis Norwegensium qui ea tempestate defunctus regnum suum eidem destinaverat At Norwagenses indignati illum

¹ domum suam] domo sua. B.D.

² ita] om. D.

³ sese sive] sive in. B. in. D.

⁴ largitatis] ejus. add. B.D.

⁵ illius] om. B.D.

⁶ tanquam . . . Alexander] om. B.D.

⁷ et] atque. B.D.

⁸ ut] ne. B.D.

⁹ irrueret] duceret. B.D.

¹⁰ erat] esset. D.

¹¹ affectabat] affectat. B.D.

¹² inde] deinde. B.D.

¹³ enim] autem. B.D.

recipere erexerant jam quendam Riculfum in regiam potestatem. Munitisque urbibus Arthuro se posse resistere aestimabant.¹ Erat tunc Walwanus² filius prædicti Loth XII. annorum juvenis obsequio Sulpicii papæ ab avunculo traditus, a quo arma accepit.³

The History of King Arthur.

Arthuro⁴ in Norwagensi litore applicante⁵ obviavit ei rex Riculfus cum⁶ patriæ populo, præliumque commisit; et cum multum cruoris in utraque parte diffusum esset prævaluerunt tandem Britones et facto⁷ impetu Riculfum cum multis peremerunt. Victoria igitur potiti Britones⁸ civitates accumulata flamma invaserunt. Dispersisque pagensibus sævitæ indulgere non cessaverunt donec⁹ Norwegiam totamque¹⁰ Daciam dominio Arthuri submiserunt; quibus subactis, cum Loth in regem Norwegiæ¹¹ promovisset, navigavit¹² Arthurus¹³ ad Gallias, factis¹⁴ turmis patriam undique vastare incepit.¹⁵ Erat tunc Gallia¹⁶ Romæ tributaria,¹⁷ Folloni¹⁸ tribuno commissa, qui eam sub Leone imperatore regebat. Qui cum adventum Arthuri comperisset, collegit omnem militem armatum qui potestati suæ parebat, et cum Arthuro congressus¹⁹ est, sed minime resistere quivit. Nam tantum habuit exercitum quantum erat difficilis²⁰

¹ *aestimabant*] existimabant. B.

² *Walwanus*] Walguinus. B. Walguanus. D.

³ *accepit*] recepit. B.D.

⁴ *Arthuro*] Ut igitur Arthurus ut dicere inceperam. B.D.

⁵ *applicante*] applicuit. B.D.

⁶ *cum*] universo. add. B.D.

⁷ *et facto*] factoque. B.D.

⁸ *Britones*] om. B.D. Subjugatio Norwegiæ et Daciæ per Arthurum. in marg. B. Arthurus conquæritur Norwegiam et Daciam. in marg. D.

⁹ *donec*] totam. add. B.D.

¹⁰ *totamque*] necnon et. B.D.

¹¹ *Norwegiæ*] Norgwegiæ. B. Norwagiæ. D.

¹² *navigavit*] natavit. B.D.

¹³ *Arthurus*] Ar. A.

¹⁴ *factis*] que. add. B.D.

¹⁵ *incepit*] cæpit. B.D.

¹⁶ *Gallia*] provincia. add. B.D.

¹⁷ *tributaria*] om. B.D.

¹⁸ *Folloni*] Fulloni. D.

¹⁹ *congressus*] præliatus. B.D.

²⁰ *Nam difficilis*] Nam Arthurum juvenis omnium insularum quas subjugaverat comitabatur, unde tantum perhibebatur habere exercitum quantum erat difficilis. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

ab ullo posse superari; famulabatur enim¹ ei melior pars Gallicanæ militiæ.²

Follo igitur cum sese in deteriorem partem prælii³ incidere vidisset,⁴ Parisius cum paucis diffugit. Ibi lapsa populo resociato⁵ urbem munivit, iterum cum Arthuro prælium committere affectavit.⁶ At dum exercitum suum vicinorum auxilio roborare intenderet venit ex aruperto⁷ Arthurus ipsumque infra civitatem obsedit. Emenso deinde mense cum Follo gentem suam fame⁸ perire doloisset, mandavit Arthuro ut ipsi⁹ duellum ivissent¹⁰ et cui victoria perveniret alterius regnum obtineret. Erat enim magnæ¹¹ staturæ¹² et fortitudinis,¹³ unde confusus est, quia ita¹⁴ mandaverat ut hoc modo aditum salutis haberet;¹⁵ quod cum Arthuro nuntiatum fuisset placuit ei vehementer affectus Follonis,¹⁶ renuntiavit sese paratum,¹⁷ prædictam tenere conventionem. Dato¹⁸ igitur in amba parte fœdere conveniunt¹⁹ uterque in insulam quæ erat extra civitatem populo expectante quod²⁰ de eis futurum erat.

Ambo enim²¹ erant decenter armati, super equos²² miræ velocitatis residentes,²³ nec erat promptum dignoscere cui triumphus proveniret.

¹ *enim*] quoque. B.D.

² *militiæ*] quam sua largitate sibi obnoxiam fecerat. add. B.D.

³ *prælii*] om. D.

⁴ *vidisset*] relicto confestim campo. add. B.D.

⁵ *lapso populo resociato*] resociato dilapso populo. B.D.

⁶ *iterum affectavit*] iterumque affectavit cum Arthuro dimicare. B.D.

⁷ *aruperto*] improviso. B.D.

⁸ *fame*] om. D.

⁹ *ipsi*] solum. add. B. soli. add. D.

¹⁰ *ivissent*] inirent. B.D.

¹¹ *magnæ*] om. B.D.

¹² *staturæ*] et audaciæ. add. B.D.

¹³ *fortitudinis*] magnæ. add. B.D.

¹⁴ *unde ita*] quibus ultra modum confusus ista. B.D.

¹⁵ *Erat enim haberet*] om. B. added in a foot note *prima manu*.

¹⁶ *Follonis*] et. add. D.

¹⁷ *paratum*] fore. add. B.D.

¹⁸ *Dato*] Data. D.

¹⁹ *conveniunt*] convenerunt. D.

²⁰ *quod*] quid. B.

²¹ *enim*] om. B.D.

²² *equos*] etiam. add. B.D.

²³ *residentes*] insedentes. B.D.

CAP. LV.

ERECTIS itaque¹ lanceis² confestim subdentes equis³ calcaria sese maximis ictibus percusserunt. At Arthurus gestans cautius lanceam Follonem in summitate pectoris infixit, ejusque telo vitato quantum vigor sinebat illum⁴ in terram prostravit. Evaginato⁵ quoque ense festinabat eum ferire, tamen⁶ Follo velocius erectus prætensa lancea occurrit illatoque infra pectus equi Arthuri lethifero vulnere utrumque concidere coegit.

Britones ut regem prostratum viderunt, timentes eum peremptum esse, vix potuerunt retineri quin fœdere rupto unanimiter in Gallos irruerent. At dum metam pacis egredi⁷ meditarentur⁸ erectus est ocuis Arthurus, prætensoque clypeo⁹ Follonem valido¹⁰ cursu petivit. Instantes ergo cominus ictus¹¹ ingeminant, alter neci¹² alterius insistens.¹³ Denique Follo invento aditu percussit Arthurum in frontem¹⁴ et nisi callisio¹⁵ cassidis mucronem hebetasset lethiferum¹⁶ vulnus forsitan induxisset. Manante ergo¹⁷ sanguine cum Arthurus lorica et clypeum rubere vidisset ardentiori ira succensus est, atque erecto totis viribus Caliburno impressit eam¹⁸ super¹⁹ galeam Follonis²⁰ quam²¹ in duas partes cum capite²² dissecuit; quo vulnere cecidit Follo, tellurem calcaneis²³ pulsans et spiritum in auras emisit.

¹ *Erectis itaque*] ut itaque erectis. B.D.

² *lanceis*] in adversis partibus steterunt. add. B.D.

³ *illum*] om. B.D.

⁴ *Evaginato*] que. add. D.

⁵ *tamen*] cum. B.D.

⁶ *egredi*] jam. add. B.D.

⁷ *meditarentur*] The *ta* is written in marg. A. very faintly, apparently in the author's hand.

⁸ *clypeo*] imminentem sibi. add. B.D.

⁹ *valido*] cito. B.D.

¹⁰ *ictus*] mutuos. præm. B.D.

¹¹ *neci*] om. D.

¹² *insistens*] insistentes. B.

¹³ *frontem*] fronte. D.

¹⁴ *callisio*] collisione. B.D.

¹⁵ *lethiferum*] mortiferum. B.D.

¹⁶ *ergo*] itaque. B.D.

¹⁷ *eam*] eum. B.D.

¹⁸ *super*] per. B.D.

¹⁹ *Follonis*] in caput. præm. B.D.

²⁰ *quam*] quod. B.D.

²¹ *cum capite*] om. B.D.

²² *calcaneis*] calcaribus. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

Cum hoc¹ per exercitum divulgatum fuisset concurrerunt cives apertisque januis² civitatem Arthuro tradiderunt. Qui deinde victoria potitus exercitum suum divisit in duo; unam partem Hoelo duci commisit, præcepit³ illi ut expugnaret Guichardum, Pictavensium ducem. Ipse cum reliqua parte cæteras provincias sibi subjugare vacavit.⁴

Mox Hoelus Aquitanniam ingressus urbes patriæ invasit, Guichardum pluribus proeliis anxiatum ditioni coegit, Wasconiam ferro et flamma depopulans principes ejusdem subjugavit. Emensis itaque duobus mensibus, cum totius Galliæ partes potestati suæ submisisset, venit iterum Arthurus Parisius tenuitque ibidem curiam suam, ubi convocato clero et populo statum regni pace et lege confirmavit.

Tunc largitus est Beduero pincernæ suo Estrusiam quæ nunc Normannia dicitur, Kayo dapifero suo Andegavensium provinciam; plures quoque alias provincias nobilibus viris qui in obsequio erant illius. Deinde pacificatis civitatibus et populis incipiente vere in Britanniam reversus est.

CAP. LVI.

*De Festo Arthuri Regis.*⁵

CUM⁶ igitur solemnitas Pentecostis⁷ advenisset post tantum triumphum maxima lætitia⁸ fluctuans Arthurus affectavit curiam tenere regnique diadema capiti suo imponere, reges et duces sibi subditos ad

¹ *Cum hoc*] Cumque id. B.D.
Subjugatio Galliæ et Parisius per
Arthurum. in marg. B.

² *januis*] valvis. B.D.

³ *præcepit*] que. add. B.D.

⁴ *vacavit*] vacabat. D.

⁵ *Regis*] om. D.

⁶ *De festo Arthuri*. in marg. B.

⁷ *Pentecostis*] Pentecostes. B.D.

⁸ *lætitia*] exultatione. B.D.

ipsam festivitatem convocare ut illam venerabiliter celebraret et inter procures suos firmam pacem renovaret.

The History of King Arthur.

Indicato autem familiaribus suis quod affectaverat, consilium cepit ut in Urbe Legionum suum exequeretur propositum. In Glammorgannia¹ super Oscam fluvium, non longe a Sabrino Mare, amœno situ locata, præ cæteris civitatibus divitiarum copiis abundans, tantæ solemnitati apta erat.

Ex una enim parte prædictum nobile flumen juxta eam fluebat, per quod transmarini reges et principes qui venturi erant navigio advehi poterant. Ex alia vero parte pratis atque² nemoribus vallata regalibus præpollebat palatiis, ita ut aureis tectorum fastigiis Romam imitaretur. Duabus autem eminebat ecclesiis, quarum una in honore Julii Martyris erecta virgineo dicatarum³ choro perpulchre ornabatur; alia⁴ quidem in Beati Aaron ejusdem socii nomine fundata canonicorum conventu subnixa;⁵ tertia metropolitanam sedem Britannicæ habebat, qui astronomia atque aliis artibus erudita⁶ cursus stellarum diligenter observabant et prodigia eo tempore ventura regi Arthuro veris argumentis prædicebant. Tot igitur deliciarum copiis præclara festivitati edictæ disponitur.

Missis deinde per diversa regna legatis invitantur tam ex Galliis quam ex collateralibus insulis Oceani qui ad curiam venire deberent. Venerunt ergo⁷ Anguselus rex Albanicæ, quæ nunc Scocia dicitur, Urianus rex Murefensium, Cadwallo rex Venedotorum, qui⁸ nunc Norgwalenses dicuntur; Scater⁹ rex Demetorum, id est, Suthgualensium, Cador rex¹⁰ Cornubiæ; trium

¹ *Glammorgannia*] Glamorigancia etenim. B. Glamorigancia enim. D.

² *atque*] et. B.

³ *dicatarum*] Deo dicatarum pularum. B.D.

⁴ *alia*] alii. B.

⁵ *subnixa*] erat. præm. D.

⁶ *erudita*] eruditi. B.D.

⁷ *ergo*] om. D.

⁸ *qui*] q̄. A.

⁹ *Scater*] Scather. B. Sather. D.

¹⁰ *rex*] dux. D.

The His-
tory of
King
Arthur.

etiam metropolitanarum sedium archipræsules, scilicet, Londoniensis,¹ Eboracensis et Urbis Legionum, Dubritius. Hic fuit Britanniae primus² et Apostolicæ sedis legatus, tanta enim religione clarebat ut quemcumque aliquo languore gravatum suis orationibus sanaret.

Venerunt etiam civitatum nobilium consules: Morwid consul Claudiocestriae,³ Mauron Wygorniensis,⁴ quæ nunc Warwink⁵ appellatur, Ingwen ex Legecestria, Cursalis ex Caircestria,⁶ Kymmar dux Dorobornia, Galluc Saresburiensis,⁷ Vrgenius⁸ ex Badone, Jonathal Dorocestrensis, Bosoridochensis,⁹ id est, Oxenfordiæ;¹⁰ præter consules venerunt non¹¹ minoris dignitatis proceres, scilicet Donaut, Mappapo, Cheneus, Mappoil, Peredur, Malberidur,¹² Grifud, Mapnogoid, Regni, Mapelaudeddelin, Mapledauc, Kincar,¹³ Gorbongan, Kilbelin,¹⁴ Mapcatel; plures quoque alii quorum nomina longum est enarrare.

Ex collateralibus enim insulis: Gillamurius rex Hiberniæ, Malmauasius rex Islandiæ, Doldamus rex Godlandiæ, Gunuasius rex Orcadum, Lorth rex Norguegiæ, Aschillus rex Dacorum.

Ex transmarinis¹⁵ quoque partibus: Holdinus dux Ruthonorum,¹⁶ Leodegarius consul¹⁷ Coloniæ, Bedwerus pincerna dux Normanniæ, Borelus¹⁸ Cenomannensis, Kaius dapifer dux Andegaviæ, Guichardus Pictavensis,

¹ *Lundoniensis*] Londoniensis. B. D.

² *primus*] primas. D.

³ *Claudiocestriae*] Claudiocestriae. D.

⁴ *Wygorniensis*] Wygornia. D.

⁵ *Warwink*] Warwynk. B.D.

⁶ *Caircestria*] Caercestria. B.

⁷ *Saresburiensis*] Sarisburiensis. B.D.

⁸ *Vrgenius*] Urganus. B. Vigenius. D.

⁹ *Bosoridochensis*] Bosor Rodocensis. B. Bosor Rodocensis. D.

¹⁰ *Oxenfordiæ*] Oxonfordiæ. D.

¹¹ *venerunt non*] non venerunt. B.

¹² *Malberidur*] Malleridur. B.D.

¹³ *Mapnogoid Kincar*] om. B. supplied by a later hand in marg. B.

¹⁴ *Kincar*] Kynear. B.D.

¹⁵ *Kilbelin*] Kylbelin. D.

¹⁶ *transmarinis*] marinis. D.

¹⁷ *Ruthonorum*] Ruthenorum. B.D.

¹⁸ *consul*] dux. D.

¹⁹ *Borelus*] Borellus. D.

duodecim pares Galliarum quos Gerinus Carnotensis The His-
 conducebat, Hoelus dux Americanorum Britonum cum tory of
 proceribus sibi subditis, qui tanto apparatu ornamen- King
 torum, mulorum, equorum incedebant quod difficile est¹ Arthur.
 describere. Præter hos non remansit princeps² ali-
 cujus pretii citra Hispaniam quin ad istud edictum
 veniret; nec mirum, largitas regis Arthuri per totum
 mundum divulgabatur, cunctos³ in amorem ipsius⁴
 illexerat.

CAP. LVII.

OMNIBUS denique in urbe congregatis, solemnitate
 instante, archipræsules ad palatium ducuntur ut regem
 diademate regali coronent. Dubritius quia in sua
 dioecesi curia tenebatur, paratus ad celebrandum obse-
 quium⁵ hujus rei curam suscepit.

Rege tandem insignito ad templum metropolitanæ
 sedis conducitur, a dextro enim et a lævo latere duo
 archipontifices⁶ ipsum tenebant. Quatuor vero reges,
 scilicet, Albanæ, Cornubiæ, Demeciæ, et Venedociæ,
 quorum jus id⁷ fuerat, IIII. aureos gladios ante illum
 ferebant; conventus quoque multimodorum ordina-
 torum⁸ miris modulis præcinebant.

Ex alia autem parte reginam suis insignibus laurea-
 tam, archipræsules et episcopi ad templum dicatarum
 puellarum conducebant. Quatuor quoque prædictorum
 regum reginæ IIII. albas columbas ante illam præfere-
 bant; mulieres quæ aderant illam cum maximo gaudio
 sequebantur.

¹ *est*] erat. D.

² *princes*] princeps. B.D.

³ *cunctos*] et. præm. B.

⁴ *ipsius*] illius. D.

⁵ *obsequium*] officium. B.

⁶ *archipontifices*] archipræsules.
 B.D.

⁷ *jus id*] primus idem. D.

⁸ *ordinatorum*] The i interlined
 in A.

The His-
tory of
King
Arthur.

Postremo peracta processione tot organa, tot cantus in utrisque fiunt templis ita ut nimia dulcedine milites qui aderant quod templorum citius peterent nesciebant.¹

Catervatim ergo nunc ad hoc nunc ad illud confluebant, et si totus dies celebrationi vacaret nullum tædium alicui generaret. Divinis tandem obsequiis in utroque celebratis rex et regina diademata sua² deponunt, assumptis levioribus ornamentis, ipse ad suum palatium cum viris, ipsa vero ad aliud cum mulieribus epulatum incedunt, antiquam enim³ consuetudinem Trojæ observantes; nam inter magnates Trojæ in diebus festivalibus semper fuit usitatum.

Collocatis cunctis ut dignitas singulorum expetebat, Kaius dapifer herminio ornatus mille nobilibus comitatus, qui omnes herminio induti, fercula cum ipso ministrabant.

Ex alia vero parte Bedweram pincernam vario totidem amicti veste ministrando sequuntur, portantes ciphos et multimoda pocula cum ipso distribuebant. In palatio quoque reginæ innumerabiles ministri diversis ornamentis induti obsequium suum præstabant ministerium suum exercentes, quem⁴ si describerem omnino⁵ nimiam historiæ prolixitatem generarem. Ad tantum enim statum dignitatis Britannia tunc reducta erat⁶ quod copia divitiarum, luxu⁷ ornamentorum, facetiâ incolarum, cætera regna excelleret. Quicumque⁸ enim famosus probitate miles qui in ea curia erat, unius coloris vestibus atque armis utebatur, Facetæ etiam⁹ mulieres consimiles vestes habentes nullius

¹ *nesciebant*] Interlined in A.

² *sua*] om. D.

³ *enim*] om. D.

⁴ *quem*] quæ. D.

⁵ *describerem omnino*] omnino describere pergerem. B.D.

⁶ *erat*] est. B.D.

⁷ *luxu*] vestium et. add. D.

⁸ Nota. in marg. A.D.

⁹ *etiam*] etenim. D.

amorem habere dignaba[n]tur¹ nisi trina vice in mili- The His-
tiam probatus fuisset. Efficiebantur ergo milites^{King}
meliores et probiores et ob amorem illarum castius Arthur.
videntes, tantus erat in eis ardor amoris.²

CAP. LVIII.

REFECTI tandem diversis epulis diversos ludos composituri,³ campos extra civitatem adeunt. Mox milites simulacrum proelii sciendo⁴ equestrem ludum componunt. Mulieres indicio⁵ murorum inspicientes⁶ in furiales amores more joci irritant. Alii cum celtibus, alii cum hasta, alii ponderosorum lapidum jactu, alii cum scaccis, alii cum aleis, cæterorumque ludorum diversitate contententes, quid dici potest, postposita lite totum diem prætereunt.

Quicumque ergo victoriam ludi sui adeptus erat⁷ ab Arthuro largis muneribus ditabatur.

Consumptis autem tribus diebus in hunc modum, instante quarta vocantur cuncti qui ei honores præstabant, et singuli singulis possessionibus, civitatibus, castellis, archiepiscopatibus, episcopatibus, abbatatibus⁸ donantur.

Beatus igitur Dubritius in eremiticam vitam anhelans ab archiepiscopali sede cessavit, in cujus loco consecratur Sanctus David,⁹ avunculus regis, cujus vita exemplum totius bonitatis erat. In loco autem Sancti Sampsonis Dalensis archiepiscopi, destinatur

¹ *dignabatur*] dignabantur. B.D.

² Nota propter amantes. in marg. A.D.

³ *composituri*] compisituri. D.

⁴ *proelii sciendo*] ludi scientes. D.

⁵ *indicio*] indicem. B.

⁶ *inspicientes*] aspicientes. D.

⁷ *erat*] fuerat. D.

⁸ *abbatatibus*] abbatibz. A. abbatibus. B.D.

⁹ *David*] Dd'. A. Sanctus David avunculus Arth[uri]. in marg. B.

The His-
tory of
King
Arthur.

Thelias illustris presbyter Landaniæ, annitente Hoelo, rege Armoricanorum Britonum. Episcopatus Silcestriæ,¹ Maugano, Wyntonis Dumano decernuntur, dignitas archiepiscopatus Alcluyd Eledenio.² Dum hæc inter eos distribueret,³ XII. viri maturæ ætatis vultus reverendi ramos olivæ in signum legationis in dextris ferentes moderatis passibus ingrediuntur et salutato rege literas ei ex parte Lucii Hiberii in hæc verba obtulerunt.

CAP. LIX.

*Litera imperatoris missa Arthuro.*⁴

LUCIUS reipublicæ procurator Arthuro regi Britannis quod meruit. Admirans vehementer admiror super tuæ tyrannidis protervia. Admiror, inquam, et injuriam quam Romæ intulisti recolligens indignor quod extra te egressus eam cognoscere diffugas nec animadvertere festines⁵ quid sit injustis actibus senatum offendisse,⁶ cui totum orbem famulatum debere non ignoras. Et enim tributum Britannis quod tibi senatus præceperat, quia Caius Julius cæterique⁷ Romanæ dignitatis viri illud temporibus suis habuerunt, neglecto tanti ordinis imperio, detinere præsumpsisti. Eripuistique Galliam et Allobrogum provinciam et omnes Oceani insulas quarum reges, dum Romana potestas in illis partibus prævaluit, vectigal veteribus meis reddiderunt. Quia ergo de tantis injuriarum tuarum cumulis senatus rectitudinem petere decrevit, mediantem Augustum proximi anni terminum præfigens Romam tibi⁸ venire jubeo, ut dominis tuis satisfaciens sententiæ quam

¹ *Silcestria*] Cilcestris. B.

² *dignitas . . . Eledenio*] om.

D.

³ *distribueret*] distribuerent. D.

⁴ *Litera . . . Arthuro*] om. B.

⁵ *festines*] festinas. D.

⁶ *offendisse*] offendere. D.

⁷ *cæterique*] cæteri. B.

⁸ *tibi*] te. B.D.

eorum dictaverit justitia adquiescas. Sin autem ego ipse partes tuas adibo et quicquid vesania tua rei publicæ eripuit eidem mediantibus gladiis restituere viribus meis conabor.

The His-
tory of
King
Arthur.

Literæ vero istæ cum in præsentia regum et consulum recitatæ fuerunt¹ secessit Arthurus cum eis in gigantæam turrin quæ in introitu erat civitatis, tractaturus quæ contra talia mandata disponi deberent. At² dum gradus ascendere incepissent, Cadur dux Cornubiæ, ut erat læti animi, in hunc sermonem cum risu coram rege solutus est: Hucusque timui ne Britones longa pace quietos otium quod ducunt ignavos illos faceret, famamque militiæ qua cæteris gentibus clariores³ censentur in eis omnino deleteret. Quippe ubi usus armorum videtur abesse, alæ et mulierum inflammationes⁴ cæteraque oblectamenta adesse, dubitandum non est ne id quod erat virtutis, quod honoris, quod audaciæ, quod famæ ignavia commaculet. Fere namque transacti sunt v. anni ex quo prædictis deliciis dediti exercitio Martis caruimus; Deus igitur ne⁵ nos liberaret segnitiam⁶ Romanos in hunc affectum induxit,⁷ ita ut in pristinum statum nostram probitatem reducerent. Hæc et his similima⁸ illo cum cæteris dicente venerunt tandem ad sedilia ubi, collocatis singulis, Arthurus illos in hunc modum affatus est:—

Consocii, inquit, prosperitatis et adversitatis quorum probitates hactenus et in dandis consiliis et in judiciis⁹ agendis expertus sum, adhibete nunc unanimiter sensus vestros, et sapienter prævidete quæ sub talibus mandatis nobis agenda esse noveritis. Quicquid enim

¹ fuerunt] fuissent. D.

² Nota. in marg. A.D.

³ clariores] esse. add. B.D. Nota pacis pericula. in marg. D.

⁴ inflammationes] inflammatio. B. D.

⁵ ne] ut. B.D.

⁶ segnitiam] segnitia. B.D.

⁷ induxit] adduxit. D.

⁸ similima] similia. B.D.

⁹ judiciis] militis. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

a sapiente prævidetur diligenter cum ad actum accedit facilius toleratur. Facilius enim inquietationem Lucii tolerare poterimus si communi studio præmeditati fuerimus, quibus modis eam debilitare institerimus, quam non multum nobis timenda¹ esse existimo, cum irrationabili causa exigat tributum quod ex Britannia habere desiderat. Dicit enim ipsum sibi dari² debere, quia Julio cæterisque successoribus³ suis redditum fuerit, qui dissidio veterum nostrorum invitati cum armata manu applicuerunt, atque patriam domesticis motibus vacillantem suæ potestati vi et violentia submiserunt. Quia ergo eam hoc modo adepti fuerunt, vectigal ex ea injuste ceperunt. Nihil enim⁴ quod vi et violentia acquiritur juste ab ullo possidetur; qui violentiam intulit irrationabilem causam prætendit qua nos in re⁵ sibi tributarios esse arbitratur.

Quum autem id quod injustum est a nobis præsumpsit exigere, consimili ratione petamus ab illo tributum Romæ, et qui fortior fuerit ferat quod habere⁶ exoptavit.⁷ Nam quia Julius Cæsar cæterique Romani reges Britanniam olim subjugaverunt vectigal nunc debere sibi ex illa reddi decernit, sic et ego censeo quod Roma mihi tributum dare debet quia antecessores mei eum antiquitus obtinuerunt.

Belinus etenim ille serenissimus rex Britonum auxilio fratris sui Brenni usus suspensis in medio foro XXIIII. nobilioribus Romanis urbem ceperunt, captamque multis temporibus possiderunt.

Constantinus, Helenæ filius, necnon Maximianus, uterque mihi cognatione propinquus, alter post alterum

¹ *timenda*] timendam. B.D.

² *dari*] dare. B. Nota. in marg.

D.

³ *successoribus*] antecessoribus. D.

⁴ Nota. in marg. A.D.

⁵ *in re*] jure. B.D.

⁶ *habere*] om. B.D.

⁷ *exoptavit*] exoptat. D.

diademate Britanniae insignitus thronum Romani imperii adepti sunt. Censetisne ergo vectigal ex ¹ Romanis petendum? De Gallia autem sive de collateralibus insulis non est respondendum cum illas diffugerent defendere quando easdem ² potestati eorum ³ subtrahebamus. Hæc et alia eo dicente, Hoelus rex Armoricanorum Britonum cæteros præcedere jussus in sermone in his verbis regi Arthuro respondit:—

The History of King Arthur.

CAP. LX.

LICET unusquisque nostrum totus ⁴ in se reversus omnia et de omnibus animo retractare valeret, non existimo eum præstantius consilium posse invenire quam istud quod modo discretio solertis providentiæ tuæ redoluit. Provide enim providit nobis tua deliberatio Tulliano liquore lita; unde constantis viri affectum, sapientis animi effectum, ⁵ optimi consilii profectum laudare indesinenter debemus. Nam si juxta rationem ⁶ Romam adire volueris non dubito quin triumpho potiamur dum libertatem nostram tueamur, cum juste ab inimicis nostris exigamus quod a nobis injuste petere inceperunt. Quicumque enim sua alteri eripere conatur merito quæ sua sunt per eum quem ⁷ impetit amittit. Quia ergo Romani nostra demere affectant sua illis proculdubio auferemus, si licentia nobis congregiendi præstabitur. En congressus cunctis Britonibus desiderandus, en vaticinia Sibyllæ quæ veris testantur, ⁸ en ⁹ Britannico genere tertio nasci-

¹ ex] de. D.

² easdem] om. D.

³ eorum] eas. add. D.

⁴ totus] om. B. added in marg in a later hand than that of text, and referred to its place by a caret.

⁵ effectum] affectum. B.

⁶ rationem] prædictam. præm. B. D.

⁷ quem] q̄. A.

⁸ testantur] sermonibus. add. D.

⁹ en] ex. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

turum qui Romanum obtinebit imperium. De duobus autem adimpleta¹ sunt oracula, cum manifestum sit præclaros ut dixisti principes, Belyn atque Constantinum imperii Romani gessisse insignia, nunc vero tertium habemus cui culmen honoris promittitur; festina ergo recipere quod Deus non² differt largiri, festina subjugare quod vult subjugari, festina nos omnes exaltare qui ut exalteris nec vulnera recipere nec vitam amittere diffugiam. Ut autem hoc perficias X. milibus armatorum præsentiam tuam comitabor.

Anguselus rex Albanæ, ut Hoelus finem dicendi fecerat, quod super hac re affectabat in hunc modum manifestare incepit:—Ex quo dominum meum ea quæ dixit³ affectare conjeci tanta lætitia animo illapsa est quantam nequeo in præsentī exprimere. Nihil enim in transactis debellationibus quas tot tantis⁴ regibus intulimus egisse videmur dum Romani et Germani illæsi permaneant, nec in illos clades quas olim nostratibus⁵ ingesserunt viriliter vindicemur. At nunc, quoniam nobis licentia congregiendi permittitur, gaudens ultra modum gaudeo, et desiderio diei quo conveniemus exæstuans sitio cruorem illorum quem admodum fontem si triduo prohiberet⁶ ne biberem.

O si illam lucem videbo! Quam dulcia erunt vulnera quæ vel recipiam vel inferam, quando dexteræ conseremus. Ipsa etiam mors dulcis erit, dum eam in vindicando patres nostros, in tuendo libertatem nostram, in exaltando regem nostrum, perpersus fuero. Aggrediamur semiviros illos et aggrediendo perstemus ut devictis ipsis eorum honoribus cum læta potiamur

¹ *adimpleta*] impleta. B.D.

² *non*] om. B.

³ *dixit*] dix. A.

⁴ *tantis*] et. præm. B.D.

⁵ *nostratibus*] nratib; A. urantibus. B.D.

⁶ *prohiberet*] prohiberer. B.D.

victoria. Exercitum autem nostrum duobus milibus armatorum militum exceptis peditibus augebo. The His-
tory of
King
Arthur.

Postquam etiam cæteri ad hæc quæ dicenda erant dixerunt, promiserunt ei singuli quot in obsequium suum debebant,¹ ita ut præter eos quos promiserat dux Armoriz² ex sola insula Britanniz LX. milia³ omnibus armis armatorum computarentur. At reges⁴ cæterarum insularum quoniam non duxerant in morem milites habere pedites quisque⁵ debebant promittunt ita ut⁶ VI. insulis, scilicet, Hiberniz, Hislandiz, Gothlandiz, Orcadum, Norguegiz, et Daciz sexcies XX.M. essent annumerata; ex Gallorum autem ducatus, Rutinorum, Potinencium⁷ LXXX. milia; ex XII. consulatibus illorum qui cum Gerino Carnotensi aderant, XII.C. quod fuit in toto C.LXXX. milia et III.M. et II.C.⁸ præter pedites qui sub numero non cadebant.

CAP. LXI.

REX vero⁹ Arthurus accipiens¹⁰ omnes in obsequium suum unanimiter parantes,¹¹ præcepit eis repatriare et exercitum promissum disponere, et in kalendas Augusti ad portum Barbæ fluvii festinare, ut illinc Allobrogum fines cum ipso adituri et¹² Romanis in obviam venirent. Imperatoribus autem per eorundem legatos mandavit se nequaquam eis redditurum tributum, nec ob id ut sententiz eorum adquiesceret Romam aditurum, immo ut ex illis appeteret quod ab illo iudicio suo appetere decreverant.

¹ *debeant*] ei. præm. B.D.

² *Armoriz*] Armoricæ. B.D.

³ *LX. milia*] 40,000. B.D.

⁴ Numerus bellatorum regis Arthuri. in marg. D.

⁵ *quisque*] quot. præm. B.D.

⁶ *ut*] ex. D.

⁷ *Potinencium*] Portinensium. B. D. Nota. in marg. A.D.

⁸ *CLXXX. milia, etc.*] 183,200. B.D.

⁹ *vero*] om. B.

¹⁰ *accipiens*] videns. B.D.

¹¹ *parantes*] paratos. B.D.

¹² *et*] om. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

Digrediuntur ergo legati, digrediuntur reges et proceres, et quod eis præceptum fuerat, perficere non diffugerunt.

CAP. LXII.

LUCIUS HIBERIUS agnito hujus responsi edicto, jussu senatus Orientalibus edixit regibus, ut parato secum exercitu ad subjugandum¹ Britanniam venirent. Convenerunt ocus Epistrophus rex Græcorum, Mustensar rex Africanorum, Aliphatima rex Hispaniæ, Hirtacus rex Parthorum, Bottus rex Medorum, Sertorius rex Libyæ, Seres rex Ituræorum, Pandrasus rex Ægypti, Micipsa rex Babylonis, Politetes² dux Bithyniæ, Theuser dux Phrygiæ, Evander dux Syriæ, Echion dux Boeciæ, Ipolitus dux Cretæ. Numerus Romani exercitus contra Arthorum cum regibus, ducibus, et proceribus sibi subditis, ex senatorio quoque ordine Lucius, Catellus, Marius, Leppidus, Gaius, Metellus, Cotta Quintus, Milvius,³ Catulus Quintus, Carucius, tot etiam alii quod inter totum⁴ XL. milia et XL c.⁵ computati fuerunt.

Dispositis itaque quibuscunque necessariis, incipientibus kalendis Augusti iter versus Britanniam arripiunt. Comperto igitur adventu ipsorum Arthorum Mordredo nepoti suo et Ganhumatæ⁶ reginæ Britanniam ad conservandum permittens⁷ cum exercitu suo portum Hamonis adivit, ubi tempestivo ventorum afflatu mare ingressus est. Dum autem innumeris navibus circum-

¹ *subjugandum*] *subjugandam*. B.
D.

² *Politetes*] *Politeces*. B.D.

³ *Milvius*] *Milinius*. B.D.

⁴ *inter totum*] *in toto*. D.

⁵ *XL. milia XL.c*] *An et* has been erased in A. between the *L* and the *c*. 49,100. B. 40^m, 900. D.

⁶ *Ganhumatæ*] *Ganhumaræ*. B.D.

⁷ *permittens*] *committens*. B.D.

septo¹ cursu et cum gaudio altum secaret² quasi media hora noctis instante³ gravissimus somnus⁴ eum intercepit. Sopitus etiam per somnum vidit ursum quemdam in aere volantem, cujus murmure tota litora intremebant, terribilem vero draconem ab Occidente advolare qui splendore oculorum suorum patriam illuminabat. Alterum vero alteri occurrentem diram pugnam commisere,⁵ sed præfatum draconem in ursum sæpius irruentem ignito anhelitu comburentem combustumque in terram prosternere. Expergefactus igitur Arthurus astantibus quod somniaverat indicavit; qui exponentes dicebant draconem eum significare, ursum vero aliquem gigantem qui cum eo congrediretur, pugnam autem eorum bellum portendere quod inter ipsos futurum erat, victoriam vero⁶ draconis illam⁷ quæ ei proveniret.⁸ At Arthurus aliud conjectabat existimans ob se et imperatorem talem visionem contigisse. Rubente tandem post cursum noctis Aurora in portu Barbes fluvii⁹ applicuerunt. Mox tentoria sua figentes expectabant ibidem insulanos reges, et conprovincialium provinciarum duces venturos.

The History of King Arthur.

CAP. LXIII.

*De Gigante.*¹⁰

ARTHURO interea nuntiatur quendam miræ magnitudinis gigantem ex partibus Hispaniarum advenisse et Helenam neptem Hoeli custodibus ejusdem eripu-

¹ *circumsepto*] circumseptus prospero. B.D.

² *secaret*] sulcaret. B.D.

³ *instante*] instaret. D.

⁴ *somnus*] sopor. D.

⁵ *commisere*] committere. B.D.

⁶ *vero*] que. B.

⁷ *illam*] illi. B.

⁸ *proveniret*] præveniret. D. eveniret. B.

⁹ *Barbes fluvii*] Barbefluvii. B.

¹⁰ *De Gigante*] om. B.

The His-
tory of
King
Arthur.

isse,¹ et in cacumine montis, quæ nunc Michaelis dicitur, cum illa diffugisse; milites autem patriæ insecutos nihil adversus eum proficere. Nam sive mari sive terra illum invadebant, aut naves eorum ingentibus saxis obruebat aut diversorum generum telis interimebat, sed² plures capiebat quos semivivos devorabat.

Nocte igitur sequenti in secunda hora, assumpto Kayo dapifero et Bedwero pincerna, clam cæteris tentoria egressus, viam versus montem arripuit. Tanta namque virtute prævalendo negligebat contra talia monstra exercitum ducere, cum et suos hoc modo maniaret ut³ solus ad illa destruenda sufficeret. Ut igitur prope montem venerunt aspexerunt quendam rogum super eum⁴ ardere, alium vero super minorem, qui non longe ab altero distabat. Dubitantes illico super quem illorum habitaret gigas Bedwerum dirigunt ut certitudinem rei exploret; at ille inventa quadam navicula prius ad minorem navigavit quem aliter nequibat adire quoniam infra mare situs erat; cuius dum cacumen incepisset ascendere audito desuper femineo ululatu primo inhorruit, quia dubitavit monstrum illud adesse. Revocata ocius audacia gladium evaginavit et montem ascendit; ipso ascenso nihil reperit præter rogum quem a longe prospexerat et tumultum recentem factum, et juxta eum anum flentem et ejulantem. Quæ ut eum aspexit confestim fletu impediante in hunc modum profata est: O infelix homo, quod infortunium te in hunc locum subvexit? O inenarrabilis mortis poenas passure, miseret me tui, misere⁵ quia tam detestabile monstrum florem juventutis tuæ in hac nocte consumet. Aderit namque sceleratissimus ille invisibilis nominis gigas qui neptem

¹ *eripuisse*] arripuisse. B.

² *sed*] et. add. B.D.

³ *ut*] et. B.D.

⁴ *eum*] eo. B.

⁵ *misere*] miseret. A., the *t* erased.
miseret. B.D.

ducis Hoeli, quam modo hic intumulavi, et me illius alitricem¹ in hunc montem advexit, qui inaudito mortis genere te absque cunctamine afficiet. Proh,² tristia fata! Serenissima alumna recepto infra teneerrimum pectus timore dum eam nefandus ille amplectaretur³ vitam diuturniori luce dignam finivit. Ut igitur illam quæ erat mihi alter spiritus, altera vita, fœdo coitu suo deturpare requivit, detestanda Venere succensus mihi invitæ, Deum et senectutem meam testor,⁴ vim et violentiam ingessit.⁵ Fuge ergo, dilecte mi, fuge, ne si more suo mecum coiturus advenerit te hoc modo repertum miserabili cæde dilaniet. At ille quantum humanæ naturæ possibile est commotus eam blandis sedavit verbis et promisso festinanti⁶ auxilii solamine ad Arthurum reversus est, et omnia quæ invenerat⁷ indicavit.⁸

Arthurus igitur casum ingemiscens puellæ præcepit eis ut sibi soli illum invadere permitterent, sed si necessitas accideret, in auxilium procedentes viriliter aggrederentur. Direxerunt inde ad majorem montem, et equos suos armigeris commiserunt, et montem⁹ Arthuro præcedente ascenderunt.¹⁰

Aderat namque inhumanus ille gigas¹¹ ad ignem¹² portans secum semiustorum porcorum cadavera, quos partim devoraverat, partim vero verubus infixos suppositis prunis torrebat. Mox ut illos, nihil tale præmeditatus, aspexit, festinavit clavam suam arripere, quam duo juvenes vix a terra erigerent.

¹ *alitricem*] altricem. B.D.

² *Proh*] Proth. A.B.D.

³ *amplectaretur*] amplecteretur. B.D.

⁴ *testor*] teste. B. contestor. D. Deo. præm. B. in a later hand.

⁵ *ingessit*] Interlined in A.

⁶ *festinanti*] festinati. B.D.

⁷ *De gig[ante]*. in marg. A. the remainder having been cut off in binding. De gigante, in marg. D.

⁸ *indicavit*] ei. præm. D.

⁹ *montem*] eum. B.D.

¹⁰ *et equos ascenderunt*] So much injured by moisture in A. as to be almost illegible.

¹¹ *gigas*] om. B.D.

¹² *erat namque ignem*] Injured by moisture in A. illius ora tabo. add. B.D. erat enim ignem. B.

The His-
tory of
King
Arthur.

Evaginavit ergo rex Caliburnum et prætenso clypeo quantum velocitas sinebat properabat¹ eum in ictu præcedere² antequam clavam cepisset. At ille non ignarus suæ meditationis jam eam ceperat regemque interpositum clypeum tanto conamine percussit quod sonitus ictus et³ tota litora replevit et aures ejus ultra modum hebetavit. Rex vero acri ignescens ira, erecto in frontem ejus ense vulnus intulit licet non mortale, unde sanguis⁴ in faciem et oculos ejus profluens eorundem excæcavit aciem. Interposuerat namque clavam suam ictui regis et frontem suam a lethali vulnere muniebat. Excæcatus autem proficiente sanguine acrior insurgit, et velut aper per venabulum in venatorem ita irruit per gladium in regem, et complectendo eum per medium coegit illum humo⁵ genua flectere. Arthurus igitur revocata virtute ocius elabitur et celeriter nunc hinc nunc illinc nefandum gladio verberabat,⁶ nec requievit donec lethali vulnere illato totum mucronem capiti impressit, quo cerebrum testa protegatur. Exclamavit vero invisus ille et velut quercus ventorum viribus eradicata cum maximo sonitu corruit. Rex illico invisum solutus præcepit Bedwero amputare ei caput et dare⁷ uni armigerorum ad deferendum ad castra ut esset⁸ spectaculum intuentibus.⁹ Dicebat enim¹⁰ se non invenisse alterum tantæ fortitudinis postquam Rithonem gigantem in Aravio monte interfecit, qui ipsum ad proeliandum invitaverat. Hic Rithon ex barbis regum quos perimerat

¹ *properabat*] *properat*. B.D.

² *præcedere*] *procedere*. B.

³ *et*] *om.* B.D.

⁴ *sanguis*] *tamen. præm.* B.D.

⁵ *illum humo*] *eum humi.* B.D.

⁶ *et celeriter verberabat*]

Injured by moisture in A. et celeriter diverberat. B.D.

⁷ *dare*] *dari.* B.D.

⁸ *esset*] *fieret.* B.D.

⁹ *Exclamavit vero spectaculum intuentibus*] Much injured by moisture in A.

¹⁰ De Rithone gigante. in marg. A.D.

fecerat sibi pelliceum et regi Arthuro mandavit ut The His-
 barbam suam festinanter excoriaret et excoriatam sibi ^{tory of}
 dirigeret, et quia ipse cæteris præerat regibus ita in ^{King} Arthur.
 honore ejus barbam illius cæteris altius superponeret,
 sin autem provocabat eum ad proelium et qui fortior
 fuisset pelles et barbam devicti tulisset. Inito itaque ¹
 certamine, triumphavit Arthurus, et barbam alterius
 cepit, ² et postea nulli fortiori isto obviaverat ut prius
 asserebat.

Victoria igitur, ut prædictum ³ est, potitus, in secundo
 noctis diluculo ad tentoria sua cum capite remeave-
 runt, ad quod admirandum catervatim concurrebant,
 ascribentes ei laudes qui patriam a tanta ingluvie
 liberaverat. At Hoelus ob casum ⁴ neptis suæ tristis
 fuit, præcepitque basilicam ædificari super corpus ⁵ He-
 lenæ in monte quo jacebat, quod usque hodie Tumba
 Helenæ vocitatur. ⁶

CAP. LXIV.

CONGREGATISQUE cunctis quos expectaverat, Arthurus
 illinc Augustudunum progreditur, quo imperatorem
 adesse existimabat; ut autem ad Album fluvium venit
 nuntiatum est ei ⁷ illum ⁸ castra sua non longe posuisse,
 et tanto incedere exercitu quanto, ut aiebant, ipse re-
 sistere nequiret.

Idcirco ⁹ perterritus cœptis suis resistere ¹⁰ noluit, et
 super ripam fluminis castra sua metatus est, unde

¹ *Inito itaque*] Initoque. D.

² *cepit*] et spoliū. add. B.D.

³ *prædictum*] prius dictum. D.

⁴ *casum*] causū. D.

⁵ *corpus*] ipsius. add. B.D.

⁶ *quod usque hodie Tumba Helenæ*

vocitatur] qui nomen ex tumulo
 puellæ nactus Tumba Helenæ usque
 in hodiernum diem vocitatur. B.D.

⁷ *ei*] illi. B.D.

⁸ *illum*] om. B.D.

⁹ *Idcirco*] Nec. præm. B.D.

¹⁰ *resistere*] desistere. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

posset exercitum suum libere conducere et si opus accidisset sese infra ea recipere. Duos etiam consules Bosonem de Uadobon¹ et Gerinum de Carnotense² et Walwanum nepotem suum Lucio Hiberio direxit ut suggererent ei quatenus recederet a finibus Galliæ, aut postera die ad expetendum³ veniret quis eorum majus⁴ jus in Galliam⁵ haberet. Juvenes vero curiæ coeperunt maximo gaudio fluctuare et Walwanum stimulare, ut infra castra imperatoris inciperet, quo occasionem haberent congregiendi cum Romanis.

Porrexerunt⁶ illi ad Lucium et præceperunt⁷ ex parte Arthuri a Gallia recedere aut in⁸ postero die ad pugnandum venire. At⁹ dum responderet eis se nolle recedere immo ad regendum¹⁰ illam accedere, interfuit Quintianus¹¹ Lucii nepos. Hic¹² dicebat Britones magis jactantia et minis abundare quam audacia et probitate valere. Iratus illico¹³ Walwanus evaginato ense quo accinctus erat irruit in eum et caput amputavit, et statim ad equos cum sociis digreditur. Insequuntur itaque Romani partim pede partim in equis ut concivem suum in legatos omni nisu diffugientes vindicent.

Gerinus Carnotensis dum quidem¹⁴ eorum ipsum attingere inciperet ex improvise reversus lanceam suam direxit, et ipsum per medium corpus perforatum prostravit.

Invidit ergo Boso quod tantam probitatem fecisset Carnotensis, equum¹⁵ suum retorquens cui prius obiavit

¹ *Uadobon*] *Vadobon*. B.D.

² *de Carnotense*] *Carnotensem*. B.D.

³ *expetendum*] *pugnandum*. B.D.

⁴ *majus*] *magis*. B.D.

⁵ *Galliam*] *Gallia*. B.D.

⁶ *Porrexerunt*] *Perrexerunt*. A.B. D.

⁷ *præceperunt*] illi. add. B.

⁸ *in*] om. D.

⁹ *At*] *Et*. D.

¹⁰ *regendum*] *regendam*. D.

¹¹ *Quintianus*] *Quintillianus*. B.

¹² *Hic*] *qui*. B.D.

¹³ *illico*] *itaque*. B.D.

¹⁴ *quidem*] *quidam*. B.D.

¹⁵ *equum*] *et. præm.* B.D.

lanceam suam in gulam ingessit, et lethaliter vulnera-
tum coegit eum equum suum deserere.

The His-
tory of
King
Arthur.

Interea Marcellus mutuus maximo affectu volens
Quintilianum vindicare Walwano jam imminabat a
tergo et eum coeperat retinere; ipse continuo reversus
galeam cum capite usque ad pectus gladio quem tene-
bat abscidit, præcepit etiam ei ut Quintiliano quem
infra castra occiderat¹ in infernum renuntiare² Bri-
tones jactantias suas adimplere. Sociis deinde reso-
ciatis hortatur ut pari impetu reversi quisque suum
prosternere laboraret. Adquiescentes ejus dictis rever-
tuntur, et quisque suum prosternit; at Romani usque
insequentes quandoque cum lanceis eos percutiebant,
quandoque cum gladiis, sed nec retinere nec pro-
sternere quemquam Britonum prævalebant.

Dum autem prope quendam³ silvam, ut ductum⁴ est,
insequerentur, confestim congregiuntur⁵ ex illa circiter
VI.M. Britonum qui fugam consulum comperti infra
silvam delituerant⁶ ut eis auxilium subnectarent. Egressi
autem subduxerunt calcaria equis suis, et aera clamore
replentes et clypeos pectoribus prætendentes, Romanos
ex arupto⁷ invadunt et confestim propellunt in fugam;
sed Britones⁸ unanimiter insequentes quosdam retinent
quosdam interficiunt. Quod cum Petreio senatori nun-
tiatum est⁹ X.M. comitatus subvenire sociis suis¹⁰ festi-
nat; cogit¹¹ Britones ad silvam ex qua egressi fuerant
revertere, nec sine detrimento Romanorum. Diffu-
giendo Britones reversi sunt in strictis locis atque
insequentes stragem ingerebant non minimam. Quibus

¹ *occiderat*] occiderat. A. the first *de* subpuncted. Ridic[ulum]. in marg. A. the remainder having been cut off in binding. Ridiculum. in marg. D.

² *renuntiare*] renunciaret. D.

³ *quendam*] quamdam. B.

⁴ *ductum*] dēm. B. dictum. D.

⁵ *congregiuntur*] egrediuntur. B. D.

⁶ *delituerant*] diliterant. D.

⁷ *arupto*] abrupto. D.

⁸ *Britones*] et. præm. B.D.

⁹ *est*] ē. A. esset. B.D.

¹⁰ *subvenire sociis suis*] socios sub-
venire. B. subvenire sociis. D.

¹¹ *cogit*] et coegit. B.D.

The History of
King
Arthur.

hoc modo cedentibus Hiderus filius Ur cum v.m. accelerabat ut eisdem subveniret. Resistunt nunc Britones, qui paulo ante terga dederant nunc pectora opposcentes¹ validos ictus ingeminant. Resistunt Romani, quandoque prosternunt, quandoque prosternuntur; at Britones toto affectu militiam adoptabant sed nec multum curabant in quem eventum inciderent dum eam incipiebant. Petreius autem suos sapienter docebat, more boni ducis, nunc diffugere, nunc oppugnare quod maximum damnum Britonibus impendebat; quod cum Bosoni compertum esset, plures suorum quos audaciores noverat sejunxit a cæteris et eos hoc modo affatus est:—

Quoniam nesciente Arthuro istud² proelium inceptimus cavendum nobis est ne in pejorem partem incepti nostri decidamus. Nam si in illam deciderimus et maximum damnum militum nostrorum incurrimus³ et regem nostrum ad execrandum nos commovebimus. Resumite audaciam et sequimini me per catervas Romanorum ut si fortuna faverit Petreium interficiamus sive capiamus. Subduxerunt calcaria equis suis et cuneos hostium pari impetu penetrantes ad locum quo Petreius socios suos commonebat venerunt. In quem ocus Boso irruens eundem per collum amplectitur, et sicut præmeditatus fuerat cum illo in terram corruit. Concurrent ergo Romani ut eum hostibus eripiant, concurrent autem Britones ut Bosoni auxilientur.

Fit itaque inter eos maxima cædes, fit clamor, fit turbatio, dum hi ducem suum liberant,⁴ illi eundem retinere conarentur. Invicem ergo vulnerabant et vulnerabantur,⁵ prosternebant et prosternebantur.⁶ Il-

¹ *opponentes*] *apponentes*. B.D.

² *istud*] *hoc*. B.

³ *incurrimus*] *incurremus*. B.D.

⁴ *liberant*] *liberare*. B.D.

⁵ *vulnerabant et vulnerabantur*] *vulnerant et vulnerantur*. D.

⁶ *prosternebant et prosternebantur*] *prosternunt et prosternuntur*. D.

lic itaque videri poterat quis hasta, quis gladio, quis telo prævaleret. Denique Britones densata ca-
terva incedentes, impetumque Romanorum ferentes sese
infra fortitudinem proelii sui cum Petreio recipiunt, sed confestim impetum fecerunt in illos jam rectore suo orbatos, jam in majori parte debilitatos, atque terga eisdem ostendentes. Incumbentes igitur ipsos a tergo cædunt, cæsos prosternunt, prostratos dispoliant, spoliatos prætereunt ut cæteros insequantur, sed et plures capiunt quos regi præsentant.

The His-
tory of
King
Arthur

Postremo, postquam satis periculi ipsis ingesserunt, remeaverunt¹ cum spoliis captivis² ad castra, et indicantes quid sibi acciderant;³ Petreium et cæteros captivos Arthuro cum lætitia obtulerunt. Quibus ille congratulans honores et honorum augmentationes promisit, quoniam eo absente tantam probitatem commiserunt.⁴ Captivos autem in carceribus⁵ trudere nolens⁶ ad se quosdam vocavit qui eos in crastino Parisius ducerent et custodibus oppidi servandum⁷ traderent, donec ex illis aliud fieri præcepisset. Jussit ergo Cadorem ducem, Bedwerum pincernam, necnon et duos consules Borellum⁸ et Richerium cum famulis suis ipsos conducere donec venirent, eo quod⁹ minime distirpationem¹⁰ Romanorum timuissent.

At Romani forte comperientes apparatus istum imperatore jubente elegerant xv.m.¹¹ suorum, qui nocte illa iter eorum præcedunt¹² atque cum ipsis congressuri suos liberare præstarent.¹³ Ipsis quoque præfecerunt Guite-

¹ remeaverunt] remearunt. B.
D.

² captivis] et. præm. B.D.

³ acciderant] accederat. B. ac-
ciderat. D.

⁴ commiserunt] commiserant. D.

⁵ carceribus] carcere. D.

⁶ nolens] volens. B.D.

⁷ servandum] servandos. D.

⁸ Jussit ergo Borellum]
Injured by moisture in A.

⁹ quod] quo. B.D.

¹⁰ distirpationem] disturbance-
nem. B.D.

¹¹ xv.m.] xv. A.

¹² præcedunt] præcederent. B.D.

¹³ præstarent] perstarent. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

rium, Catellum, Quintum, et Carucium, senatores, Evan-
drum etiam regem Syriæ, et Sertorium regem Libyæ,
qui nocte illa cum prædictis milibus jussum iter
arripuerunt, et locum latibulis convenientem adepti
delituerunt quo¹ ipsos ituros arbitrabuntur. Mane autem
facto Britones ineunt viam cum captivis et jam prope
locum incedunt, nescii quos dolos versuti hostes insti-
tuerant. Cum vero præterire inceperant egressi ex
improviso Romani ipsos nihil tale præmeditatos² occupa-
verunt et penetraverunt, at illi tametsi³ ex improvise
occupati et dissipati fuissent tandem tamen resociati
viriliter resistunt, et quosdam circa captivos statuunt,
quosdam per catervas distribuunt qui cum hostibus
congregiantur; agmini autem illi quod ad conservan-
dum⁴ captivos statuerunt Richereum, Bedwerum⁵ præ-
fecerunt. Cadur Cornubiæ dux et Borellus cæteris
præponuntur; sed Romani omnes sine ordine eruperant,
nec curabant suos per turmas disponere, dum semet-
ipsos defendere elaborarent, unde ultra modum debili-
tati illos⁶ quos conducebant turpiter amisissent nisi
fortuna optatum auxilium eis accelerasset.⁷

Guichardus enim dux Pictauensium, comperto præ-
dicto dolo, cum tribus milibus⁸ advenerat, cujus freti
auxilio tandem prævalere et vicem prædictæ stragis
impudentibus grassatoribus reddidere;⁹ multos enim¹⁰
suorum in primo congressu amiserunt. Occisus est
enim Borellus, qui cum Evandro rege Syriæ con-
gressus est,¹¹ lancea autem¹² ipsius infra gulam Borelli¹³
infixus vitam cum sanguine eructavit. Amiserunt
quoque tres procures nobiles Britanni, scilicet, Hirel-

¹ quo] quos. B.D.

² præmeditatos] meditados. B.D.

³ tametsi] tam et si. A.B.D.

⁴ conservandum] conservand. A.
conservandos. B. servandos. D.

⁵ Bedwerum] et. præm. B.D.

⁶ illos] et. præm. D.

⁷ accelerasset] acceleraret. B.D.

⁸ tribus milibus] 300. B.

⁹ reddidere] redire. B.

¹⁰ enim] attamen. B.D.

¹¹ est] ē. A. esset. D.

¹² autem] om. D.

¹³ Borelli] om. B.D.

gas,¹ Mauricum² Cardorcanensem, Alidur³ de Tyn-
tagol, Heer filium Hyder, quibus audaciores non fa-
cile reperiri poterant.

The His-
tory of
King
Arthur.

Romani tandem congressum eorum ferre non va-
lentes ocius reliquerunt campum et castra sua petere
cœperunt, at Britones insequentes stragem inferunt,
quamplures capiunt, nec quieverunt donec Gwiterio
Catello et Evandro rege Syriæ peremptis cæteros
penitus dissipaverunt. Habita igitur victoria captivos
quos ducebant miserunt Parisius atque cum illis quos
recenter ceperant ad regem suum repedantes⁴ summæ
victoriæ promittebant cum admodum pauci de tot
supervenientibus hostibus triumphum habuissent.

CAP. LXV.

LUCIUS autem Hiberius, tales casus moleste ferens,
animum suum diversis cruciati⁵ nunc huc nunc illuc
revolvit hæsitando an cœpta proelia, cum Arthuro com-
mittat an infra Augustudunum receptus⁶ auxilium
Leonis imperatoris expectet. Adquiescens tandem formi-
dini⁷ nocte sequenti prædictam civitatem aditurus Len-
gias⁸ cum exercitibus suis ingreditur. Quod ut Arthuro
compertum est, affectans iter ejus præcedere eadem
nocte relicta a læva civitate⁹ quamdam vallem quam
Lucius ingressurus erat transgreditur, quæ usque huc¹⁰
Siesia vocatur; commilitones suos¹¹ per catervas dis-
ponere volens legionem unam cui præfecerat Morwyd

¹ *Hirelgas*] Hirelgas. B. Hy-
relgas. D.

² *Mauricum*] Mauricum. D.

³ *Alidur*] Perhaps Alidus. A.
Aliduc. B.D.

⁴ *repedantes*] spem. add. B.D.

⁵ *cruciati*] An erased letter ter-
minates this word in A. cruciatibus

cruciatum. B. cruciatibus vexatum.
D.

⁶ *receptus*] Interlined in A.

⁷ *formidini*] fortitudini. B.D.

⁸ *Lengias*] Lengrias. B.D.

⁹ *civitate*] ejus. præm. D.

¹⁰ *usque huc*] om. B.D.

¹¹ *suos*] igitur. præm. B.D.

The His-
tory of
King
Arthur.

Claudiocestriæ consulem jussit adesse, ut si opus accidisset sciret ubi posset recipere sese,¹ et resociatis turmis iterum hostibus proelia ingerere, cæteros etiam per catervas septenas distribuens, et in unaquaque caterva quinquies mille et quingentos et LV. viros omnibus armis instructos collocavit. Pars² statutarum turmarum disponitur equestris, pars autem³ altera pedestris.⁴

Datur itaque præceptum tale inter eos ut dum pedestris⁴ turma ad invadendum intendat equestris illico ab obliquo superveniens stricto agmine hostes dissipare nitatur. Erant autem pedestres catervæ Britannico more cum dextro et sinistro cornu in quadrum statutæ, quarum uni⁵ Anguselus rex Albanis et Cador dux Cornubiæ, unus in cornu dextro et alius⁶ in sinistro, præficiuntur; alii vero duo insignes consules, Gerinus Carnotensis et Boso de Richeden,⁷ quæ lingua Saxonica Oxenford nuncupatur.

Tertiæ vero turmæ Aschil rex Dacorum et Loth rex Norguegiæ.

Quartæ⁸ Hoelus dux⁹ Armoricorum et Walwanus nepos regis. Post has autem IIII. fuerunt aliæ IIII. a dorso statutæ quarum uni præponitur Kayus dapifer et Bedwerus pincerna, alii autem præficuntur¹⁰ Holdinus dux Ruthenorum et Guichardus¹¹ dux Pictauensium, tertiæ Ingenis¹² de Legecestria et Jonathil Dorcestrensis et Cursalis de Kaircestria, quartæ vero Urbgenius de Badone. Ipse quoque post hos elegit sibi legionem

¹ *sciret sese*] scire posset
ubi sese reciperet. D.

² *Pars*] quoque. add. B.D.

³ *autem*] om. B.

⁴ *pedestris*] pedestris. A.

⁵ *uni*] vi. B. uni. D. the i
interlined.

⁶ *et alius*] alter. D.

⁷ *Richeden*] Rydechen. B. the
dechen on an erasure in a different
hand.

⁸ *Quartæ*] Quarto. B.

⁹ *dux*] rex. B.

¹⁰ *præficuntur*] præficiuntur, B.D.

¹¹ *Guichardus*] Ther interlined in
A.

¹² *Ingenis*] Vigenis. B.

unam quam sibi adesse affectaverat, et coram se au- The His-
 reum draconem infixit quem pro vexillo habebat, ubi story of
 vulnerati et fatigati, si necessitas compulisset, quasi ad King
 castra diffugissent. Aderant autem in legione illa Arthur.
 quam secum habebat VI. milia sexcenti et LXVI.

Dispositis ergo¹ cunctis commilitones suos in hæc
 verba præfatur:² Domestici mei, qui Britanniam ter
 denorum regnorum dominam fecisti³ vestræ congra-
 tulator probitati quam nullatenus deficere, immo magis
 vigere considero, licet v. annis in oblectamentis otii
 inexercitati potius quam militiæ usui hactenus dediti
 sitis. Nequaquam tamen ab innata bonitate⁴ dege-
 neravistis sed in ipsa perseverantes Romanos propu-
 listis in fugam, qui, instimulante⁵ superbia sua, liber-
 tatem a nobis demere affectaverunt,⁶ qui ampliori
 numero incedentes ingerere proelia inceperunt,⁷ qui
 congressui vestro⁸ resistere non valentes sese turpi-
 ter infra civitatem istam receperunt, ex qua ad præ-
 sens egressuris et per illam⁹ Augustudunum vallem
 petituris obviam poteritis adesse et nihil tale præme-
 ditatos velut pecudes occupare. Sane Orientalium
 gentium segnitia¹⁰ in vobis¹¹ esse existimabant dum
 patriam vestram¹² facere tributariam et vosmet¹³ ipsos
 subjugare affectarent. Numquid noverunt quæ bella
 Dacis ac Norguensis¹⁴ Gallorumque ducibus intulistis
 quos meæ subdidistis potestati et ab eorum pudendo
 liberavistis?¹⁵ Quid igitur in graviori decertatione va-
 luimus, in hac leviori sine dubio prævalebimus¹⁶ si pari

¹ ergo] itaque. B.D.

² Nota. in marg. A.D.

³ fecisti] fecistis. B.D.

⁴ bonitate] probitate. B.D.

⁵ instimulante] stimulante. D.

⁶ affectaverunt] propulerunt. B.

⁷ inceperunt] cœperunt. D.

⁸ vestro] nro. B.

⁹ illam] istam. B.D.

¹⁰ segnitia] segnitiam. B.D.

¹¹ vobis] nobis. B.D.

¹² vestram] nrām. B.D.

¹³ vosmet] nosmet. B.D.

¹⁴ ac Norguensis] aut Norguensibus. B.D.

¹⁵ liberavistis] dominio. præm. B. liberastis. D.

¹⁶ prævalebimus] valebimus. B.

The His-
tory of
King
Arthur.

affectu semiviros illos elaboraverimus opprimere. Quantos honores quisque vestrum¹ possidebit si voluntati meae atque praeceptis meis ut fideles commilitones ad-
quieveritis. Subjugatis enim ipsis continuo Romam
petetis, petitam capiemus,² captam possidebimus,³ et
sic aurum, argentum, palatia, terras, oppida, civi-
tates, et caeteras victorum divitias habebitis. Adhuc
autem ipso talia loquente omnes uno clamore assen-
tiunt, parati mortem prius recipere quam vivente ipso
campum relinquere fugiendo.

At Lucius imperator comperiens insidias ei paratas
noluit ut affectaverat diffugere, sed revocata audacia
ipsum in eandem vallem⁴ aditurus duces suos convocat,
atque his verbis ad suos allocutus est: Patres vene-
randi, quorum imperio et Orientalia et Occidentalia
regna subjici deberent, veterum nostrorum memores es-
tote, qui ut adversarios reipublicae superarent non
abhorrebant effundere sanguinem suum, sed exemplum
probitatis et militiae posteris suis relinquentes, ita ut⁵
decertabant ac si in proelio Deus non providisset⁶ eos
morituros. Triumphabant igitur saepius et triumphando
mortem evadebant, quia nulli alia erant proventura
quam ex providentia Dei condescendebant. Augebatur
respublica et quod honestatis, quod largitatis in gene-
rosis esse solebat, in eis diutius vicens, ipsos et ipsorum
posteris in dominium totius orbis promovebat. Id
ergo in vobis excitare desiderans⁷ revocetis atque in eadem
perstantes et inimicos nostros⁸ in valle qua vobis⁹
insidiantur petentes quod nostrum est ab illis exigere
contendatis. Ne¹⁰ existimetis me infra illam¹¹ civi-

¹ *vestrum*] nrm. B.

² *capiemus*] capietis. B.D.

³ *possidebimus*] possidebitis. B.D.

⁴ *eandem vallem*] eadem valle. B.

D.

⁵ *ut*] om. B.D.

⁶ *providisset*] praevidisset. B.

⁷ *desiderans*] om. B.D.

⁸ *nostros*] viros. B.

⁹ *vobis*] nobis. B.D.

¹⁰ *Ne*] Nec. B.D.

¹¹ *illam*] istam. D.

tatem receptum esse ut vel eos vel congressum eorum abhorruissem, immo arbitrans quod nos stulte prosequerentur et ut prosequentibus¹ ex improvise obvia- remus atque ipsos segregatim irruentes magna strage infestaremus.

Nunc autem quoniam aliter quam rati eramus² fecerunt et nos aliter faciamus. Petamus enim³ illos et⁴ audacter invadamus, vel si convaluerunt unanimiter resistamus et primum impetum tolleremus et sic proculdubio triumphabimus. In pluribus enim decertationibus qui in primo congressu perstare potuit⁵ cum victoria sæpissime abivit. Ut his itaque et⁶ pluribus aliis finem dicendi⁷ fecit omnes uno assensu faventes socias quoque⁸ manus jurejurando⁹ promittentes ad armandum sese festinaverunt. Armati tandem Lengrias egrediuntur atque¹⁰ prædictam vallem adierunt, ubi Arthurus catervas suas statuerat.

Porro et illi¹¹ XII. cuneata agmina atque omnia pedestria¹² fecerunt Romano quæ admodum cuneo ordinata VI.M.¹³ militum cum VI.C.LXVI. exercitum suum disponentes continebant, sed et unicuique suos ductores dederunt ut monitu eorum et invaderent et cæteris irruentibus resisterent; uni etiam¹⁴ præfecerunt Lucium Castellum et Alifatinam¹⁵ regem Hispaniæ, alteri vero Hirtacum regem¹⁶ Parthorum et Maurium Lepidum senatorem, tertio Bottum regem

¹ *prosequerentur et ut prosequen-*
tibus] *persequerentur* *perse-*
quentibus. B.D.

² *rati eramus]* *arbitrati sumus*. D.

³ *enim]* *autem*. B.

⁴ *et]* *Interlined in A.*

⁵ *potuit]* *poterit*. B.

⁶ *et]* *atque*. B.D.

⁷ *dicendi]* *dd'l*. A.

⁸ *quoque]* *que*. B.D.

⁹ *jurejurando]* *Written upon an*

erasure in A. and joined to the fol-
lowing word.

¹⁰ *atque]* *et*. B.

¹¹ *illi]* *ills*. A. with an accent over
the *s* correcting it into an *i*.

¹² *pedestria]* *prædestria*. B.

¹³ *VI.M.]* *VI*. A.

¹⁴ *etiam]* *enim*. B.D.

¹⁵ *Alifatinam]* *Alifatimam*. B.D.
passim.

¹⁶ *regem]* *om*. D.

The His-
tory of
King
Arthur.

Medorum, et Gaium Metellum senatorem, quarto Sertorium regem Libyæ et Milvium senatorem; hæc IIII. agmina in prima acie statuta fuerunt, et post ipsa¹ alia IIII., a dorso quorum uni Sersem regem Iturorum² præposuerunt, alteri Pandrasum regem Ægypti, tertio Policetem ducem Phrygiæ,³ quarto Teucrum ducem Bithyniæ. Post hæc quoque alia IIII.; primo dederunt Quintum Carucium senatorem, secundo Lælium Ostiensem, tertio Sulpicium Subbuculum, quarto Mauricium Silvanum; ipse autem inter eos nunc hac nunc illac incedebat suggerendo, docendo, qualiter sese⁴ haberent. In medio etiam auream aquilam, quam pro vexillo duxerat, iussit firmiter poni⁵ ut et quoscunque casus segregasset submonuit ut ad eam reverti festinanter conarentur.

CAP. LXVI.

POSTQUAM autem in adversa parte hinc Britones illinc⁶ Romani erectis steterunt telis, confestim audito classicorum sonitu agmen illud cui Alifatina ex Hispania et Lucius Catellus præerant in catervam illam quam rex Scociæ et dux Cornubiæ ducebant audacter irruit, sed illam stricte irruentem nequaquam⁷ disgregare potuit.⁸ Cui itaque sævissime invadenti occurrit caterva quam Gerinus et Boso regebant, et dum alia, ut prædictum est, resisteret, subito cursu equorum impetum in eadem fecit, et penetrata illa obviavit agmini quod rex Parthorum ducebat contra turmam Ascilli regis Dacorum. Nec mora, concurrunt undique

¹ ipsa] hæc. B.

² Iturorum] Ituræorum. B.D.

³ Phrygiæ] Frisiæ. B.

⁴ sese] eos. B.

⁵ poni] apponi. B.

⁶ illinc] hine. B.D.

⁷ nequaquam] om. B.D.

⁸ potuit] non. præm. D.

hinc et inde catervæ et sese mutuo penetrantes maximam pugnam¹ lacescunt.

The History of
king
Arthur.

Fit itaque miseranda cædes inter eos cum summo clamore, et terram vertice calcaneis² pulsantes vitam cum sanguine in utraque parte eructant. Sed prius damnum Britonibus illatum est, quia Bedwerus pincerna peremptus fuit,³ et Kayus dapifer lethaliter vulneratus. Nam dum Bedwerus Botto regi Medorum⁴ obviaret, lancea ejus in gula confossus inter hostes peremptus⁵ interiit; Kayus autem dapifer, dum ipsum vindicare conaretur, infra⁶ Medorum turmas circumdatus lethale vulnus recepit;⁷ qui tamen, more boni militis, cum alia⁸ quam ducebat viam aperiens, cæsis et dissipatis Medis, sese infra suos integra catterva recepisset, nisi⁹ in obviam venisset agmini regis Libyæ, cujus irruptio illos quos ducebat omnino disgregavit, utrumque¹⁰ tamen cum paucis retrocedens ad aureum diffugit draconem cum corpore Bedweri.

O quanta lamentatio Estrusiensium dum corpus sui ducis tot vulneribus dilaniatum aspicerent! O quantos Andegauensium planctus dum Kaii consulis sui vulnera plurimis modis tractarent! Sed non opus erat querela quia undique sanguinolentæ acies mutuo irruentes non permittebant spatium¹¹ prædicti gemitus quin ipsos ad defendendum sese coegissent.

Hirelgas,¹² nepos Bedweri, ultra modum ob mortem ipsius commotus CCC. suorum sibi associavit, et, velut aper infra turmam canum frendens, sic per

¹ *maximam pugnam*] om. B.D.

² *calcaneis*] et. præm. B.D.

³ *peremptus fuit*] interemptus est. B.D.

⁴ *Medorum*] om. B.D.

⁵ *peremptus*] interemptus. D.

⁶ *infra*] inter. B.D.

⁷ *recepit*] accepit. B.D.

⁸ *alia*] corr. ala?

⁹ *nisi*] ubi. B.

¹⁰ *utrumque*] utrunque. B.D. corrected in B.

¹¹ *spatium*] eis. præm. B.D.

¹² *Hirelgas*] Herilglas. D. Nota. in marg. A.D.

The His-
tory of
king
Arthur.

hostiles catervas subito cursu equorum locum ubi vexillum regis Medorum aspexerat petivit, parum excogitans quid sibi contingeret dum avunculum suum vindicaret. Adeptus tandem locum quem affectaverat¹ prædictum regem peremit, peremptumque ad socios suos deportavit, et juxta corpus Bedweri membratim dilaniavit.

Denique maximo clamore concivium suorum turmas inanimando hortabatur in hostes irruere crebris irruptionibus, dum eis virtus recenter fervebat, dum illis formidolosis pectus tremebat, dum cominus imminentes sapientius quam cæteri per catervas dispositi sæpius essent atque crudelius damnum ingerere valuissent. Inanimati igitur² hortamine illius impetum in hostes undique fecerunt, quo maxima strages utrisque fuit; in parte namque Romanorum, exceptis innumerabilibus aliis, Aliphatina rex Hispaniæ et Micipsa Babylonis; Quintus quoque Milvius, et Marius Lepidus, senatores, corruerunt: ceciderunt in parte Britonum, Holdinus rex Rutenorum, Leodegarius Bolonensis, Cursalis Caicestrensis,³ Gaulauc Salesburiensis et Urbgenius⁴ de Badone, consules Britannis; unde turmæ quas conducebant⁵ multum debilitatæ retrocesserunt donec venerunt⁶ ad aciem Armoricanorum Britonum quam Hoelus et Walgaynus regebant. Quæ velut flamma ignescens impetum facit in hostes et revocatis illis qui retrocesserant illos qui paulo⁷ insequentes nunc ipsos fugientes⁸ prosternit, nunc interficit, nunc stragem ingerere cessat⁹ donec ad turmam imperatoris pervenit, qui visa calamitate sociorum properat ipsis succursum præstare.

¹ *affectaverat*] affectaret. B.

² *igitur*] ergo. D.

³ *Caicestrensis*] Calrocestrensis. B.

⁴ *Urbgenius*] The *r* interlined in A.

⁵ *conducebant*] ducebant. B.D.

⁶ *venerunt*] venirent. D.

⁷ *paulo*] ante insequabantur, diffugere coegit sed et usque. add. B.D.

⁸ *fugientes*] diffugientes. B.D.

⁹ *cessat*] non. præm. D.

CAP. LXVII.

CONGRESSU itaque inito debilitantur Britones, Chin-
 marchus quoque Trigeriæ¹ et secum duo milia cor-
 ruerunt. Corruerunt etiam tres inclyti proceres: <sup>The His-
 tory of
 king
 Arthur.</sup> Richomarius, Blottorius, et² Laguinus de Bodloano,
 qui si principes fuissent regnorum ob tantam probita-
 tem quam habebant ventura ætas famam eorum cele-
 braret. Nam et dum prædictum impetum cum Hoelo
 et Walguaino facerent non evadebat hostis cui immi-
 nebant quin ei vitam vel gladio vel lancea eripuissent.
 Sed postquam infra aciem Lucii ventum fuit, undique
 a Romanis circumsepti cum prædictis consulibus con-
 ciderunt.³

Hoelus igitur et Walguainus,⁴ quibus meliores præ-
 terita sæcula non genuerant, comperta strage suorum,
 acriores institerunt, nunc hac nunc illac discurrentes
 cuneum imperatoris infestabant. At Walwainus⁵ sem-
 per⁶ recenti virtute exæstuans nitebatur ut aditum
 congregiendi cum Lucio haberet, nitendo ut audacis-
 simus miles irruebat, prosternebat, et cædebat.

Hoelus non inferior illo ex alia parte fulminabat,
 socios suos hortabatur, inimicos feriebat, eorumque ictus
 haud timidus recipiebat, nec ulla deficiebat hora quin
 sæpissime percuteretur et percuteret;⁷ non facile de-
 finiri poterat quis horum alterum excederet.

¹ *Trigeriæ*] consul. præm. B.D.

² *et*] atque. B.D.

³ *conciderunt*] ceciderunt. D.

⁴ *Walguainus*] Walgwainus. B.

⁵ *Walwainus*] Wgwainus. B.

⁶ *semper*] om. D.

⁷ *percuteretur et percuteret*] percu-
 teret et percutiebatur. D.

CAP. LXVIII.

The His-
tory of
king
Arthur.

PORRO Walwainus¹ turmas, ut prædictum est, infestans invenit tandem aditum quem optabat, in imperatorem irruit et cum illo congressus est. At Lucius, prima juventute florens, multum audaciæ, multum vigoris, multum probitatis habebat, nihilque majus desiderabat quam congredi cum milite tali, qui eum voluisset experiri quantum in militia voluisset.

Resistens itaque Walwaino congressum ejus mire lætatur et gloriam,² quia tantam famam de eo audierat. Commisso diutius prælio inter se dant ictus validos et³ clypeos ictibus præten[den]do uterque neci alterius imminere⁴ acriter elaborat.⁵ Dum autem acrius in hunc decertarent modum, ecce Romani subito recuperantes impetum in Armoricanos faciunt et imperatori suo subvenientes Hoelum et Walwainum⁶ cum suis turmis cedendo⁷ pepulerunt, donec in obviam⁸ Arthuro et ejusdem⁹ agmini ex improviso venerunt, ipse enim¹⁰ audita suorum strage, quæ paulo ante eisdem¹¹ dabatur, cum legione sua irruebat, et abstracto Caliburno gladio optimo, celsa voce commilitones suos his verbis inaninabat: Quid facitis, viri, quid facitis, ut¹² permittitis muliebres¹³ illæsos abire? Ne abscedat ullus vivus. Mementote dextrarum vestrarum quæ tot præliis exercitatæ terdena regna potestati meæ subdiderunt! Mementote avorum vestrorum quos Romani, dum for-

¹ *Walwainus*] Walguainus. B.D.

² *gloriam*] gloriatur. B.D.

³ *et*] om. B.D.

⁴ *imminere*] immine. B.

⁵ *elaborat*] laborat. B.D.

⁶ *Walwainum*] Walgwanum. B.D.

⁷ *turmis cedendo*] turmiscendo. B.D.

⁸ *in obviam*] om. B.D.

⁹ *ejusdem*] ejus. B.D.

¹⁰ *enim*] autem. B.D.

¹¹ *eisdem*] eis. B.D.

¹² *ut*] quid. add. B.D.

¹³ *muliebres*] illos. add. B.D.

tiores erant, tributarios fecerunt! Mementote libertatis vestrae quam semiviri isti et vobis¹ debiliores demere affectant! Ne abeat ullus vivus, ne abeat. Quid facitis? Hæc et alia vociferando irruebat in hostes, prosternebat, cædebat, et cuicumque obviabat aut ipsum aut ipsius equum uno ictu interficiebat. Diffugiebant ergo ipsum, velut belluæ ferocem leonem, quem sæva fames instimulat² ad devorandum quicquid casus subvectat, arma sua nihil eis proficiebat³ quin Caliburnus dextra tam virtuosus regis vibratus cogeret ipsos animas cum sanguine eructare.

The History of king Arthur.

Duos reges, scilicet, Sertorium Libyæ, Polictetem Bithyniæ, abscisis capitibus, ad Tartara direxit. Britones igitur regem suum in hunc modum decertare videntes maiorem audaciam capessunt,⁴ Romanos unanimiter invadunt, densata caterva incedunt, et dum ex una parte pedestres hoc modo infestarent, equestres ex alia parte prosternere et penetrare conabantur.

Resistunt autem acriter Romani, et monitu Lucii illustris regis vicem illatæ cladis Britonibus reddere elaborant. Tanta igitur vi in utraque parte pugnatur ac si tunc primum recenter⁵ convenirent; hinc autem Arthurus sæpius, ut prædictum est, percutiens,⁶ Britones ad perstandum hortabatur;⁷ illinc vero Lucius Romanos suos monebat et in præclaras probitates multotiens ducebat, nec ipse cessabat ferire sed in omnes partes turmas ejus circumeundo quemcumque hostem casus offerebat vel lancea vel gladio perimebat.

Fiebat itaque in utraque parte cædes inaudita, quia quandoque Romani⁸ versa vice prævalebant. Postremo dum talis decertatio inter eos fieret, ecce

¹ *vobis*] nobis. B.D.

² *instimulat*] stimulat. B. stimulat. D.

³ *proficiebat*] proficiebant. B.D.

⁴ *capessunt*] capesserunt. B.D.

⁵ *recenter*] om. B.D.

⁶ *percutiens*] hostes. præm. B.D.

⁷ *hortabatur*] hortatur. B.D.

⁸ *Romani*] Britones. B.D.

The His-
tory of
king
Arthur.

Morwid, consul Claudiocestrise, cum legione, quam esse infra colles superius dixi, subito cursu occurrit et hostes nihil tale præmeditantes a dorso invasit, penetravit, et dissipavit, et magnam stragem fecit. Tunc milia Romanorum ceciderunt, tunc Lucius imperator infra turmas occupatus lancea cujusdam militis confossus interiit; at Britones usque insistententes victoriam, licet maximo labore, habuerunt.

Disgregati igitur¹ Romani partim devia et nemora coegente² timore carpebant, partim ad civitates et oppida et ad quæque tutissima loca diffugiebant, quos Britones omni nisu insequendo miseranda cæde afficiunt, capiunt, despoliant, itaque³ maxima pars eorum ultro procedebat manus suas muliebriter vincendas ut paucillum spatium vivendi habuissent.

Habita denique victoria illa, Arthurus corpora procerum suorum ab hostilibus cadaveribus⁴ separari jubet,⁵ separata autem regio more parari, parata autem⁶ ad conprovinciales abbatias deferri ut ibidem honorifice sepelirentur. At Bedwerus pincerna ad Baiocas civitatem suam, quam Bedwerus primus et proavus suus ædificaverat, ab Estrusiensibus cum maximis lamentis deportatur, ibi in quodam cœmeterio quod in Australi parte civitatis erat juxta murum honorifice positus fuit.⁷

Kayus autem ad Camum oppidum, quod ipse construxerat, graviter vulneratus asportatur, et paulo post eodem vulnere defunctus in quodam nemore in cœnobio eremitarum, qui ibidem non longe ab oppido erant, ut decuit Andegauensium ducem, humatus est.

Holdinus quoque dux Rutenorum Flandrias delatus in Tiruana civitate⁸ sepultus est. Cæteri autem con-

¹ *igitur*] ergo. B. om. D.

² *coegente*] cogente. B.D.

³ *itaque*] ita quod. B.D.

⁴ *ab hostilibus cadaveribus*] a cadaveribus hostilibus. B.D.

⁵ *jubet*] jussit. B.D.

⁶ *autem*] enim. D.

⁷ *fuit*] est. B.D.

⁸ *civitate*] civitatate. A. the first
ta being subpuncted.

sules et procures, ut præceperat Arthurus, ad vicinas abbatias delati sunt. Hostes quoque suos miseratus præcepit indigenis illos sepelire, corpus vero Lucii ad senatum deferre,¹ mandans non debere alium² tributum de Britannia deferri vel reddi.

The History of king Arthur.

Deinde³ post subsequenter hyemem in partibus illis moratus est, et civitates Allobrogum subjugare vacavit. Adveniente vero æstate dum Romam petere affectaret et montes transcendere incepisset, nuntiatur ei Mordredum nepotem suum, cujus tutelæ permiserat Britanniam, ejusdem diademate per tyrannidem et prodicionem insignitum esse, reginamque Ganhumaram violato jure primarum nuptiarum ejusdem⁴ nefanda Venere copulatum fuisse.⁵

CAP. LXIX.

DE⁶ hoc quidem, consul auguste, Gaufridus Munemutensis [tacebit];⁷ sed ut in præfato Britannico sermone invenit et a Galtero⁸ Oxenfordensi in multis historiis peritissimo viro audivit, vili licet stylo tamen breviter propalabat quæ proelia inclytus ille rex Arthurus post victoriam istam in Britanniam reversus cum nepote suo commiserat. Ut igitur infamia prænuntiati⁹ sceleris aures ipsius attigit continuo dilata inquietatione quam Leoni regi Romanorum ingerere affectaverat, dimisso Hoelo duce Armoricanorum cum exercitu Galliarum ut partes illas pacificaret, confestim

¹ *deferre*] deferri. D. De Lucio. in marg. A.

² *alium*] aliud. B.D.

³ *Deinde*] Denique. B.D.

⁴ *ejusdem*] eidem. B.D.

⁵ *copulatum fuisse*] copulatam fuisse. B. copulatam esse. D.

VOL. II.

⁶ *De*] Nec. B.D.

⁷ *Munemutensis*] Monemutensis. B. Monumetensis. D. tacebit. add. B.D.

⁸ *Galtero*] Waltero. B.D.

⁹ *prænuntiati*] præfati. B.D.

The His-
tory of
king
Arthur.

cum insularis tantummodo regibus et eorum exerci-
tibus Britanniam remeavit.

Prædictus autem sceleratissimus proditor Mordredus
Chelricum Saxonum ducem Germaniam direxerat, ut
in illa quoscumque posset associaret sibi et asociados
reduceret. Spoponderat etiam¹ seipsi hoc pacto datu-
rum partem illam insulæ quæ a flumine² Humbri
usque ad Scociam porrigebatur, et quicquid in Can-
cia Horsus et Hengistus tempore Vortigerni possede-
rant. At ille peractis suis præceptis octingentis navi-
bus plenis armatis Paganis applicuerat, et fœdere dato
huic proditori quasi regi suo parebat. Associaverat
sibi Scottos, Pictos,³ Hibernienses et quoscumque cal-
lebat habuisse avunculum suum odio.⁴ Erant autem
omnes numero quasi octoginta milia tam Paganorum
quam Christianorum auxilio fretus, quorum multitudine
comitatus Arthuro in Rutupi portu applicanti in⁵ ob-
viam venit, et commisso proelio maximam dedit appli-
cantibus cædem.

Anguselus rex Albanie et Walwainus⁶ nepos regis
cum innumerabilibus aliis in die illa⁷ corruerunt.
Successit autem Anguselo in regnum quidam juvenis,
fratris sui Uriani filius, qui postea in⁸ decertationibus
istis multis præclaruit probitatibus. Postquam tan-
dem, etsi tam magno labore, litora adepti fuerint,
mutuam reddendo cladem Mordredum et ejus exerci-
tum in fugam propulerunt. Assiduis namque debella-
tionibus usi sapienter turmas suas disposuerant, qui
partim⁹ equo distributæ tali modo decertabant quod
cum pedestre agmen ad invadendum vel resistendum

¹ etiam] om. B.D.

² flumine] fluminibus. D.

³ quasi regi Pictos] om.

B. added in marg. *prima manu*.

⁴ habuisse odio] avuncu-
lum ejus odio habuisse. D.

⁵ in] om. B.

⁶ Walwainus] Walgwanius. B.D.

⁷ in die illa] om. B.

⁸ in] vi. B.

⁹ qui partim] quæ partim pede
partim. B.D.

intenderet equestre illico ab obliquo irruens omni nisu hostes penetrare conantur,¹ unde eos ad diffugiendum coegerunt. The History of king Arthur.

Perjurus ille revocatis undique suis in sequenti nocte Wintoniam ingressus est; quod ut Ganhumaræ nuntiatum est confestim desperans ab Eboraco ad Urbem Legionum diffugit, atque in templo Julii² martyris inter monachas ibidem caste vivere proposuit.

Arthurus autem acriori ira accensus³ quod tot centena militum suorum amiserat in tertia die, datis prius sepulturæ peremptis, civitatem adivit atque infra receptum nebulonem obsedit. Qui tamen cœptis suis desistere nolens, sed ipsos qui si adhærebant multis modis inanimans, cum agminibus suis egreditur atque cum avunculo suo proeliari disposuit.

Certamine igitur inito facta est maxima cædes in utraque parte, quæ tandem in parte Mordredi illata est et eum coegit campum turpiter relinquere, qui deinde, non multum curans quæ sepelitio peremptis suis fieret, cito remige fugæ evectus versus Cornubiam iter arripuit.

Arthurus autem interna anxietate cruciatus quamtotius⁴ evasisset confestim persecutus est eum in prædictam patriam usque ad fluvium Cambra, ubi ille adventum ejus expectabat.

Mordredus vero, ut erat omnium audacissimus, confestim milites suos per catervas disponit,⁵ affectans prius vincere vel mori quam prædicto modo diutius fugere. Remanserant ei⁶ adhuc ex predicto numero sociorum suorum LX.M.,⁷ ex quibus fecit VI. turmas et in unaquaque posuit VI.M.⁸ armatorum, et VI.C. et

¹ *conantur*] conatur. B.D.
² *Julii*] Cæsaris. add. B. crossed out.

³ *accensus*] ignescens. B.D.
⁴ *quamtotius*] quam totiens. B.D.

⁵ *disponit*] disposuit. D.

⁶ *ei*] enim. D.

⁷ *LX.M.*] LX. A.

⁸ *VI.M.*] VI. A.

The His-
tory of
king
Arthur.

LXVI.; præterea fecit unam turmam ex cæteris qui superfuerant, et unicuique aliarum ductoribus datis eam tutelæ suæ permisit. His itaque distributis, quemque illorum manabat, promittens cæterorum possessiones eis si ad triumphandum perstarent.

Arthurus quoque suum exercitum in adversa parte statuit, quem per IX. agmina divisit, pedestria cum dextro et sinistro cornu quadrata et unicuique præsidibus commissis, hortatur ut perjuros et latrones interimant,¹ qui monitu proditoris sui de externis regionibus in insulam advecti suos ei honores demere affectabant. Vicit² etiam diversos diversorum regnorum barbaros imbelles atque belli usus ignaros esse, et nullatenus ipsis virtuosissimis et pluribus debellationibus usis resistere posse, si audacter invadere et viriliter decertare affectarent.

Ipsis itaque hinc et inde commilitones suos confortantibus subito impetu concurrunt acies et commisso prælio crebros ictus innectere³ elaborant. Fiunt itaque in utrisque partibus tantæ strages, tanti morientium gemitus, tanti invadentium furores, quantos et dolorosum et laboriosum est describere; undique enim vulnerabant⁴ et vulnerabantur, perimebant et perimebantur.

Postquam autem multum diei in hunc modum duxerunt⁵ irruit tandem Arthurus cum agmine uno, quo VI.M.VIC. et LXV. posuerat, in turmam illam ubi Mordredum sciebat esse, et viam gladiis aperiendo eam penetravit et tristissimam cædem ingessit.

Concidit namque proditor ille nefandus et multa milia secum, nec tamen ob casum ejus diffugiunt cæteri, sed ex omni campo confluentes quantum audacia dabatur resistere conantur. Committitur ergo dirissima

¹ *interimant*] *interimant*. A.

² *Vicit*] *Dicit*. B.D.

³ *innectere*] *immittere*. B.D.

⁴ *vulnerabant*] et. præm. D.

⁵ *duxerunt*] *dacerent*. B.D.

pugna inter eos, quia omnes fere duces qui in ambabus partibus affuerant¹ cum suis catervis corruerunt. Corruerunt etiam² in parte Mordredi, Chelricus, Eilafius, Egbrithtus, Bruniggus, Saxones; Gillapatrik, Gillamor, Gillasel, Gillawm, Hibernienses; Scotti etiam³ Picti cum omnibus fere⁴ dominabantur.

In parte autem Arthuri corruerunt Odbrihtus⁵ rex Norwegiæ, Aschillus rex Daciæ, Cador Limenic, Cassibaliaunus cum multis milibus suorum tam Britonum quam cæterarum⁶ gentium quas secum adduxerat. Sed et inclytus ille rex Arthurus lethaliter vulneratus est, qui illinc ad sananda vulnera sua in insulam Auallonis evectus, et ibidem de eodem vulnere interiit, regnum et coronam relinquens⁷ Constantino nepoti suo et filio Cadoris ducis Cornubiæ, anno ab Incarnatione Domini DXLV.⁸ Sepultusque est in civitate⁹ Auallonis in ecclesia monasteriali; quod quidem sepulchrum tempore regis Ricardi illustris inventum est profundius sexdecim pedum, in cœmeterio Glastoniensi,¹⁰ juxta vetustam ecclesiam, que tunc in magna ecclesia conventuali, ut decet tali regi,¹¹ sepultus est mausolæo¹² marmoreo; quod quidem dignoscitur suum fuisse¹³ tumulum¹⁴ per epitaphium aureum in suo tumulo inventum in his verbis sculptum:

Hic jacet inclytus rex Arthurus a Mordredo proditore occisus.

¹ *affuerant*] fuerant. B.D.

² *etiam*] autem. D.

³ *etiam*] et. B.D.

⁴ *fere*] quorum. add. B.D.

⁵ *Odbrihtus*] Odbericus. B.D.

⁶ *cæterarum*] aliarum. D.

⁷ *relinquens*] reliquit. B.D.

⁸ *Moritur Arthurus.* in marg. A. B.D.

⁹ *civitate*] ecclesia. B.

¹⁰ *Glastoniensi*] Glastoniæ. B.D.

¹¹ *tali regi*] talem regem. B.D.

¹² *mausolæo*] in. præm. B.D.

¹³ *fuisse*] esse. D.

¹⁴ *tumulum*] sepulchrum. B.

The History of king Arthur.

Death of king Arthur. A.D. 542.

His epitaph.

CAP. LXX.

Constantine succeeds.

CONSTANTINO igitur insignito insurrexerunt Saxones et duo filii Mordredi, nec in eum prevalere quiverunt, sed post plurima bella diffugiendo unus Londonias alter Wyntoniam ingressus eas obtinere cœperunt. Tunc defunctus est Sanctus Daniel Bangornensis¹ ecclesiæ antistes. Tunc obiit sanctissimus Urbis Legionum archiepiscopus David in Meneuia civitate infra² abbatiam suam, quam præ cæteris suæ diocesis monasteriis³ dilexerat, quia Beatus Patricius qui nativitatem⁴ prophetaverat⁵ ipsam fundavit. Dum enim apud confratres suos moram faceret subito languore gravatus defunctus est, et iubente Mangone, Venedetorum rege, in eadem ecclesia sepelitur.

Pro eo ponitur in metropolitana sede Kynocus Lampaternensis ecclesiæ antistes, et ad altiorem dignitatem⁶ promotus.

At Constantinus insecutus est Saxones et eos potestati suæ subjugavit, et prædictas civitates cepit, et alterum juvenem Wyntonis in ecclesia Sancti Amphibali diffugientem ante altare trucidavit; alium vero Londoniis in quorundam fratrum cœnobio absconditum, et tandem juxta altare inventum, crudeli morte affecit; et ipse in tertio anno a Conano nepote suo interfectus est, et juxta Utherpendragon infra lapidum structuram sepultus,⁷ quæ haud minimum⁸ ab Ambrosbiria⁹ mira arte composita, lingua Saxonica Stonheng nuncupatur.

¹ *Bangornensis*] Bangorniensis. B.

² Sanctus David, Sanctus Daniel archiepiscopi. in marg. A.D.

³ *monasteriis*] om. B.

⁴ *nativitatem*] suam. add. B.D. interlined in B.

⁵ *prophetaverat*] prophan²at. A.

⁶ *dignitatem*] est. add. B.D.

⁷ *sepultus*] est. præm. B.

⁸ *minimum*] longe. B.D.

⁹ *Ambrosbiria*] Ambrosburia. B. D.

Cui successit Aurelius Conanus¹ qui duos annos Aurelius
Conanus. regnum obtinuit.²

Cui successit Malgo, omnium ducum Britanniae pul- Malgo. cherrimus, multorum tyrannorum depulsor, robustus armis, largior cæteris, et ultra modum probitate præclarus, nisi sodomitica peste involutus sese odiosum Deo exhibuisset.

Cui successit Katericus,³ civilium bellorum amator, Kateric. invisus Deo et Britonibus, cujus inconstantiam comperientes Saxones iverunt ad Gurmundum regem Africanorum in Hiberniam, in quam maximis navigiis advectus gentem patriæ subjugaverat. Venerat enim in Angliam cum CLX. milibus Africanorum qui regem Katericum ita⁴ insequentes usque Cilecestriam compulerunt,⁵ ibi diutina obsidione inclusum;⁶ tandem ultra Sabrinam in Guallias est elapsus, relinquendo civitatem in manus⁷ Africanorum.

Mox depopulans agros ignem cumulavit⁸ in finitimas⁹ quasque¹⁰ civitates, qui non adquevit accensus donec superficiem insulæ a mari usque ad mare exussit.

¹ *Conanus*] Miræ probitatis juvenis, et ipsius nepos, qui monarchiam totius insulæ tenens ejus diademate dignus esset, si non foret civilis belli amator. add. B.D.

² Iste Aurelius avunculum suum qui post Constantinum regnare debuit incarceravit, ejusque duos filios interfecit. Cui successit Vortiporius, secundum Brutum, contra quem insurrexerunt Saxones, cum quibus inivit bellum et vicit et monarchiam, totius regni adeptus, IIII. annis gubernavit populum cum pace et diligentia. Cui successit Malgo qui totam insulam obtinuit et sex con-

provinciales insulas, videlicet, Hiberniam atque Hulandiam, Godlondiam, Orcades, Norwegiam et Daciam. in marg. B. in hand (B.)

³ *Katericus*] Over this in A. is faintly traced *k'terticus* i.e. *katerticus*. Catericus. B.

⁴ *ita*] om. D.

⁵ *compulerunt*] fugere. præm. B. D.

⁶ *inclusum*] inclusus. B.D.

⁷ *manus*] manibus. B.D.

⁸ *cumulavit*] accumulavit. B.D.

⁹ *in finitimas*] infinitas. B.D.

¹⁰ *quasque*] quoque. B.D.

Gurmundus ¹ majorem partem insulæ quæ Lœgria vocatur præbuit Saxonibus. Secesserunt itaque Britonum reliquæ in Occidentales partes, Cornubiam atque Guallias. Tunc archipresules, Thronus Londoniensis et Thadiocus Eboracensis, cum omnes ecclesias sibi subditas usque ad humum destructas esse vidiissent, cum omnibus ordinatis qui superfuerant in Guallias diffugerunt cum reliquiis Sanctorum. Plures autem Minorem Britanniam magno navigio ierunt, ita ut tota ecclesia duarum provinciarum Lœgrie, scilicet, et Northamhumbriæ a conventibus suis desolaretur. Post obitum Gurmundi Africani Saxones regnare cœperunt in diversis locis, quidam in regno Cantuaritarum, quidam in regno West-Saxonum, quidam in regno Merciorum, quidam in regno Northamhumbriorum, quidam in regno Orientalium Anglorum, quidam in regno Orientalium Saxonum, secundum Brutum. [B. β.]

Amiserunt deinde Britones regni diadema multis temporibus et insulæ monarchiam, nec pristinam dignitatem recuperare nitebantur, immo partem illam patriæ quæ eis adhuc remanserat non uni regi sed tribus etiam tyrannis subditam civilibus proeliis sæpissime vastabant; sed nec Saxones diadema insulæ adhuc adepti sunt, qui tribus etiam regibus subditi, quandoque ² sibi ipsi quandoque Britonibus inquietationem ingerebant.

CAP. LXXI.

The mission of St. Augustine. A.D. 597.

Eo ³ tempore missus est Sanctus Augustinus in Angliam a Beato Gregorio papa in Britanniam, ut Anglis Verbum Dei prædicaret, qui Pagana superstitione excæcati ⁴ in illam insulæ partem quam habebant totam deleverant Christianitatem. In parte

¹ De regnis Saxonum supra libro quarto. in marg. B. in hand (α). This shews that the additions in the hand (β) were made before those in the hand (α).

² quandoque] quandoquoque. B.

³ Eo] Eodem. D. Missio Augustini in Angliam. in marg. B. anno ab Incarnatione Domini 592. add. α. Augustinus mittitur in Angliam. in marg. D.

⁴ excæcati] cæcati. B.D.

autem ¹ Britonum semper vigeat Christianitas quæ A.D. 597. a tempore Eleutherii papæ habita inter eos nunquam defecerat.

Inter cætera ² in civitate Bangor tantus erat numerus monachorum ut cum in septem portiones esset ³ cum præpositis sibi prioribus monasterium divisum, nulla harum portio minus quam trescentos monachos haberet, qui omnes opere manuum suarum ⁴ vivebant. Abbas ⁵ autem eorum ⁶ Dinohot ⁷ vocabatur, miro modo liberalibus artibus eruditus, qui Augustino petenti ab episcopis Britonum subjectionem et suadenti ut secum genti Anglorum communem evangelizandi laborem susciperent, diversis argumentis ipsos nullam ei subjectionem debere cum et suum archipræsulem haberent, et gens Saxonum patriam propriamque ⁸ eis auferre perstarent, unde eos summo odio habebant; fidemque Britonum ac ⁹ religionem Saxones pro nihilo habebant, Britones vero citius canibus quam Anglicis communi[ca]bant.¹⁰

Sanctus Augustinus in insula quæ dicitur Thanetos cum sociis ⁸ S. Augustine sends to Aethelbert. XL. applicuit, et mittens ad Adelbertum regem mandavit se venire de Roma ac nuntium ferre optimum qui sibi obtemperantibus æterna in cælo gaudia et regnum sine fine cum Deo vivo et vero futurum sine ulla dubietate promittit. Qui hoc audiens manere illos in ea insula et eis necessaria ministrari jussit, donec videret quid eis faceret. Post dies ergo aliquot venit ad insulam rex, et residens sub divo jussit Augustinum cum sociis ad suum ibidem venire colloquium, et illi Divina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, et imaginem Salvatoris in tabula depictam cum letania quæ pro sua et eorum propter quos

¹ Nota. in marg. A.D.

² cætera] cæteras. B.D.

³ esset] essent. D.

⁴ suarum] om. B.D. Modus vivendi monachorum. in marg. B.

⁵ Abbas Dinohot. in marg. A.

Abbas Dinohoth. in marg. D.

⁶ eorum] So badly written in A. as to be hardly decipherable.

⁷ Dinohot] Dinohoth. D.

⁸ que] om. B.D.

⁹ ac] atque. D.

¹⁰ communi[ca]bant] commūi[an erasure]bant. A. The *b* and the remains of the erased letter being in blacker ink than the context. communicabant. B.D.

- A.D. 597. venerant salute æterna supplicantes. Cumque ad jussionem regis residentes Verbum ei Vitæ una cum omnibus qui aderant ejus comitibus prædicarent, respondet ille dicens: Pulchra quidem sunt verba et promissa quæ affertis. At illi postea appropinquantes civitati Cantuariæ more suo cum Cruce Sancta et imagine Magni Regis Domini nostri Jesu Christi, hanc letaniam consona voce modulantur: Deprecamur te, Domine, in omni misericordia tua ut auferatur furor tuus et ira tua a civitate et de domo sancta tua, quoniam peccavimus: Alleluia. At ipse rex inter alios delectatus vita mundissima Sanctorum et promissis eorum suavissimis, quæ vera esse miraculorum quoque multorum ostensione firmaverant, credens cum multis aliis baptizatus est, nec distulit rex quin etiam ipsis doctoribus locum sedis eorum congruum in Dorobernia, id est, Cantuaria, metropoli sua donaret et necessarias in diversis speciebus possessiones conferret, sicque primus eorum archiepiscopus factus est, videlicet, Cantuariensis; fuerat enim sedes metropolis prius in civitate Londoniarum. Iste Aldelbertus rex Cantuaritarum post regnum temporale quod xxxvi. annis gloriosissime tenuerat æterna celestis regni gaudia subiit, anno ab Incarnatione Domini DCXIII., qui est annus XXI. ex quo Augustinus cum sociis ad prædicandum genti Anglorum missus est. Cui successit Edhaldus filius ejus in regno Cantuariæ, qui non solum Christi fidem suscipere noluit sed et aliud scelus perpetravit, ut uxorem patris haberet, et utroque scelere occasionem dedit ad priorem vomitum revertendi his qui sub imperio parentis sui fidei et castimonie jura susceperant; nec supernæ flagella distractionis perfido regi castigando et corrigendo defuere, nam crebra mentis vesania et spiritus immundi invasione premebatur, secundum Bedam de Gestis Anglorum li. II. cap. 5 et 6. Iste Eabaldus ad prædicationem Sancti Laurentii Cantuariensis archiepiscopi anathematizatus, tandem omni idolatriæ cultu abdicato et connubio non legitimo spreto, suscepit fidem Christi et baptizatus, in quantum valuit in omnibus ecclesiæ consulere ac favere curavit. Non enim tanta ei erat quanta patri ipsius regi pietas, verumtamen ipse cum sua gente ex quo ad Dominum conversus est Divinis studuit mancipare præceptis. Denique in monasterio Beatissimi Apostolorum principis ecclesiam Sanctæ De[i] Genitricis fecit, quam consecravit archiepiscopus Mellitus. Iste monasterium extra muros Cantuariæ quod pater ejus fundaverat ingentibus prædiis et amplissimis donariis illustravit. Hic obiit anno Dominicæ Incarnationis DCXL.; cui post xxv. annos regni sui defuncto successit filius ejus Ercombertus rex, secundum Bedam li. 3, c. 7. Hic primus regum Anglorum in toto regno suo idola relinquere ac destrui simul et jejunium XL. dierum observari principali auctoritate præcepit, quæ ne facile a quoquam possint contemni in
- Baptism of Aethelbert.
- His death. A.D. 616.
- Edabald.
- His death. A.D. 640.
- Ercombert.

transgressores dignas et competentes punitiones proposuit. Hic fidem Christi multum per omnem modum dilatavit, unde per hoc Dei favore tutus rebusque domi et foris ex sententia cedentibus tranquillissime consenuit. Cui successit Egbertus filius ejus, post quem Lotharius, secundum Bedam, frater ejus, anno Domini DCLXXXV. et post XII. annos in pugna Australium Saxonum vulneratus et defunctus. Post quem Edricus, filius Egberti, anno et dimidio regnavit, secundum Bedam, li. 4, ca. 24; quo defuncto, regno propter reges dubios disperso atque rebus Canciæ desperatis, circiter sex annos ad regia successione clauditus est, donec legitimus rex Wythredus, filius Egberti, confortatus in regno religione simul et industria gentem suam ab extranea invasione liberaret. Iste Wythredus, secundum Willielmum Malmesburiensem, fuit domi civilis et bello invictus, Christianam religionem sanctissime coluit, potestatem amplissime porrexit et, ut nihil felicitati deesset quod beatissimi mortales putant, post XXX. annos regni sui, tribus liberis relictis, obiit anno Domini DCCXXI., quorum Edbertus XXI., Edelbertus XI. et Alricus XXIII. annis paterna tenentes instituta regnum continuavere. Post illos nobile germen regum exaruit, generosus sanguis effrigit. Tunc impudentissimus quisque, cujus lingua, divitiæ, vel factio terrorem comparaverat, ad tyrannidem anhelare cœpit; deinde ejusdem factionis et calamitatis hæres, Cuthredus VIII. annis solo scilicet nomine regnavit. Huic regiæ dignitatis abortivo successit Aldredus qui postquam Canciam XVIII. annis rexit, ab Egbritho rege Westsaxonum prælio pulsus in exilium secessit, itaque regnum Canciæ quod ab anno Incarnationis Domini CCCXLIII. steterat annis CCCLXXV. alterius potestati accessit. [B. B.]

Egbertus.
A.D. 664.
Hlothari.
A.D. 673.

Edric.
A.D. 685.

Wythred.
A.D. 690.

His death.
A.D. 725.

Cuthred.
A.D. 792.
Baldred.
A.D. 806.
Fall of the
kingdom.
A.D. 824.

Athelbertus autem rex Canciæ ut vidit Britones dedignantibus subjectionem Augustino facere et prædicationem suam omnino spernere, hoc gravissime ferens, Edelfredum regem Northambrorum,¹ et cæteros regulos Saxones instimulavit ut collecto grandi exercitu in civitatem Bangor abbatem Dinohot et cæteros clericos qui eos despexerant perditum irent. Adquiescentes igitur consilio ejus collegerunt mirabilem exercitum, et provinciam Britonum petentes venerunt Legecestriam ubi consul urbis, Brotmayl nomine, eorum adventum expectabat.

Aethelbert
incites
Aethelfrith
of North-
umbria to
punish the
monks of
Bangor.
A.D. 613.

¹ Northambrorum] Northanhimbrorum. B. Northanhymbrorum. D.

A.D. 613. Venerant autem ad eandem civitatem ex diversis Britonum provinciis innumerabiles monachi et eremitæ, et maxime de civitate Bangor, ut pro salute populi sui orarent. Collectis igitur indique exercitibus Edelfridus¹ rex Northamhimbriorum prælum inivit cum Brotmail, qui pauciori numero militum resistens, ad ultimum relicta civitate, sed prius maxima strage hostibus illata, diffugit. At Edelfridus civitate capta cum intellexisset causam adventus prædictorum monachorum jussit in eos primum arma verti, et sic mille cc. eorum in ipsa die martyrio decorati regni cœlestis sedem adepti sunt.

Massacre
of the
monks.

Deinde² prædictus Saxonum tyrannus Bangornensem urbem peteret; audita ipsius insania venerunt undique obviam ei duces Britonum, scilicet, Bledericus dux Cornubiæ, Margadud rex Demetarum, Cadwanus Venedorum,³ et conserto proelio tyrannum vulneratum in fugam propulerunt, sed et tantum numerum exercitum⁴ ejus peremerunt, ita quod x.m. et xlvi. corruerunt.⁵ In parte etiam⁶ Britonum cecidit Bledericus dux Cornubiæ, qui ducatum in eisdem præliis cæteris præstabat.

Election of
Cadwan.

Exinde convenerunt principes Britonum in civitate Legecestræ communemque assensum habuerunt ut Cadwanum sibi in regem eligerent, ipsoque duce Edelfridum ultra Humbrum insequerentur. Cumque id Ethelfrido⁷ nuntiatum esset associavitque⁸ sibi omnes reges Saxonum obviisque Cadwano perrexerit. Amicis inde intervenientibus pax inter eos sic est formata⁹ ut Ethelfridus¹⁰ trans Humbrum, Cadwanus

¹ *Edelfridus*] Ethelfridus. D.

² *Deinde*] cum. add. B.D.

³ *Venedorum*] Venedetorum. B.

D.

⁴ *exercitum*] om. B.D.

⁵ *corruerunt*] ceciderunt. D.

⁶ *etiam*] autem. B.D.

⁷ *Ethelfrido*] Edelfrido. B.D.

⁸ *que*] om. B.D.

⁹ *formata*] reformata. B.D.

¹⁰ *Ethelfridus*] Edelfridus. B.D.

citra fluvium Humbrum¹ Britanniam possiderent.² Conventione facta tanta est³ inter eos amicitia ut omnia sua communia haberent. Interea Edelfridus uxorem propriam a regno expulit, tamen pręgnantem et in utero habentem; quę expulsa Cadwano adiit ut eam cum marito suo⁴ pacificaret, qui cum nihil proficeret eam cum uxore propria et grvida in thalamo suo retinuit. Quę ambę in utero habentes uno prope tempore partum ediderunt; filius autem Cadwani Cadwallo vocitatur, filius Edelfridi Edwinus appellatur. Exinde nutriti sunt pueri ut regium genus decebat.

A.D. 585.
Birth of
Cadwalla
and
Eadwin of
Northum-
bria.

Missi sunt tandem pueri ad regem Salomonem Armoricanorum, qui benigne ab eo recepti sunt. Denique frequenter ante illum in pceliis congressum cum hostibus faciebant, virtutes suas pręclaris⁵ probitatibus famosas agebant.⁶

Succedente tandem tempore defunctis parentibus in Britanniam reversi sunt, susceptoque regni gubernaculo paternam amicitiam quam patres eorum simul tenebant, exercebant.

Emenso igitur biennio rogavit Cadwallonem Edwinus ut sibi diadema habere liceret, qui⁷ tamen primo juxta fluvium Duglas concedente, postea consilio habito concessum revocante, altercantibus utrisque inter eos magna⁸ discordia orta est; utitur enim Edwinus corona sua regia sine Cadwallonis licentia; quod cum Cadwalloni indicatum esset, nuntiavit ei per legatos se amputaturum illi caput cum⁹ diademate si infra regnum Britannię coronari presumeret.

Orta igitur inter eos discordia, insimul congressi

¹ *Humbrum*] om. B.D.

² *possiderent*] possideret. B.D.

³ *est*] fuerit. B. fuit. D.

⁴ *suo*] Interlined in A.

⁵ *pręclaris*] *festivitatibus*. add. B. crossed out.

⁶ An erasure in A. and in marg. A.

⁷ *qui*] quo. B.D.

⁸ *magna*] maxima. B.D.

⁹ *cum*] Interlined in A.

magnum proelium commiserunt, et in parte Cadwallonis multa milia ceciderunt,¹ et ipse tandem in fugam versus Hiberniam adiit. Edwinus vero triumpho positus provincias Britonum, civitates et oppida et habitantes colonos² pluribus tormentis affecit. Cogitante Cadwallone repatriare, et naves parare, paratas³ mare sulcare, nequaquam ad aliquem portum Britonum poterat naves suas vectare. Erat autem in comitiva Edwini quidam⁴ augur de Hispania natus, Pellitus nomine, qui volatus volucrum cursusque stellarum et brutorum animalium edoctus ei omnia infortunia quæ accidebant⁵ prædicebat; unde reditu Cadwallonis notificato, obviabat ei Edwinus navesque Cadwalli illidebat, ita ut submersis sociis ei omnem portum⁶ armis munitum abnegaret.⁷

Tandem versus terram Armoricanorum divertens a rege ibidem Salomone honorifice ut decuit susceptus est, et auxilium sibi promittendo in hæc verba prorupit:—

CAP. LXXII.

DOLENDUM nobis est, egregii juvenes, patriam avorum vestrorum a barbara gente esse oppressam, et vos ignominiose expulsos, et cum cæteri homines regna sua tueri queant, mirum est populum vestrum tam fecundam insulam amisisse et genti Anglorum quam vestrates pro vili habuerant resistere non posse. Unde debilitatem populi vestri condoleo, cum ex eodem genere simus et sic Britones nominati [estis] sicut et

¹ *ceciderunt*] Added beyond the end of a line in A.

² *colonos*] colonos. B.D.

³ *paratas*] paratis. B.D.

⁴ *quidam*] om. B.

⁵ *accidebant*] acciderent. D.

⁶ *portum*] portam. B.

⁷ *abnegaret*] denegaret. D.

nos,¹ quæ patriam quam videtis omnibus vicinis adversatam viriliter tuetur.²

Postquam autem his et aliis finem dicendi fecit aliquantulum verecundatus Cadwallo in hunc verbum³ respondit: Grates multimodas tibi ago, rex, regibus atavis edite, quia auxilium mihi promittis ut regnum meum recuperem. Hoc enim quod dicebas mirum⁴ esse gentem nostram non servasse avorum dignitatem, postquam Britones ad provincias venerunt, nequaquam admirandum censeo.

Nobiliore manu totius regni prædictos duces secuti fuerunt et ignobiles remanserunt, qui ipsorum potiti sunt honoribus. Qui cum vicem nobilium obtinere cœpissent extulerunt se⁵ arroganter ultra quam dignitas expetebat et ob affluentiam divitiarum superbiri⁶ cœperunt et tanti⁷ fornicationi indulgere qualis inter gentes prius audita non est, et ut Gildas historiographus testatur, non solum hoc vitium sed omnia quæ humanæ naturæ accidere possent.⁸ Et præcipue quod totius boni evertit statum, odium veritatis cum assertoribus suis, amor mendacii cum fabricatoribus suis, susceptio⁹ mali pro bono, veneratio nequitiae pro bonitate, excepto Sathana pro Angelo

¹ nos] vos. B.D.

² tuetur] tuemur. D.

³ verbum] modum. D.

⁴ mirum] miram. B.

⁵ se] om. B. Destructio Angliæ per vitia. in marg. B. At the foot of that column of B. in which this note occurs and close to the text are the words following in the hand (γ): —Destructio Britonum, secundum Gildam et Willielmum Malmesburiensem, fuit propter avaritiam et rapinam principum, propter iniquitatem et injustitiam iudicum, propter desidia prædicationis episcoporum,

propter luxuriam, perjuriam et malos mores populi. The last addition in the hand (β) is continued from the bottom of the preceding column below this, proving that the additions in the hand (β) were made after those in the hand (γ).

⁶ superbiri] superbire. B.D.

⁷ tanti] tantæ. B.D. Nota. in marg. D.

⁸ possent] Added beyond the end of a line in A. possunt excercuerunt. D.

⁹ susceptio] susceptor. B.

lucia.¹ Ungebantur reges non propter Deum sed quod præ cæteris crudeliores exstarent. Si quis vero eorum mitior et veritati aliquatenus prior² videretur in hunc quasi Britanniae subversorem omnium odio³ telaque torquebantur.⁴ Denique omnia quæ Deo placebant et displacebant æquali lance inter eos pendebant, si non graviora essent displicentia. Itaque agebantur cuncta quæ saluti fuerant⁵ contraria et non solum hoc sæculares viri sed et grex Domini ejusque pastores sine discretione faciebant.

Non igitur admirandum est degeneres tales ob scelera talia Deo invisos patriam illam amittere quam prædicto modo maculaverant. Volebat enim Deus ex ipsis vindictam sumere dum extraneum populum in eos supervenire⁶ passus est. Dignum tamen esset si Deus permitteret cives pristinae dignitati restituere ne generi opprobrium sit. Idem enim nobis atavus fuit unde securius auxilium tuum postulo.

Malgo namque quartus post Arthurum duos filios genuit, quorum unus Enmaunus,⁷ alter Rum vocabatur. Enmaunus⁷ inquietatione Saxonum post obitum fratris expulsus hanc provinciam adivit deditque filiam suam Hoelo duci, filio Magni Hoeli, qui cum Arthuro patriam subjugaverat. Ex illa natus est Alanus, ex Alano Hoelus pater tuus, qui dum vixit toti Galliae non minimum inferebat timorem.

CAP. LXXIII.

Eo itaque hyemante cum Salomone consilium inierunt ut Brianus nepos Cadwalli in Britanniam navi-

¹ *lucia*] habebatur. add. D.

² *prior*] p^lor. A. proprior. D.

³ *odio*] odia. B.D.

⁴ *torquebantur*] vertebantur. D.

⁵ *fuerant*] erant. B.D.

⁶ *in eos supervenire*] in eis supervenire. B. super ipsos venire. D.

⁷ *Enmaunus*] Ennianus. B.D.

garet magumque regis Edwini aliquo modo perimeret, ne solita arte adventum Cadwallonis indicaret, quod et ita prudenter ac latenter in civitate Eboraci factum est. Erat enim ibi rex et magus similiter.

Perempto igitur mago per Brianum adivit Exoniam eamque fortiter munivit cum victualibus et Britonibus, et ea quæ fecerat Cadwalloni nuntiavit. Cadwallo talia comperiens auxilio Salomonis fretus in Britanniam adivit.¹ Cadwallo mare sulcante Penda rex Merciorum, cum multitudine maxima Saxonum Brianum in Exonia obsedit. Cadwallo autem terram capiente² gentem suam in quatuor turmis³ divisit, commisso prælio inimicos interfecit, regem Peandam in vinculis detinuit. Pean⁴ alium aditum salutis non inveniens

Cadwalloni se subdidit, promittens sese cum illo Saxonibus inquietaturum. Triumphato illo, convocatis proceribus suis antiquis inivit congressum cum Edwino in campo quæ⁵ dicitur usque hodie Hedfeld;⁶ ibi occisus est Edwinus cum filio suo Offrido, et Godboldus rex Orcadum qui eis venerat in auxilium.

A.D. 633.
Alliance of
Cedwalla
and Penda
of Mercia.
Battle of
Hatfield
Moor and
death of
Eadwin.
14 Oct.

Habita igitur victoria Cadwallo universas Anglorum provincias pervagando ita debacchatus est in Saxones ut⁷ nec sexu[i]⁸ muliebri vel⁹ parvulorum ætati parceret quin omne genus Anglorum ex finibus Britanniae abradebit; quoscunque reperiebat inauditis tormentis afficiebat.

Deinde commisit prælium cum Osrice¹⁰ qui Edwino successerat et illum occidit et duos nepotes ejus qui post illum regnare debuerant. Eadanum autem occidit regem Scottorum qui eis auxiliari venerat.¹¹

A.D. 643.
Osrice of
Deira slain
by Ced-
walla.

¹ *adivit*] Added beyond the end of a line in A.

² *capiente*] carpente. B.D.

³ *turmis*] turmas. B.D.

⁴ *Pean*] Pianda. B. Penda. D.

⁵ *quæ*] q̄. A. qui. B.D.

⁶ *Hedfeld*] Edfeld. D.

⁷ *ut*] ita. præm. D.

⁸ *sexu*] sexui. B.D.

⁹ *vel*] nec. B.D.

¹⁰ *Osrice*] (Ofrice). B.

¹¹ *venerat*] venerant. D.

CAP. LXXIV.

S. Oswald
of Northumbria.
A.D. 634.

HIS itaque peractis successit Oswaldus¹ in regnum Northumbriæ, quem vehementer Cadwallo insecutus est. Postea misit Cadwallo Merciorum regem Peandam in congressum contra Oswaldum, qui eum obsidens in quodam campo qui dicitur Heuvenfeld, id est, coelestis campus, Oswaldus ibi crucem erigens et² omnibus suis indixit ut in his verbis ad cælum clamarent: Flectamus genua omnes et Deum Omnipotentem vivum³ et verum in communi deprecemur ut nos ab exercitu superbo Britannici regis et ejusdem nefandi ducis Piandæ⁴ defendat. Et sic incipientes diluculo in hostes progressi juxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt, quod ut Cadwalloni nuntiatum est acri ira ignescens collegit exercitum et sanctum regem insecutus est, et collato prælio in loco qui Burn⁵ vocatur mediantes Peanda interfectus est.

A.D. 642.
Slain by
Penda.
Oswy of
Bernicia.
A.D. 642.

Perempto Oswaldo frater ejus Oswi⁶ successit⁷ qui cum Edelfrido filio regis Oswaldi et cum Oswaldo filio fratris sui inquietationem semper movens a patria natali propulit, qui adientes⁸ regi Merciorum Peandæ⁹ conquesti sunt auxilium flagitando. At Peanda timens pacem infringere quam Cadwallo per regnum Britanniae statuerat, distulit sine licentia sua inquietationem incipere donec illum aliquo modo incitaret, vel ut ipse in Oswium regem insurgeret vel sibi copiam congregiendi cum eo concederet. Petivit etiam¹⁰ Peanda a rege Cadwallone¹¹ licentiam congregiendi

¹ Sanctus Oswaldus. in marg. D.

² et] om. B.D.

³ Sanctus Oswaldus. in marg. A.

⁴ ducis Piandæ] principis Peandæ. B. principis Pendæ. D.

⁵ Burn] Burū. B.

⁶ Oswi] Oswy. B.D. passim.

⁷ successit] ei. præm. D.

⁸ adientes] adeuntes. B.

⁹ Peandæ] Piandæ. B. Pendæ. D.

¹⁰ etiam] autem. D.

¹¹ a rege Cadwallone] om. D.

cum rege Oswio ut vel ipsum interficeret vel a regno A.D. 642. fugaret.

Licentiam tandem obtinuit Penda¹ a Cadwallone congregiendi cum Oswio,² at Oswi necessitate compulsus multa donaria et ornamenta regia Peandæ promittens³ ut patriam suam vastare desineret. Ille enim⁴ precibus ejus nullatenus adquevit.⁵ Rex autem ad Divinum respiciens⁶ auxilium licet minorem habuisset exercitum inivit cum illo in proelium juxta fluvium Humbrum;⁷ Peanda et xxx. duces cum suis A.D. 655. exercitibus ibi⁸ interempti sunt Oswio triumphante. Penda slain by Oswy.

Peanda interfecto Wlfredus filius ejus donante Cadwallone successit ei in regnum, qui consociato sibi Eba et Edberto Merciorum ducibus rebellavit adversus Oswi, sed jubente tandem Cadwallone pax inter eos perpetua reformata est.

Completis tandem XLVIII. annis, nobilissimus ille A.D. 635? atque potentissimus rex Cadwallo senio et infirmitate Death of Cadwalla. [A.D. 677.] gravatus, xv. kalendas Decembris debitum solvit humanum, anno Incarnationis⁹ Domini DCLXXVII. Cujus corpus Britones balsamo et aromatibus conditum in quadam ænea imagine ad mensuram stature suæ¹⁰ fusa mira arte posuerunt;¹¹ imaginem autem illam super æneum equum¹² miræ pulchritudinis armatam et super Occidentalem¹³ portam Lundoniarum¹⁴ erectam in signum prædictæ victoriæ et in terrorem Saxonibus statuerunt. Sed et ecclesiam subtus in honore Sancti

¹ Penda] Peanda. B.

² Oswio] Edwyno. D.

³ promittens] promisit. B.D.

⁴ enim] om. B.

⁵ adquevit] inclinavit. D.

⁶ respiciens] aspiciens. B.

⁷ Humbrum] Humbri. B.

⁸ ibi] om. B.D.

⁹ Incarnationis] ab Incarnatione. B.

¹⁰ stature suæ] suam. B.D.

¹¹ posuerunt] composuerunt. D.

¹² equum] equi. A. the terminal letter having been erased.

¹³ Occidentalem] om. B. added in marg. *prima manu*.

¹⁴ Lundoniarum] Londoniarum. B.D.

Martini ædificaverunt in qua pro ipso et omnibus¹ fidelibus defunctis divina celebrantur obsequia.

Havelok
the Dane.

Non enim² est prætermittendum de quodam Dano generoso ætate juvenili florente, Havelok nomine, qui tempore regis Edelfridi casualiter Angliam adiit, qui a propria patria expulsus³ per quendam ducem falsissimum, cui pater ejus illum commiserat ipso moriente et ducem rogavit ut⁴ puerum nutriret usque dum posset Danemarchiæ regnum viriliter gubernare. Dux vero malitiam machinans juvenem hæredem rectum, Havelok nomine, voluit occidisse. Puer vero comperiens⁵ aufugit per latibula usque dum quidam Anglicus et mercator in illis partibus adventaret; nomen autem⁶ mercatoris Grym⁷ vocitabatur. Havelok autem, Grym⁷ rogans⁸ ut ipsum in Angliam transvectaret, ipse autem annuens, puerum secum conduxit et cum eo per aliquot tempus apud Grymesby⁹ morabatur. Tandem ipsum¹⁰ ad curiam regis Edelfridi conduxit et ibi¹¹ in coquina regis moratus est.

Rex autem Edelfridus quamdam habuit sororem nomine Orwen et illam maritavit regi Athelberto, quod conjugium inter duos reges vinculum amoris catenavit. Rex autem Athelbert¹² terram citra Trentam¹³ cum regio diademate occupavit, cum terra de Northfolk' et de Southfolk' et eis adjacentibus. Rex vero Edelfrid¹⁴ comitatum Lincolnæ et Lyndeseye¹⁵ et eis¹⁶ spectantibus. Ante maritagium puellæ Orwen

¹ *omnibus*] pro. præm. D.

² *enim*] om. B.

³ Havel[ok]. in marg. A. the remainder having been cut off in binding; entire in marg. D.

⁴ *ut*] et. D.

⁵ *comperiens*] illud. præm. B.D.

⁶ *autem*] vero. B.D.

⁷ *Grym*] Grim. B.

⁸ *rogans*] rogavit. B.D.

⁹ *Grymesby*] Grymmysby. B.

¹⁰ *ipsum*] om. B.D.

¹¹ *ibi*] i. A. originally u.

¹² *Athelbert*] Athelbertus. B.D.

¹³ *Trentam*] On an erasure in A.

¹⁴ *Edelfrid*] Edelfride. B.

¹⁵ *Lyndeseye*] Lyndesey. B.

¹⁶ *eis*] cum. præm. D.

illi duo reges semper debellabant, post matrimonium ^{Havelok} factum nulla fuit divisio, nec in familia inter eos nec ^{the Dane.} in dominio.

Rex vero Ethelbert¹ de uxore sua quamdam filiam genuit, nomine Argentile, pulcherrimam² valde. Athelberto obiente, vel ante mortem ejus, regem rogavit Edelfridum ut filiam suam homini fortissimo ac validiori totius sui regni in conjugium copularet, nihil doli vel mali machinans.

Rex autem Adelfrid omnem malitiam ingeminans de³ conjugio puellæ malitiose⁴ disponens, cogitans⁵ se habere unum lixam in coquina sua qui omnes homines regni sui in vigore et fortitudine superabat, et juxta votum patris puellæ ad illum hominem fortissimum illam generosam juvenulam toro maritali copulavit, ob cupiditatem regni puellæ ipsam ita enormiter maritabat. Havelok in patria Danemarchiæ⁶ et Argentile in Britannia æquali sorte ad custodiendum deputati sunt, totum tamen nutu Divino cedebat eis in honorem. Nam Havelok post paucos annos regnum Britanniæ adeptus est, et a Saxonibus tandem occisus et apud le Stonhenge est sepultus. Pater ejus Kirkeban⁷ vocabatur. De⁸ Havelok satis dictum est; ad pristinam Britonum materiam licet redire.

CAP. LXXV.

SUSCEPIT itaque regni gubernaculum Cadwaladrus ^{Caedwalla} filius Cadwalli, quem Beda Diedwaldam juvenem vocat, ^{of Wessex?} et in initio viriliter et pacifice regnum tractavit. ^{A.D. 685.}

¹ *Ethelbert*] Athelbert. B. Athelberth. D.

² *pulcherrimam*] pulchram. B.D.

³ *de*] et. præm. D.

⁴ *malitiose*] male. B.D.

⁵ *cogitans*] cogitavit. B.D.

⁶ *Danemarchiæ*] Denemarchiæ B.D.

⁷ *Kirkeban*] Kirkebañ. B. Kyrkeban. D.

⁸ *De*] Da. D.

At cum XII. annos¹ post sumptum diadema præterisset² in infirmitatem cecidit et civile discordium inter Britones exortum est. Mater ejus fuerat³ soror Peandæ⁴ ex nobili genere Gewiseorum⁵ eamque memoratus rex Cadwallo post factam cum fratre concordiam⁶ in societatem tori accepit⁷ et Cadwaladrum ex illa⁸ generavit.

Quomodo ergo ut dicere cœperam ingruente discordia afficiuntur Britones et quomodo opulentam patriam detestabili discidio destruunt.

A famine

Accessit⁹ autem et aliud infortunium, quia fames dira ac¹⁰ famosissima insipienti populo adhæsit, ut ita totius¹¹ cibi sustentaculo quæque vacuarentur provincia¹² excepto venatoriæ¹³ artis solatio. Quam vero famem pestiferam mortis lues consecuta est, quæ in brevi tantam populi multitudinem stravit quantam vivi non poterant mortuos¹⁴ humare, unde miseræ reliquæ factis patriam agminibus diffugentes transmarinas petebant regiones cum ululatu magno sub velorum sinibus hoc modo cantantes et dicentes; ipse etiam rex Cadwaladrus cum navigio miserabili Armoricam petens prædictum planctum hoc modo augebat:—

and pestilence.

Caedwalla crosses to Armorica.

Væ¹⁵ nobis peccatoribus ob immania scelera nostra quibus Deum offendimus dum pœnitentiæ spatium habebamus! Incumbit ergo illius¹⁶ potestatis ultio quæ nos ex natali solo¹⁷ extirpat, quos nec olim Romani nec deinde Scotti vel Picti, nec¹⁸ versutæ proditionis

¹ annos] Altered by erasure into anni in B. a. D.

² præterisset] præterissent. B.D.

³ fuerat] fuit. B.D.

⁴ Peandæ] Pendæ. D.

⁵ Gewiseorum] Gewyseorum. B.

⁶ concordiam] discordiam. B.D.

⁷ accepit] suscepit. D.

⁸ illa] ea. D.

⁹ Accessit] Accidit. B.D.

¹⁰ ac] et. B.D.

¹¹ totius] sibi. præm. B. crossed out.

¹² provincia] provinciæ. B.D.

¹³ venatoriæ] venatore. B.

¹⁴ mortuos] Interlined in A. om. B.D.

¹⁵ Væ. in marg. A.D.

¹⁶ ergo illius] igitur ipsius. B.D.

¹⁷ solo] solio. B.D.

¹⁸ nec] vel. B.D.

Saxones quiverunt exterminare, sed in vanum patriam totiens super illos recuperavimus, cum non fuit¹ Dei voluntas ut in ea perpetue regnaremus. Verus ipse Judex cum vidisset nos nullatenus a sceleribus nostris cessare velle ac neminem genus nostrum a regno expellere posse, volens corripere stultos indignationem suam direxit qua propriam nationem catervatim deserimus. Redite ergo Romani, redite Scotti et Picti, redite Ambrones Saxones, ecce patet vobis Britannia ira Dei deserta, quam vos desertam facere nequivistis. Non nos fortitudo vestra expellit sed Summi Regis potentia, quam nunquam offendere distulimus.

CAP. LXXVI.

UT igitur inter hos et alios gemitus in Armoricano litore appulsus fuit venit cum tota multitudine sua ad Alanum regem Salomonis nepotem at ab illo digne susceptus est. Britannia ergo cunctis² civibus, exceptis paucis quibus in Galliarum partibus mors pepercerat, desolata per IX. annos Britonibus horrenda fuit, Saxonibus quoque³ eadem tempestate ingrata, quia in illa sine intermissione moriebantur; quorum residui cum tam feralis lues cessavisset,⁴ continuum morem servantes, nuntiaverunt concivibus suis in Germaniam Immi-
insulam indigena gente carentem facilem illis sub-
dendam si in illam⁵ habitaturi convenirent. Quod Saxons.
cum illis indicatum fuisset,⁶ nefandus ille populus collecta innumerabili virorum multitudine et mulierum applicuit in partibus Northumbriæ et desolatas provincias ab Albania⁷ usque ad Cornubiam inhabitavit.

¹ *fuit*] fuerit. B.D.² *cunctis*] totis. B.³ *quoque*] ingrata. add. D.⁴ *cessavisset*] cessasset. B.⁵ *illam*] illa. B.D.⁶ *fuisset*] esset. D.⁷ *ab Albania*] Albanix. B.D.

Subjection
of the
Britons.

Non enim aderat habitator qui prohiberet præter pauper-
culas Britonum reliquias qui¹ superfuerant, quæ
infra abdita nemorum in Gualiiis² commanebant. Ab
illo tempore³ potestas Britonum in insula cessavit et
Angli regnare cœperunt.⁴

Denique cum aliquantulum temporis emensum esset
et prædictus populus roboratus fuisset, recordatus Cad-
waladrus regni sui jam a supradicta contagione puri-
ficati⁵ auxilium ab Alano petivit, ut pristinae potestati
restitueretur. At cum a rege id impetravisset⁶ intonuit
ei vox Angelica ut classem pararet et cœptis suis de-
sisteret. Nolebat enim Deus Britones in insulam⁷
Britanniæ diutius regnare antequam tempus illud ve-
nisset quod Merlinus Arthuro prophetaverat. Præcepit
etiam illi ut Romam ad Sergium papam iret ubi,
peracta pœnitentia, inter beatos annumeretur. Dicebat
etiam⁸ populum Britonum per meritum suæ fidei
insulam⁹ adepturum, postquam fatale tempus Merlini
superveniret; nec id tamen prius futurum quam Bri-
tones reliquiis ejus potiti illas ex Roma in Britanniam
asportarent. Tunc demum revelatis cæterorum sanc-
torum reliquiis quæ propter Paganorum invasionem
absconditæ fuerant amissum regnum recuperarent, quod
cum auribus beati viri intimatum¹⁰ fuisset, accessit
illico ad Alanum regem et quod sibi revelatum fuisset¹¹
indicavit.

¹ qui] quæ. B.D.

² Gualiiis] Gualliis. B.

³ tempore] om. B.

⁴ cœperunt] inceperunt. B. Ces-
sat potestas Britonum in Anglia. in
marg. B. et regnare cœperunt
Saxones anno Domini DLXXXI.
add. a.

⁵ purificati] purificari. B.D.

⁶ impetravisset] impetrasset. B.D.

⁷ insulam] insula. B.D.

⁸ etiam] enim. B.D.

⁹ insulam] On an erasure in B.

¹⁰ intimatum] nuntiatum. B.D.

¹¹ fuisset] fuit. B.D.

CAP. LXXVII.

ALANUS tunc sumptis diversis libris et de¹ Prophetiis Aquilæ quæ Seftoniæ² prophetavit et de Carminibus Sibyllæ ac Merlini, cœpit scrutari omnia ut videret an revelatio Cadwalladri in scriptis ad³ oraculum concordaret. Et cum nullam discrepantiam reperisset suggessit Cadwalladro ut divinæ dispensationi pareret, et Britannia postposita quod Angelus ei præceperat perficeret.

Filium autem suum Yuor ac Yni⁴ nepotem suum ad reliquias Britonum regendas in insulam dirigeret, ne antiquo genere gens illorum edita libertatem barbarica irruptione amitteret.

Cadwalladrus tunc abjectis mundialibus propter⁵ A.D. 688.
Dominum regno terreno⁶ propter⁶ perpetuum⁷ venit Caedwalla
Romam et a Sergio papa confirmatus etiam inopino goes to
languore correptus⁸ XII. die kalendarum Maiarum anno Rome.
Incarnationis Domini DLXXX.IX.⁹ a contagione carnis A.D. 689.
solutus cœlestis regni aulam ingressus est. His death.
30 April.

¹ *de*] om. B.

² *Seftoniæ*] Over this are written in A. the words: *vel Paladur*. There are no carets nor marks referring them to their place in the text. Schephtonix. B. Shephtonix. D.

³ *ad*] Interlined in A.

⁴ *Yni*] Yny. B.

⁵ *regno terreno*] regnum terrenum. B.D. relinqua. add. B.D.

⁶ *propter*] om. B.D.

⁷ *perpetuum*] Above and between this and the next word in the text is written in A. the word *linq̃s*, the second and third letters of which are written upon an erasure. It is probably meant for *linquens*. There are no marks of reference to the text. om. B.D.

⁸ *correptus*] gravatus. B.

⁹ *DLXXX.IX.*] The 9 on an erasure in B. 688. D.

CAP. LXXVIII.

Invasion of
Iuor and
Ini.

CUM¹ autem Yuor et Yni naves sibi collegissent, quos potuerunt sibi associaverunt et applicuerunt in insulam, atque LXIX.² annis gentem Anglorum sævis-
sima inquietatione affecerunt, sed modicum³ profuit. Supradicta namque mortalitas et fames atque consuetudinarium dissidium in tantum coegerat populum superbum degenerare quod hostes longius arcere nequiverant.

Barbarie⁴ etiam irrepente⁵ jam non vocabantur Britones sed Gwalenses;⁶ vocabulum vero⁷ sive a Gwalone⁸ duce eorum sive a Galeas⁹ regina sua, sive a Barbaris trahentes. At Saxones sapientius agentes pacem etiam¹⁰ et concordiam habentes agros colentes et oppida reedificantes et sic abjecto dominio Britonum jam toti Loegriæ imperaverant,¹¹ duce Ethelstano qui primus¹² inter eos diadema portavit.

Degenerati autem a Britannica nobilitate Gwalenses⁶ nunquam monarchiam insulæ postea recuperaverunt, immo nunc sibi interdum Saxonibus ingrati consurgentes externos ac domesticos clades incessanter agebant. Reges autem eorum qui in Gwaliis¹³ ab illo tempore successerunt scribenti committo.

Reges¹⁴ Britonum amplius regnare non sunt auditi,

¹ Cum] Dum. D.

² LXIX.] 48. B., on an erasure. 69. D.

³ modicum] non multum. B.D.

⁴ Barbarie] Barbaricis. B., corrected in a later hand.

⁵ irrepente] irrepentibus. B. the first syllable interlined; the two last on an erasure in a later hand.

⁶ Gwalenses] Gualenses. B.

⁷ vero] om. B.D.

⁸ Gwalone] Gualone. B.

⁹ Galeas] Gualaes. B. the *a* interlined in a later hand. Gales. D.

¹⁰ etiam] om. B.D.

¹¹ imperaverant] imperabant. B.D.

¹² primus] On an erasure in B.

¹³ Gwaliis] Gualliis. B.

¹⁴ Mr. Hindley's transcript (MS. Mus. Brit. Add. 6914) commence with this paragraph. See Preface

cessat ultroneus¹ eorum potestas, Saxonibus enim² omnino sunt subjugati. Merum autem haurientes et in conviviis Britones madidantes³ Arthurum eructant fore venturum et regnum Britannicum a Saxonibus fabulantur lucraturum. Rex autem Cadwaladrus dicit hoc sibi fore in Armorica per Angelum nuntiatum, cum quo Vaticinium Merlini concordat ubi dicit rubeum draconem album compellere retroire; albus enim draco Saxones significat, rubeus autem Britones. De regibus Saxonum jam procedit narratio.

¹ *ultroneus*] *ultraneus*. D.

² *enim*] *autem*. D.

³ *madidantes*] *madientes*. B.

END OF VOL. II.

LONDON:
Printed by GEORGE E. EYRE and WILLIAM SPOTTISWOODE,
Printers to the Queen's most Excellent Majesty.
For Her Majesty's Stationery Office.

LIST OF WORKS

PUBLISHED

By the late Record and State Paper Commissioners,
or under the Direction of the Right Hon. the
Master of the Rolls, which may be had of
Messrs. Longman and Co.

PUBLIC RECORDS AND STATE PAPERS.

ROTULORUM ORIGINALIUM IN CURIA SCACCARII ABBREVIATIO. Henry
III.—Edward III. *Edited by* HENRY PLAYFORD, Esq. 2 vols.
folio (1805—1810). *Price*, boards, 12s. 6d. each, or 25s.

CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM SIVE ESCAETARUM.
Henry III.—Richard III. *Edited by* JOHN CALEY AND J.
BAYLEY, Esqrs. 4 vols. folio (1806—1808; 1821—1828), boards:
vols. 2 and 3, separately, *price*, boards, each 21s.; vol. 4, boards,
24s.

LIBRORUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECÆ HARLEIANÆ CATALOGUS.
Vol. 4. *Edited by* The Rev. T. H. HORNE, (1812) folio, boards.
Price 18s.

ABBREVIATIO PLACITORUM, Richard I.—Edward II. *Edited by* The
Right Hon. GEORGE ROSE, AND W. ILLINGWORTH, Esq. 1 vol.
folio (1811), boards. *Price* 18s.

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, INDICES. *Edited by* Sir
HENRY ELLIS. Small folio (1816), boards (Domesday-Book,
vol. 3). *Price* 21s.

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY, ADDITAMENTA EX CODIC. ANTI-
QUISS. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. Small folio (1816), boards
(Domesday-Book, vol. 4). *Price* 21s.

STATUTES OF THE REALM, in very large folio. Vols. 1 to 11 (except vols. 5 and 6.) including 2 vols. of Indices (1810—1828). *Edited by Sir T. E. TOMLINS, JOHN RAITHEY, JOHN CALEY, and WM. ELLIOTT, Esqrs. Price 31s. 6d. each.*

. The Alphabetical and Chronological Indices may be had separately, *price 30s. each.*

VALOR ECCLESIASTICUS, temp. Henry VIII., Auctoritate Regia institutus. *Edited by JOHN CALEY, Esq., and the Rev. JOSEPH HUNTER. Vols. 4 to 6, folio (1810, &c.), boards. Price 25s. each.*

. The Introduction is also published in 8vo., cloth. *Price 2s. 6d.*

ROTULI SCOTIÆ IN TURRI LONDINENSI ET IN DOMO CAPITULARI WESTMONASTERIENSI ASSERVATI. 19 Edward I.—Henry VIII. *Edited by DAVID MACPHERSON, JOHN CALEY, and W. ILLINGWORTH, Esqrs., and the Rev. T. H. HORNE. 2 vols. folio (1814—1819), boards. Price 42s.*

"FÆDERA, CONVENTIONES, LITTERÆ," &c.; or, Rymer's Fœdera, A.D. 1066—1891. New Edition, Vol. 2, Part 2, and Vol. 3, Parts 1 and 2, folio (1821—1830). *Edited by JOHN CALEY and FRED. HOLBROOKE, Esqrs. Price 21s. each Part.*

DUCATUS LANCASTRIÆ CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM, &c. Part 3, Ducatus Lancastriæ. Calendar to the Pleadings, &c. Henry VII.—Ph. and M.; and Calendar to Pleadings, 1—13 Elizabeth. Part 4, Calendar to Pleadings to end of Elizabeth. *Edited by R. J. HARPER, JOHN CALEY, and WM. MINCHIN, Esqrs. Part 3 (or Vol. 2) (1827—1834), price 31s. 6d.; and Part 4 (or Vol. 3), boards, folio, price 21s.*

CALENDARS OF THE PROCEEDINGS IN CHANCERY IN THE REIGN OF QUEEN ELIZABETH, to which are prefixed examples of earlier proceedings in that Court from Richard II. to Elizabeth, from the originals in the Tower. *Edited by JOHN BAYLEY, Esq. Vols. 2 and 3 (1830—1832), boards, each, folio, price 21s.*

PARLIAMENTARY WRITS AND WRITS OF MILITARY SUMMONS, together with the Records and Muniments relating to the Suit and Service due and performed to the King's High Court of Parliament and the Councils of the Realm. Edward I., II. *Edited by Sir FRANCIS PALGRAVE. (1830—1834). Vol. 2, Division 1, Edward II., 21s.; Vol. 2, Division 2, 21s.; Vol. 2, Division 3, folio, boards, price 42s.*

ROTULI LITTERARUM CLAUSARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 2 vols. folio (1833—1844). The first volume commences A.D. 1204 to 1224. The second volume 1224—1227. *Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. Together, price 81s. cloth; or the volumes may be had separately. Vol. 1, price 63s. cloth; Vol. 2, cloth, price 18s.*

- THE GREAT ROLLS OF THE PIPE FOR THE SECOND, THIRD, AND FOURTH YEARS OF THE REIGN OF KING HENRY THE SECOND, 1155—1158. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 4s. 6d.
- THE GREAT ROLL OF THE PIPE FOR THE FIRST YEAR OF THE REIGN OF KING RICHARD THE FIRST, 1189—1190. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6s.
- PROCEEDINGS AND ORDINANCES OF THE PRIVY COUNCIL OF ENGLAND, commencing 10 Richard II.—33 Henry VIII. *Edited by* Sir N. HARRIS NICOLAS. 7 vols. royal 8vo. (1834—1837), cloth 98s.; or any of the volumes may be had separately, cloth. *Price* 14s. each.
- ROTULI LITTERARUM PATENTIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, A.D. 1201 to 1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. folio (1835), cloth. *Price* 31s. 6d.
- * * The Introduction is also published in 8vo., cloth. *Price* 9s.
- ROTULI CURIE REGIS. Rolls and Records of the Court held before the King's Justiciars or Justices. 6 Richard I.—1 John. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 2 vols. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 28s.
- ROTULI NORMANNIE IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, A.D. 1200—1205. Also from 1417 to 1418. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 12s. 6d.
- ROTULI DE OBLATIS ET FINIBUS IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, tempore Regis Johannis. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 18s.
- EXCERPTA E ROTULIS FINIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATIS. Henry III., 1216—1272. *Edited by* CHARLES ROBERTS, Esq. 2 vols. royal 8vo. (1835, 1836), cloth, *price* 32s.; or the volumes may be had separately, Vol. 1, *price* 14s.; Vol. 2, cloth, *price* 18s.
- FINES SIVE PEDES FINIUM SIVE FINALES CONCORDIE IN CURIA DOMINI REGIS. 7 Richard I.—16 John (1195—1214). *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. In Counties. 2 vols. royal 8vo. (1835—1844), together, cloth, *price* 11s.; or the volumes may be had separately, Vol. 1, *price* 8s. 6d.; Vol. 2, cloth, *price* 2s. 6d.
- ANCIENT KALENDARS AND INVENTORIES (THE) OF THE TREASURY OF HIS MAJESTY'S EXCHEQUER; together with Documents illustrating the History of that Repository. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 3 vols. royal 8vo. (1836), cloth. *Price* 42s.
- DOCUMENTS AND RECORDS illustrating the History of Scotland, and the Transactions between the Crowns of Scotland and England; preserved in the Treasury of Her Majesty's Exchequer. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 1 vol. royal 8vo. (1837), cloth. *Price* 18s.

ROTULI CHARTARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, A.D. 1199—1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. folio (1837), cloth. *Price* 30s.

REGISTRUM vulgariter nuncupatum "The Record of Caernarvon," e codice MS. Harleiano, 696, descriptum. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. 1 vol. folio (1838), cloth. *Price* 31s. 6d.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF ENGLAND; comprising Laws enacted under the Anglo-Saxon Kings, from Æthelbirht to Cnut, with an English Translation of the Saxon; the Laws called Edward the Confessor's; the Laws of William the Conqueror, and those ascribed to Henry the First; also, Monumenta Ecclesiastica Anglicana, from the 7th to the 10th century; and the Ancient Latin Version of the Anglo-Saxon Laws; with a compendious Glossary, &c. *Edited by* BENJAMIN THORPE, Esq. 1 vol. folio (1840), cloth. *Price* 40s.

— 2 vols. royal 8vo. cloth. *Price* 30s.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF WALES; comprising Laws supposed to be enacted by Howel the Good; modified by subsequent Regulations under the Native Princes, prior to the Conquest by Edward the First; and anomalous Laws, consisting principally of Institutions which, by the Statute of Ruddlan, were admitted to continue in force. With an English Translation of the Welsh Text. To which are added a few Latin Transcripts, containing Digests of the Welsh Laws, principally of the Dimetian Code. With Indices and Glossary. *Edited by* ANEURIN OWEN, Esq. 1 vol. folio (1841), cloth. *Price* 44s.

— 2 vols. royal 8vo. cloth. *Price* 36s.

ROTULI DE LIBERATE AC DE MISIS ET PRÆSTITIS, Regnante Johanne. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6s.

DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ENGLISH HISTORY in the 13th and 14th centuries, selected from the Records in the Exchequer. *Edited by* HENRY COLE, Esq. 1 vol. fcp. folio (1844), cloth. *Price* 45s. 6d.

MODUS TENENDI PARLIAMENTUM. An Ancient Treatise on the Mode of holding the Parliament in England. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. 8vo. (1846), cloth. *Price* 2s. 6d.

REPORTS OF THE PROCEEDINGS OF THE RECORD COMMISSIONERS, 1800 to 1819, 2 vols., folio, boards. *Price* 5l. 5s. From 1819 to 1831 their proceedings have not been printed. A third volume of Reports of their Proceedings, 1831 to 1837, folio, boards, 8s. 3 vols. together, boards. *Price* 5l. 13s.

THE ACTS OF THE PARLIAMENTS OF SCOTLAND. 11 vols. folio (1814-1844). Vol. I. *Edited by* THOMAS THOMSON and COSMO INNES, Esqrs. *Price 42s.*

* * * Also, Vols. 4, 7, 8, 9, 10, 11, 10s. 6d. each Vol.

THE ACTS OF THE LORDS OF COUNCIL IN CIVIL CAUSES. A.D. 1478-1495. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price 10s. 6d.*

THE ACTS OF THE LORDS AUDITORS OF CAUSES AND COMPLAINTS. A.D. 1466-1494. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price 10s. 6d.*

REGISTRUM MAGNI SIGILLI REGUM SCOTORUM in Archivis Publicis asservatum. A.D. 1306-1424. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1814). *Price 15s.*

ISSUE ROLL OF THOMAS DE BRANTINGHAM, Bishop of Exeter, Lord High Treasurer of England, containing Payments out of His Majesty's Revenue, 44 Edward III., 1370. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 vol. 4to. (1835), cloth. *Price 35s.*

— Royal 8vo. cloth. *Price 25s.*

ISSUES OF THE EXCHEQUER, containing similar matter to the above, temp. Jac. I., extracted from the Pell Records. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 vol. 4to. (1836), cloth. *Price 30s.*

— Royal 8vo. cloth. *Price 21s.*

ISSUES OF THE EXCHEQUER, containing like matter to the above, extracted from the Pell Records; Henry III. to Henry VI. inclusive. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 vol. 4to. (1837), cloth. *Price 40s.*

— Royal 8vo. cloth. *Price 30s.*

LIBER MUNERUM PUBLICORUM HIBERNIÆ, ab an. 1152 usque ad 1827; or, The Establishments of Ireland from the 19th of King Stephen to the 7th of George IV., during a period of 675 years; being the Report of Rowley Lascelles, of the Middle Temple, Barrister-at-Law. Extracted from the Records and other authorities, by Special Command, pursuant to an Address, an. 1810, of the Commons of the United Kingdom. With Introductory Observations by F. S. THOMAS, Esq. (1852.) 2 vols. folio. *Price 42s.*

NOTES OF MATERIALS FOR THE HISTORY OF PUBLIC DEPARTMENTS. By F. S. THOMAS, Esq. Demy folio (1846). *Price 10s.*

HANDBOOK TO THE PUBLIC RECORDS. By F. S. THOMAS, Esq. Royal 8vo. (1853.) *Price 12s.*

STATE PAPERS DURING THE REIGN OF HENRY THE EIGHTH. 11 vols. 4to. (1830—1852) completing the work in its present form, with Indices of Persons and Places to the whole. *Price 5l. 15s. 6d.*

Vol. I. contains Domestic Correspondence.

Vols. II. & III.—Correspondence relating to Ireland.

Vols. IV. & V.—Correspondence relating to Scotland.

Vols. VI. to XI.—Correspondence between England and Foreign Courts.

. Any Volume may be purchased separately, *price 10s. 6d.*

MONUMENTA HISTORICA BRITANNICA, or, Materials for the History of Britain from the earliest period. Vol. 1, extending to the Norman Conquest. Prepared, and illustrated with Notes, by the late HENRY PETRIE, Esq., F.S.A., Keeper of the Records in the Tower of London, assisted by the Rev. JOHN SHARPE, Rector of Castle Eaton, Wilts. Finally completed for publication, and with an Introduction, by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq., Assistant Keeper of Records. (Printed by command of Her Majesty.) Folio (1848). *Price 42s.*

HISTORICAL NOTES RELATIVE TO THE HISTORY OF ENGLAND; embracing the Period from the Accession of King Henry VIII. to the Death of Queen Anne inclusive (1509 to 1714). Designed as a Book of instant Reference for the purpose of ascertaining the Dates of Events mentioned in History and in Manuscripts. The Name of every Person and Event mentioned in History within the above period is placed in Alphabetical and Chronological Order, and the Authority from whence taken is given in each case, whether from Printed History or from Manuscripts. By F. S. THOMAS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 3 vols. 8vo. (1856.) *Price 40s.*

CALENDARS OF STATE PAPERS.

[IMPERIAL 8vo. *Price 15s. each Volume.*]

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGNS OF EDWARD VI., MARY, ELIZABETH, 1547—1580, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* ROBERT LEMON, Esq., F.S.A. 1856.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1857—1859.

Vol. I.—1603—1610.

Vol. II.—1611—1618.

Vol. III.—1619—1623.

Vol. IV.—1623—1625, with Addenda.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1860.

Vol. I.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOHN BRUCE, Esq. V.P.S.A. 1858—1859.

Vol. I.—1625—1626.

Vol. II.—1627—1628.

Vol. III.—1628—1629.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to SCOTLAND, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARKHAM JOHN THORPE, Esq., of St. Edmund Hall, Oxford. 1858.

Vol. I., the Scottish Series, of the Reigns of Henry VIII., Edward VI., Mary, Elizabeth, 1509—1589.

Vol. II., the Scottish Series, of the Reign of Queen Elizabeth, 1589—1603; an Appendix to the Scottish Series, 1543—1592; and the State Papers relating to Mary Queen of Scots during her Detention in England, 1568—1587.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, 1509—1573, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* H. C. HAMILTON, Esq. 1860.

Vol. I.

In the Press.

CALENDAR OF STATE PAPERS RELATING TO IRELAND, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office.
Edited by H. C. HAMILTON, Esq.

Vol. II.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES II., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN.

Vol. II.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOHN BRUCE, Esq., V.P.S.A.

Vol. IV.

CALENDAR OF STATE PAPERS OF THE REIGN OF HENRY VIII.
Edited by the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF EDWARD VI. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, and Correspondant du Comité Impérial des Travaux Historiques et des Sociétés Savants de France.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office.
Edited by W. NOEL SAINSBURY, Esq.

Vol. I.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES.

[ROYAL 8vo. Price 8s. 6d. each Volume.]

1. THE CHRONICLE OF ENGLAND, by JOHN CAPGRAVE. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.
2. CHRONICON MONASTERII DE ABINGDON. Vols. I. and II. *Edited by* the Rev. J. STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard.
3. LIVES OF EDWARD THE CONFESSOR. I.—La Estoire de Saint Aedward le Rei. II.—Vita Beati Edvardi Regis et Confessoris. III.—Vita Æduuardi Regis qui apud Westmonasterium requiescit. *Edited by* H. R. LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.
4. MONUMENTA FRANCISCANA ; scilicet, I.—Thomas de Eccleston de Adventu Fratrum Minorum in Angliam. II.—Adæ de Marisco Epistolæ. III.—Registrum Fratrum Minorum Londoniæ. *Edited by* the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.
5. FASCICULI ZIZANIORUM MAGISTRI JOHANNIS WYCLIF CUM TRITICO. Ascribed to THOMAS NETTER, of WALDEN, Provincial of the Carmelite Order in England, and Confessor to King Henry the Fifth. *Edited by* the Rev. W. W. SHIRLEY, M.A., Tutor and late Fellow of Wadham College, Oxford.
6. THE BUIK OF THE CRONICLIS OF SCOTLAND ; or, A Metrical Version of the History of Hector Boece ; by WILLIAM STEWART. Vols. I., II., and III. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.
7. JOHANNIS CAPGRAVE LIBER DE ILLUSTRIBUS HENRICIS. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.
8. HISTORIA MONASTERII S. AUGUSTINI CANTUARIENSIS, by THOMAS OF ELMHAM, formerly Monk and Treasurer of that Foundation. *Edited by* C. HARDWICK, M.A., Fellow of St. Catharine's Hall, and Christian Advocate in the University of Cambridge.
9. EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS), Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1866 ; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum. Vols. I. and II. *Edited by* F. S. HAYDON, Esq., B.A.

10. MEMORIALS OF KING HENRY THE SEVENTH : Bernardi Andreae Tholosatis de Vita Regis Henrici Septimi Historia ; necnon alia quædam ad eundem Regem spectantia. *Edited by J. GAIRDNER, Esq.*
 11. MEMORIALS OF HENRY THE FIFTH. I.—Vita Henrici Quinti, Roberto Redmanno auctore. II.—Versus Rhythmici in laudem Regis Henrici Quinti. III.—Elmhams Liber Metricus de Henrico V. *Edited by C. A. COLE, Esq.*
 12. MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS ; Liber Albus, Liber Customarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. I., Liber Albus. Vol. II. (in Two Parts), Liber Customarum. *Edited by H. T. RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law.*
 13. CHRONICA JOHANNIS DE OXENEDES. *Edited by Sir H. ELLIS, K.H.*
 14. A COLLECTION OF POLITICAL POEMS FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII. Vol. I. *Edited by T. WRIGHT, Esq., M.A.*
 15. The "OPUS TERTIUM" and "OPUS MINUS" of ROGER BACON. *Edited by the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.*
 16. BARTHOLOMÆI DE COTTON, MONACHI NORWICENSIS, HISTORIA ANGLICANA (A.D. 449—1298). *Edited by H. R. LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.*
 17. The BRUT Y TYWYSOGION, or, The Chronicle of the Princes of Wales. *Edited by the Rev. J. WILLIAMS AB ITHEL.*
 18. A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. Vol. I. *Edited by the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.*
 19. THE REPRESSOR OF OVER MUCH BLAMING OF THE CLERGY. By REGINALD PECOCK, sometime Bishop of Chichester. Vols. I. and II. *Edited by C. BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge.*
 20. THE ANNALES CAMBRIÆ. *Edited by the Rev. J. WILLIAMS AB ITHEL.*
-

In the Press.

- RICARDI DE CIRENCESTRIA SPECULUM HISTORIALE DE GESTIS REGUM ANGLIÆ. (A.D. 447—1066.) *Edited by* J. E. B. MAYOR, M.A., Fellow and Assistant Tutor of St. John's College, Cambridge.
- THE ANGLO-SAXON CHRONICLE. *Edited by* B. THORPE, Esq.
- LE LIVRE DE REIS DE BRITTANIE. *Edited by* J. GLOVER, M.A., Chaplain of Trinity College, Cambridge.
- RECUEIL DES CRONIKES ET ANCHIENNES ISTORIES DE LA GRANT BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEHAN DE WAURIN. *Edited by* W. HARDY, Esq.
- THE WARS OF THE DANES IN IRELAND: written in the Irish language. *Edited by* the Rev. Dr. TODD, Librarian of the University of Dublin.
- A COLLECTION OF POLITICAL POEMS FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII. Vol. II. *Edited by* T. WRIGHT, Esq., M.A.
- ORIGINAL LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE HISTORY OF ENGLAND DURING THE FIFTEENTH CENTURY. *Edited by* the Rev. J. STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard.
- A COLLECTION OF SAGAS AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. *Edited by* GEORGE W. DASENT, Esq., D.C.L. Oxon.
- A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. Vol. II. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.
- THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS. *Edited by* the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.
- LETTERS AND PAPERS OF THE REIGNS OF RICHARD III. AND HENRY VII. *Edited by* JAMES GAIRDNER, Esq.
- MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS; Liber Albus, Liber Customarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. III. Translations from the Anglo-Norman portions of the Liber Albus; Appendix; Glossaries; and Index. *Edited by* H. T. RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law.
- EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS), Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1366; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum. Vol. III. *Edited by* F. S. HAYDON, Esq., B.A.
- DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE EARLY HISTORY OF GREAT BRITAIN. *Edited by* T. DUFFUS HARDY, Esq.

In Progress.

HISTORIA MINOR MATTHÆI PARIS. *Edited by* Sir F. MADDEN, K.H.,
Chief of the MS. Department of the British Museum.

LETTERS AND TREATISES OF BISHOP GROSSETETE, illustrative of the
Social Condition of his Time. *Edited by* the Rev. H. R. LUARD,
M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.

**CHRONICON ABBATIE EVESHAMENSIS, AUCTORIBUS DOMINICO PRIORE
EVESHAMIE ET THOMA DE MARLEBERGE ABBATE, A FUNDA-
TIONE AD ANNUM 1213, UNA CUM CONTINUATIONE AD ANNUM
1418.** *Edited by* the Rev. W. D. MACRAY, M.A., Bodleian
Library, Oxford.

**A ROLL OF THE IRISH PRIVY COUNCIL OF THE 16TH YEAR OF THE
REIGN OF RICHARD II.** *Edited by* the Rev. JAMES GRAVES.

POLYCHRONICON RANULPHI HIGDENI, with Trevisa's Translation.
Edited by C. BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College,
Cambridge.

November 1860.

3 2044 018 956 102

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS
NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON
OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 (617) 495-2413

